LITVRGICA LATINORVM, IACOBI PAMELII CANONICI BRVGENSIS, S. THEOLOGIAE LIcentiati, *duobus Tomis digeſta.*

QVORVM PRIOR RITVM SACRIFIcij Miſſæ continet, à Dn. noſtro Ieſu Chriſto, eiuſque Apoſtolis, ac alijs vetuſtioribus Latinæ Eccleſiæ Patribus obſeruatum: cum Ambroſianis Miſſa, Collectis, Præfationibus, ac Miſſa Moſarabe, olìm in Hiſpanijs vſitata.

POSTERIOR VERO, D. HIERONYmi Comitem ſiue Lectionarium, D. Gregorij Papæ Antiphonarium, & Eiuſdem ac Grimoldi & Alcuini Abbatum Sacramentorum libros, è quibus Vetus Ordo Miſſæ Romanæ concinnatus eſt: cum vetuſtiſsimis quibuſdam Præfationibus.

Nunc primùm in lucem edita.

COLONIAE AGRIPPINAE

Apud Geruinum Calenium & hæredes Quentelios &c.

Anno Domini 1571. menſe Auguſto.

Cum gratia & priuilegio Cæſ. Maieſt. ad decennium.

D. VI
139

ILLVSTRISS. REVERENDISSIMOQVE IN CHRISTO PATRI AC DOMINO, DN. Antonio Perrenotto, Archiepiſcopo Mechlinienſi, ac tituli D. Petri ad Vincula Cardinali Granuellano, Proregi Neapolitano, Domino ſuo vnicè colendo, S. P.

INTER omnium, Cardinalis Granuellane Illuſtriſſ. à Chriſto incarnato hæreſeon monſtra, hoc penè peculiare habent noſtræ tempeſtatis Ariſtarchi, quòd quum in cæteris δὶσ διὰ πασῶν *diſſideant, vno tamen ore, conſenſu communi, pari cōſpiratione, Auguſtiſſimum illud Eccleſiæ Catholicæ Sacrificium vniuerſi oppugnent, lacerent, blaſphement, euertere deniquè omni niſu conētur & adlaborent. Hæreſes enim antiquæ iam indè ab ætate Apoſtolorum, aut Simiarum in morem, Orthodoxæ Eccleſiæ ſacrorum ritum, quanquàm ſubindè non ſine flagitio ſunt imitatæ, aut certè eundem ferè Liturgiæ morem, ſe ab Eccleſia ſeparantes, retinuerunt. Primi generis recenſentur, Nicolaitæ, Simoniaci, Menandriani, Gnoſtici, Carpocratiani, Marcoſij, Borboriani, Ophitæ, Colorbaſij, Marcionitæ, Cataphryges, Pepuſiani, Mōtaniſtæ, Manichæi, Taſcodrugitæ, Cathariſtæ, Priſcillianiſtæ, Col-*

lyridiani, ac id genus alia & hominum & nominum portenta, qui
dum ſacrificijs inceſtis & funeſtis initiarentur, calumniæ occaſionē
dedêre, tanquàm ſi cœnæ Thyeſteæ forent Eccleſiæ myſteria. Alte-
rius ordinis fuêre, Nouatiani, Sabelliani, Arriani, Paulianiſtæ,
Donatiſtæ, Luciferiani, Eutychetiani, Origeniſtæ, Tetraditæ, &
alij plerique omnes (excepto partìm Aërio, qui quum pro viuis of-
ferret, ſolùm pro defunctis celebrari nolebat Sacrificium) qui in no-
ſtram vſque ætatem, more Eccleſiæ nihil aut parùm immutato, ſa-
crificâſſe leguntur. Etſi enim fuerint (quod fortaſſè obijciet quiſpiā)
inter Arrianos & Donatiſtas, qui in ſacerdotes ac templa, vaſa &
altaria ſacra deſæuirent, non tamen alia de cauſſa id contigit, quàm
quòd noſtra ſacra immunda ducerent, ipſi interìm ſeparatìm cele-
brantes ſua conuenticula & ſacrificia. Atquì noſtro hoc calamito-
ſiſſ. ſeculo, non ſat fuit, probris, conuicijs, libellis famoſis, contumelijs,
blaſphemijs, ſacroſanctum Miſſæ myſterium afficere, ipſi deniquè
Domini corpori & ſanguini manus violentas inferre, ſanctaque eius
conculcare & cōtaminare. Inſupèr ipſius Miſſæ exſuflatores, pror-
sùs iugem illam hoſtiam ſublatam à medio volunt, ac abominationē
Deſolationis, ante conſummationē temporū, à Daniele propheta defi-
nitam, introducere nituntur. Sed hæc de his paucula attigiſſe ſuffi-
ciat. Illud verò operæprecium eſt, velis remisque (quod aiunt) in
contrarium niti, & certis argumentis demonſtrare: Miſſam non
nuperam, non à Papiſtis, vti calumniantur, confictam, non à D. Gre-
gorio papa primùm adinuentam eſſe, ſed à Chriſto inſtitutā, ab Apo-
ſtolis vſitatam, à primitiuæ Eccleſiæ Patribus, primis illis ſex à
Chriſto incarnato ſeculis, certis quibuſdam cæremonijs ac precibus
auctam. Quod etſi complures Orthodoxi noſtri ſeculi ſcriptores
tractare cœperint, nemo tamen hactenùs continuam Patrum & Con-
ciliorum ſeriem (abſit inuidia dicto) ad D. Gregorium vſq; eſt pro-
ſecutus. Quum itaq; iamdudùm deſiderâſſent plerique ſcriptū eiuſ-
modi, atque adeò & meis non vnis literis Theologum illum longè
eru-

eruditiſſ. Galliæ decus, Dn. Claudium de Sainctez eſſem adhortatus, vt quod editis Græcorum Liturgijs iam auſpicatus erat, id Latinæ quoquè Eccleſiæ Patrum teſtimonijs, in vnum volumẽ collectis perficeret: ſed fruſtrà: tãdèm ego ipſe in hoc piſtrinum me dédere haud inuitus conſtitui: Præſertim cùm non obſcurè depræhendiſſem, ſeductioni plebeiæ proximis his annis maxima ex parte occaſionem dediſſe, Sacrificij Miſſæ inſtitutionis ac cæremoniarum, aut craſſam ignorantiam, aut ſupinam negligentiam. Verùm variorum negociorum tum publicorum, tum domeſticorum mole tantùm non oppreſſo, votis ſatisfacere initiò non fuit integrum. Tandèm verò calcar addidit, Authorum de Eccleſiæ catholicæ diuinis officijs ac miniſterijs doctiſſima farrago, per Dn. Melchiorẽ Hittorpium Coloniæ Agrippinæ anno Domini 1568. edita. Qui adeò ſua ad Lectorem Præfatione, tanquàm ex mutuo condicto de partiendis inter nos Diuinorum Officiorum ſcriptoribus, me non ſibi modò, ſed & omnibus creditorem conſtituit, re tamẽ nõdùm ſatis perſpecta, an'ne mihi integrũ foret, id pro quo ſe vadẽ cõſtituerat, exſoluere. Hoc interìm egit, vt de priori inſtituto cogitare denuò cœperim, & recognoſcendis Diui Hieronymi Comiti, ac D. Gregorij Antiphonario, ac eiuſdẽ & Grimoldi Alcuiniq́ue Abbatum Sacramentorum libris me darem. Rurſùm tamen variæ eæq́ue publicæ occupationes ad menſes complures me à cœpto remoratæ ſunt, donèc ſub hyemem poſtremò elapſam, opus hoc Liturgicon Eccleſiæ Latinæ ſeriò ſum adgreſſus, & cancrorum in morem retrogrado ordine, à Tomo ſecundo, qui iam ad incudem erat paratior, auſpicatus: paulatìm quoquè, quantùm per hyberna frigora licuit, Tomum primũ elucubrare occepi. Tantùm tñ nõ ſemèl impedimentorum ſuperuénit, vt de perficiendo in has nundinas Francofortias opere planè deſperarem. Vicit verò tandèm partìm Dn. Geruuini Calenij LL. Licentiati Typographi noſtri continua adhortatio, partìm etiã Domini Melchioris Hittorpij ſumma humanitas, qua omnem operam in caſtigãdis typographiæ, ſi quæ oc-

currerent erratis, non promiſit duntaxàt, ſed ea diligētia etiam præſtitit, vt quàm caſtigatiſſimè pleraque omnia excuſa prodeant. Atq; adeò vtroque operas vrgente, præſertim iam prælis commiſſo opere à Kalendis Aprilis, ego, tum nè fortè quid detrimenti pateretur Typographus, ſi ceſſandum foret, tum vtì promiſſis ſatisfacerem, ad extremam manum quantocyùs imponendam tantùm non coactus, officio quoquè meo deeſſe nolui. Nunc itaque velutì poſtliminio in lucē prodeunt, tuis auſpcijs Prorex Illuſtriſſime, noſtra Latinorum Liturgica: quæ ſi non omnibus, ſaltem V. Celſ. & Catholicis vniuerſis grata fore confido: quanquàm fortaſſis gratiora, ſi aut priùs edita forent: aut prætermiſſa, quæ ex promiſſo tum meo in Præfatione Micrologi, tum Dn. Hittorpij in Tomum 2. digeſſimus.

Fruſtrà enim, vt & hìc à 2. Tomo exordium ſortiatur oratio, immò & perperàm (inquiet aliquis) tum in lucem emittuntur diuinorum Officiorum tripartita volumina, è quibus Gregorianæ atque adeò Romanæ Miſſæ vetus Ordo confectus eſt: quum, maturo conſilio Sanctiſſ. Dn. N. Pij V. Papæ verè Apoſtolici, ex Decreto ſacroſancti Concilij Tridentini editum Miſſale Romanum nouum, vbiquè terrarum iam proſtare dignoſcitur. Atquì etſi priùs editi hi libri, fortaſsìs Patres ad eam rem deputatos non nihil permouiſſent, vt huic Romano Ordini veteri magìs conſentirent per omnia, atque adeò tum temporis magìs opportuna fuiſſet hæc editio, quum adhuc operi inſtarent, nunc tamen non ſuperflua cenſeri debet: immò ad hoc profutura, vtì qui calumniandi occaſionem volūt, noui Miſſalis cum noſtro hoc collatione facta, hinc intelligant, non tam nouum id eſſe, quàm è veteri hoc pulchrè reſtitutum. Sicubì verò in ijs, quæ ritum non immutant, nonnihil adhuc diſſentire quis animaduerterit, non propterea tamē virga cenſoria vti quis audeat, ſed eum potiùs vſum ſequatur, qui Synodi Tridentinæ & Apoſtolica authoritate communitus eſt. Ego certè, non modò in ijs quæ fidei ſunt, ſed & in ijs

quæ

quæ ad Sacrorum Liturgicôn pertinent, beatitudini Pij Papæ V. (vti cum D. Hieronymo loquar) id eſt, Cathedræ Petri communione conſocior: ſuper illam petram Eccleſiam ædificatam ſcio. Quicũque extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt. Neque verò continent duntaxàt hi libri Antiphonas, quas Introitus, Gradualia, Alleluia, Offertoria, & Communiones, nuncupamus, hodiè vſitatas, ſed & alias nonnullas aut ſaltem pluribus Verſibus pro maiori eius ætatis fidelium deuotione exornatas, & maximè in Offertorijs, vt nè intereà dum populus offerret, Chorus reticeret: ſicutì etiam tantiſpèr dum communicabatur, Pſalmus integer decantabatur, è quo totiùs officij Antiphonæ erant excerptæ. Orationes etiam ſiue Collectas Miſſarum, non eas tantùm hîc reperire eſt, quibus nunc vtimur, verùm & complures hactenùs non viſas: quæ tamen mirè affectus ad pietatem mouere queant, atque adeò luce digniſſimas. Inſupèr & multos ritus complectuntur hæc To. 2. Liturgica, iam olìm vſitatos, qui nunc partìm exſoleuerũt, partìm adhuc obſeruãtur: quibus mirum in modum confirmantur, tum cæremoniæ Sacramentorum, tum dogmata hac tempeſtate controuerſa. Exempli gratia: Baptiſmi cæremoniæ eædem penè Sabbato ſancto Paſchæ recenſentur cum noſtris, vtpotè: Abrenunciatio, Orationis Dominicæ recitatio, Symboli profeſsio, Exſufflatio, Crucis cõſignatio in fronte & pectore, ſalis benedict. o, & per baptizãdum deguſtatio, Exorcizatio dæmonis, ſputi ad nares & aures adhibitio, Sacri olei Catechumenorum vnctio, fontis conſecratio, trina baptiſmi immerſio, verticis iam baptizati cum Chriſmate delinitio, Albæ deniquè veſtis indumentum. Quæ deindè baptiſma ſtatìm conſequuntur, ſacroſancti Corporis Domini communio, & ſi Epiſcopus adfuerit, ante communicationem Confirmatio: quid aliud, quàm Sacramenta Confirmationis & Euchariſtiæ ſubindicant? pro quorum illa facit etiam Benedictio Chriſmatis principalis, quæ habetur Feria V. Cœnæ Domini. Rurſùm Orationes ſuper pœnitentes, quæ tum eadem die, tum Feria IIII. Cinerum

pronunciabantur, veteres cæremonias inſinuant publicæ pœnitentiæ: quæ hauddubiè, ſicutì alibì commonſtrauimus, Sacramentalem quoquè ſecretam coram Chriſti Vicario Sacerdote confeſsionem complectebatur & præſupponebat. Quin quòd eadem Feria V. Cœnæ Domini reperire ſit & Benedictionem olei infirmorum, quod Sacramentum extremæ vnctionis nuncupant, etiam veteres: Miſſæ item in Ordinatione ſacerdotum, aliorumque inferiorum altaris Miniſtrorum, Sacramentum Ordinis mirè conſtabiliunt: vtì & Miſſæ ac Benedictiones ſuper ſponſa, Sacramentum Matrimonij. Iam ſi de præcipuis Religionis controuerſijs agendum ſit, Sacratiſsimam Trinitatem contra Trinitarios, Chriſti quoquè diuinitatem aduersùs quoſdam Anabaptiſtarum, vel ſola illa aſſerit omnium Orationum Concluſio, Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui tecum viuit & regnat in vnitate ſpiritusſancti Deus, per omnia ſecula ſeculorum, quæ non D. Gregorio primùm, ſed & anteà D. Ambroſio Mediolani, D. Auguſtino in Africa, ac Idacio Claro in Hiſpanijs fuit vſitatiſsima. Chriſti incarnatiõem, quam negant Mennoniſtæ, adſtruit frequens in ijſdem Orationibus, non paſsionis modò, ſed & Natiuitatis è Maria virgine mentio. Aduersùs Anabaptiſtarum vniuerſum chorum, ſi de baptiſmo paruulorum ſit quæſtio, ad manum eſt Sabbato ſancto vetus baptiſmatis Infantum ritus. Veritatem corporis & ſanguinis Domini in Euchariſtia contra ſacramentarios & Caluiniſtas, tum Canon ipſe, tum ſingulis penè pagellis Orationes ſuper Oblata & poſt Communionem, prorsùs aſſerunt. Si de communione ſub altera ſpecie controuertãt Lutrani, confirmatur illa, etiam in publico Sacrificio Feria VI. Paraſceues, qua ſolùm de corpore Domini (vtì hodiè quoquè) & Sacerdos & Clerus communicabant. Sacrificiorum item pro defunctis, contra Confeſsioniſtas, non vnum exemplar reperire eſt. Venerationis etiam ritûs, quo Crux Dominica celebrabatur, aduersùs Iconoclaſtas, & dicta Paraſceue, & in feſto Exaltationis S. Crucis, luculentum exſtat teſtimonium. Liceret deni-

deniquè per ſingula fidei orthodoxæ capita hoc pacto diſcurrere, niſi tum V. Celſ. tum beneuolo Lectori vererer eſſe moleſtior. Pergamus itaque ad confirmandam horum librorum authoritatem, codicum MS. enumeratione, quibus vſi ſumus, latiorem eorundem cōfirmationem To. 2. proſequuturi ex varijs diuinorum officiorum ſcriptoribus. D. Hieronymi Comitem, ſiue Lectionariū, vti recentiores nūcupant, è Bibliotheca & Sacrario Eccleſiæ noſtræ Cathedralis Brugenſis ad D. Donatiani, deſcripſimus: deindè ad veteres codices aliquot Colonienſes, per Dn. Hittorpiū collatione facta, reſtituimus: allegatis interim duntaxat ſingularum Lectionum initijs, eò quòd omnibus ſint obuiæ. Inter quos venerandæ Antiquitatis vnus è Bibliotheca Eccleſiæ Metropolitanæ D. Petri Coloniēſis mutuatus fuit, quem ab anno 833. in ea adſeruatum fuiſſe, teſtatur tum confectus Index illius bibliothecæ, quam nō longè antè ſub Carolo Magno Hildebaldum Archiepiſcopum inſtaurâſſe, & libris plurimis inſtruxiſſe, idem Index indicium facit. Vbi ſi adhuc exſtaret eodem Catalogo recenſitus Gelaſianus ille de Miſſarum ſolennijs codex, vnà nunc prodiiſſet. Qui quandoquidem interciderit, eius loco Sacramentorum D. Gregorij librum ſubſtituimus, quippe quem, teſte Ioanne Leuita, multa ſubtrahens, pauca conuertens, nonnulla adijciens, ex Gelaſij ſcripto in vnum volumen coarctauerit. Eum vnà cum duobus adiunctis Sacramentorum libris, ex eadem Hildebaldi Epiſcopi bibliotheca Dn. Gervuinus Calenius Typographus noſter commodato acceptum, ad me miſit, elegantiſſ. characteribus ante annos plus minus ſeptingentos exaratum. Atq; huic penè per omnia conſentiebat Vltraiectinus codex, non minùs vetuſtus, quem mihi ſuppeditauit è Biblioth. Eccleſiæ D. Virginis, vir eruditiſſ. Dn. Valerius Cauchus Metropolitanus Canonicus, præterquàm quòd in libros non diſtingueretur. Acceſſerunt & duo alij miræ vetuſtatis codices Bibliothecæ Eccleſiæ Cathedralis D. Bauonis Gandauenſis, quos beneficio eiuſdē Eccleſiæ Præpoſiti D. Viglij Zvuichemi viri clariſſimi na-

ctus ſum: quorum alterum Anglicanum fuiſſe, quædam Miſſæ Cantica in eam linguam interpretata cõuincũt: qui præter Antiphonas & Collectas, etiam Lectiones Apoſtolicas & Euangelicas continebat. His titulus fuit idem, quem initio libri Sacramentorum D. Gregorij edidimus, & eadem prorſus omnia officia complectebantur: immò & plura, tum dictæ Eccleſiæ olim monaſterio Benedictino, tum Anglis peculiaria, quæ ex profeſſo compẽdij gratia prætermiſi. Viſus ſum & alijs quibuſdam veteribus libris Miſſalibus, & in ijs Aldenburgenſi antiquiſſimo, quo Miſſas celebrâſſe tradunt D. Arnulphum eius monaſterij Abbatem, qui nihil aut parùm diſſentiebãt, ſolo titulo D. Gregorij deſiderato. Exſtant deniq; Coloniæ adhuc plura MS. horum librorum exemplaria apud Dn. Hittorpium, è quibus deſcriptæ per ipſum caſtigationes, prorſus cum vetuſtiſſimo illo Hildebaldi codice conueniebant, ſicutì & alter ille Colonienſis MS. qui mihi vnà cum illo tranſmiſſus fuerat. Quo factum, vt ſecundum ſacramentorum librum, Grimoldo potiùs Abbati, iuxta MS. codicum fidem, quàm Alcuino ſecundùm Micrologi ſententiam, adſcripſerim. Antiphonarium autem ſiue Gradualem D. Gregorij, ſubminiſtrauit, opportunè admodùm priuſquàm à Geuſijs euerteretur, Bibliotheca Abbatiæ Blandinienſis iuxta Gandauum, characteribus nihilominùs præ vetuſtate tantùm non obliteratis, ità vt planè diuinandum foret, niſi nactus fuiſſem Miſſalem librũ veterem è Bibliotheca Regularium Canonicorum D. Martini apud Louanienſes, è quo Antiphonas, quas integras in Blandinienſi non dabatur legere, excerpi iuſſimus. Nõ parùm item iuuit Index Antiphonarij, in capite Sacramentorum libri Vltraiectini, accuratiſſimè ſcriptus.

Benedictiones verò Epiſcopales idem codex in calce habebat adſcriptas: quas deindè cùm in noſtro oẽs nõ eſſent, ex libro quodã antiquo MS. ſuppleuit Dn. Hittorpius. Præfationes deniq; illas veteres per anni circulum, excudit quidem olim Officina hæc Quenteliana, ſed ad MS. dicta exemplaria eas caſtigauimus, & aliquot tum omiſ-

ſas

ſus adiecimus. Porrò de Tom. 2. plùs ſatis ad priorem ſtylus conuertatur. Primus igitur Liturgicôn Eccleſiæ Latinæ Tomus ſicut pluribus, ſat ſcio, placebit, quibus vetuſtiora arrident magis: ità maiori mihi profectò labore, vigilijs, ſudoribus, moleſtijs conſtitit. Quum enim non ignorarem, calumniæ aduerſariorum obnoxium fore, quicquid in aſſerendo Eccleſiæ Catholicæ vero & legitimo ſacrificio in medium adferretur: obſeruandum inprimìs fuit, nè quid minùs authenticum producerem. Deindè euoluenda fuerunt, aut certè percurrenda, neque id leui (quod aiunt) brachio, omnium Patrum Latinorum ſcripta. Quo factum, vt ſubindè ad horas, immò ad dies aliquot, operam & oleum perderem: dum integris operibus perlectis, nihil occurreret, quod inſtituto conduceret. Omitto Collectanea ex Patribus tam Græcis, quàm Latinis, Prologi vice, de Chriſti & Apoſtolorum Sacrificio: quæ ſola meritò mouere debeant, vt ſine ambiguitate poſthàc credatur Miſſa non noua, ſed à Chriſto inſtituta, ab Apoſtolis vſitata. Auxit certè labores noſtros, quòd non temerè, ſuis quibuſque locis, Sacros Authores & Concilia Decretis Pontificum Romanorum adaptauerimus: ſed iuxta veram & certam, ex Faſtis Conſulatuum, annorum ſeriem, ſingulis Papis Romanis eos Patres, quos ſub ipſis floruiſſe conſtat, eaq; Concilia, quæ durante eorum Pontificatu celebrata ſunt, coniunxerimus: Vſq; adeò, vt non tam teſtimonia veterum de Sacrificio, atque continua quædam Liturgiæ, atque adeò Eccleſiæ Latinæ Hiſtoria, cenſenda videatur hæc Liturgicôn prior partitio. Quam, velutì aliud agẽdo, ità diligenter me proſecutum eſſe confido, vt vel hinc magna pars Eccleſiaſticæ primorum ſex ſeculorum hiſtoriæ, ſi non reſtaurari, certè illuſtrari poſſe videantur: cuius rei tamen Celſ. V. eruditoque Lectori iudicium committere mâlui, quàm latiùs temerè quid mihi arrogare. Vnum hoc ſaltem aſſecutum me ſcio: non modò ſuæ quæque Concilia ætati & Patres quoſque à me contributos, ſed & Synodos aliquot hactenùs penè incognitas, his noſtris teſtimonijs in

lucem productas. Atquì nè quis fortaſſè peruicacior de authoritate quorundam à me citatorum ambigat, quippe ex eorum numero, qui quicquid ſibi aduerſari viderint, confeſtìm tanquàm Apocryphum reijciunt: ſtatueram de ſingulis, quorum incidit dubitatio, prolegomena quædam ſubijcere. Verùm quia anguſtia temporis intercludor, tantiſpèr dum aut huic, aut proximæ editioni latiùs aliquid ea de re adiecero, paucula hæc ſubijcere viſum fuit operæprecium. Inprimìs itaq; Canonum Apoſtolicorum authoritas, nō modò Romanorum Pontificum vetuſtorum Epiſtolis compluribus, & DD. Iuonis ac Burchardi, Gratianiq; Decretis: ſed & à D. Iſidoro qui primus eos cum cæteris in vnum Canonum corpus digeſſit, & à Synodi ſextæ Oecumenicæ Patribus confirmatur. Ab ijſdem etiam, non ſemèl citantur D. Clementis Romani Epiſtolæ ad Iacobum, ſiue (vt quidam legendum cenſent) Simeonem fratrem Domini. Eiuſdem Conſtitutionum Apoſtolicarum, libros octo, (alios prorsùs ab illis octo Recognitionum libris, quos Apocryphos cenſet in Synodo Romana D. Gelaſius) multis tum Græcorum tum Latinorum teſtimonijs, authenticos comprobat Dn. Ioānes Bouius Epiſcopus Oſtunenſis, qui eos è Græco primus tranſtulit. Martyrum glorioſos agones, à 7. Notarijs primitiuæ Eccleſiæ, quos primicerios ſiue Protonotarios nuncupabāt, primùm conſcriptos, adteſtatur Damaſus, iuſſu D. Clementis Romani, ac deindè à D. Fabiano papa adiunctos illis ſeptem ſubdiaconos, qui illis imminerent, vt geſta martyrum in integrū conſcriberent: & horum frequens etiam fit mentio in Martyrologijs Bedæ, Adonis & Vſuardi. Decretales Epiſtolas, quas B. Papæ, diuerſis temporibus ab vrbe Romana (vt eius verbis vtar) pro diuerſorum Patrum conſultatione dederūt, cum omni veneratione ſuſcipiendas adſtruit, vbì ſuprà, D. Gelaſius De D. Dionyſij Areopagitæ ſcriptis, quàm ſint authentica, tractant præ cæteris latiùs Reuerendiſſ. Dn. Guilielmus Lindanus Ruræmundēſis Epiſcopus in ſua Panoplia, & Dn. Matthæus Galenus apud Duacēſes Theologiæ ꝓfeſſor in Areopagiticis,

ex Hilduino Abbate alijsq́ vetuſtioribus. Quem adeò, vti DD. Clementem, Irenæum, & Hippolytum, etſi Græcè ſcripſerint, inter Patres tamen Eccleſiæ Latinæ repoſuimus: quòd in Occidente, Clemens Romæ, Irenæus Lugduni, Hippolytus in portu Romano Epiſcopatum geſſerint: Dionyſius verò Parriſijs & per Gallias Apoſtolatum ſortitus ſit, vti etiamnùm Eccleſiæ apud Lutetiam Parriſiorum teſtatum reddunt. Inter quas vna D. Stephani, quam Græcorum nuncupant, ab ipſo ædificata creditur: altera Carcer D. Dionyſij dicitur: tertia exſtat in monte Martyrum, à paßione eius & ſociorũ id nomẽ ſortito: quarta ſecundo à ciuitate milliario, à loco ſepulturæ, D. Dionyſij fanum appellatur, apud quam Regum quoq́ Galliæ venerationis ergò monumenta pleraq́ reperire eſt. Ambroſianæ verò Miſſæ & Canonis, præter ipſum D. Ambroſium & vitæ eius Authorem Paulinum presbyterum, meminerunt etiam Diuinorum Officiorum tractatores, D. Iſidorus, Amalarius, Hrabanus, Vualafridus Strabo, & omnium latißimè Radulphus Decanus Tungrenſis locis infrà citatis. Et verò, tum Miſſam eius, tum Orationes & Præfationes per totum anni circulum è codice quodam Miſſali Mediolanenſi deſumpſimus: verùm complures etiam Præfationes in Bibliotheca Guilielmitarum manuſcriptas reperimus, & eaſdem collatione codicum facta, non vno loco reſtituimus. Miſſa deniq́ Moſarabe, confirmatur prorsùs D. Iſidori & Conciliorum aliquot Hiſpaniarum ritu conſimili, quemadmodum ad ſingula penè illius Miſſæ capita in margine à nobis adnotatum eſt. Eius fragmentum acceptum debeo M. Cornelio Gualtero I. C. Gandauenſi, qui id iam nupèr ex Hiſpanijs nactus eſt: ſi integram aliquandò conſequi liceat, (in quo fruſtrà, ſcriptis tamen illuc pluribus literis, laboraui hactenùs) Deo fauente, editioni non deero. De Galliarum quoq́ & Germaniæ Miſſa veteri idipſum p̃ſtiturus, ſi vllo vnquàm tempore ad manus peruenerint: ad vtrunq́ Antiquitatis ſtudioſos oẽs, Hiſpanos, Gallos, Germanos, vt mutuas operas cõferãt, obſecrãs. Decreuerã aũt huic epiſtolæ Dedi-

catoriæ Catalogum cæremoniarum omnium Miſſæ ſubiungere, quo quæq; cœpiſſent tempore: verùm nundinæ Francofurtiæ quæ ſunt præ foribus, id minimè nunc permittunt. Quarè aut ſeparatìm illũ cum alijs aliquot Indicibus edere, aut in ſecundam editionẽ differre mâlui: quàm huius ſolius gratia, Typographo, cum maximo ipſius detrimento, non ſatisfacere: præſertim quum ipſa ſeculorũ per claſſes digeſta ſeries, non obſcurè ordinem quoquè inſtitutiouis ſingulorum rituum Lectori diligentiori ob oculos ponat.

Habet veſtra Celſ. noſtri inſtituti rationem, quæ ſicui non ſatiſfaciat, quòd Latinæ duntaxàt Eccleſiæ Liturgica hoc opere complexus ſim, quippe quum Catholica Miſſæ adſertio conſtare debere videatur non vnius modò Occidẽtis, ſed & Oriẽtis eccleſiæ teſtimonijs. Inprimìs, quiſquis ille eſt, non noſtrũ, ſed D. Auguſt. reſponſum ferat: An ideò (inquit lib. 2. aduerſ Iulianũ) hos contemnendos putas, quia Occidẽtalis Eccleſiæ ſunt oẽs, nec vllus eſt commoratus in eis Oriẽtis Epiſcopus? Quid ergò faciemus, quũ illi Græci ſint, nos Latini? Puto tibi eam partẽ orbis debere ſufficere, in qua primùm Apoſtolorũ ſuorũ (Petrũ nempe) voluit Dominusglorioſiſſimo martyrio coronare. Cui Eccleſiæ præſidente B. Innocentiũ Papã (id ipſum liceret accommodare ad Pium pap. V. cuius felicibus auſpicijs Synodus Tridentina abſoluta, & eius Decreta publicata ſunt) ſi audire voluiſſes, iam olìm periculoſam iuuentutem tuam (Iulianũ alloquitur) hæreticorum laqueis exuiſſes. Quid enim potuit vir ille ſanctus Africanis reſpondere Concilijs, nisì quòd antiquitùs Apoſtolica ſedes & Romana cum cæteris tenet perſeueranter Eccleſia? Deindè, ſi Celſ. V. alijsque συνεργουμένοισ noſtris gratam hanc operam noſtrã intellexero, nisì Dn. Sainctez aut alius quis, quod mâlim, me anteuerterit, ſtatìm aliquandò Deo Opt. MAX. opitulante, & Græcorum Liturgica in duos partiri Tomos, & poſtremò concordiam Græcorum cum Latinis in Liturgiæ præcipuis ritibus, vno volumine compræhendere. Vbì tamen priùs Tertulliani recognitionem perfecero, & tandèm

dèm aliquandò Hrabani opera in lucem prodiêrint.

Cæterùm, quũ more antiquitùs obſeruato, patronus aliquis aduerſùs Zoilorũ aduerſariorumq́ morſus, adſciſcẽdus foret, animo ſemp obuerſata eſt V. Celſ Reuerendiſs. Præſul, quippe cui præ alijs, pro authoritate ſumma & apud ſanctiſs. Dn. N. Pium papam V. & apud Regiam Catholicã Maieſtatem, quæuis calumniarũ tela in ipſos authores retorquere non ſit difficile: Præſertìm, quum nulli non orbis angulo innotuerint Celſ. V. eruditio, facundia, prudentia ſumma, in proſperis & aduerſis animi fortitudo inuictiſsima, ac antiquitatis vniuerſæ quædam κυκλοπαιδεια, in eruditos deniquè oẽs inſignis beneuolentia. Omitto, quòd, tãtiſper dum differo HRabani Mauri dictã editionem iam nupèr V. Celſ. conſecratã, pro arrhabone quodã adimplendi aliquãdo ꝓmiſsi, viſum fuerit operæpreciũ, immò pro purgãda mora tam longa neceſſarium, hoc quoquè opus T. Celſ. inſcribere, maximè quũ id ante menſes cõplures ſatìs ſignificâſſe per literas Reuerend. Dn. Maximiliani MOrillonij Mechliniẽſis ſedis veſtræ Epiſcopalis Generalis Vicarij. Accedebant inſupèr V. Celſ. in me meamq́ue familiam beneficentiæ merita, quæ ſi non aliquo gratitudinis Symbolo agnoſcerem, meritò ingratidinis argui poſſe videar. Poſtremò, alioquì huc propenſum ſatìs, illud impulit, quòd nemini aptiùs nuncupare liceret noſtra Liturgica, quàm illi, qui me Manuſimpoſitione ſacra ſacerdotij ſacroſanctæ munijs initiâſſet, atque adeò ad Myſticæ Liturgiæ miniſterium, idq́ue prima ſua ab Archiepiſcopatu ſuſcepto Ordinatione, primum omnium presbyterum conſecrâſſet. Ego itaque, qui DEO auſpice, iuxta quod hortatur Apoſtolus, attendo Lectioni, Exhortationi, Doctrinæ pro viribus, nè negligere videar gratiam mihi collatam cum impoſitione manuum presbyterij, cui alij, quæſo, de talenti mihi commiſsi diſpenſatione (vtì ſpero) non inutili, rationem reddam, ſi nõ illi, qui id mihi vice Chriſti ſummi Patrisfamiliâs cõcredidit? Vtinàm verò, vtinàm (inquam) depoſitum cuſtodire, bonum

fidei

fidei & operum certamen certare, Confeßionem bonā quam coram multis teſtib⁹ confeſſus ſum cōfiteri, ſeruare deniquè mihi liceat mādatum ſine macula irrepræhenſibile vſque in Aduentum Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Quod reſtat, Deus Opt. Max. Reuerendißime Cardinalis, & Prorex Illuſtriß. Celſ. V. diū ſuæ Eccleſiæ & Reip. Chriſtianæ ſeruet incolumem.

Brugis Flandrorum, ipſis D. Laurentij ferijs, anno à nato Chriſto 1571.

tiæ

R. ac Celſ. V. deditißimus
cliens

Iacobus Pamelius.

SACRIFI-

SACRIFICII MISSAE RITVS, PRIMI A VERBO INCARNATO SECVLI.

A CHRISTO OBSERVATA ET INSTITVTA SACRIFICII RATIO.

Sacrificii Christi figvra.

INPRIMIS HVIVS Chriſti ſacrificij figura & typus fuit ſacrificium Melchiſedech, de quo in hæc verba liber Geneſeos: At verò Melchiſedech Rex Salem, proferens panem & vinum, (erat enim Sacerdos DEI altiſsimi) benedixit ei, & ait: Benedictus Abram Deo excelſo, qui creauit cælū & terram: & benedictus Deus excelſus, quo protegēte, hoſtes in manibus tuis ſunt. Id enim diſertis verbis regius ille Pſalmiſta Dauid commonſtrat, dicens: Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum, tu es Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech.

Gen. 14.

Pſal. 109.

Et Apoſtolus Paulus epiſtola ad Hebræos: Vbi, inquit, præcurſor pro nobis introijt Ieſus, ſecundùm ordinem Melchiſedech Pontifex factus in æternum. Hic enim Melchiſedech rex Salem,

Heb. 6. & 7.

ſacerdos Dei ſummi, qui obuiauit Abrahæ regreſſo à cæde regũ, & benedixit ei, cui & decimas omnium diuiſit Abraham: primùm quidem qui interpretatur rex iuſtitiæ, deindè autem & rex Salem, quod eſt, rex pacis: ſine patre, ſine matre, ſine genealogia: neq; initium dierum, neq; finem vitæ habens, aſsimilatus filio DEI, manet ſacerdos in perpetuum.

ET paulò pòſt, ſacerdotium Melchiſedech diſtinguens à ſacerdotio Aaronis: Si ergò, ait, conſummatio per ſacerdotium Leuiticum erat, (populus enim ſub ipſo legem accepit) quid adhuc neceſſarium fuit ſecundùm ordinem Melchiſedech alium ſurgere ſacerdotem, & non ſecundùm ordinem Aaron dici? Tranſlato enim ſacerdotio, neceſsè eſt vt & legis tranſlatio fiat.

ET poſteà: Ampliùs adhuc manifeſtum eſt, ſi ſecundùm ſimilitudinẽ Melchiſedech exurgat alius ſacerdos, qui non ſecundùm legem mandati carnalis factus eſt, ſed ſecundùm virtutem vitæ inſolubilis. Conteſtatur enim, quoniam tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech.

ET iterùm: Alij quidem ſine iureiurando facti ſunt ſacerdotes, hic autem cum iureiurando per eum qui dixit ad illum: Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum: tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech.

ATQVI ſacrificium Melchiſedech typũ fuiſſe ſacrificij Chriſti, non illius quod in cruce à Chriſto oblatum eſt, cuius typus fuit Aaronis ſacrificium: ſed eius, quod patri in vltima cœna Chriſtus obtulit, atque adeò Miſſæ ſacrificij, teſtantur patres plerique tam Græci quàm Latini.

stroma. lib. 4. INTER quos Clemens Alexandrinus: Melchiſedech, inquit, rex Salem, ſacerdos Dei altiſsimi, qui vinum & panem ſanctificatũ dedit nutrimentum, in typum euchariſtiæ.

Cyprian. Epiſt. 63. D. quoquè Cyprianus epiſtola ad Cæcilium: Item in ſacerdote Melchiſedech, ſacrificij Dominici ſacramentum præfiguratũ videmus,

demus,ſecundùm quod ſcriptura diuina teſtatur & dicit:Et Melchiſedech rex Salem protulit panem & vinum. Fuit autem ſacerdos Dei ſummi, & benedixit Abraham. Quòd autem Melchiſedech typum Chriſti portaret, declarat in Pſalmis Spiritus ſanctus, ex perſona patris ad filium dicens: Ante luciferum genui te,tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech. Qui ordo vtiq; hic eſt,de ſacrificio illo veniens & indè deſcendens,quòd Melchiſedech ſacerdos Dei ſummi fuit, quòd panem & vinũ obtulit, quòd Abrahã benedixit. Nam quis magìs ſacerdos Dei ſummi,quàm Dominus noſter Ieſus Chriſtus?qui ſacrificium Deo patri obtulit, & obtulit hoc idem quod Melchiſedech obtulerat,id eſt, panem & vinum,ſuum ſcilicet corpus & ſanguinem.

ET paulò pòſt: Vt ergò in Geneſi per Melchiſedech ſacerdotẽ benedictio circa Abraham poſſet ritè celebrari,pręcedit antè imago ſacrificij Chriſti, in pane & vino ſcilicet conſtituta, quam rem perficiens & adimplens Dominus, panem & calicem mixtum vino obtulit, & qui eſt plenitudo, veritatem præfiguratæ imaginis adimpleuit.

EVSEBIVS verò Cæſareenſis: Et ſanè oraculi exitus admirabilis ei, qui contempletur, quemadmodùm Saluator noſter Ieſus, qui eſt Chriſtus Dei, ipſius Melchiſedech ritu, ea quæ ad ſacerdotium in hominibus gerendum ſpectãt, per ſuos miniſtros perficiat. Nam qnemadmodùm ille qui ſacerdos gẽtium erat, nuſquàm videtur ſacrificijs corporalibus functus, ſed vino ſolo & pane, dum ipſi Abraham benedicit:ità ſanè primus ipſe Saluator ac Dominus noſter,deindè qui ab ipſo profecti ſunt,ſacerdotes in omnibus gentibus, ſpirituale ſecundùm eccleſiaſticas ſanctiones ſacerdotij munus obeuntes, vino ac pane & corporis illius & ſalutaris ſanguinis myſteria repræſentant: quæ ſanè myſteria Melchiſedech tantò antè ſpiritu diuino cognouerat, & rerum futurarũ imaginibus vſus fuerat,ſicut etiam Moyſi ſcriptura teſtificatur,vbì ait:Et Melchi- Euſeb.de demõſt. Euang.li. 5.c.3.

ſedech rex Salem protulit panes & vinum: Erat autem ſacerdos Dei altiſsimi,& benedixit Abraham.

Baſilius com. in Pſal.109. DIVVS etiam Baſilius: Quid eſt autem,inquit,ſecundùm ordinem Melchiſedech, nisì propter myſteria, quòd & ille Abrahæ panem & vinum obtulit?

Ambr.li. de Abrah.patriarcha c. 3. DIVVS Ambroſius quoq;: Melchiſedech, inquit, Abraham benedixit: Erat enim ſacerdos ſummi Dei. Quis eſt rex iuſtitię, ſacerdos ſummi Dei,nisì cui dicitur: Tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech? hoc eſt, Dei filius, ſacerdos patris,qui ſui corporis ſacrificio patrem noſtris repropitiauit delictis?

Idem in 5.c.ad Hebr. ET alibì expreſsiùs: Omnes ſub lege erant ſacerdotes. Chriſtus ſolus ſecundùm ordinem Melchiſedech ſacerdos,propter carnem quam aſſumpſit, aut propter victimam quam pro nobis offerebat,à nobis ſuſceptam, id eſt, carnem & ſanguinem ſuum, de qua victima ipſe in Euãgelio ait: Nisì manducaueritis carnem filij hominis,& biberitis eius ſanguinem,non habebitis vitam in vobis. (Ioan.6.)

AC paulò pòſt: Huius ordinem ſacrificij per myſticam ſimilitudinem Melchiſedech iuſtiſsimus (ſeu potiùs iuſtitiæ) rex inſtituit,quandò Domino panis & vini fructus obtulit. Conſtat enim, pecudum victimas perijſſe, quæ fuerunt ordine Aaron, non Melchiſedech: ſed hoc manere potiùs inſtitutum, quod toto orbe in ſacramentorum erogatione celebratur.

Chryſo. com. in Pſal.109. ITEM D.Chryſoſtomus: Quarè (inquit) dixit, Secundùm ordinem Melchiſedech? Propter ſacramenta,quòd ille quoquè panem & vinum obtulerit.

Hieron. epiſt. 17. ad Marcellam. NEC diſſentit D.Hieronymus: Recurre,inquit,ad Geneſim,& Melchiſedech regem Salem,huius principem inuenies ciuitatis: qui iam tunc in typo Chriſti panem & vinum obtulit, & myſterium Chriſtianum in ſaluatoris ſanguine & corpore dedicauit.

Idem in Matth. c. 26. ET alibì: Poſtquàm typicum paſcha fuerat impletum,& agni carnes cum Apoſtolis comederat: aſſumit panem, qui cõfortat cor hominis,

hominis,& ad verum paſchæ tranſgreditur ſacramentum, vt quomodò in præfiguratione eius Melchiſedech ſummi Dei ſacerdos, panem & vinum offerens fecerat, ipſe quoquè veritatem ſui corporis & ſanguinis repræſentaret.

ET D. Epiphanius: Quandò Abraham fuit annorum 88. aut 90.plùs minùs,tunc Melchiſedech ipſi obuiàm venit, & propoſuit ipſi panes & vinum,myſteriorum ænigmata præfigurans & exemplaria,quum Dominus noſter dicat:Ego ſum panis viuens. Epiphan. hę5 .cō. Melchiſedechianos. Ioan.ſt

DIVVS Auguſtinus pluribus etiam locis idipſum inculcat: nos apertiora duntaxàt producemus teſtimonia. Ibì quippe (inquit,Gen.14.) primùm apparuit ſacrificium, quod nunc à Chriſtianis offertur Deo toto orbe terrarum, impleturque illud quod longè poſt hoc factum, per prophetam dicitur ad Chriſtum, qui fuerat venturus in carnem: Tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech,non ſcilicet ſecundùm ordinem Aaron, qui ordo fuerat auferendus,illuceſcentibus rebus, quæ illis vmbris prænotabantur. Augu. de ciuit. Dei li.16. c.22.

ET iterùm: Deindè quod paulò pòſt dicit: Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum: quibus verbis immutabile futurum eſſe ſignificat,quod adiungitur: Tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech:ex eo,quòd iam nuſquàm eſt ſacerdotium & ſacrificium ſecundùm ordinem Aaron, & vbiquè offertur ſub ſacerdote Chriſto,quod protulit Melchiſedech,quandò benedixit Abraham,quis ambigere permittitur de quo iſta dicantur? Lib.17. de ciuit. Dei,c.17.

ET rurſùm:In libro qui vocatur Eccleſiaſtes, vbì ait: Non eſt bonum homini,niſì quod manducabit & bibet, quid credibilius dicere intelligitur, quàm quod ad participationem menſæ huius pertinet,quam ſacerdos ipſe mediator Teſtamenti noui, exhibet ſecundùm ordinem Melchiſedech de corpore & ſanguine ſuo? Id enim ſacrificium ſucceſsit omnibus illis ſacrificijs veteris teſtamēti,quæ immolabantur in vmbra futuri, propter quod etiam vocē Idem de ciuit.Dei l.17.c.20. Eccēs 3.

illam in Pſal. 39. eiuſdem mediatoris per prophetiam loquentis agnoſcimus: Sacrificium & oblationem noluiſti, corpus aũt perfeciſti mihi, quia pro illis omnibus ſacrificijs & oblationibus corpus eius offertur, & participantibus miniſtratur.

Idẽ cõc. 1. in Pſal. 33.

ET alibì latiùs: Erat autem, vt nôſtis, ſacrificium Iudæorum anteà ſecundùm ordinẽ Aaron in victimis pecorũ, & hoc in myſterio. Nondùm enim erat ſacrificiũ corporis & ſanguinis Domini, quod fideles nòrunt, & qui Euangeliũ legerunt, quod ſacrificium nunc diffuſum eſt toto orbe terrarum. Proponite ergò vobis ante oculos duo ſacrificia: & illud ſecundùm ordinem Aaron, & hoc ſecundùm ordinẽ Melchiſedech. Scriptũ eſt enim: Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum, tu es ſacerdos in æternũ ſecundùm ordinẽ Melchiſedech. De quo dicitur, Tu es ſacerdos in ęternũ ſecundùm ordinẽ Melchiſedech? De Dño noſtro Ieſu Chriſto. Quis erat Melchiſedech? Rex Salem. Et tantus erat Melchiſedech, à quo benediceretur Abraam. Protulit panem & vinum, & benedixit Abraam, & dedit ei decimas Abraam. Videte quid protulit ei, quem benedixit. Et dictum eſt ei poſteà: Tu es ſacerdos in æternũ ſecundùm ordinem Melchiſedech. Dauid hoc in ſpiritu dixit longè poſt Abraam. Temporibus autem Abraę fuit Melchiſedech. De quo alio dicit, Tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordinẽ Melchiſedech, niſì de illo, cuius nôſtis ſacrificium? Sublatum eſt enim ſacrificium Aaron, & cœpit eſſe ſacrificium ſecundùm ordinem Melchiſedech. Notus eſt enim Dominus noſter Ieſus Chriſtus, in corpore & ſanguine ſuo voluit eſſe ſalutem noſtram. Vndè autem commẽdauit corpus & ſanguinẽ ſuum? De humilitate ſua. Niſì enim eſſet humilis, nec manducaretur, nec biberetur.

Pſal. 109. (margin)

Idẽ cõc. 2. in eundẽ Pſal.

ET rurſùs breuibus quidẽ, ſed apertiùs: Coram regno patris ſui mutauit vultũ ſuum, & dimiſit eum, & abijt. quia erat ibì ſacrificiũ ſecundùm ordinem Aaron, & poſteà ipſe de corpore & ſanguine ſuo inſtituit ſacrificium ſecundùm ordinem Melchiſedech.

Heſychius

Heſychius etiam presbyter: Nullo modo, inquit, ignoras, quia Melchiſedech oblationem & ſacerdotium in panibus poſsidebat. Propter quod & Abrahæ panes gerens & vinum, quæ erant ſigna eius ſacerdotij, occurrit: gerebat enim imaginem Chriſti: de quo Dauid patrèm exhibuit in Prophetia dicentem: Tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech: cuius nunc & legiſlator hîc dignitatem, non ſolùm panum memoriam faciens, oſtendit: ſed & ſubſequentia verba, ſi eorum ſubtiliùs ordinem attendamus, hoc euidenter innuunt, quia ſacerdotum ſanctificatio ad Chriſtum tendit, non ſolùm quia ab eo ſacerdotij legem & modũ acceperunt, ſed quia ſacrificiorum quæ ab eis offeruntur, atque oblationum, ipſe apud patrem mediator eſt. Heſych. li. 6.

EVCHERIVS quoquè Lugdunenſis: Sine aliqua etiam ſacerdotali genealogia homo extitit, ex hominibus, vtpotè non ex tribu Leui ortus, ſed ex tribu Iuda: ex qua tribu nihil de ſacerdotali præcepto accepit: vtiquè propter myſteriũ ſacramenti, quod Chriſtianis celebrare præceptum eſt, vt non ſecundùm Aaron pecudũ victimas, ſed oblationem panis & vini, id eſt, corporis & ſanguinis ſacramentũ in ſacrificiũ offeramus. Ibi quippe primũ apparuit ſacrificium, quod nunc à Chriſtianis offertur DEO toto orbe terrarum: impleturq; quod longè poſt hoc factum per Prophetam dicitur ad Chriſtũ, qui fuerat adhuc venturus in carnem: Tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech, non ſcilicet ſecundùm Aaron, qui ordo fuerat auferendus, illuceſcentibus rebus, quæ illis vmbris denotabantur. Eucheri⁹ Lugdun. lib. 2. in Gẽ. c. 18.

SIC etiam D. Damaſcenus: Pane & vino ſuſcepit Melchiſedech Abraham ex cæde alienigenarum reuertentem, qui erat ſacerdos DEI altiſsimi. Illa menſa hanc myſticam præfigurauit menſam: velut & ſacerdos ille, Chriſti veri ſacerdotis figuram præ ſe ferebat & imaginẽ. Tu es, inquit, ſacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech. Hunc panem panes figurabant propoſitionis. Damaſc. lib. 4. de orthod. fid. c. 14.

Iſid.lib.1. de offic. eccl.c.18.

DIVVS Iſidorus: Quod, inquit, ſacramentum Melchiſedech rex Salem figuraliter in typum corporis & ſanguinis Chriſti primus obtulit, primusq́; myſterium tanti ſacrificij imaginariè idem expreſsit, præferens ſimilitudinem Domini & ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti ſacerdotis æterni, ad quē dicitur: Tu es in æternum ſacerdos ſecundùm ordinem Melchiſedech.

PORRO Theodoretum qu.63.in Gen. Euthymium in Pſalm. 109. Theophylactum & Oecumenium in Epiſtolam ad Hebręos, aliosq́; mediæ ætatis Patres, compendij gratia prætermittimus.

R. Moſes Hadar. in c. 14. Geneſ.

VNVM adijciemus teſtimonium veteris Iudæi R. Moſis Hadarſan, qui ità dictum locum interpretatur: Et Melchiſedech rex Salem produxit, vel protulit, vel obtulit panem & vinum, ità dicitur: Hic Melchiſedech erat Sem filius Noę. Et quid docet dicendum, cùm ait, Protulit vel produxit panem & vinum? Rabbi Samuel filius Nahman dixit, Sententias ſacerdotij tradidit. Erat enim ipſe ſacrificans panem & vinum Deo ſancto & benedicto, ſicut dictum eſt ibidèm: Et ipſe erat ſacerdos Dei altiſsimi. Locus quippe quandoq; iuſtificat habitatores ſuos.

ITEM paulò pòſt: Alius ſermo. Melchiſedech rex Salem. Hoc eſt quod ſcriptum eſt Pſalmo centeſimodecimo: Iurauit Deus, & non pœnitebit eum, tu es ſacerdos in æternum ſuper verbum (id eſt, ſecundùm verbum, vel propter verbum) Melchiſedech. Et quis eſt hic? Hic eſt iuſtus & ſaluator rex Meſsias, ſicut dictū eſt Zach. nono capite: Eccè rex veniet tibi iuſtus & ſaluator. Et quid docet dicendum, cùm dicit, Obtulit panem & vinum? Hoc eſt, àc ſi diceret, quod ſcriptum eſt Pſal. 71. Et erit placenta tritici in terra. Et hoc eſt quod dictum eſt: Et ipſe erat ſacerdos Dei altiſsimi.

PROPHETIAE DE SACRIFICIO CHRISTI.

PRIMO

PRimo loco occurrit id, quod cæteris eſt manifeſtius, Malachiæ Prophetæ teſtimonium: Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non ſuſcipiam de manu veſtra. Ab ortu enim ſolis vſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in gentibus, & in omni loco ſacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum eſt nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum. Quod de ſacrificio corporis & ſanguinis Domini diſertis verbis veteres interpretantur. Malac. 1.

ITA D. Iuſtinus Martyr iuxta Gelenij verſionem. Quapropter de ſacrificijs veſtris quæ tunc offerebatis, ſic loquitur Deus, vt ſuprà dixi, per Malachiam vnum è duodecim: Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus: & munus non accipiam de manu veſtra. Ab ortu enim ſolis vſque ad occaſum, magnum eſt nomẽ meum in gentibus, & in omni loco adolentur odoramenta nomini meo, victimæque puræ, quia magnum eſt nomen meum in gentibus, vos autem polluiſtis illud. Cæterùm de ſacrificio quod offertur in omni loco à nobis gẽtibus, id eſt, Euchariſtię tum pane, tum poculo, ibidèm prædicit, dicens: Nos clarificare nomen eius, quod vos prophanatis. Iuſt dial. contra Tryph.

ET infrà de Ieſu ſacerdote loquens, ſubdit: Si nos & ij qui Ieſu nomine, vt vnus homo omnes futuri ſumus propter rerum omnium parẽtem Deum, vnigeniti eius filij nomine ſordidis veſtibus, id eſt, peccatis exutis & detractis, illius vocationis verbo inflammati & incenſi, Pontificium ſacerdotaleque verum genus ſumus, vt etiam DEVS ipſe teſtis eſt, qui ait: In omni loco in gentibus hoſtias acceptas gratasque immolari. Neque verò à quoquam hoſtias Deus accipit, niſi à ſuis ſacerdotibus. Itaque omnia ſacrificia quæ ſuo nomine facienda Ieſus Chriſtus tradidit, id eſt, in Euchariſtia panis & poculi, quæ in omni loco à Chriſtianis fiunt, præoccupatione vſus Deus, ſibi grata eſſe teſtatur. Quæ verò à vobis veſtrisque illis ſacerdotibus fiunt, improbat his verbis: Sacrificiaque

veſtra è manibus veſtris non accipiam: quòd ab oriente ſole ad occidentem, nomen meum gloria affectum eſt, ait, in gentibus: Vos autem illud deteſtamini. Vos adhuc ſtudio concertandi hoc dicitis, ea ſacrificia quæ Hieroſolymis temporibus Iſraëlitarum, qui tum illic habitabant, fierent, Deum non approbare: preces autem illius generis hominum, qui tum diſperſi eſſent, eundem ſibi acceptas eſſe dixiſſe, eorumque preces ſacrificia vocare: Preces quidem & gratiarum actiones bonorum, perfectas ſolas eſſe, & Deo gratas hoſtias, ego quoquè concedo. ἐυχαὶ καὶ ἐυχαριςίαι ὑπὸ τῶν ἀξίων γινόμεναι τέλειαι μόναι καὶ ἐυάρεσοί ἐισι τῷ θεῷ θυσίαι. Hæc eñ ſola facienda acceperunt Chriſtiani in aridi humidique ſui cibi commemoratione: in quo etiam mortis, quam per ſe perpeſſus eſt Deus Dei filius, memoria recolitur: cuius vt nomẽ in om̃i terra cõtaminaretur, & dedecore afficeretur, ſacerdotes doctoresq́; perfecerũt.

Iren. contra heres. li. 4. c. 32. 33. & 34.

ET Irenęus: De quo in duodecim prophetis Malach. ſic præfigurauit: Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus omnipotens. Et ſacrificium non accipiam de manibus veſtris: quoniam ab ortu ſolis vſque ad occaſum, nomen meum glorificatur inter gentes, & in omni loco incenſum offertur nomini meo & ſacrificium purum.

ET cap. 34. eiuſdem ſubiungit: Igitur Eccleſiæ oblatio, quam Dñs docuit offerri in vniuerſo mũdo, purum ſacrificium reputatum eſt apud Deum, & acceptum eſt ei, nõ quòd indigeat à nobis ſacrificio: ſed quoniã is, qui offert, glorificatur ipſe in eo quod offert, ſi acceptetur munus eius. Quoniã igitur cũ ſimplicitate Eccleſia offert, iuſtè munus eius purum ſacrificium apud Deum deputatum eſt. Oportet enim nos oblationem Deo facere, & in omnibus gratos inueniri fabricatori DEO, in ſententia pura, & fide ſine hypocriſi, in ſpe firma, in dilectione feruenti, primitias earum, quæ ſunt eius, creaturarum offerentes. Et hanc oblationem Eccleſia ſola purã offert fabricatori, offerens ei cum gratiarũ actione ex creatura eius.

eius. Iudæi autem iam non offerunt. Manus enim eorum ſanguine plenæ ſunt: non enim receperunt verbum, per quod offertur Deo.

ET Tertullianus: Vt pariter concurreret & Malachiæ (ſic enim lego, pro eo quod corruptè eſt, Micheæ) prophetia: Non eſt voluntas mea, dicit Dominus, & ſacrificia veſtra non accipiam, quoniam ab ortu ſolis vſque in occaſum nomen meum glorificatum eſt (nam & ſic lego: pro, gloriatum) in nationibus, & in omni loco ſacrificium meo nomini offertur, & ſacrificium mundum, Gloriæ ſcilicet relatio, & benedictio, & laus, & hymni. Quæ omnia quum in te quoquè deprehendantur, & ſignaculum frontium, & Eccleſiarum ſacramenta, & munditiæ ſacrificiorum, debes etiam erumpere vtì dicas, ſpiritũ creatoris tui Chriſto prophetâſſe. Tertul. li. 3. contra Marc.

D. Cyprianus etiam: Quòd ſacrificium vetus euacuaretur, & nouum celebraretur, apud Malachiam: Non eſt mihi voluntas circa vos, dicit Dominus, & ſacrificium acceptum nõ habebo ex manibus veſtris: Quoniam à ſolis ortu vſq; ad occaſum, glorificatum eſt nomen meum apud gentes, & in omni loco odores incenſi offeruntur nomini meo, & ſacrificium mundum, quoniam magnum eſt nomen meum apud gentes, dicit Dominus. Cypr. lib. Teſt. adverſ. Iud. 1. c 16.

EVSEBIVS item Cæſareenſis: Ab ortu ſolis vſque ad occaſum, nomen meum glorificatum eſt in gentibus, & in omni loco incẽſum offertur nomini meo, & hoſtia munda. Sacrificamus igitur Deo altiſſimo ſacrificium laudis. Sacrificamus Deo plenum & horrorem afferens & ſacroſanctum ſacrificium, ſacrificamus nouo more, ſecundùm nouum Teſtamentum, hoſtiam mundam. At ſacrificiũ Deo, ſpiritus contritus dictus eſt. Cor igitur contritum & humiliatum Deus non deſpiciet. Iamq́ue etiam incendimus propheticum illum odorem in omni loco, & offerimus ei benè olentem fructum omni virtute abundantis Theologię, hocipſum orationibus ad eum directis facientes. Quod ſanè ipſum alius quoquè docet propheta, qui ait: Fiat oratio mea ſicut incenſum in con- Euſ. de. monſtr. Euãg. lib. 1. c 10. Pſal. 140.

ſpectu tuo. Igitur & ſacrificamus & incendimus, aliâs quidem memoriam magni illius ſacrificij, ſecundùm ea, quæ ab ipſo tradita ſunt, myſteria celebrantes, & gratias Deo pro ſalute noſtra agentes, religioſoſque hymnos & orationes ſanctas illi offerentes: aliâs noſipſos totos ei conſecrantes, eiusque Pontifici, ipſi vtiquè Verbo, corpore animoque dicantes.

Chryſ. cōm. in Pſal. 95. D. Chryſoſtomus quoquè: Non eſt mea voluntas in vobis, dicit Dominus &c. Vide quàm luculenter, quamque dilucidè myſticam interpretatus eſt menſam, quæ eſt incruenta hoſtia. Thymiama verò purum appellat ſacras preces, quæ poſt hoſtiam offeruntur. Hic enim ſuffitus Deum refocillat, non is qui à terrenis radicibus ſumitur, ſed qui à puro corde exhalatur. Vides vt vbiquè locorum conceſſum eſt angelicum illud ſacrificium inclareſcere? Vides nullis finibus circunſcriptum neque altare, neq; canticum? In omni loco thymiama offertur nomini meo. Eſt igitur hoſtia pura, prima quidem myſtica menſa, cæleſte ſummeque venerandum ſacrificium.

Hier. cō. in Malac. proph. NEQVE verò D. Hieronymus diſſentit, dum oblationē mundam interpretatur in cæremonijs Chriſtianorum.

Auguſt. lib. 18. de ciuit. Dei ca. 35. D. certè Auguſtinus frequentiſs. eſt in hac explicandi forma: Malachias (inquit) prophetans Eccleſiam, quam per Chriſtum iam cernimus propagatam, Iudæis apertiſsimè dicit ex perſona DEI: Non eſt mihi voluntas in vobis &c. Ab ortu ſolis &c. Hoc ſacrificium per ſacerdotium Chriſti, ſecundùm ordinem Melchiſedech, cùm in omni loco à ſolis ortu vſque ad occaſum Deo iam videamus offerri: ſacrificium autem Iudęorum, quibus dictum eſt: Non eſt mihi voluntas in vobis, nec accipiam &c. ceſſaſſe, negare non poſsunt: quid adhuc expectant alium Chriſtum, quum hoc quod prophetatum eſt, legunt, & impletum vident, impleri non potuerit, niſì per ipſum?

Idē orat. cōtra Iu- ET alibì: Quid ad hęc reſpondetis? Aperite oculos tandèm aliquan-

quandò & videte, ab oriente ſole vſque ad occidentem, non in vno (ſicut vobis conſtitutum fuerat) loco, ſed in omni loco offerri ſacrificium Chriſtianorum, non cuilibet Deo, ſed ei qui iſta prędixit, Deo Iſrael. dę.ca.9.

Theodoretvs ſic etiam explicat hunc locum: Nam omnium (inquit) habitatores terrarum, quas ſol exoriens & óccidens ſuis radijs illuſtrat: cùm vbiquè incenſum offerent, tum etiam ſacrum purum & mihi gratum conficient. Theod. cõm. in Malach. proph.

Damascenvs deniquè: Hæc eſt pura ſcilicet hoſtia & incruenta, quam ob ortu vſque ad occaſum ſibi offerri per Prophetam Dominus loquitur, corpus videlicet & ſanguis Chriſti. Damaſc. lib. 4. de orth. fid. cap. 14.

Prou. 9.

Secvndo ſe offert loco illud Salomonis: Sapientia ædificauit ſibi domum, excídit columnas ſeptem, immolaoit victimas ſuas, miſcuit vinum, & propoſuit menſam ſuam. Miſit ancillas ſuas, vt vocarent ad arcem & ad mœnia ciuitatis. Si quis paruulus eſt, veniat ad me. Et inſipientibus locuta eſt: Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miſcui vobis. Cyp. epiſt.

Vsqveadeo enim hunc locum de Chriſti ſacrificio interpretatur Cyprianus, vt etiam indè probet, in eo vinum aqua miſceri debere. Sed & per Salomonem (inquit) Spiritusſanctus typum Dominici Sacrificij antè præmonſtrat, immolatæ hoſtiæ & panis & vini, ſed & altaris & Apoſtolorum faciens mentionem: Sapientia (inquit) ædificauit ſibi domum, & ſubdidit columnas ſeptem. Mactauit ſuas hoſtias, miſcuit in cratera vinum ſuum, & parauit menſam ſuam. Et miſit ſeruos ſuos, conuocans cum excelſa prędicatione ad craterem, dicens: Qui eſt inſipiens, declinet ad me. & egentibus ſenſu dixit: Venite, edite de meis panibus, & bibite vinum quod miſcui vobis. Vinum mixtum declarat, id eſt, calicem Domini aqua & vino mixtum prophetica voce prænunciat: vt appareat in paſſiōe Dñica id eſſe geſtũ, quod fuerat antè prædictum. 63. ad Cęcilium. Prou. 9.

Idem lib. Teſt. 2. adu. Iud. cap. 2. IDIPSVM rurſùm alibì inculcat in hæc verba: Quod Sapientia DEI Chriſtus,& de Sacramento incarnationis eius,& paſsionis, & calicis & altaris,& Apoſtolorum qui miſsi prædicauerunt,apud Salomonem in parœmijs: Sapientia ædificauit ſibi domum &c.

Aug. l. 17. de ciuit. Dei, c. 20. NON abſimile eſt quod habet D. Auguſtinus: Sapientia ædificauit ſibi domum, & fulſit columnas ſeptem, immolauit ſuas victimas, miſcuit in cratere vinum ſuum, & parauit menſam ſuam. Miſit ſeruos ſuos, conuocans cum excellenti prædicatione ad craterem, dicens: Qui eſt inſipiens, diuertat ad me. Et inopibus ſenſu dixit: Venite, manducate de panibus meis, & bibite vinum quod miſcui vobis. Hîc certè (inquit) agnoſcimus Dei ſapientiam, hoc eſt, verbũ patri coæternũ, in vtero virginali domum ſibi ædificâſſe corpus humanum, & huic tanquàm capiti membra Eccleſiam ſubiunxiſſe, martyrum victimas immolâſſe, menſam in vino & panibus præparâſſe, (vbì appáret etiam ſacerdotium ſecundùm ordinem Melchiſedech) inſipientes & inopes ſenſu vocâſſe: quia ſicut dicit Apoſtolus, Infirma huius mundi elegit Deus, vt confunderet fortia. Quibus tamen infirmis, quod ſequitur, dicit: Derelinquite inſipientiam, vt viuatis: & quærite prudẽtiam, vt habeatis vitam. Participem autem fieri menſæ illius, ipſum eſt incipere habere vitam. 1. Cor. 1.

Hier. cõ. in Prou. cap. 9. ITEM quod D. Hieron. ſeu potiùs Beda in huius loci commẽt. In pane, inquit, corporis ipſius: in vino mixto, ſanguinis ſacroſancti myſterium, quo in altari, menſa videlicet eius, ſatiamur, oſtenditur. Immò & veteres Iudæos ſic intellexiſſe hunc locum teſtatur R. Moſes Hadarſan loco citato.

1. Reg. 2. OCCVRRIT præterea prophetia viri Dei ad Heli Sacerdotẽ: Et ſuſcitabo mihi ſacerdotẽ fidelem, qui iuxta cor meum & animam meã faciet: & ædificabo ei domũ fidelem, & ambulabit coram Chriſto meo cunctis diebus. Futurum eſt autem, vt quicunque

que remanſerit in domo tua, veniat vt oretur pro eo, & offerat nummum argenteum & tortam panis, dicatque: Dimitte me, obſecro, ad vnam partem ſacerdotalem, vt comedam buccellam panis.

HANC enim Chriſti ſacrificio adplicat D. Cyprianus. Quòd ſacerdotium (inquit) vetus ceſſaret, & nouus ſacerdos veniret, qui in æternum futurus eſſet, in Pſal. 109. Ante luciferum genui te. Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum, tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech. Item in βασιλείων primo Deus ad Heli: Et ſuſcitabo mihi ſacerdotem fidelem, qui omña quę ſunt in corde meo, faciet: & ædificabo ei domum fidelem, & trãſibit in conſpectu Chriſtorum meorum omnibus diebus: & erit, qui remanſerit in domo tua, veniet adorare in obolo pecuniæ & in pane vno. Cypr. lib. Teſt. 1. adu. Iud. cap. 18.

ITEM D. Auguſt. Figuratè (inquit) pertinebat hæc prophetia ad nouum ſacerdotiũ, tam facto etiam ipſo, quàm verbo. Et paulò pòſt: Vigilet fides, præſtò ſunt res, cernuntur, tenentur, & videre volentium oculis ingeruntur. Ecce dies qui pronunciati ſunt, iam venerunt. Nullus ſacerdos eſt ſecundùm ordinem Aaron. Et quicunque ex eius genere eſt homo, cùm videt ſacrificium Chriſtianorum toto orbe pollere, ſibi autem honorem illum magnum eſſe ſubtractum, deficiũt oculi eius, & defluit anima eius tabe mœroris. Ac poſteà: Quod autem ſequitur, ad illum iam pertinet ſacerdotem, cuius figuram geſsit huic ſuccedendo Samuel. Proindè quæ ſequuntur, de Chriſto Ieſu noui teſtamenti vero ſacerdote dicuntur. Et ſuſcitabo mihi ſacerdotem &c. Quod autem ait, coram Chriſto meo tranſibit, de ipſa domo vtiquè intelligendum eſt, non de ſacerdote qui eſt Chriſtus. Domus ergò eius coram illo tranſibit. Et deinceps adiunxit: Veniet adorare ei obolo argenti. Cui adorare, niſi illi ſummo ſacerdoti, qui & Deus eſt? Neq; enim in illo ſacerdotio ſecundùm ordinem Aaron, ad hoc veniebant ho- Aug. l. 17. de ciuit. Dei cap. 5.

homines ad templum vel altare DEI, vt ſacerdotem adorarent.

AC ſub finem: Quod ergò addidit, Manducare panem: etiam
Ioan. 6. ipſum ſacrificij genus elegāter expreſsit, de quo dicit ſacerdos ipſe: Panis quem ego dedero, caro mea eſt, pro ſeculi vita. Ipſum eſt ſacrificium, non ſecundùm ordinem Aaron, ſed ſecūdùm ordinem Melchiſedech &cęt. quod eſt in nouo Teſtamento ſacrificium Chriſtianorum. Quę expoſitio ità placuit etiam D. Eucherio Epiſcopo Lugdunenſi, vt illud D. Auguſtini ad verbum alicubì tranſcripſerit.

Iſaiæ 33. PORRO D. Iuſtinus martyr etiam locum illum Iſaię huc accommodat: Panis ei dabitur, & aqua eius fidelis. pro quo noſtra habet verſio: Panis ei datus eſt, & aquę eius fideles. Illud enī (inquit) perſpici poteſt, in hac etiam prophetia de pane fieri mentionem, quem nobis Chriſtus noſter conficiēdum tradidit, vt corpus eum factum eſſe recordaremur, eorum cauſa qui in ipſum credunt, propter quos etiam patibilis extitit. Et de poculo, quod recolēdi ſanguinis ſui cauſa conficiēdum, gratias agentibus tradidit.

Iuſt. mar. Dialogo cum Tryphone.

Cyrill. in Iſai. c. 33. Eodèm etiam alludit D. Cyrillus Alexandr. in hęc verba: Huic ergò in hac petra habitāti dabitur panis, & ſuppeditabitur aqua fidelis. Habitantibus nanqne in Eccleſia panis vitę Chriſtus datur à DEO & patre, & aqua fidelis, ſacroſāncti nimirùm baptiſmatis.

Augu. in Pſal. 39. ILLVD etiam Pſalmi: Sacrificium & oblationem noluiſti, corpus autem perfeciſti mihi, D. Auguſtinus de ſacrificio Chriſti explicat. Sacrificia ergò illa (inquit) tanquàm verba promiſsiua, ablata ſunt. Quid eſt quod datum eſt completiuū? Corpus quod nôſtis, quod non omnes nôſtis, quod vtinàm qui nôſtis omnes, non ad iudicium noueritis. Videte quandò dictum eſt. Chriſtus enim ille eſt Dominus noſter, modò loquens ex membris ſuis, modò loquens ex perſona ſua: Sacrificium (inquit) & oblationem noluiſti. Quid ergò? Nos iam hoc tempore ſine ſacrificio dimiſsi ſumus?

Abſit. Corpus autem perfeciſti mihi. Ideò illa noluiſti, vt hoc perficeres: illa voluiſti, antequàm hoc perficeres. Perfectio promiſſorum abſtulit verba promittentia. Nam ſi adhuc ſunt promittentia, nondùm impletum eſt, quod promiſſum eſt. Hoc promittebatur quibuſdam ſignis: ablata ſunt ſigna promittentia, quia exhibita eſt veritas promiſſa. In hoc corpore ſumus, huius corporis participes ſumus: quod accipimus, nouimus: & qui non nôſtis, noueritis: & cùm didiceritis, vtinàm nō ad iudicium accipiatis. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit. Ioan. 6.

ANTE illum quoquè D. Chryſoſt. Aduentu ſuo, inquit, cultum victimarum reiecturus erat, vt nè ampliùs ille acceptus eſſet, ſed noſtrum illud ſacrificium admitteretur. Accipe quomodò & hoc prædictum ſit: Sacrificium & oblationem noluiſti, &c. Chryſoſt. hō. quòd Chriſt. ſit Deus.

Et rursùm: Quænam, inquit, ſacrificia & quáſnā oblationes noluiſti? Legales videlicet. Quæ eſt autem veritas, quam pro vmbra volebat? Chriſti ſacrificiū. Et propterea dicit: Corpus autē perfeciſti mihi, ſignificans carnem Domini quam ex ſanctiſs. & Deipara Maria perfecit. Com. in Pſal. 39.

PLVRES liceret eiuſcemodi prophetias ex veteribus in mediū proponere: ſed quòd minùs ad inſtitutum facere videantur, tum nè prolixiores ſimus, prætermittimus. Libet tamen illud Pſalmi adijcere iuxta veritatem Hebraicam: Et erit placenta frumenti in capite montium: pro eo quod LXX. verterunt: Et erit frumentū in terra in ſummis montium. Quod multo expreſſiùs vertit Chaldæus paraphraſtes R. Ionathas: Et erit ſacrificium panis in terra in capite montiū Eccleſiæ: alter verò R.* Atzilas: Et erit panis ſubſtantificus in terra &c. Pſal. 71. * Akilas

HOC autem de iſto Chriſti ſacrificio diſertis verbis interpretati ſunt veteres Rabini Iudæorum, iuxta quod citantur à Porceto de victoria verbi DEI contra Hebr. part. 1. c. 21. & poſt eum à Petro Galatino (qui haud dubiè non ſententiam modò, ſed & verba ipſa

Porceti in ſuum opus tranſcripſit, & ſtylo ſuo expoliuit) de arcan. Cathol. verit. lib. 10. c. 4. Nos, omiſsis alijs, apertiora duntaxàt adferemus teſtimonia.

R. Berachias

IN libro qui inſcribitur, Midras Coheleth, id eſt, in expoſit. Eccleſiaſtis ad illud, Quid eſt quod fuit, ipſum eſt quod erit, ſic legit: Rabbi Berachias in nomine R. Ishac dixit: Quòd queadmodùm fuit redemptor primus, id eſt, Moſes, ità erit redemptor vltimus. Sicut enim redemptor primus fecit deſcēdere manna, ſicut dictum eſt Exod. 16. cap. Eccè ego pluam vobis panem de cælo: ità quoquè redemptor vltimus, id eſt, Meſsias, erit placenta frumenti in terra, iuxta dictum illud Pſalmi.

R. Ionathas chaldæus paraphraſtes.

ET in libro quem Collectionum vocant, dicit Chaldęa translatio, ſcilicet Rabbi Ionathę: Et erit ſacrificiū panis in terra in capite montiū Eccleſię. Videat qui oculos habet, quod dictum eſt. Ille eſt Meſsias, de quo totus loquitur Pſalmus. Cùm ergò ait, Et erit placenta frumēti in terra in capite montiū: vult dicere, ꝙ placenta panis fiet ſacrificiū in capitibus ſacerdotum, qui ſunt in Eccleſia.

R. Moſes Hadarſan in cap. 39. Gen.

ITEM R. Moſes Hadarſan, citans illud Oſee 11. Et inclinabo ad eum cibum, id eſt, (inquit) ſubmittā ad eum cibum bonū, ſuauem, & magnum, cui nō eſt alius ſimilis, de quo dictū eſt Pſal. 72. Et erit placenta frumenti, vel fruſtum panis in terra.

Nicol. Lyr. in Pſal. 71.

NEQVE verò noua eſt hæc expoſitio, quum iam olìm Nicolaus Lyranus in ſcriptis Rabinorum verſatiſsimus, nō modò hanc ipſorum translatiōem citet, & de hoc ſacrificio interpretetur, ſed etiam putet legendum iuxta LXX. Et erit frumentū, pro eo, quod eſt, firmamentum. Cui etſi in hoc poſtremo non adſentiar, quia Græca vox ϛήριγμα, Latinè firmamētum ſonat: hanc tamen tanquàm veram ex Hebręo verſionem amplector, eò magìs, quòd hoc loco firmamentum, pro pane poſsit accipi, iuxta illud Pſalmi: Et omne firmamentum panis contriuit. Confirmat enim panis cor hominis, iuxta alium Pſalmiſtæ locum.

Pſal. 104. & 103.

Ipſum

IPSVM CHRISTI SACRIFICIVM.

COENANTIBVS autem eis,(inquit S. Matthęus Euāgeliſta) accepit Ieſus panem, & benedixit, ac fregit, deditq́; diſcipulis ſuis,& ait: Accipite & comedite, Hoc eſt corpus meum. Et accipiens calicem,gratias egit,& dedit illis,dicens: Bibite ex hoc omēs. Hic eſt enim ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſsionem peccatorum.Dico aũt vobis,nō bibam amodò de hoc genimine vitis,vſq; in diem illũ,quum illud bibam vobiſcum nouum in regno patris mei. Matt. 26.

ET manducantibus illis,(inquit S. Marcus Euangeliſta) accepit Ieſus panem,& benedicens,fregit & dedit eis,& ait:Sumite,Hoc eſt corpus meum. Et accepto calice,gratias agens,dedit eis. Et biberũt ex illo omnes.Et ait illis: Amen dico vobis, quòd iam non bibam de genimine vitis, vſq; in diem illũ, quum illud bibamv obiſcum nouum in regno Dei. Marc. 14.

ET quum facta eſſet hora, (inquit B. Lucas Euangeliſta) diſcubuit, & duodecim Apoſtoli cum eo, & ait illis: Deſiderio deſideraui hoc Paſcha manducare vobiſcum antequàm patiar. Dico enim vobis,quia ex hoc non mãducabo illud, donèc impleatur in regno Dei.Et accepto calice,gratias egit,& dixit: Accipite,& diuidite inter vos.Dico enim vobis, quòd non bibam de generatione vitis,donèc regnum Dei veniat.Et accepto pane,gratias egit, & fregit,& dedit eis,dicẽs: Hoc eſt corpus meum quod pro vobis datur. Hoc facite in meam commemorationem.Similiter & calicẽ, poſtquàm cœnauit, dicens: Hic eſt calix nouum teſtamentum in ſanguine meo,qui pro vobis effundetur. Luc. 22.

EGO enĩ accepi à Dño,(inquit Paulus Apoſtolus) quod & tradidi vobis,quoniam Dominus Ieſus in qua nocte tradebatur, accepit panem:& gratias agens,fregit & dixit: Accipite & manducate. Hoc eſt corpus meum quod pro vobis tradetur.(ſiue, vt Græcè 1.Cor.11.

eſt,frangitur) Hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem poſtquàm cœnauit, dicens: Hic calix nouum teſtamentum eſt in meo ſanguine. Hoc facite, quotieſcunquè bibetis, in meam commemorationem. Quotieſcunquè enim manducabitis panem hunc,& calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis, donèc veniat.

DICTO RITV CHRISTVS SACRIFICIVM DEO PATRI OBTVLIT.

Cypr. Epiſtola 63. ad Cæcil.

ADMONITOS nos ſcias, (inquit D.Cyprianus) vt in calice offerendo Dominica traditio ſeruetur, neq; aliud fiat à nobis, quàm quod pro nobis Dominus prior fecerit. Et poſt narrata verba prædicta D. Pauli, aliquantò pòſt: Si in ſacrificio quod Chriſtus obtulit, nō niſì Chriſtus ſequendus eſt, vtiquè id nos obaudire & facere oportet, quod Chriſtus fecit,& quod faciendum eſſe mandauit.

ET rursùs: Nam ſi Ieſus Chriſtus DEVS & Dominus noſter, ipſe eſt ſummus ſacerdos Dei patris, & ſacrificium patri ſeipſum primus obtulit,& hoc fieri in ſuî commemorationě præcepit, vtiquè ille ſacerdos vice Chriſti verè fungitur, qui id quod Chriſtus fecit, imitatur: & ſacrificium verum & plenum tunc offert in Eccleſia Deo patri, ſi ſic incipiat offerre, ſecũdùm quod ipſum Chriſtum videat obtuliſſe.

ET paulò pòſt: At enim non manè, ſed poſt cœnam mixtum calicem obtulit Dominus. Nunquìd ergò Dominicum poſt cœnā celebrare debemus, vt ſic mixtum calicem frequentandis Dominicis offeramus? Chriſtum offerre oportebat circa veſperam diei, vt hora ipſa ſacrificij oſtenderet occaſum & veſperam mundi, ſicut in Exodo ſcriptum eſt: Et occídent illum omne vulgus ſynagogę filiorum Iſrael ad veſperam.

Euſeb. Cæſarien. de.

POST omnia (teſtatur Euſebius Cæſareenſis) quaſi mirabilem quandam

quandam victoriam ſacrificiumq́; eximiũ patri ſuo operatus pro noſtra omnium ſalute obtulit, eiusq́; rei memoriam, vt nos ipſi Deo pro ſacrificio offerremus, inſtituit. Hoc etiam prophetarum præcipuus Dauid, qui quod futurum erat, ſpiritu ſuo diuino præuiderat, vaticinatus eſt, vbì ait: Expectans expectaui Dominum, & intẽdit mihi, & exaudiuit precem meam: & ſuſtulit me de lacu miſeriæ & de luto fæcis, & ſtatuit ſupra petram pedes meos, & direxit greſſus meos: & immiſit in os meum canticum nouum, carmen Deo noſtro. Quod porrò ſit hoc nouum canticum, declarat deincèps, vbì ait: Sacrificium & oblationem noluiſti, corpus autẽ perfeciſti mihi: holocauſta & pro peccato, non probâſti: tunc dixi, Eccè venio. In capite libri ſcriptum eſt de me, vt facerem Deus voluntatem tuam, volui. & adiungit: Annunciaui iuſtitiam in Eccleſia magna. Sic planè docens, pro antiquis ſacrificijs & holocauſtis, Chriſti aduentũ per aſſumptionem humani corporis, eiusq́; corpus perfectum, Deo oblatũ eſſe, ipſumq́; hoc Eccleſiæ ſuæ nũciat cum gaudio tanquàm ingens myſterium, quod prophetica voce in capite libri propoſitum expreſſumq́; ſit. Quum ergò huius ſacrificij memoriam, ſignis quibuſdam in menſa celebrandam, corporisq́; item illius, ſalutarisq́; ſanguinis, vt noui teſtamenti inſtitutum habet, acceperimus, rursùs à Propheta Dauid inſtruimur ad dicendum: Parâſti in conſpectu meo menſam contra eos qui affligunt me: Pingue feciſti in oleo caput meum, & calix tuus inebriãs quàm præſtantiſsimus. Palàm igitur in his myſticam ſignificat vnctionem & horrorem afferentia menſæ Chriſti ſacrificia: quibus operantes, incruentas & rationales, eiq́; ſuaues victimas, in tota vita ſupremo Deo offerre, per eminentiſsimum omnium ipſius Pontificem edocti ſumus. Hoc ipſum quoquè Propheta Iſaias mirabiliter, diuino ſpiritu indicante, prouidit, & antequam fieret, prædicauit. dicit igitur ſic: Domine Deus meus, glorificabo te, laudabo nomen tuum, quoniam feciſti res mirabiles. Et quænam hæ ſint res

[Margin: monſtr. Euang. li. 1. c. 10.]

[Margin: Iſa. 25. iuxta LXX.]

mirabiles,planè deincèps oſtēdit,dicens: Faciet Dominus Sabaoth conuiuium omnibus gētibus:bibent lætitiam,bibent vinū,vngentur vnguento:trade hæc omnia gentibus.Conſiliū enim hoc in oēs gentes.Huiuſmodi ſanè erant Iſaiæ mirabilia,quæ bonæ cuiuſdam fragrātiæ,vnguentiq́; vnctionem,non Iſrael,ſed omnibus gentibus promittebant: ex quo non immeritò propter vnguēti vnctionem, Chriſtianorum appellationem conſecutæ ſunt: ſed vini quoquè lætitiam gentibus vaticinatur:in eo noui Teſtamēti, quod à Chriſto conditum eſt,myſteriū ſubobſcurè ſignificans, quod ſanè apud omnes gentes in præſenti tempore perſpicuè celebratur. Et paulò antè,cùm de gentibus & Iudęis ad Chriſtum conuerſis ageret,Meritò ſanè,inquit,quandò illius memoriam, corporisq́; eiuſdem & ſanguinis recordationem quotidiè celebrant, & ad longè præſtantius & ſacrificium & munus aſſumpti ſunt, quàm illud antiquius fuerit.

Gregorius Nyſſ.ora. de reſurr.

PRO ineffabili (inquit D.Gregorius Nyſſ.) arcanoq́; & qui ab hominibus cerni nequit,ſacrificij modo, ſua diſpoſitione & adminiſtratione præoccupat impetum violentum, ac ſeſe oblationē ac victimā offert pro nobis ſacerdos ſimul & agnus Dei,qui tollit peccatū mundi.Quandò hoc accidit? Quum ſuum corpus ad comedēdum,& ſanguinē ſuum familiaribus exhibuit ad bibendū.Cuilibet enim hoc perſpicuū eſt,quòd oue homo veſci non poſsit,niſì mactatio comeſtionē præceſſerit. Qui igitur dedit Diſcipulis corpus ſuum ad comedendum, apertè demonſtrat,iam perfectam & abſolutam factam eſſe immolationem.

PAVLÒ pòſt: Quum itaq; de corpore ſuo ad edendum, & de ſanguine ſuo ad bibendum præberet diſcipulis, iam latēter pro poteſtate myſterium adminiſtrantis,ineffabiliter & inuiſibiliter corpus immolatum erat.

Chryſoſt. hom.83. in Matth.

HAC de cauſa (D.Chryſoſt. teſte) deſiderio deſideraui (inquit Dominus) hoc paſcha vob.ſcū comedere, hoc eſt, tradere vobis res

nouas

nouas & Paſcha dare, quò vos ſpirituales faciam: Ipſe quoquè bibit ex eo, nè auditis verbis illis diceret: Quid igitur ſanguinẽ bibimus, & carnẽ comedimus? ac ideò perturbaretur. Nam & quandò priùs de his verba fecit, multi ſolummodò propter verba ſcandalũ paſsi ſunt. Ioan. 6. Nè igitur tunc id quoquè accideret, primus ipſe hoc fecit, vt tranquillo animò ad communicationem myſteriorum induceret. Quid * porrò vetus quoquè illud, inquies, facere oportet? minimè: *porrò? ideò enim, Hoc facite, dixit, vt ab illo abduceret. Prætereà ſi remiſſionẽ hoc peccatorũ facit, ſicut certè facit, ſuperuacaneũ illud omninò eſt. Sed ſicut in veteri, eodem hîc modo in beneficio reliquit, & memoriã myſteriorum colligauit, etiam hinc hæreticorũ ora frenando. Nam quandò dicũt, vndè patet immolatũ Chriſtũ * fuiſſe, *fuiſſe? præter alia multa, hæc etiam myſteria afferentes, ora ipſorum conſuimus. Si enim mortuus Ieſus non eſt, cuius ſymbolum aut ſignũ hoc ſacrificium eſt? Vides quantum ei ſtudiũ fuerit, vt ſemper memoria teneamus, pro nobis ipſum mortuum fuiſſe. Nam quoniam Marcion, Valentinus, Manichæus, eorumq; ſequaces, negaturi erãt hanc diſpenſationem, in memoriam paſsionis per hoc ſemper ità reducit myſterium, vt nemo non inſanus ſeduci poſsit. Ità per ſacratiſsimam iſtam menſam & ſaluat, & docet: hoc enim caput bonorum omnium eſt.

ET in veteri quidem Teſtamẽto, (inquit idem Chryſoſt.) cùm imperfectiores eſſent, quem idolis offerebant ſanguinem, eum ipſe accipere voluit, vt ab idolis eos auerteret. Idẽ hom. 24. in 1. ad Cor. Quod etiam inenarrabilis amoris ſignum erat. Hîc autem multo admirabilius & magnificentius ſacrificium præparauit, vt quum ſacrificiũ ipſum commutaret, & pro brutorum cæde ſeipſum offerendum præciperet.

ET paulopòſt: Sed quarè addit, Quẽ frangimus? Hoc in Euchariſtia videre licet, in cruce autem minimè, ſed omninò contrà: Os eñ eius non conteretur. Sed quod in cruce paſſus nõ eſt, id in oblatione patitur: propter te frangi ſuſtinet, vt omnes ſatiet. Exod. 12. Num. 9.

Vidimus

Ambroſ. in Pſal.38 VIDIMVS (ait Ambroſius ad illud Pſalmi, Quãquàm in imagine ambulet homo) principem ſacerdotum ad nos veniẽtem: vidimus & audiuimus offerentem pro nobis ſanguinẽ ſuum: ſequamur, vt poſſumus, ſacerdotes, vt offeramus pro populo ſacrificium: etſi infirmi merito, tamen honorabiles ſacrificio: quia etſi nunc Chriſtus non videtur offerre, tamen ipſe offertur in terris, quandò Chriſti corpus offertur. Immò ipſe offerre manifeſtatur in nobis, cuius ſermo ſanctificat ſacrificium quod offertur.

Aug. lib. qu. 83. quæſt. 61. IPSE eſt etiam ſacerdos noſter (adſerit D. Auguſt.) in ęternum ſecundùm ordinem Melchiſedech, qui ſeipſum obtulit holocauſtũ pro peccatis noſtris, & eius ſacrificij ſimilitudinem celebrandam in ſuæ paſsionis memoriam commendauit: vt illud quod Melchiſedech obtulit Deo, iam per totum orbem terrarũ in Chriſti Eccleſia videamus offerri.

Heſych. in Leuit. cap. 4. Heſychius etiam Presbyter hocipſum atteſtatur: Ponere, inquit, eum manum ſuper caput vituli, & iugulare vitulum pręcepit: nemo enim illum obtulit, ſed nec immolare poterat, niſì ſemetipſum ipſe ad patiendum tradidiſſet. Propter quod nõ ſolùm dicebat, Poteſtatem habeo ponendi animam meam, & poteſtatem habeo iterùm ſumendi eam: ſed & præueniens, ſemetipſum in cœna Apoſtolorum immolauit: quod ſciuſt, qui myſteriorum percipiũt virtutem. Hunc ſacerdotem LXX. non ſolùm vnctum ſiue linitum, ſed & conſummatum manibus appellauerunt: conſummatus eſt enim manibus priùs in myſtica cœna, accipiens panem & frangens: deindè per crucem, quandò ligno affixus eſt. Tunc ſacerdotij ſuſcipiens dignitatem, vel potiùs quum ſemper habuerit, tunc opere explens, etiam hoc quod pro nobis erat, ſacrificium conſummauit. (Ioan. 10.)

ET rursùm: Immolabitq; eum. Ipſe enim propriã carnem immolauit, ipſe ſui ſacrificij Pontifex in Sion factus eſt, quandò ſanguinis noui teſtamenti dabat calicem.

QVIA etiam Chriſtus (inquit apud Oecumen. Photius) ſine ſanguine hoſtiam obtulit, deindè poſtmodùm ſuum ipſius etiam corpus: propterea aptè dictum eſt, Chriſtum eſſe ſacerdotem ſecũdùm ordinem Melchiſedech. Occum. in 5. c. Epiſt. ad Hebr.

HOC ergò (Iſidoro atteſtante) ſacrificium Chriſtianis celebrare præceptum eſt, relictis ac finitis Iudaicis victimis, quæ in ſeruitute veteri populo celebrari imperatæ ſunt. Hoc itaq; fit à nobis, quod pro nobis Dominus ipſe fecit, quod non manè, ſed poſt cœnã ſub veſperam obtulit. Sic enim Chriſtum oportebat id implere circa veſperam diei, vt Dominus hora ipſa ſacrificij oſtenderet veſperam mundi. Iſid. l. 1. de Ecc. offic. 18.

CVM benedictione enim (Hrabano teſte) & gratiarum actione primùm Dominus corporis & ſanguinis ſui ſacramenta dedicauit, & Apoſtolis tradidit. Hrab. de inſt. cler. l. 1. c. 32.

IPSVM nanq; corpus (inquit Rupertus) quod occiſum eſt ab impijs, ipſum eundem ſanguinem, qui in cruce fuſus eſt, ipſe tunc ſempiternus ſacerdos obtulit. Rupert. l. 5. de diui. off. c. 15.

DICTIS VERBIS, HOC FACITE: CHRISTVS SACRIFICIVM HOC DEINCEPS OFFERENDVM INSTITVIT.

Luc. 22. 1. Cor. 11.

FACERE, pro ſacrificare, non modò apud Ethnicos vſitatũ eſt, (vt verbi gratia apud Plautum in Aſinaria: O fides, mulſi plenam faciam tibi fideliam. & Virgilium Buc. ecl. 3. Quum faciã vitula. ac Ciceronem pro Murena, Iunonis ſoſpitæ, cui omnes cõſules facere neceſsè eſt) ſed & in ſacris literis. Hinc illud quod proximè huc ſpectat, facere Phaſe Domino: quod ipſum Chriſtus, facere ſeu fieri Paſcha, dixit: pro quo alij Euangeliſtæ, immolari ſeu occidi Paſcha, verterunt. Hinc & illud, facere holocauſtum, ſacrificium, oblationem. Hinc illa quoquè, facere turtures ſeu pullos Exod. 12. Nũ. 9. et 33 Deut. 16. Ioſ. 5. Matt. 26. Marc. 14. Luc. 22. Leuit. 9. & 14. Num. 14. Leuit. 15. ac 24.

Num. 6. 8. ac 28. columbæ, hircum, bouem, & agnum. Quarè nō abſurdè etiam veteres ità illud hoc loco ſunt interpretati.

Martial. Epiſt. ad Burd. c. 3. Ioan. 4. * dicens: SACRIFICIVM (inquit D. Martialis) creatori offertur in ara non homini, neque angelo. Nec ſolùm in ara ſanctificata, ſed vbiquè offertur DEO oblatio munda: ſicut teſtatus eſt, cuius corpus & ſanguinem in vitam æternam offerimus, * dicentes: Spiritus eſt DEVS: & eos qui adorant eum, in ſpiritu & veritate oportet adorare. Ipſe enim corpus habens & immaculatū, & ſine peccato, quia conceptus eſt de ſpiritu ſancto, natus ex Maria virgine, ipſum in ara crucis permiſit immolari. Matt. 26. Quòd autem Iudæi per inuidiam immolauerunt, putantes ſe nomen eius à terra abolere: nos cauſa ſalutis noſtræ in ara ſanctificata proponimus, ſcientes hoc ſolo remedio nobis vitam præſtandam, & mortem effugandam. Hoc enim ipſe DOMINVS noſter iuſsit nos facere in ſuî commemorationem.

Cle. Rom. Apoſt. inſtit. l. 5 c. 20. ET D. Clemens Romanus de die Paſchæ differens, ait: Quarè vos quoquè, ſuſcitato Domino, offerte ſacrificium veſtrum, de quo vobis præcepit per nos, dicens: Hoc facite in meam commemorationem.

Dionyſ. Areopag. eccl. hier. c. 3. DIVVS verò Dionyſius Areopagita: Diuina autem (inquit) imitatio, quonam modo aliter in nobis imprimetur, niſì ſanctiſsimorum DEI operum memoria renouentur ſemper Pontificijs (ſiue hierarchicis) & laudibus & ſacrificijs? Hoc enim facimus, vt ſcripta diuina loquuntur, in eius commemorationem. Ac paulopòſt: Itaque religiosè ſimul & ἱεραρχικῶσ, ac ex Pontificali officio poſt ſacras diuinorum operum laudes, quod ipſum ſupra ſe ſacrificium litet ſiue offerat, ſe excuſat, ad ipſum primò decenter exclamans: Tu dixiſti, hoc facite in meam commemorationem.

Iuſt. Mar. Dial. cum Trypho- ne. Leuit. 14. AC Iuſtinus Martyr: Similæ oblatio, (ſic enim rectiùs vertit Gelenius cum Lango, quàm vaccam Perionius, quorū hic Grȩcè legit, δάμαλισ: ille caſtigatiùs, σεμίδαλις) quæ pro mūdatis à lepra, ſolet

ſolet offerri ex more, typus erat panis Euchariſtiæ, quem in memoriam paſsionis ſuæ, purgantis ab omni peccato hominum animas, Ieſus Chriſtus Dominus noſter facere præcepit.

ORIGENES quoquè, & (ſi modò etiam eius ſint illi in Leuiticũ commentarij) Cyrillus Alexandrinus: Si reuertantur hæc (loquitur de oblatione ſimilæ ad panes propoſitionis) ad myſterij magnitudinem, inuenies commemorationem iſtã habere ingentis repropitiationis effectum. Si redeas enim ad illum panem, qui de cælo deſcendit, & dat vitam mundo: illum panem propoſitionis, quem propoſuit DEVS propitiatorẽ per fidem in ſanguine ipſius: et ſi reſpicias illam commemorationem, de qua dicit Dominus, Hoc facite in meam commemorationem, inuenies quòd iſta eſt commemoratio ſola, quæ propitiũ facit hominibus Deum. Si ergò intentiùs Eccleſiaſtica myſteria recorderis, in ijs quæ lex ſcribit, futuræ veritatis inuenies imaginem præformatam. Orig. hõ. 13. in Leuit. c. 24.

EODEM pertinet illud Tertull. Qui ei (nempe DEO) offero opimam & maiorem hoſtiam, quam ipſe mandauit. Tertul. in Apol.

CONSENTIT D. Cyprianus verbis illis ſuprà citatis: Nam ſi Ieſus Chriſtus DOMINVS & DEVS noſter ipſe eſt ſummus ſacerdos DEI patris, & ſacrificium DEO patri ipſe primus obtulit, & hoc fieri in ſuî commemorationem præcepit: vtiquè ille ſacerdos vice Chriſti fungitur, qui hoc quod fecit CHRISTVS, imitatur. Et, ſacrificium verum & plenum tunc offert in Eccleſia DEO patri, ſi ſic incipiat offerre, ſecundùm quod ipſum Chriſtum videat obtuliſſe. Cyprian. Epiſt. 63. ad Cæcil.

DIVVS Chryſoſt. etiam: Quid ergò nos? Nónne per ſingulos dies offerimus? Offerimus quidem, ſed ad recordationem facientes mortis eius. Et vna eſt hæc hoſtia, non multę. Quomodò vna eſt, & non multæ? Quia ſemel oblata eſt, oblata eſt in ſancta ſanctorum: hoc aũt ſacrificium, exemplar eſt illius, idipſum ſemper offerimus: nec nunc quidem alium agnum, craſtina alium, ſed ſemper eundẽ Chryſoſt. hom. 17. in Epiſt. ad Hebr.

 ipſum.

ipſum. Proindè vnum eſt hoc ſacrificium hac ratione. Alioquin quoniã in multis locis offertur, multi Chriſti ſunt? Nequaquàm, ſed vnus vbiquè eſt Chriſtus, & hîc plenus exiſtens, & illic plenus, vnum corpus. ſicut enim qui vbiquè offertur, vnum corpus eſt, & non multa corpora: ità etiam & vnum ſacrificium. Pontifex autem noſter ille eſt, qui hoſtiam mundantem nos, obtulit. Ipſam offerimus & nunc, quæ tunc oblata quidem, conſumi non poteſt. Hoc autem quod facimus, in commemorationem quidem fit eius, quod factum eſt. Hoc enim facite (inquit) in meam commemorationem. Non aliud ſacrificium, ſicut Pontifex, ſed idipſum ſemper facimus, magìs autem recordationem ſacrificij operamur.

Ambr. in epiſt. ad Hebr. c. 10.

DIVVS quoq; Ambroſius: In Chriſto ſemel oblata eſt hoſtia, potens ad ſalutem ſempiternam. Quid ergò nos? &c. ijſdem planè verbis, quibus Chryſoſtomus: vndè patet, (vt obitèr id hîc admoneam) commentaria illa Ambroſio adſcripta, vix aliud eſſe, quàm ex D. Chryſoſtomo collectanea: qualia ſunt & Theophylacti, apud quem eadem quoquè verba reperire eſt.

Theoph. in 10. c. ad Hebr.

Theod. in c. 8. Epiſt. ad Hebr.

THEODORETVS verò: Si (inquit) ſacerdos qui eſt ex lege, finem accepit, & ſacerdos qui eſt ſecundùm ordinẽ Melchiſedech, obtulit ſacrificium, & effecit vt alia ſacrificia non eſſent neceſſaria: cur ſacerdotes noui Teſtamenti myſticam liturgiam peragunt, ſeu ſacrificium? Sed clarum eſt ijs qui ſunt in rebus diuinis eruditi, nos non aliud ſacrificium offerre, ſed illius vnius & ſalutaris memoriam agere: Hoc enim nobis ipſe præcepit, dicens: Hoc facite in meam commemorationem.

Anſel. in 1. Co. c. 11.

DIVVS deniquè Anſelmus omnium apertiſimè: Vos (inquit) ſacerdotes facite, id eſt, ex pane corpus meum per verba myſtica conſecrate, in memoriam paſsionis meæ, vt recogitetis eam, dum iſtud ſacrificium obtuleritis.

CHRI-

CHRISTVS PROINDE HVIVS SACRIFICII AVTHOR EXTITIT.

APoſtoli Canonem ſtatuentes, quid offerri debeat in hoc ſacrificio: Si quis (inquiunt) Epiſcopus aut presbyter, præter ordinationem Domini, alia quædam in ſacrificio offerat ſuper altare, id eſt, aut mel, aut lac, aut pro vino ſiceram, aut confecta quædam, aut volatilia, aut animalia aliqua, aut legumina contra conſtitutionem faciens, congruo tempore deponatur. Apoſt. can. 3.

CLEMENTE quoquè Romano teſte, Chriſtus pro ſacrificio cruento, rationale & incruentum ac myſticum ſacrificium inſtituit, quod in mortem Domini per ſymbola corporis & ſanguinis ſui celebratur. Clem. Rõ. cõſt. Apoſt. li. 6. ca. 23.

DIONYSIVS verò Areopagita: Sanctiſsima (ait) panis ac calicis communio facit, vt diuinam illam cœnam, & quæ primum ſignum fuit eorum quæ perficiuntur, ſacra memoria recolant, in qua etiam ipſe ſignorum effector & author iure optimo priuat ſorte eum, qui non ſanctè neque concordi animo Sacramenta ſecum ſumpſerat. Dion. Areop. Eccl. hierar. cap. 3.

ET D. Alexander Papa eius nominis primus: Ipſa verò veritas nos inſtruit calicem & panem in ſacramento offerre, quandò ait: Accepit Ieſus panem &c. Alex. 1. Epiſt. 1. cap. 4.

D. Irenæus quoquè: Sed & ſuis diſcipulis dans conſilium, primitias Deo offerre ex ſuis creaturis, nõ quaſi indigenti, ſed vt ipſi nec infructuoſi, nec ingrati ſint, eum qui ex creatura panis eſt, accepit, & gratias egit, dicens: Hoc eſt meum corpus. Et calicem ſimiliter, qui eſt ex ea creatura, quæ eſt ſecundùm nos, ſuum ſanguinem cõfeſſus eſt, & noui teſtamenti nouam docuit oblationem, quam Eccleſia ab Apoſtolis accipiens, in vniuerſo mundo offert Deo, ei qui alimenta nobis præſtat, primitias ſuorum munerum in nouo teſtamento. Iren. li. 4. aduerſ. hær. c. 32.

Cyp. epi. 63. ad Cęcil. D. item Cyprianus: Ieſus Chriſtus Dominus & Deus noſter, ſacrificij huius author & doctor. Et poſteà: Si in ſacrificio quod Chriſtus obtulit, non niſì Chriſtus ſequendus eſt: vtiquè id nos obaudire & facere oportet, quod fecit Chriſtus, & quod faciendum eſſe mandauit.

Euſeb. de monſt. Euãg. l. 1. ſub finẽ. ET Euſebius Cæſareen. Igitur & ſacrificamus & incẽdimus, aliàs quidẽ memoriam magni illius ſacrificij, ſecũdùm ea, q̃ ab ipſo Chriſto tradita ſunt myſteria, celebrãtes, & gratias Deo pro ſalute noſtra agentes, religioſosq́; hymnos & orationes ſanctas illi offerentes.

Euſebius Emiſ. hõ. 5. de Paſcha. AC Euſebius Emiſenus ſeu potiùs Lugdunẽſis, (conſtat enim, homilias quę Emiſeno adſcribuntur, Galli cuiuſdam eſſe authoris) in hęc verba: Ideò quia corpus aſſumptum ablaturus erat ex oculis noſtris, & ſideribus illaturus Chriſtus, neceſſarium erat, vt nobis in hac die ſacramentum corporis & ſanguinis ſui conſecraret, vt coleretur iugiter per myſteriũ, quod ſemel offerebatur in precium: vt quia quotidiana & indefeſſa currebat pro hominũ ſalute redẽptio, perpetua eſſet etiam redemptionis oblatio, & perennis illa victima viueret in memoria, & ſemper præſens eſſet in gratia.

Baſil. in Liturg. D. aũt Baſilius: Propter tuã (inquit, Chriſtum alloquens) ineffabilem & immẽſam benignitatem, citra vllam mutationẽ & cõuerſionẽ homo factus es, & Pontifex noſter appellatus es, & huius Liturgici ac incruenti ſacrificij conſecrationnẽ ſiue ἱερουργίαν nobis tradidiſti.

Chryſ. in Liturg. CVI ſimilia ad verbum penè reperire eſt in Liturgia D. Chryſoſtomi, qui alibì quoquè idipſum repetit.

Idem hõ. de prodit. Iudæ. DISCIPVLI (inquit) interrogãt, & dicũt: Vbì vis paremus tibi comedere Paſcha? Nõ illud quod noſtrũ eſt, ſed interìm Iudæorũ: & illud quidẽ diſcipuli p̃parabãt, hoc aũt quod noſtrũ eſt, ipſe inſtituit, & nõ ſolùm conſtituit, ſed & ipſe factus eſt Paſcha.

ET paulopòſt: Paſcha Iudaicum fuit aliquãdò, ſed exẽptũ & euacuatũ eſt Paſchę ſpiritalis aduentu, quod Chriſtus tradidit. Nã cùm

man-

manducarẽt(inquit)& biberẽt,accepit panẽ & fregit,& dixit: Hoc eſt corpus meũ,quod ꝓ vobis tradetur. Agnoſcũt quid loquor,qui ſunt diuinis conſecrati myſterijs.

HESYCHIVS quoq;:Non oportet nos habẽtes in manibꝰ,& cõſummãtes verum myſteriũ,ſequi figuras: quia Chriſtus primũ celebrauit figuratũ Paſcha, poſt hoc aũt ꝓpriam tradidit cœnam, ex qua nobis eſt oblatio ac ſacrificium intelligibilis agni, quẽ immolamus & offerimus ſecundùm Dñi traditionem. Heſych. l. 6. in Leuit. ca. 22

D. item Ambroſius: Ergò (inquit) author ſacramẽtorum quis eſt, niſì Dñs Ieſus? Et poſteà: Quomodò poteſt qui panis eſt, corpꝰ eſſe Chriſti? Cõſecratione. Conſecratio igitur quibus verbis eſt, & cuius ſermonibus? Domini Ieſu. Ambr. li. 4. de ſacram. c. 4.

ET D. Auguſtinus: Corã regno ergò patris ſui mutauit Chriſtus vultũ ſuũ, & dimiſit eum, & abijt: quia erat ibì ſacrificiũ ſecũdùm ordinem Aaron, & poſteà ipſe de corpore & ſanguine ſuo inſtituit ſacrificiũ ſecũdùm ordinem Melchiſedech. Ac paulopòſt: Et ferebatur in manibus ſuis. Quomodò ferebatur in manibus ſuis? Quia quum comederet ipſum corpus ſuum & ſanguinẽ ſuum, accepit in manus ſuas, quod nõrũt fideles: & ipſe ſe portabat quodammodò, quum diceret: Hoc eſt corpus meum. Auguſt. cõc. 2. in Pſal. 33.

OECVMENIVS deniq;: Neq; em̃ (inquit) de ea q̃ ſemel à Deo facta eſt oblatio & hoſtia, dixiſſet, In æternum: ſed reſpicit ad præſentes ſacrificos, per quos medios ſacrificat & ſacrificatur: qui etiam in myſtica cœna modum illis tradidit huiuſmodi ſacrificij. Oecum. in 5. cap. epiſt. ad Hebr.

Pluribus alijs teſtimonijs recẽſendis ſuperſedeo, nè ſim ꝓlixior.

IN DICTO SACRIFICIO VINVM AQVA MIXTVM OBTVLISSE CHRISTVS TRADITVR.

DIVVS Iacobus Apoſtolus frater Dñi: Similiter (inquit) poſtquàm cœnauit, accipiens calicem, & permiſcẽs ex aqua & vino, & adſpiciens in cęlũ, ac oſtendẽs tibi Deo & patri gratias agens, ſanctificans, benedicens, implens ſpirituſancto &c. Iac. Apo. in Liturg.

NEC

Clem. Rō. cōſt. Apoſt. li. 8. cap. 17.

NEC diſsimiliter D. Clemens Romanus: Similiter (inquit) & calicem miſcens ex vino & aqua, & ſanctificans, tradidit eis, dicens: Bibite ex eo omnes. &c.

Cyp. epi. 63 ad Cæcil. Prou. 9.

D. Cyprianus verò, tractans illa verba Salomonis: Venite, edite de meis panibus, & bibite vinum quod miſcui vobis: Vinum (inquit) mixtum declarat, id eſt, calicem Domini aqua & vino mixtum prophetica voce prænunciat, vt appareat in paſsione Dominica id eſſe geſtum, quod fuerat antè prædictum. Et poſteà: Dominus (inquit) adueniens, baptiſmi & calicis manifeſtauit veritatem, qui aquam illam fidelem, aquam vitæ æternæ, præceperit credentibus in baptiſmo dari: calicem verò docuerit, exemplo magiſterij ſui, vini & aquæ cōiunctione miſceri: calicem etenim ſub die

Matt. 26.

paſsionis accipiens, benedixit, & dedit diſcipulis ſuis, dicens: Bibite ex hoc omnes: Hic eſt enim ſanguis noui teſtamenti, qni pro multis effundetur in remiſsionem peccatorum. Dico vobis, non bibam amodò ex iſta creatura vitis, vſque in diem illum, quo vobiſcum bibam nouum vinum in regno patris mei. Qua in parte inuenimus calicem mixtum fuiſſe, quem Dominus obtulit: & vinum fuiſſe, quod ſanguinem ſuum dixit.

Baſil. in Liturgia.

D. Item Baſilius: Similiter (ait) & calicem de genimine vitis accipiens, miſcens, gratias agens, benedicens, ſanctificans, &c.

Cōc. Carthag. 3. cap. 14.

CONSENTIT his etiam Concilium Carthag. 3. Vt in ſacramēto corporis & ſanguinis Domini nihil ampliùs offeratur, quàm ipſe Dominus tradidit, hoc eſt, panis & vinum aqua mixtum. Nec ampliùs in ſacrificijs offeratur, quàm de vuis & frumentis.

ET Africanum verbis penè ijſdem: Vt in ſacramentis corporis & ſanguinis Domini, nihil aliud offeratur, quàm quod ipſe Dominus tradidit, hoc eſt, panis & vinum aqua mixtum.

Theod. dial. 1.

D. etiam Theodoretus: In myſteriorum traditione (Deus) corpus panem appellauit, & ſanguinem id, quod in calice infuſum & commixtum eſt.

D. quo-

D. quoquè Damaſcenus: Similiter (inquit) accipiens calicem ex vino & aqua, tradidit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes &c. Damaſ. l. 4. de orth. fid. ca. 14.

EVSEBIVS quoq; Lugdunenſis: Hoc itaque Dominici ſanguinis vinum aqua eſſe miſcendum, non ſolùm traditione Dominus, ſed etiam genere paſsionis oſtendit: ex cuius ſacro latere ſanguis & aqua lanceæ illiſione profluxit, ſicut & propheta multò antè præcinuit, dicẽs: Percuſsit petrã, & fluxerũt aquę. Et Apoſtolus: Bibebãt de cõſequẽte eos petra. Petra aũt erat Chriſtus. Bibebãt (inquit) de cõſequẽte eos petra. Vides ꝙ qui de Chriſti biberit gratia, ſequitur eum Chriſti miſericordia. Sed & in Salomone de ipſo Deo ꝑdictum legimus. Sapiẽtia (inquit) ædificauit ſibi domũ, id eſt, corpus hominis adſumpſit, in quo habitauit plenitudo diuinitatis: & ſubdidit columnas ſeptem, quia illũ benedictio Spiritûs ſancti gratia ſeptiformi impleuit. Mactauit hoſtias ſuas, miſcuit in cratera vinum ſuum, & parauit mẽſam ſuam. Et in ſequẽti: Venite, & edite de meis panibus, & bibite vinum quod miſcui vobis. Admixtum ergò aqua vinum legimus. Euſebius Lugd. hõ. 5. de Paſcha. Pſal. 77. 1. Cor. 10. Prou. 9.

ET Diuo Hieronymo adſcriptus in Marcum commentarius: Accepit (inquit) Ieſus panem &c. Formans ſanguinem ſuum in calicem vino & aqua mixtum, vt alio purgemur à culpis, alio redimamur à pœnis. Hier. in Mar. c. 14.

EIDEM quoquè adſcriptus de quæſtionibus Hebraicis, quidam (teſte Hrabano) Hebreus author: Et notãdum, (inquit) quòd vinum quod Deo in ſacrificium offerebatur, aqua mixtum erat. Idem qu. Hebr. ſuꝑ Paralip.

HRABANVS deniquè: Nec enim in ſacramentis aliud offerri licet, niſi quod Dominus ipſe conſtituit, & ſuo exemplo nos facere docuit: Quoniam Dominus Ieſus in qua nocte tradebatur, accepit panem &cæt. Ergò panem infermentatum, & vinum aqua mixtum, in ſacramentum corporis & ſanguinis Chriſti ſanctificari oportet. Hraban. de inſtit. cler. lib. 1. cap. 31.

SACRIFICII RITVS APOSTOLIS VSITATVS.

APOSTOLI IN DIE PENTECOSTES DOMINICAM COENAM CELEBRARVNT.

Heſych. l. 4. in Leuit. cap. 9.

HESYCHIVS in Leuiticũ quã ꝓlixiſsimè hoc deducit in hęc verba: Quæcunq; legiſlator nunc in figura exponit, clariora, additamẽto eorũ quæ per partes ſancit, & planiora fiunt. Diem em̃ octauum Pentecoſtẽ appellat: quia Pentecoſtes dies incidit in hac qua ſaluator reſurrexit, quæ eſſe octaua creditur. Oportebat em̃, vt in qua die ſurrexit Chriſtus, in eadem & ſpiritus adueniret. Tunc quippe priùs conuocatum eſt Eccleſiæ ſpectaculum, in qua intelligibilis Aaron, id eſt, Chriſtus, ſacerdos eſſe creditur. Filij aũt eius, qui ſublimis ſunt conuerſationis, & ideò ſacerdotij miniſtri & cooperatores ſunt. Maiorum natu autem Iſrael, presbyterorum ordo eſt: ex his quippe corpus Eccleſię componitur. Sed Aarõ quidẽ accepit ibì vitulũ pro peccato, & arietem in holocauſtũ, vtrunq; immaculatum, & obtulit coram Domino. Tunc em̃ Chriſtus ſacrificium, ſuum innoteſcere cœpit, ex quo Spiritus aduenieñs, Parthos & Medos & Elamitas, & oĩm gentium primitias, ad Apoſtolorum cœnaculi ſuperiora collegit.

Innoteſcere, pro noſtũ facere.

AC paulò pòſt: Quid autem his nunc ſubdit? Quia hodiè Dominus apparebit vobis. Hoc concluſio & probatio eſt, quia de Pentecoſte prædicta oĩa dicebantur: in ea enim eis apparuit Dñs, ſpiritus videlicet, de quo Paulus dicebat: Dñs autem ſpiritus eſt.

ET poſteà: Ait Moyſes: Iſte eſt ſermo quem ꝑcepit Dominus: facite, & apparebit vobis gloria eius. Gloriam eſſe Domini ſpiritũ manifeſtè oſtendit, quod Paulus ad Corinthios ſcripſit: Nos om̃es reuelata facie gloriam Domini ſpeculantes, in eandem imaginem trãsformamur de gloria in gloriam, ſicut à Domini ſpiritu. Vt ergò gloria Domini videretur, id eſt, vt adueutus celebraretur ſpiritûs,

2. Cor. 3.

ritûs, Iſte eſt ſermo, inquit, quem præcepit Dominus: Facite, videlicet myſticus, de quo præceperat Dominus: Hoc facite in meam commemorationem. Sermonem autem legiſlator ex conſuetudine illud vocat, quia plùs ſermone ſubſiſtit huius diſpenſatio myſterij, maximè Dominico verbo ea, quæ appárent, in aliud aliquid maius & intelligibile transferente. Vndè quũ manna imaginem panis vitæ, qui deſcendit de cælo, præſentaret: Hic eſt panis (ait) quem dedit vobis Dominus ad comedendum, hic eſt ſermo quem conſtituit Dominus. Quid ergò ex his quæ dicta ſunt, legiſlator ſignificat: niſì quia ſine dubio agentibus eis ſanctum myſterium, & Dominicã cœnam celebrãtib⁹, aduénit ſpiritus? Quod etſi nõ planiùs expoſitũ habemus, multa quippe ſtudio breuitatis ſcriptura diuina ꝑtermiſit, quæ fas eſt ex alijs colligere. Erat em̃ dies, qui appellatur Dominicus, in quo oportebat modis om̃ibus agere Apoſtolos myſtica ſacra. Nam & nos illorũ ſequẽtes traditionẽ, Dominicam diem diuinis conuentibus ſequeſtramus. Luc. 22.

AC rurſùm: Illud aũt nunc neceſſariò addimus, ſancti ſpiritûs in Pentecoſten ꝓueniſſe deſcenſionem, quum in vnũ congregati eſſent Apoſtoli, omniaq; ſecũdùm legem Eccleſię agerẽt, ſignificare cõſiderauit legiſlator, rectè ꝓcedere ſacerdotis ſacrificia, ac deindè ſubinferri populi ꝑcepit. Oportet em̃ Eccleſię doctrinã, à ſacrificio vnigeniti inchoare, vt introducãtur docẽtes, quid nobis paſsio Dominica ꝓfecerit, aut cõtulerit: atq; ità ſubinferatur ſermo pœnitẽtiæ, quem oẽs vtiq;, vt homines, neceſſarium habemus.

AC paulò inferiùs: Hęc ſine dubio diebus Pentecoſtes maximè agebant diſcipuli Dñi, propter quod in vnum tunc collecti erant. quod manifeſtat Lucas, dicẽs: Et dum complerẽtur dies Pentecoſtes, erant oẽs ſimul vnanimiter. Quid aũt erant collecti agere, niſì ea modis om̃ibus, quę dicta ſunt? Nam etſi palàm non ꝑdicabant, & ꝓptereà intùs erãt, in ſuperioribus ſedẽtes, necdùm verba diſſeminãtes ſiue palàm loquẽtes, quia de oſtio tabernaculi teſtimonij Actor. 2.

non erãt iuſsi egredi, vſquedùm de excelſo induerẽtur ſpiritûs virtute: veruntamẽ in ſemetipſis quia hęc agebant, manifeſtum eſt: & quæcunq; decent Eccleſiam, meditari nõ ceſſabant, vt ipſum videlicet in ſemetipſis haberẽt Chriſtũ, qui eſt caput Eccleſiæ. Vndè & Matthiam ad Apoſtolatum, cùm cõcionatus fuiſſet Petrus, & propoſuiſſet diuinę ſcripturę expoſitionem atque teſtimonia, ſorte ſeparauerunt. Siue autem concionari, id eſt, populum exhortari, ſiue ꝓphetas interpretari, & cleros ſociare, eccleſiaſticę diſpenſationis & ordinis fuit: Ergò manifeſtum eſt, quia quemadmodùm in Eccleſias, collecti in illis diebus erant.

Actor. 1.

REPETVNTVR autem hæc ipſa verba Heſychij à Strabo in Gloſſa Ordinaria.

Strabus in Gloſs. Ord. ad cap. 9. in Leuit.

QVO teſtimonio magnoperè confirmatur eorum ſententia, qui Miſſæ vocabulum, per Latinos ab Hebræa voce מִסַּת MISSAH mutuatũ adſerũt. Reperitur enĩ ea vox, vbì ſacrificiũ in die Pentecoſtes offerendum pręſcribitur: vt Miſſæ, per Apoſtolos hoc die celebratæ, figuram fuiſſe ſit veriſimile.

Deut. 16.

SEPTEM (inquit Moſes) hebdomadas numerabis tibi, ab ea die qua falcem in ſegetem miſeris: & celebrabis diem feſtũ hebdomadarũ Dño Deo tuo, MISSAH ſiue oblationẽ ſpontaneam manûs tuę, quã offeres iuxta benedictionẽ Dñi Dei tui, & epulaberis corã Dño Deo tuo, tu, & filius tuus, & filia tua, & ſeruꝰ tuus, & ancilla tua, & Leuites, qui eſt intrà portas tuas, & aduena, & pupillus, & vidua, qui morãtur vobiſcũ, in loco quẽ elegerit Dñs Deus tuus, vt habitet nomen eius ibì: & recordaberis quoniam ſeruus fueris in Aegypto, cuſtodieſq́; ac facies, quæ tibi præcepta ſunt.

Leuit. 23.

QVOD ipſum alijs verbis alibì repetitur: Numerabitis ab altero die Sabbati &c. Vbì ſacrificiũ nouum dicitur, quod ibì MISSAH ſeu oblatio ſpõtanea: & cõſentit interpreti, tum vox Hebręa מִסַּת, tum quod Græcè legitur, θυσίαν νέαν.

Heſych. l. 6. in Leui. cap. 23.

PROFECTÒ idẽ Heſychius de ſacrificio Euãgelico locũ hũc interpre-

pretatur: Manifeſtat autē (inquit) oblatio ipſa ſpeciem hoſtiæ quā præcepit fieri: Et ſic, inquit, offeretis ſacrificium nouum Domino &c. Nouum ſacrificium dicens, legis ſacrificia, vt vetera, excluſit: Euangelicum autem pro illis introduxit. Deindè addens, De habitationibus veſtris, Eccleſiam ſignificauit. Et ſimiliter explicat locū illum Deuteronomij Hrabanus hiſipſis verbis ab Heſychio mutuatis.

Hrab. in c.16. Deuteron.

EODEM reſpicere videtur his verbis Ven. Beda Presbyter: Spiritusſanctus ibì manifeſtiſsimè diem Dominicum ſuo conſecrauit aduentu. Quo etiam temporis articulo verum Paſcha die Dominico monſtrauit eſſe celebrandum.

Beda in c. 2. Act. Apoſt.

APOSTOLIS ETIAM IN VSV FVERE FREQVENS FRACTIO PANIS ET προσευχαὶ.

ERANT autem (inquit D. Lucas) perſeuerantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis & orationibus. Quod ſignificantiùs Græcè exprimitur, καὶ τῇ κοινωνίᾳ, καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτȣ, καὶ ταῖς προσευχαῖς, hoc eſt: & illa communicatione, & illa fractione illius panis, & illis orationibus. Habent enim ſuam emphaſim articuli illi: τῇ, τῇ, καὶ ταῖσ. & προσευχὰσ interpretatur loco infrà citato D. Auguſt. iuxta quod ea voce vtitur etiam Apoſtolus Paulus 1. Timoth. 2. Orationes illas, quæ ſacrificationem & diſtributionem Euchariſtiæ continent.

Act. 2.

Auguſt. Epiſt. 59. ad Paulinum.

CERTE (inquit Ionas Aurelianenſis) vt ad Apoſtolos veniamus, nouimus eos, quandiù Hieroſolymiticū templum ſtetit, crebrò illuc orandi gratia conueniſſe: vndè & in Actibus Apoſtolorum leguntur omni die in templo & circa domos docuiſſe, & in panis fractione myſteria corporis Domini celebrâſſe, & populis ſumenda tradidiſſe.

Ionas Aurel. l. 3. de cultu imaginum.

Act. 2.

ANTE illum quoquè D. Chryſoſt. loco infrà citato.

Chryſoſt. hō. 27. in 1. ad Cor

Vualafr. Strabus de eccl. offic. c. 20. VVALAFRIDVS etiam Strabus: Videtur ratione pleniſsimũ, vt per ſingulos dies ſacris occupemur officijs: &, quantùm mentis vel corporis grauiores maculæ non obſiſtunt, panem & ſanguinem Dominicũ, quibus ſine viuere non poſſumus, iugiter ambiamus, & deſiderio illius tuitionis potiùs, quàm præſumptione noſtræ puritatis, ſumamus: imitantes primitiuæ Eccleſiæ ſtudium ſalutare, Act. 2. de quo in Actibus Apoſtolorum ità ſcriptum eſt: Erãt autem perſeuerantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus. Et infrà: Quotidiè quoquè perdurantes vnanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, ſumebãt cibum cum exultatione, & ſimplicitate cordis, laudantes Deũ. Nota quòd dicit, priùs eos fregiſſe panem, & deindè ſumpſiſſe cibum.

Serm. de inſti. ven. ſacram. Act. 2. VRBANVS etiam Papa quartus: Nam & eodem tempore (inquit) cœpit ſacramentum à fidelibus frequentari. Legitur enim in actibus Apoſtolorum, quòd erant perſeuerantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus ſtatim poſt ſancti ſpiritûs miſsionem.

Humbert. Abb. con. Nicetam. HVMBERTVS quoquè Abbas Syluæ candidæ: Deindè (inquit) quotidiè, ſiue tertia hora, ſiue nona, ſiue quacunq; hora fiat à nobis Miſſa, non fit niſì perfecta. nec reſeruatur ex oblatione eius pars aliqua, vt per dies quinq; agatur indè Miſſa imperfecta. Quia nec ſancti Apoſtoli legũtur quicquã ex illo primo corporis & ſanguinis Chriſti myſterio, ſub ipſa cœna diſtributo, reſeruâſſe: Nec actus eorum indicant, eos aliquandò tale quid egiſſe aut pręcepiſſe. Act. 2. Quinimò, ſicut Lucas narrat, erant fideles perſeuerãtes in doctrina Apoſtolorũ, & cõmunicatione fractionis panis. Quæ cõmunicatio qualiter & quibus diebus fieret, poſt pauca demõſtrat, dicẽs: Quotidiè ꝑſeuerãtes vnanimiter in tẽplo, & frangẽtes circa domos panẽ, ſumebãt &c. Eccè, verax Euãgeliſta teſtatur, ſub Apoſtolis fideles quotidiè orâſſe, & panẽ fregiſſe: & vos q eſtis, qui dicitis duobꝰ tantùm diebus hebdomadis Miſsã perfectã fieri debere, reliquis verò quinq; imperfectam?

PE-

PETRVS etiam Trecenſis: Et in communicatione (inquit) fractionis panis & Euchariſtiæ: quia in primitiua Eccleſia crebrò cōueniebant ad percipiendam Euchariſtiam. Petr. Trecenſis in hiſt. ſcholaſt.

QVALE quid habet etiam Nicolaus Lyranus: Et cōmunicatione fractionis panis, tum quia (inquit) quotidiè cōmunicabant, tum quia communes cibos, ſicut & cætera communia, habebant. Nicol. Lyran. in Act. c. 2.

APOSTOLORVM λειτουργία IN χειροτονίᾳ PAVLI ET BARNABAE.

MINISTRANTIBVS (pro quo Græcè eſt, λειτουργούντων: ſiue adminiſtrātibus, vt legit interpres Cyrilli Alex. lib. Theſ. 12.) illis Domino, & ieiunātibus, dixit illis Spiritusſanctus: Segregate mihi Paulum & Barnabam in opus, ad quod aſſumpſi illos. Tunc ieiunantes & orantes, (Græcè προσευξάμενοι) imponentesq; eis manus, dimiſerunt illos, ἀπέλυσαν. Act. 13.

QVEM locum de Chriſtiana Liturgia, quam Miſſam dicimus, intelligi: tum Græcorum traditio, qui peculiariter λειτουργίαν in ea ſignificatione vſurpant: tum ſtylus D. Lucæ videtur conuincere, qui eadē voce vtitur, de Zacharia ſacerdote dicens: Vt impleti ſunt dies officij eius, quod in ſacrificio offerendo conſiſtebat. Luc. 1.

CERTE apud Simeonem Metaphraſten hic locus ità tranſlatus eſt: Vbì Domino ſacrum obeuntes miniſterium, à ſpiritu ſancto ſegregantur. Sim. Metaph. in vit. Apoſtol. Petri & Pauli.

APOSTOLORVM σύναξις AD FRANGENDVM PANEM IN DIE DOMINICO.

VNA autem ſabbati (inquit idem D. Lucas) quum conuenisſemus ad frangēdum panem, Paulus diſputabat cum eis. Vbì Græcè eſt, συνηγμένων ἡμῶν τῶν μαθητῶν, id eſt, conuenietibus nobiſcum diſcipulis. Act. 20.

HVNC quoquè locū de ſacrificio corporis & ſanguinis Dñi intelligi,

telligi,inprimìs veriſimile facit vox συνηγμένων, eô quòd συνάγειν, in Tripartita hiſtoria verterit Epiphanius Scholaſticus, Miſſas facere,collectas agere,ſolennia celebrare: quod etiã vnica voce Tertullianus colligere nuncupat. Et mentio fractionis panis,ac primę ſabbati, quam diem Dominicam intelligi in confeſſo eſt: in qua collectas fieri ſolere,ex Tertulliano & D.Iuſtino martyre manifeſtum eſt.

Tert.de fug. in perſeq.

INTERPRETANTVR deniquè ità hunc locum D.Auguſt. Ven.Beda,& Vualafridus Strabus.

Auguſt. Epiſt. 88. ad Caſul.

NEC illum moueat (inquit D. Auguſt.) quòd Priſcillianiſtæ Manichæorum ſimillimi, ad ieiunandum die Dominico ſolent teſtimonium de Apoſtolorum Actibus adhibere, cùm eſſet Apoſtolus Paulus in Troade.Sic enim ſcriptum eſt:In vna autem ſabbati congregatis nobis frangere panem, Paulus diſputabat cum illis, exiturus alia die, produxitq́; ſermonem vſq; ad mediũ noctis. Deindè quum deſcendiſſet de cœnaculo, vbì congregati erant ad reſuſcitandum adoleſcentem,qui grauatus ſomno in feneſtra,ceciderat,& mortuus ferebatur, de ipſo Apoſtolo ſcriptura ſic loquitur: Aſſcendens autem (inquit) cùm fregiſſet panem,atq; guſtâſſet, ſatisq́; eſſet alloquutus vſque ad diluculum,ſic profectus eſt: abſit vt hoc ſic accipiatur, tanquàm ſolerent Apoſtoli Dominico die ſolenniter ieiunare, quia vna Sabbati tunc appellabatur dies, qui nunc Dominicus appellatur: quod in Euãgelijs apertiùs inuenitur. Nam dies reſurrectionis Domini, prima ſabbati à Matthæo:à cæteris autem tribus, vna Sabbati dicitur:quem conſtat eum eſſe, qui Dominicus poſteà appellatus eſt. Aut ergò poſt peractũ diem ſabbati,noctis initio fuerant congregati,quæ vtiquè nox iam ad diem Dominicum,hoc eſt,ad vnam ſabbati pertinebat:& ità eadem nocte fracturus panem, ſicut frangitur in ſacramento corporis Chriſti,produxit ſermonem vſque ad medium noctis,vt poſt ſacramẽta celebrata,rurſùs vſque ad diluculũ alloquens congregatos, quoniam

Act.20.

niam multùm feſtinabat, luceſcēte proficiſceretur Dominico die. Aut certè ſi in vna ſabbati nō per noctem, ſed per diē hora Dominici fuerant congregati, eo ipſo quod dictum eſt, Paulus diſputabat cū illis, exiturus alia die: expreſſa eſt cauſa producēdi ſermonis, quia fuerat exiturus, & eos ſufficienter inſtruere cupiebat. Non ergò ſolenniter die Dominico ieiunabant.

BEDA verò: In vna autem ſabbati cùm conueniſſemus ad frā- *Beda com. c.20. Act.* gendum panem &c. id eſt, inquit, die Dominico, qui eſt primus à ſabbato, cùm ad myſteria celebranda congregati eſſemus.

VVALAFRIDVS autem Strabus: Quod nunc (ait) agimus *Vualafr. Strab. de reb. Eccl. cap. 22.* multiplici orationum, lectionum, cantilenarum, & conſecrationū officio, totū hoc Apoſtoli, & poſt ipſos proximi, (vt creditur) orationibus & commemoratione paſsionis Dominicæ, ſicut ipſe præcepit, agebant ſimpliciter. Vndè circa domos, ſecundùm ſuperiùs commemorata teſtimonia, frangebant panem. Quod etiam alia ſentētia Lucas declarat, dicens: Vna autem ſabbati, cùm conueniſ- *Cap. 20.* ſemus ad frangendum panem, & reliqua. Et relatio Maiorum eſt, ità primis temporibus Miſſas fieri ſolitas, ſicut modò in Paraſceue Paſchæ communicationem facere ſolemus, id eſt, præmiſſa oratione Dominica, & ſicut ipſe Dominus noſter præcepit, commemoratione paſsionis eius adhibita, eos corpori Dominico communicâſſe & ſanguini, quos ratio permittebat.

ORDO ET RITVS OBSERVATVS AB APOSTOLIS.

VT prudētibus loquor, (inquit Apoſtolus Paulus) voſipſi iudicate quod dico. Calix (ille ἐυλογίασ ſiue) benedictionis, cui benedicimus, nónne [κοινωνία ſiue] communicatio ſanguinis Chriſti eſt? & panis [ille] quem frangimus, nónne participatio corporis Domini eſt? Quoniam vnus panis, vnum corpus multi ſumus, ⁎ omnes qui de vno pane, & (quod Latinè duntaxàt, non Græcè legitur)

1. Cor. 10. τὸ ποτήριον τῆσ ἐυλογίασ. τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν ⁎ nam oēs de vno.

legitur)de vno calice participamus. Videte Iſrael ſecundùm carnẽ. Nónne qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris? Quid ergò? Dico quòd idolis immolatum, ſit aliquid, aut quòd idolum, ſit aliquid? Sed quæ immolant gentes, dæmonijs immolant, & non Deo. Nolo autem vos ſocios fieri dæmoniorum. Non poteſtis calicem Domini bibere & calicem dęmoniorum. Non poteſtis menſæ Domini participes eſſe & menſæ dæmoniorum.

Hilar. in Pſal. 68. ESSE enim (inquit D. Hilarius, ad illud Pſalmi: Fiat menſa eorum &c.) menſam ſacrificiorum, vt de lege, quæ in ſe futuri eſt ſpeciem complexa, taceamus, Apoſtolus teſtatus eſt, dicens: Non poteſtis menſæ Domini participes eſſe, & menſæ dæmoniorum.

Chryſoſt. hom. 24. in 1. epiſt. ad Cor. ET latiùs D. Chryſoſtomus: Quid dicis beate Paule? Cùm vis auditorem confundere, & horrendorum myſteriorum meminiſſe, calicem benedictionis appellas, calicem illum formidoloſum & horroris plenum? Sanè quidem. Non enim paruum eſt quod dicitur. Siquidem cùm benedictionem dico, Euchariſtiam dico: & dicendo Euchariſtiam, oẽm benignitatis Dei theſaurum aperio, & magna illa munera commemoro: etenim cum calice inenarrabilia Dei beneficia, & quæcunque conſecuti ſumus, addimus: ità ad eum accedimus, cum eo communicamus, gratias agentes, quòd humanũ genus errore liberauit: quòd cùm ſpem nullam haberemus, & impij in hoc mundo eſſemus, fratres & conſortes ſuos aſſcripſit: his, & cæteris huiuſmodi gratiarum actionibus, accedimus.

AC paulopòſt: Quod eſt in calice, id eſt quod à latere fluxit, & illius ſumus participes. Itaq; ſi ſanguinem cupis, inquit, noli idolorum aram brutorum animalium cæde, ſed meum altare meo ſanguine aſſpergere. Hic autem multo admirabilius & magnificentius ſacrificium præparauit, & cùm ſacrificium ipſum commutaret, & pro brutorum cæde ſeipſum offerendum præciperet.

AC poſteà: Tu autem conſidera, quo pacto de Iudæis nõ dixit, quòd DEO participant: ſed, quòd participes ſunt altaris: etenim templum

templum conflagrauit. In corpore autem Chriſti non ità, ſed aliter. Quo modo? Communicatio Chriſti eſt: (inquit) non altaris, ſed Chriſti participes facti ſumus.

DIVVS verò Auguſtinus: Oſtendit (Apoſtolus) ad quod ſacrificium iam debeant pertinere, dicens: Quaſi prudentibus dico, iudicate vos quod dico. Calix benedictionis quem benedicimus, nónne communicatio eſt ſanguinis CHRISTI? Panis quem frangimus, nónne participatio eſt ſanguinis Domini? Quia vnus panis & vnum corpus multi ſumus. omnes enim de vno pane participamus. Et propter hoc ſubiunxit: Videte Iſrael ſecundùm carnem. Nónne qui de ſacrificijs manducant, ſocij ſunt altaris? vt intelligerẽt, ità ſe iam ſocios eſſe corporis Chriſti, quemadmodùm illi ſocij ſunt altaris. August. cont. adverſ. leg. & Proph. Cor. 1. c. 19. & 20.

ET pauloantè: Ait enim Apoſtolus: Sed quia quæ immolãt gentes, dæmonijs, & non Deo, immolant. Iſte aũt dixit: Sed qui ſacrificant, dæmonijs ſacrificant: quaſi omnes qui ſacrificãt, nõ ſacrificent niſì dæmonibus. Non enim ait Apoſtolus, Qui ſacrificant: ſed, Quæ ſacrificant: vel, ſicut à me poſitum eſt, Quæ immolant. 1. Cor. 10.

ET alibì: Huius corporis vnitas noſtro ſacrificio commendatur. Quod breuiter ſignificauit Apoſtolus, dicens: Vnus panis, vnũ corpus multi ſumus. Per caput noſtrum reconciliamur Deo, quia in illo eſt diuinitas vnigeniti, facta particeps mortalitatis noſtræ, vt & nos participes eius immortalitatis eſſemus. Hoc ſacramentum longè eſt à cordibus ſapientium ſuperborum, & ideò nõ Chriſtianorum, ac per hoc nec verè ſapiẽtium. Illorũ etiam dico ſapientiũ, qui cognouerunt Deum: quia cognoſcẽtes Deum, ſicut dicit Apoſtolus, non ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias egérunt. Nôſti autẽ in quo ſacrificio dicatur, Gratias agamus Dño Deo noſtro. A cuius ſacrificij humilitate longè abeſt typhus & cothurnus illorũ. Idẽ epiſt. 57. ad Dardan. de vid. Deo. Rom. 1.

CONTRA Fauſtũ deniquè: Cur autem arbitretur, parem nobis eſſe religionem circa panem & calicem, neſcio: cùm Manichæis Idẽ cont. Fauſtum, lib. 2. c. 13. & 18.

vinum guſtare,non religio, ſed ſacrilegium ſit. In vua enim agnoſcunt Deum ſuum,in cupa nolunt, quaſi aliquid eos calcatus & incluſus offenderit. Noſter autem panis & calix,non quilibet quaſi propter Chriſtum in ſpicis & in ſarmentis ligatum, ſicut illi deſipiunt,ſed certa conſecratione myſticus fit nobis,non naſcitur.

AC paulopòſt: Quomodò ergò comparas panem & calicem noſtrùm,& parem religionem,dicis erroré,longè à veritate diſcretùm:peiùs deſipiens,quàm nonnulli, qui nos propter panem & calicem, Cererem ac Liberum colere exiſtimant?

ET poſteà: Proindè verum ſacrificium,quod vni vero debetur DEO,quo eius altare ſolus Chriſtus impleuit,in victimis pecorum imitata dæmonia, ſibi arroganter expoſcunt. Vndè dicit

1.Cor. 10. Apoſtolus: Quæ immolant gentes, dæmonijs immolant, & non Deo:non quòd offerebatur culpans, ſed quia illis offerebatur. Hebræi autem in victimis pecorum,quas offerebant DEO, multis & varijs modis, ſicut re tanta dignum erat, prophetiam celebrant futuræ victimæ,quam Chriſtus obtulit. Vndè iam Chriſtiani, peracti eiuſdem ſacrificij memoriam celebrant, ſacroſancta oblatione & participatione corporis & ſanguinis Chriſti.

Theod. in Com. THEODORETVS etiam: Qui ſacra myſteria percipimus, nónne ipſi Domino communicamus, cuius & corpus & ſanguinē eſſe dicimus? quandoquidem omnes vnius panis ſumus participes.

Theophy. com. ad c. 10. Epiſt. ad Cor. 1. ITEM Theophylactus: Calix(inquit)benedictionis,id eſt, Euchariſtiæ.

Oecum. in com. AT Oecumenius: Calicem benedictionis,dicit calicem ſanguinis Chriſti,cui benedicimus:quem manibus tenentes,ei qui ſuum nobis impartitus eſt ſanguinem, benedicimus, hoc eſt, gratias agimus. Quem dum benedicimus,offerimus. Nôſti quid loquar.

Haymo Alberſt. in com. HAYMO deniquè: Calix autem benedictionis dicitur, qui benedicitur à ſacerdotibus in altari. Appellatur & ipſe calix communicatio,quaſi participatio: quia omnes communicant ex illo,

partemq;

partemq́ue ſumunt ex ſanguine Domini, quem continet in ſe. Et panis quem frangimus, primùm conſecratur & benedicitur à ſacerdotibus in ſpiritu ſancto,& deindè frãgitur:quum iam,licèt panis videatur,in veritate corpus Chriſti eſt. Ex quo pane quicunq; communicant,corpus Chriſti edunt.

ORDO ET RITVS PRAESCRIPTVS AB APOSTOLIS.

HOC autem (inquit D.Paulus) præcipio,non laudans,quòd non in melius,ſed in deterius conuenitis.Primùm enim cõuenientibus vobis in Eccleſiam, audio ſciſſuras eſſe inter vos,& ex parte credo.Nam oportet & hæreſes eſſe,vt qui probati ſunt,manifeſti fiant. Conuenientibus ergò vobis in vnum, iam non eſt Dominicam cœnam manducare.Vnuſquiſq; enim propriam cœnam præſumit ad manducandum. Et alius quidem eſurit, alius autem ebrius eſt.Nunquìd domos non habetis ad manducandum & bibẽdum?aut eccleſiam Dei contemnitis,& confunditis eos qui nõ habent?Quid dicam vobis?Laudo vos?in hoc non laudo: Ego enim accepi à Domino,quod & tradidi vobis &c.vt ſuprà.Quotieſcunquè enim manducabitis panem hunc,& calicem hũc bibetis, mortem Domini annunciabitis donèc veniat. Itaque quicunque manducauerit panem hunc, (nam Græcè repetitur τοῦτον) aut biberit (Græcè enim eſt ἢ,& ſic legunt etiam veteres Latini) calicem Domini indignè,reus erit corporis & ſanguinis Domini. Probet autẽ ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat,& de calice illo (nam & ibì vocula τῆ,Græcè additur)bibat.Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini.Ideò inter vos multi infirmi & imbecilles,& dormiunt multi. Quòd ſi noſmetipſos dijudicaremus, non vtiquè iudicaremur. Dum iudicamur autem, à Domino corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur.Itaque fratres mei,dum conuenitis ad mandu- 1. Cor. 11.

candum,inuicèm expectate.Si quis eſurit,domì mãducet, vt nõ in iudicium cõueniatis.Cætera aũt,quum venero,diſponam.

Chryſoſt. in cõm. hom.27. SVPER quo loco ſcribens D.Chryſoſt. Neceſſariũ eſt,inquit,p̃ſentis criminis cauſam priùs afferre. Ità enim faciliùs hunc ſermonem diſcere poterimus.Quænam igitur ea eſt? Quemadmodùm in tribus millibus,qui principiò crediderunt,oẽs communiter comederunt & in cõmune oĩa poſſederunt:ità & tunc,cùm hæc ſcripſit Apoſtolus,factũ eſt:ſed nõ tam certè, tãquàm dubitatio quędam illius cõmunicationis permaneret,& in poſteros deſcẽderet: & cùm cõtingeret,alios quidem pauperes,alios diuites eſſe, nõ oĩa in cõmune conferebãt.Communes aũt faciebant menſas inſtitutis diebus,vt decebat:& collectione perfecta, poſt myſteriorũ cõmunicationem,ad commune omnes epulum conueniebant,& cibi ferebantur per ſumptuoſos: Pauperes, & qui nihil habebant, ab illis vocabantur,& communiter oẽs diſcumbebant.Sed procedente tẽpore huiuſmodi aboleuit cõſuetudo. Ex hac diuiſione cõtigit, vt alij his,alij illis ſe adiungerẽt, & dicerent: Ego quidem illius ſum, ego autem illius.

AC poſteà:Nõ dixit,cõuenientibus vobis,nõ eſt cõmuniter mãducare,neq; inuicèm: ſed aliter & lõgè formidoloſiùs eos his verbis tangit,Nõ eſt Dominicam cœnam mãducare: ad illam eos noctem relẽgans,in qua admiranda myſteria Chriſtus tradidit.

ET infrà:Qua gratia hoc in loco myſteria cõmemorat? Quoniam maximè neceſſarius ĩ præſenti materia hic ſermo erat. Etenim Dñs tuus eadem oẽs menſa dignatus eſt, quanuìs ſupra oẽs admiratione digniſsima,& omnium ſuperante dignitatem. Tu aũt eos tua & parua & vili indignos arbitraris,&c.

QVOMODÒ autem dicit,ſe à Domino accepiſſe? Neque eñ tunc aderat, ſed Chriſtum perſecutus eſt: vt intelligas nihil ampliùs illam menſam habuiſſe, quàm quæ poſteà ſecutæ ſunt. Etenim

enim hodiè ipſe eſt, qui omnia operatur & tradit, quemadmodùm tunc.

AC iterùm: Intellexiſtis quòd hanc vltimam dimiſit nobis pater, & quo tempore expirabat, hæc p̄cepit. Sic Paulus & hinc horrendum facere ſermonem ſuum volens: Recordamini, inquit, hoc vltimũ nobis myſteriũ præbuiſſe, & ipſa nocte qua erat pro nobis moriturus, hæc præcepit, & poſt eam traditam nobis cœnam, non ampliùs aliam appoſuit. &c.

DEINDÈ de cœna illa referens, præſentia his quæ tunc fuerant, copulat: vt quemadmodùm in illa ipſa veſpera & mẽſa dſipoſiti, ab ipſo Chriſto hoc acceperunt ſacrificium, ità & nunc diſponerẽtur, & inquit: Quotieſcunq; comederitis panem hũc, & ſanguinem hunc biberitis, mortẽ Dñi annunciabitis donèc veniat. Quẽadmodùm Chriſtus enĩ & in pane & in calice in meã commemorationẽ facite hoc dixit, cauſam nobis aperiẽs, quarè myſteriũ daret, cum alijs hanc eſſe dicẽs ſufficientẽ nobis ad pietatẽ. Nam cùm intelliges, quid propter te Dñs paſſus eſt, ſapiẽtior efficieris. Ità & ipſe iterùm inquit: Quotieſcunq; manducaueritis, mortẽ eius annunciabitis: & hæc illa cœna eſt. Deindè oſtendẽs, quòd vſque ad conſummationem maneat, inquit, Donèc veniat.

Chryſoſt. eodẽ loco.

1. Cor. 11.

POSTREMÒ: Conſidera cùm ſacras illas cœnas Apoſtoli accipiebant, quid tum faciebant? Nónne in preces cõuertebãtur & hymnos? Nónne in ſanctas vigilias? Nónne in longam illam doctrinam, & multæ plenam philoſophiæ? Magna enim & admirabilia tunc eis narrabat & adnunciabat Ieſus, cùm Iudas diſcederet vocatũ, qui eũ erãt crucifixuri. Non audiſti quomodò tria millia ſimul communicantes, ſemper vehemẽtiores erãt in orationibus & doctrina, nõ in ebrietatibus & comeſſationibus? Tu aũt priùs quàm accipias, ieiunas, vt aliquo modo dignus communicatione videaris: cùm aũt acceperis, & oporteret in continentia perſeuerare, om̃ia perdis. Quanquàm æquũ eſt, ante & poſt cõmunicationẽ ieiunare: opor-

Acto. 2.

oportet enim vtroque tempore cõtinentem eſſe, ſed maximè poſt acceptum ſpiritum: antè, vt dignus fias accipiendi : poſtmodùm, vt non indignus videaris qui acceperis. Quid igitur? ieiunare oportet poſt eius acceptionem? Non dico hoc, neque cogo, licèt bonum ſit: tamen non compello, ſed admoneo, nè in delicijs viuas ad ſaturitatem.

Ibidèm hom. 28.

HOMILIA deniquè ſequenti: Quum enim omninò myſteriorum eſſet memoria, neceſſariò arbitratus eſt hanc aggredi materiam. Non enim parua erat, ideò valdè terribiliter de ea locutus eſt, bonorum indicando caput, vt pura cum conſcientia accedatur. Non, quemadmodùm nunc facimus, temporis gratia accedentes magìs, quàm animi ſtudio: neq; vt præparati ad vitia noſtra expurganda, compunctionis pleni accedimus, ſed vt in ſolennitatibus ſimus, quãdò omnes adſunt, conſideramus. Sed non ità Paulus præcipit, ſed vnum tempus nouit, quo accederemus, communicatiõis, conſcientiæ puritatem.

AC ſuper illud: Cætera, quum venero, diſponam: Cùm enĩ credibile eſſet, ipſos aliquas cauſas allaturos, & non liceret per literas omnia corrigere: quæ admonui iam, ſeruentur, inquit: quòd ſi quicquam aliud dicendum eſt, in meum aduentum reſeruetur.

Idem homilia ſupra illud, Oportet hæreſes eſſe.

IDEM quoquè alibì: Ab hac lege (inquit, loquens de communione bonorum ſub Apoſtolis) & conſuetudine inoleuit in Eccleſijs conſuetudo quædam admirabilis: Fideles enim omnes in conuentibus ſuis poſtquàm audîſſent doctrinas, poſt preces, poſt ſacramentorum communionem, ſoluta concione, non mox domum concedebant, ſed diuites & abundantiores alimenta & edulia à domibus ſuis auferentes, pauperes vocabant, communesq́ue faciebant menſas, communia prandia, communia conuiuia in ipſa Eccleſia, ſicq́; tandèm domum redibant. Hunc morem Corinthij proceſſu temporis corrumpebant : & abundantiores, inuitatis ſuî ſimilibus, contẽnebant pauperes: & tardiùs venientes, vtpotè more pauperum ſe-

ſecularibus negocijs detentos,non expectabant. Vndè cõtingebat, quòd pauperes aduenientes,menſa ſublata,alijs præueniẽtibus,alijs tardiùs ſubſequentibus,verecundè diſcederent. Videns igitur Paulus mala,quę tum ex eo negocio fiebant,& poſteà futura, quandoquidem contemnebantur pauperes mirum in modum à diuitibus, quorum iuſolens erat ſuperbia : ediuersò verò pauperes mœſti aduerſabantur diuitibus : & qualia ex huiuſcemodi rebus mala oriri ſolent,tunc quoq; vſu eueniebat. Proindè prauam hanc conſuetudinem emendat,& vide quanta prouidentia correptionem aggreditur. De conuiuijs aũt loquitur,quæ in ſynaxi fiebãt:& ob hoc dicit, Non in melius, ſed in deteriùs conuenitis: quòd patres veſtri pauperibus oẽs poſſeſsiones concedebant,vos pauperes mẽſa etiam illis conceſſa priuâſtis.

ET paulopòſt: Quid eſt,Dominicam cœnam manducare? Non eſt comedere herilem cœnam. Illam autem cœnam dicit, quam ſuprema nocte tradidit Chriſtus, cùm diſcipuli omnes eſſent cum eo: vocans Dominicam cœnam,quæ, omnibus ſimul conuocatis, concorditer & communiter ſumitur. Cuius enim gratia cõueniſtis? ait,Quid vult ſibi conuentus ille? Cuius gratia facta eſt collecta,ſi quidem menſa non ſit communis? Dominicę ſunt opes,quas accepimus:etiã conſeruis noſtris conuiuia propoſita ſint.

ET poſteà : Relicta autem in medio & ſuſpenſa accuſatiõis vehementia, ad myſticam menſam conſequenter ſermonem vertit, plùs ipſos volens terrere. Ego enim(ait) accepi à Domino,quod & tradidi vobis. Qualis hæc eſt conſequentia? de communi diſputas prandio, & ſacramenta commemoras? Etiam,ait. Nam ſi etiam ſpiritualis illa, tremendaque menſa ex æquo omnibus diuiti & pauperi proponitur:neque ea fruitur vberiùs diues, & parciùs pauper,ſed omnium vnus honor eſt,& idem acceſſus, donèc oẽs communicent. & participes fiant ſpiritualis illius cibi : quæ propoſita ſunt,non retrahuntur,ſed ſtantes ſacerdotes,omnes expectãt,etiam

pauperrimum omnium: quanto igitur magis in menſa illa corporali fieri ità conuenit?

A c ſub finem: Deindè vbì multùm diſputauit de his, qui indignè communicant myſterijs, eoſq́; repræhendiſſet grauiter, & demõſtrâſſet q idem ſuppliciũ paſſuri eſſent, quod hi qui Chriſtum occíderãt, ſi ſanguinẽ eius & corpus abſq; probatiõe & temerè accipiant: rursùm ad propoſitam materiam ſermonem cõuertit, dicens: Itaq; fratres, cùm conuenitis ad comedendum, &c.

Ambroſ. in cõm. I t e m D. Ambroſius: Hos (inquit) notat, qui ſic conueniebãt in Eccleſiam, vt munera ſua offerentes aduenientibus presbyteris, quia adhuc rectores Eccleſijs non omnibus locis fuerant cõſtituti, totum ſibi qui obtulerant, vindicarẽt ſchiſmatis cauſa. Diſſenſiones enim inter eos pſeudoapoſtoli ſeminauerant, ità vt oblationes ſuas zelarentur, cùm vna atque eadem prece omnium oblationes benedicerẽtur, vt ij qui (vt aſſolet fieri) nõ obtulerant, aut vndè offerrent, non habebant, pudore correpti, confunderentur, non ſumentes partem: & tam citò illud agebant, vt ſuperuenientes non inuenirent quod ederent. Ideoq́ue, ſi ſic (inquit) conuenitis, vt vnuſquiſq; ſuum ſumat: domì hęc agenda, nõ in Eccleſia, vbì vnitatis & myſterij cauſa conuenitur, nõ diſſenſionis & ventris. Munus enim oblatum, totius populi fit: quia in vno pane omnes ſignificantur. Per id enim quòd vnum ſumus, de vno pane omnes ſumere oportet.

E t paulopòſt: Oſtendit illis myſterium Euchariſtiæ inter cœnandum celebratum, nõ cœnam eſſe. Medicina enim ſpiritalis eſt, quæ cum reuerentia deguſtata, purificat ſibi deuotum. Memoria eñ redemptionis noſtræ eſt, vt redemptoris memores, maiora ab eo conſequi mereamur.

E t poſteà: Indignum dicit eſſe Dño, qui aliter myſterium celebrat, q̃ ab eo traditum eſt. Non enim poteſt deuotus eſſe, qui aliter præſumit, quàm datum eſt ab authore. Ideoq́ue præmonet, vt ſecun-

cundùm ordinē traditum,deuota mens ſit accedentis ad Euchariſtiam Dñi:quoniam futurū eſt iudicium, vt quemadmodùm accedit vnuſquiſque, reddat cauſas in die Dñi Ieſu Chriſti:quia ſine diſciplina traditionis & conuerſationis qui accedunt, rei ſunt corporis & ſanguinis Domini.

DEINDE: Ad inuicèm expectandum dicit, vt multorum oblatio ſimul celebretur,*vt & omībus miniſtretur.

D.aūt Auguſtinus hunc locum Apoſtoli tractans: Illud magìs mouere potuit homines, vtrùm iam refecti die illa, vel offerrent, vel ſumerent Euchariſtiam,quod in Euangelio dicitur:Cùm autem illi manducarēt,accepit Ieſus panem,& benedixit: cùm etiam ſuperiùs dixiſſet, Cùm ſerò factū eſſet, recūbebat cum duodecim, & manducātibus eis,dixit: Quoniā vnus ex vobis me tradet. Pòſt enim tradidit ſacramentum.Et liquidò appáret,quandò primùm acceperunt diſcipuli corpus & ſanguinem Domini,nō eos accepiſſe ieiunos. Nunquìd tamen propterea calumniandum eſt vniuerſæ Eccleſiæ,quòd à ieiunis ſemper accipitur? Ex hoc enim placuit ſpiritui ſancto,vt in honorem tanti ſacramēti,in os Chriſtiani priùs Dñicum corpus intraret,quàm exteri cibi. Nā ideò per vniuerſum orbē mos iſte ſeruatur. Neq; enim quia poſt cibos dedit Dñs, ꝓptereà pranſi aut cœnati fratres ad illud ſacramētum accipiendum cōuenire debent,aut ſicut faciebant, quos Apoſtolus arguit & emendat, menſis ſuis iſta miſcere. Nanq; ſaluator quo vehementiùs commendaret myſterij illius altitudinem, vltimum hoc voluit infigere cordibus & memoriç diſcipulorum,à quibus ad paſsionem digreſſurus erat.Et ideò non præcepit, quo deincèps ordine ſumeretur, vt Apoſtolis, per quos Eccleſias diſpoſiturus erat, ſeruaret hunc locum. Nam ſi hoc ille monuiſſet, vt poſt cibos alios ſemper acciperetur,credo quòd eum morem nemo variâſſet.Cùm verò ait Apoſtolus,de hoc ſacramento loquens,Propter quod fratres cùm conuenitis ad manducandum, inuicèm expectate. Si

* & vt

Aug. Epi. 118. ad Ianuarium ca. 5. & 6.

quis eſurit, domì manducet, vt non ad iudicium conueniatis, ſtatìm ſubtexuit: Cęterà aũt,cùm venero,ordinabo. Vndè intelligi datur,quia multum erat, vt in Epiſtola totum illum agendi ordinem inſinuaret, quem vniuerſa per orbem ſeruat Eccleſia, ab ipſo ordinatũ eſſe,quod nulla morum diuerſitate variatur.

ET ibidèm pauloantè: Indè enim & Apoſtolus indignè dicit acceptũ ab eis, qui hoc non diſcernebãt à cęteris cibis veneratione ſingulariter debita.Cõtinuò quippe cùm dixiſſet,Iudiciũ ſibi mãducat & bibit:addidit vt diceret, Non dijudicãs corpus Dñi:quod ſatìs toto ipſo loco in Epiſtola ad Corinthios prima, ſi diligenter adtendatur, appáret.

Idẽ tract. 62.in Ioã.

IDEM alibì:Quicunq; mãducauerit panem,aut biberit calicem Domini indignè, &c.Et de his erat ſermo, quũ hoc Apoſtolus diceret, qui Dñi corpus, velut quemlibet alium cibũ, indiſcretè negligenterq; ſumebant.

Hierõ. & Sedul. cõment.

COMMENT.quoq; D.Hieronymo & Sedulio adſcriptus: Iam nõ eſt Dominica,ſed humana,quãdò vnuſquiſq; tanquàm cœnam propriam ſolus inuadit:& alij qui nõ obtulerit,nõ impertit: ità vt magìs propter ſaturitatem, quàm propter myſterium, videamini cõuenire.Cęterùm Dñica cœna omĩbus debet eſſe communis,quia ille omĩbus diſcipulis ſuis qui aderant, æqualiter tradidit ſacramẽta. Cœna autem ideò dicitur, quia Dñs in cœna tradidit ſacramẽta.Item hoc ideò dicitur,quia in Eccleſia cõuenientes, oblationes ſuas ſeparatìm offerebãt,& poſt communionẽ,quęcunq; eis de ſacrificijs ſuperfuiſſent, illic in Eccleſia cõmunẽ cœnam comedẽtes, pariter cõſumebãt.Ét alius quidẽ eſurit &c. Quicunq; nõ obtuliſſet,non communicabat: quia oĩa ſoli qui obtulerant,inſumebant. Quidam hunc locũ ad illos referũt,qui epulas in Eccleſia faciebãt.

ET poſteà: Nam & ideò,quum accipimus,à ſacerdotibus commonemur:quia corpus & ſanguis eſt Chriſti,vt beneficijs eius non exiſtamus ingrati.

DEIN-

DEINCEPS:Priùs ergò perſcrutanda eſt conſciētia, ſi in nullo nos repræhendit: & ſic aut offerre,aut communicare debemus. Et ſuper illud:Cætera autem,cùm venero, diſponam: Cætera (inquit)de ipſius myſterij ſacramento.

THEODORETVS etiam:Dominicam cœnam vocat ſacramē-tum Dominicum.Illius enim æquè ſunt participes, & qui in paupertate degunt,& quibus diuitiæ ſpiritus faciunt,& domini & ſerui,& principes,& qui eorum párent imperio. Oportebat ergò (inquit)& menſas communes eſſe communes,& imitari Dominicam, quæ eſt omnibus ex æquo propoſita:nunc autem non ità facitis. Theod. in com.

ET paulopòſt: Sacram illam & omni ex parte ſanctam noctem ad memoriā reuocauit,in qua & typico paſchati finem impoſuit,& verum typi architypum oſtendit,& ſalutaris ſacramēti portas aperuit,& non ſolùm vndecim Apoſtolis, ſed etiam Iudæ proditori precioſum corpus & ſanguinem impertijt. Docet autem quòd illius noctis bonis ſemper frui poſſumus.

THEOPHYLACTVS item: Quemadmodùm (inquit) qui primùm crediderant,communia omnia habentes, communiter & publicè epulabātur:ſic per quandam eius rei imitationem, etiamſi non adeò exactam,Corinthij ſtatis quibuſdā diebus feſtis ex ęquo publicè conuiuabantur poſt myſteriorum participationem.Siquidem epulati fercula adferebant, inopesque ad conuiuium iſtud accerſebant.At per diſſenſiones admirādus ille ritus, quo mutua charitas,& Chriſtiana philoſophia continebatur, corruptus eſt, nec ab omnibus ſeruabatur.Scribit igitur Paulus,vt hoc corrigat. Theophy. in com.

ET poſteà:Cuius rei gratia,myſteriorum illius veſperæ meminit? omninò neceſſariò, vt pſuadeat quòd Dn̄s tuus oēs eadē menſa excipere dignatus ſit:tu verò fratrem,eiuſdem tecū generis & naturæ, auerſaris & dedignari?At, quî ait à Dn̄o ſe accepiſſe? neq; enī tum aderat Paulus,ſed Chriſti perſecutor erat.Vtì diſcas,quòd ipſe hodieq; in myſtica mēſa myſteria illa tradat æquè, atquè tum.

Haymo in com.

HAYMO denique: Corinthij (inquit) qui & Achaici, vel Achęi, venientes ad fidem Chriſti per prædicationem Apoſtoli Pauli, à quo inter cætera quæ Dominus fecit, etiam ſacramentum cœnæ Dominicæ perceperant: poſt diſceſſum illius, in memoriam cœnæ Dominicæ ſingulis annis quinta feria ante diem Paſchæ, conueniebant omnes in Eccleſia, ac nobiles quiq; & potentes, diuitesq́; veniebant, & offerebant ſinguli panem & vinum, & dabant ſacerdoti vndè conſecraret corpus & ſanguinem Domini. Conſecratis autẽ myſterijs à ſacerdote Domini, vnuſquiſq; quod detulerat, accipiebat deſuper altari, ſumebatq́; tacitè cum ſuis, vt ſuperuenientes nõ inuenirent quod ederent, & vndè communicarent: aut etiã deferebat omne quod attulerat, ad domũ ſuã, vt cum ſuis illud ſumeret. Ob cuius rei cauſam magnę diſſenſiones inter illos erãt, quas ſeminauerãt pſeudoapoſtoli: ità vt cùm vna benedictione omniũ oblationes cõſecratæ eſſent, ſinguli ſuas accipiẽtes, quæ cõmunes debuerãt eſſe, maximã verecundiã inferrẽt his, qui (vt ſolet) nõ attulerãt, licèt haberẽt: aut his etiã qui nõ habebãt quod afferrẽt. Hoc aũt faciebant multi poſtquã ab alijs cibis crapulati erãt. Iſtáq́; acceptionẽ Euchariſtiæ, Dominicã cœnã vocauit Apoſtol⁹ vno modo. Aliter: Soliti quoquè erãt cõuenire eodẽ die ad Eccleſiam oẽs diuites, potẽtes, & nobiles, & præparare ſibi in Eccleſia & in foribus Eccleſiæ atq; atrijs illius epulas & cõuiuia, & crapulari & inebriari, vſq; ad veſperã manducãtes & bibentes in cõſpectu pauperũ & egenorũ, qui nõ habebãt vndè ſibi prępararent ſimilia, nihilq́; accipiebant ab illis diuitibus & potentibus, ſed præſtolabãtur ieiuni tẽpus cum verecundia, quo placeret illis diuitibus & potentibus, benedici corpus Chriſti à ſacerdotibus vndè cõmunicarent. Impleti aũt illi diuites omnibus cibis & potibus vſq; ad vomitũ, accipiebant ad vltimũ ſacramenta corporis & ſanguinis Chriſti, dicẽtes: Sic tradidit Chriſtus diſcipulis ſuis noſtris doctorib⁹. & magiſtris corpus & ſanguinem ſuum poſt aliorũ ciborum perceptionẽ, & ſic nos volumus il

lud

lud ſumere. Quod audiens Apoſtolus, ſcripſit eis inter cætera, iſta quæ in præſenti habentur.

IN ECCLESIA, ID EST, LOCO ORATIONI DEPVTATO, SACRAM COENAM CELEBRABANT APOSTOLI.

NVNQVID (inquit D. Paulus Apoſtolus verbis ſuprà citatis) domos nõ habetis ad manducandum & bibendũ? Aut Eccleſiam Dei contemnitis, &c. 1. Cor. 11.

QVEM locũ tractans D. Baſilius, ad queſtionẽ reſpõdens, Nunquìd in cõmuni domo Dominica cœna debeat celebrari: Queãdmodũ (reſpõdet) ſcripturæ ratio nõ ꝑmittit, vt vas vllũ commune in ſancta introferatur, eodem etiã modo vetat in domo communi perfici ſeu celebrari: quum vetus teſtamentũ, manifeſto præcepto Dei, nihil iſto modo fieri permittat, Dño itidèm dicente: Pluſquã templum eſt hoc, & Apoſtolo item: Nunquìd domos non habetis ad manducandum & bibendum? Quid dicã vobis? laudabo vos? in hoc non laudo. Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis. & quæ ſequuntur. Ex quibus erudimur, neq; communem cœnam in Eccleſia edere ac bibere, neq; Dominicã cœnam in priuata domo contumelia afficere. Præterquàm, ſi quis in neceſsitate delegerit puriorem locum aut domum in tempore oportuno. Baſilius quæſt. cõpend. expl. qu. 310. Matth. 12.

D. etiam Chryſoſt. Eccè & quarta accuſatio, quandò non pauperes tantùm, ſed Eccleſia læditur. Quemadmodùm enim Dominicam cœnam priuatam facis, ità & locum, tanquàm domo Eccleſia vſus. Eccleſia enim facta eſt, non vt diuiſi ſimus, cùm cõuenire oporteat, ſed vt diuiſi coniungamur. Et hoc conuentus oſtendit. Chryſoſt. hom. 27. ad c. 1. epiſt. Cor. 1.

ET D. Ambroſius verbis ſuprà citatis: Ideoq; ſi ſic (inquit) cõuenitis, vt vnuſquiſq; ſuũ ſumat: domì hęc agẽda, non in Eccleſia, vbì vnitatis & myſterij cauſa conuenitur, non diſſenſionis & ventris. Ambr. in com.

AC D. Auguſtinus: Quęrẽdæ etiam locutiones, per id quod cõtinet, id quod cõtinetur. Sicut Eccleſia dicit̃ locus, quo Eccleſia cõgregatur. Aug. qu. 57. ſuper Leuit.

gregatur. Nam Eccleſia homines ſunt, de quibus dicitur: Vt exhiberet ſibi glorioſam Eccleſiam. Hanc tamen vocari etiã ipſam domum orationum, idem Apoſtolus teſtis eſt, vbì ait: Nunquìd domos non habetis ad manducandum & bibendum? an Eccleſiã Dei contemnitis? Et hoc quotidianus vſus loquendi obtinuit, vt ad Eccleſiam prodire, vt ad Eccleſiam confugere non dicatur, niſì quod ad locum ipſum parietesq; prodierit, vel confugerit, quibus Eccleſiæ congregatio continetur.

Heſych. l. 2. in Leuit. c. 8.

HESYCHIVS quoquè: Quomodò, ait, in his non admiranda ſit ſapientia ſpiritûs? Nullam quippe dubietatem huiuſmodi intellectui dereliquit: proptereà carnes cum panibus comedi pręcipiẽs, vt nos intelligeremus illud ab eo myſterium dici, quod ſimul panis & caro eſt, ſicut corpus Chriſti panis viui, qui de cælo deſcendit. Propter quod Heliæ (ſecundùm Septuaginta editionem) carnes manè, panes autem veſperì deferebant corui ſupernè, præfigurare hoc myſterium Domino volente: quod intùs oportet in Eccleſia, in loco ſancto, id eſt, ad altare, coqui & comedi: alibì verò, nequaquàm. Propter quod Paulus Corinthijs præcipiebat: Conuenientibus autem vobis in vnum &c. Et hoc ideò, vt illic abſolutè myſtica cœna deberet celebrari.

Hieron. ac Sedul. in com.

DIVO quoquè Hieronymo adſcriptus comment. Quidam (inquit) hunc locum ad illos referunt, qui epulas in Eccleſia faciebant.

AC poſteà: Aut Eccleſiam Dei contemnitis, facientes eam triclinium epularum?

Theodor. in com.

THEODORETVS etiam: Si acceditis, vt lautè & opiparè epulemini, hoc facite in domibus. hoc enim eſt in Eccleſiam contumelia, & aperta inſolentia. Quomodò enim non eſt abſurdum, intùs in templo Dei, pręſente Domino, qui communem nobis menſam appoſuit, vos quidem lautè viuere: eos autem qui ſunt pauperes, eſurire, & propter paupertatem erubeſcere?

ET Theophylactus: Quum enim (inquit) Dominicam cœnam priuatam feceris, manducans apud teipſum, in Eccleſiam & locum es iniurius. Theophy. in com.

AC Oecumenius: Nam qui in Eccleſia peculiares cœnas facit: & locum ſanctum contumelia afficit, & cœnam Dominicam non facit. Oecum. in com.

AC poſteà: Quòd ſiquis (inquit) eſurit, domì manducet, de Eccleſia ad proprias domos illos eijciens.

HAYMO deniquè: Itaque (inquit) fratres mei cùm conuenitis ad manducandum corpus & ſanguinem Chriſti in Eccleſia, inuicèm expectate, & multorum oblatio ſimul celebretur: & omnes communiter ex vno pane communicate: quia illa oblatio vnus panis eſt, & communis debet eſſe omnibus. Haymo in com.

EODEM pertinet, quod habet D. Clemens Romanus: Hîc ergò, hoc eſt, in præſenti vita poſitos oportet nos agnoſcere voluntatem DEI, vbì & agendi, & ſacrificandi eſt locus. Quoniam in alijs locis ſacrificare, & Miſſas celebrare non licet, niſì in his, in quibus Epiſcopus proprius iuſſerit, aut ab Epiſcopo regulariter ordinato, tenente videlicet ciuitatem, conſecratus fuerit. Aliter enim non ſunt hæc agenda, nec ritè celebranda, docente nos nouo & veteri teſtamento. Hæc Apoſtoli à Domino acceperunt, & nobis tradiderunt: hæc nos docemus, vobisque & omnibus abſq; repræhenſione tenere & docere, quibus agendum eſt, mundamus. Vnaquæq; etenim res tempus ſuum habet & locum. Clemens in Epiſt. 3. ad fratrē Domini.

ET Apoſtolorum Canon: Omnes fideles qui ingrediuntur Eccleſiam, & ſcripturas audiunt, non autem perſeuerant in oratione, nec ſanctam communionem percipiunt, velut inquietudines Eccleſiæ commouentes, conuenit communione priuari. Can. Apoſtol. 10.

AC quod refert D. Euodius Epiſcopus Antiochenus 2. à Petro, apud Niceph. libr. 2. cap. 3. In ea ipſa Ioannis domo primū Paſcha myſticum conuiuium Dominus cum diſcipulis inſtituit. Indè, Euod. Antioch. lib. qui φῶσ inſcribitur.

H hymno

hymno dicto, in montem Oliuarum exiêrũt ad villam Gethſemani. Ibidèm propter metum Iudæorum diſcipuli claudebantur. Ibidèm etiam, foribus clauſis, quum reſurrexiſſet, ab ipſis eſt viſus: quum in faciẽ quoquè eorũ inſpirauit, & Spiritũ eis ſanctum dedit. Ibì octauo pòſt die Thomę fides eſt cõfirmata: eò Spiritus ſanctus ſpecie linguarum ipſa Pentecoſte aduénit. Ibidèm Iacobum Iuſtum primum Hieroſolymorum Epiſcopum Apoſtoli ſuffragijs ſuis deſignârunt, & Stephanum cum reliquis ſex Diaconis elegerunt.

Niceph. l. 8. c. 30. QVOD IPSVM repetit alibì Nicephorus: Cęterùm (inqut) in vrbem ſanctam reuerſa *, in Sion ampliſsimũ longè lateq; cõſtruxit templũ, in cuius poſtico domum circunclusit, in qua, foribus clauſis propter metũ Iudęorum, diſcipuli fuerant cõgregati, in qua etiã ſacra cœna peracta, ſacraq; pedũ lotio, necnon ſpiritûs ſancti in cœnaculo aduẽtus, in qua primus quoquè Hierarcha & Epiſcopus Iacobus renunciatus eſt.

*ſubintelligẽdũ, Helena, ſiue imp. atrix.

Beda in Martyrol. Cal. Aug. EODEM pertinet quod habet Beda: Romæ (inquit) dedicatio primæ Eccleſiæ, à B. Petro conſtructæ & conſecratæ.

VIDE eadem de rę latiùs Vvalafr. Strab. de reb. Eccl. c. 4.

APOSTOLICAE IN SACRIFICIO OBSECRATIONES, ORATIONES, POSTVLATIONES, GRATIARVM ACTIONES, PRO OMNIBVS HOMINIBVS.

1. Tim. 2. OBSECRO igitur (inquit D. Apoſtolus Paulus) ſiue (vt legit D. Ambroſ.) exhortare primùm omnium fieri δεήσεις, προσευχάσ, ἐντεύξεισ, εὐχαριστίασ, id eſt, (interprete D. Hier.) obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro regibus, & omnibus qui in ſublimitate conſtituti ſunt, vt quietam & tranquillam vitã agamus in omni pietate & caſtitate

ſtitate. Hoc enim bonũ & acceptũ eſt coram Saluatore noſtro, qui omnes homines vult ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.

ET ad Philippenſes: Nihil ſoliciti ſitis, ſed in omni τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετ᾽ εὐχαριστίας, id eſt, oratione & obſecratione cũ gratiarum actione, petitiones veſtræ innoteſcant apud Deum. Phil. 4.

SIC priorem locum interpretatur Tertull. Qui ergò putas (inquit) nihil nos de ſalute Cæſarum curare, inſpice Dei voces, literas noſtras, quas neq; ipſi ſupprimimus, & plerique caſus ad extraneos transferunt. Scitote ex illis pręceptum eſſe nobis, ad redundantiam benignitatis, etiam pro inimicis Deum orare, & perſecutoribus noſtris bona precari. Qui magìs inimici & perſecutores Chriſtianorum, quàm de quorum maieſtate conuenimur in crimen? Sed etiam nominatìm atq; manifeſtè: Orate (inquit) pro regibus, & pro principibus, & poteſtatibus, vt oĩa tranquilla ſint. Vobiſcum enim cõcutitur imperiũ: cõcuſsis etiã cęteris membris eius, vtiquè & nos, (licèt extranei à turbis ęſtimemur) in aliquo loco caſùs inuenimur. Tertull. Apolog. c. 34.

AC Athenagoras: Qui enim (inquit) iuſtiùs, quod orant, impetrent, quàm qui pro imperio veſtro vota precesq́ue ad Deum profundunt, vt filius Patri in eo, ſicut æquiſsimum eſt, ſuccedat, & vt idipſum imperium, cũctis populis ſub ditionem veſtram cõfluentibus, auctum capiat & incrementum? Id quod noſtra quoquè intereſt, vt tranquillam & quietam vitam agamus. Athenag. in fi. orat. pro Chriſtian.

ET D. Baſilius: Adhuc te (inquit) obſecramus, Memẽto ſanctæ catholicæ & Apoſtolicę Eccleſiæ &c. Memẽto Dñe pijſsimi & fideliſsimi noſtri Imperatoris &c. vt in tranquillitate eius, tranquillã & pacificam vitam agamus in omni pietate & venerabilitate. Baſil. in Liturg.

DIVVS quoquè Chryſoſtomus: Ampliùs (inquit) obtulimus tibi hanc rationabilem hoſtiam, pro orbe, pro ſancta catholica & Apoſtolica Dei Eccleſia, & ijs qui caſta in conuerſatione ac ſobria degunt. Pro fideliſsimis & DEO dilectis Imperatoribus noſtris, & toto palatio & omni exercitu eorũ, vt nos in tranquillitate eorũ Chryſoſt. in Liturg.

quietam & tranquillam vitam ducamus in omni DEI cultu & ſobrietate.

Cyrillus Hieroſo. catech. myſtag.5.

CYRILLVS deniquè Hieroſoly. Deindè (inquit) poſtquàm confectum eſt illud ſpirituale ſacrificium,& ille cultus incruentus ſuper ipſa propitiationis hoſtia,obſecramus Deum,pro communi Eccleſiarum pace,pro tranquillitate mundi,pro Regibus &c.

Chryſ. in epiſt. 1. ad Timoth. hom.6.

LOCVM etiam illum priorem diſertis verbis de hoc ſacrificio interpretatur D. Chryſoſtomus: Quaſi communis quidam totius orbis pater,ſacerdos eſt:dignum igitur eſt, vt omnium curam agat, omnibusq́; prouideat:ſicut & Deus,cuius miniſterio ſeruit,& fungitur vice,idcircò ait:Obſecro igitur primùm omnium fieri obſecationes & orationes.

AC paulopòſt: Quid aũt ſibi vult,quod ait:Primùm omnium? In obſequio ſcilicet quotidiano,perpetuoq́; diuinæ religionis ritu. Atq; id nouerunt fideles,quomodò diebus ſingulis manè & veſperè orationes fundantur ad Dominum,quomodò pro omni mundo,& Regibus,& omnibus qui in ſublimitate ſunt poſiti, obſecrationes ab Eccleſia fiant.Sed fortè quis dixerit, pro omnibus, quod ait,tantùm fideles intelligi voluiſſe. At id verum non eſſe, quæ ſequuntur,oſtendũt. Deniquè ait,pro Regibus:neq; enim tunc Reges Deum colebant, verùm multis poſteà temporibus in infidelitate,quam per ſeriem ſucceſsionis acceperant,perſtiterunt. Deindè vt omnis aſſentationis ſuſpicio tolleretur, cùm pręmiſiſſet, pro omnibus:tunc demùm,pro Regibus, addidit.Si enim tantùm, pro Regibus,dixiſſet: fortaſsis non deeſſet,qui adulationis gratia illum ità ſcripſiſſe putaret. Quoniam verò conſequens eſſe cernebat, vt Chriſtiani animus ad iſta torpeſceret, neq; huiuſmodi admitteret monita,ſi quidem pro gentili ſacramentorũ tempore preces oporteret offerri:vide quid ſecutus adiunxit, vt ex conſideratione lucri,admonitionem faciliùs libentiusq́; ſuſciperet: Vt quietam(inquit) & tranquillam degamus vitam.

ET homilia ſequenti: Quia communia cupit bella diſſolui,& pugnas agitationesq́ue, & armorum fremitus, atque ideò & pro Regibus, & pro Principibus ſacerdotem offerre preces hortatur: longè magìs & in priuatis bellis id neceſſariò ſibi faciendum meminit. Ibidèm hom. 7.

Dicit etiam Ambroſius: Hæc regula Eccleſiaſtica eſt tradita à magiſtro gẽtium, qua vtuntur ſacerdotes noſtri vt pro omnibus ſupplicent: deprecantes pro Regibus huius ſeculi, vt ſubiectas habeãt Gentes, vt in pace poſiti, in tranquillitate mẽtis & quiete Deo noſtro ſeruire poſsimus. Orantes etiam pro ijs quibus ſublimis poteſtas eſt credita, vt in iuſtitia & veritate gubernent rempublicam, ſuppeditãte rerum abundantia, vt amota perturbatione ſeditionis, ſuccedat lætitia. Panis enim confirmat cor, & vinum lætificat mẽtem. Poſtulantes verò pro ijs, qui in neceſsitate varia ſunt, vt eruti & liberati, Deum collaudent incolumitatis authorem. Referentes quoquè gratiarum actiones pro ijs, quæ nobis quotidiè Dei prouidentia præſtantur ad vitam, vt in his omnibus, quæ huic imperio infeſta & inimica ſunt, in affectu pietatis & caſtitatis Deo ſeruire poſsimus. Ambr. in cõm.

IDEM alibì: Bona (inquit) oratio quæ ordinem ſeruat, vt primò à diuinis inchoẽmus laudibus. Si enim cùm apud hominem agimus, beneuolum volumus iudicem facere: quantò magìs, cùm Dominum noſtrum precamur? Primò ergò immolemus Deo ſacrificium laudis, vt & Apoſtolus dicit: Obſecro ergò primò omnium fieri orationes, obſecrationes, poſtulatiões, gratiarum actiones. Doceat te Dauidicus Pſalmus octauus, qui cœpit à Dei laudibus. Domine, Dominus noſter, quàm admirabile eſt nomen tuum in vniuerſa terra. Quoniam eleuata eſt magnificẽtia tua ſuper cælos. Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem. Hactenùs oratio. Indè ſequitur obſecratio, vt deſtruatur inimicus. Poſtulatio, vt lunam & ſtellas videat: lunam, Eccleſiam: ſtellas, filios Eccleſię, cę- Idẽ cap. 2. de inſtit. virg. ad Euſ.

leſtis gratiæ luce fulgentes:& quod petit, prophetico ſpiritu viſurum ſe eſſe promittit. Gratiarum actio, quòd tuetur Dñs hominem. Similiter & Dominica oratio omnia compræhendit, quam vulgare non opùs eſt.

Idē l.4. de ſacr. ca. 4.

ALIBÌ quoq;: Nam per reliqua omĩa, quæ dicuntur, laus Deo defertur: oratione petitur pro populo, pro regibus, pro cæteris: vbì venitur, vt cõficiatur venerabile ſacramẽtum, iam nõ ſuis ſermonibus ſacerdos, ſed vtitur ſermonibus Chriſti.

Aug. epi. 59. ad Paulin. qu. 5.

APERTIVS autem D. Auguſt. Multa quippe (inquit) hinc dici poſſunt, quæ improbanda non ſint: ſed eligo in his verbis hoc intelligere, quod omnis vel penè omnis frequẽtat Eccleſia, vt precationes accipiamus dictas, quas facimus in celebratione ſacramẽtorum, antequàm illud, quod eſt in Dñi menſa, incipiat benedici. Orationes, cùm benedicitur & ſanctificatur, & ad diſtribuendum cõminuitur: quam totam petitionem ferè omnis Eccleſia Dominica oratiõe cõcludit. Ad quem intellectũ etiam verbi Græci origo nos adiuuat. Nam eam, quam dicũt, ἐυχὴν, raro ità ſcriptura ponit, vt intelligatur oratio: ſed plerunq; & multo vſitatiùs votũ appellat ἐυχὴν: προσευχὴν verò, quod verbum ità poſitum eſt, vndè tractamus, ſemper orationem vocat. Vndè hanc verbi originem, ſicut ſuperiùs dixi, nonnulli minùs eruditè intuẽtes, προσευχὴν, nõ orationem, ſed adorationem dicere voluerunt, quæ potiùs προσκύνησισ dicitur. Sed quia oratio interdùm dicitur, quæ vocatur ἐυχὴ, adoratio putata eſt προσευχὴ. Porrò ſi vſitatiùs, vt dixi, in ſcripturis votum appellatur ἐυχὴ, excepto nomine generali orationis, ea propriè intelligenda eſt oratio, quam facimus ad votum, id eſt, πρὸσ ἐυχὴν. Vouentur autem omnia, quæ offeruntur Deo, maximè ſancti altaris oblatio, quo ſacramẽto prædicatur noſtrum aliud votum maximum, quo nos vouimus in Chriſto eſſe manſuros, vtiquè in compage corporis Chriſti. Cuius rei ſacramẽtum eſt,

quòd

quòd vnus panis, vnum corpus multi ſumus. Ideò in huius ſancti- 1. Cor. 10.
ficatione, & diſtributionis pręparatione, exiſtimo Apoſtolum iuſ-
ſiſſe propriè fieri προσευχὰς, id eſt, orationes: vel, vt nonnulli mi-
nùs peritè interpretati ſunt, adorationes: hoc eſt enim ad votum,
quod vſitatiùs in ſcripturis nuncupatur εὐχὴ. Interpellationes au-
tem, ſiue, vt veſtri codices habent, poſtulationes, fiunt, cùm popu-
lus benedicitur. Tūc enim antiſtites velut aduocati, ſuſceptos ſuos
per manûs impoſitionem miſericordiſsimæ offerunt poteſtati.
Quibus peractis, & participato tanto ſacramento, gratiarum actio
cuncta concludit: quam etiam in his verbis vltimam commenda-
uit Apoſtolus. Hæc autem cauſa præcipua fuit iſta dicendi, vt his
breuiter perſtrictis atque ſignificatis, non putaretur negligendum
eſſe quod ſequitur: Pro om̄ibus hominibus, pro Regibus & ijs qui
in ſublimitate ſunt, vt quietam & tranquillam vitam agamûs in
omni pietate & charitate: nè quiſquam, ſicut ſe habet humanæ co-
gitationis infirmitas, exiſtimaret non eſſe iſta facienda pro his, à
quibus perſecutiōem patiebatur Eccleſia, cùm membra Chriſti ex
omni eſſent hominum genere colligenda. Vndè adiungit & dicit:
Hoc enim bonum & acceptum eſt coram Saluatore noſtro Deo,
qui om̄es homines vult ſaluos fieri, & in agnitionem veritatis ve-
nire. Et nè quiſquam dicere poſſet, eſſe ſalutis viam in bona con-
uerſatione, & vnius DEI omnipotentis cultu, ſiue participatione
corporis & ſanguinis Chriſti. Vnus em̄ Deus, inquit, & vnus me-
diator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus: vt illud quod dixe-
rat, Omnes homines vult ſaluos fieri, nullo alio modo intelliga-
tur præſtari, niſi per mediatorem, non Deum, quod ſemper Ver-
bum erat, ſed hominem Ieſum Chriſtum, cùm Verbum caro fa-
ctum eſt, & habitauit in nobis.

DIVVS item Cæleſtinus eius nominis Papa I. Obſecrationum Cæleſt. 1.
quoq; (inquit) ſacerdotaliū ſacramēta reſpiciamus, q̄ ab Apoſtolis Epiſtol. 1.
tra-

tradita, in toto mundo atque in omni Eccleſia Catholica vniformiter celebrantur, vt legem credēdi lex ſtatuat ſupplicandi. Quum enim ſanctarum plebium præſules mādata ſibimet legatione funguntur, apud diuinam clementiam humani generis agunt cauſam, &c. vt infrà latiùs.

Gennad. de dogm. Eccl. c. 30. Quæ ipſa verba reperire eſt in Gennadij libro, (quem vel hinc ſatìs conſtat falsò D. Auguſtino adſcribi) de dogmat. Eccleſ. & in hom. de Adam & Eua, quæ Latini hominis exiſtens, perperàm D. Chryſoſt. aſſcribitur. Citātur eadem & à Petro Diacono lib. de incarn. & gratia ad Fulgentium.

Proſpe. de voca. gēt. li. 1. ca. 4. SIMILIA quoquè reperio & apud D. Proſperum: De hac ergò (inquit) doctrinę Apoſtolicę Regula, qua Eccleſia vniuerſalis imbuitur, nè in diuerſum intellectum noſtro euagemur arbitrio, quid ⁎ in ipſa vniuerſalis Eccleſia ſentiat, requiramus: quia nihil dubiū eſſe poterit in præcepto, ſi obedientia concordet in ſtudio. Præcepit itaque Apoſtolus, immò per Apoſtolum Dominus, qui loquebatur in Apoſtolo, fieri obſecrationes, poſtulatiōes, gratiarū actiones, pro omnibus hominibus, pro Regibus, ac pro his, qui in ſublimitate ſunt. Quam legem ſupplicationis, ità omnium ſacerdotum & omnium fidelium deuotio concorditer tenet, vt nulla pars mūdi ſit, in qua huiuſmodi orationes nō celebrētur à populis Chriſtianis. Supplicat ergò vbiquè Eccleſia Deo, non ſolùm pro ſanctis & in Chriſto iam regeneratis, ſed etiam pro omnibus infidelibus, &c.

⁎ de

Theoph. in cōm. THEOPHYLACTVS verò: Primùm omnium (inquit) id eſt in quotidiano cultu. Etenim ſacerdos velutì cōmunis orbis terrarum pater conſiſtit, omnium curam gerens, quem & pro cunctis oportet mortalibus preces fundere, perindè àc Deus cui ſacrum facit, ⁎ ac ſacerdotio fungitur. Obſerua hîc magnam & latè patentem gratiam. nam Iudæorum preces eiuſmodi non ſunt. Nec dixit ſtatìm pro regibus, vt non videatur adulari. Enimuerò cùm priùs dixiſſet pro omnibus hominibus, tunc ſubiunxit pro Regibus. Et-

⁎ ac cuius

ſi

ſi enim infideles fuerint Reges,pro ipſis tamen orandum:tunc em̃ tales erant.

AC paulò pòſt: Quia veriſimile erat,Chriſtianorum animum turbari,ſi iubeatur myſteriorũ tempore orare pro infidelibus Regibus:lucrum apponit,vt vel ſic adhortationem recipiamus.Illorũ nanq; ſalus,inquit,noſtra eſt tranquillitas. bellum em̃ gerũt,vt nos extra metum ſimus. Quomodò igitur non iniquum eſt,illos pro noſtra ſecuritate pericula ſubire,nos verò ne labia quidem aperire vel mouere,vt pro ipſis interpellemus?

ET Oecumenius:In quotidiano Dei cultu hoc(inquit) fiat ante oĩm memoriam. Epiſcopum em̃, quum ſit omnium pater, pro oĩbus hominib⁹ precari cõuenit,ꝓ credẽtib⁹,inquã, & incredulis. Oecum. in Cõm.

PAVLÒ etiam poſteà:Nè perterreatur perturbetúrve Chriſtianus, quamobrem in tempore myſteriorum memoria fiat Regis, quandoquidem ſæpè & incredulus ſit, oſtendit in noſtrũ lucrum cedere ipſorum incolumitatem.

HAYMO etiam apertiſsimè: Beatus(inquit)Apoſtolus dirigẽs hęc verba Timotheo, in illo tradidit om̃ibus Epiſcopis & presbyteris,omniq; Eccleſię formam, quomodò deberent Miſſarum ſolénia celebrare, & pro omnibus hominibus orare. Quam formam vel exemplum omnis Eccleſia modò retinet. Nam obſecrationes ſunt, quicquid præcedit in Miſſarum ſolennijs vſque ad illum locum, vbi incipit ſacerdos conſecrare myſteria corporis & ſanguinis Domini,inquiens:Te igitur clemẽtiſsime pater,petimus.Orationes ſunt, quas fundit ſacerdos in cõſecratiõe Euchariſtię ad fractionem corporis Dñi,videlicet quandò particulã quandam ſacerdos in calicẽ ponit. Poſtulationes ſunt benedictiões Epiſcopales, quas dicit Epiſcopus ſuper populũ, inuocans nomẽ Dñi Dei ſuper illum. Quod tractũ eſt ex veteri teſtamẽto.Per Moyſen nanq; dixit Dñs ſacerdotibus:Inuocabitis nomẽ meum ſuper filios Iſrael,& ego benedicam eis.Gratiarũ actiones ſunt laudes,quas,cõmunicato Haymo in cõm.

populo, refert ſacerdos Deo patri, qui dignatus eſt myſteria corporis & ſanguinis filij ſui dare eis in ſalutem & redemptionem.

Strab. in Gloſ. ord. QVAE ipſa verba citantur à Strabo in Gloſſa Ordinaria.

Anſelm⁹ in cõm. D. Anſelmus deniquè: Ordo Miſſæ in his verbis oſtenditur, vt obſecrationes ſint, quas facimus in celebratione ſacramentorum, commemoratione ſacrorũ, antequàm illud quod eſt in Dñi noſtri menſa, incipiat benedici. Oratiões verò, quum benedicitur & ſanctificatur, & ad diſtribuendũ comminuitur. Poſtulatiões aũt, cùm populus ab epiſcopo benedicitur. Poſtulationes eñ quaſi ex debito petiuit, velut cum quadã fidutia vel adniſu. Sic poſtulatio vbì fit cũ fidutia: vt quod geritur, in æterna vita perficiatur. Quibus peractis, & participato toto ſacramẽto, gratiarũ actio cuncta cõcludit.

ALTARE APOSTOLIS IN VSV FVIT

OBLATIONIS TEMPORE.

Heb. 13. HABEMVS (inquit D. Paulus Apoſtolus) θυσιαστήριον, id eſt, altare, de quo edere non habent facultatem qui tabernaculo deſeruiunt.

Chryſoſt. hõ. 33. in Epiſt. ad Hebr. SVPER quo loco D. Chryſoſt. Non enim (inquit) qualia ſunt apud Iudæos, talia etiã noſtra ſunt, ità vt nec Pontifici liceat iſtorum participem fieri.

ET non multò pòſt: Deindè aufert à figuris ſacrificium, & ad principalem formam ſermonem ſuum redigit, dicẽs: Quorũ enim animaliũ ſanguis &c. Illa itaq; typus erant iſtorum. Intueris igitur, quoniam ſanguinem participamur, qui infertur in ſancta? ſancta, inquam, veracia? Nos igitur veritatem participamur.

Theoph. in cõm. ET explicatiùs Theophylactus: Nos (inquit) obſeruationẽ habemus, verùm haud eam quę ſit in huiuſmodi cibis, ſed ſuper altari, ſiue incruẽta hoſtia viuifici corporis. Hui⁹ eñ vt ſint participes, ne Pontificibus quidem legalibus permittitur tantiſpèr dum tabernaculo ſeruiunt, hoc eſt, legalib⁹ vmbris & figuris, quę tranſeũt

ac

ac diſſoluuntur. tale quiddam enim tabernaculum erat vel mundo huic, perindè àc legalium victimarum ac ſacrificiorum vulgus, vt indignum, haud erat particeps.

AC paulopòſt: At noſtri ſacrificij ne legis quidẽ Pontifices conſortes eſſe poſsint: ſiquidem noſtri ſacri, illæ oblatiões typi erant.

OECVMEN. quoq;: Hic ergò eſt ſanguis, qui per pontificem, qui apud nos eſt, ſuper noſtrum offertur altare: idcircò fas nõ eſt, Pontificibus Iudæorum, ex hoc altari edere. Occum. in cõm.

ET Haymo, ſicut & Primaſius: Altare autem illud Iudæorum quod fiebat extra caſtra, vbì conſumebantur carnes, altare Eccleſiæ eſt, vbì quotidiè conſecratur corpus Chriſti. Habemus ergò altare Eccleſiæ, vbì conſecratur corpus Dominicum, de quo nõ habent poteſtatem edere, qui tabernaculo corporis ſui deſeruiunt, fornicatores videlicet, adulteri, ebrioſi, & immundi. Primaſius et Haymo in com.

ANSELMVS deniq;: Altare verò, vbì extra caſtra crematus eſt Chriſtus, altare eſt Eccleſię, vbì cõſecrat̃ corp⁹ ei⁹: de quo nõ habẽt poteſtatẽ edere, qui deſeruiunt tabernaculo, id eſt, vmbrę veritatis. Anſelm. in com.

APOSTOLORVM certè canones id conuincunt quod propoſuimus: Si quis (inquiunt) Epiſcopus aut presbyter præter ordinationem Dñi alia quædam offerat in ſacrificio ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, id eſt, ſupra altare &c. vt ſuprà. Apoſt. Canon. 3.

ET rursùs: Offerri non liceat aliquid ad altare, prẹter nouas ſpicas & vuas, & oleũ ad luminaria, & thymiama ſiue incenſum tempore quo oblatio celebratur. Apoſt. cã. idẽ, ſeu 4.

Ac denuò: Si quis presbyter cõtemnẽs Epiſcopũ ſuum, ſeorsùm collegerit, & altare aliud erexerit, (χωρὶς συναγάγῃ, καὶ θυσιαστήριον ἕτερον πήξει) nihil habens, quo repræhẽdat Epiſcopum in cauſa pietatis & iuſtitiæ, deponatur, quaſi principatûs amator exiſtens. Eſt enim tyrannus, & cæteri clerici quicunq; tali conſenſerunt. Apoſt. Can. 30.

SIMILITER D. Andreas Apoſtolus, iuxta quod deſcribũt presbyteri & Diaconi Achaiæ: Omnipotenti Deo, qui vnus & verus Andreas Apoſtolus in vita ſua.

 eſt,

eſt,ego omni die ſacrifico,non thuris fumum, nec taurorum mugientium carnes, nec hircorũ ſanguinem: ſed immaculatum agnũ quotidiè in altari crucis ſacrifico: cuius carnes poſteaquàm omnis populus credentium mãducauerit,& eius ſanguinem biberit,agnus qui ſacrificatus eſt, integer perſeuerat & viuus:& cùm verè ſacrificatus ſit,& verè carnes eius manducatæ ſint à populo, & verè ſanguis eius ſit hauſtus, tamen integer permanet, & immaculatus, & viuus.

Iacob. in Liturg. ET D.Iacobus frater Domini,dum initio Liturgiæ orationem collocat,quum Sacerdos aſſiſtit altari,& quod infrà citatur. Neque verò diſſentit D.Clemens,dicens ſe id à D.Petro accepiſſe: Altaris (inquit) palla,candelabrũ,&c. Ac rursùm: Pallæ altaris ſolæ lauentur &c. ſicut infrà latiùs.

Clem. Rõ. Epiſt. 2. ad fratrem Domini.

Amb. cõ. ad cap. 10. Epiſt. 1. ad Cor. ET D. Ambroſius ſuper illud Apoſtoli: Non poteſtis menſæ Domini participes eſſe,& menſæ dęmoniorum. Quia (inquit) qui calicem dæmoniorum bibit,calici Domini inſultat: & cùm menſæ dæmoniorum communicat,menſæ Dñi,id eſt, altario obſtrepit,& Domini corpus crucifigit.

ETIAM LVMINARIBVS VSI SVNT APOSTOLI.

Apoſt. cã. 3. ſen. 4. TESTATVR id Canon Apoſtolorum ſuprà citatus: Offerri (inquiunt) nõ liceat aliquid ad altare præter nouas ſpicas & vuas & oleum εἰς τὴν λυχνείαν, i. ad luminaria ſeu lucernas &c.

Apoſt. Can. 70. Et alter Canõ,qui idipſum interdicit fieri ad ſacra gẽtiliũ. Si quis (inquiunt) Chriſtianus oleũ ad ſacra gẽtiliũ,aut ad Synagogas Iudæorum in feſtis eorum detulerit, aut λύχνους, id eſt, lucernas incenderit,à communione excluditor.

Apoſt. Can. 71. RVRSùs alius Canon: Si quis clericus aut laicus ceram aut oleũ ex ſacra ſurripiat Eccleſia,à communione ſeiungitor.

Clẽ. Rõ. epiſt. 2. ad fratrem Domini. EODEM pertinet quod habet D. Clemens Romanus, de candelabro, loco ſuprà & infrà citato.

IN-

INCENSO QVOQVE SIVE THYMIAMATE SVNT VSI.

HOC quoquè ſupradictus canon cõuincit: Offerri (inquiũt) non liceat aliquid ad altare, præter nouas ſpicas, & vuas, & oleum ad luminaria & θυμίαμα. Apoſt. canō. 3. ſiue 4.

EODEM pertinet D. Iacobi fratris Domini oratio, cùm incenditur thus in ingreſſu & principio Liturgiæ: Domine Ieſu Chriſte Dei ſermo, qui tua ſponte te Deo ac Patri victimam irrepræhenſam in cruce obtuliſti, duplicis ille naturæ carbunculus, qui forcipe labia prophetæ attigiſti, & eius peccata abſtuliſti, tange & noſtros, qui peccatores ſumus, ſenſus, ac nos purga omni macula, puroſque nos ſiſte ſancto altari tuo, vt tibi laudis ſacrificium offeramus: & præſentem hunc ex nobis inutilibus ſeruis tuis ſuffitum recipe in odorem ſuauitatis, fœtoremq́; animæ & corporis noſtri fragrantem redde, ac vi illa ſpiritûs tui ſanctificante nos ſanctifica: ſolus enim tu ſanctus es, qui ſanctificas, & ſanctificaris, fidelibuſque impartiris, quem vnà cum ęterno patre tuo, ac modis omnibus ſancto, bono & viuifico ſpiritu tuo, gloria decet nunc, & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen. Iac. in Miſſa.

ET ſecunda oratio, Poſtquàm dixit Diaconus: Dominum rurſùs oremus: Deus (inquit ſacerdos) qui admiſiſti Abelis dona, Noë & Abrahami ſacrificium, Aaronis & Zachariæ thymiama: accipe, quæſo, de manibus noſtris, qui ſumus peccatores, thus hoc, quod tibi adolemus in odorem ſuauitatis, noſtrorumq́ue peccatorum remiſsionem, ac totius populi tui: quia benedictus es, & te gloria decet patrem, & filium, & ſpiritum ſanctum, nunc & ſemper.

DIACONORVM MINISTERIO IN SACRIFICIIS VTEBANTVR APOSTOLI.

Apoſt. cano 8. ſeu 9.

SI quis (inquiunt Apoſtolorum Canones) Epiſcopus aut presbyter, aut Diaconus, aut quicunq; ex ſacerdotali cõſortio, oblatione facta, non communicauerit, cauſam dicito &c.

Apoſt. cano. 27. ſeu 29.

ET rurſùm: Si quis Epiſcopus aut Presbyter aut Diaconus ob certa crimina iuſtè depoſitus, attingere λειτουργίαν dudùm ſibi commiſſam prẹſumpſerit, hic ab Eccleſia abſcinditor.

Iacob. in Liturg. Clẽ. conſt. Apoſt. l. 2 c. 63. & li. 8. cap. 8. & ſequen.

DIACONI etiam varia officia videre eſt in Liturgijs D. Iacobi & Clementis Romani, quẹ partìm illic, partìm infrà catholicus lector requirat.

Ignatius Epiſt. ad Trallian.

D. Ignatius etiam his conſentit: Quid (inquit) Diaconi ſunt, niſi imitatores Chriſti, miniſtrantes Epiſcopo, ſicut Chriſtus patri, & operantes illi operationem mundam & immaculatam? Quomodò ſanctus Stephanus beatiſsimo Iacobo, & Timotheus & Linus Paulo, & Anacletus & Clemẽs Petro. Qui igitur iſtis inobediens fuerit, hic ſine Deo omninò erit, & impius, & contemnens Chriſtũ, & ordinationem ipſius minorans.

Item ad Heron.

AC ad Heronem Diaconum: Sine Epiſcopo nihil agas: ſacerdotes enim ſunt, tu verò miniſter ſacerdotum. Illi enim baptizant, ſacerdotium agunt, ordinant, manus imponunt: tu verò eis miniſtras, ſicut ſanctus Stephanus Iacobo, & cæteris presbyteris in Hieroſolymis.

Hieron. epiſt. ad Euagr. Tom. 2.

ITEM Hieron. epiſtola ad Euangelum: (ſic enim habent MS. cod. pro, Euagrium) Et vt ſciamus (inquit) traditiones Apoſtolicas ſumptas de veteri teſtamento: quod Aaron & filij eius atq; Leuitæ in templo fuerunt, hoc ſibi Epiſcopi & presbyteri ac Diaconi vendicent in eccleſia.

Iſidor. de Dei offic. li. 2. c. 8.

ISIDORVS deniquè: Leuitæ ex nomine authoris vocati: de Leui enim Leuitæ exorti ſunt, à quibus in templo Dei myſtici ſacramẽti miniſteria explebãtur. Hi Grẹcè Diaconi, Latinè miniſtri dicuntur: Quia ſicut in ſacerdote cõſecratio, ità in Diacono miniſterij diſpenſatio habetur. Idem c. 8. lib. 2. de offic. eccleſiaſticis, inquit:

quit: Diaconorum ordo à tribu Leui accepit exordium. Præcepit enim Dominus Moyſi, vt poſt ordinationem Aaron ſacerdotis & filiorum eius, rursùs Leui tribus in diuini cultûs miniſterijs ordinaretur, & conſecraretur Domino pro omnibus primogenitis, & ſeruiret pro Iſrael coram Aaron & filijs eius in tabernaculo Dñi, excubans in templo die ac nocte, ipſiq; geſtarét arcã & tabernaculũ, & omnia vaſa eius, & in circuitu tabernaculi caſtra ipſi conſtituerent, in promouendo tabernaculũ deponerent, rursùs ipſi cõponerent. A vigintiquinq; annis & ſuprà in tabernaculo ſeruire mãdatum eſt. Quam regulam conſtituerunt ſancti patres in nouo teſtamento. In Euangelio aũt primordia eorũ in actibus Apoſtolorum ità leguntur: Conuocantes aũt duodecim Apoſtoli multitudinem diſcipulorum &c. Ex hinc iam decreuerunt Apoſtoli vel ſucceſſores Apoſtolorũ, vt per omnes Eccleſias ſeptem Diaconi, qui ſublimiore gradu eſſent cæteris, circa aram Chriſti, quaſi columnę altaris aſsiſterent, & non ſine aliquo ſeptenarij numeri myſterio. Act. 6.

CANTVS ITEM HYMNORVM ET PSALMORVM APOSTOLIS NON INVSITATVS.

HVC illud inprimìs pertinet, quod de Chriſto & Apoſtolis poſt cœnam ſacram referunt Euãgeliſtæ: Et hymno dicto, exiêruut in montem Olíueti. Matt. 26. Marc. 14.

ITA eñ diſertis verbis interpretatur eũ locũ D. Chryſoſt. verbis ſuprà citatis: Cõſidera, inq̃t, quũ ſacras illas cœnas Apoſtoli accipiebãt, q̃d tũ faciebãt? Nõne in preces cõuertebãtur & hymnos? &c. Chryſoſt. hom. 27. in epiſt. 1. ad Cor.

ET alibì: Gratias agit, poſteaquàm dedit, & hymnum cecinit, vt nos quoquè ſimiliter faciamus. Idẽ hom. 83. in Mat.

AC D. Hilarius: Conſummatis (inquit) vniuerſis diuinorum myſteriorum virtutibus, gaudio & exultatione communi in cæleſtem gloriam efferuntur. Hilar. in Matt. cano. 30.

POR-

1.Cor.14. PORRÒ etiam illud D. Apoſtoli huc pertinet: Pſallam ſpiritu, pſallam & mente. Ac, Cùm conuenitis, vnuſquiſque veſtrûm Pſalmum habet &c. Et ſuper hunc locum veterum commentarij.

Epheſ.5. ILLVD quoquè: Implemini Spirituſancto, loquētes vobiſmetipſis in Pſalmis, hymnis & canticis ſpiritualibus, cantantes & pſallētes in cordibus veſtris Domino, gratias agentes ſemper pro omnibus in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti Deo & patri.

Coloſ.3. Can.1. AC illud: Docentes & commonentes voſmetipſos in Pſalmis & hymnis & canticis ſpiritualibus in gratia, cantantes in cordibus veſtris Deo.

Conc.Tolet. 4. cano.12. COMMENTARIOS veterum ſuper his locis compendij gratia prætermittimus. Vnicum locum ex Concilio Tolet. 4. adijcimus: De hymnis (inquiunt) canendis, & Saluatoris & apoſtolorum habemus exemplum. Nam & ipſe Dominus hymnum dixiſſe perhibetur, Matthæo Euangeliſta teſtante: Et hymno dicto, exiêrunt forâs. Et Apoſtolus Paulus ad Epheſios ſcribit, dicens: Impleamini Spiritu ſancto &c. vt ſuprà.

Euſe.hiſt. eccl. l. 5. c. 28. Niceph. EODEM pertinet illud cuiuſdam ſcriptoris incerti contra Artemonem hæreticum apud Euſebium & Niceph. Sed & Pſalmi vel cantica quæ à fidelibus ab initio ſcripta ſunt: verbū Dei eſſe Chriſtum & Deum, tota hymnorum ſuorum laude concelebrant.

ETIAM SCRIPTVRARVM LECTIO APOSTOLIS INITIO SACRIFICII VSITATA.

Apoſt. cano. 10. QVICVNQVE (inquiunt Apoſtoli) fideles Eccleſiam ingrediuntur, & ſcripturas audiunt, &c. vt infrà.

Iacob. in Liturg. DEINDE (inquit D. Iacobus frater Domini) leguntur fuſiſsimè oracula ſacra veteris teſtamenti & Prophetarum, & filij Dei incarnatio demonſtratur, paſsio, reſurrectio ex mortuis, aſſcenſus in cælum,

lum,ſecundus prætereà aduentus eius cum gloria. Atq; id fit ſingulis diebus in ſacra & diuina Miſſa.

ET D.Clemens:Poſt verò lectionem legis & prophetarũ,Epiſtolarum (nomine Apoſtolorum loquitur) noſtrarum, Actuum, atque Euangelij,ordinatus ſalutet Eccleſiam. Conſt. Apoſt.l.8.c.4.

EODEM pertinet quod habet Albinus Flaccus: Anteà tantùm Epiſtola Pauli recitabatur, & ſanctum Euangelium, & ſic Miſſa celebrabatur. Albin. Flacc. de diui. offic.

AC illud Hrabani Mauri:Sedenim (inquit) initiò mos iſte cantandi non erat,qui nunc in Eccleſia ante ſacrificium celebratur:ſed * tamen Epiſtolæ Pauli recitabantur, & ſanctum Euangelium. Hrab. de inſtit. cle. lib.1.c.32. * tantùm

VERBIS CONSECRATIONIS PENE EISDEM, QVIBVS NVNC VTIMVR, CVM ORATIONE DOMINICA SACRIFICABANT APOSTOLI.

EA nocte (inquit D. Iacobus) qua tradebatur, vel potiùs ſeipſum tradebat, pro vita & ſalute mundi. Iacob. in Liturg.

Deindè ſacerdos panem manibus accipiens,dicit:

ACCIPIENS panem in ſanctas,immaculatas,inculpabiles, immortales manus ſuas,in cælum ſuſpiciens,ac tibi Deo & patri oſtẽdens,gratias agens,ſanctificans,frangens, dedit nobis diſcipulis ſuis & Apoſtolis,dicens:

Diaconi dicunt:

IN remiſsionem peccatorum,& in vitam æternam.

Deindè exclamat:

ACCIPITE, comedite:Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis frangitur,& datur in remiſsionem peccatorum.

Pop. Amen.

Deindè accipit calicem,& dicit:

SIMILITER,poſtquàm cœnauit,accipiẽs calicẽ,& permiſcẽs

ex vino & aqua, & adſpiciés in cælũ, ac oſtendens tibi Deo & patri, gratias agens, ſanctificans, benedicens, implens ſpiritu ſancto, dedit nobis diſcipulis ſuis, dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro vobis & multis effunditur & datur in remiſsionem peccatorum.

Popul. Amen.

Sacerdos:

HOC facite in meã commemorationẽ: quotieſcũq; enim comederitis panem hunc, & hunc calicem biberitis, mortem filij hominis annũciatis, & reſurrectionem eius cõfitemini, donèc veniat.

ET poſteà: Et dignare Domine benigne, vt nos audacter & cõfidenter, inculpatè, puro corde, animo contrito, facie minimè confuſa, atq; erubeſcente, labijs ſanctificatis, audeamus inuocare te ſanctum Deum patrem, qui in cælis es, & dicere:

Populus:

PATER noſter qui es in cælis, ſanctificetur nomen tuum, &c.

Cle. Rom. cõſt. Apoſtol. l. 8. c. 17. ITEM D. Clemens: Nam in qua nocte tradebatur, accipiens panem in ſanctas & immaculatas manus, & ſuſpiciens in te Deũ ſuũ & patrem, frangenſq́;, dedit diſcipulis, dicẽs: Hoc myſterium noui teſtamenti accipite: ex eo comedite. Hoc eſt corpus meũ, quod pro multis frangitur in remiſsionem peccatorũ. Similiter & calicem miſcens ex vino & aqua, & ſanctificans, tradidit eis, dicens: Bibite ex eo omnes: Hic eſt ſanguis meus, qui pro multis effunditur in remiſsionẽ peccatorum: hoc facite in meã commemorationẽ. Quotieſcunquè enim comederitis panem hunc, & biberitis calicẽ hunc, mortem meam annunciabitis donèc veniam.

Alcuin. de diui. offi. ITEM Alcuinus: Hoc autem (inquit) quod ſequitur: Qui pridiè quàm pateretur, vſq;: In meî memoriam facietis, Apoſtoli in vſu habuerunt poſt aſſcenſionem Domini.

Honor. in gem. ani. l. 1. c. 86. HONORIVS etiam presbyter Auguſtod. Miſſam (inquit) inprimìs Dn. Ieſus ſacerdos ſecundùm ordinem Melchiſedech inſtiuit,

tuit, quandò ex pane & vino corpus & ſanguinem ſuum fecit, & ob memoriam ſuî ſuis celebrare hoc præcepit. Hanc Apoſtoli auxerunt, dum ſuper panem & vinum verba quæ Dominus dixit, & Dominicam orationem dixerunt.

ILLVD quoquè quod ſuprà ex Vvalafrido Strabo citatum eſt, ſuper illud Act. 20. Vna autem ſabbati, &c.

EODEM pertinet illud D. Baſilij: Dogmata quæ in Eccleſia prædicantur, quædam habemus è doctrina ſcripto prodita, quædam rursùs ex Apoſtolorum traditione, in myſterio, id eſt, in occulto tradita, recepimus. Quorum vtraque parem vim habent ad pietatem, nec his quiſquam contradicit, quiſquis ſanè vel tenuiter expertus eſt, quæ ſint iura eccleſiaſtica. Nam ſi conſuetudines quæ ſcripto proditæ non ſunt, tanquàm haud multum habentes momenti, conemur reijcere, imprudentes & ea damnabimus quæ in Euangelio neceſſaria ad ſalutem habētur, immò potiùs ipſam fidei prædicationem ad nudum nomen contrahemus. Baſil. de Spir. ſanc. c. 27.

CVIVS rei exempla proferens: Inuocationis (inquit) verba, quum oſtenditur panis Euchariſtiæ & poculum benedictionis, quis ſanctorum in ſcripto nobis reliquit? Nec enim his contenti ſumus, quæ commemorat Apoſtolus, aut Euangelium, verùm alia quoquè & antè & pòſt dicimus, tanquàm multũ habentia momenti ad myſterium, quæ ex traditione citra ſcriptum accepimus.

LATè hoc quoquè deducit Innocentius 3. Epiſt. ad Ioannem Archiepiſcopum Lugdunenſem, in hæc verba: Quæſiuiſti quæ ſit forma verborum, quam ipſe Chriſtus expreſsit, quum in corpus & ſanguinē ſuum panē transſubſtantiauit & vinum, & quiſnam (nam has voces hîc deſiderari cenſeo aut ſimiles) illud in canone Miſſæ quo Eccleſia vtitur generalis, adiecerit, quod nullus Euangeliſtarũ legit̄ expreſsiſſe. Cùm eñ in Euãgelio ſic legat̄: Accipiēs calicē, gratias agēs, benedixit, & dedit diſcipulis ſuis, dicēs, Bibite ex hoc oēs. De celebr. Miſſarum c. cũ Marthæ. Matt. 26.

Hic eſt enim ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro vobis & multis effundetur in remiſsionem peccatorũ: in canone Miſſæ, ſermo iſte: videlicet, myſterium fidei, verbis ipſis interpoſitus inuenitur. Vndè quum non Euangeliſta Chriſtũ hoc dixiſſe teſtetur, miraris quòd aliquis aſſeuerare tentauerit eum aliquid plus dixiſſe, quàm aliquis Euangeliſtarum aſſeueret. Verùm ſi formã ipſius canonis inſpicias diligenter, præter hoc de quo tua fraternitas requiſiuit, alia
* noui & duo, videlicet, eleuatis oculis in cælum: * & æterni teſtamenti: poteris in ipſo canone reperire, quæ in textu Euangelico non leguntur. Sanè multa tã de verbis, quàm de factis Dominicis, inuenimus ab Euangeliſtis omiſſa, quæ Apoſtoli vel ſuppleuiſſe verbo, vel facto expreſsiſſe legũtur. Paulus enim in Actibus Apoſtolorũ ſic ait:
Act. 20. Meminiſſe nos oportet verbi Dñi Ieſu, qui dixit: Beatius eſt dare, q̃ accipere. Hoc nullus quatuor Euãgeliſtarum deſcripſit. Nullus etiã
1. Cor. 15. horũ expreſsit, quod Paulus de Chriſto ad Corinthios ſcribens, ait: Viſus eſt plùs quàm quingẽtis fratribus ſimul, deindè viſus eſt Iacobo, nouiſsimè aũt oĩm tanq̃ abortiuo viſus eſt & mihi. Ipſi autẽ Euangeliſtæ mutuò inter ſe ſuppleuiſſe leguntur, quæ ab eorũ aliquo vel aliquibus ſunt omiſſa: vndè cùm tres Euangeliſtæ poſuerint,
Luc. 22. Matt. 26. Marc. 14. Hoc eſt corpus meum: ſolus Lucas adiecit, quod pro vobis tradetur. & cùm Matth. & Marcus dicant, pro multis: Lucas dicit, pro vobis. Matthæus autem, in remiſsionem peccatorum, adiunxit.

CVI planè ſimilia habet idem Innoc. 3. lib. 4. de ſacrif. alt. c. 4.

Radulph. Tung. de can. obſeru. c. vlt. Guil. Durant. in rat. diuin. l. 4. c. 1. RADVLPHVM Tungrenſem & Guilielmum Durãtum, tum quòd recentiores ſint, tum prolixitatis vitandæ gratia, prætermittimus.

AB APOSTOLIS SANCITVM, VT IN SACRIFICIIS DEFVNCTORVM AGATVR COMMEMORATIO.

FACIT

FACIT huc inprimìs, quod in D. Iacobi fratris Domini Liturgia pronunciat Diaconus: Vt patres & fratres noſtri qui antè obiêrunt, in pace requieſcant, Dominum oremus: Item quod ſacerdos: Vt de manu Apoſtolorum tuorum verum hunc cultum accepiſti, ità quoquè è manibus noſtris, qui peccatores ſumus, recipe munera hæc propoſita per tuam benignitatem: & fac, vt oblatio noſtra grata & acceptabilis ſit, per ſpiritum ſanctum ſanctificata, in propitiationem peccatorum noſtrorum, & eorum, quæ populus per ignorantiam, admiſit, & in requiem animarum eorum, qui ante nos dormiunt, vt & nos abiecti, & peccatores, & indigni ſerui tui, digni habiti, qui ſine dolo miniſtremus ſancto altari tuo. Iacob. in Liturg.

ET oratio illa: Memento Domine Deus noſter, ſpirituum & vniuerſæ carnis, quorum memoriam egimus, Orthodoxorum ac rectè de fide ſentientium, ab Abel iuſto vſque ad hodiernum diem: Fac eos requieſcere in regione viuentium, in regno tuo in delicijs paradiſi, in ſinu Abrahæ, Iſaac & Iacob, ſanctorum patrũ noſtrorũ, vndè exulat dolor, triſtitia, & gemitus: vbì præſidet lumen vultûs tui, & perpetuò refulget.

ITEM illud D. Clementis Romani: De ijs autem qui quieuerunt in Chriſto, poſtquàm Diaconus abſoluit orationem, nè idem repetamus, hæc addet: Pro quieſcentibus in Chriſto, fratres noſtri, rogemus, vt benignus Deus qui ipſius animam ſuſcepit, dimittat ei omne delictum voluntarium & inuoluntarium: Et propitius illi factus, collocet eum in regiõe piorum & beatorum, in ſinu Abrahæ, Iſaac, & Iacob, cum omnibus qui à ſeculo placuerunt ei, & fecerunt voluntatem ipſius, vndè abeſt dolor, triſtitia & ſuſpirium. Clē. Rom. Cõ. Apo. l. 8. ca. 47.

AC quod habet in Liturgia Apoſtolica: Pro ijs qui in fide quieuerunt, oremus. Ibidèm l. 8. cap. 19.

DISERTIS certè verbis hoc teſtatur D. Athanaſ. loco citato à Damaſceno ſerm. pro defunctis: Si quis (inquit) diem ſuum obierit, Athanaſ. ſer. in eos qui obdormiêrunt.

ierit, licèt in aëre deponatur inhumatus, nè omiſeris ceram & oleũ, inuocato Chriſto Deo, ad ſepulcrum accẽdere: Accepta enim Deo ſunt, plurimamq́ue ſecum referunt retributionem. Oleum enim & cera, holocauſtum eſt: incruentæ aũt hoſtiæ oblatio, propitiatio eſt. Quod verò in pauperes collocatur beneficium, omnis bonæ retributionis augmentum. Itaq; pro defuncto oblaturus, eundem ſeruet ſcopum, quem qui pro paruulo filio, adhuc imbecillo & infante. Interìm enim dum puer ęgrotat, affert ceram, oleum, & thymiama in templum Domini magna fide, & accendit pueri nomine. Neque enim puer hoc faceret, vel poſſet, cùm ignoret diuinæ regenerationis conſtitutiones. Sic cogitet etiam eum, qui in Domino mortem obijt, & poſſe & afferre ceram, oleum, & cætera, quæ in redemptionem offerri ſolent. Quod ſi hac ratione & fide obtulerit, eius gratia non vndiquaquè diuina gratia priuabitur. Apoſtoli enim Dei prædicatores & magiſtri, ſacrificiorum curatores, alijq́ue patres ſacro afflati numine, vt participes virtutis animum excedere facientis, ſecundùm quod fas erat, & acceptum Deo, diuino ore annunciârunt, operationes ſacras & preces & pſalmos anniuerſariasq́ue defunctorum memorias, & quæcunque vſque in hodiernum diem gratia benigniſsimi Dei augentur, incrementumq́; accipiunt, ab ortu ſolis vſque ad occaſum, & à ſeptentrione & meridie, in gloriam & laudem Dei DOMINI DOMINORUM, & regis regnantium.

Grc. Nyſs. apud Damaſc. ET D. Gregorius Nyſſenus loco ab eo citato: Nihil abſque ratione & vtilitate à prædicatoribus & diſcipulis Chriſti traditum, & in omnibus Eccleſijs prædicatum. Res aũt modis omnibus vtilis & Deo inprimìs grata, in diuinis pręclarisq́ue ſacris operationibus, eorum qui in recta fide deceſſerunt, manifeſtam facere memoriam.

Chryſ. hõ. 3. in Epiſt. ad Philip. D. item Chryſoſtomus: Non fruſtrà ab Apoſtolis ſancitum eſt, vt in celebratione venerandorum myſteriorum, memoria fiat eorum

rum

rum qui hinc diſceſſerunt. Nouerunt illis multum hinc emolumenti fieri, multum vtilitatis. Stante ſiquidem vniuerſo populo, manus in cælos extendente, cœtu item ſacerdotali, verendoque poſito ſacrificio, quomodò Deum non placaremus pro iſtis orantes?

Ac ijſdem penè verbis alibì: Non temerè ab Apoſtolis hęc ſancita fuerunt, vt in tremendis myſterijs defunctorum agatur commemoratio. Sciunt enim illis indè multum cõtingere lucrum, vtilitatem multam. Cùm enim totus conſtiterit populus, Sacerdotalis plenitudo, & tremendũ proponatur ſacrificium, quomodò DEũ non exorabimus pro his deprecantes?

D. quoquè Iſidorus: Sacrificium pro fidelium defunctorum requie offerre, vel pro eis orare, quia per totum hoc orbem cuſtoditur, credimus quòd ab ipſis Apoſtolis traditum ſit. Hoc enim Catholica tenet Eccleſia, quæ niſì crederet, fidelibus defunctis dimitti peccata, non pro eorum ſpiritibus vel eleemoſynam faceret, vel Deo ſacrificium offerret. Nam cùm Dominus dicat: Qui peccauerit in ſpiritum ſanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſeculo, neque in futuro: demonſtrat quibuſdam illic dimittenda peccata, & quodam purgatorio igne purganda.

Iſidor. l. 1. de offic. Eccl. c. 18.

Matt. 12.

DAMASCENVS etiam: Diui autem Apoſtoli diſcipuli Saluatoris, qui totum mundi circulum cepêre viuum prædicando verbum, quod ſuis oculis viderant, in tremendis & impollutis vitalibusque ſacramentis, memoriam eorum qui fideliter obdormiêrunt, habendam edixerunt. Quod adhuc firmiter atq; adeò ſine contradictione obſeruat Apoſtolica & Catholica Eccleſia CHRISTI & Dei, à finibus vſque ad fines terræ, ab eoque tempore vſque ad præſens, & in finem mundi vſque. Omninò hoc neque variè, neque abſurdè, neque temerè fortuitòve ordinatum eſt. Quæ enim CHRISTIANA religio erroris neſcia ſuſcipit, & in tot ſecula ſeruat inconcuſſa, minimè vana

Damaſc. ſerm. de defunctis.

vana ſunt, ſed vtilia, DEO placita, ſalutique noſtræ conducibilia plurimùm.

Hrab. l. 2. de inſtit. cler. c. 44. HRABANVS denique verbis citatis ex Iſidoro deſumptis: Sacrificium pro defunctorum fidelium requie offerre vel pro eis orare &c. vt ſuprà.

LITVRGIA D. PETRI APOSTOLI, PRIMI ROMANI PONTIFICIS.

Frã. Turr. Dogm. charact. libr. 3. PETRVS (inquit Franciſcus Turrianus) Romæ Miſſam compoſuit, quæ omnium breuiſſima. In cauſa fuit, (vt apud quendam Simeonem Græcum Authorem notatum reperi) quòd longam moram in templo facere non eſſet tunc tutum, propter Chriſtianæ gentis hoſtes, quibus illa vrbs Babylon magna maximè abundabat. Hæc quoquè extat ſcripta Græcè, quæ tota eſt Latinè tranſlata.

QVANDOQVIDEM autem nunc hæc D. Petri Miſſa ad manum non ſit, quæ de illa ex ipſius ore deſcribit D. Clemens Romanus, in medium adferemus.

MODVS CELEBRANDORVM MYSTERIORVM A B. PETRO ACCEPTVS.

Clẽ. Rõ. Epiſt. 2. ad fratrẽ Domini. SICVT (inquit) à B. Petro Apoſtolo accepimus omnium Apoſtolorum patre, qui claues regni cæleſtis accepit, qualiter tenere debemus de ſacramentis, quę geruntur in ſanctis, te ex ordine nos decet inſtruere.

MINISTRI MYSTERIORVM, ET QVID ILLIS CVRANDVM.

TRIBVS enim gradibus commiſſa ſunt ſacramenta diuinorũ ſecretorum, id eſt, presbytero, Diacono, & miniſtro.

Reli-

RELIQVIAE FRAGMENTORVM CORPORIS DOMINICI, CVM TIMORE CVSTODIENDAE AVT CONSVMENDAE.

QVI cum timore & tremore reliquias fragmentorum corporis Dominici cuſtodire debent, nè qua putredo in ſacrario inueniatur, nè quum negligenter agitur, portioni corporis Domini grauis inferatur iniuria. Communio enim corporis Domini noſtri Ieſu Chriſti ſi negligenter erogetur, & presbyter minora nõ curet admonere officia, graui anathemate & digna humiliationis plaga feriatur. Certè tanta in altario holocauſta offerãtur, quanta populo ſufficere debeant. Quòd ſi remanſerint, in craſtinũ non reſeruẽtur, ſed cum timore & tremore, clericorum diligentia conſumantur.

ET iterùm: A principio Epiſtolæ hucuſquè hunc locum de ſacramentis delegaui benè intuendis, vbì non murium ſtercora inter fragmenta Dominicæ portionis appareant, neque putrida per negligentiam remaneant clericorum: & conuenientes, qui accipere ſibi medicinam deſiderant, putrida quum viderint, magìs cum ridiculo & faſtidio videantur accipere, & in peccatum magìs décidant per negligentiam clericorum. Quapropter nemo clericorum vltrà hæc diſsimulet, aut negligere vllatenùs audeat: ſed libenter, quæ iuſſa ſunt, expleat, & ſacramenta diuina nequaquàm negligenter contrectet.

ET infrà: Tales ad miniſterium eligãtur clerici, qui dignè poſſunt Dominica ſacramenta tractare. Melius eſt enim Domini ſacerdoti, paucos habere miniſtros, qui poſsint dignè opus Dei exercere, quàm multos inutiles, qui onus graue ordinatori adducant.

IEIVNIVM MINISTRORVM ANTE ET POST SVMPTIONEM.

QVI autem reſidua corporis Domini,quæ in ſacrario relicta ſunt,conſumunt, non ſtatìm ad communes accipiendos cibos conueniant, nè putent ſanctæ portioni commiſceri cibum, qui per aqualiculos digeſtus, in ſeceſſum funditur. Si ergò manè Dominica portio editur, vſque ad ſextam ieiunēt miniſtri, qui eam conſumpſerunt. Et ſi tertia vel quarta hora acceperint, ieiunēt vſq; ad veſperam. Sic ſecreta ſanctificatione ęterna cuſtodienda ſunt ſacramenta.

VASA ET VESTES SACRAE.

Ibidèm.

DE Vaſis ſanè ſacris ità gerendum eſt. Altaris palla, canthara, (magìs em̄ placet hæc lectio, vt referatur ad calicem : quàm alia, quæ legit, Cathedra) candelabrum, & velum, ſi fuerint vetuſtate conſumpta, incendio dentur: quoniam nō licet ea, quę in ſanctuario fuerint, malè tractari, ſed incendio vniuerſa tradantur. Cineres quoquè eorum baptiſterio inferantur, vbì nullus tranſitum habeat, aut in pariete, aut in foſsis pauimentorum iactentur, nè introeuntium pedibus inquinentur. Nemo per ignorantiam clericus palla mortuum credat obuoluendum, aut Diaconus ea ſcapulas operire velit, q̄ fuit in altari, aut certè quę data eſt in menſam Domini. Qui hęc fecerit, vel leuiter quaſi nihil & negligenter habuerit diuina myſteria, Diaconus triennio, ſexq; mēſibus à Dominico alienus erit altari, graui percuſſus anathemate. Quòd ſi clericum Presbyter non commonuerit, decem annis & quinq; mēſibus excōmunicatus ſit, propterea quòd de Dn̄icis ſacramētis ſubiecta ſibi nō commonuerit miniſteria, & poſteà cum grandi humilitate matri reconcilietur Eccleſiæ. Pallas verò & vela, quæ in ſanctuarij ſordidata fuerint miniſterio, Diaconi cum humilibus miniſtris iuxta ſacrarium lauent, non eijcientes foràs à ſacrario velamina Dominicæ menſæ, nè fortè puluis Dominici corporis malè decidat à

dat à ſindone foriſ abluta,& erit hæc operãti peccatũ:idcircò,intrà ſacrarium miniſtris præcipimus,hæc ſancta cum diligentia cuſtodire. Sanè peluis noua comparetur, & præter hoc nihil aliud tangat. Sed nec ipſa peluis velis apponatur lauandis, niſi quæ ad Dominici altaris cultum pertinent.Pallę altaris ſolę in ea lauentur, & in alia, vela ianuarum. De velis autem ianuarum cura ſit oſtiarijs ex admonitione maiorum,nè quis negligens aut ignarus, ad velum ianuę domûs Dñi manus inconditè tergat, ſed ſtatìm coërcitus,diſcat omnis homo, quia velum atrij domûs Dñi ſanctum eſt.

AC infrà: SI fortè quiſpiam Presbyter,ſiue Diaconus, ſacrarij ſindonem vel velum ſubtracta vendiderit, Iudę Iſcariotis ſimilis ęſtimabitur. Qui propter cupiditatem fecerit hoc opus,nouerit ſe ſuprà dicti Iudę ſuſcepturum pœnam.

FRAGMENTA OBLATIONVM DOMINI, LAICIS NON COMMVNICANDA.

PRAECIPIMVS etiam, nè extero ſeu excommunicato Eccleſię ſiue Laico,de fragmentis oblationum Domini ponatur ad menſam.Vndè ſcis tu,qui paſsìm ſacrarij panes indignis impendis, vndè nôſti, ſi à mulieribus mundi ſunt hi, quibus impendis? Hinc & Dauid,ab Abimelech ſacerdote interrogatus, quum panes ſibi ad comedendũ poſceret,ſi mũdus eſſet à muliere,quum ſe mũdum ante triduũ profiteretur,panes propoſitionis manducauit. Ibidèm. 1.Reg.21.

ET rursùm:Calicem verò, ad perferendũ ſanguinem Dñi, prę paratũ cum tota mũditia miniſterij, miniſter pręparet, nè non benè lotus calix,Diacono peccatum fiat offerenti.

MINISTRI ALTARIS ETIAM PROPRIAS VXORES NON NOVERINT.

AD Dñica aſt myſteria tales eligantur,qui ante ordinatiõem ſuam cõiuges ſuas nõ nouerint. Quòd ſi poſt ordinatiõem,

miniſtro altaris contigerit proprium inuadere cubile vxoris, ſacrarij non intret limina, nec ſacrificij portitor fiat, nec altare contingat, nec ab offerentibus holocauſti oblationem ſuſcipiat, nec ad Dominici corporis portationem accedat, nec aquam ſacerdotibus porrigat ad manus: ſed oſtia forinſecùs claudat, minora gerat officia, vrceum ſiue calicem ad altare nō ſufferat.

CAETERARVM QVOQVE MVLIERVM CONSORTIA DEVITENT.

Ibidèm. CLERICVS verò ſolus ad fœminæ tabernaculum non accedat, nec properet ſine maioris natu principis iuſsione. Nec presbyter ſolus cum ſola adiungatur, ſed duobus adductis teſtibus, viſitet infirmam. Nec ſolus cum ſola fœmina fabulas miſceat. Nec Archidiaconus, aut Diaconus, ſub prætextu officij humilitatis, frequentet domicilia matronarum, aut fortè per clericos, aut domeſticos eius, matronę mandent ſecreti aliquid. Si cognitum fuerit, & ille deponatur, & illa à liminibus arceatur Eccleſiæ. Sed ſi fortè aliqua interceſsio fuerit, Epiſcopo ſuggeratur. Et ſi talis eſt, ad quam debeat ire pio interuentu, ipſe pergat: Sin autem, de latere ſuo dirigat, cum duobus aut tribus, qui hoc ſanare debeant. Sanè ad viſitādam mulierem infirmam nullus clericus ingrediatur, nisì cū duobus aut tribus. Nemo tamen clericorum cum extranea habitet fœmina, nisì proxima aut ſoror fuerit. Et hoc cum magna ſolicitudine fiat. Non ignoramus malitias ſatanæ.

ECCLESIARVM ET SACERDOTVM CONSECRATIO.

Ibidèm. ECCLESIAS per cōgrua & vtilia facite loca, quæ diuinis precibus ſacrare oportet, & in ſingulis ſacerdotes, diuinis orationibus Deo dicatos, poni.

Idē epi. 3. QVONIAM (inquit idem Diuus Clemens) in alijs locis ſacrifica-

ficare,& Miſſas celebrare non licet,niſì in his, in quibus Epiſcopus proprius iuſſerit,aut ab Epiſcopo regulariter ordinato, tenente videlicet ciuitatẽ,conſecratus fuerit. Aliter enim hæc non ſunt agenda,nec ritè celebranda,docente nos nouo & veteri teſtamẽto.Hæc Apoſtoli à Domino acceperunt,& nobis tradiderunt: hæc nos doceamus,vobiſq; & omnibus,abſq; repræhenſione tenere,& docere, quibus agendum eſt, mandamus.Vnaquæque etenim res, tempus ſuum habet & locum.

ALIA DE SACRIFICIO A D. PETRO CELEBRATO, TESTIMONIA.

CERTE Abdias poſt Cæſareæ narratã D. Petri & Simonis magi diſceptationem:Et poſtquàm(inquit)orauit, & præcepit vt die poſtera maturiùs conuenirent, ſacrificium fecit. Abd. Apoſt. hiſt. l.1.

D.Linus etiam cum Abdia, quum iam,nè ſubiret martyrium Romæ, fugere ſtatuiſſet D.Petrus: Proxima (inquit) noƈte,celebrata oratione,valedicens fratribus,& cum benediƈtione illos Deo commendans,profeƈtus eſt ſolus. Linus de paſs.Petr.

QVOD ipſum reperire eſt apud Egeſippum ijſdem planè verbis. Egeſip. de excid. Hieroſ l.3.c.2

D.verò Iſidorus diſertis verbis:Ordo(inquit)Miſſæ vel orationum,quibus oblata Deo ſacrificia conſecrantur, primùm à ſanƈto Petro eſt inſtitutus,cuius celebrationem vno eodemq; modo vniuerſus peragit orbis. Iſid. li. 1. de diuin. offic. c.15.

ET Albinus Flaccus Alcuinus: Miſſam Petrus Apoſtolus primus omnium Antiochiæ dicitur celebràſſe. In qua tres tantummodò orationes in initio fidei proferebantur, incipientes ab eo loco, vbi dicitur:Hanc igitur oblationem. Alcuin.de diui.offic.

AC Vvalafridus Strabus: Romani quidem vſum obſeruationũ à beato Petro principe Apoſtolorum accipientes,ſuis quique temporibus,quæ congrua iudicata ſunt,addiderunt. Quorum morem Vvalafr. Strab.de rebus eccl. c.22.

ideò in ſacris rebus tam multæ gentes imitantur, quia & tanti magiſterij ex apice Apoſtolico primordijs clarent, & nulla per orbem Eccleſia, æquè vt Romana, ab omni fæce hæreſeon cunctis retrò temporibus pura permanſit.

Simeon Metaphr. in vita Petri.

QVIBVS conſentit & Simeon Metaphraſtes: Romæ (inquit) quum quotidiè ſynaxes celebraret Petrus, & vnum DEVM patrem omnipotentem, & vnum Dominum Ieſum Chriſtum filium verum de Deo vero, & vnum Spiritum ſanctum Dominum & viuificum, in ſynagogis & domì doceret, attraxit multos ad fidem in Chriſtum.

Hugo de S. Vict. l. 2 de ſacrã. part. 6. c. 14.

HVGO etiam de S. Victore: Hanc Miſſam B. Petrus Apoſtolus &c. ijſdem verbis quibus ſuprà Alcuinus.

Mart. Polonus in Chro. an. Dom. 36.

MARTINVS quoquè Polonus: Antiochię (inquit) Petrus primam Miſſam celebrauit, dicendo ſolummodò (præter conſecrationis verba) Pater noſter.

Ibidē an. 309.

ET iterùm: Quum Syluester (inquit) Pontifex, ſtatuerit vbiquè in Eccleſijs haberi altaria lapidea: in prædicta Eccleſia non erexit altare lapideum, ſed ligneum antè habitum ſtabiliuit. Eſt enim altare, in quo beatus Petrus & alij ſucceſſores, vſq; ad tempora Sylueſtri celebrâſſe dicuntur. Tunc enim ſæuiente perſequutione, certa non erat in vrbe Epiſcopalis ſtatio: ſed vbicunquè poterant, ſiue in cryptis, ſiue in cœmeterijs, & ſubterraneis, ſiue in domibus virorũ fidelium aut mulierum, Miſſam celebrabant ſuper illud altare ligneum: quod erat concauum velut arca, habens quatuor circulos in angulis, per quos quatuor presbyteri illud ad locum celebrationis deferebant. Et ob reuerentiam S. Petri & aliorum ſanctorum Pontificum, ſtatuit B. Sylueſter, vt nullus niſì ſummus Pontifex, ſuper illud celebret: quod vſque hodiè ſeruatur. Sed ſuper ipſum depoſita menſa ſummus Pontifex celebrat ſolùm: quę deponitur in cœna Domini, & non reponitur, niſì in Sabbato ſancto poſt baptiſmum.

GVI-

GVILIELMVS deniquè Durantus: Miſſam(inquit)inſtituit Dominus Ieſus ſacerdos ſecundùm ordinem Melchiſedech, quandò panem & vinum in corpus & ſanguinem ſuum tranſmutauit, dicens: Hoc eſt corpus meum, Hic eſt ſanguis meus: & ſubiungens, Hoc facite in meam commemorationem. Apoſtoli autem hanc Miſſam adauxerunt, dicentes in Miſſa non ſolùm verba præmiſſa, verumetiam Dominicam orationem ſuperaddentes. Vndè B. Petrus ſic Miſſam primus dicitur celebrâſſe in partibus Orientalibus, vbì poſt Domini paſsionem quatuor annis cathedram tenuit ſacerdotalem. Deindè verò accepit cathedram Antiochiæ, vbì tres orationes ad Miſſam adiecit. Guiliel. Durant. rat. diuin. l.4. c.1.

CAETERVM non D. Petrum ſolúmodò, ſed & cæteros omnes Apoſtolos ſacrificâſſe teſtatur etiam iam olim D. Epiph. contra Collyridianos, qui D. Mariæ per mulieres ſacrificabant: Petrus itẽ (inquit) & Andreas, Iacobus & Ioãnes, Philippus & Bartholomęus, Thomas, Matthæus, & Iacobus Alphæi, & Iudas Iacobi, & Simon Cananæus, & Mathias, qui in complementum duodecim electus eſt: hi omnes electi ſunt Apoſtoli, ſacrificantes per terram Euangelium vnà cum Paulo & Barnaba ac reliquis, & myſteriorum duces cum Iacobo fratre Domini & primo Epiſcopo Hieroſolymorum. A quo Epiſcopo & prædictis Apoſtolis, conſtitutæ ſunt ſucceſsiones Epiſcoporum & presbyterorum in domo Dei: & nuſquàm mulier inter hos conſtituta eſt. Fuerunt autem (inquit) quatuor filiæ Philippo Euangeliſtæ prophetantes, non tamen ſacrificantes. Et erat Anna prophetiſſa filia Phanuelis, ſed non ſacrificium concreditum habuit. Epiph. l.3. Tom. 2. hær. 79.

SI quis plura huc pertinentia deſideret, videat quæ ſcribit Abdias Babylonius de Miſsis DD. Apoſtolorũ, Andreæ, Ioãnis, Matthæi, & Thomæ: quod habet Beda de Miſſa D. Ioannis, ac quod habet de πετάλῳ D. Ioãnis Polycrates Epheſius apud Euſebium & Nicephorum. Abd. hiſt. Apoſt. l.3. 5.7. & 9. Beda hõ. de feſt. Io- an. Euãg. Euſeb. l.5. hiſt. Eccl. c.24. Niceph. Eccl. hiſt. l.4. c 37.

LITVRGIA

LITVRGIA D. MARCI EVANGELISTAE, AQVILEIENSIUM APOSTOLI.

Frā. Tur. dog. charact. l. 3.

MISSAM (inquit Franciſcus Turrianus) in Eccleſia Alexandrina Marcus compoſuit, quæ etiam apud nos Græcè extat, quæ eſt aliquanto breuior Miſſa Iacobi.

Nos, quandoquidem hæc nondùm extet, quicquid alicubì legere contigit huc ſpectans, in medium adferemus.

Sacerdotium D. Marci.

Hieron. prol. in Marcum.

INPRIMIS autem huc pertinet illud D. Hieronymi: Amputâſſe autem ſibi poſt fidem pollicem Marcus dicitur, vt ſacerdotio reprobus haberetur. Sed tantum conſentiens fidei prædeſtinata potuit electio, vt non ſic in opere verbi perderet, quod priùs meruerat in genere. Nam Alexandriæ Epiſcopus fuit.

Iſid. lib. 1. patr. noui teſtam.

QVOD ipſum habet etiam D. Iſidorus: Marcus (inquit) Euangeliſta, nè ad ſacerdotium promoueretur, abſcidiſſe ſibi pollicem fertur. Primus tamen Alexandriæ cathedram tenuit.

HACTENVS illi. atquì quum ſacerdotis ſit ac Pontificis, (teſte Apoſtolo) offerre dona & ſacrificia pro peccatis, colligitur hinc, neceſſariò ſacrificium celebrâſſe.

Euſeb. Eccl. hiſt. l. 2. c. 16. Niceph. hiſt. Eccl. l. 2. c. 16.

EODEM ſpectât, quæ de θεραπεύταισ Alexādrinis ſub D. Marco ſcribit Philo Iudæus, quippe quum ſcribat Euſebius Cæſareenſis, & poſt eum Nicephorus, euidentiſsimo illo libro omnia Eccleſiæ inſtituta contineri.

Eccleſiarum erectio.

POST hæc (inquiunt illi) deſcriptis eorum habitaculis, vt ſe habeat ſingulorum qualitas & ſitus, etiam de Eccleſijs quæ aqud eos ſunt, ità dicit:

Philo lib. de vit. cōtempl.

HABET (inquit Philo) vnuſquiſq; ſacram ædiculam, σεμνεῖον ſiue

ſiue μοναςήριον appellatam, in qua ſecedentes honeſtæ ſanctæque vitæ μυςήρια τελοῦνται, non cibum, non potum, non aliud quicquam vſui corporis neceſſarium eò inferentes, ſed leges tantùm & oracula Prophetarum,& hymnos,& alia huiuſcemodi:per quę doctrina ſimul & pietas augeſcunt,ac perficiuntur. Per ſex hebdomadæ dies in dictis monaſterijs ſeorsùm morantur ſinguli, & ſolitarij ſecum philoſophantur:nec limen exeunt, nec intùs abditi per ſpeculam vllam foràs proſpiciunt. Septimo autem die velut in Collegium congreſsi,ordine conſident pro ſua quiſque ætate, cum habitu decenti,intrà quem manus tenent,dexteram inter pectus & mẽtum poſitam,ſiniſtram reductam ad latus. Tunc prodiens vnus in medium,qui cæteris ſenior, & dogmatum peritior habetur, mira vultûs & vocis grauitate, cum magna item mentis ſolertia diſſerit: haud ſanè,vt Rhetores vel Sophiſtæ noſtræ tempeſtatis, dicendi acrimoniam oſtentans: ſed exactam potiùs vim ſententiarum perſcrutans atque enucleans, quæ non ſolùm inſideat extremis auribus, verumetiam per auditum in animum penetret,ac tenaciter inhæreat. Reliqui omnes cum ſilentio auſcultant,& dictorum commendationem, oculorum vel capitis nutibus dicenti ſolùm ſignificant.Porrò commune illud monaſterium, in quod ſeptimo quoque die concurrunt, duplicem habet ambitum diſtinctum, vnum ad virorum,alterum ad mulierum proprios conſeſſus. Nam docentem audiunt vnà etiam mulieres,vtpotè eiuſdem zeli atque inſtituti conſortes. At paries vtrunque dirimens habitaculum,tribus tantùm vel quatuor cubitis ſupra pauimentũ inſtàr propugnaculi erectus eſt. Reliquum ſpatium ad tectum vſque apertum relinquitur,duabus forſitan de cauſis:tum vt conueniens naturę muliebri pudor conſeruetur,tum vt ex congrua loci diſpoſitione,facilè illæ percipiant vocem diſſerentis,nulla media obſtructione prępeditam.

HYMNORVM, PSALMORVM, ET LECTIONVM AD LIBAMINA, AD ARAM IN STATIONIBVS DECANTATIO.

Euſeb. & Niceph. locis citatis.

HAEC Philonem (inquiunt Euſebius & Nicephorus) de noſtrorum θεραπευτῶν conſuetudine referre, quis poteſt dubitare? Quod ſi cui adhuc videatur ambiguum, adhibebimus etiam alia eius dicta, quæ nulli omninò, niſi noſtris tantummodò cóuenire, etiam infideliſsimus quiſque fatebitur. Ait ergò: Cum viris autem ſunt & fœminæ &c. Quid autem adhuc his opùs eſt, etiam de conuẽtibus eorum quæ ſcribit, & vt ſeorsùm quidem viri, ſeorsùm autem in ijſdem locis fœminæ congregẽtur, & vt vigilias ſicut apud nos fieri moris eſt, peragant, & maximè diebus illis, quum paſsionis Dominicæ ſolennitas celebratur, quum in ieiunijs pernoctare, & lectionibus ſanctis auditum præbere conſueuimus. Quę omnia ſupradictus vir ex ordine, eaq; conſequentia qua apud nos geruntur, expreſsit.

Phil. l. cit.

VBI tandèm (inquit Philo) ſatìs deſeruiſſe videtur Præſes, ac feliciter ceſsiſſe tam docenti ſermo conatibus certis ad ſcopum perductus, quàm audientibus dictorum intelligẽtia, plauſus fit à cunctis, ad veſperam vſque ſimul gaudentibus. Tum exurgens vnus, hymnum canit in Dei laudem, vel recèns à ſe factum, vel pridèm ab aliquo priſcorum vatum, qui carmina & cantica permulta ipſis reliquerunt trimetri generis. Proſodias item & hymnos varios, qui ad libamina, ad aram, in ſtationibus quoquè & choris cócinuntur. diuerſiſque in choro fiunt conuerſionum vicibus, eleganter commenſurati. Poſt illum alij quoquè ſingulatìm canunt, ordinem ſuum, ac decorum optimè ſeruantes, cæteris interìm magna cum quiete attendentibus, præterquàm vbì ad extremas certas hymni partes accinenda ſunt, quæ vocant Ephymnia. Tunc enim omnes ſimul viri & mulieres pariter exclamant.

SACER-

SACERDOTVM λειτȣργία.

ADDIT autem adhuc his,(inquiunt Euſeb.& Niceph.)modum præſidēdi eorum, quibus Eccleſiaſticæ Liturgiæ commiſſæ ſunt,ſiue (vt vertit Rufinus)quomodò ſacerdotes vel miniſtri exhibeant officia ſua, & ſummam omnium Epiſcopalis apicis dignitatem. Hactenùs illi. Quod quo loco faciat Philo, non video, niſi verbis ſequentibus,vt quandoquidem nōndùm ſacris myſterijs initiatus fuerit Philo, cætera myſteriorum ſecreta ignorauerit: ea verò ſola narret, quæ aut eminùs eſt conſpicatus, vel ex relatu cognouit.

IDQVE (inquit Philo) ob reuerentiam τῆς ἱερᾶς τραπέζης, quæ in ἁγίῳ προνάῳ, id eſt, anteriore Eccleſiæ parte ſita eſt. In ea enim azymi panes, id eſt, abſq; fermento & ſales prorsùs inconditi, eò quòd decet ſimpliciſsima & ſynceriſsima quæque in præſtantiſsimam ſacrorum ſiue ſacerdotum partem, velut λειτȣργίας præmium, deputari. Philo loc. cit.

DE LITVRGIA D. MARCI APERTIORA TESTIMONIA.

VTVT autem illa quis intelligat, certè vita ipſius D. Marci à Notarijs, quantùm appáret, primitiuæ Eccleſiæ conſcripta, Miſſam ab eo celebratam docet.

FACTVM eſt(inquiunt) vt beatiſsima feſtiuitas noſtra Paſchalis, id eſt, Dominicus dies ſanctus, occurreret viceſimo die menſis Parmuthi, quod eſt octauo Kalendarum Maiarum: quo tempore corū Serapiaca agebatur celebritas. Hac igitur opportunitate adunati, inſidiatores protinùs dirigunt: qui repererunt eum orationis oblationem diuinæ Maieſtati ſacratiſsimam celebrantem. Notar. in vita D. Marci.

ITEM venerabilis Beda: At poſtquàm conſtitutis & confirmatis Eccleſijs per Libyam, Marmaricam, Ammonicam, Beda in Martyrol. ad 7. Kal. Maij.

 Pen-

Pentapolim, Alexandriam, atque Aegyptum vniuerſam, ad vltimū tentus eſt à paganis, qui remanſerant Alexandriæ, qui videntes eum die ſancto Paſchæ Miſſas facientem, miſerunt funem in collo eius.

Ado in Martyrol. Et Ado Treuirenſis: Qui videntes (inquit) eum die ſancto Paſchæ Miſſam facientem, miſerunt funem in collo eius, & trahebant eum ad loca Bucolicæ, quæ erant iuxta mare ſub rupibus, vbì erat Eccleſia conſtructa. Et defluebant carnes eius in terram, ac ſaxa inficiebantur ſanguine.

Marian. Scot. li. 2. hiſtor. Anton. part. 1. tit. 6. c. 16. Citat quoquè ipſa illa verba Bedæ ex eius Martyrologio Marianus Scotus, & iiſdem vtitur Antoninus in Summa hiſtoriali.

LITVRGIA D. BARNABAE MEDIOLANENSIVM APOSTOLI.

Alexand. Monach. in vita D. Barnabæ. LITVRGIAE D. Barnabæ in hæc verba meminit Alexander Monachus apud Simeonē Metaphraſten: Hæc quum dixiſſet Barnabas, vnà cum omnibus Deum orauit, multusq; fletus hominum fuit, eò quòd dixerat, tempus propè eſſe quo à corpore diſſoluendus foret. Ipſe verò quum panem & calicem ſumpſiſſet, & diuinæ Liturgiæ ordinem totum compleuiſſet, vnà cum fratribus particeps factus eſt Euchariſtiæ ſacramentorum.

MYSTERIA CELEBRATA A D. NICOMEDE, ROMANO PRESBYTERO.

Marcel. in vita D. Petron. & D. Nicomedis M. S. VENIENS (inquit D. Marcellus Petri diſcipulus) ad Petronillā S. Nicomedes Presbyter, celebrauit myſteria Chriſti,

Virgo autem ſanctiſsima, mox vt corporis Chriſti ſacramentũ accepit,reclinans ſe,in lectulo emiſit ſpiritum.

QVOD ipſum habet ven. Beda in hæc verba: Petronilla tertio die celebratis Dominicæ oblationis myſterijs à S. Nicomede presbytero,mox vt Chriſti ſacramenta percepit,reclinans ſe,in lectulo emiſit ſpiritum. Beda in Mar. prid. Cal. Iunij

EODEM pertinet illud Martyrologij Romani: Romę via Numentana natalis Nicomedis presbyteri & martyris,ſub Domitiano Imperatore. Qui quum diceret compellentibus ſe ſacrificare: Ego nõ ſacrifico niſi Deo omnipotenti qui regnat in cælis,plumbatis diutiſsimè cæſus,migrauit ad Dñm. Martyrol. Rom. 17. Cal. Octo.

SOLENNIA CELEBRATA A D. APHRODISIO, I. BITVRIGVM EPISCOPO.

BITVRIGAS ciuitatem adgreſſus, (inquit Gregorius Turonenſis)ſalutare omnium Chriſtum populis nunciauit. Ex his ergò pauci admodùm credentes clerici ordinati,ritum pſallendi ſuſcipiunt:& qualiter Eccleſiam conſtruant,vel omnipotenti Deo ſolennia celebrare debeant,inſtituuntur. Gregor. Tur. hiſt. Frãc. li. 1.

MYSTERIA D. APOLLINARIS, I. RAVENNATENSIVM EPISCOPI, ET INCOLARVM DANVBII, AC DALMATARVM APOSTOLI.

MYSTERIA (inquiunt Protonotarij Eccleſiæ primitiuæ)& baptiſmata in domo Tribuni, B. Apollinaris agebat cum diſcipulis ſuis aſsiduè. Proton. Eccl. pri. in vita D. Apollin.

ET poſteà: Habebāt enim Chriſtiani tuguria non longè à muro, vbì myſteria faciebant.

ET denuò: Cōtigit aūt poſt multū temporis, dū apud Chriſtianos myſteria faceret in ſuburbano Pyrinæi ſenatoris, quòd ſubitò ſeditio orta eſt.

Petr. Chryſol. ſerm. 128.

PRO quo etiam facit D. Petrus Chryſologus: Beatus (inquit) Apollinaris primo ſacerdotio ſolus hanc Eccleſiam Rauennatem vernaculo atq; inclyto martyrij honore decorauit.

D. SAVINIANI, I. SENONENSIVM EPISCOPI, OFFICIVM DIVINI SACRAMENTI.

Vita D. Sauinia. MS. apud Guiliel. Brugen.

QVVMQVE his & ſimilibus verborum admonitiōibus hortaretur ſuos B. Pontifex Sauinianus (vt habetur in eius vita) data benedictione, poſtquàm diuini ſacramenti peregit officium, videns caterua paganorum, quoniam diutiùs moras innecteret, intùs cum grandi accedentes ſtrepitu, beatum dignę memoriæ Sauinianū, ſimulq; eius diſcipulū Victorinū circunueniūt.

D. CLEMENTIS, I. METENSIVM EPISCOPI ET BELGARVM APOSTOLI, MISSARVM SOLENNIA.

Anton. hiſt. part. 1. tit. 6. ca. 26. ſ. 1.

SEQVENTI autem die (inquit Anton.) celebratis Miſſarum ſolennijs. & cūctis adſtantibus ſacra cōmunione refectis, ad locū cauernę, ſequente oīni populo, acceſsit cū pſalmis & oratiōibus.

D. POTENTIANI, II. SENONENSIVM EPISCOPI, QVOTIDIANVM SACRIFICIVM.

Vita D. Potētiani MS. apud Guilielm. Brugen.

VENERABILIS Potentianus anno elapſo à martyrio Sauiniani per Ducem Seuerum, (inquit author vitæ ipſius) Duci reſpondit intrepidus: Nos Deum in cælis habemus, cui quotidiè offerimus ſacrificium laudis.

LI-

LITVRGIA D. CLEMENTIS, ROMANI IIII. PONTIFICIS, SEV POTIVS APOSTOICA.

DESCRIPTIO ECCLESIAE ET CLERI, ET QVID VNVSQVISQVE EX CONGREGATIS CLERICIS ET LAICIS, IN SYNAXI FACERE DEBEAT.

QVVM Eccleſiam Dei conuocas (inquit D.Clemens) ô Epiſcope, veluti magnæ nauis gubernator, vbi cum omni ſciẽtia cœtus celebrari præcipiens Diaconis, tanquàm nautis, vt diſponant loca fratribus, tanquàm epibatis, cum omni diligentia & ſanctitate. Ac primùm ſit longa domus, ad Orientẽ cõuerſa, ex vtraq; parte paſtophoria habẽs ad Oriẽtem, q̃ nauis habeat ſimilitudinẽ: In eius medio ſit Epiſcopi ſedes: ad cuius vtrunq; latus conſideãt presbyteri, & Diaconi aſsiſtant ſuccincti & expediti. Hi enim ſunt ad nautarum & muralium præfectorũ ſimilitudinem. Horum cura Laici in altera parte ſedeant cum omni quiete & ordine: mulieres quoquè ſeparatìm ſedeant, ſilentium ſeruantes. Medius Lector è loco ſuperiori ſtans, legat libros Moſis, Ieſu Naue, Iudicum, Regnorum, Paralipomenon, de reditu: præterea Iob, Solomonis, ſexdecim prophetarum, ſeruata lectionum viciſsitudine. Alius Dauid hymnos canat, & populus initia verſuum concinat. Poſt hæc, Acta noſtra, & Epiſtolas Pauli cooperatoris noſtri, quas ad Eccleſias miſit, ſecundùm inſtitutionem ſpiritûs ſancti. Deindè Diaconus vel Presbyter legat Euangelia, quæ ego Matthæus & Ioannes vobis tradidimus, & cooperatores Pauli Lucas & Marcus accepta vobis reliquerunt. Ac quum Euangelium legitur, omnes Presbyteri, Diaconi, & Laici aſſurgant cũ magno ſilẽtio: Scriptum eſt enim: Tace, & audi Iſrael. Et rursùm, Tu verò hîc ſta, & audies. Deindè verò

Clẽ. Rõ. cõſt. Apoſtolicar. li. 2. c. 61.

Loquitur D. Clemẽs in perſona Apoſtolorum, quorum Miſſam deſcribit.

verò moneant Presbyteri populum, vt ſedeat, ſed non omnes: ac poſtremus omnium Epiſcopus,qui gubernatori eſt ſimilis. Maneant autem Oſtiarij ad introitus virorum,illos cuſtodiẽtes: Diaconiſſa,ad introitus fœminarum,more nauticorum cuſtodum. Nam in tabernaculo teſtimonij, eadem ſeruabatur forma cum populo Dei. Si quis inueniatur extra locum ſedere, increpetur à Diacono, velutì proreta,& in ſuum locum reducatur. Non ſolùm enim nauis, ſed etiam mandræ habet Eccleſia ſimilitudinem: nam ſicut paſtores pecudes,capras(inquam)& oues,ſecundùm genera & ętates ſeparant,& quælibet ſui generis ſimiles ſequitur: ſic in Eccleſia iuniores ſeorsùm ſedeant, ſi fuerit locus, alioquì maneant recti: grandiores natu,ordine ſedeãt: pueros ſtantes recipiant eorum patres & matres. Adoleſcentulæ rursùm,ſi ſit locus,ſeorsùm maneãt, cæteræque poſt mulieres ſtent: nuptæ,& quæ iam liberos habent, ſeorsùm maneant. Virgines & viduæ & anus,primæ omnium vel ſtent,vel ſedeant. Diaconus autem loca videat, vt quilibet ingrediens,in ſuum locum concedat,ac præter decorum nõ ſedeat. Eodem modo diaconus attendat in populo, nè quis murmuret,néve conniueat,vel nutet. Oportet enim in Eccleſia accuratè,ſobriè,vigilanter manere, attentas aures habentes ad Domini ſermonem. Poſt hæc oẽs ſimul aſſurgentes,& ad Oriẽtem conuerſi, poſt Catechumenorum & Pœnitentum exitum,ſupplicent Deo cælum cęli tenenti, idque ad Orientem, in memoriam veteris poſſeſsionis Paradiſi ad Orientem poſiti, vndè primus homo, contempto mãdato, ſerpentis conſilio obtemperans,expulſus fuit. Diaconi,abſoluta oratione, alij oblationi Euchariſtiæ ſint intenti, miniſtrantes corpori Domini cum timore: alij turbas videant, quietemque illis imperent. Dicat autem,qui aſsiſtit pontifici,Diaconus populo: Nè quis contra aliquem,nè quis in hypocriſi. Deindè ſalutent inter ſe viri,& inter ſe mulieres oſculo in Domino: ſed caueãt, nè quis dolosè id faciat, quemadmodùm Iudas oſculo Dominum tradidit.

Po-

Poſteà Diaconus oret pro omni Eccleſia, proque vniuerſo mundo, pro ſuis patribus ac membris, item pro ſacerdotibus, pro principibus, pro Pontifice, pro Rege, atque pro communi pace. Deindè Pontifex populo precatus pacem, eidem benedicat, quemadmodùm Moſes mandauit ſacerdotibus, vt benedicerent populo his verbis: Benedicat tibi Dominus, & cuſtodiat te: Oſtendat Dominus faciem ſuam ſuper te, & det tibi pacem. Item Epiſcopus oret, ac dicat: Saluum fac Domine populum tuum, & benedic hæreditati tuæ, quam poſſediſti, & acquiſiuiſti precioſo ſanguine Chriſti tui, & vocâſti regale ſacerdotium & gentem ſanctam. His perfectis, ſacrificium peragatur, adſtante omni populo, atq; ſecretò orãte. Ac poſtquàm oblatum fuerit, accipiant ſinguli per ſe ordine Dominicum corpus & precioſum ſanguinem, gradatìm, cum pudore ac timore, tanquàm ad Regis corpus accedẽtes: mulieres quoquè velato capite, quemadmodùm eas decet, ordine accedant: cuſtodiantur portæ, nè quis infidelis vel nondùm initiatus ingrediatur. Num.6. Pſal.27.

SI quis venit à parœcia frater vel ſoror, commendatitias literas afferens, cognoſcat de ijs Diaconus: exquirens an fideles ſint, an Eccleſiaſtici, an ab hæreſi non deprauati: & rurſùm, ſit ne nupta, an vidua. atque ità quum perſpexerit illorum ſtatum, quòd ſint verè fideles, & concordes in Dominicis rebus, deducat vnumquenque in conuenientem ſibi locum. Si presbyter à parœcia venerit, recipiatur à Presbyteris in communionem. Si Diaconus, recipiatur à Diaconis. Si Epiſcopus, vnà cum Epiſcopo ſedeat, eũdem ab illo obtinens honorem. Rogabiſque eum, ô Epiſcope, vt ſermones habeat ad populum, ad docendum accommodatos: peregrinorum enim adhortatio & admonitio valdè accepta atq; vehementer vtilis eſſe conſueuit. Nullus enim Propheta (inquit) acceptus eſt in patria ſua. Permittes etiam ei Euchariſtiam offerre: ſi propter reuerentiam, velutì ſapiens, ſcilicet honorem tibi re- Ibid.c.62. Luc.4.

ſeruans, noluerit Euchariſtiam offerre, coges eum vt vel populo benedicat. Si cùm ſedet is, alius quidam interueniat honeſtus & clarus in vita, peregrinus vel indigena: tu Epiſcope, qui fortè vel verbum Dei prædicas, vel Cantorem aut Lectorem audis: noli illius perſonæ obſequio miniſtrorum verbi relinquere, vt illi primum conſeſſum præcipias: ſed mane quietus, non interrumpens ſermonem vel auditionem tuam: fratres autem per Diaconos eos recipiant. Si locus deſit, Diaconus excitato eo, qui iunior fuerit, non tamen iram adhibens, ſed perſuaſionem, illum in ſede collocet. Eſt autem æquum, vt beneuolus id per ſe faciat. Quod ſi renuerit, illum vi deturbatũ, poſt omnes ſtatuat, vt diſcant reliqui præſtantioribus cedere. Si inops aliquis, vel obſcurus, vel aduena venerit, ſiue ſenex, ſiue adoleſcens ætate is ſit, locusque deſit, ei locum ex toto corde prouideat Diaconus, nè perſonis gratificari videatur, ſed à Deo miniſterij gratiam inire. Idem ſeruet Diaconiſſa cũ aduenientibus mulieribus, pauperibus ſiue diuitibus.

QVOD OPORTET MANE ET VESPERE, ET PRAESERTIM DIE DOMINICO COETVS FREQVENTARE.

Ibid. c. 63. QVOTIDIÈ conueniatis manè ac veſperè, pſallentes atque orantes in Dominicis, manè dicentes pſalmum ſexageſimũſecũdum, veſperè centeſimũ quadrageſimũ: maximè verò hoc ſeruetis in Sabbato, & in die Reſurrectioni dicato. Verùm in die Dominico diligentiùs conuenite, laudem Deo laturi, qui per Ieſum cuncta condidit, & illum ad nos miſit, atque mori permiſit, & à mortuis excitauit. Nam quam excuſationem afferre poteſt Deo, qui in hoc die non conuenit ad audiendum ſalutarem de reſurrectiõe ſermonẽ, in quo tres oratiões, ſtantes, cõcipimus in memoriã illi9, q̧ tertia die reſurrexit, in quo Prophetarũ lectio habetũ, & Euãgelij pr̨dicatio, & ſacrificij oblatio, atq; ſacri cibi diſpenſatio

ET

Et iterùm: Dic Reſurrectioni Dñi dicato, (Dominicum dici- Ibid. lib. 7. cap. 31.
mus) conuenite aſsiduè, gratias agentes Deo, & confitentes de beneficijs, quæ in nos contulit Deus, per Chriſtũ liberans nos ab ignorantia, errore, vinculis, vt careat repræhenſione ſacrificium noſtrũ, & facilè aſſcendat in Deum, qui de Oecumenica ſua Eccleſia dixit: Malach. 1.
In omni loco offeretur mihi incenſum & ſacrificium mundum, quoniam rex magnus ego ſum, & Dominus omnipotens, & nomẽ meum admirabile inter gentes.

QVOD NON OPORTET LAICVM SACERDOTALE OFFICIVM FACERE, AVT BAPTISMA, AVT SACRIFICIVM, AVT MANVS IMPOSITIONEM, AVT BENEDICTIONEM.

Sed neq; laicos concedimus aliquod ſacerdotale munus exer- Ibid. lib. 3. cap. 10.
cere, velutì ſacrificium, baptiſmum, manûs impoſitionem, vel ebnedictionem magnam ſiue paruam. Non enĩ ſibi quis ſumit honorẽ, ſed qui vocatur à Deo. Nam per Epiſcopi manus datur hæc dignitas. Qui verò ad eam promotus non eſt, ſed eam ſibi vſurpat, Oziæ pœnam ſuſtinebit.

QVOD EXCEPTO EPISCOPO VEL PRESBYTERO, NEMINI EX RELIQVIS CLERICIS CONCESSVM EST SACERDOTALIA EXERCERE, ORDINARE AVTEM, SOLI EPISCOPO CONVENIAT.

Sed neque reliquos clericos baptizare permittimus, velutì Le- Ibid. c. 11.
ctores, Cantores, Oſtiarios, miniſtros, ſed ſolos Epiſcopos & presbyteros, miniſtrantibus illis Diaconis. Qui hoc auſi fuerint, Num. 16.
Coritarum ſupplicium patiẽtur. Non concedimus autem presbyteros ordinare Diaconos, Diaconiſſas, Lectores, Miniſtros, Cantores, Oſtiarios, ſed ſolos Epiſcopos: Is eſt enim ordo, & harmonia Eccleſiaſtica.

DE MINISTRORVM ALTARIS CONTINENTIA.

Ibid. lib. 6. cap. 17.

EPISCOPVM & Presbyterum, ac Diaconum dicimus vnius vxoris debere conſtitui, ſiue viuãt eorum vxores, ſiue deceſſerint: non licere autem ijs, ſi poſt ordinatiõem ſine vxore fuerint, ad nuptias tranſire: vel ſi vxores habeant, cum alijs coniũgi, ſed cõtentos eſſe ea, quam habẽtes ad ordinationem venerunt: Miniſtros quoquè, Cantores, Lectores, Oſtiarios, vnius vxoris viros eſſe, iubemus. Si ante nuptias ad clerum venerunt, cõcedimus eis vt vxores ducere poſsint, ſi quidem hoc expetent, nè, ſi peccauerint, pœna afficiantur. Statuimus autem, nemini licere ex clero amicam, vel ancillam, vel viduam, vel repudiatam ducere, vt etiam lex vetat. Diaconiſſa ſit virgo caſta: ſin minùs, ſaltẽ vidua eligatur, quæ vnũ virum habuerit, fidelis & honeſta.

SERMO EPISCOPI POST LECTIONEM SCRIPTVRARVM.

Ibid. lib. 8. cap. 4.

POST verò lectionem legis & Prophetarũ, Epiſtolarum noſtrarum, Actuum, atq; Euangelij, ordinatus ſalutet Eccleſiam ijs verbis: Gratia Dñi Dei noſtri Ieſu Chriſti, & charitas Dei patris, & communicatio Spirituſſancti, cum omnibus vobis, Amen. Et omnes reſpondeãt, Et cum ſpiritu tuo. Poſt hæc verba alloquatur populum ſermonibus exhortatorijs.

SERMO DIACONI PRO CATECHVMENIS.

Ibid. ca. 6.

OMNIBVS conſurgentibus, Diaconus aſſcendens altum aliquem locum, pronunciet: Nè quis auditorum, nè quis infidelium. Silentioq; facto, dicat: Catechumeni, orate. Et oẽs fideles orẽt, attento animo dicẽtes: Dñe, miſerere. Diaconus ꝓ ipſis oret, dicens: Pro catechumenis oẽs Deũ oremus, vt bonus & benignus

Do-

Dominus clementer exaudiat obſecrationes & preces ipſorum,& recipiens eorum ſupplicationes, tribuat eis auxilium, & concedat petitiones cordis ipſorum ad vtilitatem: reuelet eis Euangelium Chriſti ſui, illuminet eos,& inſtituat diſciplina cognitionis DEI: doceat ipſos mandata & iudicia ſua: inſerat in animam eorum caſtum & ſalutarem timorem ſuum: aperiat aures cordis ipſorum, vt meditentur in lege ſua die ac nocte: confirmet eos in pietate, vniat & connumeret in ſancto ouili ſuo, dignos faciens lauacro regenerationis, veſte immortalitatis, vera vita: líberet eos ab omni impietate,& nè det locum inimico aduersùs eos: mundet eos ab omni inquinatione carnis & ſpiritûs: inhabitet in eis & inambulet per Chriſtum ſuum: benedicat introitus & exitus eorum, & dirigat vias eorum in bonum. Etiam pro eis intentè oremus, vt remiſsionem delictorum conſecuti per baptiſmum, ſanctis myſterijs digni fiant in manſione ſanctorum. Erigite vos catechumeni, & petite pacem Dei per Chriſtum ſuum, diem pacificum & ſine peccato, itemq́ue omne tempus vitæ veſtræ, Chriſtianos pręſides veſtros, propitium & benignum Deum, delictorum remiſsionem: ipſi ſoli ingenito Deo per Chriſtum ſuum voſmet commendate: Inclinamini,& benedictionem accipite. In ijs ſingulis, quæ loquitur Diaconus, populus(vt prædiximus) dicat: Domine, miſerere,& inprimìs pueruli.

BENEDICTIO EPISCOPI SVPER CATECHVMENOS.

INCLINANTIBVS autem ipſis capita, benedicat ijs ordinatus Epiſcopus benedictione huiuſmodi: Deus omnipotens, ingenite, inacceſsibilis, qui es ſolus verus Deus, Deus & pater Chriſti vnigeniti filij tui, Deus paracleti & cunctorum Dominus, qui per Chriſtum diſcipulos conſtituiſti doctores ad docendum pietatem, ipſe nunc reſpice ſuper Catechumenos Euangelij Chriſti tui, Ibid. c. 5. & 6.

& da eis cor nouum, & ſpiritum rectum innoua in viſceribus eorum, ad cognoſcendam & faciendam voluntatem tuam in corde pleno, & volenti animo: dignos fac eos ſancto baptiſmo, & aggrega eos Eccleſiæ tuæ ſanctæ, & participes fac ſanctorum myſteriorum per Chriſtum IESVM, qui eſt ſpes noſtra, quique pro nobis mortuus eſt, per quem tibi gloria, & adoratio in ſpiritu ſancto in ſecula, Amen.

SERMO DIACONI PRO ENERGVMENIS.

Ibid. c. 7. POST hæc Diaconus dicat: Ite Catechumeni in pace. qui, poſtquàm ij exiuerunt, dicat: Orate Energumeni, hoc eſt, vexati ab immundis ſpiritibus. Intentè omnes pro ipſis orate, vt benignus Deus per Chriſtum increpet immundos & nequam ſpiritus, & eripiat ſeruos ſuos ab imperio inimici. qui increpauit legionem dæmonum & principem malorũ diabolum, ipſe nunc increpet pietatis rebelles, & liberet figmenta ſua à vexatione ipſius, & purget ea quæ ingenti ſapientia condidit. Etiam intentè oremus. Salua & excita illos Deus in virtute tua. Inclinate vos Energumeni, vt benedictionem accipiatis.

ORATIO EPISCOPI PRO ENERGVMENIS.

Ibid. c. 8. ET Epiſcopus oret, dicens: Qui fortem armatum ligâſti, & omnia vaſa eius diripuiſti: qui dediſti nobis poteſtatem ambulandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici, qui homicidam ſerpentem ligatum tradidiſti nobis, tanquàm paſſerem puerulis: quem cuncta pauent & horrẽt à facie virtutis tuæ: qui eum deieciſti, ſicut fulgur à cælo in terram, non lapſu locali, ſed ab honore in ignominiã, ob voluntariam nequitiã: cuius
Iob 8. adſpectus ſiccat abyſſos, & minæ liquefaciunt mõtes, & veritas Domini

mini manet in æternum: quem laudant infantes, & lactentes benedicunt: quem celebrant & adorant angeli: qui adſpicit ſuper terrã, & facit eam tremere: qui tangit montes, & fumigant: qui minatur mari, & ſiccat illud, & omnia flumina deſerta facit: cuius nubes puluis pedum eius: qui ambulat ſuper mare, ſicut ſuper pauimentum. Vnigenite Deus, magni Patris fili, increpa ſpiritus nequam, & libera opera manuum tuarum ab alieni ſpiritûs vexatione: quoniã tibi gloria, honor & adoratio, & per te tuo patri, & ſancto ſpiritui in ſecula, Amen.

SERMO DIACONI PRO ILLVMINANDIS.

DIACONVS dicat, Ite Energumeni: & poſteà dicat, Orate qui illuminamini. Intẽtè omnes fideles pro ipſis oremus, vt Dominus illos dignos reddat, vt in Chriſti mortem initiati, reſurgant vnà cum illo, & conſortes faciat eos regni ipſius, & participes myſteriorum eius: vniat & conſcribat in numero eorum, qui ſalui fiunt in ſancta eius Eccleſia. Salua & ſuſcita illos in tua gratia. Ibid. c. 9.

ORATIO EPISCOPI TERTIA, SVPER ILLVMINANDOS.

CONSIGNATI Deo per Chriſtum eius, inclinantes ſe, benedicantur ab Epiſcopo hac benedictione: Qui per ſanctos Prophetas prædixiſti ijs, qui initiantur, Lauamini, mũdi eſtote: & per Chriſtum inſtituiſti ſpiritualem regenerationem, idem nunc reſpice ſuper eos qui baptizantur, & benedic & ſanctifica eos, & præpara dignos fieri tuo dono ſpiritali, & vera adoptione filiorum, ad conſequendum ſpiritalia tua myſteria in numero eorum, qui ſaluantur per CHRISTVM ſaluatorem noſtrum, per quem tibi gloria, honor & adoratio in ſancto ſpiritu in ſecula, Amen.

Ibid. c. 9. & 10.

Iſai. 1.

SERMO

SERMO DIACONI PRO POENITENTIBVS.

Ibid.c.11. ET dicat Diaconus : Diſcedite illuminandi : & poſt hoc pronunciet: Orate pœnitentes, Intentè omnes pro pœnitentibus fratribus rogemus, vt miſericors Deus oſtendat illis viam pœnitentiæ : recipiat reſipiſcentiam & confeſsionem ipſorum, & conterat citò ſatanam ſub pedibus eorum, & redimat eos à laqueis diaboli, & à fraude dæmonũ, & eripiat eos ab omni verbo nefario, & ab omni opere illicito & amore prauo, & condonet eis peccata voluntaria & inuoluntaria, & deleat chirographum ipſorum, & conſcribat eos in libro vitæ: expiet eos ab omni piaculo carnis & ſpiritûs, & vniat eos, reducens ad ſanctum ſuum ouile, quoniam ipſe cognoſcit figmentum noſtrũ: quoniam quis gloriabitur ſe caſtum habere cor? vel quis confidet ſe mundum eſſe à peccato? Omnes enim ſumus pœnæ obnoxij. Etiam pro ipſis intentiùs oremus, quoniam gau-
Luc.15. dium fit in cęlo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, vt declinantes omnem actionem malam, amplectantur omnia opera bona, vt benignus Deus citò eorum obſecrationibus placatus, reſtituat eis lætitiam ſalutaris, & ſpiritu principali confirmet eos, nè ampliùs
* ſacramentorũ. prohibeantur communionem habere ſanctorum * ſacrorum ipſius, & participes fieri diuinorum myſteriorũ, vt digni reperti adoptione filiorum, vitam æternam conſequantur. Etiam omnes intentè pro eis dicamus: Domine, miſerere.

IMPOSITIO MANVVM PRO POENITENTIBVS.

Ibid.c.12. SALVA eos Deus, & ſuſcita miſericordia tua. Suſcitati DEO per Chriſtum, inclinate vos, & benedicimini.

EPISCOPI

EPISCOPI ORATIO SVPER IISDEM.

Epiſcopus ità oret: Omnipotens æterne Deus, cunctorum Domine, creator & gubernator vniuerſi, qui hominem in mundi ornatum poſuiſti per Chriſtum, & dediſti ei legem naturalem & ſcriptam, vt viuendi normam haberet, vtì rationis compos: & ſi in aliquo peccaret, fundamentum pœnitentiæ tradidiſti ei bonitatē tuam: reſpice ſuper inclinantes tibi colla animæ & corporis, quoniā tu non vis mortem peccatoris, ſed pœnitentiam, vt reuertatur à via ſua mala, & viuat: Qui Niniuitarum pœnitentiam admiſiſti, qui vis omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: qui filium, qui ſuas facultates luxurioſè conſumpſerat, paterno affectu recepiſti per pœnitentiam: recipe nunc quoquè ſupplicantium tibi pœnitentiam, quoniam non eſt qui non peccet in te. Si enim iniquitates obſeruaueris Domine, Domine, quis ſuſtinebit? quoniā apud te eſt redemptio: & reduc eos in ſanctā tuam Eccleſiam, reſtituta illis priori dignitate & honore per Chriſtum Deū & Saluatorem noſtrum, per quem tibi gloria & adoratio in ſancto Spiritu in ſecula, Amen.

Ibidēm. Ezech. 33. 1. Tim. 2. Luc. 15. Pſal. 129.

DIMISSIO POENITENTIVM.

Et Diaconus dicat: Diſcedite pœnitentes. & addat: Nullus ex prohibitis accedat. Fideles, flectamus genua: rogemus Deum per Chriſtum eius, omnes attentè Deum per Chriſtum inuocemus.

Ibid.

ALLOCVTIO DIACONI PRO FIDELIBVS.

Pro pace & tranquillitate mundi & ſanctarum Eccleſiarum oremus, vt cunctorum Deus ſuam æternam & firmam pacem

Ibid. c. 13.

nobis concedat, vt in ſtabilitate virtutis ſecundùm pietatem perſeuerantes nos cuſtodiat. Pro ſancta catholica & apoſtolica Eccleſia, diffuſa à finibus vſque in fines, oremus, vt DOMINVS immobilem & tranquillam eam cuſtodiat, atque conſeruet vſque ad conſummationem ſeculi, fundatam ſupra firmam petram. Et pro ſancta parœcia huius loci oremus, vt concedat nobis cunctorum Dominus cæleſtem eius ſpem perfectè perſequi, & ei debitam orationis ſeruitutem ſine intermiſsione impédere. Pro omni Epiſcopatu, qui eſt ſub cælo, rectè tractantium verbum veritatis, orate. Et pro Epiſcopo noſtro Iacobo & parœcijs ipſius, orate. Pro Epiſcopo noſtro Clemente & parœcijs ipſius, orate. Pro Epiſcopo noſtro Euodio & parœcijs ipſius, orate, vt miſericordiam Deus concedat eius Eccleſijs, eos eſſe ſaluos, honorabiles, longæui temporis, venerabilemque ipſorum ſenectutem faciat in pietate & iuſtitia. Et pro Presbyteris noſtris orate, vt Dn̄s eripiat eos ab omni re incómoda & mala, ſaluum & honorabile presbyteriū eis præbeat. Pro omni in Chriſto Diaconatu & miniſtratu, orate, vt Dominus inculpabilem Diaconiam eis prębeat. Pro Lectoribus, Cantoribus, Virginibus, Viduis, Orphanis, orate. Pro matrimonio copulatis & liberis operam dantibus, orate, vt Dominus omnium ſuorum miſereatur. Pro Eunuchis ſanctè ambulantibus, orate. Pro continenter & caſtè viuentibus, orate. Pro afferentibus fructus ſanctæ Eccleſiæ, & facientibus pauperibus eleemoſynam, orate. Et pro ſacrificia & primitias offerentibus Domino Deo noſtro, orate, vt ſanctus Deus remuneretur ipſos cæleſtibus donis, vt det ipſis in præſenti centuplum, & in futuro vitam æternam: & præſtet eis pro temporalibus ſempiterna, pro terrenis cæleſtia. Pro nupèr illuminatis fratribus noſtris orate, vt DOMINVS ſtabiliat eos & confirmet. Pro infirmis fratribus noſtris orate, vt Dominus liberet eos ab omni ægritudine & imbecillitate, & ſaluos reſtituat ſanctæ ipſius Eccleſiæ. Pro nauigantibus & viatoribus oremus. Pro ijs qui ſunt in metallis, in exilio, in cu-

ſtodia

ſtodia & vinculis propter nomẽ Domini,orate.Pro oppreſsis amara ſeruitute,orate. Pro inimicis & odio vos proſequentibus, orate. Pro perſequentibus nos propter nomen Domini,oremus, vt Dominus mitigato illorum furore,diſsipet iram cõceptam contra nos. Pro ijs qui extrà ſunt,& in errore verſantur,orate, vt Dominus illos conuertat. Infantum Eccleſiæ memores ſimus, vt Dominus perfectos eos in timore ſuo ad adultam ætatem perducat. Pro nobis mutuò oremus, vt Dominus ſeruet nos, & gratia ſua cuſtodiat vſq; ad finem,& liberet nos à malo,atq; ab omnibus ſcandalis operantium iniquitatem,& ſaluet in cæleſte regnum ipſius. Pro omni anima Chriſtiana oremus. Salua & ſuſcita nos Deus miſericordia tua. Excitemus nos orantes intentè,& mutuò noſmet commendemus Deo viuo per Chriſtum eius.

ORATIO PONTIFICIS.

ORET Pontifex, & dicat: Domine omnipotens altiſsime, Ibid.14. qui in altis habitas, ſanctè requieſcens in ſanctis, qui es ſine principio,& ſolus dominaris, qui per Chriſtum prædicationẽ verbi dediſti nobis in agnitionem gloriæ tuæ & nominis tui,quod manifeſtauit nobis in compræhenſionem: ipſe quoquè nunc reſpice per eum ſuper hunc gregem tuum, & libera eum omni ignorantia & opere malo,& da eum timore timere te, & benedictione te diligere, & ire à facie gloriæ tuæ. Benignus & propitius eſto in precibus ipſorum, & conſerua eos immobiles, culpa carentes, criminis expertes, vt ſint ſancti corpore & anima, non habentes maculam, neque rugam, neque aliquid huiuſmodi, ſed ſint perfecti, & nullus inter ipſos ſit mancus vel imperfectus. Adiutor potens, perſonarum non acceptor, ſuccurre huic populo tuo, quem redemiſti precioſo ſanguine CHRISTI tui, defenſor, auxiliator, diſpenſator, cuſtos, murus fortiſsimus, ſepes, ſecuritas, quoniam de manu tua nemo poteſt eripere: nam non

Ioan.17. eſt ſicut tu, Deus alter, quoniam in te ſuſtinemur. Sanctifica eos in veritate, quoniam verbum tuum veritas eſt, qui nullius gratiam reſpicis, falſis rationibus non deciperis: libera eos ab omni morbo,
Pſal. 90. & ab omni infirmitate, ab omni peccato, ab omni dolo & fraude: à timore inimici, à ſagitta volante in die, à negocio perambulante in tenebris, & dignos fac eos vita æterna, quæ eſt in Chriſto tuo, filio tuo vnigenito, DEO & Saluatore noſtro, per quem tibi gloria & honor in ſancto ſpiritu nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

APPARATVS AD MYSTICVM SACRIFICIVM.

Ibid. c.15. POST hoc Diaconus dicat, Attendamus. Et Epiſcopus ſalutet Eccleſiam, & dicat: Pax Dei cum omnibus vobis. Et populus reſpondeat: Et cum ſpiritu tuo. Et Diaconus dicat: Salutate vos inuicèm in oſculo ſancto, & ſalutent clerici Epiſcopum, & viri laici laicos, & mulieres ſalutent mulieres. Pueri ſtent ad ſuggeſtum, & alius Diaconus præſit eis nè obſtrepant. Et alij Diaconi deambulent, & videant viros & mulieres, nè tumultus aliquis excitetur, & nè quis murmuret, ne´ve conniueat, vel nutet. Diaconi verò maneant ad portam virorum, Hypodiaconi ad portam mulierum, nè vllus exeat, ne´ve porta aperiatur, etiam ſi fidelis fuerit, tempore oblationis. Vnus Hypodiaconus det aquam manibus ſacerdotum, in ſignum puritatis animarum Deo repoſitarum.

ET ſtatim Diaconus dicat: Nullus catechumenus, nullus Auditor, nullus infidelis, nullus hæreticus. Qui primam orationem perfeciſtis, diſcedite. Pueros recipite matres. Nè quis contra aliquem, Nè quis in hypocriſi. Erecti ad DOMINVM cum timore & tremore manentes, ſinamus offerri. Quibus peractis, Diaconi offerant dona Epiſcopo ad altare, & presbyteri à dextris

& à ſiniſtris aſsiſtant, veluti diſcipuli aſsiſtētes magiſtro. Duo Diaconi ex vtraq; parte altaris teneant flabellum confectum ex tenuibus membranis, vel ex pauonum pennis, vel ex velo, quibus leniter abigant præteruolantes beſtiolas, nè in pocula incidant.

GRATIARVM ACTIO SIVE PRAEFATIO ANTE CONSECRATIONEM.

ORANS igitur per ſe Pontifex, vnà cum ſacerdotibus, induensq́ue veſtem ſplendidam, & ſtans ad altare, trophæo crucis ſe conſignans in fronte, dicat: Gratia Omnipotentis Dei, & Charitas Domini noſtri Ieſu Chriſti, & communicatio ſpiritûs ſancti ſit cum omnibus vobis. & omnes vna voce reſpondeant, Et cum ſpiritu tuo. Et Pontifex dicat: Surſùm mentem. Omnes reſpondeant, Habemus ad Dominum. Et Pontifex: Gratias agamus Domino. & omnes reſpondeant, Dignũ & iuſtum eſt. Pontifex dicat, Verè dignum & iuſtum eſt, ante omnia laudare te verum Deum, qui es ante res generatas, ex quo omnis paternitas in cælo & in terra nominatur, qui ſolus es ingenitus, ſine principio, non agnoſcens alicuius imperium aut dominium, nullius indigens, omnis boni dator, extra omnem cauſam generationemq́; poſitus, ſemper in eodem ſtatu conſiſtens, ex quo omnia, quaſi ex quodam fonte in rerum naturam proceſſerunt. Tu enim es notitia carens principio, ęterna viſio, ingenitus auditus, ſapientia increata, primus natura, lex eſſendi, extra omnem numerum conſtitutus, omnia de nihilo producens per vnigenitum filium tuum: ipſum verò ante omnia ſecula genuiſti voluntate, virtute, & bonitate immediatè filium vnigenitũ, verbum, Deum, ſapientiam viuentem, primogenitum omnis creaturæ, Angelum magni conſilij tui, Pontificem tuum, Regem & Dominum omnis intellectiuæ & ſenſitiuæ naturæ, qui eſt ante omnia, per quem omnia. Tu enim æterne Deus per ipſum cuncta feciſti, & per ipſum conuenienti prouidentia cuncta gubernas: per

Ibid. c. 16.

Ephe. 3.

quem enim conceſsiſti vt res eſſent, per eundem feciſti vt benè eſſent: Deus & pater vnigeniti filij tui, qui per ipſum ante om̃ia feciſti Cherubin & Seraphin, ſecula & exercitꝰ, Virtutes & Poteſtates, Archangelos & angelos: & poſt hæc omnia, feciſti hunc mundum viſibilem, & omnia quę in eo ſunt. Tu enim es qui cælum vt fornicem ſtatuiſti, & vt pellem extendiſti, & terræ molem nullo adminiculo ſtabiliuiſti, ſola voluntate tua: qui conſtituiſti firmamẽtum, noctem & diem parâſti, qui ex theſauris protuliſti lucem, & eius receſſu induxiſti noctem ad requietem animantium, quę mouentur in mundo: qui ſolem diſpoſuiſti in poteſtatem diei, & lunam in poteſtatem noctis: qui ſtellarum ornatu cælum diſtinxiſti in laudem maieſtatis tuæ: qui feciſti aquam in potum & munditiem, aërem vitalem ad ducendum ſpiritum, vocemq́ue formandam, per linguam percutientem aërem, auditum auxilio ipſius, vt appræhenderet ſonos, & exciperet delatas ſibi per aërem voces: qui feciſti ignem ad depellendas tenebras, & ad explendam neceſſitatem, ſimulq́ue ab eo calefieremus, & illuſtraremur: qui immenſum mare à terra ſegregâſti, & illud nauigabile effeciſti, hanc pedibus peruiam: illud etiam animantibus puſillis atque magnis auxiſti, hanc manſuetis atque agreſtibus referſiſti, plantarum varietate ornâſti, herbis decorâſti, floribus diſtinxiſti, ſeminibus ditâſti: qui conſtituiſti abyſſum, & vaſto hiatu eam compræhendiſti, ſalſarum aquarum cumulatis æquoribus, & eam tenuiſsimæ arenæ terminis concluſiſti: qui mare modò ventis in montium altitudinem extollis, modò in planitiem exæquas, & modò agitas tempeſtate, modò ſedas tranquillitate, vt ad nauigiorum curſus ſit idoneum: qui creatum per CHRISTVM à te mundum cinxiſti fluminibus, alluiſti torrentibus, fontibusq́ue perennibus irrigâſti, montibus circundediſti in firmiſsimam terræ ſtabilitatem: referſiſti enim mundum, & ornâſti ſuauiſsimis plantis, & ad medicinam aptiſsimis, multis ac varijs animantibus, robuſtis

atq;

atque infirmis,ad eſum atque ad laborem idoneis, cicuribus atque feris,ſerpentum ſibilis, & diuerſorum alitum cantibus, annorum recurrentibus circulis, menſium atque dierum numeroſa multitudine : ſolſtitiorum viciſsitudine, nubium imbriferarum tempeſtatibus,ad fructuum maturitatem & animantium conuerſationem ſtationemque ventorũ flantium ad imperium tuum,ad plantarum quoquè atque herbarum multitudinem:ac non ſolùm mũdum creâſti,ſed etiam mundi ciuem hominem condidiſti,mundi ornatum eum faciens. Dixiſti enim ſapiẽtiæ tuę: Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram, & imperet piſcibus maris,& volatilibus cęli: ideoq; cõpoſuiſti eum ex anima immortali & corpore diſſolutioni obnoxio : illa de nihilo creata, hoc ex quatuor elementis conflato : & dediſti ei per animam rationalem, intelligentiam pietatis, & impietatis iudicium, iuſti & iniuſti obſeruationem: per corpus verò, quinque ſenſus & motum quo progreditur. Tu enim Deus omnipotens per Chriſtum paradiſum in Eden ad Orientem plantâſti, & varijs plantis ad cibum aptis ornâſti,& in eum quaſi in lautam domũ hominẽ introduxiſti : quem cùm conderes,legem dediſti ei naturalem,vt intùs incluſa,& apud ſe haberet ſemina diuinæ cognitionis.Nam quum illum in paradiſum deliciarum induxiſti,omnia ei permiſiſti vt perciperet: Vnũ autem ſolum guſtare prohibuiſti, ſpe maiorum rerum,ſcilicet vt ſi mandatum ſeruâſſet,mercedem eius immortalitatẽ reportaret: ſed cùm mandatũ contempſiſſet,& prohibitũ fructum guſtâſſet,fraude ſerpentis & conſilio mulieris,meritò illum eieciſti Paradiſo,ſed bonitate tua nõ permiſiſti vt penitùs periret, (tuũ enim erat opus) ſed ſubiecta ei creatura, conceſsiſti vt ſudore ac labore victum ſibi quæreret,te omnia ferente,augẽte,ac maturante.Cumq; iureiurãdo ei breuis temporis ſoporẽ dederis,illum ad nouam generationẽ reuocâſti,ſoluto mortis termino,vitã ex reſurrectiõe ꝓmiſiſti:nõ ſolumq; id pſtitiſti, ſed etiã poſteros ſuos in infinitã multitudinẽ pro-

Gene. 1.

Gene. 3.

propagâſti: obſequentes tibi glorificâſti, rebelles ſupplicijs affeciſti:
Gene. 4. atque Abelis quidem ſancti ſacrificium accepiſti, Cain fratris interfectoris munus tanquàm ſcelerati hominis reieciſti. Præterea
Gene. 5. Seth & Enos recepiſti, & Enoch trãſtuliſti. Tu enim opifex es hominum, vitæ præbitor, inopiæ expletor, legum dator, eas ſeruantium remunerator, violantium vltor: qui magnum diluuium induxiſti mũdo propter multitudinem impiorum, & iuſtum Noe eri-
Gene. 7. puiſti à diluuio in arca cum octo animis, vt eſſet finis præteritorũ, & principium eorum, qui erant in futura ſucceſsione naſcituri: qui formidandum ignem quinque Sodomenis vrbibus immiſiſti, & terram fructiferam in ſalſuginem poſuiſti à malitia inhabitantiũ in ea, & ſanctum Loth incendio liberâſti. Tu es, qui Abraam maiorum ſuorum impietate liberâſti, & mundi hæredem feciſti, & ei Chriſtum tuum oſtendiſti: qui Melchiſedech Pontificem ſeruitutis tuæ conſtituiſti, patientiſsimum ſeruum tuum Iob, victorem ſerpentis authoris malorum declarâſti, qui Iſaac filium promiſsionis feciſti, Iacob patrem duodecim filiorum, eiusque poſteros, in numeroſam ſobolem propogâſti, illum verò cum ſeptuaginta animis in Aegyptum introduxiſti. Tu Domine Ioſephum non neglexiſti, ſed præmium ſuæ temperantiæ ei conceſsiſti, vt Aegyptijs imperaret. Tu Domine Hebræos ab Aegyptijs vexatos non neglexiſti, vt promiſſa patribus ſuis ſeruares. Cumque homines naturæ legem labefactarent, & creaturam aliquandò fortuitam ducerent, aliquandò plusquàm oporteret in honore haberẽt, & eam tibi Deo æquarent, non permiſiſti illos errare, ſed excitato ſancto ſeruo tuo Moſe, per eum, in ſubſidiũ naturalis, ſcriptam legem de-
Exod. 20. diſti, & creaturam oſtendiſti tuum opus eſſe, deorumque multitudinem extermināſti. Aaron & poſteros ſacerdotali honore decorâſti, Hebræos peccantes puniuiſti, reſipiſcentes recepiſti, Aegyptios decem plagis es vltus, diuiſo mari Iſraëlitas traduxiſti, perſe-
Exod. 14. quentes Aegyptios demerſos interemiſti, ligno aquam amaram dul-

dulcem feciſti, è dura petra aquã eduxiſti, de cælo manna dediſti, Exod. 16.
atque ex aëre ortygometram in cibum, columnam igneam nocte ad illuſtrandum, & die columnam nubis ad opacandum ſtatuiſti, Ieſum imperatorem delegiſti, ſeptem nationes Cananæorum eius opera expugnâſti, Iordanem aperuiſti, flumina Ethan ſiccâſti, muros ſine machinis, ſineq; hominum manu diruiſti. Pro omnibus tibi gloria Domine omnipotens. Te adorant infiniti exercitus Angelorum, Archangelorũ, Thronorum, Dominationum, Principatuum, Poteſtatũ, Virtutum, Exercituum ęternorum, Cherubina, & ſex alas habẽtia Seraphina, duabus velantia pedes, duab⁹ capita, duabus volantia, & dicẽtia vnà cum millibus millum angeloũr, inceſſabili voce clamantium. Ioſu. 3. Ioſu. 6. Eſai. 6.

HYMNVS TRISAGIOS. Ibidem.

ET om̃is populus ſimul dicat: Sanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Sabaoth: Plenum eſt cælũ & terra gloria tua, Benedictus in ſecula.

PONTIFICIS ORATIO.

ET Pontifex deindè dicat: Sanctus enim es, & in omnibus ſanctus, altiſsimus, & ſuperexaltat⁹ in ſecula: Sanctus & vnigenitus filius tuus Dn̄s noſter & Deus Ieſus Chriſtus, qui in omnibus miniſtrauit tibi Deo ipſius & Patri, in vario opificio creaturarũ, & in earum conuenienti prouidentia. Non permiſit genus humanũ perire, ſed poſt naturalem legẽ, poſt legis ſcriptę admonitionẽ, poſt propheticas increpationes, poſt Angelorum tutelas, violantibus naturalẽ legẽ hoĩbus vnà cũ ſcripta, obliterataq; memoria diluuij, incendij, plagarum Aegyptiacarũ, cædis Palæſtinorum, imminenteq́ue omnium interitu, decreuit voluntate tua, qui hominem cõdiderat, fieri homo: qui legiſlator erat, ſubijci legibus: qui Pontifex erat, victima fieri: paſtor, effici ouis. Teq; Deũ ſuũ ac Patrem placauit & conciliauit mundo, atque inſtanti ira omnes liberauit, Natus de virgine, natus in carne, Deus, verbum, filius dilectus, primogenitus omnis creaturæ, ſecundùm de eo prædictas prophetias, ex ſe- Ibid. c. 17.

mine Dauid & Abraam, de tribu Iudæ : & conceptus eſt in vtero Virginis,formator omnium qui naſcuntur:atque incarnatus eſt is, qui carnis eſt expers : in tempore natus,qui ab æterno eſt genitus:
* inſtitutis, pie conuerſatus eſt, & ſanctis legibus * inſtituit, omnem morbum atque infirmitatem expulit, ſigna ac prodigia in populo fecit : cibũ, potũ, ſomnũ cepit is,qui oẽs cibo indigẽtes alit,& replet omne animal benedictione:manifeſtauit nomen tuum ijs,qui id ignorabant:ignorantiam fugauit,pietatem excitauit,volũtatem tuam ex-
Ioan. 17. pleuit: opus,quod dederas illi,conſummauit.Quę oĩa quum perfeciſſet,impiorum manibus cõpręhenſus, ſacerdotũ atq; pontificum falſi nominis,populiq́; ipſius iniqui, & malitia laborantis traditione,multa paſſus eſt ab ipſis, omnemq́; ſuſtinuit ignominiam tua permiſsione. Traditus eſt Pilato pręſidi : ac iudicatus is,qui iudex erat: condemnatus eſt aliorum Saluator:crucifixus,qui eſt impaſsibilis:mortuus,natura immortalis:ſepultus,omnium viuificator,vt paſsione & morte liberaret eos,ꝓpter quos venerat,& vincula diaboli diſrumperet,hominesq́; ab eius fraudibꝰ eriperet. Et reſurre-
Actor. 1. xit à mortuis tertia die, & per quadraginta dies verſatus cũ diſcipulis,receptus eſt in cælũ, & ſedet ad dexterã Dei & patris ſui.

CONSECRATIO ET OBLATIO CORPORIS ET SANGVINIS DOMINI.

Ibidem. MEMORES igitur eorum, quę propter nos eſt paſſus, gratias agimꝰ tibi Deus omnipotẽs,non quãtùm debemus,ſed quantùm poſſumus:Et ordinationem eius implemus.

NAM in qua nocte tradebatur,accipiens panem in ſanctas & immaculatas manus, & ſuſpiciens in te Deum ſuum & patrem, frangensq́ue dedit diſcipulis,dicens:Hoc myſterium noui Teſtamenti : accipite,ex eo comedite.Hoc eſt corpus meum,quod pro multis frangitur in remiſsionem peccatorum. Similiter & calicem miſcens ex vino & aqua,& ſanctificans,tradidit eis,dicens : Bibite ex

co omnes:hic eſt ſanguis meus,qui pro multis effunditur in remiſſionem peccatorum. Hoc facite in meam commemorationem. Quotieſcunq; enim comederitis panem hunc, & biberitis calicem hunc, mortem meam annunciabitis donèc veniam.

MEMORES igitur paſsionis eius & mortis,necnon ex mortuis reſurrectionis, atq; in cælos aſſcenſionis, & futuri eius ſecundi aduẽtûs,in quo veniet cum gloria & virtute iudicare viuos & mortuos,& reddere vnicuique ſecundùm opera ſua:offerimus tibi regi & Deo ſecũdùm ipſius ordinationem panem hunc & calicẽ hunc, gratias tibi agentes, eô quòd nos dignos feciſti aſsiſtere in conſpectu tuo,& fungi ſacerdotio tibi. Rogamuſq́; te, vt benignè adſpicere digneris ſuper hęc dona ꝓpoſita in conſpectu tuo,tu qui nullo indiges Deus, & complaceas tibi in ipſis in honorem Chriſti tui, & mittas ſanctum Spiritum tuũ ſuper hoc ſacrificium, teſtem paſſionum Domini Ieſu,vt oſtendat hunc panem corpus Chriſti tui, & hunc calicem ſanguinem Chriſti tui, vt qui eum percipiunt,cõfirmentur in pietate, & remiſsionem peccatorũ conſequantur,diabolo & errore eius liberentur, Spiritu ſancto repleantur, Chriſto tuo digni efficiantur, vitam æternam adipiſcantur, te eis reconciliato Domine omnipotens.

MYSTICA ORATIO.

ETIAM rogamus te Dñe pro ſancta tua Eccleſia,quę eſt à finibus vſq; ad fines,quã acquiſiuiſti precioſo ſanguine Chriſti tui,vt eam quietam & tranquillam cõſerues vſq; ad cõſummationem ſeculi. Et pro omi Epiſcopatu rectè tractante verbũ veritatis, etiam imploramus te,& pro meî offerentis tibi tenuitate, proq́ue omni Presbyterio,pro Diaconis atq; omi clero, vt oẽs à te edoctos, Spiritu ſancto repleas.Etiam rogamus te Domine pro Rege, & pro ijs, qui ſunt in ſublimitate conſtituti, proq́ue omni exercitu, vt per illos pacificè viuamus, vt in quiete & cõcordia perſeuerantes, Ibid.c.18.

per omne tempus vitæ noſtræ, glorificemus te per Ieſum Chriſtũ, qui eſt ſpes noſtra. Etiam offerimus tibi pro omnibus, qui à ſeculo placuerunt tibi, ſanctis, Patriarchis, Prophetis, iuſtis, Apoſtolis, Martyribus, Confeſſoribus, Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis, Hypodiaconis, Lectoribus, Cantoribus, Virginibus, Viduis, laicis atq; omnibus, quorum tu cognouiſti nomina.

ETIAM offerimus tibi pro populo hoc, vt facias eum in laudem Chriſti tui regale ſacerdotium, gentem ſanctam: pro Virginibus & caſtitatem ſeruantibus: Pro Viduis Eccleſiæ: pro copulatis honorabilibus nuptijs, & filios procreantibus: pro infantibus populi tui, vt neminem noſtrûm reijcias. Etiam rogamus pro hac ciuitate, & habitãtibus in ea: pro laborantib9 infirmitate, & pro acerbam ſeruitutem ſeruientibus: pro relegatis, & publicationem bonorum perpeſſis: pro nauigantibus, & pro peregrè proficiſcẽtibus, vt ſis auxiliator omniũ, adiutor & opitulator. Etiam oramus te pro ijs, qui nos odio habent, & perſequuntur nos propter nomẽ tuum: pro ijs, qui extrà ſunt, & verſantur in errore, vt reducas eos in bonũ, & furorem eorum mitiges. Etiam rogamus te pro Catechumenis Eccleſiæ, & pro vexatis ab aduerſario, & pro fratribus noſtris pœnitentibus, vt illos in fide perficias, alios à vexatione mali eripias, horum pœnitentiam recipias, & indulgeas illis atq; nobis delicta noſtra. Etiam offerimus tibi pro aëris ſalubritate, & fructuum fertilitate, vt abundè bona tua percipientes, te aſsiduè laudemus, qui das eſcam omĩ carni. Etiam rogamus te pro ijs, qui iuſta cauſa impediti abſunt, vt omnes nos in pietate cuſtoditos, congreges in regnum Chriſti tui, Dei omnis ſenſitiuæ intellectualis naturæ, & regis noſtri, ſtabiles in bono, inculpabiles, crimine carentes, quoniam tibi omnis gloria, cultus, gratiarum actio, honor & adoratio Patri & filio, & ſancto Spiritui & nunc & ſemper, & in infinita ſecula ſeculorum. Et omnis populus dicat, Amen.

PA-

PACEM NVNCIAT EPISCOPVS.

ET Epiſcopus dicat:Pax Dei ſit cum omnibus vobis.Et omnis populus dicat,Et cum ſpiritu tuo. Ibid.

DIACONI EXHORTATIO AD ORATIONEM PRO VIVIS ET DEFVNCTIS.

ET Diaconus iterùm pronunciet: Etiam rogemus Deum per Chriſtum ſuum.Pro dono oblato Domino Deo, oremus: vt bonus Deus ſuſcipiat illud intercedente Chriſto ipſius, in cæleſte altare ſuum in odorem ſuauitatis. Pro hac Eccleſia, & pro populo rogemus: Pro omni Epiſcopatu, pro omni presbyterio, pro omni in Chriſto diaconia & miniſterio, pro vniuerſo Eccleſiæ cœtu rogemus,vt Dominus omnes conſeruet atque cuſtodiat. Pro Regibus & pro ijs,qui ſunt in ſublimitate conſtituti, oremus, vt in pace per ipſos viuamus,vt quietam & tranquillã vitam agamus in omni pietate ac ſanctitate:ſanctorum martyrum memoriam colamus, vt digni efficiamur certamine ipſorum. Pro ijs qui in fide quieuerũt, oremus.Pro ſalubritate aëris & fructuum maturitate rogemus.Pro nupèr illuminatis oremus,vt omnes in fide confirmentur. Excita nos Deus in gratia tua. Excitati, noſipſos Deo per Chriſtum eius commendemus. Ibid.c.19.

EPISCOPI ORATIO.

EPISCOPVS dicat: Deus magnus, & magni nominis, magnus conſilio, & operibus potens, Deus & pater ſancti pueri tui Ieſu ſaluatoris noſtri,reſpice ſuper nos,& ſuper hoc ouile tuum, quod per ipſum elegiſti in gloriam nominis tui,& ſanctificato corpore noſtro & anima, dignos nos fac,vt purgati omni inquinatione carnis & ſpiritûs,propoſita bona cõſequamur, & neminem no- Ibid.c.20.

ſtrûm iudices indignum, ſed ſis adiutor noſter, auxiliator, & defenſor noſter per Chriſtum tuum, cum quo tibi gloria & honor, laus, gloriatio, & gratiarum actio, & ſancto Spiritui in ſecula, Amen.

COMMVNIO.

Ibidèm. ET poſtquàm omnes dixerunt, Amen: Diaconus dicat: Attẽdamus. Et Epiſcopus alloquatur populũ ijs verbis: Sancta ſanctis. Et populus ſubiungat, Vnus ſanctus, vnus Dñs, vnus Chriſtus, in gloriam Dei patris benedictus in ſecula, Amen.

GLORIA in altiſsimis DEO, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis: Oſanna filio Dauid. Benedictus qui venit in nomine DOMINI: Deus Dominus, & apparuit nobis, Oſanna in altiſsimis. Poſt hoc ſumat Epiſcopus, deindè Presbyteri, & Diaconi, & Hypodiaconi, & Anagnoſtæ, & cantores, & Aſcetæ, & ex mulieribus Diaconiſſæ, & Virgines, & Viduæ, poſteà pueri & omnis populus ordine, cum pudore & reuerentia, abſque tumultu. Et Epiſcopus det oblationem, dicẽs: Corpus Chriſti. Et ſumẽs, dicat, Amẽ. Diaconus teneat calicem, & quandò tradit, dicat: Sanguis Chriſti, calix vitæ: & bibens dicat, Amen. Cùm reliqui ſumunt, dicatur Pſalmus XXXIII.

SERMO DIACONI POST COMMVNIONEM ET PSALMVM.

Ibid. c. 21. POSTQVAM omnes ſumpſerunt, accipiant Diaconi reliquias, & portẽt in paſtophoria. Perfecto Pſalmo, Diaconus dicat: Percepto precioſo corpore & precioſo ſanguine Chriſti, gratias agamus ei, qui dignos nos reddidit perficiendi ſancta eius myſteria: & rogamus, vt non in iudicium, ſed in ſalutem nobis fiant, in vtilitatem animæ & corporis, in cuſtodiam pietatis, in remiſsionem peccatorum, in vitam futuri ſeculi. Excitemur in

gratia. Noſipſos Deo ſoli ingenito, Deo & Chriſto eius commendemus.

GRATIARVM ACTIO EPISCOPI POST COMMVNIONEM.

ET Epiſcopus gratias agat: Domine Deus omnipotens, Pater Chriſti tui filij benedicti, exauditor inuocantium te in rectitudine, qui ſcis interpellationes tacentium, gratias tibi agimus, quòd feciſti nos dignos participationis ſanctorum myſteriorum tuorum, quæ præbuiſti nobis in confirmationem eorum, quæ benè cognita ſunt, in cuſtodiam pietatis, in remiſsionem peccatorum, quoniam nomen Chriſti tui inuocatum eſt ſuper nos, & tibi conciliati ſumus: qui ſegregâſti nos à communicatione impiorũ, coniunge nos cum conſecratis tibi, confirma nos in veritate ſancti ſpiritûs ſuperuentione: ignorata reuela: quæ deſunt, exple: cognita corrobora: ſacerdotes illuminatos tuere in ſeruitute tua. Reges conſerua in pace, Magiſtratus in iuſtitia, cælum in ſalubritate, fructus in fertilitate, mundum in prouidentia omni ex parte ſufficiẽti: nationes bellicoſas reprime, errantes conuerte, populum tuum ſanctifica, virgines conſerua: matrimonio vinctos cuſtodi in fide: ignorantes corrobora, infantes ad virilem ætatem perduc: nouitios confirma: catechumenos inſtrue, & imitatione dignos redde. noſque omnes congrega in regnum cælorum in Chriſto Ieſu Domino noſtro, cum quo tibi gloria, honor, cultus, & ſancto ſpiritui in ſecula, Amen. Ibid. c. 22.

BENEDICTIO EPISCOPI.

ET Diaconus dicat: Deo per Chriſtum eius inclinamini, & benedictionem accipite. Et Epiſcopus iterùm oret, dicens: Deus omnipotens, verus & incomparabilis, qui vbiquè ades, & præſens es in cunctis, & in nullo tanquàm ens quiddam exiſtis, qui Ibid. 23.

loco

loco non circunſcriberis, nec tempore conſeneſcis, nec ſeculis terminaris, neque ſermonibus explicaris, qui generationi non es ſubiectus, cuſtodia non indiges, extra interitum es poſitus, mutationē non recipis, qui natura es inuariabilis, qui lucem inhabitas inacceſſibilē, qui natura es inuiſibilis, quem vniuerſales naturæ cum amore te inueſtigantes cognoſcunt, qui compræhenderis ab ijs, qui in charitate quærunt te: Deus Iſraëlis re vera videntis, populi tui credentis in Chriſtum, propitius factus, exaudi me propter nomen tuum, & benedic eis, qui tibi inclinant colla ſua: & concede eis petitiones cordis ipſorum, quæ ſunt ad vtilitatem, & nullum ex ipſis expelle à poſſeſsione regni tui, & ſanctifica eos, muni, tege, defende, libera ab aduerſario, ab omni inimico domos ipſorum cuſtodi: introitus & exitus eorum muni, quoniam tibi gloria, laus, maieſtas, cultus & adoratio, & puero tuo Ieſu, Chriſto tuo, Domino noſtro, & Deo & Regi, & ſancto ſpiritui, nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

DIMISSIO POPVLI.

Ibidèm. ET Diaconus dicat: Ite in pace.

PRO DEFVNCTIS IN LITVRGIA ALLOCVTIO.

Ibid. c. 47. DE ijs autem qui quieuerunt in Chriſto, poſtquàm Diaconus abſoluit orationem, nè idem repetamus, (orationem illam intelligit, quam habet ſuprà: Pro fidelibus, & ad cætera Liturgię capita hîc eſſe refert) hæc addet: Pro quieſcentibus in Chriſto fratribus noſtris rogemus, vt benignus Deus, qui huius animam ſuſcepit, dimittat ei omne delictum voluntariū, & inuoluntarium: & propitius illi factus, collocet eum in regione piorum & beatorum in ſinu Abrahæ, Iſaac, & Iacob, cū omnibus, qui à ſeculo placuerunt illi, & fecerunt voluntatē ipſius, vndè abeſt dolor, triſtitia & ſuſpirium.

Excite-

EXCITEMVS nos, & inuicèm cõmendemus nos æterno Deo per verbum,quod erat in principio.

ET EPISCOPVS DICAT:

QVI immortalis natura es, & nullo fine terminaris, à quo omne immortale & caducum prodijt: qui rationale animal hominem mundi ciuem, mortale in ſua conſtitutione feciſti,& promiſiſti ei reſurrectionem:qui Enoch & Heliam mortem experiri non permiſiſti, Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Iacob, non mortuorum,ſed viuentium Deus,quoniam omnium animæ apud te viuunt,& iuſtorum ſpiritus in manu tua ſunt,quos non attinget tormentum:omnes enim ſanctificati ſub tua manu ſunt.Ipſe quoquè nunc reſpice ſuper hunc ſeruum tuum,quem recepiſti in alteram vitam,& condona ei,ſi quid volens vel inuitus deliquit: & angelos placidos conſtitue ei, & colloca eum in ſinu Patriarcharum, Prophetarum,& Apoſtolorum,& omniũ, qui tibi à ſeculo placuerunt,vbì non eſt triſtitia,dolor,neque horror,ſed cœtus piorum & lætantium,& terra rectorum beata videntium gloriam Chriſti tui, per quem tibi gloria,honor, cultus, gratiarum actio, & adoratio in ſancto Spiritu in ſecula, Amen.

ET Diaconus dicat:Inclinamini,& benedictionem accipite.Et Epiſcopus agat gratias pro eis, ijs verbis: Salua Domine populum tuum,& benedic hæreditati tuæ,quam redemiſti precioſo ſanguine Chriſti tui. Paſce illos in dextera tua, & tege illos alis tuis,& da eis bonum certamen certare,curſum conſummare,fidem ſeruare conſtanter & laudabiliter, Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtũ dilectum puerum tuum,per quem tibi gloria,honor,& cultus in ſancto ſpiritu in ſecula, Amen.

QVANDO CELEBRATVR MISSA, PRESBYTERIVM LAICVS INGREDI NON PRAESVMAT.

Q SACER-

Grat. in decr. de conſecr. diſt. 2. c. Sacerdotũ.

SACERDOTVM aliorumq; clericorũ (vt citat D. Clemens papa apud Gratianum) Eccleſiæ ſeruientium honores, à laicorum loco diſcretè apparére conuenit. Quamobrem nulli laicorum liceat in eo loco, vbì ſacerdotes & reliqui clerici conſiſtunt, (quod Presbyterium nuncupatur) quandò Miſſa celebratur, conſiſtere, vt liberè ac honorificè poſsint ſacra officia * exercere. Pars canonis, Te igitur, huic attributa. Sanctus (inquit Radulphus Tungrenſis) Clemens I. natione Romanus, ante conſecrationem, orationem inſtituiſſe dicitur. Vndè, Te igitur clementiſsime pater, à quibuſdam ei tribuitur.

*celebrari

SACRIFICIVM D. MARTIALIS LEMOVICENSIVM, BVRDEGALENSIVM, TOLOSATVM, ARVERNENSIVM, AGENENSIVM, PICTAVIENSIVM, CADVRCORVM, ANICIENSIVM, RVTHENENSIVM, ENGOLISMENSIVM, ET MIMIATENSIVM, EPISCOPI.

ALTARIS CONSECRATIO.

Martial. Epiſt. 1. ad Burdegal.

DVM altaria (inquit ad Burdegalenſes) dæmonum in puluerem redigerentur, aram ignoti Dei ad conſecrationem reſeruari iuſsimus: qua dedicata in nomine Domini Dei Iſrael, & ipſius teſtis Stephani, qui pro eo à Iudæis paſſus eſt, non hominis cultum, ſed Dei in ea frequentatis: Stephanus enim non Deus, ſed ami-

amicus DEI fuit. qui pro teſtimonio eius, animam ſuam poſuit: cuius ſanguine ipſa menſa eſt decorata, quia ſuo ſanguine IESVS Chriſtus comprobatus eſt eſſe Deus: & qui crediderit, ornamenta fidei maiora perceperit.

SACRIFICII OBLATIO.

SACRIFICIVM enim Deo creatori offertur in ara, non homini, non angelo. Nec ſolùm in ara ſanctificata, ſed vbiquè offertur Deo oblatio munda, ſicut teſtatus eſt, cuius corpus & ſanguinem in vitam æternam offerimus, dicens: Spiritus eſt Deus, & eos qui adorant eum, in ſpiritu & veritate oportet adorare. Ipſe enim corpus habens, & immaculatum, & ſine peccato, quia conceptus eſt de ſpiritu ſancto, natus ex Maria virgine, in ara crucis ipſum permiſit immolari. Quod autem Iudæi per inuidiam immolauerunt, putantes ſe nomen eius à terra abolere, nos cauſa ſalutis noſtræ in ara ſanctificata proponimus: ſcientes, hoc ſolo remedio nobis vitam præſtandam, & mortem effugandam: hoc enim ipſe Dominus noſter iuſſit nos agere in ſuî commemorationem. Nam de ſacrificijs idolorum, notum vobis à me factum eſt, quia ea maximè de cauſa dominabitur vobis diabolus. Et ſicut communio viui Dei eſt vobis vita, ſic participatio menſæ ſimulacrorum, erat vobis æterna mors, & infirmitates, & corruptiones, & nimiæ tribulationes huius ſeculi.

Ioan. 4.

LITVRGIA D. DIONYSII AREOPAGITAE, I. PARISIORVM EPISCOPI, GALLIARVM APOSTOLI.

SACRI VNGVENTI, QVO ALTARIA ET SACERDOTES CONSECRANTVR, MYSTERIVM.

Dionyſ. Areop.eccl. hierar. 4.c.

EST (inquit) ſynaxi finitimum alterum ſacramentum, quod præceptores noſtri vnguenti myſterium nominant. Eodem autem modo, quo in ſynaxi, ordines eorũ qui minùs perfecti ſunt, excludũtur: cùm ſcilicet & Pontificis circùm totum templũ odoribus incenſis referta profectio, & Pſalmorum recitatio, & diuinorum ſcriptorum lectio anteceſſerit: tum Pontifex ſumptum vnguẽtum in diuino altari, duodecim pennis obtectum locat canentibus omnibus ſanctiſsima voce, Prophetarum qui à Deo promoti ſunt, verba, quæ diuino ſpiritu dictante exceperunt, perfectaq́; in eo ſolenni in ſanctiſsimis eorum, qui conſecrantur cęremonijs, precatione, illud adhibet in omni ferè Pontificio munere.

CONTEMPLATIONEM, ſiue latiorem rituum explicationẽ, & hîc & in ſequentibus, compendij gratia, omittimus.

SOLI PONTIFICI LICITA HVIVS VNGVENTI ET ALTARIS ET SACERDOTVM CONSECRATIO.

Dionyſ. Areop.eccl. hierar. c.4.

ITAQVE diuinus nos mos ſanctam hierarcharum ordinum inſtitutionem diuiniq́; vnguenti confectionem, atque ſanctam altaris conſecrationem, diuinorum Pontificum efficacibus facultatibus ſingulari munere attribuit.

ALTARIS CONSECRATIONIS RITVS.

Ibid. in cõtempl.

HOC etiam animaduerti, diuini quoquè altaris conſecrationẽ ſanctiſsimorũ myſteriorũ more & inſtituto ſanctiſsimis ſacri vnguenti infuſionibus perfici. Eſt autem cæleſtis DEI actio omnis, diuinæ noſtræ ſanctificationis principium, eſſentia, perficienſque vis. Si enim Ieſus, qui eſt diuinum altare noſtrum, diuina

eſt diui-

eſt diuinarum mentium conſecratio, in quo vt ſcripta diuina loquuntur, conſecrati, ac myſticæ omninò hoſtiæ inſtàr incenſi, acceſſum habemus, cæleſtibus oculis diuinũ ipſum altare cernamus, in quo quæ perficiuntur, ab ipſo diuino vnguento & perficiuntur, & ſanctificantur omnia.

MYSTERIVM CONSECRATIONVM, QVAE SACROS ORDINES CONTINGVNT.

PONTIFEX quidem (inquit) qui ad perfectionem virtutemq́ue Pontifice dignam euehitur, vtroque genu flexo ante altare, ſupra caput habet libros à Deo traditos, manumq́ue Pontificis: atque hoc modo ab eo pontifice, qui eum conſecrat, ſanctiſsimis precationibus appellationibusq́; conſecratur. Sacerdos autem flexis ante aram genibus, capiti ſuo admotam Pontificis manum dextram habet: atque ità à Pontifice, qui eum conſecrat, ſanctis precationibus conſecratur. Miniſter verò genu altero flexo ante altare, dextram manum Pontificis qui eum conſecrat, ſuper caput habet, ab eoq́ue conſecratur ijs precationibus & inuocationibus, quibus miniſtri conſecrari ſolent. Vnicuiq; autem eorum ſignum crucis à conſecrante Pontifice imprimitur, & ſingulis ſancta prædicatio, perficiensq́ue ſalutatio adhibetur, omnibus Eccleſiaſtici ordinis conſalutantibus, ac Pontifice conſecratore eum, qui in aliquem ordinem Eccleſiaſticum eorum, quos enumerauimus, cooptatus eſt. Ibid. ca. 5.

PRECES ANTE MYSTERIA.

NEQVE Carpus (inquit) qui me Cretæ hoſpitio excepit, ſacros myſteriorum ritus aggrediebatur, niſi priùs ipſi in ijs precibus, quæ anteà perfici ſolent, ſacra & læta apparuiſſet viſio. Idẽ Epiſt. ad Demoph. 1. monach.

SYNAXEOS LITVRGIA.

PONTIFEX (inquit) perfecto precum ſacro ad Dei altare, cùm ab eo incendendi odores initium fecit, ſacrum obit lo- Ibid. ca. 3.

cum. Reuerſus autem ad diuinam aram,ſacros pſalmos canere incipit,canuntq́; cum eo omnes Eccleſiaſtici ordines.Deincèps à miniſtris ſanctorum librorum lectio ordine recitatur.Ea recitata,extra templi ambitũ collocantur catechumeni, & vnà cum eis energumeni, atque ij quos ſuperioris vitæ pœnitet:manent autem ij qui diuinarum rerum & adſpectu digni ſunt & communione. Miniſtrorum verò alij ſtant pro templi foribus, * atq; occluſæ ſunt: alij autem,aliquid aliud eorum,quæ eorũ ordinem attingunt, perficiunt.Pręcipui porrò atque ſelecti ordinis eius,qui miniſtrat,cũ ſacerdotibus in diuino altari proponunt panem,benedictionisq́ue calicem: cùm anteà Eccleſiaſtici omnes laudem hymnumq́; generalem Deo tribuerint:cum quibus Pontifex ſacras preces ritè perficit,ſanctamq́; pacem omnibus nunciat. Cùm om̃es ſe inter ſe ſalutauerũt, myſtica ſanctarum δυπτείχων recitatio fit.Cumq́; manus aqua abluerunt & Pontifex & ſacerdotes, Pontifex quidem in medio altari collocatur: circunſtant autem eum ſoli cum ſacerdotibus miniſtri ſelecti.Pontifex laudatis ſacris Dei operibus, ea quæ diuiniſsima ſunt,ritè perficit,oculisq́; ſubijcit ea quę propoſitis ritè ſignis laudata ſunt. Donis diuinorũ operum monſtratis, ad ſacram eorum communionem & venit ipſe,& inuitat cæteros.Accepta dataq́; diuina communione,in ſacram gratiarum actionem deſinit:cùm intereà multi quidem ſola diuina ſigna conſiderẽt, ipſe aũt diuino ſpiritu ſemper ad ſacra principia eorũ quæ perficiũtur, beatis, intentisq́; contemplationibus, vt Pontificem decet, in diuini ſtatûs puritate ducitur.

* quæ

LITVRGIA IN CONSECRATIONE MONASTICA.

Ibid. c. 6. SACERDOS quidem (inquit) ſtat ante diuinum altare,precationem quæ monachos attingit,recitans ac pronuncians:is autem qui conſecratur & initiatur,ſtat poſt ſacerdotem,nec vtrunq; ge-

genu flectit, nec alterum, nec caput habet ſuppoſitũ diuinis libris, ſed tãtùm præſtò eſt ſacerdoti, qui myſticam precationem in ipſo recitat. Sacerdos verò ea perfecta, quum ad eum qui initiatur, venit, illum rogat primùm, num remittat nuncium non ſolùm diuiduis diſtinctisq; vitis, verumetiam viſionibus: deindè perfectiſsimam ei vitam exponit, hoc pro teſtimonio dicens, eum mediam vitam ſuperare ac tranſilire oportere. Quę vbì omnia is qui initiatur, continenter profeſſus eſt ſe eſſe facturum, ſacerdos ſigno crucis eum conſignatum tondet, appellans tres perſonas diuinæ beatitudinis: omniq́; veſte detracta, eũ alia induit, & cum alijs ſanctis viris qui adſunt, cùm eum ſalutauit, participem facit diuinorũ myſteriorum.

AD SACRA MYSTERIA ADITVS QVIBVS PERMISSVS.

AN non hoc clamãt (inquit) etiam ſacra myſteria? Neq; enim planè omnibus aditus ad ſancta ſanctorum interdictus eſt, ſed proximè ad ea accedit Pontificum ordo, deindè ſacerdotum, tum ſecundùm hos, miniſtrorum. Ijs autem qui monachi inſtituti ſunt, valuæ adytorum occluſę ſunt, ad quas & initiantur, & aſsiſtũt, non vt eas cuſtodiant, ſed vt agnoſcant & ſe & ordinem ſuum: propiusque ad populum, quàm Eccleſiaſtici ordinis homines, accedunt. Idẽ epiſt. ad Demoph. monach.

SACERDOTVM PROPRIA DIVINORVM TRACTATIO.

Ibidèm.

AC mihi quidem videtur audax & temerarius, ſi quis ea ſibi ſumat quæ propria ſacerdotum, neque metu & pudore, à diuinorum tractatione præter captum ac meritum deterretur: putatq́; Deum ignorare, quę ipſe ſibi eſt conſcius, & ſperat ſe decepturum eum, qui à ſe falſo nomine appellatur pater, audetq́; ſceleſtas ſuas, vt ità dicam, maledictiones (neq; enĩ preces dixerim) in diuinis myſterijs Chriſti imitatione proferre.

CHRI-

CHRISTI APPARITIO IN D. DIONYSII SACRIFICIO.

In vita Dionyſ. edita per Hilduinũ Abbatẽ.

QVVM poſt permultas (inquit D. Viſbius in vita Dionyſij) & pernecesſarias populi, qui eum ſequendo carcerem eruperant, exhortationes, & ad abſentes directa inſtitutionum præcepta, Dominica Miſſarum ſolennia, vt confirmarentur participatione corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti fideles, velut iam in cælis poſitus celebraret: hora qua frangebatur panis ſanctus, quo ipſe & populus communicare * debebant, reſplenduit huiuſmodi lux de cælo ſuper eum & omnes qui ibì aderant, qualem nemo eorum anteà viderat. In qua veniens apparuit ei Dominus Ieſus Chriſtus, etiam cunctis videntibus, quibus eſt datum videre, cum multitudine angelorum: & accipiens panem ſanctum, dedit illi, dicens: Accipe hoc chare meus, quod mox cõplebo tibi vnà cum patre meo, qui mecum eſt maxima merces tua, & his qui audiërint te, ſalus in regno meo.

* deberẽt,

Hilduin. Abb. epi. ad Imperat. Chludo, de vita Diony.

QVOD ipſum repetit Hilduinus Abbas in hæc verba: Conſcriptio (inquit) Viſbij, quæ in tomo ſatìs ſuperque abdito Pariſijs diuino nutu inuenta eſt: inter alia memoranda, ſicut in ea legitis, verba Domini noſtri Ieſu Chriſti ad eum prolata, quandò ſacra myſteria perageret, illi cunctis videntibus apparentis, contineri dignoſcitur.

S. VALERII, II. TREVIRENSIVM EPISCOPI, VIATICI CONCESSIO.

S. Valerij Treuir. vita, Tomo I. Surij.

ILLVCESCENTE iam quinto die, (inquit author vitæ ipſius, qui poſt excidium Treuirorum hæc in chartulis ſcripta reperiſſe affirmat, Oratorium ingreſſus S. Valerius, viaticum quod ipſe conſecrauerat, accepit: & poſt hæc extenſis inter diſcipulorum manus membris ſacris, 4. Calend. Februar. ſpiritum reddidit cælo.

D. RE-

D. REGVLI, I. ARELATENSIVM ET SYLVANECTENSIVM EPISCOPI, MISSA PVBLICA.

ACCIDIT autem (inquit Author vitæ ipſius) vt hora interfectionis ſanctorum Martyrum, Dionyſij, Ruſtici & Eleutherij, beatiſſimus præſul Regulus Arelatenſi populo iam ex more Eccleſiam frequentanti, Miſſam publicam celebraret. Dominica oratione iam dicta, & Apoſtolorũ nominib⁹ recitatis, adiunxit, Et beatis martyribus, Dionyſio, Ruſtico & Eleutherio. Quo audito, paululùm ſtupefactus, ſecũ mirari cœpit, cur præter ſolitũ hoc dixerat. Et eccè apparuerũt tres columbę ſuper altaris crucem reſidentes, horũ martyrum nomina pectoribus ſanguine habentes inſcripta. Quas beatus Præſul diligẽter intuitus, beatum Dionyſium & ſocios eius per coronam Martyrij cælos aſſcendiſſe, per ſpiritum ſanctum cognouit. Mox autẽ columbæ ab oculis eius elapſæ ſunt. Expleta aũt Dominici corporis conſecratione, paucis ſecum, quos voluit, retẽtis, cęteros diſcedere fecit. Quibus viſionem quam viderat, & ꝙ B. Dionyſius & ſocij eius palmam martyrij ſuſcepiſſent, amariſſimè flens narrauit. S. Reguli vita MS. apud Guiliel. Brugen.

IDIPSVM habet D. Anton. part. 1. ſum. hiſtor. titul. 6. ca. 28. lib. 2.

D. SANCTINI, I. CARNOTENSIVM, MELDENSIVM ET VIRDVNENSIVM EPISCOPI, SACRIFICIVM.

SIC'QVE (inquit Hincmarus Rhemenſis Archiepiſcopus) reſuſcitato Antonino, ſuo poſteà ſucceſſore, per D. Sanctinũ of- Hincm. Rhemen. epi. de ge-

ſtis D. Dion. ad Carol. Imper. MS. ferentes Dño ſacrificium laudis, Euchariſtiæ corporis & ſanguinis Chriſti participati ſunt: & accipientes cibum, cõfortati ſunt, & iter cœptum aggredientes, Romam, auxiliante Dño, venerunt: & iam B. Clemente martyrio coronato, in eadem ſede S. Anacletum natione Græcum de Athenis, qui fuerat à B. Petro Presbyter ordinatus, conſecratum Pontificem inuenerunt.

SECVNDI A CHRISTO INCARNATO SECVLI, SACRIFICII RITVS.

D. ANACLETI, PAPAE ROMANI QVINTI, STATVTA DE SACRIFICIO, ET EO PERTINENTIBVS.

DE SACERDOTVM, NEMPE EPISCOPORVM ET PRESBYTERORVM, ORDINE BIPARTITO.

Anaclet. epiſtola 3. SACERDOTVM (inquit) ordo bipartit° eſt, & ſicut Dominus illum conſtituit, à nullo debet perturbari. Scitis autem à Domino Apoſtolos eſſe electos & conſtitutos, & poſteà per diuerſas prouincias ad prædicandum diſperſos. Quum verò meſsis cœpiſſet creſcere, videns paucos eſſe operarios, ad eorum adiumentum ſeptuagintaduos eligi præcepit diſcipulos. Epiſcopi verò, Domini Apoſtolorum: presbyteri quoq;, ſeptuagintaduorum diſcipulorũ locum tenent.

QVOD ipſum latiùs tractat Epiſtola ſecunda, ſed compendij gratia prætermittimus.

DE EPISCOPORVM, PRESBYTERORVM ET INFERIORVM GRADVVM ORDINATIONIBVS.

ORDINATIONES Epiſcoporum (inquit ad Epiſcopos Italię) authoritate Apoſtolica, ab omnibus q̃ in eadem fuerint ꝓuincia, Epiſcopis ſunt celebrãdę. Qui ſimul cõuenĩẽtes, ſcrutiniũ diligẽter agãt: ieiuniumq́; cum omnibus celebrẽt precibus, & manus cum ſanctis Euãgelijs, quę prędicaturi ſunt, imponẽtes, Dñica die hora tertia orantes, ſacraq́; vnctione, exemplo Prophetarum & Regum, capita eorum (more Apoſtolorum & Moſis) vngentes, q̃a omnis ſanctificatio, conſtat in Spiritu ſancto, cuius virtus inuiſibilis, ſancto Chriſmati eſt permixta, & hoc ritu ſolennem celebrent ordinationem. Quòd ſi ſimul omnes conuenire minimè potuerunt, aſſenſum tamen ſuis precibus præbeant, vt ab ipſa ordinatione animo non deſint. Porrò & Hieroſolymitarum primus Archiepiſcopus beatus Iacobus, qui Iuſtus dicebatur, & ſecũdùm carnem, Domini nuncupatus eſt frater, à Petro, Iacobo, & Ioanne Apoſtolis eſt ordinatus, ſucceſſoribus videlicet dantibus formam eorum, vt non minùs quàm à tribus Epiſcopis, reliquisq́; omnibus aſſenſum præbentibus, vllatenùs Epiſcopus ordinetur, & communi voto ordinatio celebretur. Reliqui verò ſacerdotes à proprio ordinentur Epiſcopo, ità vt ciues & alij ſacerdotes, aſſenſum præbeant, & ieiunantes ordinationem celebrent: ſimiliter & Diaconi ordinentur. Cæterorum autem graduum diſtributioni, trium veracium teſtimonium, cum Epiſcopi ſcilicet approbatione, ſufficere poteſt. Idẽ epi. 2.

QVOD SACRIFICANDVM SIT IN LOCIS SACRATIS, ET ADHIBITIS TESTIBVS, DIACONIS, SVBDIACONIS, ET ALIIS MINISTRIS.

SACERDOTES autem (inquit alio loco) quandò Dño ſacrificẽt, nõ ſoli hoc agere debẽt, ſed teſtes ſecum adhibeãt, vt Dño Idẽ epi. 1.

perfectè in ſacratis Deo ſacrificare locis probentur. Ait nanque authoritas legis diuinæ: Vide nè offeras holocauſta tua in omni loco, quem videris, ſed in loco quem elegerit Dominus Deus tuus. Epiſcopus Deo ſacrificans, teſtes (vt præfixum eſt) ſecum habeat, & plures quàm alius ſacerdos. Sicut enī maioris honoris gradu fruitur, ſic maioris teſtimonij incremento indiget. In ſolennioribus quippe diebus, aut ſeptem, aut quinque, aut tres Diaconos, qui eius oculi dicuntur, & ſubdiaconos atq; reliquos miniſtros ſecum habeat, qui ſacris induti veſtimentis, in fronte & à tergo, & presbyteri eregionè dextra læuaq; cōtrito corde & humiliato ſpiritu, ac prono ſtent vultu, cuſtodientes eum à maleuolis hominibus, & conſenſum eius prębeant ſacrificio.

QVOD, PERACTA CONSECRATIONE, OMNIBVS COMMVNICANDVM SIT.

Ibidèm.

PERACTA aūt conſecratione, oēs communicent, qui noluērint Eccleſiaſticis carere liminibus. Sic enim & Apoſtoli ſtatuerunt, & ſancta Romana tenet Eccleſia. Seruite* (inquit Dn̄s per Prophetā Dauid) in timore, & exultate ei cū tremore. Adorate purè, nè fortè iraſcatur, & pereatis de via. Ille enim non perit de via, qui rectè graditur, & præcepta cuſtodit Maiorum.

*Dn̄o(

D. EVARISTI PAPAE VI. ROMANI, DECRETA DE CERTO MISSARVM GENERE.

DE OBLATIONIBVS IN LEGITIMIS NVPTIIS.

ALI-

ALITER (inquit) legitimum, vt à Patribus accepimus, & à ſanctis Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus traditum inuenimus, non fit cōiugium, niſi (cætera omitto breuitatis cauſa) vxor ſuo tempore ſacerdotaliter (vt mos eſt) cum precibus & oblationibus à ſacerdote benedicatur. Euariſt. Papa Epiſt. I.

DE MISSA IN CONSECRATIONE ECCLESIARVM ET ALTARIVM.

OMNES Baſilicæ (iuxta quod ex Decretis eiuſdem à D. Burchardo citatur) cùm Miſſa ſemper debet conſecrari, altaria verò placuit non ſolùm vnctione Chriſmatis, ſed etiam ſacerdotali benedictione ſacrari. Si verò altaria non fuerint lapidea, ad celebranda diuina officia non conſecrentur. Vbi autem Eccleſia eſt, de cuius ambigitur conſecratione, à vicinis presbyteris & parochianis fideliter requiratur. Hi ergò cum cæteris omnib⁹ in Synodali Concilio ab Epiſcopo pro ſuo ſunt conteſtandi ſacerdotio, ſi illorum temporibus vel anteceſſorum ſuorum, ſciant Eccleſiæ illius dedicationem, die vel officio vnquàm fuiſſe celebrem. Quòd ſi affirmando in hoc concordant, non fiat iniuria Eccleſiæ legitimæ vel ſuo defenſori: Sin autem, in arbitrio ſit Epiſcopi, claudere ſeu aperire eam. Decr. MS. cod. l. 5. c. 8. & Tom. 1. Conc. ac Burch. decr. l. 3. c. 27

CHRISTIANORVM SVB TRAIANO ANTELVCANI COETVS.

AFFIRMABANT autem (inquit Plinius Secundus, ad Traianum ſcribens) Chriſtiani, quòd eſſent ſoliti ſtato die ante lucem conuenire, carmenque Chriſto quaſi Deo dicere ſecum inuicèm, ſeque ſacramento non in ſcelus aliquod obſtringere, ſed nè furta, Plin. 2. Epiſt. ad Traiā. ſub fin. l. 10.

nè furta, nè latrocinia, nè adulteria committerent, nè fidem fallerent, nè depoſitum appellati abnegarent: quibus peractis, morem ſibi diſcedendi fuiſſe, rurſusq; coëundi ad capiendum cibum, promiſcuum tamen & innoxium.

Tertull. Apol. cõt. gentes.

QVOD ipſum ex Plinio citat in hæc verba Tertullianus: Plinius Secundus quum prouinciam (Bithyniam) regeret, damnatis quibuſdam Chriſtianis, quibuſdam gradu pulſis, ipſa tamen multitudine perturbatus, quid decæterò ageret, conſuluit Traianum Imperatorem, allegans præter obſtinationem non ſacrificandi, nihil aliud ſe de ſacris eorum comperiſſe, quàm cœtus antelucanos ad canendum cuidam Chriſto Deo, & ad conferendam diſciplinam homicidium, adulterium, fraudem, perfidiam, & cætera ſcelera ab ipſis prohiberi. Tunc Traianus reſcripſit, hoc genus inquirendos quidem non eſſe: oblatos verò, puniri oportere.

ad annum III.

QVAE ipſa Tertulliani verba citat Euſebius in Chronico ſeu potiùs Hieronym. inter ea quæ ad illud ſuis quibuſdam locis interſeruit.

D. ALEXANDRI, VII. PAPAE, ET ALIORVM PATRVM CONCILII ROMANI, CANONES DE SACRAMENTORVM OBLATIONIBVS.

INTER MISSARVM SOLENNIA PASSIO DOMINI MISCENDA, QVIBVS PLACATVR DEVS.

IN

IN ſacramentorum (inquit) oblationibus, quæ inter Miſſarum ſolennia Domino offeruntur, paſsio Domini miſcenda eſt, vt eius, cuius corpus & ſanguis conficitur, paſsio celebretur. Alex. Papa Epiſt. 1.c.4.

ET poſteà: Crimina enim atque peccata, oblatis his Domino ſacrificijs, delentur. Idcircò & paſsio eius in his commemoranda eſt, qua redempti ſumus, & ſæpiùs recitanda, atq; hæc Domino offerenda. Talibus hoſtijs delectabitur & placabitur Dominus, & peccata dimittet ingentia.

QVEM locum tractat Vualafridus Strabus: Alexander, inquit, ſeptimus papa in numero, miſcuit paſsionem Domini in precatione ſacerdotum, quandò Miſſæ celebrantur. Quod cùm ità de eo in Pontificalibus ſcriptum ſit, dubium videtur, vtrùm ille eam tantùm partem actionis, qua paſsio Domini commemoratur, ordinauerit, vel totam à capite vſq; ad ipſum locum. Sed huic ſecundæ æſtimationi videtur contrarium, quòd in ea parte ſancti nominãtur, qui & ante illum, & qui poſt illius tempora longè fuerunt: niſi dicamus, ab illo eos tantùm, qui ante illum fuerunt, commemoratos: Cæterorum verò nomina, ſuis quæque temporibus, ab alijs ſuperimmiſſa. Vndè & ipſius nomen Alexandri, in ſequenti ordine reperitur. Vvalafr. Strab. de reb. Eccl. c.22.

BERNO verò Augienſis Abbas: De Alexandro quoquè Papa, qui à B. Petro ſeptimus erat in ordine, ità legimus: Hic paſsionem Domini miſcuit in precatione ſacerdotum, quandò Miſſæ celebrantur. Berno Augienſ. c.1. de offic. Miſſæ.

ET Micrologus noſter: Multa tamen Canoni à ſanctis Patribus inſerta legimus: ſicut à ſancto Alexandro Papa in ordine, quinto, ipſius Dominicæ paſsionis, commemoratio interſeri iubetur. Microl. de obſeru. Eccl. c.12.

SIGEBERTVS quoquè: Hic (inquit) inſeruit memoriam Dominicæ paſsionis ad conſecrationem Euchariſtiæ. Sigeb. in chron. ad annũ Dñi 688.

RADVLPHVS deniquè Tungrenſis: Sanctus Alexander, de quo Radulph. Tungr. de can. obſer. c.23.

quo ſuprà, ipſius Dominicæ paſsionis commemorationem interſeri iuſsit. Vndè orationem,(Vndè & memores) quidam ipſi attribuunt.

PANIS TANTVM, ET VINVM AQVA MIXTVM, IN SACRIFICIO OFFERANTVR.

Alexand. Papa ibid. ITA (inquit idem D. Alexander) vt repulſis opinionibus ſuperſtitionum, panis tantùm & vinum aqua permixtum, in ſacrificio offerantur. Non debet enim (vt à Patribus accepimus, & ipſa ratio docet)in calice Domini aut vinum ſolum, aut aqua ſola offerri, ſed vtrunque permixtum, quia vtrunque ex latere eius in paſsione ſua profluxiſſe legitur. Ipſa verò veritas nos inſtruit, calicem & panem in ſacramento offerre,quandò ait: Accepit Ieſus panem,& benedixit,deditq́ue diſcipulis ſuis,dicens:Accipite & manducate: Hoc eſt enim corpus meum, quod pro vobis tradetur. Similiter,poſtquàm cœnauit, accepit calicem, deditq́; diſcipulis ſuis, dicens: Accipite,& bibite ex eo omnes: quia hic eſt calix ſanguinis mei,qui pro vobis fundetur in remiſsionem peccatorum.

Microl.de Eccl.obſeru.c.10. QVAM ipſam quoquè conſtitutionem citat Micrologus: Sanctus (inquit) Alexander papa conſtituit,vt panis tantùm & vinum aqua mixtum, in ſacrificio Domini offeratur, quia de latere Domini ſanguis & aqua ſimul profluxerunt. Ac in hæc verba Sigeb. loco citato. Sigebertus: Sicut de latere crucifixi Chriſti Ieſu effluxit ſanguis & aqua,ità aquam vino miſceri in ipſa conſecratione inſtituit,nec vinum ſine aqua,nec aquam ſine vino offerri debere decernens.

Mart.Polon.in chron.ad annū Domini 132. ET Martinus Polonus:Hic etiam ſtatuit, vt vino aqua miſceretur in Miſſa,ad deſignandam vnionem Chriſti in Eccleſia:Et vt oblatio fieret ex azymo,& in modica quantitate,dicens: Hæc oblatio quanto potior,tanto rarior.

QVAE poſtrema vndè ſumpſerit, neſcio: eadem tamen habet Radulphus Tungrenſis loco citato.

OBLA-

OBLATIO HAEC, PVRA CONSCIENTIA OFFERENDA, ET AB OMNIBVS VENERANDA.

NIHIL (inquit idem D. Alexāder) in ſacrificijs maius eſſe poteſt, quàm corpus & ſanguis Chriſti. Nec vlla oblatio hac potior eſt, ſed hæc omnes præcellit. Quæ pura cōſcientia Domino offerenda eſt, & pura mente ſumenda, atque ab omnibus veneranda. Et ſicut potior eſt cæteris, ità potiùs excoli & venerari debet. Alexand. Papa ibid.

AQVA SALE CONSPERSA BENEDICATVR.

AQVAM verò ſale conſperſam, populis benedicimus, vt ea cuncti adſperſi, ſanctificentur ac purificentur: quod & omnibus ſacerdotibus faciundum eſſe mandamus. Ibidèm.

NAM ſi cinis vitulæ adſperſus ſanguine, populum ſanctificabat atq; mundabat: multo magìs aqua ſale adſperſa, diuiniſq; precibus ſacrata, populum ſanctificat atq; mundat. Et ſi ſale adſperſo, per Heliſæum prophetam, ſterilitas aquæ ſanata eſt: quanto magìs diuinis precibus ſacratus, ſterilitatem aufert rerum humanarum, & coinquinatos ſanctificat, atq; mundat, & expurgat, & cætera bona multiplicat, & inſidias diaboli auertit, & ab eius phantaſmatîs, ac verſutijs homines defendit? Nam ſi tactu fimbriæ veſtimenti Saluatoris, ſaluatos infirmos eſſe non dubitamus: quanto magìs virtute ſacrorum eius verborum diuinitùs ſacrantur elementa, quibus ſanitatem corporis & animæ humana percipit fragilitas?

IDIPSVM ab eo conſtitutum teſtatur his verbis D. Damaſus: Hic cōſtituit aquam adſperſionis cum ſale benedici, ſiue (vt alij legunt) cum ſale benedicto ſpargi in habitaculis hominum. Damaſ. li. Pōtif. c. 7. Ado in Martyrol. ad 7. Nonas Maij.

ET ijſdem verbis Ado Treuirenſis in Martyrologio.

SIMILITER Vvalafridus Strabus: Aquam ſparſionis cum Vvalafr.

Strab. de reb. Eccl. c. 29.

ſale benedici, & in habitaculis fidelium ſpargi, Alexander Papa cōſtituit. Sicut enim populus prior legalibus inſtitutis deſeruiēs, ſanguine luſtrabatur: ità nouus Chriſtianorum populus, Baptiſmi ſacramento renatus, dignè aqua benedicta adſpergitur, vt ſicut ſanguis agni in poſtibus ad repellendum percuſſorem ponebatur, ità myſterium aquæ, corpora & loca muniat renatorum.

ET Micrologus: Alexander Papa quintus à beato Petro, conſtituit, vt ſal & aqua benediceretur ad conſpergendum populum & habitacula eorum: quod & nos in omni Dominica iuxta Canones ſequimur.

Sigeb. loco ſuprà citato.

AC Sigebertus: Inſtituit aquam benedici & aſſpergi.

Radulph. Tungr. loco citato.

RADVLPHVS deniquè Tungrenſis: Rurſusq; præcepit populum aſſpergi aqua cum ſale exorcizata & benedicta.

SACERDOTES SACRANDI.

Alexand. Papa Epiſt. 2.

SACERDOTES (inquit idem Alexander alibì) ſibi ſacrari & in ordine Apoſtolatûs conſtitui voluit. Ipſi enim pro populo interpellant, & peccata populi comedunt, quia ſuis precibus & oblationibus ea delent atque conſumunt.

D. SIXTI I. PAPAE ROMANI VIII. CVM RELIQVIS EPISCOPIS, CONSTITVTIONES CIRCA MISSARVM ACTIONEM.

VASA SACRA NON NISI A SACRATIS MINISTRIS CONTRECTENTVR.

IN

IN hac (inquit D. Sixtus) ſede Apoſtolica à nobis & reliquis Epiſcopis, cæteriſq; Domini ſacerdotibus ſtatutum eſt, vt ſacra vaſa non ab alijs, quàm à ſacratis, Dominoq; dicatis contrectẽtur hominibus. Indignum enim valdè eſt, vt ſacra Domini vaſa, quæcũq; ſint, humanis vſibus ſeruiant, vt ab alijs quàm à Domino famulantibus, eiq; dicatis, tractentur viris, nè pro talibus præſumptionibus iratus Dominus plagam imponat populo ſuo, & hi etiam, qui non peccauerunt, mala patiantur, aut pereant, quia perit iuſtus ſæpiſsimè pro impio. Attẽdite fratres, nè talia veſtris in Eccleſijs permittatis deincèps fieri, nè grex precioſo Chriſti ſanguine redemptus, in præcipitium (quod abſit) ruat. Sixt. Papa epiſt. 1.

QVOD ipſum paucis adſtruit D. Damaſus: Hoc (inquit) conſtituit, vt miniſteria ſiue vaſa ſacrata non tangerẽtur, nisì à miniſtris ſacratis. Damaſ. l. Põtif. c. 8.

ET Marianus Scotus: Sixtus Papa conſtituit in Decretis, vt ſacra miniſteria non tractentur, nisì à ſacratis miniſtris. Marian. Scot. lib. 2. hiſt.

SIC etiam Radulphus Tungrenſis: Conſtituit (inquit) nè ſacra vaſa tangerentur, nisì à miniſtris Domini conſecratis. Radulph. Tungr. loco ſępè citato.

HYMNVS, SANCTVS, SANCTVS &c. INFRA MISSARVM ACTIONEM SIVE CANONEM DECANTETVR A POPVLO.

CONSTITVIT etiam, (inquit D. Damaſus) vt Miſſarũ actionem ſacerdote incipiente, populus hymnum decãtaret: Sanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus Sabaoth &c. Dam. loc. citato.

ET Albinus Flaccus Alcuinus: Sixtus Papa inſtituit adiectionẽ illam primæuo Hymno, id eſt, Sanctus, ſanctus, ſanctus &c. Alcuin. de diui. offic.

BERNO quoquè Augienſis: Non deſunt (inquit) qui dicunt, Sixtum Papam ſupradictum hymnum, Sanctus, ſanctus, ſanctus, ad Miſſam addidiſſe. Berno in Miſſa.

Marian. Scot. loco cit.

Ac Marianus Scotus: Et infra actionem Miſſarum, Sanctus, & Oſanna (ſic enim lego, pro eo quod eſt, Gloria) in excelſis cantari conſtituit.

Microl. li. cit. c. 11.

MICROLOGVS item: Angelicus (inquit) hymnus, id eſt, Sanctus, ſanctus, ſanctus, ſubſequitur, quem beatus Sixtus Papa in ordine octauus conſtituit, vt ante ſacrificium diceretur. Hunc autem hymnum & ipſe ſacerdos cum alijs neceſſariò debet dicere, nè ſeipſum ſua prece videatur priuâſſe, qui & ſuas voces & aliorum angelicis laudibus admitti deprecatus eſt in præfatione.

Sigeb. vtì ſuprà.

SIGEBERTVS autem: Sixtus primus hymnum inſtituit, Sanctus, ſanctus, &c.

Radulph. Tungr. loc. cit.

RADVLPHVS etiam Tungrenſis: Sixtus primus natione Romanus, ſucceſſor Alexandri, qui cœpit anno Domini CXXIX. conſtituit, vt hymnus, Sanctus, ſanctus, ſanctus, ante ſacrificium diceretur, dimidium de Eſaia, dimidium de Euangelio ſumens.

Mart. Pol. in chron. ad an. 133.

MARTINVS deniquè Polonus: Hic (inquit) conſtituit, vt diceretur in Miſſa: Sanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus DEVS Sabaoth.

D. TELESPHORI IX. PAPAE, ET CVNCTORVM EPISCOPORVM CONCILII ROMANI, CONSTITVTA DE MISSARVM CELEBRATIONE.

CLERICI DIE NOCTV'QVE HYMNIS ET VIGILIIS ATQVE ORATIONIBVS INHAEREANT.

OMNES

OMNES (inquit cum ſuo concilio Teleſphorus) clerici hymnis & vigilijs atq; orationibus Domino inhærere die noctuq; ſtudeant. Teleſph. Epiſt.1.

NOCTE SANCTA NATIVITATIS DOMINI MISSAE CELEBRENTVR, RELIQVIS TEMPORIBVS NON ANTE HORAM TERTIAM, ET HYMNVS ANGELICVS DECANTETVR SOLENNITER.

NOCTE verò ſancta Natiuitatis Domini ſaluatoris, Miſſas celebrent,& hymnum angelicum in eis ſolenniter decantēt, quoniam & eadem nocte ab angelo paſtoribus nunciatus eſt, ſicut ipſa veritas teſtatur,dicens:Paſtores erant &c. Ibidem.

HVIVS cōſtituti meminit etiam in hæc verba Damaſus:Hic fecit,vt in Natali Domini noſtri Ieſu Chriſti noctù Miſſæ celebrarentur,cùm omni alio tempore ante horæ tertiæ curſum nullus p̄ſumeret Miſſas celebrare, quia ea hora Dominus noſter aſſcendit in crucem. Damaſ.li. Pōtif.c.9.

ET ven.Beda: Hic (inquit) conſtituit, vt in Natiuitate Dn̄i noſtri Ieſu Chriſti,Miſſæ nocte celebrarentur. Beda in Martyrol. ad 5.Ianu.

AC Vualafridus Strabus:Teleſphorus(inquit) nonus in ordine ſedis Romanæ Epiſcopus,in Natali Domini, noctù tres Miſſas celebrari conſtituit. Vualafr. Strab. de reb. Eccl. cap. 21.

ET vt nullo alio tempore ante horę tertię curſum,vllus præſumeret Miſſam celebrare: qua hora Dn̄s noſter, ſecundùm Marci Euangelium,crucifixus aſſeritur. Ibid.c.23.

MARIANVS etiam Scotus:Hic conſtituit, vt in nocte Natiuitatis Domini Miſſæ celebrentur. Mar.ſcot. lib.2.hiſt.

RADVLPHVS etiam Tungrēſis: De hora Miſſæ celebrandę S. Teleſphorus martyr natione Græcus, qui ſucceſsit Sixto anno Domini 139.conſtituit in nocte Natiuitatis Miſſas celebrari,& hy- Radulph. Tungr.loco ſępè citato.

mnum angelicum ſolenniter decantari. Reliquis verò temporibus ante horam tertiam illas minimè celebrandas: quia & eadem hora Dominus crucifixus eſt, & ſuper Apoſtolos ſpiritus ſanctus legitur deſcendiſſe.

MARTINVS Polonus deniquè: Hic conſtituit, vt Miſſam ante tertiam nullus præſumat canere, & in Natali Domini tres Miſſas, cum, Gloria in excelſis Deo. Tres autem Miſſas in Natali Chriſti inſtituit: primam, in pullorum cantu, circa mediam noctem, quandò Chriſtus in Bethlehem naſci dignatus eſt: ſecundã, circa auroram, quandò Chriſtus in cunabulis eſt adoratus à paſtoribus: tertiam, in hora diei tertia, quandò illuxit nobis dies redemptionis noſtræ.

IDEM HYMNVS ANGELICVS CELEBRETVR AB EPISCOPIS IN MISSARVM SOLENNIIS.

Teleſph. vbi ſuprà. AB Epiſcopis autem (inquit idem D. Teleſphorus) idem angelicus hymnus pro tempore & loco in Miſſarum ſolennijs celebrandus eſt, atq; ſolenniter recitandus.

Damaſ. li. Põtif. c. 9. QVOD ipſum ab illo cõſtitutum aſſerit Damaſus: Et vt ante ſacrificiũ hymnus diceret angelicus, Hoc eſt, Gloria in excelſis Deo.

Beda in martyrol. vbi ſuprà. AC ven. Beda: Ac vt hymnus angelicus, id eſt, Gloria in excelſis Deo, hora ſacrificij Miſſæ celebraretur.

Alcuin. de diuin. offic. ALBINVS etiam Alcuinus: Teleſphorus natione Græcus ex Anachoreta, conſtituit, vt hymnus diceret angelicus ante ſacrificiũ.

Amal. de diuin. offic. l. 3. c. 8. ET Amalarius: Teleſphorus natione Græcus ex Anachoreta, cõſtituit, vt hymnus diceretur Angelicus, hoc eſt, Gloria in excelſis Deo, ante ſacrificium.

Hrabanus de inſt. cler. lib. 1. cap. 32. HRABANVS quoq; Maurus: Fertur etiam & longè antè Teleſphorus papa conſtituiſſe, id eſt, IX. poſt Petrum, vt ante ſacrificiũ hymnus, Gloria in excelſis Deo, diceretur.

LA-

LATISSIME verò Vualafridus Strabus: Hymnum autem angelicum (inquit) in quo paucis verbis, quędam ab Angelis circa Natiuitatem Dominicam, in laudem Dei ſunt prolata, ſequentes ſancti patres ad communem ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis laudationem, dulciſsimas & congruentiſsimas dictiones addiderunt: Vt ſicut eius principium à cæleſtibus ordinatum miniſtris, ità etiam tota eius ſeries diuinis eſſet plena myſterijs. Illum, inquam, hymnum ante ſacrificium dici, Teleſphorus 9. Romanorum præſul cõſtituit, vt ad tantę ſanctitatis celebrationem, cõgregatorum animi angelicę modulationis dulcedine mulcerentur. Sed in hoc loco quæri poteſt, Si idem hymnus huius Papæ temporibus ante ſacrificium cœpit dici: cur longo tempore pòſt, ſub Cæleſtino legatur, tantùm ante ſacrificium lectionem Apoſtoli & Euangelium pceſſiſſe, vt ille neceſſariò de Pſalmis Dauid Antiphonas, quę ante ipſas lectiones cantarentur, prępoſuiſſe videatur? Vbì reſpondẽdum eſt, conſtitutum quidem fuiſſe à Teleſphoro, vt idem hymnus in capite Miſſæ diceretur, ſed apud poſteros ipſam eius cõſtitutionem intermiſſam, donèc à ſequẽtibus pleniùs totus ordo Miſſę componeretur: ſed ità ſtatutum ab eo, vt ipſe hymnus in ſummis feſtiuitatibus & à ſolis Epiſcopis vſurparetur, quod etiam in capite libri Sacramẽtorum deſignatũ videtur, & ideò ſcriptum eſſe, vſq; ad tẽpora Cæleſtini ante ſacrificium lectiones tãtùm habitas: vt ſubintelligatur, quãuìs ille hymnus interdùm ante Miſſas diceretur, vt pdiximus, non fuiſſe tamẽ, quod iugiter, in omnibus Miſsis, ab omnibus ſacerdotibus ante lectiones poneretur, antequàm idem Cæleſtinus antiphonas ad introitum dicendas, inſtituit. Vualafr. Strab. de reb. Eccl. cap. 22.

BERNO ité Augiẽſis: Teleſphor⁹ Papa cõſtituit, vt ante ſacrificiũ hymn⁹ diceret angelic⁹, hoc eſt, Gloria in excelſis Deo. Qualiter ei⁹ debeat credi teſtimonio, teſtat martyriũ, quod ſuſtinuit p Dño. Berno Aug. de Miſs. c. 2.

EISDEM penè verbis idipſum teſtantur Marianus Scotus, li. 2. hiſt. Sigebertus loco ſuprà citato, & Radulphus Tungrenſis.

SACERDOTIBVS QVI CORPVS DOMINI CONFICIVNT, ET A QVIBVS POPVLVS BENEDICITVR, OBEDIENDVM.

Teleſph. vbi ſupr.

IPSI autem (inquit idem D. Teleſphorus) qui Corpus Domini proprio ore conficiunt, ab omnibus ſunt audiendi, obediendi, atque timendi, & non dilacerandi: quia à quibus ſe populus benedici, ſaluari, & inſtrui cupit, nullatenùs debet eos arguere.

D. HYGINI PAPAE ROMANI X. DECRETA DE MISSA ET ECCLESIARVM CONSECRATIONE.

ABSQVE MISSA NON FIAT ECCLESIARVM CONSECRATIO.

Grat. de conſecr. diſt. 1. c Omnes.

OMNES Baſilicæ (vt citatur D. Hyginus à Gratiano) cum Miſſa debent ſemper conſecrari.

QVAE ECCLESIA ITERVM SIT CONSECRANDA, AVT SALIBVS TANTVM EXORCIZANDA.

Burch. Decr. li. 3. c. 11. & 12. Iuo Decr. part 3. ca. 3. ac 4. Grat. ibi. c. Si motum.

SI motum fuerit altare (vt idem citatur Decretorum D. Hygini cap. 4. ac 6. à D. Burchardo, Iuone & Gratiano) denuò cõſecretur Eccleſia. Si tantùm parietes mutantur, & non altare, ſalibus tantùm exorcizetur. Si homicidio vel adulterio Eccleſia violata fuerit, diligentiſsimè expurgetur, & denuò cõſecretur.

LIGNA ECCLESIARVM, IN VSVS LAICORVM NON CONVERTANTVR.

Burchard. Decr. li. 3. c. 39. grat.

LIGNA autem Eccleſiæ (vt citatur ex c. 6. Decretorum eiuſdem à D. Burchardo & Gratiano) dedicata, non debent ad aliud

aliud opus iungi, niſì ad aliam Eccleſiam, vel igni ſunt comburenda, vel ad profectum in monaſterio fratribus. In Laicorum verò opera non debent admitti.

D. PII PAPAE XI. ROMANI CONSTITVTA CIRCA SACRAMENTA DIVINA.

SI PER NEGLIGENTIAM ALIQVID DE CALICE DOMINI STILLAVERIT, POENITENTIAM SACERDOS AGAT.

SI per negligentiam (inquit ca.3. Decretorum D. Pius iuxta citationem D. Burchardi, D. Iuonis, & Gratiani) de calice ſanguinis Domini aliquid ſtillauerit in terram, lingua lambatur, tabula radatur. Si non fuerit tabula, vt non conculcetur, locus corradatur, & igne conſumatur, & cinis intrà altare recondatur, & ſacerdos quadraginta diebus pœniteat. Si ſuper altare ſtillauerit calix, ſorbeat miniſter ſtillam, & tribus diebus pœniteat. Si ſuper linteum altaris, & ad aliud ſtilla peruenerit, quatuor diebus pœniteat. Si vſq; ad tertium, nouem diebus pœniteat. Si vſque ad quartum, viginti diebus pœniteat, & linteamina, quæ tetigerit ſtilla, tribus vicibus miniſter abluat, calice ſuperpoſito, & aqua ablutionis ſumatur, & iuxta altare recondatur.

Burchard. decr. l.5.c. 47. Iuo part.2.ca. 56. Grat. de cõſ.di. 2.ca. ſi per

POST MISSARVM SOLENNIA EVLOGIAE DOMINICIS ET FESTIS DIEBVS POPVLO DISTRIBVANTVR.

DE oblationibus quæ offeruntur à populo (vt citatur à DD. Burchardo & Iuone c.4. Decretorum ipſius) & conſecrationi ſuperſunt, vel de panibus, quos deferunt fideles ad Eccleſiam, vel

Burch. li. 5.ca.27.& 28. Iuo part.2. cap.37.

vel certè de ſuis, Presbyter conuenienter partes inciſas habeat in vaſe nitido & conuenienti, vt poſt Miſſarum ſolennia, qui communicare non fuerint parati, eulogias omni die Dominico, & in diebus feſtis exindè accipiant, quæ cum benedictione priùs faciat.

ARREPTITII SACRIS ALTARIBVS NON MINISTRENT.

Burchard. decr. li.3. ca.72. Iuo part. 1. ca. 25. Grat. 33. diſt. c. Communiter.

BENE ſiquidem (vt citant ex cap.6. Decr. eius D. Burchardus, D. Iuo & Gratianus) maiorum regulis diffinitum eſt, vt dæmoniacis alijsque paſsionibus irretitis miniſteria ſacra tractare non liceat. Cui præcepto conſenſu rationis adhibito id communiter diffinimus, vt nullus de his, qui aut in terra arrepti à dæmonibus eliduntur, aut quolibet modo vexationis incurſibus efferuntur, vel ſacris audeant miniſtrare altaribus, vel indiſcuſsè ſe ingerant ſacramentis diuinis, exceptis illis, qui corporum incommoditati dediti, ſiue huiuſmodi paſsionibus in terra probantur eliſi, qui tamen & ipſi, tam diù erunt ab officij ſui ordine & loco ſuſpenſi, quouſq; vnius anni ſpatio, per diſcretionem Epiſcopi, inuenientur ab incurſu dæmonum liberati.

PRAEDIA VSIBVS CAELESTIVM SECRETORVM DICATA, SI QVIS SVBTRAHAT, SACRILEGVS IVDICETVR.

Pius papa Epiſt. 2.

AD ſedem autem Apoſtolicam (inquit idem D. Pius Epiſtola ad Italicas Eccleſias) perlatum eſt, quòd ſint inter vos contentiones & æmulationes: Et prædia, diuinis vſibus tradita, quidam humanis applicant vſibus, & Domino Deo (cui tradita ſunt) ea ſubtrahunt, vt ſuis vſibus inſeruiant. Quapropter ab omnibus illius vſurpationis contumelia depellenda eſt, nè prædia vſibus ſecretorum cæleſtium dicata, à quibuſdam irruentibus vexentur.

Eiuſ-

EIVSDEM PII PAPAE MISSARVM ACTIO.

Antequam (inquit Diuus Pius Papa Epiſtola ad Iuſtum Epiſcopum Viennenſem apud Georgium Fabricium) Roma exîſſes, ſoror noſtra Euprepia, ſicut benè recordaris, titulum domûs ſuæ pauperibus aſsignauit: vbì nunc cum pauperibus noſtris commorantes, Miſſas agimus. Georg. Fabr. adn. in Poet. Chriſt.

D. ANICETI ROMANI PAPAE XII. DECRETVM, CIRCA MISSARVM CELEBRATIONEM.

PANIS, VINVM, ET AQVA, SINE QVIBVS MISSAE CELEBRARI NEQVEVNT, MVNDISSIME TRACTENTVR.

Panes (vt citatur à DD. Burchardo & Iuone Decr. cap. 3. Aniceti Papæ, ſic enim legendum pro eo quod eſt, Anicij) quos Deo in ſacrificium offertis, aut à vobiſmetipſis, aut à veſtris pueris coram vobis nitidè ac ſtudioſè fiant, & diligenter obſeruetur, vt panis & vinum & aqua, ſine quibus Miſſæ nequeunt celebrari, mundiſsimè atque ſtudioſè tractentur, & nihil in eis vile, nihil non probatum inueniatur, iuxta illud quod ait ſcriptura: Sit timor Domini vobiſcum, & cum diligentia cuncta facite. Burch. l. 5. c. 29. Iuo part. 2. cap. 38.

SVB ANICETO D. POLYCARPI APVD ROMANOS EVCHARISTIAE MINISTERIVM.

Euſeb.l.5. ca. 25. ſeu 24. Nice. l.4.c. vlt.

QVAE quum ità eſſent conſtituta, (inquit D.Irenæus cum totius Galliæ Concilio, Epiſtola ad D.Victorem Papam, citata ab Euſebio & Nicephoro) communicabant inter ſe mutuò, & Anicetus in ipſa Eccleſia Polycarpo, ob reuerentiam duntaxàt, quam erga illum habebat, ritus qui in Euchariſtia peragi ſolent, obeundi poteſtatem (ſiue Euchariſtiæ miniſterium, vt alij vertunt) conceſsit.

D. SOTERIS PAPAE ROMANI XIII. MANDATA CIRCA SACRIFICII SACRA MYSTERIA.

NE FOEMINAE SACRATAE SACRA VASA VEL PALLAS CONTINGANT, AVT INCENSVM CIRCVM ALTARIA PERFERANT.

Soter papa epiſt.2.

SACRATAS (inqt D.Soter Epiſtola ad Epiſcopos Italiæ) fœminas vel monachas ſacra vaſa vel ſacratas pallas penès vos contingere, & incenſum circa altaria deferre, perlatum eſt ad Apoſtolicam ſedem, quę omnia repręhenſione & vituperatione plena eſſe, nulli rectè ſapientium dubium eſt. Quapropter huius ſanctæ ſedis authoritate, hęc omnia vobis reſecare funditùs, quanto citiùs poteritis, cenſemus: & nè peſtis hęc latiùs diuulgetur per omnes ꝓuincias, abſtergi citiſsimè mandamus.

QVOD etiã de illo tradit Damaſus: Hic cõſtituit, vt nulla monacha pallã ſacratã cõtingeret, nec incẽſum poneret in ſancta Eccleſia.

ET

ET ijſdem ipſis verbis Marianus Scotus, Radulphus Tungrenſis,& Martinus Polonus,locis ſuprà citatis.

QVISQVE SACRIFICANS SACERDOTEM ADSTANTEM HABEAT, QVI COEPTA SACRAMENTA EXPLEAT, SI NECESSITAS INGRVERIT.

VT illud (inquit idem D. Soter Decr. c. 8.citato à DD.Burchardo,& Iuone,ac Gratiano) diuini oraculi momentis ſinguli præcaueant,quo ſcribitur, Væ ſoli, quia quum ceciderit, non habet ſubleuantem:ſummoperè verendum eſt nobis atque cauendum,nè horis illis atque temporibus, quibus Deo pſallitur vel ſacrificatur, vnicuique diuinis ſingulariter officijs inſiſtenti, pernicioſa paſsio, vel quælibet corporis inualitudo occurrat, quæ aut corpus ſubitò ſubrui faciat,aut mentem alienatione vel terrore confundat. Pro huiuſmodi ergò caſibus præcauentes,neceſſarium duximus inſtituere,vt vbì temporis vel loci ſiue cleri copia ſuffragatur,habeat(quiſquis ille)canens Deo atque ſacrificans,poſt ſe vicini ſolaminis adiutorem,vt ſi aliquo caſu ille,qui officia impleturus accedit,turbatus fuerit,vel ad terram eliſus,à tergo ſemper habeat,qui eius vicem exequatur intrepidus, & officium inceptum adimpleat.

Burch. decr.l.3.c.73 Iuo parte 2.c.126. Grat. de conſecr. diſt.1.c. Vt.

CELEBRET NEMO, NISI DVOBVS PRAESENTIBVS.

HOC quoquè ſtatutum eſt, (vt citatur eiuſd. Decr. c. 10.ab ijſdem) vt nullus presbyterorum Miſſarum ſolennia celebrare præſumat, niſì duobus præſentibus, ſibiq́ue reſpondentibus, & ipſe tertius habeatur:quia quum pluraliter ab eo dicitur, Dominus vobiſcum:& illud,Orate pro me:aptiſsimè cõuenit, vt & ipſius reſpondeatur ſalutationi.

Burch.l.3. c.74. Iuo part. 2.c.127. Grat. de conſecr. diſt.1.c. Hoc.

PRESBYTERI NON CONREGIONALES, OFFERRE NON POSSINT, NISI AD HOC INVITATI, ABSENTIBVS CIVITATIS PRESBYTERIS.

Burch. li. 5.c.45. Iuo part. 2.c.54.

PRESBYTERI (inquit idem Decr.c.33.citato à DD.Burchardo & Iuone) qui conregionales non ſunt, in Eccleſijs præſentibus Epiſcopis vel presbyteris ciuitatis, offerre non poterunt, nec panem dare, in oratione autem calicem dabunt. Quòd ſi abſentes ſunt ciuitatis ſacerdotes, & fuerint inuitati in orationem, ſoli poſſunt dare.

D. PHOTINI EPISCOPI LVGDVNENSIS, SANCTI DIACONI VIENNENSIS, ET ALIORVM APVD GALLIAS MARTYRVM SVPPLICIA, OB COENAS AB IIS CELEBRATAS, QVAS VELVT THYESTAEAS CALVMNIABANTVR SERVI.

Euſeb.l.5. hiſt. Eccl. c.1. Niceph.l. 4.c.16.

QVIDAM etiam Ethnici (vtq; deſcribit Eccleſia Gallicana, in Epiſtola ad Eccleſias Aſiæ & Phrygiæ apud Euſebium & Nicephorum) noſtrorũ ſerui, vnà capiebantur, (ſiquidẽ Præſes oẽs nos paſsim perquiri præceperat) qui tormenta, quę ſanctos tolerare cernebant, reformidãtes, contra nos militibus, ſatanæ impulſu, illos ad hoc idẽ incitantibus, Thyeſtæas cœnas & inceſtus Oedipodis falsò

falſò cõmenti ſunt:& alia quæ nobis nec eloqui,nec cogitare quidẽ fas eſſe iudicatur:Quin tale facinus aliquãdò inter homines admiſſum fuiſſe,nec credi quidem propemodùm debet.Quę ſanè quum eſſent fama & ſermone hominum paſsìm diſsipata, omnes velut immanes belluæ,contra nos furere cœperunt.

Ac paulopòſt: Vndè decæterò ſancti martyres maiora quædã cruciamenta,quàm quæ poſsint oratione explicari, (idq́; ſatana in illud pro viribus incumbente, vt aliquid talis blaſphemiæ contra Chriſtũ,ex eorum ore*educeret)ſufferre cogebãtur. Supra modũ igitur lethale multitudinis vniuerſæ, præſidis & ſatellitum odium in Diaconum nomine Sanctũ, Viennæ prognatum,& in Maturũ etiam recèns quidẽ baptizatum,ſed generoſum tamẽ Chriſti athletam efferbuit.In Attalum porrò genere Pergamenum,columnam & ſtabilimentum continuum Eccleſiarum,quæ hîc ſunt:in Blandinam deniquè & B. Photinum, cui Lugdunenſis Epiſcopatûs miniſterium erat concreditum. *eliceret

De eiuſdem D. Photini ſacrificio D.Euſeb.Emiſſenus ſeu potiùs Lugdunenſis: Præſtitit (inquit) inter iſta diuina prouidentia, vt in tantis patriæ ſacrificijs etiam Pontifex nõ deeſſet.Rapitur ad impiam quæſtionẽ grandæuus & plenus dierũ beatus pater noſter Photinus, Eccleſiæ huius antiſtes,& pro eruditionis, vt credimus, merito gregi ſuo iungitur,ac poſt Dñici corporis ſacrificium,prophanis tribulationib⁹ nouã de ſe hoſtiã Chriſto oblaturus infertur. Euſebius Emiſs.hõ. de ſancta Blandina.

— Similia videre eſt apud Gregorium Turonenſem, de gloria beatorum martyrum.

D. ANTIMI EPISCOPI, ET CONCORDII PRESBYTERI SPOLETANI MARTYRVM SACRIFICIVM.

Tempore oportuno(inqt Author vitæ eius),cõſecrauit Antim⁹ Epiſc.Cõcordiũ Presbyterũ,& cœperũt pariter orationib⁹ vacare. Vita D. Concord. mart.Tõ. 1.Surij.

vacare. Poſt aliquantum verò temporis, reuocatur à Comite Tuſciæ Torquato Concordius, aitque illi Comes: Ecquid de ſalute tua deliberâſti? Sanctus vir reſpondit, Salus mea Chriſtus eſt, cui quotidiè ſacrifico ſacrificium laudis.

Ado Treuirenſis in Mart. Cal. Ianuar.

HIS ferè ad verbum concordat Ado Treuirenſis in Martyrologio.

D. ALEXANDRI EPISCOPI ET MARTYRIS ITALI MISSARVM ACTIO.

Ado in Martyrol. ad 6. Cal. Decembr.

QVVMQVE rumor (inquit Ado Treuirenſis) beatum Alexandrum vbiquè ſpargeret, Antoninus direxit Antonianum præſidem, vt Alexandrum Epiſcopum ei exhiberet. Qui inuénit eum die Dominica in Eccleſia docentem, & Miſſas agentē: & ſicut Imperator iuſſerat, appræhenſum Romam perduxit. Secuti ſunt autem eum Creſcentianus Presbyter, Nouitianus, & Vitalis.

D. IRENAEI EPISCOPI LVGDVNENSIS, DE SACRIFICIO ECCLESIAE TESTIMONIA.

INPRIMIS videantur quæ ſuprà hac de re ex D. Irenæo citauimus. Deindè & hæc apud eundem reperire eſt:

MARCI HAERETICI SVPER CALICE VINO MIXTO, INVOCATIONIS VERBA, QVIBVS EVCHARISTIAM FACERE SE FINGEBAT.

PRO

PRO calice (inquit D. Irenæus aduersùs hæreſes) vino mixto fingens ſe Marcus gratias agere, & in multum extendens ſermonem inuocationis, purpureum & rubicundum apparére facit, vt putetur ea gratia ab ijs, quæ ſunt ſuper omnia, ſuum ſanguinem ſtillare in illius calicem per inuocationem eius, & valdè concupiſcere præſentes ex illo guſtare poculo, vt & in eos ſtillet quæ per magum hunc vocatur gratia. Rursùs mulieribus dans calices mixtos, ipſas gratias agere iubet, præſente ſe: & vbì hoc factum eſt, ipſe alium calicem multo maiorem, quàm eſt ille, in quo illa ſeducta Euchariſtiam facit, proferens, & transfundens à minori, qui eſt à muliere Euchariſtia factus, in illum qui eſt ab eo allatus, multo maiorem, ſtatìm dicens ità: Illa, quæ eſt ante omnia, inexcogitabilis & inenarrabilis gratia, adimpleat tuum intùs hominem, multiplicet in te agnitionem ſuam, inſeminans granum ſinapis in bonam terram. Et alia quædam dicens, & in inſaniam mittens illam infelicem, admirabilia faciens apparuit, quãdò maior calix adimpletus eſt de minori calice, vt & ſupereffunderet ex eo. Iren. l. 1. adu. hær. c. IX.

QVAE ipſa verba hoc modo citantur à D. Epiphanio: Pocula vino mixta, ſimulans ſe ἐυχαριστεῖν, & diutiùs extendens ſermonem inuocationis, purpurea ac rubicunda apparére facit, vt putetur gratia ab his quæ ſunt ſuper vniuerſa, ſanguinem ſuum inſtillare in illud poculum per inuocationem ipſius: & valdè cupiant præſentes ex illo poculo guſtare, vt & in ipſos inſtillet gratia, quæ per magum hunc inuocatur. Rursùs autem mulierculis tradens pocula vino mixta, ipſas gratias agere iubet ſe præſente: & quum hoc fit, ipſe aliud poculum multo maius illo, ſuper quo decepta illa gratias egit, afferens, & à minore ſuper quo muliercula gratias egit, in hoc quod ab ipſo adornatum eſt, transfundens, ſimul ità dicit: Gratia quæ eſt ante vniuerſa, illa cogitatione incompræhenſibilis & inenarrabilis, impleat tuum internum ho- Epiph. l. 1. Tom. 3. cont. hær.

minem, & multiplicet in te agnitionem ſuam, conſeminans in te granum ſinapis in bonam terram. Et talia quædam loquutus, vbi miſeram illam ad inſaniam extimulauit, miraculorum editor appáret, dum magnum poculum expletur in minore, vt etiam ex ipſo ſuperfundatur.

IN ECCLESIA VERO ET EA SOLA, OFFERTVR OBLATIO QVAM CHRISTVS OFFERRE DOCVIT.

Iren. l.3. cont. hær. c.33.

QVONIAM ergò (inquit) nomen filij proprium patris eſt, & in Deo omnipotente, per Ieſum Chriſtum offert Eccleſia, benè ait ſecundùm vtraq;, Et in omni loco incenſum offertur nomini meo, & ſacrificium purum.

Ibid. c. 34.

IGITVR Eccleſiæ oblatio, quam Dominus docuit offerri in vniuerſo mundo, purum ſacrificium reputatum eſt apud Deum, & acceptum eſt ei.

AC paulopòſt: Sacrificia in populo Iudaico, (nam vocem ſimilem ſuppleri debere, ſeries verborum indicat) ſacrificia in Eccleſia: ſed ſpecies immutata eſt tantùm.

ET poſteà: Hanc oblationem Eccleſia ſola puram offert fabricatori, offerens ei cum gratiarum actione ex creatura eius.

NEQVE Iudæorum igitur, neque Hæreticorum ſynagogæ puram Deo oblationem offerunt.

IVDAEI autem iam non offerunt: non enim receperunt verbũ, per quod offertur Deo. Sed neq; omnes hęreticorũ Synagogæ. Alij enim alterum præter fabricarorem dicentes patrem, ideò quæ ſecundùm nos creaturæ ſunt, offerentes ei, cupidum alieni oſtendunt eum, & aliena concupiſcentem. Qui verò ex defectione & ignorãtia & paſsione dicunt facta ea quæ ſunt ſecundùm nos, & ignorãtię & paſsionis & defectionis fructus offerentes, peccant in patrẽ ſuum, contumeliam facientes magìs ei, quàm gratias agentes.

EVCHA-

EVCHARISTIAE AVTEM CONSONA EST ECCLESIAE SENTENTIA, ET EVCHARISTIA ECCLESIAE SENTENTIAM CONFIRMAT.

NOSTRA autem conſonans eſt ſententia Euchariſtiæ,& Euchariſtia rurſus confirmat ſententiam noſtrã. Offerimus enim ei,quæ ſunt eius, congruenter communicationem & vnitatẽ prædicantes carnis & ſpiritûs.Quemadmodùm enim qui eſt à terra panis,percipiens vocationem Dei,iam non communis panis eſt, ſed Euchariſtia,ex duabus rebus conſtans, terrena & cæleſti : Sic & corpora noſtra percipientia Euchariſtiam, iam non ſunt corruptibilia,ſpem reſurrectionis habentia. Offerimus autem ei non quaſi indigenti, ſed gratias agentes donationi eius, & ſanctificantes creaturam.Quemadmodùm enim Deus non indiget eorum, quæ à nobis ſunt,ſic nos indigemus offerre aliquid Deo.

OFFERRE ITAQVE MVNVS AD ALTARE SINE INTERMISSIONE.

SIC & ideò nos quoquè offerre vult munus ad altare frequẽter ſine intermiſsione.

ID'QVE IN OMNI SIMPLICITATE ET INNOCENTIA.

QVOD in omni ſimplicitate & innocentia Dominus volens nos offerre,predicauit, dicens: Quum igitur offers munus tuum ad altare, & recordatus fueris, quoniã frater tuus habet aliquid aduersùm te,dimitte munus tuum ante altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo,& tunc reuerſus,offer munus tuum.

ALIOQVI OFFERENTI OBLATIO NON PRODERIT.

Gen. 4. AB initio enim reſpexit Deus ad munera Abel, quoniam cum ſimplicitate & iuſtitia offerebat: Sacrificium autem Cain non reſpexit, quoniam cum zelo & malitia, quæ erat aduersùs fratrem, diuiſionem habebat in corde, quemadmodùm occulta eius arguens Deus, ait: Nónne ſi rectè offeras, rectè autem non diuidas, peccâſti? quieſce, quoniam non ſacrificio placatur Deus. Si enim quis ſolummodò ſecundùm quod videtur, mundè & rectè & legitimè offerre tentauerit, ſecundùm ſuam animam non rectè diuidat eam, quæ eſt ad proximum, communionem, neque timorem habeat Dei, non per id quod rectè foris oblatum eſt, ſacrificium ad ſe ducit Deum, intùs habens peccatum: nec oblatio talis proderit ei aliquid, ſed ceſſatio mali, quod eſt intùs conceptũ, nè per aſſimulatam operationem, magìs autem peccatum ipſum, ſibi homicidam faciat hominem.

PER COMMVNICATIONEM SANGVINIS ET CORPORIS CHRISTI, COMPROBATVR RESVRRECTIO MORTVORVM.

Idem l. 5. adu. hær. VANI autem (inquit alibì idem D. Irenæus) omnimodò, qui vniuerſam diſpoſitionem Dei contemnunt, & carnis ſalutem negant, & regenerationem eius ſpernunt, dicentes non eam capacem eſſe incorruptibilitatis. Sic autem, ſecundùm hæc videlicet, nec Dñs ſanguine ſuo redemit nos: neq; calix Euchariſtię, communicatio ſanguinis eius: neq; panis quem frangimus, cõmunicatio corporis eius eſt. Sanguis enim non eſt, niſì à venis & carnibus, & à reliqua quæ eſt ſecundùm hominem, ſubſtantia, qua verè factum verbum DEI, ſanguine ſuo redemit nos. Quemadmodùm & Apoſtolus eius ait: In quo habemus redemptionem per ſanguinem

1. Cor. 10.

Coloſ. 1.

ſanguinem eius,& remiſsionem peccatorum. Et quoniam membra eius ſumus, & per creaturam nutrimur: creaturam autem ipſe nobis præſtat, ſolem ſuum oriri faciens,& pluens quemadmodùm vult:eum calicem qui eſt creatura,ſuum corpus cõfirmauit,ex quo noſtra auget corpora. Quandò ergò & mixtus calix,& fractus panis,percipit verbum Dei,fit Euchariſtia ſanguinis & corporis Chriſti, ex quibus augetur & conſiſtit carnis noſtræ ſubſtantia: Quomodò carnem negant capacem eſſe donationis Dei, qui eſt vita æterna, quæ ſanguine & corpore Chriſti nutritur, & membrum eius, quemadmodùm & Apoſtolus ait in ea, quæ eſt ad Epheſios, Ephe. 5. Epiſt.Quoniam membra ſumus corporis eius, de carne eius,& de oſsibus eius:non de ſpiritali aliquo & inuiſibili homine dicẽs hęc, Luc. 24. (Spiritus enim neque oſſa, nec carnes habet)ſed de ea diſpoſitione quæ eſt ſecundùm hominem, quæ ex carnibus & neruis & oſsibus conſiſtit, quæ de calice, qui eſt ſanguis eius,nutritur: & de pane, qui eſt corpus eius,augetur. Et quemadmodùm lignum vitis depoſitum in terra, ſuo fructificat tempore: & granum tritici décidens in terram,& diſſolutum,multiplex ſurgit, per ſpiritum Dei, qui continet omnia:quæ deindè per ſapientiam in vſum hominibus veniunt,& ſanguis Chriſti: ſic & noſtra corpora ex ea nutrita, & repoſita in terram, & reſoluta in ea, reſurgent in ſuo tempore, verbo Dei reſurrectionem eis donante, in gloriam Dei patris, qui huic mortali immortalitatem circundat, & corruptibili incorruptélam gratuitò donat.

IAM tum vſitatum illud,In ſecula ſeculorum. Idem lib. 1.cap. 1.

SED & nos ipſi (inquit alio loco, vt citatur etiam ab Epiphanio)dum ἐπὶ ἐυχαριστίας dicimus,In ęonas æonum, ſiue,in ſecula ſeculorum. Epiph.l.1. Tom. 2. hær. 31.

D. VICTORIS PAPAE XV. ROMANI, STATVTVM DE NON DISCREPANDO IN SACRAMENTIS DIVINIS.

Victor papa epiſt. 2.

OPORTET vos (inquit D. Victor Papa Epiſtola ad Epiſcopos Africæ) vnanimes eſſe, & adminiculum viciſsìm ferre: in recta ergò fide, & in ſacramentis diuinis non diſcrepare, ſed concordes eſſe: quia licèt pauci ſitis malorum comparatione, ſi tamen concordes fueritis, facilè, auxiliante Domino, veſtros inſidiatores ſuperabitis. Si verò diſcordes (quod abſit) fueritis, non ſuperabitis, ſed ſuperabimini. Perlatum eſt enim ad ſedem Apoſtolicam, aliquos veſtrûm, nocere fratres velle, & vt cadant, decertare. Similiter in ſacramentis diſcrepare, & ob id contentiones & æmulatiões inter vos fieri: à quibus diſſenſionibus vos auertere, & in his omnibus concordare, & opem ferre viciſsìm, mandamus. Nam ſi hoc agere citò neglexeritis, & viciſsìm reconciliari non ſtudueritis, ab Apoſtolicæ ſedis & totius Eccleſiæ communione vos pelli non dubitetis.

CONCILIORVM, ROMANI, GALLIARVM, ET ALIORVM DECRETVM ECCLESIASTICVM, DE TREMENDO PASCHATIS MYSTERIO DIE DOMINICA CELEBRANDO.

ID-

IDCIRCO (inquit Euſebius) Concilia & conuentus Epiſcoporum in vnum cogebantur,& omnes vna ſententia decretum Eccleſiaſticum, nempe vt non alio die aliquandò, quàm Dominico, myſterium Domini reſurrectionis à mortuis, celebraretur:& vt in hoc ſolo, ieiuniorum, quæ circiter Paſcha fieri ſolent, finem faceremus:per literas ad omnes Eccleſias ſcriptas,ratum faciebant. Decretum autem Epiſcoporum,qui tum erant in Palæſtina conuocati,ad hanc vſque ætatem ſcriptis cuſtoditum eſt. In quorum Synodo Theophilus Cæſareenſis Eccleſiæ Epiſcopus,& Narciſſus Epiſcopus Hieroſolymorum,præſides fuerũt. Aliud etiam eſt Epiſcoporum,qui Romæ ſimiliter conueniebant, de eadem controuerſia ſtatutum:quod quidem Victorem id temporis Epiſcopum fuiſſe declarat. Aliud item Epiſcoporum Ponti,quibus Palmas,vtpotè antiquiſsimus & maximè venerandus,præſidebat. Aliud Eccleſiarum Galliæ, quas Irenæus regebat Epiſcopus. Aliud porrò Eccleſiarum,quæ Oſtrœnam,& reliquas in eo loco ciuitates incolebant. Aliud ſeparatìm Bacchilli Eccleſiæ Corinthiorum Epiſcopi,& alia deniquè aliorum propè infinitorum, qui vno conſenſu, iudicioq; vno eandem de illius feſti obſeruatione tulère ſententiam. Atq; iſtorum omnium vna hęc,quam docuimus,conſentiẽs erat deciſio.

Euſeb. hi. eccl. lib. 5. cap. 22.

QVOD ipſum habet in hæc verba Nicephorus: Conuentus Epiſcoporum varijs in locis ſunt acti. Vbì quum in eandem conceſsiſſent ſententiam, poſteà omnibus vbiquè Eccleſijs decretum ſiue edictum ſcriptum promulgârunt & propoſuerunt: vt decæterò non alio, quàm Dominico, die tremendum reſurrectionis & Paſchatis myſterium, ieiunio tum ſoluendo, celebraretur.

Niceph. l. 4. cap. 36.

TER-

TERTII A CHRISTO INCARNATO SECVLI SACRIFICII RITVS.

D. ZEPHYRINI ROMANI PAPAE XVI. CONSTITVTA CIRCA MISSARVM CELEBRATIONEM.

PATENIS VITREIS MINISTRI VTANTVR.

Dam. lib. Põti. c. 16. HIC (inquit D. Damaſus) fecit conſtitutum de Eccleſia, vt patenas vitreas miniſtri ante ſacerdotes portarent, dum Epiſcopus Miſſam celebrat.

Vualaf. de reb. Eccl. cap. 24. QVOD ipſum repetit Vualafridus Strabus: Zephyrinus (inquit) Põtifex 16. patenis vitreis Miſſas celebrari (ſic enim lego, pro celebrare) conſtituit.

Rad. Tũg. loco ſæpè citato. AC Radulphus Tungrenſis verbis penè ijſdem.

Mart. Pol. ad annũ Dñi 213. MARTINVS deniq; Polonus: Fecit ſtatutum in Eccleſia, vt omnia vaſa altaris eſſent vitrea, vel ſtannea.

DVM MISSAE CELEBRANTVR, ADSTENT SACERDOTES.

Damaſus vbì ſuprà. CONSTITVIT etiam (inquit idem Damaſus) vt ſacerdotes omnes adſtarent, dum ſic Miſſæ celebrantur.

Mar. ſcot. hiſt. lib. 2. AC Marianus Scotus: Hic conſtituit, vt adſtantibus ſacerdotibus Miſſæ celebrarentur.

QVIN-

QVINTI SEPTIMII TERTVL-LIANI PRESBYTERI ATQVE AFRICANAE ECCLESIAE SACRI CONVENTVS, ET SACRIFICIA.

FALSA ETHNICORVM CALVMNIA DE MYSTERIIS CHRISTIANORVM, QVOS OB EA INFANTICIDAS ESSE, ET COETVS INCESTOS COGERE CRIMINABANTVR.

DICIMVR (inquit Tertullianus) ſceleratiſsimi,de ſacramẽto infanticidij, & pabulo crudo,& poſt conuiuium inceſto, quòd euerſores luminum,canes, lenones ſcilicet tenebrarum libidinum impiarum,inuerecundiam(ſic enim cod.MS.) procurent. Dicimur tamen ſemper, nec vos quod tam diù dicimur, eruère curatis. Ergò aut eruïte, ſi creditis : aut nolite credere, qui non ⁎ eruïtis. de veſtra vobis diſsimulatione præſcribitur,nõ eſſe,quod nec ipſi audetis eruère. Longè aliud munus carnifici in Chriſtianos imperatis,non vt dicant quæ faciunt,ſed vt negent quod ſunt. Cenſus iſtius diſciplinę,vt iam edidimus,à Tiberio eſt, quod odio ſuî cœpit,ſimul veritas atquè apparuit inimica eſſe. Tot hoſtes eius,quot extranei, & quidem propriè ex æmulatione Iudæi,ex cõcuſsione milites, ex natura ipſi etiam domeſtici noſtri. Quotidiè obſidemur,quotidiè prodimur,in ipſis plurimùm cœtibus & cõgregationibus noſtris opprimimur. Quis vnquàm taliter vagienti infanti ſuperuenit? quis cruenta,vt inuenerat, Cyclopum & Sirenarum ora iudici (nam ſic cod. MS.)reſeruauit? Quis vel in vxoribus aliqua immunda veſtigia depræhendit? Quis talia facinora

Tertull. apol.adu. gent.

⁎ eruîſtis

*trahens cùm inueniſſet, celauit? aut vendidit, ipſos * vendens homines? Si ſemper latemus, quandò proditum eſt quod admittimus? Immò à quibus prodi potuit? ab ipſis enĩ reis non vtiquè, cùm vel ex ipſa formâ omnibus myſterijs ſilentij fides debeatur. Samothracia & *Eleuſinia * Eleuſina reticentur: quanto magìs talia, quæ prodita interim, etiam (ità quoquè MS. cod.) humanam animaduerſionem prouocabunt, dum diuina ſeruantur? Si ergò non ipſi proditores ſui, ſequitur vt extranei: & vndè extraneis notitia? Cùm ſemper etiam impiæ initiationes arceant profanos, & arbitros caueant, niſì ſi impij minùs metuunt.

Idẽ l. 2. ad vxorem. ET paulopòſt: Benè autem, ꝙ omnia tempus reuelat, teſtibus etiã veſtris prouerbijs atq; ſentẽtijs, ex diſpoſitione naturę, quæ ità ordinauit, vt nihil diù lateat, etiam quod fama nõ diſtulit. Meritò igitur fama tam diù ſola cõſcia eſt ſcelerum Chriſtianorũ. Hanc indicem aduersùs nos profertis, quæ, quod aliquandò iactauit, tantoq́; ſpatio in opinionem corroborauit, vſq; adhuc probare non valuit.

NOCTVRNI ET ANTELVCANI CHRISTIANORVM CONVENTVS.

Idẽ l. 2. ad vxorem. QVIS (inquit alibì) nocturnis conuocationibus, ſi ità oportuerit, à latere ſuo eximi libenter feret? Quis deniquè ſolennibus Paſchę abnoctantem ſecurus ſuſtinebit? Quis ad cõuiuium Dñicum illud, quod infamant, ſine ſua ſuſpicione dimittet?

EODEM pertinet, quod de Antelucanis cœtibus ſub Traiano adduximus.

STATIONES ET PROCEDENDI MOS DE DIE, ET PRAESERTIM DIE DOMINICO.

Idem paulantè. VT (inquit) ſi ſtatio facienda eſt, maritus de die condicat ad balneas: ſi ieiunia obſeruanda ſunt, maritus eadem die cõuiuium exerceat: ſi procedendum erit, nunquàm magìs familiæ oc-

cu-

cupatio adueniat. Quis enim ſinat coniugem ſuam, viſitandorum fratrum gratia, vicatim aliena, & quidem pauperiora quæq;, tuguria circuire?

IAM & ſtationes (inquit alio loco) aut alij magis faciet, quàm Chriſto: aut & Dominico die, quandò nec Chriſto. Idem l. de cor. mil.

STATIONES ET ADGENICVLATIONES AD ARAM DEI.

NONNE (inquit) ſolennior erit ſtatio tua, ſi ad aram Dei ſteteris? Idem lib. de Orat.

ITEM: Aris Dei adgeniculari. Idem lib. de pœnit.

EODEM pertinet illud: Si ſpiritus reus apud ſe ſit, & conſcientia erubeſcit, quomodò audebit orationem dicere ad altare? Idem ex hort. caſt.

STATIONES ANTE FINEM NON SOLVENDAE.

SIMILITER (inquit) de ſtationum diebus: Si ſtatio de militari exemplo nomẽ accepit, (nam & militia Dei ſumus) vtiq; nulla lætitia ſiue triſtitia obueniens caſtris, ſtationes militum reſcindit. Nam lætitia libentiùs, triſtitia ſolicitiùs adminiſtrabit diſciplinã. Idem lib. de Orat.

IN IIS AD ORATIONEM NON PERMITTENDA SESSIO.

ITEM quòd adſignata oratione aſsidendi mos eſt quibuſdam, non perſpicio rationem, niſi ſi Hermas ille, cuius ſcriptura ferè Paſtor inſcribitur, tranſacta oratione non ſuper lectum aſſediſſet, verùm aliud quid feciſſet, id quoquè ad obſeruationem vindicaremus. Vtiquè non. Simpliciter enim & nunc poſitum: Quum adoràſſem & aſſediſſem ſuper lectum ad ordinem narrationis, non ad inſtar diſciplinæ. Alioquin nuſquàm erit adorandum, niſi vbi fuerit lectus. Immò contra ſcripturam fecerit, ſi quis in Cathedra aut ſubſellio ſederit. Porrò quum perindè faciant nationes, adoratis ſigillaribus ſuis reſidendo, vel propterea in no- Ibidẽ paulo antè.

bis repræhendi meretur, quòd apud idola celebratur. Eò apponitur & irreuerentiæ crimen, etiam ipſis nationibus, ſi quid ſaperent, intelligendum. Siquidem irreuerens eſt aſsidere ſub conſpectu, contraque conſpectum eius, quem quum maximè reuerearis ac venereris, quanto magis ſub conſpectu Dei viui angelo adhuc orationis adſtante, factum iſtud irreligioſiſsimum eſt, nisì exprobramus Deo, quòd nos oratio fatigauerit?

IPSIVS CHRISTIANORVM CONGREGATIONIS RITVS.

Ibidèm. COIMVS in cœtum & congregationem, vt ad Deum quaſi manu facta, precationibus ambiamus, orantes. Hæc vis Deo grata eſt.

IPSORVM IN ORATIONE ET SACRIFICIO CAEREMONIAE.

Ibid. paulo antè. ILLVC in cælum ſuſpicientes Chriſtiani, manibus expanſis, quia innocuis: capite nudo, quia non erubeſcimus: deniquè Ibid. li. de Orat. ſine monitore, quia de pectore oramus. Nos verò non attollimus tantùm, ſed etiam expandimus, & Dominica paſsione modulãtes, & orantes confitemur Chriſto.

Ibid. paulò pòſt. ATQVI cum modeſtia & humilitate adorantes, magìs commendamus Deo preces noſtras, ne ipſis quidem manibus ſublimiùs elatis, ſed temperatè ac probè elatis.

Luc. 18. NE vultu quidem in audaciam erecto. Nam ille publicanus, qui non tantùm prece, ſed & vultu humiliatus atq; deiectus orabat, iuſtificatior Phariſæo procaciſsimo diſceſsit.

*: at SONOS etiam vocis ſubiectos eſſe oportet *, aut quantis arterijs opùs eſt, ſi pro ſono audiamur? Deus autem non vocis, ſed cordis auditor eſt, ſicut conſpector. Dæmonium oraculi Pythij: Et multùm (inquit) intelligo, & non loquẽtem exaudio. Dei aures

ſonum

ſonum expectant? Quomodò ergò oratio Ionæ de ventre ceti per tantæ beſtiæ viſcera, ab ipſis abyſſis, per tantam æquoris molem ad cælum potuit euadere? Quid ampliùs referent iſti, qui clariùs adorant, niſì quòd proximis obſtrepunt? Immò prodendo petitiones ſuas, quid minùs faciunt, quàm ſi in publico orent?

EODEM pertinet, quod de Marcione alibì dicit: Ad alienum cælum alij deo expanditur, in aliena terra alij deo ſternitur, ſuper alienum panem alij deo gratiarum actionibus fungitur. Idem l. 1. adu. Mar.

ORATIONES ALIAE, ORATIONI DOMINICAE SVPERSTRVCTAE.

COMPENDIIS paucorum verborum, quot attinguntur edicta prophetarum, euangeliorum, Apoſtolorum, ſermones Domini, parabolæ, exempla, præcepta? quot ſimul expunguntur officia Dei? honor in patre, fides, teſtimonium in nomine, oblatio obſequij in voluntate, commemoratio ſpei in regno, petitio vitæ in pane, exomologeſis debitorum in deprecatione, ſolicitudo tentationum, in poſtulatione tutelæ. Quid mirum? Deus ſolus docere potuit, vt ſe vellet orari. Ab ipſo igitur ordinata religio orationis, & de ſpiritu ipſius iam tunc quum ex ore diuino ferretur, animata ſuo priuilegio aſſcendit in cælum, commendans patri quæ filius docuit. Quoniam tamen Dominus proſpector humanarum neceſſitatum, ſeorsùm poſt traditam orādi diſciplinam, Petite, inquit, & accipietis: & ſunt quæ petuntur, pro circunſtantia cuiuſque, præmiſſa legitima & ordinaria oratione, quaſi fundamento, accidentium ius eſt deſideriorum, ius eſt ſuperſtruendi extrinſecùs petitiones, cum memoria tamen præceptorum, nè quantùm à præceptis, tantum ab auribus Dei longè ſimus. Memoria præceptorum, viam orationibus ſternit ad cælum. Ibid. paulo antè.

ORATIO PRO IMPERATORIBVS.

Idem in Apolog.

NOS (inquit idem alibì) pro ſalute Imperatorum Deum inuocamus æternum, Deum verum, Deum viuum, quem & ipſi imperatores propitium ſibi præter cæteros mâlunt.

PRECANTES ſemper pro omnibus Imperatoribus, vitam illis prolixam, imperium ſecurum, domum tutam, exercitus fortes, ſenatum fidelem, populum probum, orbem quietum, quæcunq; hominis & Cæſaris vota ſunt.

Ibid. poſteà.

ET rursùm: Oramus etiam pro Imperatoribus, pro miniſtris eorum & poteſtatibus, pro ſtatu (ità MS. cod.) ſeculi, pro rerum quiete, pro mora finis.

DIVINARVM LITERARVM COMMEMORATIO, CANTVS, CHRISTI INVOCATIO, DIVINA BENEDICTIO.

Ibid.

COIMVS (inquit ibidèm) ad diuinarum literarum commemorationem, ſi quid præſentium temporum qualitas aut præmonere cogit, aut recognoſcere. Certè fidem ſanctis vocibus paſcimus, ſpem erigimus, fidutiam figimus, diſciplinam præceptorum nihilominùs inculcationibus denſamus.

Ibid. l. 2. ad vxorē.

ET alibì: Quid maritus ſuus illi, vel marito quid illa cantabit? Audiat ſanè, audiat aliquid de Dei cœna, de taberna, de gehenna. Quæ Dei mentio? Quæ Chriſti inuocatio? Vbì fomenta fidei de ſcripturarum interlectione? Vbì ſpiritûs refrigerium? Vbì diuina benedictio?

Ibid.

ET poſteà: Sacrificia ſine ſcrupulo, non muta benedictio: ſonant inter duos Pſalmi & hymni, & mutuò prouocant, quis meliùs Deo ſuo canet.

Idem l. 3. cōt. Marc.

ET iterùm alibì: Sacrificium (inquit) mundum, Gloriæ ſcilicet relatio, & benedictio, & laus, & hymni, & munditiæ ſacrificiorum.

VSI-

VSITATA ETIAM APVD APHROS, εισ αιῶνασ: ET, AMEN.

QVALE eſt enim,(inquit alio loco) de Eccleſia Dei,ad(ſic enim cod.MS.)diaboli eccleſiã tendere?de cælo,quod aiunt, in cœnũ?illas manus,quas ad Dñm extuleris,poſtmodùm laudando hiſtrionẽ fatigare:ex ore quo Amen in ſanctum protuleris, gladiatori teſtimonium reddere: εἰς αἰῶνασ, alij omninò dicere, niſì Deo & Chriſto? Idem de ſpect.

ADORATIO.

NOS (inquit) Dominum adoramus. Idem lib. de Orat.

ET paulopòſt: Alioquin nuſquàm erat adorandum &c. vt infrà citatur latiùs.

ET rursùm, vt ſuprà citauimus: Quid ampliùs referent iſti,qui clariùs adorant?

ALIBI quoquè: Vt qui meminerint, etiam per noctem adorandum Deum ſibi eſſe. Idẽ Apol.

ET denuò: Dominico die ieiunium nefas ducimus, vel de geniculis adorare. Idem de cor. mil.

SACRIFICII OBLATIO.

VOBIS autem (inquit) nulla procedendi cauſa non tetrica. Aut imbecillis aliquis ex fratribus viſitandus, aut ſacrificiũ offertur, aut Dei verbum adminiſtratur. Quoduis horum, grauitatis aut ſanctitatis negocium, & cui opùs non ſit habitu extraordinario, & compoſito, & ſoluto. Idem de cul. fæm.

OSCVLVM PACIS.

ALIA (inquit) conſuetudo inualuit: ieiunantes, habita oratione cũ fratribus, ſubtrahunt oſculũ pacis, quod eſt ſignacu- Idem lib. de Orat.

lum orationis. Quandò autem magìs conferenda cum fratribus pax eſt, niſì cùm oratione commendabilior aſſcendit, vt ipſi de noſtra operatione participent, quam auderent de ſua pace fratri tranſigere? Quæ oratio, cum diuortio ſancti oſculi, integra? quem Domino officium facientem impedit pax? Quale ſacrificium eſt, à quo ſine pace receditur? Quæcunque ratio ſit, non erit potior præcepti obſeruatione, quo iubemur ieiunia noſtra celare. Iam enim de abſtinentia oſculi agnoſcimur ieiunantes. Sed & ſi qua ratio eſt, nè tamen huic præceptor tu ſis, potes domì fortè, inter quos latére ieiunium in totum non datur, differre pacem. Vbicunquè autem alibì operationem tuam abſcondere potes, debes meminiſſe præcepti: ità & diſciplinæ forìs, & conſuetudini domì ſatisfacies. Sic & die Paſchæ, quo communis & quaſi publica ieiunij religio eſt, meritò deponimus oſculum, nihil curantes de oſculando, quōd cum omnibus faciamus.

SACRIFICIORVM ORATIONES ET PARTICIPATIO.

Ibidèm. NON putant (inquit) plerique ſacrificiorum orationibus interueniendum, quòd ſtatio ſoluenda ſit, accepto corpore Domini. Ergò deuotum Deo obſequium euchariſtia reſoluit, an magìs Deo obligat?

Ibid. l. de cor. milit. ET alibì: Euchariſtiæ ſacramentum & in tempore victûs, & omnibus * mundatum à Domioo, etiam antelucanis cœtibus, nec de aliorum manu, quàm præſidentium, ſumimus.

* mādatū

Idem l. 2. ad vxorē. EODEM pertinet & illud: De cibo, de poculo inuadere, deſiderare, & mente habere.

Ibidèm. AC illud: De cuius manu deſiderabit? de cuius poculo participabit?

Idem de reſurr. car. DENIQVE etiam illud: Caro corpore & ſanguine Chriſti veſcitur, vt & anima de Deo ſaginetur.

COR-

CORPORIS DOMINI POST SACRIFICIVM RESERVATIO, ET ANTE OMNEM CIBVM GVSTATIO.

ACCEPTO (inquit) corpore Domini & reſeruato, vtrunque ſaluum eſt: & participatio ſacrificij, & executio officij. Idem lib. de orat.

ET alio loco: Quum etiam per noctem oratum exurgis, non magiæ aliquid videberis operari? Non ſciet maritus, quid ſecretò ante omnem cibum guſtes? Et ſi ſciuerit, panem non illum credit eſſe qui dicitur. Idem l. 2. ad vxorẽ.

QVÒ etiam pertinere videtur illud de presbyteris & diaconis: Et illi planè dabant viros & vxores, ſicut & buccellas. Idem l. de mongam.

EXHORTATIONES, CASTIGATIONES, ET CENSVRA EXCOMMVNICATIONIS DIVINAE.

IBIDEM etiam exhortationes, caſtigationes, & cenſura diuina. Nam & iudicatur magno cum pondere, vt apud certos de Dei conſpectu: ſummumque futuri iudicij præiudicium eſt, ſiquis ità deliquerit, vt à cõmunicatione orationis & conuẽtus & omnis ſancti commercij relegetur. Præſident probati quique ſeniores, honorem iſtum non precio, ſed teſtimonio adepti. neque enim precio vlla res Dei conſtat. Idem in Apolog.

COLLECTAE PRO EGENIS, NAVFRAGIS, ET AD METALLA CONDEMNATIS, AVT CAPTIVIS.

ETIAM ſi quod arcę genus eſt, non de oneraria ſumma, quaſi * redẽptę religionis congregat, modicam vnuſquiſque ſtipẽ menſtrua die, vel quũ velit, & ſi modò velit, (ſicut additur in MS. cod.) & ſi modò poſſit, apponit: nam nemo cõpellitur, ſed ſpontè Ibidem. * redeptæ

 confert.

confert. Hæc quaſi depoſita pietatis ſunt. nam indè non epulis, nec potaculis, nec ingratis volatrinis diſpenſatur, ſed egenis alendis humandiſque & pueris ac puellis, re ac parentibus deſtitutis, * ætateq; domitis ſenibus, item naufragis, & ſi qui in metallis, & qui in inſulis, vel in cuſtodijs, duntaxàt ex cauſa Dei ſectæ, alumni confeſsionis ſuî fiunt.

* iamq; domeſticis

Ἀγάπη POST SACRIFICIVM.

Ibidèm.

COENA (inquit) noſtra, de nomine rationem ſuî (ſic MS. cod.) oſtendit. vocatur enim ἀγάπη id, quod dilectio penès * Græcos eſt. Quantiſcunque ſumptibus conſtet, lucrum eſt, pietatis nomine facere ſumptum. ſiquidem inopes quoſque (ità legit MS.cod.) refrigerio iſto iuuamus, non qua penès vos paraſiti affectāt, ad gloriam famulandæ libertatis, ſub authoramēto ventris inter contumelias ſaginandi, ſed qua penès Deum maior eſt contēplatio mediocrium. Si honeſta cauſa eſt conuiuij, reliquum ordinē diſciplinæ de cauſſa (ſic rursùs habet MS.cod.) æſtimate, quod (ſic denuò MS.c.) ſit de religionis officio. nihil vilitatis, nihil immodeſtiæ admittitur. non priùs diſcumbitur, quàm oratio ad Deum prægustetur. editur, quantum eſurientes capiunt: bibitur, quantum pudicis eſt vtile: ità ſaturantur, vt qui meminerint, etiam per noctē adorandū Deum ſibi eſſe: ità fabulantur, vt qui ſciant Dn̄m audire. Poſt aquam manualem & lumina, vt quiſq; de ſcriptoribus ſanctis, vel de proprio ingenio poteſt, prouocatur in mediū DEO canere: hinc probatur, quomodò biberit. Aequè oratio conuiuium dirimit, indè diſceditur non in cateruas cæſionum, neque in claſſes diſcurſationum, nec in eruptiones laſciuiarum, ſed in eandem curā modeſtiæ & pudicitiæ, vt qui non tam cœnam cœnauerint, quàm diſciplinam.

* Latinos

Idem l. ad Martyres.

EODEM pertinet illud: Immò & quæ iuſta ſunt, caro nō amittit per curam Eccleſiæ & Agapen fratrum.

ITEM

ITEM illud, vbi eleemoſynam Agapé interpretatur: De alienis bonis ob alium Deum nomine eleemoſynæ & dilectionis operatur. Idem l. 1. adu. Mar.

AD hanc quoquè alludere videtur dum dicit: Quàm delictis omnibus expiati ſacerdotes templi ſpiritalis, id eſt, Eccleſiæ, quaſi viſceratione quadam fruerentur. Idem l. adu. Iudę.

OMNI DIE VVLGATA, CONSECRATIO.

NOBIS (inquit alibì) omnis dies, etiam vulgata, conſecratione celebratur. Idem de ieiun.

OBLATIONES PRO DEFVNCTIS.

OBLATIONES (inquit idem Tertullianus) pro defunctis annua die facimus. Ibid. l. de cor. milit.

ET alibì de vidua: Pro anima eius (mariti nēpe defuncti) oret, & refrigerium interìm adpoſtulet ei, in prima reſurrectione conſortium, & offerat annuis diebus dormitionis eius. Idem l. de Monog.

AC rursùm ad virum vxore viduatū: Etiam repete apud Deum, pro cuius ſpiritu poſtules, pro qua oblationes annuas reddas. Stabis ergò ad Deum cum tot vxoribus, quot illas oratione commemoras, & offeres pro duabus, & commemorabis illas duas per ſacerdotem de monogamia ob priſtinum de virginitate ſancitum, circundatum virginibus ac vniuiris: & aſſcendet ſacrificium tuum libera fronte. Idem ex hort. ad caſt.

OBLATIONES IN NATALITIIS MARTYRVM.

OBLATIONES (inquit) pro natalitijs annua die facimus. Idem l. de cor. milit.

OBLATIO IN CONCILIATIONE MATRIMONII.

Idem l. 2. ad vxorē.

VNDE (inquit) ſufficiam ad enarrandam felicitatem eius matrimonij, quod Eccleſia conciliat, & confirmat oblatio, & obſignatum angeli renunciant,& pater * rato habet?

* ratum

SACRIFICIVM PRO SALVTE IMPERATORVM.

Idem ad Scapulā.

ITAQVE & ſacrificamus (inquit) pro ſalute Imperatoris, ſed Deo noſtro,& ipſius: ſed, quomodò præcepit Deus, prece pura. Ità nos magìs oramus pro ſalute Imperatoris, ab eo eam poſtulantes, qui præſtare poteſt.

CALICES, QVIBVS TVM VTEBANTVR, DEPICTI, ET QVANTVM APPARET, VITREI.

Idem l. de pudic.

PRAECEDANT (inquit) ipſæ picturæ calicum veſtrorum.
ET aliquantò poſteà: Cui ille (inquit) ſi fortè patrocinabitur paſtor, (alludens ad librum Paſtoris) quem in calice depingis &c. At ego paſtoris eius ſcripturam haurio, * qui non poteſt frangi.

* quæ

SACRAMENTVM BENEDICTIONIS, EVCHARISTIA.

Ibid. paulopòſt.

VT extra Eccleſiam detur &c. vt ſacramento benedictionis exauthoraretur, nunquàm in caſtra Eccleſiæ reuerſura.

HORAE IN ORATIONIBVS DIVINIS SOLENNIORES, TERTIA, SEXTA, ET NONA.

Ibid. l. de ieiun.

PORRO quum in eodem commentario Lucæ,& tertia hora orationis demonſtretur, ſub qua ſpiritu ſancto initiati, pro ebrijs habebantur:& ſexta, qua Petrus aſſcendit in ſuperiora: & nona, qua templum ſunt introgreſsi, cur non intelligamus, ſalua planè

indiffe-

indifferentia,ſemper & vbiquè & omni tempore orandum?tamen tres iſtas horas,vt inſigniores in rebus humanis, quæ diem diſtribuunt,quæ negocia diſtinguunt,quę publicè reſonant,ità & ſolenniores fuiſſe in orationibus diuinis: * quod etiam ſuadet Danielis quoquè argumentum,tèr die orantis, vtiquè per * aliarum horarũ exceptionem,non aliarum autem,quàm inſigniorum exindè apoſtolicarum,tertiæ,ſextæ,nonæ. *quoniã *aliquarũ

ROMANAE ECCLESIAE CVM AFRICANIS DE EVCHARISTIA CONTESSERATIO.

VIDEAMVS, (inquit) Romana Eccleſia quid didicerit,quid docuerit, quid (ſic MS. cod.) cum Africanis Eccleſijs conteſſerârit. Vnum Deum nouit &c. fidem aqua ſignat,ſpiritu ſancto veſtit,Euchariſtia paſcit. Idẽ de p̃ſcr. hær.

ET alibì: Vide (inquit,Romanũ Pontificem alloquens) quàm bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum : hoc tu pſallere non facilè nôſti, niſì quo tempore cum compluribus cœnas. Conuentus autem illi, ſtationibus priùs & ieiunationibus operati, dolere cum dolentibus, & ità demùm congaudere cum gaudentibus nôrunt. Si & iſta ſolennia,quibus tunc præſens patrocinatus eſt ſermo,nos quoq; in diuerſis prouincijs fungimur, in ſpiritu inuicèm repræſentati,lex eſt ſacramenti. Idem de ieiun.

EPISCOPI, PRESBYTERI, DIACONI, LECTORIS, LAICI APVD HAERETICOS NVLLA DISTINCTIO.

NVSQVAM (inquit) faciliùs proficitur, quàm in caſtris rebellium,vbì ipſum eſſe illic,promereri eſt. Itaque alius hodiè Epiſcopus,cràs alius : Hodiè Diaconus,qui cràs lector: Hodiè presbyter, qui cràs Laicus. Nam & laicis ſacerdotalia munera iniungunt. Idẽ l. de p̃ſcrip. adu. hæretic.

ETHNICORVM ET CATECHVMENORVM NVLLA APVD EOS IN SACRIFICIO EXCLVSIO.

Ibid. paulopriùs.

INPRIMIS (ait) quis catechumenus, quis fidelis, incertũ eſt: pariter adeunt, pariter audiunt, pariter orant: etiam ethnicis, (ità MS. cod.) ſi ſuperuenerint, ſanctum canibus, & porcis margaritas, licèt non veras, iactabunt. Simplicitatem volunt eſſe proſtrationẽ diſciplinæ, cuius penès nos curam, lenocinium vocant.

MARCVS HAERETICVS OBLATIONE CALICIS IN MAGIAM ABVSVS.

Idem li. 1. cõt. Marc. carmine.

MARCVS (inquit idem alibì) per numeros argumentatus acutè,
Tradidit in magicæ formam violare pudicam,
Offerri calicem, precibusq́; in ſanguine verbi.

OPHITAE HAERETICI SERPENTEM FALSIS SVIS EVCHARISTICIS ADHIBENT.

Idẽ l. de p̃ſcr. hær. ſub finẽ.

ACCESSERVNT etiam hęretici (inquit) illi, q̃ Ophitæ nũcupãtur. Nam ſerpẽtem magnificãt intãtùm, vt illũ etiã ipſi Chriſto p̃ferãt. Ipſum introducũt ad benedicẽda * Euchariſtia ſua.

*Euchariſtica

D. CALIXTI PAPAE ROMANI XVII. STATVTVM CIRCA SACRIFICII OBLATIONEM.

SACERDOTIBVS POST POENITENTIAM DENVÒ SACRIFICIVM OFFERRE LICEAT.

Calixt. Papa epi. 2. Decret.

PORRÒ (inquit Calixtus papa, ad Epiſcopos Galliarum ſcribens) ſanctus Dauid de criminibus mortiferis egit pœnitentiam,

tiam,& tamen in honore permanſit. Beatus quoquè Petrus amariſsimas lachrymas fudit,quandò Dominum negâſſe pœnituit, ſed tamen Apoſtolus permanſit.Et Dominus per Prophetam peccantibus pollicetur, dicens: Peccator in quacunque die conuerſus ingemuerit, omnium iniquitatum illius non recordabor ampliùs. Ezech. 18.
Errant enim, qui putant Domini ſacerdotes poſt lapſum, ſi condignam egerint pœnitentiam, Domino miniſtrare non poſſe,& ſuis honoribus frui,ſi bonam deincèps vitam duxerint, & ſuum ſacerdotium condignè cuſtodiêrint. Et ipſi qui hoc putant,non ſolùm errant,ſed etiam contra traditas Eccleſiæ claues, diſputare & agere videntur,de quibus dictum eſt:Quæcunque ſolueritis in terra,erũt Matt. 18.
ſoluta & in cælo. Alioquìn hæc ſententia,aut Domini non eſt,aut vera eſt. Nos verò indubitanter,tam Domini ſacerdotes,quàm reliquos fideles, poſt dignam ſatisfactionem poſſe redire ad honores credimus, teſtante Domino per Prophetam: Nunquid qui cadit, Hier. 8. Pſal. 40.
non adijciet vt reſurgat? & qui auerſus eſt, non reuertetur? & alibì: Nolo (inquit Dominus) mortem peccatoris, ſed vt conuertatur Ezech. 33.
& viuat. Et Propheta Dauid pœnitentiam agens,dixit: Redde mihi lætitiam ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma me. Pſal. 50.
Ipſe nanque poſt pœnitentiam & alios docuit, & ſacrificium Deo obtulit, dans exemplum doctoribus ſanctæ Eccleſiæ, ſi lapſi fuerint, & condignam pœnitentiam Deo geſſerint, vtrunq; facere poſſe.

EXCOMMVNICATIS NEMO IN ORATIONE COMMVNICET

EXCOMMVNICATOS quoquè à ſacerdotibus, nullùs recipiat ante vtriuſque partis iuſtam examinationem, nec cum Ibid. paulo priùs.
eis in oratione,aut cibo,aut potu,aut oſculo communicet, nec Aue eis dicat: quia quicunq; in his vel alijs prohibitis, ſcienter excommunicatis communicauerit, iuxta Apoſtolorum inſtitutionem & ipſe ſimili excommunicationi ſubiacebit.

D. VR-

D. VRBANI ROMANI XVIII. DECRETA CIRCA SACRA CAELESTIA.

PRAEDIA VSIBVS SACRORVM CAELESTIVM DEDICATA, NON IRRVANTVR.

Vrban. papa Epiſt. Decret.

ATTENDENDVM eſt omnibus (inquit D. Vrbanus papa) & fideliter cuſtodiendum, & illius vſurpationis contumelia depellenda, nè prædia vſibus * ſecretorum cæleſtium dedicata, à quibuſdam irruentibus vexentur. Quod ſi quis fecerit, poſt debitæ vltionis acrimoniam, quæ erga ſacrilegos iure promenda eſt, perpetua damnetur infamia, & carceri tradatur, aut exilio perpetuæ deportationis vratur.

* ſacrorũ

MINISTERIA SACRATA, ARGENTEA FACTA.

Dam. Põtif. ca. 18.

HIC fecit (inquit Damaſus) miniſteria ſacrata omnia argẽtea, & patenas argenteas 25. appoſuit.

Cõci. Tribur. ca. 18.

AC Concil. Triburienſe: Vrbanus papa omnia miniſteria ſacra fecit argentea.

Vualafr. de reb. E Eccl. c. 24.

ET Vualafridus Strabus: Vrbanus 18. papa, omnia miniſteria ſacrata, fecit argentea & patenas 25.

Radulph. Tungr. loco ſæpè citato.

RADVLPHVS quoq; Tungrenſis: Sanctus verò Vrbanus papa primus argenteis conſtituit celebrari.

AB EODEM VRBANO PAPA CONSECRATA ECCLESIA AD PERAGENDA SANCTA DEI MYSTERIA.

Simeon Metaphr. in vit. D. Cæcil.

CAECILIAE autem domum (inquit D. Simeon Metaphraſtes) ſanctiſsimus Vrbanus papa conſecrauit nomine ſanctæ Ec-

Eccleſiæ : & illic perpetuò peraguntur ſancta Domini myſteria vſque in hodiernum diem. In memoriam quidem martyris, gloriam autem & laudem magni Dei & ſaluatoris noſtri IESV CHRISTI.

D. PONTIANI XIX. PAPAE ROMANI DECRETVM, DE IIS QVI CORPVS DOMINI CONFICIVNT, ET POPVLIS TRADVNT.

DE ſacerdotibus autem Domini, (inquit D. Pontianus papa) quos vos audiuimus contra prauorum hominum inſidias adiuuare, eorumq́; cauſas portare, ſcitote vos in eo valdè Deo placere, qui ſibi eos ad ſeruiendum adſciuit, & familiares intantùm ſibi eſſe voluit, vt etiam aliorum hoſtias per eos acceptaret, atq; eorum peccata donaret, ſibiq́ue reconciliaret. Ipſi quoquè proprio ore corpus Domini conficiunt, & populis tradunt. De illis dictum eſt: Qui vos contriſtabit, & qui vobis facit iniuriam, recipiet id quod iniquè geſsit. Et alibì: Qui vos audit, me audit: & q vos ſpernit, me ſpernit: q autem me ſpernit, ſpernit eum qui me miſit. Hi enim non ſunt infeſtandi, ſed honorandi. In eis quoquè Dominus honoratur, cuius legatione funguntur.

D. Pōtia. papa ep. 1.

Zach. 2. Luc. 10.

D. HIPOLYTI PORTVENSIS EPISCOPI LITVRGIAE RITVS.

LVGEBVNT (inquit) ſub Antichriſto Eccleſiæ luctum magnum, quia nec oblatio, nec ſuffitus fiat, nec cultus Deo gratus:

Hippol. Port. orat. de Antichriſt.

tus: Sed Eccleſiarum ædes ſacræ, tugurij inſtàr erunt, precioſumq́; corpus & ſanguis Chriſti non extabit in diebus illis: liturgia extinguetur, pſalmorum decantatio ceſſabit, ſcripturarum recitatio non audietur: Sed erunt apud homines tenebræ, lamētatio ſuper lamētationem, væ ſuper væ.

AD SEPVLCRVM IPSIVS APPOSITA ARA, SACRAMENTI DONATRIX.

Prud. Periſteph. hymn. 11.

TALIBVS (inquit D. Prudentius) Hippolyti corpus mandatur opertis,
Propter vbì appoſita eſt ara dicata Deo.
Illa ſacramenti donatrix menſa, eademque
Cuſtos fida ſui martyris appoſita,
*Vindicis Seruat ad æterni ſpem * Iudicis oſſa ſepulcro,
Paſcit item ſanctis Tibricolas dapibus.

D. ANTERI PAPAE XX. ROMANI, DECRETVM SIMILE.

Anter. papa epiſt. Decret.

ABSIT (inquit Anterus Papa ad Epiſcopos Hiſpanos) vt quicquam ſiniſtrum de his loquar, qui Apoſtolico gradui ſuccedētes, Chriſti corpus ſacro ore conficiūt, per quos nos etiam Chriſtiani ſumus, qui claues regni cęlorum habētes, ante iudicij diem iudicāt. Veteri quidem lege habetur, quicunq; ſacerdotibus nō obtemperâſſet, aut extra caſtra poſitus, lapidabatur à populo, aut gladio ceruice ſubiecta, contemptum expiabat cruore. Nunc verò inobediens, ſpiritali animaduerſione truncatur: & eiectus ab Eccleſia, rabido dæmonum ore diſcerpitur.

Deut. 17.

D. FABIANI, ROMANI XXI. PAPAE, INSTITVTA DE SACRO RITV ET DIVINO OFFICIO PERAGENDO.

RO-

ROMANAM ECCLESIAM IN SACRO RITV SEQVANTVR CAETERI.

CONSEQVENS eſt,(inquit D.Fabianus Papa) debere vos ſcire, quæ apud Romanam in ſacro aguntur ritu Eccleſiam, vt eius ſequentes exempla, eius veri filij inueniamini, quę veſtra eſt mater vocata. Fabian. papa ep.1.

PER SINGVLAS CIVITATES SEPTEM DIACONI, CVM SVBDIACONIBVS ET ACOLYTIS AC SEQVACIVM ORDINVM MINISTRIS, DIVINVM PERAGANT OFFICIVM.

SEPTEM ergò Diaconos in vrbe Roma per ſeptem regiones ciuitatis,ſicut à patribus accepimus,habemus: qui per ſingulas hebdomadas & Dominicos dies, atque feſtiuitatum ſolennia cum ſubdiaconibus & Acolytis,ac ſequacium ordinum miniſtris,iniuncta ſibi obſeruant miniſteria,& parati omni hora ſunt ad diuinum officium,& quicquid eis iniungitur,peragendum.Similiter & vobis,prout opportunum fuerit, per ſingulas ciuitates eſt faciendum, vt diuinum abſque vlla mora & negligentia ſtudioſè ac ſolenniter agatur officium. Ibidèm.

CVM EXCOMMVNICATIS NEMO PSALLAT AVT ORET.

SIc Apoſtoli ſtatuerunt,dicentes: Cum excommunicatis (citat can.11.) non eſt cõmunicandum. Et ſi quis cum excommunicatis,auertendo regulas,ſcienter pſallat in domo,aut ſimul locutus fuerit,aut orauerit,ille communione priuetur. Ibidèm.

QVAE CIRCA DIVINA MYSTERIA VNIVERSA VNIFORMITER AGIT ECCLESIA, NON OCIOSE CONTEMPLANDA.

Idē epi.2. ILLA autem (inquit idem ad Epiſcopos Oriētales) quę circa diuina myſteria, & erga baptizandos, in vniuerſo mundo ſancta Ecclesia vniformiter agit, non ocioſo contemplanda ſunt intuitu, nè locum ſuperuacuis intentionibus & ſuperſtitionibus faciamus.

SACERDOTES SACRIFICENT, LEVITAE MINISTRENT.

Ibidèm. SACERDOTES quoq; Dominus ſibi elegit, vt ſacrificent ei, & offerant oblationes Domino. Leuítas quoq; ſub eis eſſe iuſsit in miniſterijs eorum.

TER IN ANNO QVISQVE FIDELIVM COMMVNICET.

Burchard. Decr. l. 5. c. 17. Iuo par. 2. c. 27. Grat. de conſecr. diſt. 1. c. Etſi non.

VT ſi non frequentiùs, (citatur idè Decr. c. 4. à DD. Burchardo, Iuone & Gratiano) ſaltem in anno tèr homines cōmunicent: niſi fortè quis maioribus quibuſlibet criminibus impediatur, in Paſcha videlicet & Pentecoſte, & Natali Domini.

OMNIBVS DOMINICIS DIEBVS AD ALTARE FIAT OBLATIO PANIS ET VINI.

Burchard. ibid c. 24. Iuo ibidèm c. 34.

DECERNIMVS (vt citatur eiuſdem Dec. c. 5. à DD. Burchardo & Iuone) vt in omnibus Dominicis diebus altaris oblatio ab omnibꝰ viris & mulieribus fiat, tam panis quàm vini, vt per has immolationes à peccatorum ſuorum faſcibus liberentur.

PACEM QVOQVE CVM OBLATIONE IN ECCLESIA FACERE POPVLVS ADMONEATVR.

Burchard. ibid. c. 25. Iuo ca. 35.

OBLATIONEM quoquè (ait idem iuxta quod ab ijſdem citatur c. 10.) & pacē in Eccleſia facere iugiter admoneatur populus Chriſtianus: quia ipſa oblatio ſibi & ſuis magnum remedium eſt animarum, & in ipſa pace vera vnanimitas & concordia demonſtratur.

PRE-

PRESBYTER ILLITERATVS MISSAM NON CELEBRET.

SACRIFICIVM (inquit Decr. c.10.ab ijſdem citato) nō eſt accipiendum de manu ſacerdotis, qui orationes vel actiones, & reliquas obſeruationes in Miſſa ſecundùm ritum implere non poteſt. Burch.lib. 5.c.36. Iuo part. 2.l.10.

PHILIPPI PRIMI CHRISTIANI IMPERATORIS, QVVM VELLET COMMVNICARE MYSTERIIS, POENITENTIA PVBLICA.

DE hoc traditum (inquit Euſebius) nobis eſt, quòd Chriſtianus fuerit, & in die Paſchæ, id eſt, in ipſis vigilijs, quum intereſſe voluiſſet & communicare myſterijs, ab Epiſcopo loci nō priùs eſſe permiſſum, niſi confiteretur peccata ſua, & inter pœnitentes ſtaret: nec vllo modo copiam ſibi myſteriorum futuram, niſi priùs per pœnitentiam culpas, quæ de eo ferebantur plurimæ, diluiſſet. Ferunt igitur, libenter eum quod à ſacerdote imperatum fuerat, ſuſcepiſſe, diuinum ſibi ineſſe metum, & fidem religionis pleniſſimam rebus atque operibus comprobando. Euſeb. hiſtor. Eccl. l.6.c. 25. ſeu 27.

QVOD ipſum de vtroque Philippo tradit Paulus Diaconus: Iſti primi (inquit) omnium Imperatorum Chriſtiani Romæ facti ſunt, & in die Paſchæ, id eſt, in ipſis vigilijs, quum intereſſe voluiſſent, & communicare myſterijs, à Fabiano Epiſcopo Romano non priùs eſt permiſſum, niſi confiteretur peccata ſua, & inter pœnitentes ſtaret: nec vllo modo copiam ſibi myſteriorum futurā, Paul. Diacon. hiſt. l.10.

niſi priùs per pœnitétiam culpas, quæ de eo ferebãtur plurimæ, diluiſſet. Fertur igitur, libenter eum quod à ſacerdote ſibi imperatũ fuerat, ſuſcepiſſe, diuinum ſibi ineſſe metum, & fidem religionis pleniſsimam, rebus atque operibus comprobans.

Ioan. Zonar. Annal. Tõ. 1. IOANNES verò Zonara de Philippo Patre: Authores (inquit) quidam ſunt, eum Chriſtianam fidem amplexũ, in Eccleſia communia cum Chriſtianis vota feciſſe, & peccata ſua non grauatìm confeſſum eſſe. Nam quum à præpoſito Eccleſiæ ad communionẽ non admitteretur, niſì confiteri vellet, & nomen ſuum inter pœnitentes profiteri, haud recuſâſſe.

Niceph. l. 5. c. 25. ET ſimiliter Nicephorus: Hunc primum aiunt ex Imperatoribus ad Chriſti fidem acceſsiſſe, eumq; vltimo Paſchatis peruigilio, de reliquijs orationum in Eccleſia participare voluiſſe. non priùs tamen in conuentum fidelium accedere, interceſsione & impedimento eius, qui tum Eccleſiæ præfuit, Epiſcopi permiſſum eſſe, quàm confiteretur, & pœnitentium numero, qui ordine & loco ſuo ſegregati, diſciplina certa explorabantur, aggregaretur: quod non aliter licere ille diceret, niſì hoc feciſſet, propter multas eius noxas, cum eccleſiæ multitudine, conuentûs eius feſti participem fieri. Eum verò, rebus ipſis timorem diuini luminis, religionemque debitam ritè atque ſyncerè declarantem, obſequutum illi eſſe ferunt.

CONCILII CARTHAGINIENSIS SVB ANTECESSORE D. CYPRIANI, STATVTVM DE SACRIFICIO RRO DORMITIONE.

QVOD

QVOD Epiſcopi Anteceſſores noſtri (inquit D. Cyprianus) religioſè conſiderantes, & ſalubriter prouidentes, cenſuerũt, nè quis frater excedens, ad tutelam vel curam clericum nominaret: ac ſi quis hoc feciſſet, non offerretur pro eo, nec ſacrificium pro dormitione eius celebraretur. Cyprian. Epiſt. 66. ad Furnitan.

D. GRATIANI PRIMI TVRONENSIVM EPISCOPI, MYSTERIORVM IN CRYPTIS CELEBRATIO.

PRIMVS (inq̃t D. Gregorius Turonenſis) Gratianus epiſcopus anno imperij Decij primo Turonicis à Romano Papa tranſmiſſus, per cryptas & latibula cum paucis Chriſtianis per eundem conuerſis, myſterium ſolennitatis diei Dominicæ celebrabat. Greg. Turon. hiſt. Franc. l. 10. c. 31.

D. CORNELII PAPAE ROMANI XXII. ET ALIORVM EA AETATE SACRIFICII RITVS, ET QVAE EODEM PERTINENT.

D. CORNELIVS PER OMNIA ECCLESIASTICA OFFICIA ET DIVINAS ADMINISTRATIONES AD EPISCOPATVM PROMOTVS.

Non

Cyprian. Epiſt. 52.

NON iſte (inquit D. Cyprian Epiſtola ad Antonianum) ad Epiſcopatum ſubitò præuénit, ſed per omnia Eccleſiaſtica officia promotus, & in diuinis adminiſtrationibus Dominũ ſæpè promeritus, ad ſacerdotij ſublime faſtigium cunctis religionis gradibus aſſcendit.

NOVATIANVS ECONTRARIO OBLATIONE ET DISTRIBVTIONE SACRAMENTI ABVSVS.

Euſeb. Eccleſ. hiſt. l. 6. c. 35. Niceph. l. 6. c. 3.

QVVM feciſſet (inquit D. Cornelius Epiſtola ad Fabium Epiſcopum Antiochenum apud Euſebium & Nicephorũ) oblationes ποιήσας τὰς προσφορὰς, & ſingulis partẽ ſacramenti diſtribuiſſet porrexiſſetq́;, miſeros homines & infelices pro benedictione & gratiarum actione iuſiurandum dare coëgit.

ATQVE ſuis vtriſque manibus manus accipientis præhendens, non priùs dimiſit, quàm hoc iureiurando eum obſtrinxiſſet, (illius enim verbis vtar) Iura mihi per corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti, te nunquàm nec me deſerturum, nec ad Cornelium reuerſurum.

AMEN DICEBAT COMMVNICANS

ATQVE miſer homo non antè deguſtauit, quàm ità illi ſe deuouiſſet. Et qui illum acceperat, pro Amen, quod dicere debuerat, hoc dixit: Non deincèps ad Cornelium reuertar.

QVI NOVITIANVM ORDINAVERAT EPISCOPVS, AD COMMVNIONEM LAICAM DVNTAXAT ADMISSVS.

EX quibus

EX quibus Epiſtolis (inquit eadẽ Epiſt. D. Cornel. apud eoſdẽ) vnus non longè pòſt, peccatum flebiliter lamentatus, & idem apertè confeſſus, ad Eccleſiam reuénit, quem, populo vniuerſo pro eo rogante, tandèm vt laicum in communionem recepimus. Euſeb. & Niceph. locis citatis.

IN ECCLESIA ROMANA QVAMPLVRIMI TVM PRESBYTERI, DIACONI, SVBDIACONI, ACOLYTI, LECTORES, EXORCISTAE, OSTIARII.

ISTVM igitur (inquit apud eoſdem ibidèm D. Corn.) lepidũ Euangelij patronum Nouatianum (ità enim haud dubiè legendum, pro eo quod eſt, Nouatum) omninò prӕterijt, ſcilicet vnum ſolum Epiſcopum oportere eſſe in hac Eccleſia catholica, in qua tamen non ignorabat (quomodò enim poterat?) presbyteros eſſe quadragintaſex, Diaconos ſeptem, ſubdiaconos ſeptem, acolytos quadragintaduos, Exorciſtas & Lectores vnà cum Oſtiarijs quinquagintaduos. Euſeb. & Nic. ibid.

IPSIVS D. CORNELII SACRIFICIVM.

TVNC miſerunt ſe (inquit Ado Treuirenſis) milites omnes ad pedes eius, orantes ſe baptizari. Quos vt baptizauit, obtulit pro eis ſacrificium laudis: & participati ſunt omnes corpore & ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti. Ado in Martyrol. ad 16. Cal.

QVOD iiſdem verbis repetit Marianus Scotus hiſt. ſuӕ lib. 2. Huc pertinet ex eiuſdem Cornelij Epiſtola ad Lupicinum Vienenſem archiepiſcopum locus, quemadmodùm is apud Georgium Fabricium inuenitur, de Miſsis in Cryptis ab eo celebratis.

SCIAS (inquit) frater chariſsime, arcam Domini vento perſecutionis acerrimè commoueri, & edictis Imperatorum Chriſtianos vbiquè tormentis varijs affici. Nam in vrbe Roma Imperator Georg. Fabric. com. in Chriſt. poëtas.

ad hoc conſtitutus eſt. Vnde neque publicè, neque in cryptis notioribus, MISSAS agere Chriſtianis licet. Exhortetur itaq; charitas veſtra omnes credentes in Chriſtum, nè timeant eos, qui occidunt corpus, ſed potiùs eum qui habet corpus & animam perdēdi poteſtatem. Iam plures fratrum martyrio coronati ſunt. ora vt perficiamus curſum noſtrum nobis à Domino reuelatū. Vale frater in Domino, & ſaluta omnes qui nos amant in Chriſto.

D. CORNELII IN CONCILIO ROMANO CENSVRA, VT EPISCOPI LAPSI, A SACRIFICII OBLATIONE REPELLANTVR.

Cyprian. Epiſt. 68. QVVM manifeſtum ſit, (inquit D. Cyprianus epiſtola ad Epiſcopos Hiſpanos) eiuſmodi homines, nec Eccleſiæ Chriſti poſſe præeſſe, nec Deo ſacrificia offerre debere: maximè quum iampridèm nobiſcum & cum omnibus omninò Epiſcopis in toto mundo conſtitutis, etiam Cornelius Collega noſter, ſacerdos pacificus ac iuſtus, & martyrio quoquè dignatione Domini honoratus, decreuerit eiuſmodi homines ad pœnitentiam quidem agēdam poſſe admitti: ab ordinatione autem cleri atque ſacerdotali honore prohiberi.

Idē Epiſt. 64. AD quam etiam alludit D. Cyprianus epiſtola ad Epictetum: Vndè (inquit) & ipſam veniſſe perſpicimus, & credimus de Dei exploratione cenſuram, nè apud altare conſiſtere, & contrectare vlteriùs perſeuerarent pudorem inceſti, fidem perfidi, religionem prophani, diuina terreni, ſancta ſacrilegi.

Idē Epiſt. 52. EANDEM cenſuram ab ipſo D. Cornelio adimpletam teſtatur his verbis D. Cyprianus epiſtola ad Antonianum: Tractatu ergò illic

illic cum collegis plurimis habito, ſuſceptus eſt Trophimus, pro quo ſatisfaciebat fratrum reditus, & reſtituta multorum ſalus: ſic tamen admiſſus eſt Trophimus, vt laicus communicet, non ſecundùm quod ad te malignorum literæ pertulerũt, quaſi locum ſacerdotij vſurpet.

D. CYPRIANI CARTHAGINIENSIS EPISCOPI, SACRIFICIORVM RITVS.

CYPRIANI INDESINENS IN PERSECVTIONE ET PACE SACRIFICIORVM OBLATIO.

ET nos quidem (inquit ad Moyſen & Maximum epiſtola 1.) veſtri diebus ac noctibus memores, & quãdò in ſacrificijs precem cum pluribus facimus, & cùm in ſeceſſu priuatis precibus oramus, coronis ac laudibus veſtris plenam à Domino fauentiam poſtulamus. Cyprian. Epiſt. 16.

Epistola quoquè ad Florentium Pupianum: Si Deo & Chriſto eius, quibus ſeruio, & quibus puro atque immaculato ore ſacrificia & in perſecutione pariter & in pace indeſinenter offero, pleniſsimè ſatisfeceris, communicationis tuæ poterimus habere rationem. Idẽ Epiſt. 69.

Ac ad Iubaianum: Aut quia Nouatianus altare collocare, & ſacrificia offerre contra fas nititur: ab altari & ſacrificijs ceſſare nos oportet, nè paria & ſimilia cum illo celebrare videamur. Idẽ Epiſt. 73.

CONVENTVS FIDELIVM AD SACRIFICIVM.

Idem lib. de Orat. Dominic.

QVANDO (inquit lib. de Orat. Domin.) in vnũ cum fratribus conuenímus, & ſacrificia diuina cum Dei ſacerdote celebramus, verecundiæ & diſciplinæ memores eſſe debemus: Non paßim ventilare preces noſtras inconditis vocibus: nec petitionem commendandam modeſtè Deo, tumultuoſa loquacitate iactare.

ET IS IN DOMINICVM SIVE ECCLESIAM.

Idem l. de oper. & eleem.

CAETERVM (inquit l. de oper. & eleemoſ.) quæ talis es, nec operari in Eccleſia potes: Egentem enim & pauperem non vident oculi tui ſuperfuſi nigroris tenebris, & nocte contecti.

Ac paulopòſt: Quæ in Dominicum ſine ſacrificio venis.

PRAESERTIM IN OBLATIONIBVS MATVTINIS, NON ITEM VESPERTINIS.

Idē Epiſt. 63.

CAETERVM (inquit Epiſtola ad Cęcilium) omnis religionis & veritatis diſciplina ſubuertitur, nisì id quod ſpiritaliter præcipitur, fideliter reſeruetur: nisì ſi in ſacrificijs matutinis hoc quis vererur, nè per ſaporem vini redoleat ſanguinem Chriſti. Sic ergò incipit & à paßione Chriſti in perſecutionibus fraternitas retardari, dum in oblationibus diſcit de ſanguine eius & cruore confundi. Porrò autem Dominus in Euangelio dicit: Qui confuſus me fuerit, confundetur eum filius hominis. Et Apoſtolus quoquè loquitur, dicens: Si hominibus placerem, Chriſti ſeruus non eſſem. Quomodò autem poſſumus propter Chriſtum ſanguinem fundere, qui ſanguinem Chriſti erubeſcimus bibere? An illa ſibi aliquis contemplatione blanditur, quòd etſi manè aqua ſola offerri videtur, tamen cùm ad cœnandũ venímus, mixtũ calicem offerimus. Sed cùm cœnamus, ad conuiuiũ noſtrum plebẽ conuocare nõ poſſumus, vt ſacramẽti veritatẽ, fraternitate omni præſente, celebremus.

Marc. 8.

Gal. 1.

MANE

MANE ENIM OB RESVRRECTIONEM DOMINI CELEBRABATVR DOMINICVM, ETSI CHRISTVS POST COENAM HOC FECERIT.

AT enim non manè,(addit ibidèm)ſed poſt cœnam mixtum calicem obtulit Dominus. Nunquid ergò Dominicum poſt cœnam celebrare debemus, vt ſic mixtum calicem frequentandis Dominicis offeramus? Chriſtum offerre oportebat circa veſperam diei, vt hora ipſa ſacrificij oſtenderet occaſum & veſperam mundi, ſicut in Exodo ſcriptum eſt: Et occídent illum omne vulgus Synagogæ filiorum Iſrael ad veſperam. Et iterùm in Pſalmis: Adleuatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum. Nos autem reſurrectionem Domini manè celebramus. Ibidèm. Exod. 12. Pſal. 140.

STARE CVR MOS FVERIT AD ORATIONEM.

QVANDO autem ſtamus(inquit de orat. Dominica)ad Orationem, fratres dilectiſsimi, vigilare & incumbere ad preces toto corde debemus. Cogitatio omnis carnalis & ſecularis abſcedat, nec quicquam tunc animus, quàm id ſolum cogitet quod precatur. Idē lib. de Orat. Do.

FIEBAT AVTEM AD ALTARE SACRIFICIVM.

HVC inprimìs pertinent quæ ſuprà allegauimus ex Cypriano de typo Dominici ſacrificij apud Salomonem, vbi etiam Altaris fit mentio, ex epiſtola ad Cæcil. & lib. Teſtim. 2. ad Quirinum. Illud quoquè quod modò ex Epiſtola ad Iubaianum citauimus. Epiſt. 63. lib. Teſt. 3. cap. 2.

ITEM illud epiſtolę 2. ad Cornelium: In tanto fratrum religioſoq; conuentu, conſidentibus Dei ſacerdotibus, & altari poſito. Idem epiſtola 42.

Idem epiſtola 40. ILLVD etiam de Presbyteris hæreticis : Aliud altare conſtitui, aut ſacerdotium nouum fieri,præter vnum altare & vnum ſacerdotium,non poteſt. Quiſquis alibì collegerit,ſpargit.

Idem lib. de Vnit. Eccleſ. ET quod de Nouatiano hęretico alibi adſerit : Arma ille contra Eccleſiam portat,cõtra Dei diſpoſitionem repugnat: hoſtis altaris, aduersùs ſacrificium Chriſti rebellis,pro fide perfidus,pro religione ſacrilegus,inobſequens ſeruus, filius impius, frater inimicus,cõtemptis Epiſcopis & Dei ſacerdotibus derelictis, conſtituere audet aliud altare,precem alteram illicitis vocibus facere,Dominicę hoſtiæ veritatem per falſa ſacrificia profanare.

Idē epi. 55. HOC deniq; epiſtolę ad Cornelium 7. Quid ſupereſt,quàm vt Eccleſia Capitolio cedat,& recedentibus ſacerdotibus, ac Domini altare remouentibus,in Cleri noſtri ſacrum venerandumq́; conſeſſum,ſimulacra atque idola cum aris ſuis tranſeant ?

SVB SPECIE PANIS ET VINI CVR INSTITVTVM HOC MYSTERIVM.

Idē ep. 76. DENIQVE (inquit Epiſtola ad Magnum) vnanimitatem Chriſtianam firma ſibi atq; inſeparabili charitate connexã, etiam ipſa Dominica ſacrificia declarant. Nam quandò Dominus corpus ſuum panem vocat de multorum granorum adunatione congeſtum, populum noſtrum quem portabat,indicat adunatum: & quandò ſanguinem ſuum vinum appellat, de botris atque acinis plurimis expreſſum, atque in vnum coactum : gregem item noſtrum ſignificat, commixtione adunatæ multitudinis copulatum.

NON ALITER OFFERENDVM, QVAM VINO AQVA MIXTO.

Idē ep. 63. ADMONITOS(inquit Epiſtola citata ad Cęciliũ de ſacramento Dominici calicis)nos ſcias,vt in calice offerendo Dominica traditio ſeruetur,neque aliud fiat à nobis, quàm quod pro nobis

Dñs

Dominus prior fecerit: Vt calix qui in commemorationem eius Ioan. 15.
offertur, mixtus vino offeratur. Nam quum dicat Chriſtus: Ego ſum vitis vera: ſanguis Chriſti non aqua eſt vtiq;, ſed vinum. Nec poteſt videri ſanguis eius, quo redempti & viuificati ſumus, eſſe in calice: quandò vinum deſit calici, quo Chriſti ſanguis oſtenditur, qui ſcripturarum omnium ſacramento ac teſtimonio prædicetur. Inuenímus enim & in Geneſi circa ſacramentum Noe hoc Gene. 9.
idem præcurriſſe, & figuram Dominicæ paſsionis illic extitiſſe, ꝙ vinum bibit, quòd inebriatus eſt: quòd in domo ſua nudatus eſt: quòd fuit recubans nudis & patẽtibus femoribus: quòd nuditas illa patris à medio filio denotata eſt, & foràs nunciata: à duobus verò, maiore & minore, contecta: & cętera quę necesſè non eſt exequi: cùm ſatìs ſit hoc ſolum complecti, quòd Noë typum futuræ veritatis oſtendens, non aquam, ſed vinum biberit, & ſic imaginem Dominicæ paſsionis expreſſerit.

A c pagina ſequenti: In benedictione quoquè Iudæ hoc idem ſignificatur, vbi & illic Chriſti figura exprimitur, quòd à fratribus ſuis laudari & adorari haberet, quòd inimicorum dorſa, cedẽtium atque fugientium manibus, quibus crucem pertulit & mortem vicit, compreſſurus fuiſſet: quodque ipſe ſit leo de tribu Iuda, & recubet dormiens in Paſsione, & ſurgat, & ſit ipſe ſpes gentium, quibus ſcriptura diuina adiungit, & dicit: Lauabit in vino ſtolam Gene. 49.
ſuam, & in ſanguine vuæ amictum ſuum. Quandò autem ſanguis vuæ dicitur, quid aliud quàm vinum calicis Dominici, ſanguis oſtenditur? Necnon & apud Iſaiam hoc idem Spiritus ſanctus de Iſaiæ 63.
Domini paſsione teſtatur, dicens: Quarè rubicunda ſunt veſtimenta tua, & indumenta tua velut à calcatione torcularis pleni & percalcati? Nunquìd rubicunda veſtimenta aqua poteſt facere? Aut in torculari aqua eſt, quæ pedibus calcatur, vel prælo exprimitur? Vini vtiquè mentio eſt, & ideò ponitur, vt DOMINI ſanguis vino intelligatur: & quod in calice

Domi-

Dominico poſteà manifeſtatum eſt,prophetis annũciantibus prædiceretur. Torcularis quoq; calcatio & preſſura taxatur, quia quo modo ad potandum vinum veniri non poteſt, niſi botrus calcetur antè,& prematur: ſic nec nos ſanguinem Chriſti poſſemus bibere, niſi Chriſtus calcatus priùs fuiſſet & preſſus, & calicem prior biberet,quem credentibus propinaret.

Et poſteà: Vndè apparet ſanguinem Chriſti non offerri, ſi deſit vinum calici: nec ſacrificium Dominicũ legitima ſanctificatione celebrari, niſi oblatio & ſacrificium noſtrum reſponderit paſsioni.

Pavlo poſt item: Quum ergò neque ipſe Apoſtolus, neque angelus de cælo annunciare poſsit aliter aut docere, præterquàm quod ſemèl Chriſt⁹ docuit,& Apoſtoli eius annunciauerũt: miror ſatìs,vndè hoc vſurpatum ſit, vt contra Euangelicam atque Apoſtolicam diſciplinã, quibuſdam in locis aqua offeratur in Dominico calice, quæ ſola Chriſti ſanguinem non poſsit exprimere. Pſal. 22. Cuius rei ſacramentum nec in Pſalmis tacet Spiritus ſanctus, faciẽs mẽtionem Dominici calicis,& dicens: Calix tuus inebrians quàm peroptimus.Calix autem qui inebriat,vtiquè vino mixtus eſt.Neque enim aqua inebriare quẽquam poteſt. Sic autem calix Domi- Gene. 9. nicus inebriat, vt & Noë in Geneſi vinum bibens, inebriatus eſt. Sed quia ebrietas Dominici calicis & ſanguinis non eſt talis, qualis ebrietas vini ſecularis,cùm diceret Spiritus ſanctus in Pſalmo, Calix tuus inebrians: addidit, quàm peroptimus,quòd ſcilicet calix Dominicus ſic bibentes inebriet,vt ſobrios faciat,vt mentes ad ſpiritalem ſapientiam redigat, vt à ſapore iſto ſeculari,ad intellectum Dei vnuſquiſque reſipiſcat:& quemadmodùm vino iſto communi mens ſoluitur, & anima relaxatur, & triſtitia omnis exponitur, ità è poto ſanguine Domini & poculo ſalutari, exponatur memoria veteris hominis,& fiat obliuio conuerſationis priſtinę ſecularis, & mœſtum pectus ac triſte,quod priùs peccatis angentibus preme-

ba-

batur, diuinæ indulgentiæ lætitia reſoluatur. quod tunc demùm poteſt lætificare in Eccleſia Domini bibentem, ſi quod bibitur, Dominicam teneat veritaté. Quàm verò peruerſum eſt,quamq́; contrarium,vt quum Dominus in nuptijs de aqua vinum fecerit, nos de vino aquam faciamus: cùm ſacramentum quoquè rei illius admonere,& inſtruere nos debeat,vt in ſacrificijs Dominicis vinum potiùs offeramus? Ioan.2.

Ac iterùm: Quod ſcilicet perſpicimus & in ſacramento calicis contineri. Nam quia nos omnes portabat Chriſtus, qui & peccata noſtra portabat: videmus in aqua populum intelligi, in vino verò oſtendi ſanguinem Chriſti. Quandò autem in calice vino aqua miſcetur,Chriſto populus adunatur,& credentium plebs ei,in qué credidit,copulatur & coniungitur. Quæ copulatio & coniunctio aquæ & vini,ſic miſcetur in calice Domini,vt commixtio illa nó poſsit abinuicèm ſeparari. Vndè Eccleſiam,id eſt, plebem in Eccleſia conſtitutam,fideliter & firmiter in eo quod credidit, perſeuerantem, nulla res ſeparare poterit à Chriſto, quo minùs hæreat ſemper & maneat indiuidua dilectio. Sic autem in ſanctificando calice Domini offerri aqua ſola non poteſt: nam ſi vinum tantùm quis offerat,ſanguis Chriſti incipit eſſe ſine nobis: ſi verò aqua ſit ſola,plebs incipit eſſe ſine Chriſto: quandò autem vtrunque miſcetur,& adunatione confuſa ſibi inuicèm copulatur, tunc ſacramentum ſpiritale & cæleſte perficitur. Sic verò calix Domini non eſt aqua ſola,aut vinum ſolum,nisì vtrunque ſibi miſceatur: quo modo nec corpus Domini poteſt eſſe farina ſola,aut aqua ſola,nisì vtrunque adunatum fuerit & copulatum, & panis vnius compage ſolidatum,Quo & ipſo ſacramento populus noſter oſtenditur adunatus,vt quemadmodùm grana multa in vnum collecta,& commolita,& commixta,panem vnum faciunt: Sic in Chriſto qui eſt panis cæleſtis,vnum ſciamus eſſe corpus, cui coniunctus ſit noſter

numerus & adunatus. Non eſt ergò, frater chariſsime, quòd aliquis exiſtimet ſequendam eſſe quorundam conſuetudinem, ſi qui in præteritum in calice Dominico aquam ſolam offerendam putauerint: quærendum eſt enim, ipſi quem ſint ſecuti. Nam ſi in ſacrificio quod Chriſtus obtulit, non niſì Chriſtus ſequendus eſt: vtiquè id nos obaudire & facere oportet, quod Chriſtus fecit, & quod faciendum eſſe mandauit.

SVB finem deniquè eius Epiſtolę: Et viderit, frater chariſsime, ſi quis de anteceſſoribus noſtris vel ignoranter, vel ſimpliciter non hoc obſeruauit & tenuit, quod nos Dominus facere exemplo & magiſterio ſuo docuit: poteſt ſimplicitati eius de indulgentia Domini venia concedi, nobis verò nõ poterit ignoſci, qui nunc à Domino admoniti & inſtructi ſumus, vt calicem Dominicum vino mixtum, ſecundùm quod Dominus obtulit, offeramus.

ACCESSVS SACERDOTIS AD ALTARE.

Idẽ Epiſt. 64. AVDET ſibi adhuc (inquit Epiſtola ad Epictetum) ſacerdotium quod prodidit, vindicare: quaſi poſt aras diaboli, accedere ad altare Dei fas ſit.

CONFESSIO PECCATORVM HIERARCHAE, ET LEVATIO MANVVM IN REPRAESENTATIONEM MYSTERII CRVCIS.

Idẽ lib. de card. oper. Chriſti. SED hierarcha pius (inquit de cœna Domini) quẽ Spiritus ſanctus compũgit, excitat, inhabitat, & ſanctificat, eleuatione manuum crucis myſterium repræſentans, confidenter orat pro ſua & populi ignorantia: recolens pudibundi & contriti animi confeſsione, quòd aliquandò præualente aduersùm ſe peccato fuerit

Pſal. 29. derelictus, iuxta illud quod Dauid plorans ait: Auertiſti faciem tu-

Eſai. 54. am à me, & factus ſum conturbatus. Et Dominus per Eſaiam: Ad

tem-

tempus in modico derelinquam te. Verecundatur fateri, & tamen Pſal. 34.
fatetur iuuentutis delicta. Sed accuſatrici conſciẽtiæ neceſsè eſt coram iudice reſpõdere: nec poteſt ibì eſſe vllum diffugium, vbì ipſa teſtis eſt quę accuſat, & nihil ei poteſt eſſe occultum qui iudicat. Sed vbì cum iudice agit qui iudicatur, & ipſe in partem accuſatoris tranſiens, etiam in ſua præſcriptione ſententiam approbat condemnantis, experitur clementiam ſaluatoris.

LECTIO SCRIPTVRARVM PER LECTORES SVPER PVLPITVM.

FECISSE me (inquit) ſciatis Lectorem Saturum, & hypodiaconum Optatum confeſſorem: quos iam pridèm communi conſilio clero proximos feceramus: quãdò *aut Saturo die Paſchę ſemèl atq; iterùm lectionem dedimus, &c. Idẽ Epiſt. 24.

ET de Aurelio confeſſore: Merebatur talis clericæ ordinationis vlteriores gradus & incrementa maiora, non de annis ſuis, ſed de meritis æſtimandus: ſed interìm placuit vt ab officio lectionis incipiat. Idẽ ep. 33.

AC de Celerino confeſſore: Hunc ad nos, fratres dilectiſsimi, cum tanta Domini dignatione venientem, teſtimonio & miraculo eius ipſius, qui ſe perſecutus fuerat, illuſtrem: quid aliud quàm ſuper populum, id eſt, ſuper tribunal Eccleſiæ oportebat imponi, vt loci altioris celſitate ſubnixus, & plebi vniuerſæ pro honoris ſui claritate conſpicuus, legat pręcepta & Euãgelium Domini, quæ fortiter ac fideliter ſequitur? vox Dominũ cõfeſſa, in his quotidiè, quæ Dominus locutus eſt, audiatur? Viderit an ſit vlterior gradus, ad quem profici in Eccleſia poſsit. Nihil eſt in quo magìs cõfeſſor fratribus proſit, quàm vt dum Euangelica lectio de ore eius auditur, lectoris fidem, quiſquis audierit, imitetur. Idẽ ep. 34.

ORATIONES PRO QVAVIS NECESSITATE.

Idē lib. ad Demetr. PRo arcendis (inquit lib. ad Demetrianum) hoſtibus & imbribus impetrandis, & vel auferendis vel temperandis aduerſis, rogamꝰ ſemper & preces fundimus: & pro pace ac ſalute veſtra propitiantes ac placantes Deum, diebus ac noctibus iugiter atque inſtanter oramus.

OBLATIONES POPVLI AD SACRIFICIVM.

Idem lib. de oper. & eleem. LOCVPLES & diues es, (matronam auaram alloquitur) & Dominicum celebrare te credis, quæ corbanam omninò non reſpicis: quæ in Dominicum ſine ſacrificio venis: quæ partem de ſacrificio, quod pauper obtulit, ſumis. Intuere in Euangelio viduam præceptorum cæleſtium memorem, inter ipſas preſſuras & anguſtias egeſtatis operantem, in gazophylacium duo, quæ ſola ſibi fuerant, minuta mittentem. Quam cùm animaduerteret Marc. 12. Dominus & videret, non de patrimonio, ſed de animo opus eius examinans, & conſiderans, non quantum, ſed ex quanto dediſſet, reſpondit & dixit: Amen dico vobis, quoniam vidua iſta plus Luc. 21. omnibus miſit in dona Dei. Omnes enim iſti de eo quod abundauit illis, miſeruntin dona Dei: Hæc autem de inopia ſua omnem quemcunque habuit victum miſit. Multùm beata mulier & glorioſa, quæ etiam ante diem iudicij meruit iudicis voce laudari. Pudeat diuites ſterilitatis atque infidelitatis ſuæ: vidua, & inops vidua, in opere larga inuenitur. Quumq; vniuerſa quę dantur, pupillis & viduis conferantur, dat illa quam oportebat accipere, vt ſciamus quę pœna ſterilem diuitem maneat, quandò hoc documento operari etiam pauperes debeãt. Atq; vt intelligamus hæc opera Deo dari, & eum quiſquis hęc faciat, Dñm promereri, Chriſtus illud Dei dona appellat, & in dona Dei viduam duos quadrãtes miſiſſe ſignificat, vt magìs ac magìs poſsit eſſe manifeſtum, quia qui miſeretur pauperis, Deum fœnerat.

EODEM pertinet & illud epiſtolæ ad Epictetum: Stipes & oblationes & lucra deſiderant, quibus priùs inſatiabiles incubabant. Idē Epiſt. 64.

NOMINVM EORVM QVI OBTVLERANT, RECITATIO.

AD communionem (inquit epiſtola ad Clerum 1. de Lapſis) admittuntur, & offertur nomen eorum. Idē Epiſt. 10.

EPISTOLA quoquè ad epiſcopos Numidas de redemptione captiuorum: Vt autem fratres noſtros ac ſorores qui ad hoc opus tam neceſſarium promptè ac libenter operati ſunt, vt ſemper operentur, in mentem habeatis in orationibus veſtris, & eis vicem boni operis in ſacrificijs & precibus repræſentetis, ſubdidi nomina ſingulorum, ſed & collegarum quoquè & cōſacerdotum noſtrorum, qui & ipſi quum præſentes eſſent, & ſuo, & plebis ſuæ nomine, quædam pro viribus contulerunt, nomina addidi. Idē Epiſt. 60.

IN PRAEFATIONE ANTE ORATIONEM, SVRSVM CORDA: AC, HABEMVS AD DOMINVM.

IDEO & ſacerdos (inquit l. de Orat. Domin.) ante Orationē Præfatione præmiſſa parat fratrum mentes, dicendo: Surſùm corda: vt dum reſpondet plebs, Habemus ad Dominum: admoneatur, nihil aliud ſe, quàm Dominum, cogitare debere. Idem l. de ora. Dom.

GRATIARVM ACTIO SACERDOTIS, ET CAPITIS INCLINATIO.

AD hæc (inquit de cœna Domini) inter ſacra myſteria ad gratiarum actiones conuertitur, & inclinato capite, munditia cordis adepta, ſe intelligens cōſummatum, reſtitutus peccator, ſanctificatam Deo animā quaſi depoſitum cuſtoditū fideliter reddit. Idem l. de card. oper. Chriſti.

SANCTIFICATIO LEGITIMA SEV CONSECRATIO.

Idẽ Epiſt. 63. QVONIAM quidam (inquit ſæpè dicta Epiſt. ad Cæcil.) vel ignoranter vel ſimpliciter in calice Dñico ſanctificãdo, & plebi miniſtrãdo, nõ hoc faciunt, quod Ieſus Chriſtus, Dominus & Deus noſter, ſacrificij huius author & doctor fecit & docuit: religioſum pariter ac neceſſarium duxi, de hoc ad vos literas facere, vt ſi quis in iſto errore adhuc teneatur, veritatis luce perſpecta, ad radicem atque originem traditionis Dominicæ reuertatur.

ET paulopòſt: Vndè appáret, ſanguinem Chriſti non offerri, ſi deſit vinum calici: nec ſacrificium Dominicum, legitima ſanctificatione celebrari, niſì oblatio & ſacrificium noſtrum reſponderit paſsioni.

Idem l. de card. oper. Chriſti. Luc. 22. ITEM de cœna Domini: Sed ex quo à Domino dictum eſt, Hoc facite in meam commemorationem, hæc eſt caro mea, & hic eſt ſanguis meus: quotieſcunquè his verbis & hac fide actum eſt, panis iſte ſuperſubſtantialis & calix benedictione ſolenni ſacratus, ad totius hominis vitam ſalutemq́ue proficit, ſimul medicamentum & holocauſtum, ad ſanandas infirmitates & purgandas iniquitates, exiſtens.

PANIS COMMVNIS IN CARNEM ET SANGVINEM DOMINI MVTATIO.

Ibid. PANIS (inquit ibidèm paulopòſt) iſte communis, in carnem & ſanguinem mutatus, procurat vitam & incrementum corporibus: ideoq́ue ex conſueto rerum effectu, fidei noſtrę adiuta infirmitas, ſenſibili argumento edocta eſt, viſibilibus ſacramentis ineſſe vitæ æternæ effectum.

AC rursùm: Panis iſte, quem DOMINVS diſcipulis porrigebat, nõ effigie, ſed natura mutatus, omnipotẽtia verbi factꝰ eſt caro.

ADORA-

ADORATIO CVM PVLSATIONE PECTORIS.

ADORANS autem, fratres dilectiſsimi, (inquit lib. de Orat. dominica) nec illud ignoret, quẽadmodùm in templo cum Phariſæo Publicanus orauerit: non alleuatis in cælum impudenter oculis, nec manibus inſolenter erectis, ſed pectus ſuum pulſans, & peccata intùs incluſa conteſtans, diuinæ miſericordiæ implorat auxilium. Idem l. de ora. Dom.

PASSIONIS CHRISTI MENTIO.

ET quia paſsionis eius mentionem (inquit Epiſtola ad Cæcil.) in ſacrificijs omnibus facimus, nihil aliud quàm quod iſte fecit, facere debemus. ſcriptura enim dicit: Quotieſcunquè enim ederitis panem iſtum, & calicem iſtum biberitis, mortem Domini annunciabitis, quoaduſquè veniat. Quotieſcunquè ergò calicem in commemorationẽ Domini & paſsionis eius offerimus, id quod conſtat Dominum feciſſe, faciamus. Idẽ Epiſt. 63. 1. Cor. 11.

SACRIFICII VERA OBLATIO, IMMO IPSA PASSIO CHRISTI.

SACRIFICIVM (inquit ibidèm) verum & plenũ tunc offert in Eccleſia Deo Patri, ſi ſic incipiat offerre, ſecundùm quod ipſum Chriſtum videat obtuliſſe. Ibid.

Ac paulopòſt: Paſsio eſt enim Domini ſacrificium quod offerimus.

SACRIFICII COMMVNICATIO.

NEC ſolos (inqt de cœna Domini) ſacerdotes ad panis huius eſum dignitatis Leuiticæ ꝓrogatiua admittit: vniuerſa Eccleſia ad has epulas inuitatur, æqua omnibus portio datur: integer erogatur: diſtributus, nõ emembratur: incorporatur, nõ iniuriatur: reci- Idem l. de card. oper. Chriſti.

recipitur,non includitur: cum infirmis habitans,non infirmatur, nec pauperum miniſterio indignatur: fides pura, mens ſyncera hunc habitatorem delectat, neque immenſi & omnipotentis Dei magnitudinem, pauperculæ domûs noſtræ anguſtia offendit vel arctat.

Et ſub finem: Defæcatis animis carnis eius edulium non eſt horrori,ſed honori,potuq́ue ſancti & ſanctificantis ſanguinis,ſpiritus delectatur. Hæc quotiès agimus, non dentes ad mordendum acuïmus, ſed fide ſincera panem ſanctum frangimus & partimur: dum quod diuinum,& humanum eſt, diſtinguimus & ſeparamus, itemq; ſimul ſeparata iungentes, vnū Deum & hominē fatemur. Sed noſipſi corpus eius effecti,ſacramēto & re ſacramenti capiti noſtro cōnectimur & vnímur,ſinguli alter alterius mēbra miniſteriū dilectionis pro inuicèm exhibentes,communicamus charitate,participamus ſolicitudine, eundem cibum manducantes, & eundem potum bibentes,qui de petra ſpiritali profluit & emánat, qui cibus & potus eſt Dominus noſter Ieſus Chriſtus.

PER EOS QVI INTERSVNT AVT ETIAM PARTICIPANT DONIS, COMMEMORANDA CHRISTI PASSIO.

Ibidèm. VIDE (inquit ibidèm paulopriùs) quomodò his qui Chriſti commemorāt paſſionē intrà ſacra officia, quaſi per quoſdam canales de interioribus fontibus egrediantur torrentes,& ſuper omnes delicias lachrymis nectareis anima delectetur: quantam ſuauitatem animæ, inquirenti vbì ſit Deus ſuus, ſuſpiria contemplationis eliciant.

Ac rursùm: Verùm hi,qui verbotenùs corde ſicci, & mēte aridi ſacris interſunt, vel etiam participant donis, lambunt quidem petram,ſed indè nec mel ſugunt, nec oleum: qui nec aliqua charitatis dulcedine, nec ſpiritûs ſancti pinguedine vegetantur, nec ſe iudi-

iudicant, nec ſacramenta dijudicant: ſed ſicut cibis communibus irreuerentes ſacris vtuntur muneribus,& Dominicę menſæ in veſte lutulenta ſe ingerunt impudenter.

SACRIFICIO A SACERDOTE CELEBRATO, PARTEM QVILIBET ACCIPIEBAT.

ET alius (inquit lib. de lapſis) qui & ipſe maculatus, ſacrificio à ſacerdote celebrato, partem cum cæteris auſus eſt latenter accipere: ſanctum Domini edere & contrectare non potuit, cinerem ferre ſe apertis manibus inuénit. Documento vnius oſtenſum eſt, Dominum recedere, cùm negatur: nec immerentibus ad ſalutem prodeſſe quod ſumitur, quandò gratia ſalutaris in cinerem, ſanctitate fugiente, mutetur. Idem l. de lapſis.

IN MANVS CORPVS DOMINI TRADEBATVR.

A Diaboli aris (inquit ibidèm ante aliquot paginas) reuertentes, ad ſanctum Domini ſordidis & infectis nidore manibus accedunt: & plùs modò in Dominum manibus atq; ore delinquunt, quàm quum Dominum negauerunt. Ibid.

Ac rursùs: Iacens ſtantibus, & integris vulneratus minatur: & quòd non ſtatìm Domini corpus inquinatis manibus accipiat, aut ore polluto Domini ſanguinem bibat, ſacerdotibus ſacrilegus iraſcitur.

EODEM pertinet illud Epiſtolæ ad Thibaritanos: Armemus & dexteram gladio ſpiritali, vt ſacrificia funeſta fortiter reſpuat, & Euchariſtiæ memor, quæ DOMINI corpus accepit, ipſum complectatur, poſteà à Domino ſumptura præmium cæleſtium coronarum. Idē Epiſt. 56.

ILLVD quoquè libri de bono patientiæ: Nec poſt geſtatam Euchariſtiam manus gladio & cruore maculatur. Idem l. de bō. patiēt.

DOMVM QVOQVE SECVM ABSPORTARE EVCHARISTIAM LICEBAT.

Idem l. de ſpect. QVI feſtinans (inquit libro de ſpectaculis) ad ſpectaculum dimiſſus, (vbi videtur alludere ad illud vſitatum, Ite Miſſa eſt) & adhuc ſecum gerens, vt aſſolet, Euchariſtiam, inter corpora obſcœna meretricum tulit, plùs damnationis meritus de ſpectaculi voluptate.

Idem l. de Lapſ. HVC etiam pertinet illud libri de lapſis: Et quum quædam arcam ſuam, in qua Domini ſanctum fuit, manibus indignis tentâſſet aperire: igne indè ſurgente deterrita eſt, nè auderet attingere.

SOLENNIBVS QVOQVE ADIMPLETIS, DIACONVS CALICEM ADMINISTRABAT.

Ibidèm. IGNORATIONE (inquit ibidèm) obreptum eſt, vt ſacrificantibus nobis, eam ſecum mater inferret. Sed enim puella mixta cum ſanctis, precis noſtræ & orationis impatiens, nunc ploratu concuti, nunc mentis æſtu cœpit fluctabunda iactari, & velut tortore cogente, quibus poterat indicijs conſcientiam facti in ſimplicibus adhuc annis rudis anima fatebatur. Vbì verò ſolennibus adimpletis, calicem Diaconus offerre præſentibus cœpit, & accipiẽtibus cæteris locus eius aduénit: faciem ſuam paruula, inſtinctu diuinæ maieſtatis auertere, os labijs obturantibus premere, calicem recuſare. Perſtitit tamen Diaconus, & reluctanti licèt, de ſacramento calicis infudit. Tunc ſequitur ſingultus & vomitus. In corpore atq; ore violato Euchariſtia permanere non potuit. Sanctificatus in Domini ſanguine potus, de pollutis viſceribus erupit: tanta eſt poteſtas Domini, tanta maieſtas. Secreta tenebrarum ſub eius luce detecta ſunt, ſacerdotem Dei nec occulta crimina fefellerunt. Hoc

circa

circa infantem, quæ ad eloquendum alienum circa ſe crimen necdùm habuit ætatem.

At verò ea quæ ætate prouecta, & in annis adultioribus conſtituta, ſacrificantibus nobis latenter obrepſit, non cibum, ſed gladium ſibi ſumens, & velut quædam venena letalia inter fauces & pectus ſanguinem admittens, angi & anima exæſtuante concludi poſtmodùm cœpit. Et preſſuram non iam perſecutionis, ſed delicti ſui paſſa, palpitans & tremens concidit. Impunitum diù nõ fuit nec occultum diſsimulatæ conſcientiæ crimen: quæ fefellerat hominem, Deum ſenſit vltorem.

PVERI QVOQVE ET PVELLAE COMMVNICABANT.

Pertinere huc inprimìs illud, quod modò de puella adduximus, patet ex eo quod præmittitur: Sed facinus puella commiſſum tam loqui & indicare non potuit, quàm nec intelligere priùs potuit, nec arcere. Ibid.

De infantibus quoquè idipſum iam anteà teſtatur in hæc verba: Nónne illi, quum dies iudicij venerit, dicent: Nos nihil fecimus, nec derelicto cibo & poculo Domini, ad profana contagia ſpontè properauimus? Ibid.

LAPSI, ANTE EXOMOLOGESIN ET ACTAM POENITENTIAM A COMMVNICATIONE ABSTENTI, ET PRESBYTERI PRO ILLIS OFFERRE PROHIBITI.

Qvvm in minoribus peccatis (inquit Epiſtola 1. ad Clerum de Lapſis) agant peccatores pœnitentiã iuſto tempore, & ſecundùm diſciplinæ ordinẽ ad exomologeſim veniãt, & p manûs impoſitionem Epiſcopi & Cleri, ius communicationis accipiãt: nunc crudo tempore, perſecutione adhuc perſeuerãte, nondũ Idẽ Epiſt. 10.

reſtituta Eccleſiæ ipſius pace,ad communicationem admittuntur, & offertur nomen eorum, & nondùm pœnitentia acta, nondùm exomologeſi facta, nondùm manu eius ab Epiſcopo & Clero impoſita,Euchariſtia illis datur, quum ſcriptum ſit: Qui ederit panem, aut biberit calicem Domini indignè,reus erit corporis & ſanguinis Domini.

1.Cor.11.

Idē Epiſt. 11. Et epiſtola 11. Illi contra Euangelij legem, contra veſtram quoquè honorificā petitionem ante actam pœnitentiam,ante exomologeſin grauiſsimi atq; extremi delicti factam,ante manum ab Epiſcopo & Clero in pœnitentiam impoſitam, offerre lapſis pacē & Euchariſtiam dare,id eſt, ſanctum Domini corpus profanare audeant: cùm ſcriptum ſit:Qui ederit panem,aut biberit calicem Domini indignè,reus erit corporis & ſanguinis Domini.

1.Cor.11.

Ibid.epiſt. 12. Ac epiſtola 3.Nam quū in minoribus delictis, quæ non in Dominum committuntur, pœnitentia agatur iuſto tempore, & exomologeſis fiat,inſpecta vita eius qui agit pœnitētiam,nec ad communionem venire quis poſsit, nisì priùs illi ab Epiſcopo & clero manus fuerit impoſita: quantò magìs in his grauiſsimis & extremis delictis,cautè omnia & moderatè,ſecundùm diſciplinam Domini,obſeruari oportet?

Item. lib. de Lapſ. Item libro de Lapſis: Mortiferos idolorum cibos adhuc penè ructantes,exhalantibus etiam nunc ſcelus ſuum faucibus, & cōtagia funeſta redolentibus,Domini corpus inuadunt: quandò occurrat ſcriptura diuina, & clamet & dicat: Omnis mundus manducabit carnem: & anima quæcunque manducauerit ex carne ſacrificij ſalutaris, quod eſt DOMINI, & immunditia ipſius ſuper * ipſum eſt, peribit anima illa de populo ſuo. Apoſtolus item teſtatur, & dicit: Non poteſtis calicem Domini bibere & calicem dæmoniorum: non poteſtis menſæ Domini communicare, & menſæ dæmoniorū.Idē contumacibus & peruicacibus cōminatur & denunciat, dicēs: Quicunq; ederit panē,aut biberit calicem Domi-

Leuit. 7.

* ipſam

1.Cor. 10.

Ibid. 11.

Domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis Domini. Spretis his omnibus & contemptis, vis infertur corpori eius & ſanguini.

QVI CONTRAVENERINT PRESBYTERI, OFFERRE NON PERMITTANTVR, ET A COMMVNICATIONE ARCEANTVR.

INTERIM (inquit dicta 1. ad Clerum de lapſis Epiſtola) temerarij & incauti & tumidi quidam inter vos qui hominem non cogitant, vel Deum timeant: ſcientes quoniam ſi vltrà in iiſdem perſeuerauerint, vtar ea admonitione, qua me vti Dominus iubet, vt interìm prohibeantur offerre, acturi & apud nos & apud confeſſores ipſos, & apud plebem vniuerſam cauſam ſuam, cùm Domino permittente, in ſinum matris Eccleſiæ recolligi cœperimus. Idē ep. 10.

EPISTOLA quoquè de Gaio Diddenſi presbytero: Integrè & cum diſciplina feciſtis, fratres chariſs. quòd conſilio collegarum meorum qui præſentes erant, Gaio Diddenſi presbytero, & diacono eius cenſuiſtis non communicandum: qui communicando cum lapſis & offerendo oblationes eorum in prauis erroribus ſuis frequenter depræhenſi, & ſemèl atque iterùm, ſecundùm quod mihi ſcripſiſtis, à collegis meis moniti nè hoc facerent, in præſumptione & audacia ſua pertinaciter perſtiterunt. Idē ep. 28.

AC paulopòſt: Intereà ſi quis immoderatus, & præceps ſiue de noſtris presbyteris vel diaconibus, ſiue de peregrinis auſus fuerit ante ſententiam noſtram communicare cum lapſis, à communicatione noſtra arceatur.

EPISCOPI QVOQVE LAPSI SACRIFICIVM OFFERRE PROHIBITI.

QVOMODO ſe putat poſſe (inquit Epiſtola ad Epictetum) agere pro Dei ſacerdote, qui obtemperauit & ſeruiuit diaboli ſacerdotibus? aut quomodò putat manum ſuam tranſ- Idem epiſtola 64.

ferri poſſe ad Dei ſacrificium & precem Domini, quæ captiua fuerit ſacrilegio & crimini? quandò in ſcripturis diuinis Deus ad ſacrificium prohibeat accedere ſacerdotes etiam in leuiori crimine
Leuit. 21. conſtitutos, & in Leuitico dicat: Homo in quo fuerit vitium aut macula, nō accedet offerre dona Deo. Item in Exodo: Et ſacerdo-
Exod. 19. tes qui accedunt ad Dominum Deum, ſanctificentur, nè fortè derelinquat eos Dominus. & iterùm: Et qui accedunt miniſtrare ad altare ſancti, non adducent in ſe delictum, nè moriantur. Qui ergò grauia in ſe delicta adduxerunt, id eſt, qui idolis ſacrificando ſacrilega ſacrificia fecerunt, ſacerdotium DEI ſibi vindicare non poſſunt.

PRESBYTERORVM SINGVLORVM CVM SINGVLIS DIACONIS OBLATIO.

Idē epi. 5. PRESBYTERI quoq; (inquit Epiſtola ad Clerū de cura pauperum & quiete plebis) qui illic apud confeſſores offerūt, ſinguli cum ſingulis diaconis per vices alternēt: quia & mutatio perſonarum, & viciſsitudo conuenientium minuit inuidiam.

SACRIFICIA IN ANNIVERSARIIS MARTYRVM.

Idem epiſtola 34. SACRIFICIA (inquit Epiſtola de Celerino) pro eis ſemper, vt meminiſtis, offerimus, quotiès martyrum paſsiones & dies anniuerſaria commemoratione celebramus.

Idē ep. 37. DENIQVE & dies eorum (inquit epiſtola ad Clerum de [con]feſſoribus in carcere) quibus excedunt, adnotate, vt commemorationes eorum inter memorias martyrum celebrare poſsimus. Quanquàm Tertullus fideliſsimus & deuotiſsimus frater noſter, pro cætera ſolicitudine & cura ſua, quam fratribus in omni obſequio operatiōis impertit, (qui nec illic circa curam corporum deeſt) ſcripſerit & ſcribat, ac ſignificet mihi dies, quibus in carcere be-

ati fratres noſtri ad immortalitatem glorioſæ mortis exitu tranſeunt,& celebrentur hîc à nobis oblationes & ſacrificia ob commemorationes eorum, quæ citò vobiſcum, Domino protegente, celebrabimus.

BIRRO, DALMATICA, ET LINEA VTEBATVR D. CYPRIANVS.

ET ità (inquit Author Actûs paſsionis eius) idem Cyprianus in agrum Sexti perductus eſt, & ibì ſe lacerna & birro expoliauit,& genu in terram flexit,& in orationem ſe Domino proſtrauit. Et quum ſe Dalmatica expoliâſſet, & Diaconibus tradidiſſet,in linea ſtetit. Act. Paſs. Cypr.

QVOD iiſdem penè verbis repetit Ado Treuirenſis: Et ità perductus (inquit) glorioſus martyr poſt Prętorium in agrum Sexti, exuit ſe lacerna & birro,& complicans poſuit ad genua ſua: dehinc Dalmaticam tulit, & Diaconibus tradidit, & ſtans in linea,ſuſtinebat ſpiculatorem,cui & XXV.aureos dari pręcepit. Ado in martyrol. ad 18.Calend. Oct.

CONCILII AFRICANI DE LAPSIS I. SENTENTIA DE ADVLTERINA NOVATIANI CATHEDRA ET SACRIFICIIS.

QVVM Nouatianus ipſe(inq̃t Epiſtola ad Stephanum I.) quē ſequitur,olìm abſtētus,& hoſtis Eccleſię iudicatus ſit. Et quũ ad nos in Africā legatos miſiſſet,optans ad communicationem noſtram admitti,hinc à Concilio plurimorum ſacerdotum qui præſentes eramus,ſententiam retulerit,ſe foris eſſe cœpiſſe,nec poſſe à quoquam noſtrûm ſibi communicari, qui Epiſcopo Cornelio in Catholica Eccleſia de Dei iudicio & cleri ac plebis ſuffragio ordinato, profanum altare erigere,& adulteram cathedram Idē ep.67.

col-

collocare, & ſacrilega contra verum ſacerdotem ſacrificia offerre tentauerit.

PATRVM AFRICANI CONCILII II. DE LAPSIS DECRETVM, DE COMMVNICATIONE LAPSIS DANDA, AC QVOTIDIANA SACRIFICIA.

Apud Cy. Epiſt. 54. AT verò nunc (ſcribunt Epiſtola ad Cornelium) non infirmis, ſed fortibus pax neceſſaria eſt: nec morientibus, ſed viuentibus communicatio à nobis danda eſt, vt quos excitamus & hortamur ad prælium, non inermes & nudos relinquamus, ſed ꝓtectione ſanguinis & corporis Chriſti muniamus: & quum ad hoc fiat Euchariſtia, vt poſsit accipientibus eſſe tutela, quos tutos eſſe contra aduerſarium volumus, munimento Dominicæ ſaturitatis armemus. Nam quomodò docemus aut prouocamus eos in confeſsione nominis ſanguinem ſuum fundere, ſi eis militaturis Chriſti ſanguinem denegamus? aut quomodò ad martyrij poculum idoneos facimus, ſi non eos priùs ad bibendum in Eccleſia poculum Domini iure communicationis admittimus? Et paulò pòſt: Immò Epiſcopatûs noſtri honor grandis & gloria eſt, pacem dediſſe martyribus, vt ſacerdotes qui ſacrificia Dei quotidiè celebramus, hoſtias Deo & victimas præparemus.

D. LV.

D. LVCII PAPAE XXIII. ROMANI CONSTITVTVM DE MINISTRIS ALTARIS.

MINISTRI altaris, (inquit D.Lucius, vt citatur à Gratiano) Presbyteri ſiue Diaconi, ad Dominica tales eligãtur officia, qui continentiam ſeruent. Si verò poſt ordinationem ſuam miniſtros contigerit propriæ vxoris inuadere cubile, ſacrarij non intrent limina, neque * ſacrarij portitores fiant, neque altare contingant, neque ab offerentibus holocauſti oblationem ſuſcipiant, neque ad Dominici corporis * portionem accedant, neque * propinquent, neque ſine maioris natu authoritate maiora gerant officia: vrceum ſanè ad altare vel calicem non ſuggerant. Grat. diſt. 81. ca. Miniſtri *ſacrificij *portationem *propinẽt

CONCILII AFRICANI PATRVM ID TEMPORIS SACRIFICIA.

VICARIAS verò (inquiũt Epiſtola ad Luciũ Papam) pro nobis ego & collegæ & fraternitas omnis has ad vos literas mittimus, frater chariſsime, & repræſentantes vobis per Epiſtolam gaudium noſtrum, fida obſequia charitatis expromimus: hìc quoquè in ſacrificijs atque in orationibus noſtris non ceſſantes Deo patri, & Chriſto filio eius Domino noſtro gratias agere: & orare pariter ac petere, vt qui perfectus eſt atq; perficiens, cuſtodiat & perficiat in vobis confeſsionis veſtræ glorioſam coronam. Apud Cy. Epiſt. 58.

QVI in eadem Epiſtola alludunt ad D.Lucij ſacrificia, dum inquiunt: Vt altari Dei aſsiſtat Antiſtes.

D. STEPHANI ROMANI PAPAE XXIIII. STATVTVM DE VESTIMENTIS SACRATIS, ET SACRIFICIA.

Steph. papa epiſt. 1.

VESTIMENTA verò Eccleſiaſtica (inquit D. Stephanus Epiſtola ad Hilarium Epiſcopum) quib⁹ Domino miniſtratur, cultusque diuinus omni honorificentia & honeſtate, à ſacerdotibus reliquisque Eccleſiæ miniſtris celebratur, & ſacrata debent eſſe, & honeſta. Quibus alijs in vſibus (quum Deo, eiusque ſeruitio cõſecrata & dedicata ſint) nemo debet frui, quàm Eccleſiaſticis & Deo dignis officijs. Quæ nec ab alijs debent contingi aut ferri, niſi à ſacratis hominibus, nè vltio quæ Balthaſar regem percuſsit, ſuper hæc tranſgredientes, & talia præſumentes, veniat diuina, & corruere eos faciat diuinæ vltionis iuſtum flagellum ad ima. Hæc illis partibus quibus moraris, & in omnibus quibus potueris, cũctis nota facito, & obſeruare Apoſtolica mandato authoritate: quia & noſtri, nobisque commiſsi, in ſancta Apoſtolica & vniuerſali Eccleſia, omnes hæc obſeruare, nunc & futuris temporibus profeſſi ſunt.

Dan. 5.

Dam. Põtif. l. c. 24.

FACIT huius quoquè ſtatuti mentionem Damaſus: Hic (inquit) conſtituit, ſacerdotes & Leuitas veſtibus ſacratis in vſu quotidiano non vti, & niſi in Eccleſia tantùm.

Beda & Ado ad 4. Non. Au.

ET ven. Beda ac Ado Treuirenſis: Hic conſtituit, vt ſacerdotes & Leuitæ veſtes ſacras in quotidiano vſu non haberẽt, niſi tantùm in Eccleſia.

Alcuin. l. de diuin. offic.

ALCVINVS quoquè: Stephanus natione Romanus ex patre Iobio, vt legitur in Geſtis Pontificalibus, conſtituit ſacerdotibus Leuitisque, veſtes ſacras in quotidiano vſu non vti, niſi in Eccleſia.

ITEM

ITEM Vualafridus Strabus: Stephanus autem 24. conſtituit, ſacerdotes & Leuítas veſtibus ſacratis in vſu quotidiano nõ vti, niſi in Eccleſia tantùm. Vualafr. Strab. de reb. Eccl. cap. 24.

AC Martinus Polonus: Hic conſtituit, ſacerdotes & Leuítas veſte ſacrata in quotidiano vſu non vti. Mart. Pol. ad annũ 257.

EIVSDEM SACRIFICIA.

SACRIFICII porrò ipſius D. Stephani papę in hęc verba meminit ven. Beda: Beatus igitur Stephanus, poſt multa quę operatus eſt bona, miſsis à Valeriano militibus, iuſſus eſt decollari, qui venientes, inuenerunt eum ſacrificium Deo offerentem, & decollauerunt eum in eodem loco. Beda in Martyr. loco cit.

ET Vſuardus: Qui quum ſtaret intrepidus ante altaris ſolénia, & iugiter cœpta perficeret, in eodem loco ſic à ſua decollatus eſt ſede. Vſuard. in mart.

ADO quoquè Treuirenſis: Celebrabat (inquit) Miſſas atque Concilia per cryptas martyrum. Ado in martyr.

ET paulò pòſt: Beatus verò Stephanus perrexit cum omnibus Chriſtianis ad Cœmeterium S. Lucinæ, & multis eos conſolatus ſermonibus, obtulit pro eis ſacrificium Deo omnipotenti. Quę geſta audiens Valerianus, miſit plurimos militum, qui B. Stephanum punirent. Qui venientes, inuenerunt ſacrificium Deo offerentem, intrepidum atque conſtantem ante altare, ſolennia incepta perficientem. Et in eodem loco eum in ſua decollauerũt ſede.

QVAE verba eadem etiam reperire eſt apud Marianũ Scotum. Mar. Scot. hiſt. l. 2.

MARTINVS deniquè Polonus: Hunc demùm Miſſam celebrantem, in ſua ſede decollauerunt. Mart. Pol. loco cit.

CONCILII AFRICANI HOC TEMPORE STATVTA DE EPISCOPIS LAPSIS.

QVALES OPORTEAT DESERVIRE ALTARI, ET SACRIFICIA CELEBRARE.

Apud Cy. Epiſt. 68. SED ENIM (inquiunt Epiſtola ad Hiſpanos Epiſcopos de Baſilide & Martiali) deſiderio huic veſtro non tam noſtra cõſilia, quàm diuina pręcepta reſpondent, quibus iam pridèm mandatur voce cęleſti, & Dei lege pręſcribitur, quos & quales oporteat deſeruire altari, & ſacrificia diuina celebrare. In Exodo nanque ad
Exod. 19. Moyſen Deus loquitur & monet, dicens: Sacerdotes, qui accedunt ad Dominũ Deum, ſanctificentur, nè fortè derelinquat illos Dominus. Et iterùm: Et quum accedunt miniſtrare ad altare ſancti,
Leuit. 21. non adducent in ſe delictum, nè moriantur. Item in Leuitico p̃cipit Dominus, & dicit: Homo in quo fuerit macula & vitium, nõ accedet offerre dona Deo. Quę quum p̃dicta, & manifeſta ſint nobis, pręceptis diuinis neceſsè eſt obſequia noſtra deſeruiant: nec perſonã in eiuſmodi rebus accipere, aut aliq̃d cuiquã largiri poteſt humana indulgẽtia, vbì intercedit & legem tribuit diuina p̃ſcriptio.

NON NISI IMMACVLATOS ANTISTITES ELIGI DEBERE.

IBIDEM paulopòſt: Quę ante oculos habentes, & ſolicitè ac religiosè conſiderantes, non nisì immaculatos & integros antiſtites eligere debemus, qui ſanctè & dignè ſacrificia Deo offerant.

CVR CLERO CONVOCATO ELECTIO CELEBRABATVR.

POSTEA quoquè: Quod vbiq; idcircò tam diligenter & cautè, conuocata plebe tota, gerebatur, nè quis ad altaris miniſterium vel ad ſacerdotalem locum indignus obreperet.

LAICA COMMVNIO.

AC rursùm: Satìs gratulans, ſi ſibi vel laico communicare contingeret.

SA-

SACRIFICIA OFFERRE EPISCOPI LAPSI NON PERMITTANTVR.

QVAPROPTER quum multa ſint & grauia delicta, quibus Baſilides & Martialis implicati tenētur, fruſtrà tales Epiſcopatum ſibi vſurpare conantur, quum manifeſtum ſit, eiuſmodi homines nec Eccleſiæ Chriſti poſſe præeſſe, nec Deo ſacrificia offerre debere.

CONCILII AFRICAE DE BAPTIZANDIS HAERETICIS I. SANCTIFICATIONIS EVCHARISTIAE TESTIMONIVM.

PORRO autem (inquiunt Epiſtola ad Ianuarium & cæteros Epiſcopos Numidas) Euchariſtia in altari ſanctificatur. Apud Cypriā. epiſt. 70.

CONCILII AFRICAE ET NVMIDIAE DE BAPTIZANDIS HAERETICIS II. DECRETVM, DE EPISCOPIS, PRESBYTERIS, ET DIACONIS HAERETICIS.

NON RECIPIENDI ILLI, NISI AD COMMVNIONEM LAICAM.

ADDIMVS planè & adiungimus, (inquiunt Epiſtola ad Stephanum Papam) frater chariſsime, cōſenſu & authorita- Apud Cypriā. epiſt. 72.

 te com-

te communi, vt etiam ſi qui Presbyteri aut Diaconi,qui vel in Eccleſia catholica priùs ordinati fuerint,& poſtmodùm perfidi ac rebelles contra Eccleſiam ſteterint, vel apud hæreticos à Pſeudoepiſcopis & Antichriſtis contra Chriſti diſpoſitionem profana ordinatione promoti ſint, & contra altare vnum atque diuinum ſacrificia foris falſa ac ſacrilega offerre conati ſint, eos quoquè hac conditione ſuſcipi quum reuertuntur, vt communicent laici: & ſatis habeant quòd admittuntur ad pacem, qui hoſtes pacis extiterint, nec debere eos reuertentes,ea apud nos ordinationis & honoris arma retinere,quibus contra nos rebellauerint.

OPORTET ENIM QVI ALTARI ET SACRIFICIIS DESERVIVNT, IMMACVLATOS ESSE.

Ibid. OPORTET enim ſacerdotes & miniſtros, qui altari & ſacrificijs deſeruiunt,integros atque immaculatos eſſe, quum
Leuit. 21. Dominus Deus in Leuitico loquatur & dicat: Homo in quo fuerit macula & vitium,non accedet offerre dona Deo. Itẽ in Exodo hæc
Exod. 19. eadem præcipiat & dicat: Et ſacerdotes qui accedunt ad Dominũ Deum,ſanctificentur,nè fortè derelinquat illos Dominus. Et iterùm: Et quum accedunt miniſtrare ad altare ſancti, non adducent in ſe delictum,nè moriantur.

CONCILII CARTHAGINIENSIS DE BAPTIZANDIS HAERETICIS TERTII, SIMILES SENTENTIAE.

Apud. Cypriã. Cõc. Carth. Sẽtent. 1. SACERDOTIVM (inquit Cæcilius à Bilta) adminiſtrat profanus, ponit altare ſacrilegus. Ad hæc omnia accedit & illud malum, vt antiſtites diaboli,audeant Euchariſtiam facere.

ET

ET ideò (inquit Nouatus à Thamugade) ſecundùm teſtimonium ſcripturarum, & ſecundùm decretum Collegarum noſtrorũ ſanctiſsimæ memoriæ virorum, omnes ſchiſmaticos & hæreticos eos qui Ordinati videbantur, inter laicos recipi debere. Ibid. Sent. 4.

ALTERIVS RVRSVM AFRICAE CONCILII STATVTA DE CLERICIS ET EORVM SACRIFICIIS.

CLERICI, TVTORES NON NOMINANDI.

GRAVITER cõmoti ſumus ego & Collegæ mei (inquit Cõcilij nomine ad Furnitaneos D. Cyprianus) qui præſentes aderãt, & cõpresbyteri noſtri qui nobis aſsidebãt, fratres chariſsimi, quũ cognouiſſemus quòd Geminiꝰ Victor, frater noſter, de ſeculo excedẽs, Geminiũ Fauſtinum Presbyterũ, tutorem teſtamento ſuo nominauerit, quum iam pridèm à Concilio Epiſcoporũ ſtatutũ ſit, nè quis de Clericis & Dei miniſtris, tutorem vel curatorem teſtamento ſuo conſtituat. Apud Cypriã. epiſt. 66.

NON ENIM NISI ALTARI ET SACRIFICIIS VACARE DEBENT.

QVANDO ſinguli diuino ſacerdotio honorati, & in clerico miniſterio cõſtituti, non niſì altari & ſacrificijs deſeruire, & precibus atq; orationibꝰ vacare debeãt. Scriptũ eſt eñ: Nemo militans Deo, obligat ſe moleſtijs ſecularibus, vt poſsit placere ei cui ſe ꝓbauit. Quod quum de oĩbus dictum ſit, quãto magìs moleſtijs & laqueis ſecularibus obligari non debent, qui diuinis rebus & ſpiritalibꝰ occupati, ab Eccleſia recedere, & ad terrenos & ſeculares actus vacare non poſſunt? Cuius ordinationis & religionis formã Leuitę priùs in lege tenuerunt, vt quum terram diuiderẽt, & poſſeſsiones parti- Ibid. 2. Tim. 2. Ioſue 13.

partirentur vndecim tribus, Leuitica tribus, quæ templo,& altari, & miniſterijs diuinis vacabat, nihil de illa diuiſionis portione perciperet: ſed alijs terram colentibus, illa tantùm Deum coleret, & ad victum atque alimentum ſuum,ab vndecim tribubus de fructibus qui naſcebantur,decimas reciperet. Quod totum fiebat de authoritate & diſpoſitione diuina: vt qui operationibus diuinis inſiſtebant,in nulla re auocarentur, nec cogitare aut agere ſecularia cogerentur. Quæ nunc ratio & forma in clero tenetur: vt qui in Eccleſia Domini ordinatione clerica promouentur, in nullo ab adminiſtratione diuina auocentur, nec moleſtijs & negocijs ſecularibus alligentur, ſed in honore ſportulantium fratrum, tanquàm decimas ex fructibus accipientes, ab altari & ſacrificijs non recedãt, ſed die ac nocte cæleſtibus rebus & ſpiritalibus ſeruiant.

QVARE, SI QVIS AD TVTELAM CLERICVM NOMINAVERIT, PRO DORMITIONE EIVS NON FIAT OBLATIO.

Ibid. ET ideò Victor quum contra formam nuper in concilio à ſacerdotibus datam,Geminium Fauſtinum presbyterum auſus ſit tutorem conſtituere, non eſt quòd pro dormitione eius apud vos fiat oblatio,aut deprecatio aliqua nomine eius in Eccleſia frequentetur,vt ſacerdotum decretum religioſè & neceſſariè factum, ſeruetur à nobis: ſimul & cæteris fratribus detur exemplũ, nè quis ſacerdotes & miniſtros Dei, altari eius & Eccleſiæ vacantes, ad ſeculares moleſtias deuocet.

APVD ALTARE ENIM DEI NOMINARI NON MERETVR.

Ibid.paulo antè. NEQVE enim apud altare Dei meretur nominari in ſacerdotum prece, qui ab altari ſacerdotes & miniſtros voluĩt auocare.

D. SIXTI

D. SIXTI II, ROMANI PAPAE XXV, SACRIFICIA.

AD hæc beatus Sixtus (inquit Ado Treuirenſis) reſpondit: Ego ſemper ſacrificaui,& ſacrificabo Deo patri omnipotenti,& Domino Ieſu Chriſto filio eius,& Spiritui ſancto,hoſtiam puram & immaculatam. Ado in Martyrol. 8. Idus Aug.

QVOD ipſum repetitur à Mariano Scoto hiſt.lib.2.

NEMESIANI ET ALIORVM EPISCOPORVM AFRICAE MARTYRVM SACRIFICIA.

SED nec illo (ſcribit ad illos è ſuo exilio D. Cyprianus) fratres dilectiſsimi, aliqua poteſt aut religionis, aut fidei iactura ſentiri,quòd illic nunc ſacerdotibus Dei facultas non datur offeréndi & celebrandi ſacrificia diuina. Cyprian. Epiſt.77.

D. LAVRENTII ARCHIDIACONI ROMANI, SACRIFICII MINISTERIVM.

IPSI COMMISSA DOMINICI SANGVINIS DISPENSATIO.

QVVM'QVE duceretur B. Sixtus, cœpit eum his verbis beatus Laurentius (inquit Author vetuſtiſs. vitæ D. Sixti, Laurētij & aliorum) Archidiaconus compellare: Quò progrederis ſine filio Vita D. Sixti MS.

pater? Quò ſacerdos ſancte ſine Diacono properas? Tu nunquàm ſine miniſtro ſacrificiũ offerre cõſueueras. Quid in me ergò diſplicuit tibi pater? Num degenerem probaſti? Experire certè, vtrùm idoneũ miniſtrũ elegeris, cui commiſiſti Dominici ſanguinis diſpenſationem, cui conſummandorũ conſortium ſacramentorũ credidiſti, huic ſanguinis tui conſortium negas?

Ambr. offic. l. 1. c. 41.

QVOD ipſum in hæc verba teſtatur D. Ambroſius: Non prætereamus ſanctum Laurentium, qui quum videret Sixtum Epiſcopum ſuum ad martyrium duci, flere cœpit, non paſſionem illius, ſed ſuam remanſionem. Itaq; his verbis appellare cœpit: Quò progrederis ſine filio pater? Quò ſacerdos ſancte ſine Diacono properas? Nunquàm ſacrificiũ ſine miniſtro offerre conſueueras. Quid in me ergò diſplicuit pater? Num degenerem probâſti? Experire certè, vtrùm idoneum miniſtrum elegeris. Cui commiſiſti Dominici ſanguinis conſecrationem, cui conſummandorum conſortium ſacramentorum, huic conſortium tui ſanguinis negas?

Ado Treuir. in mart.

ADO quoquè Treuirenſis ijſdem penè verbis, quibus ſuprà.

VASA SACRA QVAEDAM ETIAM AVREA, IVSSV D. SIXTI DIVIDENDA.

Vit. MS. D. Sixti ac Ado in Mart.

ET dixit B. Sixtus ad B. Laurentium: (inquit Author ſuprà citatus, & Ado Treuirenſis) Accipe facultates Eccleſiæ & theſauros, & diuide pauperibus quibus tibi videbitur. Accepta poteſtate, B. Laurentius cœpit peregrinos ſtudiosè quærere, & vbicunquè S. clerici, vel pauperes eſſent abſconſi, & portans theſauros, prout cuique opùs erat, miniſtrabat.

Ambr. offic. l. 2. c. 28.

CVI conſentit & D. Ambroſius: Tale (inquit) aurum ſanctus martyr Laurentius Domino reſeruauit, à quo quum quærerentur theſauri Eccleſiæ, promiſit demonſtraturum ſe, ſequenti die pauperes duxit. Interrogatus, vbi eſſent theſauri quos promiſerat, oſtẽdit

dit pauperes,dicens: Hi ſunt theſauri Eccleſiæ. Et verè theſauri, in quibus Chriſtus eſt,in quibus Chriſti fides eſt. Deniquè Apoſtolus ait: Habemus theſaurum in vaſis fictilibus. Quos meliores theſauros habet Chriſtus,quàm eos in quibus ſe eſſe dixit? Sic enim ſcriptum eſt: Eſuriui, & dediſtis mihi manducare: ſitiui, & dediſtis mihi bibere: hoſpes eram, & collegiſtis me. Et infrà: Quod enim vni eorum feciſtis, mihi feciſtis. Quos meliores Ieſus habet theſauros,quàm eos,in quibus amat videri? Hos theſauros demonſtrauit Laurentius,& vicit,quòd eos nec perſecutor potuit auferre. Itaque Ioachim qui aurũ in obſidione ſeruabat,nec diſpenſabat alimoniæ comparandæ, & aurum vidit diripi, & ſe in captiuitatem deduci. Laurentius qui aurum Eccleſiæ mâluit erogare pauperibus, quàm perſecutori reſeruare: pro ſingulari interpretationis viuacitate,ſacram myſterij accepit coronam. Nunquid dictum eſt ſancto Laurentio: Non debuiſti erogare theſauros Eccleſiæ, vaſa ſacramentorum vendere? Matth. 25.

Ac eadem ætate D. Prudentius,

Prud. periſteph. hym. 2.

HIC primus è ſeptem viris,
Qui ſtant ad arã proximi,
Leuita ſublimis gradu,
Et cæteris præſtantior:

Clauſtris ſacrorum præerat,
Cæleſtis arcanum domûs
Fidis gubernans clauibus,
Votasque diſpenſans opes.

Verſat famem pecuniæ
Præfectus vrbi regiæ,
Miniſter inſani ducis,
Exactor auri & ſanguinis.

Laurentium ſiſti iubet:
Exquirit arcam ditibus
Maſsis refertam,& fulgidæ
Montes monetæ conditos.

Hunc (inquit) eſſe veſtris orgijs
Moreq; & artem proditũ eſt,
Hanc diſciplinam fœderis,
Libent vt auro antiſtites.

Argenteis ſcyphis ferunt
Fumare ſacrum ſanguinem,
Auroque nocturnis ſacris
Aſtare fixos cereos.

Nil aſperum Laurentius
Refert ad iſta aut turbidum,
Sed vt paratus obſequi,
Obtemperanter annuit.
Eſt diues, inquit, non nego:
Habetq́; noſtra Eccleſia
Opumq́; & auri plurimùm:
Nec quiſquam in orbe eſt ditior.
Vnum ſed orans flagito,
Induciarum paululùm,
Quo fungar efficaciùs
Promiſsionis munere.
Pepigêre tempus tridui,
Laudatus indè abſoluitur
Laurentius: ſponſor ſuî,
Et ſponſor ingentis lucri.
Tribus per vrbem curſitat
Diebus, infirma agmina
Omnesq́; qui poſcunt ſtipem,
Cogens in vnũ & congregans.

Serm. de nat. S. Laurent.

ET D. Leo papa: Leuitam (inquit) Laurentium, qui non ſolùm miniſterio ſacramentorum, ſed etiam diſpenſatione Eccleſiaſticæ ſubſtantiæ præeminebat, impius perſecutor efferbuit, duplicẽ ſibi prædam de vnius viri compræhenſione promittens, quem ſi feciſſet ſacræ pecuniæ traditorem, faceret etiam veræ religionis exortem. Armatur itaque gemina face homo pecuniæ cupidus, & veritatis inimicus: auaritia, vt rapiat aurum: impietate, vt auferat Chriſtum. Poſtulat, ſibi ab immaculato ſacrarij præſule opes Eccleſiaſticas, quibus auidiſsimus inhiabat, inferri. Cui Leuita caſtiſsimus, vbì eas repoſitas haberet, oſtendens, numeroſiſsimos ſanctorum pauperum obtulit greges: in quorum victu atque veſtitu inamiſsibiles condiderat facultates: quæ tanto integriùs erant ſaluæ, quanto ſanctiùs probabantur expenſæ. Fremit ergò prædo fruſtratus, & in odium religionis quæ talem diuitiarum vſum inſtituiſſet, ardeſcens, direptionem theſauri potioris aggreditur, vt apud quem nullam denariorum ſubſtãtiam reperiſſet, illud depoſitum ei quod ſacratius erat, diues auferret.

Ado in Mart. ad 4. Id. Auguſt.

ADO quoquè Treuirenſis in paſsion. D. Laurent. Cui B. Sixtus omnes facultates Eccleſiæ & theſauros, pergens ad coronam martyrij, tradidit. Hic veniens in Cælium montem, vbì erat quædam vidua,

vidua, in viduitate trigintaduos annos habens, in cuius domo multi Chriſtiani,& presbyteri, & clerici,abſconſi manebant, tulit veſtes & theſauros Eccleſiæ, & cœpit erogare.

SIMEON deniquè Metaphraſtes: Cui(inquit) quum Eccleſiæ vaſa omnia commiſiſſet:Sint hęc(inquit)apud te, & diligentiſsimè cuſtodiantur, ità vt Imperatoris auariſsimi cupiditas ea inuenire non poſsit. Tunc B.Laurentius vaſa illa omnia quæ accepit,Chriſtianis quibuſdam aurificibus vendidit, & precium quod ex illis percepit,egentibus diſtribuit. Simeon Metaphr. in Paſs. S. Laurent.

D. IVSTINI PRESBYTERI ROMANI SACRIFICIVM.

IPSIVS SACRIFICIVM, ET EIVS PARTICIPATIO.

BEATVS autem Iuſtinus (inquiũt Author qui ſuprà,& Ado Treuirẽſis)Presbyter obtulit ſacrificium laudis, & participati ſunt omnes de corpore & ſanguine Domini. Vit. DD. Sixti & Laurẽtij. Ado in Martyro.

PARTIS SACRIFICII DOMVM DEPORTATIO.

REGRESSVS itaque Hippolytus (inquit idem Author vbì de Hippolyto agit) poſt diem tertium, venit in domum ſuam,& dedit pacem omnibus ſeruis & ancillis ſuis, & communicârunt de ſacrificio altaris D.Laurentij martyris. Ibidèm.

DD. FRVCTVOSI EPISCOPI, AVGVRII ET EVLOGII DIACONORVM TARRACONENSIVM, STATIO.

Mar. DD. Fruct. Au. & Eulog. Tō. 2. vit. Surij.

SIQVIDEM in carcere (inqt Author paſsionis ipſorum) quarta feria ſtationem ſolenniter celebrârunt.

FELICIS PAPAE XXVII. ET CONCILII ROMANI DECRETVM, DE MISSARVM CELEBRATIONE SVPER MEMORIIS MARTYRVM.

Felix papa epiſt. 2.

TALES autem perturbatores (inquit D. Felix papa & alij Patres Concilij Romani Epiſtola ad Galliæ Epiſcopos) Eccleſiæ, non ſolùm prædicta agunt mala, ſed & memorias martyrum execrantur. Quapropter in præfata conſtituimus Synodo, vobisq́; & omnibus Eccleſijs tenendum & agendum mandamus, vt ſuper memorias martyrum Miſſæ celebrentur, nè memoriæ eorum à talibus extingui, aut veneratio poſsit prohiberi.

Dam. Pōtif. l. c. 27.

QVOD repetitur à Damaſo: Hic (inquit) conſtituit, ſupra ſepulcra aut memorias martyrum, Miſſas celebrari.

Beda in Mar. ad 3. Cal. Iunij.

AC ijſdem verbis ven. Beda in Martyrologio.

Vualafr. Strab. de reb. Eccl. cap. 20.

ITEM à Vualafrido Strabo: Legitur enim Felix 27. Papa conſtituiſſe, vt ſuper memorias martyrum Miſſæ celebrarentur.

Mar. Sco. hiſt. l. 2.

QVIBVS conſentit Marianus Scotus: Iſte decreuit Miſſas celebrari ſuper memorias martyrum.

RADVLPHVS etiam Tungrenſis loco citato, & Martinus Polonus ad annum 267.

D. LVCIANI SVCCESSORIS D. CYPRIANI OBLATIO ET ALTARE.

Opt. cōtra Parm. li. I.

CONFERTA erat (inquit Diuus Optatus) Eccleſia, populis plena erat Cathedra Epiſcopalis, erat altare loco ſuo,

ſuo,in quo pacifici Epiſcopi retrò temporis obtulerant Cyprianus,Lucianus,& cæteri.

DIVI EVTYCHIANI ROMANI PAPAE XXVIII. CANONES CIRCA SACRIFICIVM ALTARIS.

AD ALTARE NON NISI FABAE ET VVAE BENEDICANTVR.

IDCIRCÒ fratres, (inquit Diuus Eutychianus Papa Epiſtola ad Bæticæ Epiſcopos) iſta prætulimus, vt hæ ſpecies,quas nō licet offerri ſuper altare, iuxta conſtitutionem Apoſtolorum, eorumque ſucceſſorum, ad domum ſacerdotum deferantur, & à ſacerdotibus benedicantur, & per ſimplicem benedictionem benedicta,demùm à populis ſumantur: Fabæ tantùm & vuæ,& cætera, quæ Apoſtoli conſtituerunt,ſuper altare offerantur. Eutych. papa ep.1. Can.ca.4.

AD quod alludens Damaſus: Hic conſtituit fruges fabę & vuæ ſuper altario benedici. Dam. lib. Pōti.c.28.

ET caſtigatiùs ven.Beda:Hic conſtituit,fruges ſuper altare tantùm fabas & vuas benedici. Beda in mart.ad 6.idem Decemb.

CVI conſentit Marianus Scotus loco citato.

LATIVS quoquè Vualafridus Strabus: Dum ergò quædam prohibentur offerri,oſtenditur,ea à quibuſdam(licèt extraordinariè)oblationibus adhibita.Vndè Eutychianus 28. Sedis Romanæ præſul conſtituit, fruges ſuper altare tantùm fabæ & vuæ benedici. Et hæc idcircò fortaſsè, quia vino, ſanguinis Dominici myſterium celebratur: Faba verò,abſtinentium cibus eſt: Aliâs autem diuerſarũ ſpecies rerũ,ſtatutũ eſt vbilibèt benedici à ſacerdotibus: Vualafr. ſtrab. de reb. Eccl. cap. 18.

vel

vel ſi ad altare benedicenda quælibet deferantur, ſpeciali benedictione à conſecratione Dominicorum ſacramentorum omnimodis diſcernenda: vt ſicut pro innumeris legis mandatis, breuiatum Euangelij verbum Dominus fecit ſuper terram, ità pro diuerſis ſacrificiorum ritibus, ſimplex oblatio panis & vini fidelibus ſufficiat, qui non in multitudine vmbrarum apparituram quærunt veritatem, ſed eam in manifeſtatione factorum tenent perſpicuam.

POST CIBVM NEMO SACRIFICIVM ACCIPIAT, NISI PRO VIATICO.

Burchard. decr. l. 5. c. 35. Iuo pa. 2. cap. 45.

QVI acceperit (inquit idem Canon 2. iuxta quod citatur à DD. Burchardo & Iuone) ſacrificium poſt cibum, aut poſt aliquam paruiſsimam refectionem, niſi pro viatico, pueri tres dies, maiores ſeptem, clerici viginti dies pœniteant.

MISSA PRO HAERETICIS NON CANTANDA.

Grat. 11 q. 3. c. Si quis Epiſcop⁹.

SI quis Epiſcopus aut Abbas (inquit idem, iuxta quod citatur à Gratiano) Presbytero, aut monacho ſuo iuſſerit Miſſas pro hæreticis cantare, non licet. Non enim expedit eis obedire.

CVM DALMATICA VEL COLLOBIO SEPELIANTVR MARTYRES.

Dam. loco cit.

HOC (inquit Damaſus) conſtituit, vt quicunque fidelium martyrem ſepeliret, ſine dalmatica aut collobio purpurato nullatenùs ſepeliret, dum tamen huius conſtitutionis ad illum perueniſſet notitia.

Mar. Scot. loc. cit.

Sic & Marianus Scotus: Hic conſtituit, vt nullus martyrum ſine dalmatica aut collobio ſepeliretur.

Mar. Pol. ad annū 270.

ET ijſdem quoquè verbis cum Damaſo, Martinus Polonus.

D. CAII PAPAE XXIX. ROMANI, SACRIFICIVM ET STATVTVM DE ECCLESIASTICIS ORDINIBVS.

VENIT itaque (inquit Author vitæ D. Sebaſtiani) dies Dominica, in qua Caius Pōtifex, agēs quę Dei ſunt, intrà domū Chromatij omnibus congregatis, cunctos alloquitur. Vit. D. Sebaſt. Tō. 1. Vit. Surij.

DE Epiſcoporum verò (inquit D. Caius papa Epiſtola ad Felicem Epiſcopum) & presbyterorum, diaconorumque & ſequentium clericorum ordinationibus, ſanctos Apoſtolos & ſucceſſores eorum, & præcipuè Anacletum, & prætereà alios, ſufficienter ſtatuiſſe cognoſcimus: & idcircò non eſt neceſſè nunc replicari, niſì quod illi non ſtatuerunt. Illud tamen nos ſtatuentes, vobis & omnibus ſeruare mādamus, vt ad ordines Eccleſiaſticos ſic aſſcendant in Eccleſia, qui ordinari merētur, i. ſi quis Epiſcopus eſſe meretur, ſit primò Oſtiarius, deindè lector, poſteà exorciſta, indè ſacretur acolytus, demùm verò ſubdiacon⁹, deindè diaconus, & poſteà presbyter: & exindè, ſi meretur, Epiſcopus ordinetur. Caius papa Epi. 1.

QVOD in hæc verba repetit Damaſus: Hic conſtituit, vt omēs ordines in Eccleſia ſic aſſcenderent: Si quis Epiſcopus fieri mereretur, vt eſſet Oſtiarius, lector, exorciſta, acolytus, ſequēs ſubdiaconus, diaconus, presbyter, & exindè Epiſcopus ordinaretur. Dam. lib. Pōt. c. 29.

VEN. etiam Beda: Hic conſtituit, vt per omnes gradus aſſcenderet, ſi quis Epiſcopus fieri mereretur: vt eſſet Oſtiarius, Lector, exorciſta, acolytus, ſubdiaconus, diaconus, presbyter. Beda in Martyr. 10. Cal. Maij.

SIC & Marianus Scotus: Caius in hac Epiſtola conſtituit, vt per omnes gradus Eccleſiaſticos &c. vt ſuprà. Mar. Scot. lib. cit.

ET prorsùs ijſdem verbis, quibus Beda, Martinus Polonus. Mart. Polon. ad ann. 278.

DD. DIODORI PRESBYTERI, MARTINIANI DIACONI, ET ALIORVM

ROMAE CONVENTVS, AD DIEM NATALIS DD. CHRYSANTHI ET DARIAE MARTYRVM.

Beda & Ado in Martyr. Cal. Decemb.

CONTIGIT (inquiunt Ven. Beda & Ado Treuirenſis) vt ad diem natalis eorum, infinita populi multitudo concurreret. Hoc nunciatum eſt Imperatori Numeriano, qui iuſsit vt in introitum cryptæ paries leuaretur. Ac ſic factum eſt, vt omnes pariter dum ſacramenta Chriſti perciperent, martyrij gloria celebres fierent. Inter quos erat Diodorus Presbyter, & Diaconus Marianus, & plurimi clericorum.

CHRISTIANORVM FREQVENTISSIMI PER LOCA SINGVLA IN TEMPLIS CONVENTVS ET ECCLESIARVM AEDIFICATIO.

Euſeb. hiſt. Eccl. lib. cap. 1.

QVOMODO (inquit Euſebius, de initio ſcribens Imperij Diocletiani) quiſquam, conuentus illos infinita hominum turba frequentatos, multitudines in ſingulis ciuitatibus coactas, illuſtres hominum in templis (Græcè προσευκτηρίοις) concurſus, poterit oratione explicare? Vndè quum in antiquis illis ædificijs non ſatis loci haberent, ampliores Eccleſias in vniuerſis vrbibus, fundamentis earum ad maiorem laxitatem dilatatis, erexerunt.

Niceph. lib. 7. ca. 2.

ET ferè ijſdem verbis Nicephorus: Oſtendunt id quoquè plurimorum millium hominum in oratorijs domibus cœtus & conuentus habiti, quæ oratoria, quum propter anguſtiam, confluentem tantam multitudinem non caperent, cernere erat, ex paruis initijs & fundamentis, in auguſta, amplitudine & magnitudine admiranda, in locis omnibus excitari atque conſtrui templa.

SACRI-

SACRIFICII RITVS QVARTI A CHRISTO INCARNATO SECVLI.

D. MARCELLINI XXX. PAPAE ROMANI DE SACRIFICIO NON SOLVM DEO PATRI, SED ET FILIO IMMOLANDO, RESCRIPTVM.

EPISTOLAE tuæ ſermo (inquit D. Marcellinus ad Salomonem Epiſcopum ſcribens) & commonitorij ſeries, & libelli tui textus eloquitur, quòd quidam errore decepti, dicunt, ideò Patrem maiorem filio eſſe, quia illi ſoli ſacrificium immolatur. Marc. papa Epi. 1.

QVIBVS competens & congruum reddatur reſponſum, quia ſicut patri, ità etiam filio, non ſolùm Chriſtianis temporibus, verumetiam priſcis temporibus à ſacerdotibus, varijs multisq́; modis probamus, ſacrificium fuiſſe oblatum.

SACRIFICIVM itaque, quod à Chriſtianis ſacris altaribus admouetur, non ſolùm Deo patri, ſed etiam filio communi deuotione offertur: quoniam nec patri ſine filio poteſt offerri, neq; filio ſine patre ſacrari.

DIOCLETIANI IMPERATORIS EDICTVM DE ECCLESIIS DESTRVENDIS, ET SCRIPTVRIS SACRIS IGNE COMBVRENDIS.

ANNO (inquit Euſebius Cæſareenſis) decimonono imperij Diocletiani, menſe Dyſtro (qui à Romanis Martius nominatur) quum ſalutaris paſsionis Dominicæ feſtum iam pro foribus eſſet, omnibus in locis per imperatoris literas palàm edictum fuit, vt tum deturbarentur Eccleſiæ, ſoloq́; æquarentur, tum ſcripturæ abſumerentur igni. Euſeb. hiſt. eccl. lib. 8. ca. 3.

Niceph. Eccl. hiſt. lib. 7. ca. 3.

ET Nicephorus: Primùm quidem vbiquè circunferebantur & proponebantur imperialia edicta, vt templa ſolo æquarentur, diuinæ ſcripturæ comburerentur.

CONTINVVS MINISTRORVM DEI CVLTVS IN FAMILIA CONSTANTII PATRIS CONSTANTINI APVD GALLIAS.

Euſeb. de vita Conſtantini libr. 1.

OMNEM (inquit Euſebius Cæſareenſis) ſuam familiam regi Deo conſecrauit, adeò vt multitudo, quæ intrà regiam ipſam coiuerit, nihil ab eccleſiæ forma diſtare videretur. In qua erant Dei miniſtri, qui cótinuos cultus pro Imperatore etiam tum obierunt, cùm piorum hominum genus, & vero Deo inſeruientium, alibì apud gentilium multitudinem ne nominari quidem abſque periculo poterat.

MARTYRVM EA TEMPESTATE IN DOMIBVS PRIVATIS, ET CARCERIBVS, COLLECTAE, ET SACRAMENTORVM CELEBRATIO.

Aug. Breuic. coll. cũ Donatiſt. coll. 3. cap. 5. & contra Donatiſt. poſt coll. cap. 14.

CATHOLICI (inquit D. Auguſtinus) reſpondebant: multo faciliùs duodecim homines in domum conuenire potuiſſe eo tempore, quo etiam congregationes plebium fieri ſolebant, quanuìs perſecutione feruente, ſicut ipſis geſtis martyrum monſtrabatur, qui confitebantur in paſſionibus ſuis, ſe Collectam & Dominicum egiſſe.

AC paulò pòſt: Nam & domum (inquit) priuatam Chriſtianis congregandis pręſtitam conſtitit tempore perſecutionis, ſicut in quibuſdam geſtis martyrum legebatur.

ET rursùm: Commemoratum eſt, vſq; adeò non eſſe incredibile, quòd in priuatam domum pauci illi Epiſcopi (loquitur de Epi-

Epiſcopis Donatiſtis in Concilio Cirthenſi congregatis) perſecutionis tempore conuenerant, vt feruente perſecutione, etiam in carcere doceantur baptizati, (ſic enim lego, pro, baptizari) & illic à Chriſtianis celebrata ſacramenta, vbì Chriſtiani propter eadem ſacramenta tenebantur incluſi.

EODEM TEMPORE CALICVM ET ORNAMENTORVM VSVS IN AFRICA.

DIOCLETIANO (inquit D. Auguſt.) & Maximiano ſeptiès conſulibus, quartodecimo Calendas Iunij, ex Actis (ſic enim haud dubiè legendum, pro eo quod eſt, exacti) ⁎ Simmacij Felicis flaminis, perpetui curatoris Coloniæ Cirthenſis: Quum ventũ eſſet ad domum, in qua Chriſtiani conueniebant, Felix flamen, perpetuus curator, Paulo Epiſcopo dixit: Proferte ſcripturas legis, & ſi quid aliud habetis, vt & præcepto & iuſsioni parére poſsitis. Paulus Epiſcopus dixit: Scripturas Lectores habent, ſed nos quod hîc habemus, damus. &c. Sedente itaq; Paulo Epiſcopo, &c. contraſcribente Victore Aufidij in breue, (ſic nempe ſcriptum eſt) Calices duo aurei, item calices ſex argentei.

Idem cõt. Creſcent. Grãm. l.3. c.29.

⁎ Symmachi

EODEM pertinet illud Optati Mileuitani: Erant Eccleſiæ ex auro & argento, quàm plurima ornamenta.

Opt. Mileuit. cõt. Parm. l.1

Et quod paulò pòſt habet: Breuis auri & argenti, ſedenti Cæciliano traditur.

TVM QVOQVE TVRONENSIS ECCLESIAE DIVINI OFFICII OCCVLTA CELEBRATIO.

Greg. Turon. hiſt. Franc. l. 2. c. vlt.

QVI Chriſtiani (inquit D. Gregorius Turon.) eo tempore videbantur, occultè & per latebras diuinum officium cele-

 brabant.

brabant. Nam ſi qui à Paganis reperti fuiſſent Chriſtiani, aut afficiebantur verberibus, aut gladio truncabantur.

ARNOBII AFRI AETATE, SVMMA DIVINORVM OFFICIORVM IN CHRISTIANORVM CONVENTIBVS.

Arnob. adu. gent. l. 1.

RELIGIONES, inquiunt, (ſcribit Arnobius aduersùs gentes) impias atq; inauditos cultus terrarum in orbe tractatis. Quid, ô participes rationis, audetis homines proloqui? quid effutire? quid promere temerariꝫ vocis deſperatione tẽtatis? Deũ principem rerum cunctarum quęcunq; ſunt, Dominum ſummitatem omnium ſummorum obtinentem adorare, obſequio venerabili inuocare, in rebus feſtis, totis (vt ità dixerim) ſenſibus amplexari, amare, ſuſpicere, execrabilis religio eſt & infauſta, impietatis & ſacrilegij plena, cæremonias antiquitùs inſtitutas, nouitatis ſuæ ſuperſtitione contaminans.

AC paulopòſt: Nihil aliud ſum⁹ Chriſtiani, nisì magiſtro Chriſto ſummi regis ac principis veneratores: nihil, ſi conſideres, aliud inuenies in iſta religione verſari. Hæc totius ſumma eſt actionis: hic propoſitus terminus diuinorum officiorum, hic finis, huic omnes ex more proſternimur, hũc collatis precibus adoramus: ab hoc iuſta & honeſta, & auditu eius condigna, depoſcimus: nõ quô ipſe deſideret ſupplices nos eſſe, aut amet ſubſterni, tot millium venerationem videre: vtilitas hæc noſtra eſt, & commodi noſtri rationem ſpectans. Nam quia proni ad culpas, & ad libidinis varios appetitus vitio ſumus infirmitatis ingenitæ, patitur ſe ſemper noſtris cogitationibus concipi: vt, dum illum oramus, & mereri eius contendimus munera, accipiamus innocentiæ voluntatem, & ab omni nos labe delictorum omnium amputatione purgemus.

ET rursùm: Ergóne impiæ religionis ſumus apud vos rei, & quòd

quòd caput rerum & columen venerabilibus adimus obſequijs, vt conuicio vtamur veſtro, infauſti & athei nuncupamur?

DENIQVE & poſteà: Sed non (inquiunt, ſic ego lego) idcircò dij vobis infeſti ſunt, quòd omnipotentem colatis Deum: ſed quòd hominem natum, & (quod perſonis infame eſt vilibus) crucis ſupplicio interemptum, & Deum fuiſſe contenditis, & ſupereſſe adhuc creditis, & quotidianis ſupplicationibus adoratis.

ET alibì, (quantùm appáret, alludens ad calumnias ethnicorum, de quibus ſuprà) Argumenta vos nobis & ſuſpicionum argutias proferetis: quibus ipſe ſi Chriſtus (cum pace hoc eius, & cum venia dixerim) populorũ in conuentibus vteretur, quis acquieſceret? quis audiret? quis eum permitteret apertè aliquid iudicare? Idem l. 2.

ALIBI quoquè paulo apertiùs: Nam noſtra quidem ſcripta cur ignibus meruerunt dari? cur immaniter conuenticula dirui? in quibus ſummus oratur Deus, pax cũctis & venia poſtulatur magiſtratibus, exercitibus, regibus, familiaribus, inimicis, adhuc vitam degentibus, & reſolutis corporum vinctione: in quibus aliud auditur nihil, niſì quod humanos faciat, niſì quod mites, verecũdos, pudicos, caſtos, familiaris communicatores rei (ità enim legendũ cenſeo) cum omnibus, quos ſolidet germanitatis neceſſitudine copulatio. Idem ſub finem l. 4.

D. MARCELLI ROMANI PAPAE XXXI. MISSAE.

POSTHAEC (inquiunt Notarij Romanę Eccleſiæ in vita ipſius) altare conſecrauit, Tunc participati ſunt omnes corpore & ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti. Vita D. Marc. Pa. Tom. 1. Vit. Surij.

AC poſteà apertiùs: Lucina autem rogauit ſanctum Marcellũ Epiſcopum, vt domum eius Eccleſiam conſecraret. Quod cum omni deuotione fecit Marcellus Epiſcopus. At vbì frequenter in eadem domo Miſſas celebrâſſet in media ciuitate via Latina, & audiret hoc Maximianus, (ſeu potiùs Maxentius Auguſtus)

iratus

iratus præcepit, vt in eadem Eccleſia plancæ ſternerentur ad animalia ſtabulanda, & eundem Marcellum Epiſcopum ad ſeruitiū animalium deputauit cum cuſtodia publica.

Dam. l. Pontif. c. 31. QVIBVS conſentit Damaſus: Matrona verò quædam (inquit) nomine Lucina, vidua, quæ vixerat cum viro Marco annis quindecim, & in viduitate ſua habebat annos nouendecim, ſuſcepit beatum virum, quæ & domum ſuam nomine tituli B. Marcelli dedicauit, vbì die noctuque hymnis & orationibus, Domino Ieſu Chriſto confitebantur. His auditis à Maxentio, miſit, & tenuit iterùm B. Marcellum, & iuſsit in eadem Eccleſia iterùm plancas externi, vt ibidèm animalia catabuli congregata ſtarent, & ipſis B. Marcellus deſeruiret.

D. VINCENTII DIACONI CAESARAVGVSTANI, ALTARIS MINISTERIVM.

Prudent. Periſteph. hym. 5. EXCLAMAT (inquit Prudentius) hîc Vincentius
Leuita de tribu ſacra,
Miniſter altaris Dei,
Septem è columnis lacteis.

D. EVSEBII PAPAE XXXII. ROMANI, IN CONCILIO STATVTVM CIRCA SACRIFICII CONSECRATIONEM.

Burch. decr. l. 3. c. 99. Iuo part. 2. c. 134. Grat. de cōſec. diſt. 1. c. Cōſulto. HIC inter cætera (inquit Decr. ſuorum D. Euſebius Papa c. 51. iuxta quod citatur à D. Burchardo, Iuone, & Gratiano) prædicta, conſultu omnium conſtituimus, vt ſacrificium altaris nō in Serico panno aut tincto quiſquam celebrare præſumat, ſed in puro lineo (vel linteo) ab Epiſcopo conſecrato, terreno ſcilicet lino pro-

no procreato atq; cōtexto, ſicut corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti in ſindone linea munda ſepultum fuit.

SACRA LOCA CHRISTIANIS RESTITVTA A' MAXENTIO CAESARE INITIO SVI IMPERII.

LEGEBATVR (inquit D. Auguſtin.) Melciades miſiſſe Diaconos cum literis Maxentij Imperatoris & literis Præfecti prætorij ad Præfectū vrbis, vt ea reciperent loca, quę tempore perſecutionis ablata, memoratus Imperator Chriſtianis iuſſerat reddi.

Aug. Breuic. coll. contr. Donatiſt. col. 3. & lib. poſt coll. c. 13.

CONVENTVS ITEM CHRISTIANI DENVO PERMISSI A' GALERIO MAXIMIANO, CONSTANTINO, ET LICINIO IMPP.

MENTEM igitur (inquiunt Euſebius & Nicephorus) recolligens Galerius Maximianus, (ità enim rectiùs vertit Rufinus iuxta faſtos Cōſulares, quàm alij, Maximinus) & tanquàm rediens ad ſe, primùm Deo omnium rerū creatori ſe confitetur: deindè ſuis ad ſe accerſitis, perſecutionem contra Chriſtianos ſine dilatione ſedare & comprimere iubet: lege & decreto imperatorio, ipſos Chriſtianos templa ſua exædificare, rem maturare, conſueta officia in illis facere, preces pro imperij ſtatu fundere.

Euſe. hiſt. Eccl. l. 8. c. 19. ſeu 29. Nicep. l. 7. c. 22. & 23.

EDICTI autem ipſius verba ſunt iſta: Nos idcircò, ad manſuetudinem noſtram, & diuturnam clementiæ noſtræ conſuetudinem, qua omnibus hominibus veniam impartire ſolebamus, oculos conuertentes: libentiſsimè iſtud conceſsimus, vt homines denuò ſe líberè Chriſtianos profiteantur, vt ædes in quibus conuenire ſolent, (Græcè συνήγοντο) reſarciant: ſic tamen, vt nihil

contra publicam Romanorum diſciplinam moliantur. Per alias item literas iudicibus ſignificabimus, quid ipſos obſeruare oporteat. Vndè Chriſtiani hac indulgentia à nobis conceſſa deuincti, debent Deo ſuo obnixè ſupplicare pro noſtra, pro Reip. pro ſua ipſorum ſalute, vt quouis modo cùm publicus rerum ſtatus integer & incolumis retineatur, tum ipſi in ſuis familijs abſq; cura & ſolicitudine vitam traducere queant.

Euſ. l. 9. c. 1 Niceph. dict. l. c. 24. Exequutionem eiuſdem his verbis referunt Euſebius & Nicephorus: Iſtis igitur rebus hoc modo cõſtitutis, derepentè in omnibus ciuitatibus, Chriſtianorum conuentus frequentes in vnũ coaleſcẽtes, & crebros cõgreſſus, qui inter iſtos de more in ritibus ſuis obeundis fieri ſolent, tanquàm lumen quoddam poſt tenebras & noctem opacam effulgens, cernere licuit.

MELCIADIS SEV MILTIADIS XXXIII. PAPAE ROMANI DECRETA CIRCA OBLATIONES IN SACRIFICIO.

Ad Altare quid iuxta Apoſtolorum Canones offerendum.

Burch. decr. l. 5. c. 7. Iuo part. 2. c. 17. HAE ſpecies (inquit D. Melciades Decr. c. 1. apud DD. Burchardum & Iuonem) quas non licet offerre ſuper oblata iuxta cõſtitutionem Apoſtolorum, eorumq; ſucceſſorum, ad domũ ſacerdotum deferantur, & à ſacerdotibus benedicantur, & ſimplici benedictione benedicta, demùm à populis ſumantur. Fabę tantùm & vuæ, nouæ ſpicæ, & oleum, & odoramenta ad incenſum, & cætera quæ Apoſtoli conſtituerunt, ſuper altare offerantur.

Oblationes mittantur per Eccleſias in ſignum communionis.

Dam. l. Pontif. c. 33. MELCIADES fecit, (inquit Damaſus) vt oblationes conſecratæ, per Eccleſias ex conſecratu Epiſcopi dirigerentur.

Ac Vener. Beda: Et hic conſtituit, vt ex conſecratu Epiſcopi, oblationes ob hæreticos per Eccleſias mitterentur. Beda in Mart. 4. Idus Decemb.

CONSTANTINI ET LICINII IMPP. EDICTVM, QVALE SVPRA, DE CHRISTIANORVM LOCIS.

ITAQVE (inquiunt Impp. Conſtantinus & Licinius apud Nicephorum & Euſeb.) & hoc in perſonam Chriſtianorum decernentes ſtatuimus: vt loca eorum in quibus anteà conuenire ſoliti fuerant, (de quibus, prioribus etiam literis noſtris alio tempore ad deuotionem tuam datis, formam & modum alium conſtitueramus) ſi ea aliqui vel à fiſco noſtro, vel à quopiam alio, emptione interueniente, comparauerint, ipſis Chriſtianis abſque pecunia & abſque repetitione vlla precij dati, citra omnem cunctationem & deliberationem reſtituant. Quòd ſi qui talia loca dono à quopiam acceperint, aut etiam ex liberalitate & munificentia noſtra conſecuti fuerint, ij ad Præfectum, cuiuſque loci iudicis locum obtinẽtem, adeant, vt ipſorum per benignitatem noſtram ratio habeatur. Atque ea loca omnia, nulla interpoſita mora, corpora Chriſtianorum omninò reddi curabis. Niceph. l. 7. c. 41. Euſ. l. 10. cap. 5.

SIMILE MAXIMINI CAESARIS IN ORIENTE EDICTVM.

LEX autem eius (inquiunt Euſebius & Nicephorus) ſubiectis pro Chriſtianis promulgata, talis fuit: Imperator Cæſar C. Galerius (ſic enim legendum patet ex faſtis Conſularibus, pro eo quod eſt, Valerius) Maximinus &cæt. Vt deincèps omnis cauſa dubitationis & timoris ſublata ſit, hoc edictum diuulgari ſtatuimus, quò omnibus planè conſtet, ex hac noſtra donatione, liberam eſſe poteſtatem illis, qui iſtam ſectam Euſ. lib. 9. c. 9. ſeu 8. Niceph. l. 7. c. 38.

& religionem ſequi voluërint, eam pro arbitratu ſanctè, vt eorum mos fert, & auguſtè excolendi. Quin etiam vt Dominica & ſacras ædes reficiant, à nobis conceſſum eſt.

SACRORVM MINISTRIS IMMVNITAS CONCESSA A CONSTANTINO ET LICINIO IMPERAT.

Niceph. l. 7. c. 42. d. iuxta ſanct. c. de Epiſc. & cler. Euſeb. l. 10. c. 7.

POSTEAQVAM (ſcribunt ad Anylinum Præconſulem Africę apud Nicephorum & Euſeb.) rebus multis conſtat, neglectam, contemptamque religionem, per quam ſumma ſanctiſſimi cæleſtis numinis obſeruantia, & reuerentia conſeruatur, ingentia rebus publicis intuliſſe pericula: eamque ipſam legitimè atque ſanctè receptam, & cultam, maximam Romano nomini felicitatem, plurimaque omnibus hominibus beneficia, diuina benignitate ſuppeditante, conciliâſſe: placitum nobis eſt, viros eos, qui debita ſanctitate. & præcipua talium ſacrorum cura miniſterijs ſuis per egregium ſacræ religionis cultum funguntur, laborum ſuorum digna referre præmia. Quam ob cauſam qui intrà prouinciam tibi creditam in Eccleſia Catholica ſunt, cui Cæcilianus præeſt, functionemque & operam ſuam ſanctiſſimæ religioni præſtant, quos Clericos nominare ſolent, eos ab omnibus prorsùs muneribus immunes conſeruari volumus, vt nè errore aliquo aut lapſu ſacrilego à cultu, qui ſummo numini debetur, abſtrahantur: ſed potiùs citra omnem perturbationem, religioni ſacriſque ſuis inſeruiant: Qui ſanè ſi cultum ſuum, qui longè maximus eſt, DEO ritè exhibeant plurimum rebus publicis videntur adferre commodi & emolumenti.

CONCI-

CONCILII ELIBERINI DECRETVM, DE ENERGVMENIS AD ALTARE NON ADMITTENDIS.

Energvmenvm (inquiunt ijdem) qui ab erratico ſpiritu exagitatur, huius nomen neque ad altare cum oblatione eſſe reci-tandum, neque permittendum, vt ſua manu in Eccleſia miniſtret. Concil. Eliber. can. 29.

CONCILII ARELATENSIS I. IN CAVSA CAECILIANI, DE SACRIFICIO, CANONES.

De Diaconibus (inquiunt) quos agnouimus, multis in locis offerre, placuit minimè fieri debere. Concil. Arel. 1. ca: 15. & 20.

Peregrino (inquiunt ijdem) Epiſcopo, locus ſacrificandi detur.

CONVENTVVM SACRORVM ET SACRIFICIORVM PLENA TANDEM, LICINIO INTERFECTO, PER CONSTANTINVM IMP. CONCESSA LIBERTAS.

Vna (inquit Euſebius) erat ſacri ſpiritûs virtus & potentia, quæ per vniuerſa Eccleſiæ membra permeauit: vna omnium mens & ſententia, vna & eadem fidei propenſio ac ſtudium, vna ex omnium ore & conſentiens diuinitatis laus: perfectus etiam in ſummis Eccleſiæ Præfectis cultus & obſeruantia: accurata ſacrorum myſteriorum adminiſtratio: decori Eccleſiæ ritus, interdùm pſalmorum cantu, & cæteris hymnorum diuinitùs nobis traditorum recitationibus, nonnunquàm diuinis & myſticis myſterijs exequendis celebrati: erant item arcana paſsionis ſeruatoris ſymbola. Euſeb. li. 10. cap. 3. ſeu 9. cap. vlt.

Et paulò pòſt, iuxta Rufini paraphraſin: Simpliciores (inquit)

quique admirabantur & ſuſpiciebant eos, qui per ſapientiam verbi populos inſtruebant. Sapientes verò & eruditi viri præferebãt eos, quibus pura vita & ſyncera ſimplicitas offerendi Deo hoſtias, maiorem fidutiam dabat. Eisque immolandi ſacrificij permittebatur officium, quos familiarior vitæ ſimplicitas in cordis puritate ſeruabat.

Burch. Decr. l. 3. c 5. Iuo part. 3. cap. 7. Concil. Tom. 1. in p̄fat. Donat. Conſtantini.

EODEM pertinet illud incerti Authoris, de munificentia Cõſtantini erga Eccleſiam, quod Melchiadi Papæ perperàm adſcribitur à DD. Burchardo & Iuone: Vir religioſiſsimus Conſtantinus, primus fidem veritatis patenter adeptus, licentiam dedit per vniuerſum orbem ſub ſuo degentes imperio, nõ ſolùm fieri Chriſtianos, ſed etiam fabricari Eccleſias.

ET quod ſequitur: Ab illo etenim tempore, & deincèps viri religioſiſsimi, non ſolùm poſſeſsiones & prædia quæ poſſederant, ſed etiam ſemetipſos Domino conſecrârunt, ædificante baſilicas in ſuis fundis, in honore ſanctorum Martyrum per ciuitates, ac monaſteria innumera, in quibus cœtus Domino ſeruientium cõueniret.

Ibidèm & apud Burch. li. 3. ca. 4. ac Iuonem part. 3. c. 6.

ILLVD etiam: Deniquè Reges & Præſides ac magiſtratus, non ſolùm hanc licentiam tribuêre, ſed etiam ipſi propria largiti ſunt per vniuerſa regna terrarum, vndè alerentur egentes, qui nihil in mundo poſsidebant, Eccleſiæq; Dei fabricarentur, atque reſtaurarentur, Deoque & Eccleſiæ eius ritè famulantibus, ſeruiſq; illius, ſupplementa (vt abſque neceſsitate eſſent) tribuerentur, vt hæc ac-

1. Ti. 2.

cipientes, poſſent (ſecundùm monita Apoſtoli) orationes, poſtulationes, obſecratiões, gratiarumq; actiones facere, pro omnibus hominibus, pro regibus, & qui in ſublimitate ſunt, vt quietam & tranquillam vitam habeant.

Damaſ. Pontif. cap. 34.

EODEM etiam ſpectant, quæ latè deducit Damaſus in vita Diui Sylueſtri Papæ, de diuerſis altaribus, calicibus, & patinis, alijsque donarijs aureis & argenteis, donatis ab eodem Con-

ſtan-

ſtantino, in vſum Baſilicarum Romanarum, Conſtantinianæ, ſiue Lateranenſis: S. Petri, ſancti Pauli, ſanctæ Crucis in Hieruſalem, ſanctæ Agnetis, ſancti Laurētij, & ſanctorum Petri ac Marcellini, ab eo recèns erectarum, & à D. Syluestro poſtmodùm cōſecratarum.

ITEM quod de portatili Eccleſia Conſtantini Imper. in hæc verba ſcribit Nicephorus: Et quum in imperiali palatio ſuo templum conſtruxit, tum portatilem Eccleſiam aliam fieri ſibi curauit, quæ, vbicunquè locorum eſſet, & maximè in bello, circunferri poſſet, vt ne in ſolitudine quidem agens, vbi opùs eſſet, Deumq́; colere, & diuina myſteria participare deberet, ædibus ſacris careret, ad quam velutì ad tabernaculum ſemper præſtò fuêre ſacerdotes & diaconi, ſine intermiſſione myſteria diuina, iuxta ſtatas Eccleſiæ cæremonias, obeuntes. Niceph. l. 7. cap. 46.

D. SYLVESTRI PAPAE ROMANI XXXIIII. DECRETVM DE ALTARIBVS LAPIDEIS, ET OBLATIO INCRVENTA.

SYLVESTER Pontifex (inquit Martinus Polonus) quum ſtatuerit vbiquè in Eccleſijs haberi altaria lapidea, in prædicta tamen Eccleſia (nempe Lateranenſi) non erexit altare lapideum, ſed ligneum antè habitum ſtabiliuit. Martinus Polon. ad ann. 315.

DE eius autem oblatione incruenta ſic habet D. Simeon Metaphraſtes: Peracto, quod præſtitutum erat, ieiunio, Petrus ſummus Apoſtolorum, huic ſanctiſſimo patri apparet in ſomnis, iubens vt ex ſacerdotibus & Diaconis ab eo aſſumerentur ij, quos vocabat nominatìm, & cum illis veniret ad ingreſſum ſpelūcæ, & illic Deo incruentū offerret cultum: deindè ſic ſubiret per eos, q̃ ſunt in ipſa, gradus. Dicensq́; vt alloqueretur Draconem q̃ dicebatur, & portas ha- Simeon Metaphr. in vita Syluestri.

habebat in ore, præcepit vt clauem ferret manibus,& nomine Domini Ieſu Chriſti inuocato, ad ſe portas traheret, & in adaptatos annulos clauem inijceret: & quum clauſiſſet, diceret: Hæc dicit Apoſtolus Petrus: Hæ portæ non aperientur vſque ad, veſpere carentem & horribilem, diem iudicij. Atque hæc quidem ſic noctù mandata fuerant ſancto Sylueſtro ab Apoſtolo. Is autem, vt iuſſus fuerat,& cultum peregit,& deſcendit.

EIVSDEM IN CONCILIO ROMANO DECRETA, CIRCA ALTARIS SACRIFICIVM.

A. Non niſì in lineo panno ſacrificium celebrandum.

Act. Cōc. Roman. Tom. 1. HIC (habent Acta Concilij Romani) inter cætera prædicta omnium conſultu conſtituit in Synodo, vt ſacrificium altaris non in Serico panno aut tincto quiſquam celebrare præſumeret, ſed in puro lineo ab Epiſcopo conſecrato, è terreno ſcilicet lino procreato atque contexto, ſicut corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti in ſindone munda ſepultum fuit.

Dam. Pōtif. ca. 34. QVOD ijſdem penè verbis Damaſus repetit.

Beda in Marty. vl. Decemb. VEN. etiam Beda: Conſtituit vt Eccleſiæ & altaris ſacrificium in ſindone linea celebraretur.

Hrab. de inſtit. cleric. lib. 1. cap. 33. HRABANVS Maurus: Corporalis (inquit) pallium ex lino puro textum eſſe debet, & non ex Serico vel purpura, neque ex panno tincto, ſicut à Syluestro Papa inſtitutum inuenimus: quia in Euāgelio legitur, Sindone munda inuolutum eſſe à Ioſeph corpus Saluatoris, & ſudarium capitis eius poſt reſurrectionem Domini, non cum linteaminibus poſitum, ſed ſeorsùm inuolutum inueniri. Iohā. 20.

VVALAFRIDVS deniq; Strabus de rebus Eccl. c. 24. Marianus Scotus, Martinus Polonus in Chronic. & Radulphus Tungrenſis de Can. obſeru. ca. vlt.

B. Vt

B. Vt dalmaticis Diaconi in Eccleſia vtantur.

IDEM conſtituit, (inquit Damaſus) vt Diaconi dalmaticis in Eccleſia vterentur, & palla linoſtima læua eorum tegeretur. Damaſ. loc. cit.

REPERITVR id decretum Concilij Romani Can. 6. in hæc verba: Diaconi non ſint plùs vel ampliùs per Parochiarum examen, niſì duo, & Diaconi Cardinales vrbis Romæ ſeptem: ità tamen, vt dalmaticis vterentur, & palla linoſtima læuam eorum tegerent. Cõci. Rõ. can. 6.

EIVS meminit & Ven. Beda: Conſtituit & dalmaticas in Eccleſia, & vt palla linoſtima (hoc enim ibì adijciendum) eorum læua tegeretur, ſcilicet Diaconorum. Beda loco cit.

ET latiùs Alcuinus: Vſus dalmaticarum à B. Syluestro Papa inſtitutus eſt: nam anteà colobijs vtebantur. Colobium verò eſt veſtis ſine manicis. Significat autem in eo quod eſt, ſine manicis, vnumquenque fidelem exercitatum eſſe debere ad bona opera exercenda. Cùm ergò nuditas brachiorum culparetur, vt diximus, à B. Syluestro dalmaticarum repertus eſt vſus. Alc. de diuin. offic.

LOCIS deniq; citatis Vualafridus, Marianus Scotus, Martinus Polonus, & Radulphus Tungrenſis.

C. Vaſa ſacrata nullus Oſtiarius, aut Lector, contingat, nullus etiam acolytus rem ſacratam porrigat alijs.

NVLLVS (inquit in eadem Synodo D. Syluester) Lector vel Oſtiarius vaſa ſacrata contingat, nullus acolytus rem ſacratam à Presbytero (ſic enim legunt caſtigatiùs DD. Burchardus & Iuo) alijs porrigat, quia aliud eſt miniſter, aliud adſiſtens: niſì tantùm ſupportet, quod ei ſacerdos impoſuerit ore ſuo benedictum. Cõc. Rõ. c. 9. Burch. Decr. lib. 5. cap. 34. Iuo part. 2. cap. 7.

D. Non niſì in ſacratis locis Miſſæ celebrentur.

HIC etiam (inquiũt Acta eiuſdẽ Cõcilij) in memorata Synodo cõſtituit oĩm cum conſenſu, vt nullus presbyter Miſſas Cõc. Rõ. Act. quæ ſuprà.

celebrare præſumat, niſì in ſacratis ab Epiſcopo locis, qui ſuî particeps decæterò voluërit eſſe ſacerdotij.

De cōſecr. diſt. 1. ca. Nullus Presbyter Miſſas.

QVOD ijſdem verbis repetit Gratianus.

ECCLESIAE BRITANNICAE SACRA EO TEMPORE.

Beda hiſt. Angl. lib. 1. cap 8.

VBI (inquit Ven. Beda) turbo perſecutionis quieuit, progreßi in publicum fideles Chriſti, qui ſe tempore diſcriminis, ſyluis ac deſertis abditíſve ſpeluncis occultauerant, renouant Eccleſias ad ſolum vſq; deſtructas, Baſilicas ſanctorum Martyrum fundant, cōſtruunt, perficiunt, ac veluti victricia ſigna paſsìm propalant, dies feſtos celebrant, ſacra mundo corde & ore perficiunt. Manſitq; hęc in Eccleſijs Chriſti, quæ erant in Britannia, pax vſq; ad tempora Arrianæ veſaniæ.

CONCILII ARELATENSIS II. DECRETVM CIRCA CORPORIS DOMINI MYSTERIVM.

Concil. Arelat. 2. can. 15.

IN ſecretario (inquiunt Patres) Diacono inter Presbyteros ſedere non liceat, vel corpus Chriſti, præſente Presbytero, tradere non præſumat. Quod ſi fecerit, ab officio Diaconatûs abſcedat.

D. MARCI PAPAE XXXV. ROMANI DECRETVM DE SYMBOLO NICENO IN MISSA CANTANDO.

Marti. Polō. Chron. ad ann. 338.

MARCVS (inquit Martinus Polonus) conſtituit, vt ſymbolum alta voce in Miſſa cantaretur.

Radulph. Tungr. de canon. obſer. cap. vlt.

ET latiùs Radulphus Tungrenſis: Symbolum (inquit) Nicenum, id eſt, Credo in vnum Deum, ſanctus Marcus natione Romanus, ſucceſſor Sylueſtri, q. cœpit anno Domini CCC. XXXIX. vel XL. ſtatuit, vt poſt Euangelium in Eccleſia alta voce dicatur.

CON-

CONSTANTINI IMPERATORIS EDICTVM ADVERSVS HAERETICOS, NE ALIBI, QVAM IN ECCLESIA CATHOLICA, CONVENTVS FIANT.

CONTRA hæreticos (inquiunt Zozomenus & Nicephorus) legem tulit imperator, mandauitque vt templa ipſis adimerentur, Eccleſijsq; adiungerentur,& neque in ædibus priuatorum, neq; in loco publico conuentus haberent. Quinetiam illis expoſuit,quòd præſtaret cum Eccleſia Catholica communicare,atque ad eam accedere hortatus eſt.Hac lege promulgata,iſtarum ſectarum memoria magna ex parte deleta eſt. Nam dum ſuperiores regnarent imperatores, omnes qui Chriſtum colebant, tametſi opinionibus diſſentirent, tamen eodem in numero ac loco habebantur à gentilibus, & pari ratione torquebantur, nec poterant præ communibus calamitatibus curioſè in ſe ipſi inquirere. Et propterea ſinguli ſeorsùm per ſe facilè in vnum conuenire, conuentus agere, crebrò in mutuum venire colloquium ſolét: & licèt eſſent numero pauci, non tamen diſiuncti ſunt. At hac lege ſancita,hæretici propter Epiſcopos & clericos, qui eos aſsiduè obſeruabant, facultatem minimè habuerunt vel palàm, vel in occulto conuentus peragendi. Qua de cauſa complures eorum admodùm perterriti, ſe Eccleſiæ Catholicæ addixerunt. Alij autem, qui in eadem perſtabant ſententia, quoniam neque in vnum conuenire permiſsi erant, neque poterant ſine metu ſuæ opinionis fautores docere, idcircò nullis ſuæ ſectæ ſucceſſoribus poſt ſe relictis, è vita exiuerunt.

Zozom. l. 2. cap. 30. Niceph. l. 8. cap. 32.

D. FELICIS NOLANI PRESBYTERI MYSTERIORVM CONFECTIO.

APVD Nolam Campaniæ (inquit Ven. Beda) beati Felicis Presbyteri. Hic à Maximo (ſic enim legendum haud dubiè, pro

Beda in Marty. 19. Cal. Febr.

pro Maximiano)Nolanæ vrbis Epiſcopo,presbyterij honore prę-
latus eſt. Qui quum multa à perfidis pro nomine Chriſti patere-
* eligeret tur, volentibusque omnibus eiuſdem vrbis, vt Epiſcopus * leua-
retur, non conſenſit, ſed alterum eligens ad Pontificatûs hono-
rem, ipſe duodecim poſt annos, ceſſante perſecutione, Dominica
die myſterijs confectis, data pace omnibus, ſe in pauimentum
oraturus proiecit: moxque beati viri anima de carnis ergaſtulo
egreſſa,felicia regna ipſe verè Felix conſcendit.

Paul.Nol. Nat.Fe-lic. 3. HINC eſt & illud D.Paulini Nolani:

Te priùs,alma pio celebrans altaria cultu
Presbyter,inſtituit,placido & moderamine rexit.

D. IVLII ROMANI PAPAE XXXVI. STATVTVM DE IIS QVAE IN SACRIFICIO OFFERENDA SVNT.

Burch.decr.li.5.c.1. Iuo part.2.c.2. Gr. de cõſecr. diſt.2.c.7. Microl. cap.19.

QVVM omne crimē (inquit D. Iulius Papa Epiſtola ad Epiſcopos Aegypti,iuxta quod citatū à DD. Burchardo ac Iuone,Gratiano item ac Micrologo) atq; peccatū,oblatis Deo ſacrificijs, deleatur:quid decæterò pro expiatione delictorum Domino dabitur,quandò in ipſa ſacrificij oblatione erratur? Audiuimus enim quoſdam,ſchiſmatica ambitione detentos, contra diuinos ordines & Apoſtolicas inſtitutiones, lac pro vino in Diuinis ſacrificijs dedicare: alios quoquè intinctam Euchariſtiam populis,pro complemēto communionis porrigere: quoſdam etiam expreſſum vinum, in ſacramento Dominici calicis offerre: alios verò pannum lineum muſto intinctum, per totum annum reſeruare, & in tempore ſacrificij partem eius aqua lauare, & ſic offerre: quod quàm ſit Euangelicæ & Apoſtolicæ doctrinæ contrarium,& conſuetudini Eccleſiaſticæ aduerſum,non difficile

ab

ab ipſo fonte veritatis probatur,à quo ordinata ipſa ſacramentorũ myſteria proceſſerunt. Cùm enim magiſter veritatis, verum ſalutis noſtræ ſacrificium ſuis commendaret diſcipulis, non illis lac, ſed panem tantùm & calicem, ſub hoc ſacramento cognoſcimus dediſſe. Legitur enim in Euangelica veritate: Accepit Ieſus panem & calicem,& benedicens,dedit diſcipulis ſuis. Ceſſet ergò lac * ſacrificando offerri, quia manifeſtum & euidens exemplum veritatis Euangelicæ illuxit,quòd præter panem & vinum aliud offerri non liceat. Illud verò,quod pro complemento communionis, intinctam tradunt Euchariſtiam populis, nec hoc prolatum ex Euãgelio teſtimonium receperunt, vbì Apoſtolis ſuum corpus commendauit & ſanguinem. Seorsùm enim panis,& ſeorsûm calicis cõmendatio memoratur. Nam intinctum panem, alijs Chriſtum præbuiſſe non legimus, excepto illo tantùm diſcipulo, quem intincta buccella Magiſtri proditorem oſtenderet, non quæ ſacraměti huius inſtitutionem ſignaret. Nam quod de expreſſo botro, id eſt, de vuarũ granis populus communicatur, valdè eſt omninò confuſum: ſed ſi neceſsè ſit,botrus in calice comprimatur, & aqua miſceatur: quia calix Dominicus,iuxta Canonum præcepta,vino & aqua permixtus debet offerri, quia videmus populum in aqua intelligi, in vino verò oſtendi ſanguinem Chriſti. Ergò cùm in calice vino aqua miſcetur,Chriſto populus adunatur, & credentiũ plebs,ei in quem credit, copulatur & iungitur: quæ copulatio & coniunctio aquæ & vini,ſic miſcetur in calice Domini, vt mixtio illa non poſsit ſeparari. Nam ſi vinum tantùm quis offerat,ſanguis Chriſti incipit eſſe ſine nobis: ſi verò aqua ſit ſola, plebs incipit eſſe ſine Chriſto. Ergò quandò botrus ſolus offertur, in quo vini * efficacia tantùm deſignatur: ſalutis noſtræ ſacramentum negligitur, quod aquâ ſignificatur. Non enim poteſt calix Domini eſſe aqua ſola,aut vinum ſolum, niſi vtrunque miſceatur. Et ideò, quia iam ex hoc plurima & multiplex Maiorum manauit ſentě-

Matt. 26.

* in ſacrificio

* efficientia

tia, omnis deincèps talis error atque præſumptio ceſſare debet, nè peruerſorum & inordinata compago, ſtatum veritatis eneruet. Et ideò nulli deincèps erit licitum, aliud in ſacrificijs diuinis offerre, niſì iuxta antiquorum ſententiam conciliorum, panem tantùm & calicem vino & aqua permixtum. Decæterò aliter, quàm præceptum eſt, faciens, tam diù à ſacrificando ceſſabit, quandiù legitima pœnitentiæ ſatisfactione correctus, ad gradus ſui officij redeat, quod amiſit.

Eiuſdem teſtimonium de Catechumenis, ab Oblatione excludi ſolitis.

D. Athan. Apol. 2. contra Arrianos.

EX iſtis (inquit idem Epiſtola ad Epiſcopos Arrianos Antiochiæ congregatos, inſerta operibus D. Athanaſij) rationibus Athanaſij facilè colligebamus, fieri non potuiſſe, vt qui morbo poſt oſtium decumbebat, in ſacris conſtiterit, & oblationem confecerit: nec oblationem proponi potuiſſe, cùm intùs catechumeni verſarentur, quibus intùs adhuc agentibus, tempus oblationis nondùm eſſe potuit.

ROMAE EO TEMPORE D. ATHANASII EPISCOPI ALEXANDRINI SYNAXES.

Idē Apol. 1. ad Cōſt. Imp.

PROFECTVS ſum (inquit idem D. Athanaſius) Alexandria, non ad caſtra fratris tui, aut alium quempiam, ſed Romam duntaxàt, me meaque Eccleſiæ commendaturus. Ea enim mihi vnica cura fuit: quo tempore multus eram in ſynaxibus celebrandis.

Idē Apol. 2. ſupradicta.

EODEM pertinet illud eiuſdem de Concilio Romano: Romæ Presbyter Viton, plures Epiſcopos quàm quinquaginta in Concilium adduxit, vbì & noſtra defenſio recepta fuit, noſque digni habiti ſumus communione & agape.

AQVILEIENSIVM SYNAXIS, CVI CONSTANS IMP. INTERFVIT.

QVINIMMO (inquit idē Athanaſius) frater tuus piæ memoriæ, in huiuſmodi templo quum Aquileiæ ſynaxis haberetur, ipſe quoquè eò ſe contulit. Idem Apol. 1.

S. LIDORII TVRONENSIS EPISCOPI PRIMAE IN EA VRBE BASILICAE ERECTIO.

SECVNDVS (inquit D. Greg. Turonenſis) anno Imperij Cōſtantis I, Lidorius ordinatur Epiſcopus. Hic ædificauit Eccleſiam primā intrà vrbem Turonicā, quum iam multi Chriſtiani eſſent, primaq; ab eo ex domo cuiuſdā Senatoris baſilica facta eſt. Greg. Turon. hiſt. Franc. l. 10. c. 31.

LIBERII XXXVII. PAPAE ROMANI, S. PAVLINI TREVERORVM, AC OSII CORDVBENSIS, EPISCOPORVM SYNAXIS.

PACATA (inquit loco à Theodoreto citato D. Athanaſius) Eccleſia, populoque in ſacris ſynaxibus orante, Liberius Romanus Præſul, & Paulinus Galliarum Metropolitanus, alijque boni & præclari Epiſcopi, veritatis præcones, aguntur, raptantur, & in exilium mittuntur. De magno etiam & grauiſsimæ ætatis viro, eodemque Confeſſore Oſio, qui verè ὅσιος eſt, ſuperfluum arbitror mentionem facere, quum nullus fortaſsè ſit, qui cognitum non habeat, eum ab ipſis quoquè in exilium miſſum. Athan. Apol de fuga ſua. Theodo. l. 2. hiſt. Eccleſ. c. 15.

EODEM pertinet, quòd alibì idem D. Athanaſius, dictos Liberium Papam & Oſium, Italos quoquè, Gallos, Hiſpanos, & Aphricanos Epiſcopos, in exilium à Conſtantio miſſos, ſuos nuncupat ſacrorum comminiſtros. Idem ſub finē Apol. 2. contra Arrian.

Theodor. l. 2. c. 16. HINC eſt & illud Liberij Papæ in Dialogo cum Imp. Cōſtantio apud Theodoretum: Noli (inquit) Epiſcoporum manu iniuriam vindicare, quam Deus non ad eiuſcemodi facta, ſed ad ſanctificationem conſtituit.

D. EVSEBII VERCELLENSIS, ET LVCIFERI CARALITANI EPISCOPORVM SYNAXES.

Athanaſ. Tom. 12. ad Antioch. VERE nobis (inquit qui ſuprà D. Athanaſius, epiſtola ad ipſos Antiochiam ſcripta) ſacrorum comminiſtri, vbì ſoletis conuentus agere, iſta iubebitis promulgari. Ibidemq́ue omnes qui pacem amant, inter ſe concilientur, ac deindè vbì cōciliati fuerint, vbicunquè populis videbitur, præſente quoquè veſtra humanitate, ſynaxis celebretur, & Dñs publicè ab omnibus glorificetur.

EORVRDEM, ALIORVMQVE EPISCOPORVM CONSTANTIA, IN NON ADMITTENDIS AD SOLENNIA SECVM CELEBRANDA ARRIANIS.

Lucifer Caral. lib. de non cōueniendo cum hęreticis. QVVM pacem (inquit Lucifer lib. 4. ad Imp. Conſtantium Arrianū) ſemper habuerit Eccleſia, & vos atq; omniū ſectarum hæreticos ſemper abiecerit, quomodò vobiſcum potueramus conuenire ad Deum adorandum?

3. Reg. 13. ET paulopòſt: Si homini Dei eunti in Bethel hoc repræſentatum eſt, cur manducâſſet panem, & potum ſumpſiſſet aquæ in loco prophano apud alienigenas, vt à leone interficeretur in via: quid nobis repræſentatum fuiſſet, ſi vobiſcum Arrianis, precem fudiſſemus, ſi deniquè * paſſos nos fuiſſemus, omnia quæ celebramus Domini ſacerdotes, cum pſeudoepiſcopis Arrianis tuis celebrare?

* paſsi

AC rursùm: Quomodò eſſet vobis & nobis vnius loci conuenticulum,

uenticulum,cùm audias item Dauid dicere in Pſalmo ſexto,Diſcedite à me,qui operamini iniquitatem?

POSTEA deniquè apertiùs: Si cibum vobiſcum iubemur non ſumere, credideras potuiſſe catholicos conuenire cum hæreticis, ad ſolennia cuncta celebranda vobiſcum erraticis: vobiſcum, per diaboli venenum ad omnem deductis ebrietatem, eſſe potueramus Dei cultores?

EA DE CAVSA IN D. DIONYSIVM MEDIOLANENSEM EPISCOPVM AD ALTARE IN SANCTIS SANCTORVM, AC TOLOSAE IN IPSVM CHRISTVM MISSAE MANVS.

MEDIOLANENSEM (inquit D. Hilarius l. ad eundem Conſtantium 3.qui perperàm primo loco ponitur) pijſsimam plebē,quam tu furore terroris tui turbâſti, tribuni tui adiērunt ſancta ſanctorum,& viam ſibi omni per populum crudelitate pandentes,protraxerunt de altario ſacerdotes. Leuiùs te putas,ſceleſte,Iudæorum impietate peccâſſe? Effuderunt quidem illi Zachariæ ſanguinem,ſed quantùm in te eſt,concorporatos Chriſto,à Chriſto diſcidiſti. Hilar. Pictau. l.3. ad Conſtant.

AC paulopòſt: Quos tu deindè in Eccleſiam Toloſanam exercuiſti furores? clerici fuſtibus cæſi,diacones * plumbo eliſi,& vt ſanctiſsimi mecum intelligunt,in ipſum Chriſtum manus miſſæ. *plumbatis

EANDEM OB CAVSAM A CONSTANTIO IMP. ARRIANO, CATHOLICORVM CONVENTVS PROHIBITI, ET ECCLESIAE EREPTAE.

CONSTANTIVS (inquit D. Athanaſius epiſtola ad monachos de perſecutione Arrianorū) in gratiam hęreſeos, Athan. Epiſt. ad ſolitarios.

Epiſcopos in exilium eijcit: populos verò,dum prohibet conuentus celebrari,à meditatione pietatis precibusq; ad Deum ſummo-
1.Reg. 22. uet ac depellit: Rursùs, vt Saul Nobam ciuitatem ſacerdotū euertit,ità & iſte eius ſceleris magnitudinem ſuperans,Eccleſias Domini hæreticis tradit.

Lucif.de Regib. Apoſtat. 4.Reg. 21. 2.Pa.33. SIC & Lucifer l.3.ad Conſtantium: Manaſſes (inquit) omnibus idolis ſeruiendum eſſe mandauit, recedendum verò à Deo. Non ergò erit mirandum,ſi tibi vindicâſti ædes, in quas colligere ſumus ſoliti Dei populum.

Rufin.Eccleſ.hiſt.l. 1.c.21. EODEM pertinet illud Rufini: Ea tempeſtate facies Eccleſiæ fœda & admodùm turpis erat. Ara nuſquàm, nec immolatio, nec libamina.

ARIMINENSIS CONCILII PATRVM CATHOLICORVM, AD CONSTANTIVM LEGATIO, VT EPISCOPIS REDITVS ET DIVINI OFFICII PERMITTATVR CELEBRATIO.

Athan.de Act. Syn. Arim. Theod. l. 2.c.19. Niceph. l. 9.c.39. NE deincèps (inquiunt Epiſtola ad Conſtantium apud D. Athanaſium, Theodoretum & Nicephorū) nos itineris labore affligi, atq; alienos longeq; diſsitos à parœcijs noſtris eſſe permittas:ſed vt Epiſcopi potiùs cū populo ſuo in pace ſacris epulis & rebus diuinis vacare poſsint, pro tua ſalute,imperio & pace,orātes.

D. HILARII PICTAVORVM EPISCOPI SACRA MYSTERIA.

A. Eius hymnorum & myſteriorum libri.

Hier. catal.ſcrip. EST eius(inquit D.Hieronymus)& liber hymnorum,& myſteriorum alius.

Hrab. de inſtit.cler. l.2. c. 49. DE quo & Hrabanus Maurus:Hilarius(inq̄t) Gallus Epiſcop⁹, Pictauis genitus,eloquētia conſpicuus, hymnorū carmine primus floruit.

ITEM

ITEM Concil. Tolet. 4. A nõnullis (inquit) hymni magno ſtudio, in laudem Dei atque Apoſtolorum & Martyrum triumphos, compoſiti eſſe noſcuntur, ſicut ſunt hi, quos beatiſsimi doctores Hilarius atque Ambroſius ediderunt. Cõc. Tol. 4. c. 12.

QVAE ipſa verba citat Vualafridus Strabus, de reb. Eccl. c. 25.

B. Hymnus, Gloria in excelſis, ab eodem auctus.

INCIPIT deindè ſacerdos, (inquit D. Alcuin⁹) Gloria in excelſis Deo, Hymnum in natiuitate Saluatoris ab angelis decantatum: ſed à B. Hilario Pictauiẽſi poſteà auctum & conſummatũ. Alcuin. de diuin. off.

C. Myſteria per eum ad altaria celebrata.

HILARIVS (inquit D. Fortunatus) olìm myſterijs deputatus, aliquandò ſacris altaribus ſacerdos electus eſt. Fort. vitæ Hilar. l. 1.

D. Conuentus in Eccleſiam ad ſecretam Sacramentorum religionem.

CONVENTVS Eccleſiarũ (inquit ipſe D. Hilarius) ſiue templi, quos ad ſecretam ſacramentorum religionem ædificiorum ſepta concludunt, conſuetudo noſtra vel domum Dei ſolita eſt nuncupare, vel templum: ſcriptura quoquè vel prophetica, vel Apoſtolica, ad demonſtrationem locorum, his eſt vſa nominibus. Hilar. in Pſal. 127.

EODEM pertinet illud eiuſdem ad Conſtantium Imperat. lib. 1. qui perperàm ſecundo loco ponitur: Verentes igitur illi (loquitur de Valente & alijs Arrianis Epiſcopis in Synodo Mediolanenſi) populi iudicium, è Dominico ad palatium tranſeunt. Idem. li. 1. ad Conſt.

E. Diuinorum myſteriorum concelebratio, & pro Imperatoribus preces.

PERMITTAT (inquit ad Conſtantium ibidèm) lenitas tua populis, vt quos voluerint, quos * putauerint, quos elegerint, audiant docentes, & diuina myſteriorum ſolennia concelebrent, & pro incolumitate & beatitudine tua offerant preces. Ibidèm. * deputauerint.

F. Inter Diuinorum ſacramentorum officia,
Cantus & Reſponſa.

Idem in Pſal. 65.

AVDIAT (inquit idem alibì) orantis populi, conſiſtens quis extra Eccleſiam, vocem, ſpectet celebres hymnorũ ſonitus, & inter diuinorum quoquè ſacramentorum officia, reſponſionem deuotæ confeſsionis accipiat. Neceſsè eſt terreri omnem aduerſitatem, & bellari aduersùs diabolum, vinciq́; reſurrectionis fide mortẽ, tali exultantis vocis noſtrę (vt dictum eſt) iubilo. Sciat hoc Deo placitum eſſe, hoc ſpei noſtræ teſtimonium publicas victricesq́ue exultationis noſtræ voces perſonare: Quarum Propheta non negligens eſt, loco alio memorans: Circuiui & immolaui in tabernaculo eius hoſtiam iubilationis. Et nè inanem iubilationis huius doctrinam atque obſeruantiam crederemus, alibì proteſtatur: Beatus populus qui ſcit iubilationem.

Pſal. 26. Pſal. 88.

G. Statio & eleuatio manuum.

Idem in Pſal. 133.

STANDVM eſt ergò (inquit alio loco) in domo Domini, quia benedictio ſtãtium placeat, & ſtãtium in domo illa ſancta & cæleſti Hieruſalem, & angelorum * frequentium, ad quam, per hanc Eccleſiæ & conuentûs noſtri domum, ſcanditur.

* frequentia,

ET paulopòſt: Eleuandæ manus ſunt in ſancta, non ad * prædicandum & orandum tantùm, ſed etiam ad operandum.

* precandum

H. Sacerdotum ſanctificatio myſterij.

Idem in Pſal. 67.

AD Eccleſiæ (inquit idem) decus detracta ab diabolo gẽtium ſpolia diuiduntur, atq; etiam ex his ſpolijs domûs pulchritudo perficitur, cùm in ſacerdotes Dei ad myſterij ſanctificationem, ab aris templisq́; dæmonum abſtrahuntur.

I. Oſculum & ſacerdotum benedictio.

Idem li 3. ad Conſt.

OSCVLO (inquit li. 3. ad Conſtantiũ) ſacerdotes excipis, quo & Chriſt⁹ eſt ꝓditus: caput benedictioni ſubmittis, vt fidẽ calces.

Idem in Pſal. 132.

EODEM pertinere videtur illud eiuſdem: Benedictiones enim ſola largitur Eccleſia.

Com-

L. Communio populo per presbyteros.

EPISCOPVS (inquit idem l.2. ad Conſtantium, qui non rectè 3. loco collocatur) ego ſum, in omnium Gallicarũ Eccleſiarum atque Epiſcoporum communione, licèt in exilio permanens, & Eccleſiæ adhuc per Presbyteros meos communionem diſtribuens. Idē l. 2. ad Conſtant.

IVLIANI APOSTATAE IMPERATORIS CONATVS, AD TOLLENDAS CHRISTIANORVM SYNAXES.

QVAECVNQVE Eccleſiæ (inquit Nicephorus) ſuppetebant vaſa ſacra & donaria, ea abſtulit, & in idolorum delubris repoſuit. Niceph. li. 10. ca. 5.

CONSILIVMQVE eius fuit, (eodem teſte) vt ſtatas ſolitasq́; multitudinis ſynaxes, ducibus eorum ſublatis, tolleret. Ità enim fore arbitratus eſt, vt neque conuentus agere, neque docere, nobis, multo verò minùs de rebus diuinis participare, myſticaque & arcana ſacra peragere, facile eſſet: & vt diuturniore tempore, in obliuionem etiam religionis noſtræ prorsùs perueniremus. Ibid. c. 20.

OMNEM etiam mouit (vtì idem ſcribit) funem, vt Græcorum mores ad noſtra inſtituta accommodaret. Itaque in idolorum templis fieri curauit ſubſellia & primarios ſuggeſtus: inſtituit lectiones & doctrinas, quæ tamen Græcis dogmatibus innitererentur: prætereà ſacerdotes & lectores more noſtro, item certas certarum horarum & dierum preces. Ibid. c. 21.

QVOD in hæc verba repetit Zozomenus: At verò quum exiſtimaret religionem Chriſtianam, maximam ex vita & moribus eorum, qui eam ſequebantur, commendationem conſecutam, inſtituit animo delubra gentilium tum apparatu, tum ordine religionis Chriſtianæ adornare: ſubſellijs prætereà & primarijs ſedibus, doctoribus lectoribusq́; gentilis doctrinæ & exhortationum, Zozom. lib. 5. ca. 15.

quinetiam precibus in certas horas dieſq́; præſcriptis, monaſterijs item virorum & mulierum, qui ſapientiæ ſtudio ſe dicauerant, collegijs etiam peregrinorum & pauperum, reliqua deniq; in egẽtes benignitate, religionem Gentilem nobilitare.

EO TEMPORE DONATISTARVM FVROR IN CATHOLICORVM CONVENTVS, ET ALTARIVM AC CALICVM CONFRACTIO.

Opt. Mileuit. lib. 2. contra Parmen.

BASILICAS (inquit ad illos D. Optatus Mileuitanus) inuaſiſtis, & quum altare defenderent Diaconi Catholici, tegulis plurimi cruentati ſunt, duo occiſi ſunt.

AC paulò pòſt: Vt omnia ſacroſancta ſuprà memorati veſtri Epiſcopi violarent, iuſſerunt Euchariſtiam canibus fundi, non ſine ſigno diuini iudicij. Nam ijdem canes accenſi rabie, ipſos Dominos ſuos, quaſi latrones, ſancti corporis reos, dente vindice, tãquàm ignotos & inimicos laniauerunt.

POSTEA quoquè: Exorcizâſtis & lauiſtis ſine cauſa parietes.

ET iterùm: Quid (inquit) iniquius, quàm exorcizare Spiritum ſanctum, altaria frangere, Euchariſtiam animalibus proijcere?

Ibid. li. 6.

RVRSVM alibì: Quid eſt em̃ (inquit) tam ſacrilegum, quàm altaria Dei (in quibus & vos aliquandò obtuliſtis) frangere, radere, remouere? In quibus vota populi, & membra Chriſti portata ſunt: Quo Deus omnipotens inuocatus ſit. Quò poſtulatus deſcendit ſpiritus ſanctus: vndè à multis pignus ſalutis æternæ, & tutela fidei, & ſpes reſurrectionis accepta eſt. Altaria, inquam, in quibus fraternitatis munera non iuſsit Saluator poni, nisì quæ eſſent de pace condita. Depone (inquit) munus tuum ante altare, & priùs concorda cum fratre tuo, vt poſsit pro te ſacerdos offerre.

Matt. 5.

offerre. Quid eſt enim altare, niſi ſedes & corporis & ſanguinis Chriſti? Hæc omnia furor veſter aut raſit, aut fregit, aut remouit. Quid perditorum conductam multitudinem, & vinum in mercedem ſceleris datum? Quod vt immundo ore ſacrilegis hauſtibus biberetur, calida de fragmentis altarium facta eſt. Si liuoris iudicio nos (ſic enim lego, pro, non) vobis ſordidi videbamur, quid vobis fecerat Deus, qui * illuc inuocari conſueuerat? Quid vos offenderat Chriſtus, cuius illic per certa momenta corpus & ſanguis habitabat? Quid vos offendiſtis etiam voſipſi, vt illa altari frangeretis, in quibus ante nos per longa temporum ſpatia, ſanct (vt arbitrabamini) obtuliſtis? Dum impiè perſequimini manu noſtras, illic vbì corpus Chriſti habitabat, ferîſtis & veſtras. Ho modo Iudæos eſtis imitati. Illi iniecerunt manus Chriſto i cruce: à vobis percuſſus eſt in altari. Si Catholicos illic inſectar voluiſtis, vel veſtris illic antiquis oblationibus parceretis. Il modò ſuperbus inuentus es, vbì iamdudùm humilis offereba Ibì libenter peccas, vbì pro multorum peccatis orare conſueuera Hoc faciendo, in numerum ſacrilegorum ſacerdotum libenter i trâſtis, ſociati ſceleribus prophanorum, de quibus apud Domi num Helias propheta querelam deponit. His enim locutus eſt verbis, quibus & vos inter alios ab ipſo accuſari meruiſtis: Domine, inquit, altaria tua confregerunt. Dum dicit, Tua: indicat, 3. Reg. 19. Rom. 11. quia res eſt Dei, vbì Deo aliquid à quocunque oblatum eſt. Sufficeret inſaniæ veſtræ, quòd membra laniâſtis Eccleſiæ, quòd DEI populos iamdudùm in vnitate poſitos, veſtris ſeductionibus diuiſiſtis. Inter hæc omnia vel altaribus parceretis. Cur vota & deſideria hominum cum ipſis altaribus euertiſtis?

ET poſteà: Hoc (inquit) immane facinus geminatum eſt, Ibidèm. dum fregiſtis etiam calices, Chriſti ſanguinis portatores. Quorum ſpecies reuocâſtis in maſſas, mercem nefarijs nundinis procuran-

curantes,ad quam nec emptores eligere voluiſtis ſacrilegi,dum inconſideratè vendidiſtis. Paſsi eſtis etiam comburi manus veſtras, quibus ante nos eoſdem calices tractabatis. Eam rem tamen paſsim vendi iuſsiſtis. Emerunt forſitan in vſus ſuos ſordidæ mulieres. Emerunt pagani, facturi vaſa, in quibus incenderent idolis ſuis. O ſcelus nefarium: ô facinus inauditum: auferre Deo quod idolis præſtes.Subducere Chriſto,quod proficiat ſacrilegio.

Ibidèm. IAM illud(repetit iterùm poſteà) quale eſt,quòd in multis locis etiam parietes lauare voluiſtis, & incluſa ſpatia ſalſa aqua adſpergi(ſic enim lego,pro,& ſpargi)præcepiſtis. Dicite,quid vobis fecerat locus,quid ipſi parietes,vt iſta paterentur? An quia illic rogatus eſt Deus? An quia illic laudatus eſt Chriſtus? An quia illic inuocatus eſt ſpiritus ſanctus?

Ibid. ſub finem. AD hoc (deniquè inquit) baſilicas inuadere voluiſtis,vt vobis ſolis cœmeteria vindicetis, non permittentes ſepeliri corpora Catholica.

DONATI HAERETICI OBLATIONVM CATHOLICARVM CONTEMPTVS.

Idem lib. 3. contra Parmem. DE aliorum (inquit idem D. Optatus de Donato Carthaginienſi) oblationibus nunquàm eſt dignatus accipere: vt ſolus ſecretò neſcio quid ageret, & poſteà cæteris perfunctoriè miſceretur.

IOVINIANI IMPERATORIS CONVENTVVM ECCLESIASTICORVM RESTITVTIO.

Zozom. lib.6. c.3. Niceph.l. 10.cap.39. IMPERATOR(inquiunt Zozomenus & Nicephorus)Iouinianus, experientia edoctus, diuina vindicta Iulianum grauibus malis afflictum eſſe, ad omnes vbiquè Præfectos ſcripſit, vt cunctos liberè rem diuinam facere,cõuentus cogere, & Deum ex animo

mo colere, paterentur, & vt vna in imperio Romano obſeruaretur fides & religio, Chriſtianorum videlicet. Iuraque priſtina Eccleſijs reddidit. Et quæcunque clero, viduis & virginibus dudùm à Conſtantino & filijs eius, diuini cultûs augendi gratia, conceſſa, legibusque firmata: à Iuliano autem, propter ſummum eius in fidem noſtram odium, peſsimo conſilio adempta & acciſa fuerant, priuilegia & beneficia reſtituit.

D. DONATI EPISCOPI ARETINI MISSAE.

APVD Tuſciam (inquiunt Ven. Beda, & Iſuardus) ciuitate Aretio, natalis B. Donati Epiſcopi & martyris, qui tentus eſt tempore Iuliani Imperatoris. Cuius meminit beatus Gregori⁹, quòd fractum calicem orando reſtaurârit. Beda, & Iſuard. in Martyr.

ET latiùs Ado: Quumque die quadam Miſſam celebrâſſet populo, & de corpore Chriſti ac ſanguine ipſius populus venerabiliter recrearetur, Diaconus quidam nomine Antimus, tradebat ſacrum ſanguinem Chriſti, qui ſubitò paganorum impulſu cecidit, & ſacrum calicem comminuit. Vndè valdè triſtis tam ipſe, quàm populus Chriſti efficitur. Cuius triſtitiam Dominus per beatum Donatum ilicò releuauit. Nam collecta ſunt fragmenta Dominici calicis, & beato viro allata. Quæ flens ille ſuſcipiens, oratione facta, vas in priſtinam formam reſtaurauit. Ado ibid. ad 7. Idus Auguſt.

ANTE hos quoque D. Gregorius Papa: Virtutem Donati imitatus eſt, qui fractum calicem priſtinæ incolumitati reſtituit. Greg. Dial. lib. 1. cap. 7.

ROMAE ID TEMPORIS AD MEMORIAS SANCTORVM OBLATIO.

APOSTOLVS ait, (inquit D. Optatus Mileuitanus de Macrobio Donatiſta) Memorijs ſanctorum communicantes. Opt. Mileuit. li. 2. contra Parmen.

Eccè præſentes ſunt Romę duorum memoriæ Apoſtolorum. Dicite, ſi ad has ingredi potuit, vt obtulerit illic, vbì ſanctorum memorias eſſe conſtat.

D. DAMASI PAPAE ROMANI XXXVIII. CIRCA MISSAE CELEBRATIONEM STATVTA.

A. Altaris & Eccleſiæ dedicatio.

Damaſ. Epiſt. Decret. 4.

CHOREPISCOPIS (inquit D. Damaſus) nec altare erigere liceat, nec vngere, aut ſacrare, nec eccleſias dedicare.

B. Pſalmorum cantus ante ſacrificium.

Lib. Pontif. de vita Damaſi.

HIC conſtituit (inquit liber Pontificalis) vt Pſalmi die noctuq; canerētur per omnes Eccleſias, qui hoc præcepit presbyteris, Epiſcopis, ac monaſterijs.

Vualafr. Strab. de eccl. offic. cap. 25.

QVOD iiſdem penè verbis Vualafridus Strabus: Damaſus (inquit) conſtituit, vt pſalmi die noctuque canerentur per omnes Eccleſias vel monaſteria, & præcepit hoc Epiſcopis & Presbyteris.

Marian. Scot. hiſt. libr. 2.

ITEM Marianus Scotus: Damaſus Papa 38. poſt Petrum, conſtituīt, vt die noctuque canerentur Pſalmi per omnes Eccleſias.

Beda, Ado, Vſuard. in Martyr. 3. idus Dec.

ET Beda, Ado, & Vſuardus: Hic conſtituit vt Pſalmi die noctuque canerentur per omnes Eccleſias.

Sigebert. in Chron. ad ann. Dñi 382.

SIGEBERTVS deniquè: Inſtituit etiam in Eccleſia Pſalmos die noctuq; cantari.

QVI om̃es haud dubiè alludunt ad verba D. Hieronymi, quæ ſubſequuntur.

C. Pſalmis additum, Gloria Patrì &c.

Hier. epi. ad Dam. Tom. 1. Concil.

PRECATVR (inquit Diuus Hieronymus) cliens tuus, vt vox iſta pſallentium in ſede tua Romana, die noctuque canatur, & in fine pſalmi cuiuſlibet, ſiue matutinis vel veſpertinis horis, coniungi præcipiat Apoſtolatûs tui ordo: Gloria patri, & filio,

filio, & ſpiritui ſancto: Sicut erat in principio,& nunc,& ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen. Iſtud carmen laudis,omni Pſalmo coniungi præcipias,vt fides 318. Epiſcoporum Niceni Concilij,in veſtro ore pari conſortio declaretur.

QVOD confirmat Albinus Flaccus: Gloria (inquit) Patri, & Filio, & Spiritui ſancto. Quæ verba ad diuiſionem Pſalmorum, qui priùs indifferenter canebantur, B. Hieronymus, Damaſo Papa petente, compoſuit. Sed quum nequaquàm id ſufficeret, prædicto Apoſtolico iterùm ſuggerente,addidit adhuc: Sicut erat in principio. Alb. Flac. de diuin. offic.

ET rursùm Sigebertus: Damaſus (inquit) Papa inſtituit rogatu Hieronymi dicere in Eccleſia in fine Pſalmorum: Gloria Patri,&c.Sicut erat in princip. Sigeb. vbi ſuprà.

ITEM Radulphus Tungrenſis: Gloria Patri, Nicena Synodus compoſuit: ſed Damaſus Papa ad Pſalmos cantari cenſuit. Radulph. de canon. obſeru. cap. vlt.

ET ijſdem penè verbis Martinus Polonus ad annum 370.

D. Epiſtolæ & Euangelij lectio.

PETO (inquit idem Diuus Damaſus ad Hieronymum) tuam charitatem, vt ſicut à rectore tuo Alexandro Epiſcopo noſtro didiciſti, Græcorum pſallentiam ad nos dirigere tua fraternitas delectetur: quia tantæ apud nos ſimplicitatis indago eſt, vt tantùm in die Dominica, Apoſtoli epiſtola vna recitetur,& Euangelij capitulum vnum dicatur: & nec pſallentium mos tenetur, nec hymni decus in ore noſtro cognoſcitur. Damaſ. epiſtol. 2. Decr.

QVOD rectiùs explicat Vualafridus Strabus: Videtur (inquit) non alias lectiones ante Euangelium fuiſſe tunc poſitas, niſì tantùm Apoſtoli Pauli, quas ſolùm nominauit, qui geſta Pontificum ſcripſit, cùm Antiphonarum mentionem ſubiunxit: Quod antè non fiebat, niſì tantùm Epiſtola beati Pauli Apoſtoli legebatur,& ſanctum Euangelium. Quod etiam ſanctus Damaſus Papa ad Hieronymum ſcribens, penè ijſdem verbis oſtendit. Et for- Vualafr. de reb. eccle. ca. 22.

taſsis inprimis ſolius Pauli lectiones eo loco legebantur: Poſteà autem omnibus latiùs augmentatis, aliæ lectiones, non tantùm de nouo, verùm etiam de veteri (prout feſtorum ratio poſcebat) intermixtæ ſunt teſtamento.

Radulph. loco cit.

ET rursùm Radulphus Tungrenſis: Beatus (inquit) Hieronymus presbyter Cardinalis Epiſtolas & Euangelia, vt hodiè habet Eccleſia, collegit & ordinauit, vt in libro qui Comes dicitur, habetur, & ipſe ait ſcribens ad Conſtantium Epiſcopum. Et Damaſus Papa, vt nunc moris eſt, legi cenſuit.

E. Alleluia.

Hieron. vbì ſuprà.

VBI (inquit ad D. Damaſum D. Hieronymus) Deus & homo honorabili voce prædicatur, Alleluia ſemper cum omnibus Pſalmis affigatur, vt in omni loco communiter reſpondeatur nocturnis temporibus. In Eccleſia autem, à ſancta reſurrectione vſque ad * ſanctum Pentecoſten finiatur: inter dierum verò ſpatia quinquageſimæ, propter nouitatem ſancti Paſchæ, vt vox iſta laudis canatur.

Greg. 1. ad Ioan. Syracuſ. Amal. de offic. eccl. lib 4. c. 33.

EVNDEM locum citat D. Gregorius Papa I. epiſt. citata ab Amalario: Vt Alleluia hîc diceretur, (inquit) de Hieroſolymorum Eccleſia, ex B. Hieronymi traditione, tempore beatæ memoriæ Damaſi Papæ, traditur tractum.

F. Symboli Conſtantinopolitani recitatio.

Sigeb. ad ann. Domini 688. Rupert. de diuin. offic. cap. 21. lib. 2.

DAMASVS Papa (inquiunt Sigebertus & Rupertus) inſtituit, Credo in vnum Deum, ſolennibus diebus cantari, ex decreto ſanctæ ſecundæ vniuerſalis Synodi, à 150. Epiſcopis Conſtantinopoli celebratæ.

QVOD latiùs repetit Radulphus Tungrenſis: Deindè (inquit) eiuſdem ſymboli forma, quam Græcorum & Latinorum confeſſio prædicat, & quam poſt Nicenum Concilium ſancti Patres tradiderunt in ſancta & vniuerſali Synodo ſecūda, apud Cōſtantinopolim

polim celebrata tempore B. Damaſi Papæ, circa annum Domini 387. idem ſanctus Papa in ſolennibus diebus ad Miſſam cantari inſtituit.

G. Populi ſalutatio & exhortatio.

NEC liceat (inquit idem D. Damaſus) Chorepiſcopis, Epiſcopo coràm poſito, populum docere, aut ſalutare, aut exhortari. Damaſ. Epiſt. Decr. 4.

H. Pœnitentium reconciliatio.

NEC publicè quidem (inquit de ijſdem ibidèm) in Miſſa pœnitentem reconciliare. Ibid.

I. Corporis & ſanguinis Domini confectio.

NEC etiam (inquit de ijſdem) præſente Epiſcopo, niſì eo iubente, ſacramentum corporis & ſanguinis Domini conficere illis liceat. Ibid.

EODEM pertinet illud eiuſdem: Sacerdotum, qui proximiores Deo ſunt, & proprio ore corpus Domini conficiunt. Dam. Epiſtol. Decr. 3.

EIVSDEM IN CONCILIO ROMANO DECRETVM DE OBLATIONIBVS.

HANC conſuetudinem, (inquiunt apud Gratianum) quæ contra ſanctam Eccleſiam Catholicam agere videtur, omninò interdicimus, vt nullo modo, vllo vnquàm tempore, oblationes quæ intrà ſanctam Eccleſiam offeruntur, ſub dominio laicorũ detineantur, ſed tantummodò ſacerdotibus, qui quotidiè Domino ſeruire videntur, illis ſolis liceat comedere & bibere: quia in veteri Teſtamento prohibuit Dominus panes ſanctos comedere filijs Iſrael, niſì tantummodò Aaron & filijs eius, qui longè erant ab iſtis panibus, qui nunc in ſancta Eccleſia offerũtur, quia illi ſub vmbra legis erant: Qui verò modò ſub gratia ſunt Spiritus ſancti, toti mundo, Euangelio coruſcante, lucidiores eſſe videntur. Gratian. 10. 4. 1. c. Hanc.

D. OPTATI EPISCOPI MILEVITANI, SACRIFICII RITVS.

A Altarium ſolennis aptatio.

Opt. cont. Parmen. lib. 3. DICEBATVR (inquit D. Optatus) illo tempore venturos eſſe Paulum & Macarium, qui intereſſent ſacrificio, vt quum altaria ſolennia aptarentur, proferrent illi imaginem (Cæſaris nempe ſtatuam, vtì rectè interpretatur Fr. Balduinus) quam primò in altari ponerent, & ſic offerretur ſacrificium.

B. Altare linteamine coopertum.

Ibid. l. 6. QVIS fidelium (inquit idem alibì) neſcit, in peragendis myſterijs ipſa ligna linteamine cooperiri? Inter ipſa ſacramenta velamen potuit tangi, non lignum.

Ibid. EODEM pertinet quod paulopòſt: Exterſiſtis (inquit) cum codicibus pallas. Nisì fallor, has purificare properâſtis, lauiſtis proculdubiò pallas.

C. Vini vſus in ſacrificio.

Ibid. l. 3. NAM & vinum (inquit alio loco) à peccatoribus operarijs & calcatur, & premitur, & ſic indè Deo ſacrificiũ offertur.

D. Populi ſtatio.

Ibid l. 4. POPVLVS (inquit idem) in Eccleſia ſedendi non habet poteſtatem.

E. Communis Oratio.

Ibid l. 3. CONTRA (inquit idem) ſub Macario cõmouebantur oẽs, vt Deus vnus pariter in Eccleſia ab omnibus rogaretur.

F. Oratio ad Patrem per filium.

Ibid. PAGANVM (inquit ibidèm) vocas eum, qui Deum patrẽ per filium eius ante aram rogauerit?

G. Lectionum recitatio.

Ibid. l. 6. POLLVTOS (inquit idem) vocas, quia furtiuas vobiſcum non legimus lectiones, aut negate vos alienas lectiones legere, ſi poteſtis: vt quid audetis Epiſtolas, ad Corinthios ſcriptas, legere,

gere, qui Corinthijs communicare noluiſtis? Vt quid ad Galatas, ad Theſſalonicenſes ſcriptas recitatis, in quorum communione non eſtis?

Et poſteà: An quia vobis abſentibus, illic Prophetæ & Euangelia ſancta recitata ſunt?

Ac alibì: Per loca ſingula diuinum ſonat vbiquè præconium. Non ſilent ora Lectorum. Manus omnium, codicibus plenæ ſunt.

H. Ritus ſacrificiorum ſolennis.

Visa eſt (inquit idem) puritas, & ritu ſolito ſolennis conſuetudo perfecta eſt. Cùm viderent diuinis ſacrificijs, nec mutatum quicquam, nec additum, nec ablatum. Ibid. l. 3.

I. Oblatio pro Eccleſia vna.

Iam & mendacium veſtrum (inquit contra eoſdem) hoc loco iuſtè damnari poteſt, quo quotidiè à vobis ſacrificia condiuntur. Nam quis dubitet, vos illud legitimum in Sacramentorũ myſterio præterire non poſſe? Offerre vos Deo dicitis pro Eccleſia, quæ vna eſt: hoc ipſum mendacij pars eſt, vnam te vocare, de qua feceris duas. Et offerre vos dicitis pro vna Eccleſia, quæ ſit in toto terrarum orbe diffuſa. Quid ſi vnicuique veſtrûm dicat Deus: Quid offeres pro tota, qui non es in tota? Ibid. l. 2.

K. Oratio pro Imperatoribus.

Iam tunc (inquit de Donato Carthaginienſi) meditabatur cõtra præcepta Apoſtoli Pauli, Poteſtatibus & Regibus iniuriam facere, pro quibus, ſi Apoſtolum audiret, quotidiè rogare debuerat. Sic enim docet B. Apoſtolus Paulus: Rogate pro Regibus & Poteſtatibus, vt quietam & tranquillam vitam cum ipſis agamus. Ibid. l. 3. 1. Tim. 2.

L. Corporis & ſanguinis Domini in altari præſentia.

Qvid enim eſt altare, (inquit loco ſuprà citato) niſì ſedes corporis & ſanguinis Domini? Ibid. l. 6.

Et

ET paulopòſt: Quid vos offenderat Chriſtus, cuius illic per
* habebat? certa momenta corpus & ſanguis * habitabat?

M. Orationis Dominicæ recitatio.

Ibid. l. 2. ETENIM (inquit alibì) inter vicina momenta, dum manus imponitis, & delicta donatis, mox ad altare conuerſi, Dominicam orationem prætermittere non poteſtis. Et vtiquè dicitis: Pater noſter, qui es in cælis, dimitte nobis debita & peccata noſtra.

Ibid. l. 3. ET rursùm: Nobis (inquit) & vobis vna eſt conuerſatio, & ſi litigant hominum mentes, non litigant ſacramenta. Vnum Deum rogamus, Dominica Oratio apud vos & nos vna eſt.

N. Pax vobiſcum, in ſacrificio recitatum.

Ibid. ET non potuiſtis (inquit ad eoſdem) prætermittere, quod legitimum eſt. Vtiquè dixiſtis, Pax vobiſcum: Cùm Deus contrà, pax, & vbì pax? Hoc eſt dicere, Quid ſalutas, de quo non habes? Quid nominas, quod exterminâſti? ſalutas de pace, qui non amas.

D. MARTINI TVRONENSIS EPISCOPI MISSARVM SOLENNIA.

Seuer. Sulpit. Dial. 2. de vita S. Mart. MARTINVM (inquit Seuerus Sulpitius) vſque in eam horam, qua ſolennia populo agi conſuetudo depoſceret, in Secretario ſua ſolitudo cohibebat. Ergò hoc ſecretum beati viri pauper ille captans, cùm ei Archidiaconus dare tunicam diſtuliſſet, irrupit, diſſimulatum ſe à clerico querens, ac algere deplorans. Nec mora: ſanctus, paupere non vidente, intrà amphibalum ſibi tunicam latenter educit, pauperemque contectum diſcedere iubet. Dein paulopòſt Archidiaconus ingreſſus admonet, pro conſuetudine expectare in Eccleſia populum, illum ad agenda Miſſarum ſolennia debere procedere. Cui ille reſpondens, ait: Pauperem priùs (de ſe autem dicebat) oportere veſtiri, ſe ad Eccleſiam non

poſſe

poſſe procedere, niſi veſtem pauper acciperet. Diaconus verò nihil intelligens, quia extrinſecùs indutum amphibalo, veſte nudum interiùs non videbat, poſtremò pauperem non comparére cauſatur. Mihi (inquit) veſtis quæ parata eſt, deferatur: pauper non deerit veſtiendus. Arctatus demùm clericus, & neceſsitate compulſus, iamque felle commotus, è proximis tabernis nigerrimam veſtem, breuem atque hiſpidam, quinque comparatam argenteis rapit, atq; ante Martini pedes iratus exponit. En (inquit) veſtem, ſed pauper hîc non eſt. Ille nihil motus, iubet eum paulùm ſtare pro foribus, ſecretum vtiquè procurans, dum ſibi veſtem nudus imponeret, totis viribus elaborans, vt poſſet occultum eſſe, quod fecerat. Sed quandò in ſanctis viris latent iſta quærentibus? Velint, nolint, cuncta produntur. Cum hac igitur, oblaturus ſacrificium Deo, veſte procedit. Quo quidē die (mira dicturus ſum) cùm iam altarium, ſicut eſt ſolenne, benediceret, globum ignis de capite illius vidimus emicare, ità vt in ſublime contendēs, longiùs collum, crinemq; flamma produceret.

QVOD ipſum occaſione ſimilis miraculi repetitur à D. Gregorio Turonenſi, in hæc verba: Pro inſtructione credentium, narrare aliqua nō pigebit, qua ſcilicet ſe virtus B. Martini reuelatione reuelauit, ità vt apparéret multis ignitus globus ille terribilis, qui quondàm eo ſolennia celebrante, emerſerat paucis viſibilis, à capitis arce prorumpens. Greg. Turon. de Glor. Cōfeſſ. c. 20.

AC paulopòſt: Ingredientibus autem nobis, ſubitò repleuit cellulam illam fulgor terribilis. ità vt præ timore & ſplendore nimio, adſtantium oculi clauderentur. Diſcurrebat autem per totam cellulam, tanquàm fulgur, non paruum nobis ingerens metum. Nec quiſquam ſcire poterat quid hoc eſſet, niſi quòd omnes pauore proſtati, ſolo iacebant. Tunc ego: Nolite, inquam, timere. virtus eſt enim ſanctorum, quam cernitis. Præſertim autem rememoramini librum vitæ beati Martini, & recolite, qualiter verba

ſacrata promenti, de capite globus ignis egreſſus, vſque ad cælos viſus eſt conſcendiſſe. Ideò nè terreamini, ſed ipſum nos cum ſanctis reliquijs credite viſitâſſe.

Seuer. Sulpit. Dial. 3. ET rursùm (narrante eodem Seuero Sulpitio) teſtatur Arborius ex præfecto, vidiſſe ſe Martini manum ſacrificium offerentis, veſtitam quodammodò nobiliſsimis gemmis, luce micare purpurea, & ad motum dexteræ, colliſarum inter ſe fragorem audîſſe gemmarum.

D. AMBROSII MEDIOLANENSIS EPISCOPI MISSA, ET EODEM SPECTANTIA.

A. Templorum dedicatio ad ſacrificium.

Ambr. ſub finem exhort ad Virg. TE nunc precor (inquit D. Ambroſius, oratione de dedicatione Eccleſiæ SS. Vitalis & Agricolæ) vt ſupra hanc domũ tuam, ſupra hæc altaria, quę hodiè dedicantur, ſupra hos lapides ſpirituales, quibus ſenſibile tibi in ſingulis templum ſacratur, quotidianus præſul intendas: orationesq́; ſeruorum tuorum, qui in hoc loco fundũtur, diuina tua ſuſcipias miſericordia. Fiat tibi in odorem ſanctificationis omne ſacrificium, quod in hoc templo fide integra, pia ſedulitate defertur. Et cùm ad illam reſpicis, hoſtiam ſalutarem, per quam peccatũ mundi huius aboletur, reſpicias etiã ad has piæ hoſtias caſtitatis.

B. Idq́ue cum reliquijs Martyrum.

Idẽ epiſt. 85. QVVM baſilicam (inquit alibì) dedicâſſem, multi tanquàm vno ore interpellare cœperant, dicentes: Sic in Romana baſilica dedices? Reſpondi, faciam, ſi Martyrum reliquias inuenero.

C. Eorundem ornatus.

Idẽ offic. l. 2. c. 21. MAXIME (inquit idem) ſacerdoti conuenit, ornare Dei templum decore congruo, vt etiam hoc cultu aula Domini reſplendeat.

D. Sa-

D. Sacerdotium conſecratio per Manûsimpoſitionem.

MANVS verò (inquit) impoſitiones, verba ſunt myſtica, q̃- bus cõfirmatur ad hoc opus electus, accipiens authoritatem teſte cõſcientia ſua, vt audeat vice Domini ſacrificiũ Deo offerre. Idem in 1. Tim. c. 4.

E. Eorum, aliorumq; ſacrificij miniſtrorum continentia.

INOFFENSVM (inquit) exhibendum & immaculatum miniſterium, nec vllo coniugali coitu violandum cognoſcitis, qui integro corpore, incorrupto pudore, alieni etiam ab ipſo cõſortio coniugali, ſacri miniſterij gratiam recepiſtis. Quod eô non præterij, quia in pleriſq; abditioribus locis cùm miniſterium gereret, vel etiam ſacerdotiũ, filios ſuſceperũt, & id tanquàm vſu veteri defendũt, quandò per interualla dierũ ſacrificium deferebatur: & tamen caſtificabatur etiam populus per biduum aut triduum, vt ad ſacrificium purus accederet, vt in veteri teſtamento legimus: Et lauabat veſtimenta ſua. Si in figura tanta obſeruantia, quanta in veritate? Diſce ſacerdos atque Leuita, quid ſit lauare veſtimenta tua, vt mundum corpus celebrandis exhibeas ſacramentis. Si populus ſine ablutione veſtimentorum ſuorum prohibebatur accedere ad hoſtiam ſuam, tu illotus mente pariter & corpore, audes pro alijs ſupplicare? audes pro alijs miniſtrare? Idẽ Offic. l. 1. c. 50. Exod. 19.

F. Vaſa aurea ad ſacrificium initiata.

QVVM eſſet propoſitum, (inquit) vt Eccleſiæ vaſa iam traderemus, hoc reſponſi reddidi: Me, ſi de meis aliquid poſceretur, aut fundus, aut domus, aut aurum, aut argentum: id quod mei iuris eſſet, libenter offerre: templo Dei nil poſſe decerpere, nec tradere illud, quod cuſtodiendum, non tradendum, accepe- rim. Deindè conſulere me etiam imperatoris ſaluti, quia nec mihi expediret tradere, nec illi accipere. Idẽ Orat. in Auxentium.

ET alibì: Nos (inquit) aliquandò in inuidiam incidimus, qui confregerimus vaſa myſtica, vt captiuos redimeremus. Idem l. 2. c. 28. offic.

Ac paulopòſt: Aurum habet Eccleſia, non vt ſeruet, ſed

vt eroget, & ſubueniat in neceſsitatibus.

ET rursùm: Sanè ſi quis deriuet emolumenta, crimen eſt: Sin verò pauperibus erogat, captiuum redimit, miſericordia eſt. Nemo enim poteſt dicere, cur pauper viuit? Nemo poteſt queri, quia captiui redempti ſunt: nemo poteſt accuſare, quia templum Dei ædificatum eſt: nemo poteſt indignari, quia humandis fidelium reliquijs ſpatia laxata ſunt: nemo poteſt dolere, quia in ſepulturis Chriſtianorum requies defunctorum eſt: In his tribus generibus vaſa Eccleſiæ etiam initiata, confringere, conflare, vendere licet. Opùs eſt vt de Eccleſia myſtici poculi forma non exeat, nè ad vſus nefarios, ſacri calicis miniſterium transferatur. Ideò intrà Eccleſiam primùm quæſita ſunt vaſa, quæ initiata non eſſent, deindè comminuta, poſtremò conflata, per minutas erogationes diſpenſata egentibus, captiuorum quoquè precijs profecerunt. Quòd ſi deſunt noua, & quę nequaquàm initiata videantur: in huiuſmodi vſus, quos ſuprà diximus, arbitror omnia piè poſſe conuerti.

G. Eccleſiæ conuentus ad ſacrificium.

Idē Apol. Dauid c. 17. Cant. 8.

MVRI (inquit) Hieruſalem, Eccleſiarum conuentus ſunt, toto orbe fundati. Eccleſia enim dicit: Ego murus, & vbera mea turris. Et benè muri Heruſalem, Eccleſiarum conuenticula ſunt: quoniam quiſquis bona fide atque opere ingreditur Eccleſiam, fit ſupernæ illius ciuis & incola ciuitatis; quæ deſcendit de cælo. Hos muros, lapidum ædificat ſtructura viuorum. Videns igitur Hieruſalem veram & Sion, dixit: Cùm direxeris in voluntate tua Hieruſalem & Sion, tunc acceptabis ſacrificium iuſtitiæ: hoc eſt, ſacrificium corporis Chriſti. (Pſal. 50.)

Idē offic. l. 1. cap. 33.

ET alibì: Augetur beneuolentia cœtu Eccleſiæ, fidei conſortio, initiandi ſocietate, percipiendæ gratiæ neceſſitudine, myſteriorum communione.

H. In ijs ſilentium & reuerentia.

AN

AN quicquam indignius eſt, (inquit) quàm oracula diuina circunſtrepi, nè audiántur, nè credantur, nè reuelentur? circunſonari ſacramenta confuſis vocibus, vt impediatur oratio, pro ſalute deprompta omnium, cùm gentiles idolis ſuis reuerentiam tacendo deferunt? Vndè illud exemplum proditur: Alexandro ſacrificante Macedonum rege, puerulum barbarum, qui ei lumen accenderet, excepiſſe ignem brachio, atque aduſto corpore, manſiſſe immobilem, nec dolorem prodidiſſe gemitu, nec tacito pœnam indicâſſe fletu. Tanta in puero barbaro fuit diſciplina reuerentiæ, vt naturam vinceret: atque ille non deos, qui nulli erant, ſed regem timebat. Quid enim timeret eos, quos ſi idem ignis contigiſſet, arſiſſent? Quid, quòd quidam in conuiuio patris adoleſcens iubetur, nè meretricios amores indicijs inſolentibus prodat? Et tu in miniſterio DEI virgo, gemitus, excreatus, tuſſes, riſus abſtine. Quod ille in conuiuio poteſt, tu in miniſterio Dei non potes? Vocis virginitas prima ſignetur, claudat ora pudor, debilitatem excludat religio, inſtituat conſuetudo naturam. Virginem mihi priùs grauitas ſua nunciet, pudore obuio, gradu ſobrio, vultu modeſto, & prænuncia integritatis anteeant ſigna virtutis. Non ſatìs probabilis virgo eſt quæ requiritur cùm videtur. Frequens ſermo eſt, cùm plurima ranarum murmura religioſæ aurib⁹ plebis obſtreperent, ſacerdotem Dei p̄cepiſſe, vt conticeſcerent, ac reuerentiam ſacræ deferrent orationi: tunc ſubitò circunfuſos ſtrepitus quieuiſſe. Silent igitur paludes, homines non ſilebunt? Et irrationale animal per reuerentiam recognoſcit, quod per naturam ignorat: hominum tantam eſſe immodeſtiam, vt plerique deferre neſciant mentium religioni, ſed deferunt aurium voluptati? Idem li. 3. de Virg.

1. Inclinatio quoquè & proſtratio.

VENIT quis (inquit) in Eccleſiam, dum honorem affectat ſub Imperatoribus Chriſtianis: ſimulato metu orationem ſe fingit deferre, inclinatur, & ſolo ſternitur, qui genu mentis non Idem in Pſal. 118. ſerm. 20.

flexerit: Videt illum homo, & Chriſtianum putat: videt homo orantem ſuppliciter, & credit: ſed Deus audit negantem.

K. Infideles ab oblatione excludendi.

Idem lib. 7. in Luc. cap. 9.

QVAE lector (inquit) agnoſcis, infidelis intelligere non debet: non quô cibus imperetur aut potus, ſed ſacræ oblationis veneranda communio reueletur. Non ergò interdictum eſt muneris, ſed religionis myſterium, communionem nobis cum gentibus mortuis non futuram.

L. Intrà cancellos ſacrificij celebratio.

Theodor. li. 5. ca. 17.

THEODOSIVS Imperator (inquit Theodoretus) quum dona, vtì ſolebat, obtuliſſet, intùs propè cancellos manſit. At rursùs magnus ille Ambroſius non conticuit quidem, ſed locorum differentiam eum docuit. Ac primùm ſciſcitatur, ecqua re egeret: Et cùm reſpōdiſſet Imperator, ſe expectare diuinorum myſteriorum perceptionem, ſignificauit illi per primarium Diaconū, qui ei miniſtrabat, ad loca interiora ſolis ſacerdotibus aditum paté-re, eademq; alijs omnibus inacceſſa eſſe, nec debere tāgi. Iubet igitur vt exeat, & cum reliquis laicis conſiſtat. Nam purpura, (inquit) imperatores, non ſacerdotes, efficit. Quam admonitionem itidèm excepit lubens Imperator fideliſsimus: reſponditque ſe non animi cōfidētia inductum, māſiſſe intrà cancellos, ſed hāc cōſuetudinem Cōſtantinopoli didiciſſe. Quarè habeo (inquit) etiam pro hac medicina gratiam.

Zozom. hiſt. eccl. l. 7. ca. 24.

ET poſt eum Zozomenus: Moris (inquit) erat, vt Imperatores dum ſacris intereſſent, in ſacrario ſederent, Maieſtatis ergô à populi conſortio ſeparati. Ambroſius autem conſiderans eam conſuetudinem vel ex aſſentatione, vel ex ordinis inſcitia eſſe natam, Imperatori in Eccleſia locum aſsignauit ante ſacrarij cancellos, ità vt populum Imperator, Imperatorem ſacerdotes ordine ſedis antecederent. Hanc autem optimam conſtitutionem Theodoſius Imperator approbauit, & ſucceſſores eius corroborauerunt, ac nos

eam

eam ex eo vſque tempore conſeruatam cernimus.

NICEPHORVS quoq;:Dono(inquit)ex conſuetudine oblato,intrà ſacros cancellos permanſit, in ſanctiore ſacerdotum loco, vbì antiquitùs Imperatores conſiſtere mos erat, propter dignitatis ſublimitatem,à plebe ſegregatos.Quam rem quòd Ambroſius adulationis magìs,quàm ordinis recti,eſſe putabat, Imperialis quoq; ſtationis locum,ità vt par erat,in ordinem ſuum redegit, pro tabulatis ſeu cancellis ſacrarij ſede illi deſignata: vt Imperator honoratiorem quidem præ populo ſtationem haberet:præ illo autem,ſacer ordo locum ſublimiorem obtineret. Eum ordinem vt optimum Theodoſius tum laudauit,poſteri quoq; confirmârunt:qui indè ad hęc vſq; tempora ſeruatur. Niceph. eccl.hiſt. li.12.c.41.

A C paulò pòſt: Poſtquàm in ſacrarium ingreſſus eſt Theodoſius,blandè eum,ſi quid vellet, Ambroſius interrogauit. Ille verò ſe ibì diuinorum myſteriorum perceptionem expectaturum eſſe reſpondit. Antiſtes,primario diacono internuncio vſus,ei ſignificauit,ſacrarium interius à ſolis adiri ſacerdotibus: reliquos autem omnes ſe aditu eius abſtinere. Exeũdum igitur ſibi eſſe,& in communi cum alijs loco ſtandum eſſe: Purpuram Imperatores,non ſacerdotes,facere dicens. Imperator diuinus,illi rurſum renunciari iuſsit, non temeritate ſe adductum, ſed conſuetudinem quę Conſtantinopoli ſeruaretur,ſequutum, intrà ſacrarij cancellos veniſſe. Magnas verò eo etiã nomine de tali inſtitutiõe ſe illi gratias agere. Ibidèm.

M. Ad altare ſacrificij oblatio.

NEC priùs (inquit Paulinus Mediolanenſis presbyter)ad altare accedere voluit,nisì fide ſua Imperator illum agere debere teſtaretur.Cui Epiſcopus: Ergò ago fide tua. Reſpondit Imperator: Age fide mea. Qua ſponſione iterata,iam ſecurus peregit, ſacerdos diuina myſteria. Paulinus in vita Ambr.

EODEM pertinet illud D. Ambroſij. Miniſterium altaribus Chriſti,non obſequium hominibus,deferendum recepimus. Ambr. li. Offic. 1. cap. 26.

ET

Idē l.4.de ſacr.ca.12. ET quod alibì dicit: Forma Corporis Chriſti, altare eſt, & corpus Chriſti eſt in altari.

Idē l.5.ca. 2. de ſacr. AC poſteà in eodem opere: Quid eſt enim altare, niſi forma corporis Chriſti?

Idem Epiſt. 85. MVLTO etiam apertiùs idipſum inculcat, dum de martyribus agit, ſub altari ſepultis: Succedant (inquit) triumphales victimæ in locum vbì Chriſtus hoſtia eſt. Sed ille ſuper altare, qui pro omnibus paſſus eſt: iſti ſub altari, qui illius redempti ſunt ſanguine. Hunc ego locum prædeſtinaueram mihi. Dignum eſt enim, vt ibì requieſcat ſacerdos, vbì offerre conſueuit. Sed cedo ſacris victimis dexteram portionem: locus iſte martyribus debebatur. Condamus ergò reliquias ſacroſanctas, & dignis ædibus inuehamus, totumq; diem fida deuotione celebremus.

N. Altaris compoſitio.

Idē de ijs qui myſt. initiātur, cap. 8. VENIT igitur (inquit idem) plebs, & videns ſacroſanctum altare compoſitum, exclamans ait: Parâſti in conſpectu meo menſam.

Idem lib. de ſacr. 4. cap. 3. ET alibì: Veniſti ad altare, vidiſti ſacramenta poſita ſuper altare.

O. Vſitatum iam tum illud, Introibo ad altare Dei.

Idem de ijs myſt. init. c. cit. HIS abluta (inquit) plebs, diues inſignibus, ad Chriſti contendit altaria, dicens: Et introibo ad altare Dei, ad Deum qui lætificat iuuentutem meam. Depoſitis enim inueterati erroris exuuijs, renouata in aquilæ iuuentutem, cæleſte illud feſtinat adire conuiuium.

Idem l. 4. de ſac. c. 2. ET alio loco: Veniebas ergò deſiderans, vtpotè qui tantam gratiam videras: veniebas deſiderans ad altare, quo acciperes ſacramentum. Dicet anima tua: Introibo ad altare Dei, ad Deum qui lætificat iuuentutem meam. Depoſuiſti peccatorum ſenectutem, ſumpſiſti gratiæ iuuentutem. Hoc præſtiterunt tibi ſacramēta cæleſtia.

P. Suffi-

P. Suffitus altarium.

VTINAM nobis quoquè (inquit) adolentibus altaria, ſacrificium deferentibus, adſiſtat angelus, immò præbeat ſe videndum. *Idem in Luc. ca. 1.*

Q. Carminum & hymnorum diuinorum concentus.

CONSIDERATE, (inquit) cuius Maria ſoror Moyſi, ſpeciem tunc gerebat. Nónne Eccleſię, quę religioſos populi cœtus, qui carmina diuina concinerent, immolato virgo ſpiritu copulauit? *Idem li. 1. de Virg.*

ET alibì: Aures tuas (inquit) non penetrabat hymnorum ſpiritualium cantus. *Idem ad virg. lapſ.*

AC rurſùm: Nihil incantatores valent aduerſùs Eccleſiam, vbì quotidiè Chriſti canticum decantatur. *Idem li. 4. Exã. ca. 8.*

APERTIVS quoq;: Hęc eſt enim ſymphonia, quãdò concinit in Eccleſia diuerſarum ætatum atque virtutum velut variarum chordarum indiſcreta concordia. Pſalmus reſpondetur: Amen dicitur. Hęc eſt ſymphonia, quam ſciuit & Paul9, & ideò ait: Pſallam ſpiritu, pſallam & mente. *Idẽ li. 7. in Luc. c. 15.* *1. Cor. 14.*

ATQVE hoc eſt, quod de ſacrificij cæremonijs loquens, dicit: Laus Deo defertur. *Idẽ. l. 4. de ſacr. ca. 4.*

EODEM pertinet illud D. Auguſtini: Quantùm (inquit) fleui in hymnis & canticis tuis, ſuaue ſonãtis Eccleſię tuę vocibus commotus acriter: Voces illę influebant auribus meis, & eliquabatur veritas tua in cor meum, & ex ea æſtuabat indè affectus pietatis, & currebant lachrymæ, & benè mihi erat cum eis. Non longè cœperat Mediolanenſis Eccleſia genus hoc conſolationis & exhortationis celebrare, magno ſtudio fratrum concinentium vocibus & cordibus. Nimirùm annus erat, aut non multo ampliùs, cùm Iuſtina Valentiniani regis pueri mater, hominem tuum Ambroſium perſequeretur hæreſis ſuæ cauſa, qua fuerat ſeducta ab Arrianis. Excubabat pia plebs in Eccleſia, mori parata cum Epiſcopo ſuo, ſeruo *Aug. Cõf. lib. 9. cap. 6. & 7.*

tuo. Tunc hymni & pſalmi vt canerentur ſecundùm morem Orientalium partium, nè populus mœroris tædio contabeſceret, inſtitutum eſt: & ex illo in hodiernum retentum, multis iam ac penè omnibus gregibus tuis, & per cætera orbis imitantibus.

Ambr. Orat. ad popul. de Auxẽtio.

ITEM quod de hymnis ſuis ipſe D. Ambroſius commemorat: Hymnorum meorum carminibus populum deceptum volunt. Planè nec hoc abnuo. Grande carmen iſtud eſt, & quo nihil potentius. Quid enim potẽtius, quàm confeſſio Trinitatis, quę quotidiè totius populi ore celebratur? Certatìm omnes ſtudẽt fidem fateri, patrem & filium & ſpiritũ ſanctum nôrũt verſibus p̃dicare.

QVORVM etiam mentionem faciũt D. Benedictus in Regula, Hrabanus Maurus de inſtitut. cler. li. 2. c. 49. Vualafridus Strabus de reb. Eccl. c. 25. Berno de Miſſa c. 2. ac Decanus Tungrenſis frequenter, quorum verba compendij gratia prætermitto.

R. Antiphonarum Vſus.

Paulinus in vit. D. Ambr.

HOC in tempore (inquit Paulinus Mediolanenſis) primùm Antiphonæ hymni ac vigilię in Eccleſia Mediolanenſi celebrari cœperũt. Cuius celebritatis deuotio vſq; in hodiernum diem non ſolùm in eadem Eccleſia, verùm per oẽs penè Occidentis prouincias manet.

Vual. Str. locis cit.

QVI locus citatur ad verbum à Vualafrido Strabo.

Iſid. de eccleſ. offic. lib. 1. ca. 7. Hrab. de inſt. cler. li. 2. ca. 50. Iſaiæ 6.

IDIPSVM adfirmãt D. Iſidorus & Hrabanus: Antiphonas (inquiũt) Gręci primùm compoſuerũt, duobus choris alternatìm cõcinẽtibus, quaſi duo Seraphim, duo quoq; Teſtamẽta inuicèm ſibi conclamãtia. Apud Latinos aũt primus idem beatiſſimus Ambroſius antiphonas cõſtituit, Gręcorum exemplum imitatus. Exhinc in cunctis occiduis regionibus earum vſus increbuit.

Sigeb. ad ann. 388.

ITEM Sigebertus in Chronicis: Ambroſius ritum canendi Antiphonas in Eccleſia primus apud Latinos trãſtulit à Græcis, apud quos hic ritus iam inoleuerat ex inſtituto Ignatij Antiocheni Epiſcopi & Apoſtolorum diſcipuli, qui per viſiõem in cælum raptus,

vidit

vidit & audiuit, quomodò angeli per Antiphonarum reciprocationem, hymnos ſanctę Trinitati canebant.

QVOD paucis etiam repetit à Martino Polono in Chronicis.

LATISSIME verò omnium Radulphus Tungrēſis: Antiphona (inquit) ex Græco interpretatur vox reciproca, duobus ſcilicet choris alternatim pſallētibus, ordine commutato, ſiue de vno ad vnum. Quod genus pſallendi, Gręci inueniſſe traduntur. Tamen ex hoc vniuerſaliter in Eccleſiam Dei cantus nō fuit introductus: ſed poſtmodùm tempore Theodoſij iunioris, ſicut in vita B. Ambroſij legitur, in Eccleſia Mediolanenſi, Cantus & hymni cœperūt frequentari. Et tempore ſucceſsiuo à B. Ambroſio apud Latinos, & ad Miſſam, & ad alias Horas diuinas cantus publicus cum hymnis metricis eſt introductus. Vndè in Chronicis legitur, quòd Ambroſius ritum Antiphonarum in Eccleſia canendarum primus à Græcis tranſtulit ad Latinos. Radulph. de can. obſer. ca. 12.

S. Epiſcopi ad populum ſalutatio.

Pronūciat (inq̃t) Epiſcop⁹ huiuſmodi ad populū, dicēs: Pax vobis. Ambr. de dign. ſacerd. ca. 5.

T. Populi ad obſecrandum exhortatio.

SACRIFICIA quoq; ipſa (inquit) Deo probata eſſe nō poſſunt, niſi confeſsio vocis adſpiret, quæ ſacerdotali oblatione, ad obſecrādam Dei gratiam populos excitare conſueuit. Idem de fid. reſurr.

V. Orationes quatuor.

OBSECRO ergò (inquit Apoſtolus, teſte eodem D. Ambroſio) primùm fieri obſecrationes, gratiarum actiones. Prima ergò Oratio laudem debet habere Dei, Secunda ſupplicationem, Tertia poſtulationem, Quarta gratiarum actionem. Idem de ſacr. lib. 6. cap. 5. 1. Tim. 2.

X. Lectionum ſacrarum lectio.

QVANTVM (inquit) laboratur in Eccleſia, vt fiat ſilentium cùm lectiones legūtur? Si vnus loquatur, obſtrepit vniuerſis. Cùm Pſalmus legitur, ipſe ſibi eſt effector ſilentij. Omnes loquuntur, & nullus obſtrepit. Idē Præf. in Pſal.

Offic. lib. 1. cap. 11. ET alibi: Reuerẽtia exhibetur, quum ſcripturę diuinę legũtur.

Ibi. c. 44. AC rursùm: Alius diſtinguendæ lectioni aptior, alius pſalmo gratior: alius exorcizandis, qui malo laborant ſpiritu, ſolicitior: alius ſacrario opportunior habetur. Hæc omnia ſpectet ſacerdos: & quid cuique congruat, id officij deputet. Quò etenim vnumquenque ſuum ducit ingenium, aut quod officium decet, id maiore implet gratia.

Idem exhort. virg. EODEM pertinet & illud: Inuenit S. Iuliana in Eccleſia quod ſuum dicat, filium ſacrarum lectionum oracula perſonantem.

Idem ad virg. lapſ. ILLVD quoquè: Mentem tuam non ventilabat lectionum cæleſtium virtus?

Y. Prophetica & Apoſtolica lectio.

Seuer. Sulp. de vita S. Marti. l. 3. EO tempore (inquit Seuerus Sulpitius) Ambroſius, cuius hodiè flores eloquij per totam Eccleſiam redolent, Mediolanẽſi ciuitati præerat Epiſcopus: cui celebranti feſta Dominicæ diei iſta erat conſuetudo, vt veniens lector cum libro, non anteà legere præſumeret, quàm nutu ſanctiſs. præcepiſſet. Factum eſt autem, vt illa die Dominica, prophetica lectione iam lecta, ante altare ſtante, qui lectionem B. Pauli proferret, beatiſsimus Antiſtes Ambroſius ſuper altare obdormiret. Quod vidẽtes multi, cùm nullus eum excitare prӕſumeret, tranſactis ferè duarum aut trium horarum ſpatijs, excitauerũt eum, dicẽtes: Iam hora prӕterijt, iubeat Dñs Epiſcopus lectori lectiõem legere: expectat enim populus valdè iam laſſus. Reſpondẽs autem B. Ambroſius: Nolite (inquit) turbari, multùm mihi valet ſic obdormiſſe, q̃a miraculum magnum Dominus mihi oſtẽdere dignatus eſt. Nam noueritis fratrem meum Martinum ſacerdotẽ, de corpore egreſſum fuiſſe, me aũt eius funeri obſequium prӕbuiſſe. Peractoq́ue ex more ſeruitio, capitellam tantùm vobis excitãtibus, nõ expleui. Tũc illi ſtupefacti pariter & admirãtes, diẽ & tẽpus notãt. Qui ſolicitè requirẽtes, ipſam diẽ, tẽpusq́; reperiũt, quo beatus confeſſor dixerat ſe eius obſequijs deſeruiſſe.

Z. Euan-

z. Euangelica lectio.

PVLCHRE (inquit) dum legeretur hodiè Euangelium. Ambr. offic. l. 1. c. 8.

ET alio loco: Certè ſic docuit hodierna, quæ decurſa eſt, lectio, ſecundùm librum Euangelij Matthæi. Idem l. 3. de Virg.

ALIBI quoquè: Conſiderate quid lectum ſit hodiè de Domino Ieſu. Idem ad Grat. l. 4. de fid.

RVRSVM: Audiſtis quid hodiè lectum ſit: Pullum ſibi aſinę Saluator per Apoſtolos iuſsit adduci. Quod poſteà denuò repetit, ipſum illud Euangelium explicans. Idē cōtra Auxēt. de baſil. non trad.

AC iterùm: Audîſti frater lectionem Euangelij, in qua decurſum eſt, quòd præteriens Dominus Ieſus, vidit à generatione cæcum. Idē epiſt. 75. ad Bellic.

ALIO deniquè loco: Audîſtis hodiè in lectione decurſa, quid Legio dixerit: Quid mihi & tibi eſt Ieſu fili Dauid? Idem de Hel. & ieiun. c. 20.

ALIOS locos eiuſcemodi complures in ſermonibus ſiue tractatibus ad populum, prolixitatis vitandæ gratia omittimus.

A a. Earundem Lectionum tractatus ad populum.

SEQVENTI die, (inquit, ad Marcellinam ſororem ſuam ſcribens) erat autem Dominica, poſt Lectiones atque tractatum. Idē Epiſt. 33.

EODEM pertinet illud D. Auguſtini de D. Ambroſio: Et eum quidem in populo, verbum Dei rectè tractantem, omni die Dominico audiebam. Aug. Confeſs. l. 6. c. 3.

B b. Oblationum mos.

HVC inprimìs pertinent verba illa ſuprà de Theodoſio Imperatore citata, & illud Nicephori de eodem: Poſtquàm verò tempus aduenit, quum eum more recepto, munus ad ſacram menſam offerre oporteret, lachrymans ſurrexit, & diuinum ſacrarium ingreſſus eſt. Niceph. eccl. hiſt. l. 12. c. 41.

Paulin. in vit. Amb. DEINDE & illud Paulini Mediolanenſis: Munera Imperatoris (Eugenij nempe) qui ſe ſacrilegio commiſcuerat, ab Eccleſia reſpuebantur, nec orandi illi cum Eccleſia ſocietas tribuebatur.

Ambr. epiſt. 30. ILLVD item D. Ambroſij ad Valentinianum Imperatorem: Certè ſi aliud ſtatuitur, Epiſcopi hoc ęquo animo pati & diſsimulare non poſsumus. Licebit tibi ad Eccleſiam conuenire, ſed illic non inuenies ſacerdotem, aut inuenies reſiſtentem. Quid reſpondebis ſacerdoti dicenti tibi: Munera tua non quærit Eccleſia, quia templa Gentilium muneribus adornâſti? Ara Chriſti dona tua reſpuit, quoniam aram ſimulacris feciſti.

Poſsid. in vit. Aug. Ac quod narrat D. Poſsidius, Beatiſsimum Ambroſium, præſente D. Auguſtino, in Eccleſia aliquandò tractâſſe de neglecto à fidelibus gazophylacio ac ſacrario.

cc. Symboli recitatio.

Ambr. in epiſt. 1. ad Corinth. c. 11. ORARE, dicit deprecari: prophetare autem, aduentum fore Domini, voce ſymboli poſt orationem effari.

dd. Catechumenorum dimiſsio.

Idē Epiſt. 33. DIMISSIS (inquit) catechumenis ſymbolum aliquibus competentibus in baptiſterijs tradebam baſilicæ.

ee. Pœnitentium item excluſio.

Niceph. l. 12. c. 41. HVC pertinet inprimìs, quod de Theodoſio Imperatore ſcribunt locis citatis Theodoretus, Zozomenus, & Nicephorus: Quū (inquiunt) poſt Maximum deuictum Theodoſius Mediolanum veniſſet, & in Eccleſiam, ſicutì mos eſt, precatum iret, & iam ad fores eius adeſſet: occurrens ei Ambroſius, & purpura eius appræhenſa, in multitudine media, nè ſacrarum ædium veſtibulū tangeret, prohibet. Reſiſte, inquit, virum enim impurum, & manus ſanguine innocenti ferè adhuc periniquè ſtillantes circunferentem, fas non eſt, ante legitimam debitamq; pœnitentiam, ſacrā ingredi ædem, aut diuinorum myſteriorum participem fieri.

Paulin. in vit. Amb. ET quod de eodē facto narrat Paulinus Mediolanenſis: Quod factum

factum vbi comperiſſet ſacerdos, copiam Imperatori ingrediendi (ſic enim lego, pro eo quod corruptè legitur, egrediendi) Eccleſiã denegauit, nec priùs dignum iudicauit cœtui Eccleſiæ, vel ſacramẽtorum communioni, quàm publicam ageret pœnitentiam.

ITEM quod ad ipſum Theodoſium ſcribit B. Ambroſius: Offerre non audeo ſacrificium, ſi volueris aſsiſtere. An quod in vnius innocentis ſanguine non licet, in multorum licet? Non puto. Poſtremò ſcribo manu mea quod ſolus legas. Ità me Dominus ab omnibus tribulationibus liberet, quia non ab homine, neque per hominem, ſed apertè mihi interdictum aduerti. Cùm enim eſſem ſolicitus, ipſa nocte qua proficiſci parabam, veniſſe quidem viſus es ad Eccleſiam, ſed mihi ſacrificium offerre non licuit. Ambroſ. epiſt. 28.

EODEM ſpectat illud eiuſdem: Occiditur & vitulus ſaginatus, vt carnem Domini, ſpiritali opimam virtute, per gratiam ſacramẽti, myſteriorum conſortio reſtitutus, epuletur. Idem lib. 7. in Luc. c. 15.

F f. Neque enim omnibus conſpicua alta myſteriorum.

NON (inquit) omnes vident alta myſteriorum, quia operiuntur à Leuitis, nè videant qui videre non debent: & ſumant, qui ſeruare non poſſunt. Idẽ Offic. l. 1. c. 50.

G g. Aquæ & vini commixtio.

IN calicem (inquit) mittitur vinum. Et quid aliud? Aqua. Sed tu mihi dicis: Quomodò ergò Melchiſedech panem & vinum obtulit? Quid ſibi vult admixtio aquæ? Rationem accipe. Primò omnium, figura quæ antè præceſsit tempore Moyſi, quid habet? Quia quum ſitiret populus Iudæorum, & murmuraret, quòd aquam inuenire non poſſet, iuſsit Deus Moyſi vt tangeret petram de virga. Tetigit petram, & petra vndam maximam fudit, ſicut Apoſtolus ait: Bibebant autem de conſequenti petra, petra autem erat CHRISTVS. Non immobilis petra, quæ populum ſeque- Idem ſacr. l. 5. c. 1. 1. Cor. 10.

ſequebatur. Et tu bibe, vt te Chriſtus ſequatur. Vide myſterium. Moyſes, hoc eſt, propheta: Virga, hoc eſt, verbum Dei. Sacerdos verbo Dei tangit petram, & fluit aqua, & bibit populus Dei. Tangit ergò ſacerdos calicem, redundat aqua in calice, ſalit in vitã æternam, & bibit populus Dei, qui Dei gratiam conſecutus eſt. Didiciſti ergò hoc. Accipe & aliud. In tempore Dominicæ paſsionis, cùm ſabbatum magnum inſtaret, quia viuebat Dominus noſter

Ioan. 19. Ieſus Chriſtus, vel latrones: miſsi ſunt qui percuterent eum. venientes, inuenerunt defunctum Dominum IESVM Chriſtum. tunc vnus de militibus lãcea tetigit latus eius, & de latere eius aqua fluxit & ſanguis. Quarè aqua? quarè ſanguis? Aqua, vt emundaret: ſanguis, vt redimeret. Quarè de latere? Quia vndè culpa, indè gratia. Culpa per fœminam, gratia per Dominum Ieſum Chriſtum.

H h. Miſſa, & oblationis initium.

Idẽ Epiſt. 33. ILLIC nunciatum eſt, (inquit epiſt. ad Marcellinam) mihi, comperto, quòd ad Patianam baſilicam de palatio decanos miſiſſent, & vela ſuſpenderent, populi partem eò pergere. Ego tamen manſi in munere, Miſſam facere cœpi.

I i. Præfationes Ambroſianæ.

Radulph. Tungr. de cã. obſeru. c. vlt. PRAEFATIONES (inquit Radulphus Tungrenſis) vt dicit Gemma animæ, Dionyſius Areopagita putatur compoſuiſſe. Ambroſius librum præfationum ordinauit, ex quo in Lombardica multæ præfationes allegantur. In qualibet autẽ Miſſa Ambroſiani officij, propria decantatur præfatio.

Alg. l. 1. c. 15. QVOD authenticum eſſe teſtimonium, vel illud comprobat, quòd D. Algerus prefationem D. Ambroſij citet de Dominica V. poſt Paſcha.

K k. Oratio pro Imperatoribus.

Amb. cõt. relat. Symmachi. NOS (inquit) ipſis imperatoribus à Chriſto pacem rogamus.

Idẽ Ep. 29 EODEM pertinet illud eiuſdem ad Imperatorem Theodoſiũ: Si

Si indignus ſum qui à te audiar, indignus ſum qui pro te offeram, cui tua vota,cui tuas committas preces. Ipſe ergò non audies eum, quem pro te audiri velis?

LL. Oratio pro populo & Regibus.

ORATIO (inquit) præmittitur pro populo,pro Regibus, pro cæteris. Idem l. 4. de ſacr. c. 4.

Et alibì latiùs: Hæc regula Eccleſiaſtica eſt tradita à magiſtro gentium,qua vtuntur ſacerdotes noſtri,vt pro omnibus ſupplicēt: deprecantes pro regibus huius ſeculi, vt ſubiectas habeant Gentes,vt in pace poſiti,in tranquillitate mentis & quiete Deo noſtro ſeruire poſsimus. Orantes etiam pro ijs,quibus ſublimis poteſtas eſt credita,vt in iuſtitia & veritate gubernent rempublicam, ſuppeditante rerum abundantia, vt amota perturbatione ſeditionis, ſuccedat lætitia. Idem in c. 2. epiſt. 1. ad Timot.

MM. Oblatio.

DVM offero (inquit Epiſt. ſæpè citata ad Marcellinam) raptum cognoui à populo Caſtulum quendam, quem Presbyterum dicerent Arriani, Hunc aūt in platea offenderant tranſeuntes. Amariſsimè flere,& orare in ipſa oblatione Deum cœpi, vt ſubueniret,nè cui⁹ ſanguis in cauſa Eccleſię fieret,certè vt me⁹ ſanguis pro ſalute,non ſolùm populi,ſed etiam pro ipſis impijs effunderetur. Idē Epiſt. 33.

NN. Confectio ſacramentorum.

VBI venitur (inquit) vt conficiatur venerabile ſacramentum,iam non ſuis ſermonibus ſacerdos, ſed vtitur ſermonibus Chriſti. Ergò ſermo Chriſti hoc conficit ſacramentum. Quis ſermo Chriſti? Nempe is,quo facta ſunt omnia. Iuſsit Dominus, & factum eſt cælum. Iuſsit Dominus,& facta eſt terra. Iuſsit Dn̄s, & facta ſunt maria. Iuſsit Dominus, & omnis creatura generata eſt. Vides ergò quàm operatorius ſit ſermo Chriſti. Si ergò tāta vis eſt in ſermone Domini Ieſu,vt inciperent eſſe quę non erant: quanto Idē de ſacr. l. 4. c. 4.

magìs operatorius eſt, vt ſint quæ erant, & in aliud commutentur?

O o. Verba ipſa Conſecrationis.

Idem de ſacram. l. 4. c. 5.

VIS ſcire (inquit) quia verbis cæleſtibus conſecratur? Accipe quæ ſunt verba. Dicit ſacerdos: Fac nobis (inquit) hanc oblationem aſſcriptam, rationabilem, acceptabilem, quod eſt figura corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti. Qui pridiè quàm pateretur, in ſanctis manibus ſuis accepit panem, reſpexit in cælum, ad te ſancte pater omnipotens æterne Deus, gratias agens: benedixit, fregit, fractumque Apoſtolis ſuis & diſcipulis ſuis tradidit, dicens: Accipite, & edite ex hoc omnes. Hoc eſt enim corpus meum, quod pro multis confringetur. Similiter & calicem poſtquàm cœnatum eſt, pridiè quàm pateretur accepit, reſpexit ad cælum, ad te ſancte pater omnipotens æterne Deus, gratias agens: benedixit, Apoſtolis & diſcipulis ſuis tradidit, dicens: Accipite & bibite ex eo omnes: Hic eſt enim ſanguis meus. Vide ſingula. Qui pridiè, inquit, quàm pateretur, in ſanctis manibus ſuis accepit panem. Antequàm conſecretur, panis eſt: vbì autem verba Chriſti acceſſerint, corpus eſt Chriſti. Deniquè audi dicentem: Accipite & edite ex eo omnes, hoc eſt corpus meum. Et ante verba Chriſti, calix eſt vini & aquæ plenus. Vbì verba Chriſti operata fuerint, ibì ſanguis efficitur, qui plebem redemit.

P p. Per hæc verba Chriſti, benedictio, conſecratio, & tranſſubſtantiatio.

Idem de ſacr. l. 4. c. 4.

TV fortè dicis: (inquit eodem loco) Meus panis eſt vſitatus. Sed panis iſte, panis eſt ante verba ſacramentorum: vbì acceſſerit cõſecratio, de pane fit caro Chriſti. Hoc igitur adſtruamus. Quomodò poteſt, qui panis eſt, corpus eſſe Chriſti? Conſecratione. Conſecratio igitur quibus verbis eſt, & cuius ſermonibus? Domini Ieſu.

Ibidèm.

Ac paulopòſt: Ergò tibi vt reſpondeam, nõ erat corpus Chriſti ante conſecrationem, ſed poſt conſecrationem dico tibi, quòd

iam

iam corpus eſt Chriſti. Ipſe dixit, & factum eſt: ipſe mandauit, & creatum eſt. Tuipſe eras, ſed eras vetus creatura: poſteà quàm conſecratus es, noua creatura eſſe cœpiſti. Vis ſcire quàm noua creatura? Omnis, inquis, in Chriſto noua creatura. Accipe ergò quemadmodùm ſermo Chriſti creaturam omnem mutare cōſue- uerit,& mutat, quandò vult,inſtituta naturæ. Quomodò, requiris? Accipe, & primò omnium de generatione eius ſumamus exem- plum. Conſuetudo eſt,vt non generetur homo,niſi ex viro & mu- liere,& conſuetudine coniugali. Sed quia voluit Dominus,qui hoc elegit ſacramentum, & de ſpiritu ſancto & Virgine natus eſt Chri- ſtus,hoc eſt,mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus. Vi- des ergò,quia contra inſtituta & ordinem homo eſt natus ex vir- gine? Accipe aliud. Vrgebatur populus Iudæorum ab Aegyptijs, Exod. 14.
interclusus erat mari. diuino imperio virga Moyſes tetigit aquas,& ſe vnda diuiſit: nō vtiquè ſecundùm ſuæ naturæ conſuetudinē,ſed ſecundū gratiā cæleſtis imperij. Accipe aliud: Sitiebat populus, ve- Ibid.15.
nit ad fontē:amarus erat fons. miſit lignū ſanctus Moyſes in fontē, & factus eſt dulcis fons qui amarus erat. hoc eſt,mutauit conſuetu- dinem naturæ ſuæ,accepit dulcedinem gratiæ. Accipe & quartum exemplum. Ceciderat ferrum ſecuris in aquas. quaſi ferrum, ſua 4. Reg. 6.
conſuetudine demerſum eſt. miſit lignum Heliſæus, ſtatim ferrū eleuatum eſt,& aquis ſupernatauit, vtiquè contra conſuetudinem ferri. Eſt enim materies grauior, quàm aquarum eſt elementum. Ex his igitur omnibus non intelligis,quantùm operetur ſermo cę- leſtis. Si operatus eſt in fonte terreno,ſi operatus eſt ſermo cæle- ſtis in alijs rebus, non operatur in cæleſtibus ſacramentis? Er- gò didiciſti quòd ex pane corpus fiat Chriſti, & quòd vinum & aqua in calicem mittitur, ſed fit ſanguis conſecratione ver- bi cæleſtis. Sed fortè dicis: Speciem ſanguinis non video. Sed habet ſimilitudinem. Sicut enim mortis ſimilitudinem ſumpſi- ſti, ità etiam ſimilitudinem precioſi ſanguinis bibis, vt nullus

horror cruoris ſit, & precium tamen operetur redemptionis. Dicicisti ergò, quia quod accipis, corpus eſt Chriſti.

Idem de ijs qui myſter. initiant. c. 19.

ET alibì latiùs: Fortè dicas: Aliud video, quomodò tu mihi aſſeris, quòd Chriſti corpus accipiam? Et hoc nobis adhuc ſupereſt, vt probemus. Quantis igitur vtimur exemplis, vt probemus non hoc eſſe quod natura formauit, ſed quod benedictio conſecrauit, maioremque vim eſſe benedictionis, quàm naturę, quia benedictione etiam natura ipſa mutatur? Virgam tenebat Moyſes, proiecit eam, & facta eſt ſerpens. Rursùs appręhendit caudam ſerpẽtis, & in virgæ naturam reuertitur. Vides igitur prophetica gratia bis mutatam eſſe naturam & ſerpentis, & virgæ? Currebant Aegypti flumina puro aquarũ meatu: ſubitò de fontium venis ſanguis cœpit erumpere. Non erat potus in fluuijs. Rursùs ad Prophetæ preces cruor ceſſauit fluminum, aquarum natura remeauit. Circunclusus vndiquè erat populus Hebræorum, hinc Aegyptijs vallatus, indè mari clauſus: virgam leuauit Moyſes, ſeparauit ſe aqua, & in murorum ſpeciem congelauit, atque inter vndas via pedeſtris apparuit. Iordanis retrorsùm conuerſus, contra naturam, in ſui fontis reuertitur exordium. Nónne claret, naturam vel maritimorum fluctuum, vel fluuialis cursûs, eſſe mutatam? Sitiebat populus patrum, tetigit Moyſes petram, & aqua de petra fluxit. Nunquìd non præter naturam operata eſt gratia, vt aquam

Exod. 15.

vomeret petra, quam non habebat natura? Marath fluuius amariſsimus erat, vt ſitiens populus bibere non poſſet. Miſit Moyſes lignum in aquam, & amaritudinem ſuam aquarum natura depoſuit, quam infuſa ſubitò gratia temperauit. Sub Heliſæo pro-

4. Reg. 6.

pheta vni ex filijs prophetarum excuſſum eſt ferrum de ſecuri, & ſtatìm merſum eſt. Rogauit Heliſæum, qui amiſerat ferrum. Miſit etiam Heliſæus lignum in aquam, & ferrum natauit: vtiquè & hoc pręter naturam factũ eſſe cognoſcimus. Grauior eſt enim ferri ſpecies, quàm aquarũ liquor. Aduertimus igitur maio-

ris

ris eſſe virtutis gratiam, quàm naturam,& adhuc tamen propheticæ benedictionis numeramus gratiam. Quòd ſi tantum valuit humana benedictio, vt naturam conuerteret: quid dicimus de ipſa conſecratione diuina, vbì verba ipſa Domini Saluatoris operantur? Nam ſacramentum iſtud quod accipis, Chriſti ſermone conficitur. Quòd ſi tantùm valuit ſermo Heliæ, vt ignem de cælo deponeret: non valebit Chriſti ſermo, vt ſpecies mutet elementorum? De totius mundi operibus legiſti: Quia ipſe dixit,& facta ſunt: ipſe mandauit, & creata ſunt. Sermo ergò Chriſti qui potuit ex nihilo facere quod non erat: non poteſt ea quæ ſunt, in id mutare quod non erant? Non enim minus eſt, nouas rebus dare, quàm mutare, naturas. Sed quid argumentis vtimur? ſuis vtamur exemplis, incarnationisque exemplo adſtruamus myſterij veritatem. Nunquìd naturæ vſus præceſsit, cùm Ieſus Dominus ex Maria naſceretur? Si ordinem quærimus, viro mixta fœmina generare conſueuit. Liquet igitur quòd præter naturæ ordinem Virgo generauit: & hoc quod conficimus corpus, ex Virgine eſt. Quid hîc quæris naturæ ordinem in Chriſti corpore, quum præter naturam ſit ipſe Dominus Ieſus partus ex Virgine? Vera vtiquè caro Chriſti, quæ crucifixa eſt, quæ ſepulta eſt: verè ergò carnis illius ſacramentum eſt. Ipſe clamat Dominus Ieſus: Hoc eſt corpus meum. Ante benedictionem verborum cæleſtium, alia ſpecies nominatur: poſt conſecrationem, corpus ſignificatur. Ipſe dicit ſanguinem ſuum. Ante conſecrationem aliud dicitur, poſt conſecrationem ſanguis nuncupatur.

Pſal. 148.

Matt. 26.

EODEM pertinet illud: Nos quotieſcunque ſumimus ſacramenta, quæ per ſacræ orationis myſterium, in carnem tranſfigurãtur & ſanguinem, mortem Domini annunciamus.

Idem ad Grat. de fid. lib. 4. cap. 5.

HOC etiam: Et offeras transfigurandum corpus Chriſti altaribus.

Idem de incarn. Dõ. ſacr. cap. 4.

Q.q. Chriſti oblatio.

Idē Offic. li.1.ca.48. ANTE (inquit) agnus offerebatur, offerebatur vitulus,nunc Chriſtus offertur: ſed offertur quaſi homo, quaſi recipiens paſsionem, & offert ſe ipſe quaſi ſacerdos, vt peccata noſtra dimittat. Hîc in imagine, ibì in veritate, vbì apud patrem pro nobis quaſi aduocatus interuenit.

Rr. In Chriſti immolatione angelorum aſsiſtentia.

Idē li.1.in Luc. ca.1. NON enim dubites (inquit) aſsiſtere Angelum: Chriſtus aſsiſtit, quandò Chriſtus immolatur. Etenim Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus.

Ibid. li.8. in cap. 18. ITEM poſteà: Eſt etiam corpus, de quo dictum eſt: Caro mea verè eſt cibus,& ſanguis meus verè eſt potus. Circa hoc corpus veræ aquilæ ſunt, quæ alis circunuolant ſpiritalibus.

Idē li.1.de ſacr. ca.2. ET alio loco: Si hîc eſt corpus Chriſti, hîc & angeli conſtituti ſunt. Vbì corpus, ibì & aquilæ, legiſti in Euangelio. Vbì Corpus Chriſti, ibì & aquilæ volare conſuêrunt.

Sſ. Adoratio Chriſti.

Idē li.3.de ſpir. ſanct. cap.12. VIDEAMVS tamen, (inquit tractãs illud pſalmi: Adorate ſcabellum pedum eius) terram´ne illam dicat adorandam Propheta, quam Dñs Ieſus in carnis aſſumptione ſuſcepit. Itaq; per ſcabellum terra intelligitur, per terram autem caro Chriſti, quam hodieq; in myſterijs adoramꝰ,& quã Apoſtoli in Dño Ieſu adorârũt.

Idē de incarn. Dō. ſacr. ca.7. EODEM ſpectat & illud: Nunquìd quum & diuinitatem eius adoramus & carnem, Chriſtum diuidimus?

Tt. Verba ſacerdotis poſt Conſecrationem.

Idē l.4.de ſacr. ca.6. DEINDE (inquit) quantum ſit ſacramentum, cognoſce. Vide quid dicat: Quotieſcunq; hoc feceritis, totiès commemorationem meî facitis, donèc iterùm adueniam. Et ſacerdos dicit: Ergò memores glorioſiſsimæ eius paſsionis, & ab inferis reſurrectionis, & in cælum aſſcenſionis, offerimus tibi hãc immaculatam hoſtiam, rationabilem hoſtiam, incruẽtam hoſtiam, hunc panem ſanctum,& calicem vitę æternæ: & petimus & precamur, vt hãc oblatio-

tionem ſuſcipias in ſublimi altari tuo per manus angelorum tuorū, ſicut ſuſcipere dignatus es munera pueri tui iuſti Abel, & ſacrificium patriarchę noſtri Abrahę,& quod tibi obtulit ſummus ſacerdos Melchiſedech.

VU. In ijs paſſionis Domini commemoratio.

ERGO ò tu audis(inquit) quod quotieſcunq; offertur ſacrificium, mors Dñi, reſurrectio Dñi, eleuatio Dñi ſignificetur,& remiſsio peccatorum: & panē iſtum vitę,nō quotidianū,aſſumis? Qui vulnus habet,medicinā requirit. Vulnus eſt,quia ſub peccato ſumus. Medicina eſt,cęleſte & venerabile ſacramentum. Ibid. lib. 5. cap. 4.

EODEM pertinet illud: Mortem Chriſti orātes annunciamus. Idē lib. de fid. reſ.

XX. Defunctorum memoria.

OMNIBVS(inquit ad Gratianum & Valentinianum Impp. iam defunctos) vos oblationibus frequentabo. Idē de obitu Valēt.

YY. Orationis Dominicæ recitatio.

MEMINI(inquit) ſermonis mei,cùm de ſacramētis tractarē. Dixi vobis, quòd ante verba Chriſti, quod offertur, panis dicatur: vbi Chriſti verba deprompta fuerint,iam non panis dicit, ſed corpus appellatur. Quarè ergò in Oratione Dñica,quæ poſteà ſequitur,ait:Panem noſtrum?Panem q́dem dixit,ſed ἐπιούσιον dixit,hoc eſt,ſuperſubſtantialem. Non iſte panis eſt qui vadit in corpus, ſed ille panis vitæ æternæ,qui animæ noſtræ ſubſtantiam fulcit. Ideò Græcè ἐπιούσιον dicitur. Idē l. 5. de ſacr. ca. 4.

ZZ. Eiuſdem appendix.

QVID ſequitur?(inquit) Audi quid dicat ſacerdos. Per Dñm noſtrū Ieſum Chriſtum, in quo tibi eſt, cū quo tibi eſt honor, laus,gloria,magnificētia, poteſtas cum ſpiritu ſancto à ſeculis,& nunc & ſemper,& in omnia ſecula ſeculorum. Amen. Ibidèm l. 6. cap. 5.

Aaa. Ad altare ſacramentorum perceptio.

LEVITAM (inquit) vidiſti, ſed miniſter eſt Chriſti. Vidiſti illum ante altaria miniſtrantem. Ergò chirographum tuum Ibidèm l. 1. cap. 2.

tene-

tenetur non in terra, ſed in cælo. Conſidera vbì capias ſacramenta cæleſtia.

Ibid. lib. 5. cap. 3. ET poſteà: Ergò veniſti ad altare, accepiſti corpus Chriſti.

AC paulopòſt: Veniſti ergò ad altare, accepiſti gratiam Chriſti, ſacramenta es cæleſtia conſecutus.

Paul. in vit. Amb. HVC pertinet etiam illud Paulini: Per idem tempus Nicentius quidam ex tribuno & notario, quodam pedum dolore tenebatur, vt raro in publico videretur: cùm ad altare acceſsiſſet, vt ſacramenta perciperet, calcatusq́ue caſu à ſacerdote, exclamaret, audiuimus: Vade, & amodò ſaluus eris. Nec ampliùs doluiſſe pedes, tempore quo ſanctus ſacerdos de hac luce migrauit, lachrymis teſtabatur.

bbb. Manuum ad ſuſceptionem Corporis Domini extenſio.

Theodor. & Nicep. locis cit. QVIBVS (inquit D. Ambroſius, apud Theodoretum & Nicephorum ad Theodoſium Imperatorem) diuinum intueberis oculis templum? Quibus pedibus ſanctum illud calcabis ſolum? Quomodò manus extolles, quæ cæde iniqua diffluunt? Quomodò etiam diuinum Domini corpus eis accipies? Quomodò ſanguinem precioſum ad os afferes, per quod ira tranſuersìm actus, tantum effudiſti ſanguinis?

ccc. Reſponſio Communicantium, Amen.

Ambr. li. 4. de ſacr. cap. 5. ERGÒ (inquit) non ocioſè tu dicis: Amen, iam in ſpiritu confitens quòd accipias corpus Chriſti. Dicit tibi ſacerdos, corpus Chriſti. Et tu dicis, Amen. hoc eſt, verum. Quod confitetur lingua, teneat affectus.

Idē de ijs q̄ init. myſter. lib. 1. cap. 9. ET alibì: Et tu dicis, Amen: hoc eſt, verum eſt. Quod os loquitur, mens interna fateatur, quod ſermo ſonat, affectus ſentiat.

ddd. Sacrificia pro defunctis.

Idē de obit. Valēt. DATE (inquit) manibus ſancta myſteria, pio requiem ei poſcamus affectu. Date ſacramenta cæleſtia, animam piam no-

ſtris

ſtris oblationibus proſequamur. Extollite populi mecum manus in ſancta, vt in eo ſaltem munere vicem eius meritis rependamus. Nõ ego floribus tumulum eius adſpergam, ſed ſpiritum eius Chriſti odore perfundam. Spargant alij plenis lilia calathis, nobis lilium eſt Chriſtus. Hoc reliquias eius ſacrabo, hoc eius gratiã cõmẽdabo.

ET alibì in cõſolatoria ad Fauſtinum: Itaq; nõ tam deplorãdam q̃ proſequẽdam orationib⁹ reor: Nec mœſtificãdam lachrymis tuis, ſed magìs oblatiõibus, animã eius Dño commẽdãdam arbitror. Idẽ Epi.8.

eee. Idq; in ſepultura.

LVCESCENTE (inquit Paulinus) die Dominico, cùm corpus illius, peractis ſacramẽtis diuinis, de Eccleſia leuaretur, portãdum ad baſilicã Ambroſianam, in qua poſitus eſt, ità ibì dæmonũ turba clamabat, ſe ab illo torqueri, vt eiulat⁹ eorum ferri nõ poſſet. Paul. in vit. Amb.

fff. In die II. VII. XXX. & XL.

EIVS principis (inquit, de Theodoſio agens) & maximè cõclamauimus obitum, & nũc quadrageſimum celebramus, aſsiſtẽte ſacris altaribus Honorio principe: qui ſicut ſanctus Ioſeph patri ſuo Iacob quadraginta diebus humationis officia detulit, ità & hic Theodoſio patri iuſta perſoluit. Et quia alij tertium diem & trigeſimum, alij ſeptimum & quadrageſimum obſeruare conſueuerunt, quid doceat lectio, conſideremus. Ambroſ. de obit. Theod. Gen. 50.

DEFVNCTO (inquit) Iacob, p̃cepit Ioſeph pueris ſepultoribus, vt ſepelirent eum. Et ſepilièrũt ſepultores Iſrael, & repleti ſunt ei quadraginta dies. ſic em̃ dinumerantur dies ſepulturę. Et luxit eum Aegyptus ſeptuaginta diebus. Hęc ergò ſequẽda ſolennitas, quam pręſcribit lectio. Sed & in Deuteronomio ſcriptum eſt: Quia planxerunt filij Iſrael Moyſen diebus triginta, & conſummati ſunt dies luctûs. Ibidèm. Deut. 34.

ggg. Et in anniuerſario.

NOS quoq; ipſi (inquit) natales dies defunctorũ obliuiſcimur, & eum, quo obièrũt, diem celebri ſolennitate renouamus. Idem de obit. frat. orat. 2.

Hhh. Sacrificium in velatione & conſecratione Virginum.

Idē li 1. de virg. ſub finem. MEMORIAE (inquit) noſtrę puella, dudùm nobilis in ſeculo, nunc nobilior Deo, cùm vrgeretur ad nuptias à parentibus & propinquis, ad ſacroſanctum altare cōfugit. Quò enim meliùs virgo recurreret, quàm vbì ſacrificium virginitatis offertur? Ne is quidem finis audaciæ. Stabat ad aram Dei pudoris hoſtia, victima caſtitatis: nunc capiti dexteram ſacerdotis imponēs, precem poſcens, nūc iuſtæ impatiens moræ, ſummum altari ſubiectās verticem. Num meliùs (inqt) mater tu me, quàm altare, velabis, quod ſanctificat ipſa velamina? Plùs talis decet flammeus, in quo caput omnium Chriſtus quotidiè conſecratur.

Idē inſtit. virg. ca. 8. EODEM pertinet illud eiuſdem in Oratione ſuper virgine velanda: Hæc quoquè famula tua ad huiuſcemodi virtutis gratiam laceſsita, tuis aſsiſtit altaribus, non rutilanti cęſarie flauum deferens crinem, flammeo nuptiali dicatum: ſed illum crinem, quo Euan-

Luc. 7. Ioan. 12. gelica illa mulier ſancta Maria, pedes Chriſti ſedula pietate deterſit, & domum totam effuſò impleuit vnguento, ſacro offerens velamine conſecrandum.

Iii. Sacrificium & cæremoniæ feſti Paſchæ.

Idem de Hel. & ieiun. ca. 10. QVADRAGESIMA (inquit) totis pręter Sabbatum & Dominicam ieiunatur diebus. Hoc ieiuniū Dñi Paſcha cōcludit. Venit iam dies reſurrectionis, baptizātur electi, veniunt ad altare, accipiunt ſacramēta, ſitientes totis hauriūt venis. Meritò

Pſal. 22. dicūt ſinguli, refecti ſpiritali cibo & ſpiritali potu: Paraſti in cōſpectu meo mēſam, & poculum tuum inebrians quàm pręclarum eſt?

Idē Ep. 83. ET alio loco: Non mediocris (inquit) eſſe ſapientiæ, diem celebritatis definire paſchalis, & ſcriptura diuina nos inſtruit, & traditio Maiorum: qui conuenientes ad Synodum Nicenam, inter illa fidei vt vera, ità admirāda decreta, etiam ſuper celebritate memorata, cōgregatis peritiſsimis calculādi, decem & nouem annorū colligêre rationem, & quaſi quēdam cōſtituêre circulū, ex quo exemplum

plum in annos reliquos gigneretur. Hunc circulum Enneadecaterida nuncupauerũt, ſequẽtes illud, ꝙ non debeamus vana quadam opinione ſuper celebritate huiuſmodi fluctuare, ſed vera ratione comperta, ità omnium cõcurrat affectio, vt vna nocte vbiq; ſacrificium pro reſurrectione Dñi deferatur.

APERTIVS deniq;: Hęc illa eſt cęleſtium myſteriorum gratia, hoc Paſchæ donum, hæc optabilis anni feſtiuitas, hæc exordia gignentium rerum. Hinc vitalis lauacri ſacræ Eccleſiæ editi puerperio infantes, paruulorum ſimplicitate renati, * baratro innocẽtis perſtrepunt conſcientiæ. Hinc caſti patres, pudicæ etiam matres, nouellam per fidem ſtirpem proſequuntur innumeram. Hinc ſub fidei arbore ab vtero fontis innocui cereorum ſplendet ornatus. Hinc cæleſtis meriti ſanctificantur munere, & ſacramenti ſpiritalis celebri myſterio ſaginantur. Hinc vnius plebis gremio beatæ eccleſiæ nutrita fraternitas, vnicæ diuinitatis ſubſtantiam, ac virtutis trinum nomen adorãtes, Pſalmum annuæ feſtiuitatis cum Propheta concelebrant: Hic eſt dies quem fecit Dominus, exultemus & lætemur in eo.

Idem de Paſch. c. 5.
* barbyto
Pſal. 117.

KKK. Feſtorum dierum oblatio.

PLERIQVE (inquit) eiuſmodi dies, vt ſtatìm meridianis horis aduenie͂dum ſit in Eccleſiã, canẽdi hymni, celebrãda oblatio. Tũc vtiq; paratus aſsiſte, vt accipias tibi munimentũ, vt corpus edas Dñi Ieſu, in quo remiſsio peccatorũ eſt, poſtulatio diuinæ recõciliationis, & ꝓtectionis æternę. Suſcipe antè Dominum Ieſum tuæ mentis hoſpitio: vbì corpus eius, ibì Chriſtus eſt.

Idem in Pſal. 118. ſerm. 8.

LII. Sacrificium priuatum.

PER idem tempus (inquit de D. Ambroſio Paulinus) quum Romæ trans Tiberim apud quandam clariſsimam inuitatur, vt ſacrificium in domo offerret: quædam balneatrix, quæ paralytica in lecto iacebat, cùm cognouiſſet ibidèm eſſe Domini ſacerdotem, in ſellula ſe ad eandẽ domũ, ad quã ille inuitatus venerat,

Paul. in vit. D. Ambr.

portari fecit, atq; orãti & imponenti manus veſtimẽta attigit. Quæ quum exoſcularet̃, ſtatim ſanitate recepta ambulare cœpit: vt impleretur illud Dominicum dictum ad Apoſtolos: Etiam maiora his facietis, credentes in nomine meo. Quod tamẽ ſignum ſanitatis vt mirabile fuit, ità etiam nec occultum. Nam ego hoc poſt annos plurimos, ſanctis viris referẽtibus, poſitus in vrbe cognoui.

Ioan. 14.

MMMM. Omni ſaltem hebdomada offerendum.

Ambr. in 1. ad Tim. cap. 3.

NVNC autem (inquit) ſeptem diaconos eſſe oportet, & aliquantos presbyteros, vt bini ſint per Eccleſias: & vnus in ciuitate Epiſcopus, ac per hoc oẽs à conuentu fœminę abſtinere debere, quia neceſsè eſt eos quotidiè præſtò eſſe in Eccleſia, nec habere dilationem, vt poſt conuentum legitimè purificentur ſicut veteres. Omni enim hebdomada offerendum eſt, etiamſi non quotidiè peregrinis, incolis tamen vel bis in hebdomada: & ſi nõ deſint, qui propè quotidiè baptizentur, ægri. Nam veteribus ideò conceſſum eſt, quia multo tempore in templo non videbantur, ſed erant priuati. Si em̃ plebeijs hominibus orationis cauſã ad tempus abſtinere ſe pręcipit, vt vacent orationi: quãto magis Leuitis aut Sacerdotibus, quos die noctuq; pro plebe ſibi commiſſa oportet orare? Mundiores ergò eſſe debent cæteris, quia actores Dei ſunt.

NNN. Dominicis diebus aſsiſtendum diuinis myſterijs.

Idẽ ſerm. 2. de S. Laurẽtio.

QVVM videmus (inquit) plures è fratribus pigriùs ad Eccleſiam conuenire, & Dominicis præcipuè diebus minimè cæleſtibus intereſſe myſterijs, prædicamus inuiti: nõ quò nos pigeat loqui, ſed quia negligentiores prædicatio noſtra grauet potiùs, non emendet.

Ibidèm.

QVISQVIS enim frater Dominicis non intereſt ſacramentis, neceſſariò apud Deum caſtrorum deſertor eſt diuinorum. Nam quomodò ſe excuſare poteſt, qui ſacramentorum die prandium ſibi domi præparans, prandium cęleſte contemnit, & ventris curam faciens, animæ ſuæ negligit medicinam?

AMBRO-

AMBROSIANAE MISSAE RITVS ET ORDO.

IN NATIVITATE DOMINI.

De Natiu. Dñi videre eſt Ser. Ambr. 12. 13. & 16.

A. Oratio ſecreta, antequàm accedat altare.

ROGO te altiſsime Deus Sabbaoth, pater ſanćte, vt me tunica caſtitatis digneris accingere, & lumbos meos balteo tui amoris & timoris ambire, & renes cordis mei igne tuî charitatis vrere, vt pro peccatis meis poſſim intercedere, & adſtantibus veniam peccatorum promereri, ac pacificas ſingulorum hoſtias immolare.

E Miſſal. Mediolan. pleraque deſumpta ſunt, quibus correſpõdent quę de Miſſa Ambroſiana ſcribit Radulph. Tũgr. Decanus de can. obſeru. prop. 12. & 23. vtì ſuis locis hac nota, R. T. adnotauimus.

B. Dum accedit altare.

ME quoquè audaćter ad tuum ſanćtũ altare accedentem non ſinas perire, ſed dignare lauare, ornare, & clementer ſuſcipere, Per Chriſtum Dominum noſtrum.

C. Ingreſſa.

PVER natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis, cuius imperium ſuper humerum eius, & vocabitur nomen eius, magni conſilij angelus. R. T.

D. Salutatio populi abſque verſione. R. T.

DOMINVS vobiſcum.

Reſponſio.

ET cum ſpiritu tuo.

E. Oratio ſuper populum. R. T.

DEVS qui es mundi creator & rećtor, da nobis in hac die incarnationis verbi & partûs ſacræ Mariæ virginis pium celebrare conſortium: vt qui per tuam gratiam ſunt redempti, tua

ſint protectione ſecuri. Per eundem Dominum noſtrum Ieſum

R. T. Chriſtum, qui tecum viuit & regnat ✱ Deus, in vnitate ſpiritusſancti, per omnia ſecula ſeculorum.

Reſponſio.

AMEN.

F. Rursùm ſalutatio populi & Reſponſio.

DOMINVS vobiſcum.

Reſp.

ET cum ſpiritu tuo.

R. T. G. Hymnus angelicus.

GLORIA in excelſis Deo. Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Laudamus te, benedicimus te, adoramus te, glorificamus te: gratias agimus tibi, propter magnam gloriam tuam. Domine Deus, rex cæleſtis, Deus pater omnipotens. Domine fili vnigenite Ieſu Chriſte, Domine Deus, agnus Dei, filius patris. Qui tollis peccata mundi, miſerere nobis. Qui tollis peccata mundi, ſuſcipe deprecationem noſtram. Qui ſedes ad dexteram patris, miſerere nobis. Quoniam tu ſolus ſanctus, tu ſolus Dominus, tu ſolus altiſsimus Ieſu Chriſte, cum ſancto ſpiritu, in gloria Dei patris, Amen.

H. Deindè.

R. T. KYRIE eleyſon. Kyrie eleyſon. Kyrie eleyſon.

I. Iterùm.

DOMINVS vobiſcum.

Reſp.

ET cum ſpiritu tuo.

K. Lectionis Propheticæ titulus.

LECTIO Iſaiæ Prophetæ.

L. Benedictio.

PROPHETICA doctrina repleas nos gratia diuina: In nomine † patris, & filij, & ſpiritusſancti. Amen.

Præter Radulphum, Lect. Proph. & Apoſtolicę meminit etiã Seuerus Sulpit. loco ſuprà citato.

M. Ipſa

M. Ipſa lectio. R. T.

PRIMO tempore alleuiata eſt terra Zabulon & terra Neptha- Eſaiæ 9.
lim,& nouiſsimò aggrauata eſt via maris trans Iordanem Galilęæ gentium. Populus qui ambulabat in tenebris,vidit lucem magnã: Habitantibus in regione vmbræ mortis,lux orta eſt eis. Multiplicâſti gentem,non magnificâſti lætitiam. Lætabuntur coram te ſicut qui lætantur in meſſe, ſicut exultant victores capta præda, quandò diuidũt ſpolia. Iugum enim oneris eius, & virgam humeri eius, & ſceptrum exactoris eius ſuperâſti ſicut in die Madian: Quia omnis violenta prædatio cum tumultu,& veſtimentum mixtum ſanguine, erit in combuſtione & cibus ignis. Paruulus enim natus eſt nobis,& filius datus eſt nobis,& factus eſt principatus ſuper humerum eius, & vocabitur nomen eius, admirabilis, conſiliarius, Deus,fortis,pater futuri ſeculi, princeps pacis. Multiplicabitur eius imperium,& pacis non erit finis. Super ſolium Dauid, & ſuper regnum eius ſedebit, vt confirmet illud, & corroboret in iudicio & iuſtitia amodò & vſque in ſempiternum, dicit Dominus omnipotens.

N. Pſalmelus. R. T.

TECVM principium in die virtutis tuæ, in ſplendoribus ſanctorum, ex vtero ante luciferum genui te.

V. Dixit Dominus Domino meo,ſede à dextris meis, donèc ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.

O. Denuò.

DOMINVS vobiſcum.

Reſp.

ET cum ſpiritu tuo.

P. Titulus Lectionis Apoſtolicæ. R. T.

LECTIO B.Pauli Apoſtoli ad Hebræos.

Q. Benedictio.

APOSTOLICA lectio ſit noſtræ ſalutis inſtructio.In nomi-

ne

ne † patris, & filij, & ſpirituſſancti. Amen.

R. T. R. Ipſa lectio.

Ad Heb. 1. MVLTIFARIAM multisque modis olim Deus loquens patribus in Prophetis, nouiſſimè diebus iſtis locutus eſt & nobis in filio, quem conſtituit hæredem vniuerſorum, per quem fecit & ſecula. Qui quum ſit ſplendor &c.

R. T. S. Alleluia cum verſu.

ALLELVIA. Hodiè in Bethleem puer natus eſt, & nomen eius ſanctum & terribile.

R. T. T. Antiphona ante Euangelium.

GLORIA in excelſis Deo, & in terra pax, alleluia, alleluia.

V. Rursùm.

DOMINVS vobiſcum.

Reſp.

ET cum ſpiritu tuo.

X. Titulus Lectionis Euangelicæ.

LECTIO S. Euangelij ſecundùm Lucam.

Y. Benedictio.

PER Euangelica dicta deleantur noſtra delicta. In nomine † patris, & filij, & ſpirituſſancti. Amen.

R. T. Z. Ipſa lectio.

Luc. 2. EXIIT edictum à Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus orbis. Hæc deſcriptio prima facta eſt à præſide Syriæ Cyrino. Et ibant &c.

A a. Iterùm.

DOMINVS vobiſcum.

Reſp.

ET cum ſpiritu tuo.

B b. Item.

R. T. KYRIE eleyſon. Kyrie eleyſon. Kyrie eleyſon.

C c. De-

c c. Denuò.

DOMINVS vobiſcum.

Reſp.

ET cum ſpiritu tuo.

d d. Antiphona poſt Euangelium. R.T.

ECCE annuncio vobis gaudium magnum, quod erit in vniuerſa terra: hodiè natus eſt vobis ſaluator mundi in ciuitate Dauid: regnabit, & regni eius non erit finis.

e e. Verſus.

PACEM habete.

Reſp.

AD te Domine.

f f. Rursùm.

DOMINVS vobiſcum.

Reſp.

ET cum ſpiritu tuo.

g g. Oratio ſuper ſindonem. R.T.

DEVS qui humanæ ſubſtantiæ, dignitatis tuæ gratiam contuliſti, da nobis Ieſu Chriſti filij tui diuinitatis eſſe conſortes, qui fragilitatis noſtræ dignatus eſt fieri particeps. Qui tecum viuit.

h h. Oblatio panis azymi cum patena.

SVSCIPE clementiſsime pater hunc panem ſanctum, vt fiat vnigeniti tui corpus, in nomine † patris, & † filij, & ſpiritus † ſancti. Amen.

i i. Oblatio vini aqua mixti in calice.

SVSCIPE clementiſsime pater hunc calicem, vinum aqua miſtum, vt fiat vnigeniti tui ſanguis, in nomine † patris, & † filij, & ſpiritûs † ſancti. Amen.

k k. Orationes ſecretæ ad munus oblatum.

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, placabilis, & acceptabilis ſit tibi hæc oblatio, quam ego indignus pro me miſero peccatore,

& pro delictis meis innumerabilibus tuæ pietati offero, vt veniam & remiſsioné omnium peccatorum meorum mihi cócedas, & iniquitates meas nè reſpexeris, ſed ſola tua miſericordia mihi proſit indigno: Per Chriſtum Dominum.

ET ſuſcipe ſancta Trinitas hanc oblationé, quam tibi offerimus pro regimine & cuſtodia, atque vnitate catholicæ fidei, & pro veneratione quoquè beatæ Dei genitricis Mariæ, omniumque ſimul ſanctorum tuorum, & pro ſalute & incolumitate famulorum famularumque tuorum N. & omnium, pro quibus clementiam tuam implorare polliciti ſumus, & quorum quarumq́; eleemoſynas ſuſcepimus, & omnium fidelium Chriſtianorum tam viuorú quàm defunctorum, vt te miſerante remiſsionem peccatorum, & æternę beatitudinis præmia in tuis laudibus fideliter perſeuerando percipere mereantur, ad gloriam & honorem nominis tui Deus, miſericordiſsime rerum conditor: Per Chriſtum Dominum.

ET ſuſcipe ſancta Trinitas hanc oblationem pro emendatione mea, vt mundes & purges me ab vniuerſis peccatorum maculis, quatenùs tibi dignè miniſtrare merear Deus & clemétiſsime Domine. Benedictio Dei patris † omnipotentis, & † filij, & ſpiritûs † ſancti copioſa de cælis deſcendat ſuper hanc noſtram oblationem, & accepta tibi ſit hæc oblatio Domine ſancte, pater omnipotens, æterne Deus, miſericordiſsime rerum conditor. Amen.

R. T. L l. Offerenda.

ECCE apertum eſt templum tabernaculi teſtimonij, & Hieruſalem noua deſcendit de cælo, in qua eſt ſedes Dei & agni: & ſerui eius offerunt ei munera, dicentes: Sanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui venturus eſt. V. Et eccè ſedet in medio eius ſuper thronú maieſtatis ſuæ agnus, & vox ſonat ante eum, dicens: Vicit Leo de tribu Iuda radix Dauid, & quatuor animalia requiem non habent, dicétia ſedenti ſuper thronum: Sanctus.

M m. Denuò,

DOMINVS vobiſcum.

Reſp. ET cum ſpiritu tuo.

N n. Symbolum.

CREDO in vnum Deum, patrem omnipotentem, factorem cæli & terræ, viſibilium omnium & inuiſibilium: & in vnum Dominũ Ieſum Chriſtum, filium Dei vnigenitum, & ex patre natum ante omnia ſecula, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero: Genitum, non factum, conſubſtantialem patri, per quem omnia facta ſunt. Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cælis: & incarnatus eſt de ſpiritu ſancto ex Maria virgine, & homo factus eſt. Crucifixus etiam pro nobis ſub Pontio Pilato, paſſus & ſepultus eſt. Et reſurrexit tertia die ſecundùm ſcripturas. Aſſcendit ad cælos, ſedet ad dexteram patris. Et iterùm venturus eſt cum gloria, iudicare viuos & mortuos, cuius regni non erit finis. Et in ſpiritum ſanctum Dñm, & viuificantem: qui ex patre filioq; procedit, qui cum patre & filio ſimul adoratur, & conglorificatur, qui locutus eſt per prophetas. Et vnam ſanctam catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam. Confiteor vnum baptiſma in remiſsionem peccatorum. Et expecto reſurrectionem mortuorum, & vitam venturi ſeculi. Amen. R. T.

O o. Rursùm.

DOMINVS vobiſcum. Reſp.

ET cum ſpiritu tuo.

P p. Oratio ſuper oblatam alta voce dicenda. R. T.

Grata tibi ſit, quæſumus Domine, hodiernę natiuitatis Domini noſtri Ieſu Chriſti hæc oblatio. Vt tua gratia largiente, per hæc ſacroſancta commercia, in ipſius inueniamur forma, in quo & noſtram credendo ſperamus eſſe ſubſtantiam. Qui tecum &c. Per omnia ſecula ſeculorum. R. Amen.

Q q. Pręfatio in canonem. R. T.

DOMINVS vobiſcum.

Reſp.

ET cum ſpiritu tuo.

SVRSVM corda.

Reſp.

HABEMVS ad Dominum.

GRATIAS agamus Deo noſtro.

Reſp.

DIGNVM & iuſtum eſt.

R r. Præfatio.

MS. VERE. Quia dignum & iuſtum eſt, æquum & ſalutare &c. Per Chriſtum Dominum noſtrum.

QVEM beata Maria ſine detrimento virginitatis & ſine virili actione mater & virgo concepit intacta, & non eſt eius conceptio ſine virginitatis inuenta pudore. Vt quod audiuit ab angelo, crederet: & quod crediderat, indubitanter acciperet. Nec in ea honor exterminatus eſt integritatis, vt mater ſempiternæ diceretur caſtitatis. O beatum & ſacroſanctum Mariæ virginis vterum, * quæ ſola meruit inter mulieres ſuis viſceribus mundi portare Dominum: ad noſtram quoquè ſalutem æternam edidit Chriſtũ. Gaudeat itaq; vniuerſus orbis, quia ex mẽbris virginalibus egreſſus eſt Deus. Cõgratuletur innumerabilis multitudo angelorũ exercitûs, cum quibus innumerabilem gloriam tuam canimus, ſine fine dicentes: Sanctus.

* qui meruit mundi portare Dominũ.

R. T. S s. Hymnus triſhagios.

SANCTVS, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus ſa[b]baoth. Pleni ſunt cæli & terra gloria tua, [h]oſanna in excelſis.

Benedictus qui venit in nomine Domini, [h]oſanna in excelſis.

Meminit huius ipſe Ambr. l. 4. de ſacr. c. 4. & in cap. 2. epiſt. 1. ad Timoth. verbis ſuprà citatis.

T t. Oratio pro populo, Regibus, & cæteris viuis.

TE igitur clementiſsime pater, per Dominum noſtrũ

Ieſum

IESVM Chriſtum filium tuum, ſupplices rogamus & petimus, vtì accepta habeas, & benedicas † hæc dona, † hæc munera, † hæc ſancta ſacrificia illibata: Inprimìs quæ tibi offerimus pro Eccleſia tua ſancta Catholica, quam pacificare, cuſtodire, adunare, & regere digneris toto orbe terrarum, vnà cum [famulo & ſacerdote tuo Papa noſtro N. & Pontifice noſtro N. &] famulo tuo N. Imperatore, ſed & regibus & cæteris orthodoxis atque Catholicæ & Apoſtolicæ fidei cultoribus.

MEMENTO Domine famulorum famularumque tuorum, & omnium circumadſtantium, quorum tibi fides cognita & nota deuotio, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc ſacrificium laudis, pro ſe ſuisque omnibus, pro redemptione animarum ſuarum, pro ſpe ſalutis & incolumitatis ſuæ, tibiq; reddũt vota ſua, æterno Deo, viuo & vero.

VII. Infra actionem.

COMMVNICANTES & memoriam venerantes, inprimìs glorioſæ ſemperque virginis Mariæ genitricis Dei ac Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſed & beatiſsimorum Apoſtolorum & martyrum tuorum Petri & Pauli, Andreæ, Iacobi, Ioannis, Thomæ, Iacobi, Philippi, Bartholomęi, Matthæi, Simonis & Thaddęi, Xyſti, Laurentij, Hippolyti, Vincentij, Cornelij, Cypriani, Clementis, Chryſogoni, Ioannis & Pauli, Coſmæ & Damiani, Apollinaris, Vitalis, Nazarij & Celſi, Protaſij & Geruaſij, Victoris, Naboris, Felicis, Calimeri, Materni, Euſtorgij, Dionyſij. Et omnium ſanctorum tuorum, quorum meritis precibusque concedas, vt in omnibus protectionis tuæ muniamur auxilio. Per Chriſtum Dominum noſtrum.

Nihil obſtat quòd Diuus Syricius Papa hoc Miſſæ adieciſſe ſcribatur, quia ſub illo vixit aliquãdiù D. Ambroſ. qui SS. Apollinarem & cæteros Mediolanenſes infrà ſcriptos addidit.

XX. Inuocatio ſacerdotis.

FAC nobis Deus hanc oblationem aſſcriptam, rationabilem, acceptabilem, quæ nobis corpus & ſanguis fiat di-

Hoc etiã ex ipſo Ambroſio deſcriptum eſt lib. 4. de ſacr. cap. 5.

lectiſsimi Filij tui, DEI & Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Yy. Ablutio digitorum.

LAVABO inter innocentes manus meas, & circundabo altare tuum Domine, vt audiam vocem laudis tuæ, & enarrem vniuerſa mirabilia tua.

Etiã hæc Ambroſiana ſunt loc. cit.

Zz. Conſecratio panis per verba Chriſti.

QVI pridiè quàm pateretur, in ſanctis manibus ſuis accepit panem, reſpexit in cælum, ad te ſancte pater, omnipotens æterne Deus, gratias agens, benedixit, fregit, fractumque Apoſtolis ſuis [& diſcipulis ſuis] tradidit, dicẽs: Accipite & edite ex hoc omnes. HOC EST ENIM CORPVS MEVM, quod pro multis confringetur.

Itẽ & hęc. Aaa. Conſecratio calicis per verba Chriſti.

SIMILITER etiam calicem poſtq̃ cœnatum eſt, pridiè quàm pateretur, accepit: reſpexit ad cælum, ad te ſancte pater, omnipotens æterne Deus, gratias agẽs, benedixit, Apoſtolis [& diſcipulis] ſuis tradidit, dicens: Accipite & bibite ex eo omnes. HIC EST ENIM SANGVIS MEVS.

Ex eodem Ambroſ. lib. cap. 6. * hæc

MANDANS quoquè & dicens ad eos: Quotieſcunquè * hoc feceritis, totiès commemorationem meî facietis, [mortem meam prędicabitis, reſurrectionem meam annunciabitis, aduentum meum ſperabitis] donèc iterùm adueniam.

Bbb. Commemoratio, paſsionis, reſurrectionis, & Aſſcenſionis Domini.

Ibidèm.

ERGÒ memores glorioſiſsimæ eius paſsionis, & ab inferis reſurrectionis, & in cęlum aſſcenſionis, offerimus tibi hanc immaculatam hoſtiam, rationabilem hoſtiam, incruentam hoſtiam, hunc panem ſanctum, & calicem vitæ æternæ.

ET petimus & precamur, vt hanc oblationem ſuſcipias, in ſublimi altari tuo per manus angelorum tuorum, ſicut ſuſcipere digna-

dignatus es munera pueri tui iuſti Abel, & ſacrificium patriarchæ noſtri Abrahæ, & quod tibi obtulit ſummus ſacerdos tuus Melchiſedech.

ccc. Oratio pro defunctis.

MEMENTO etiam Domine famulorum famularumq́ue tuorum N. qui nos præceſſerunt cum ſigno fidei, & dormiunt ſomno pacis: ipſis & omnibus in Chriſto quieſcentibus locum refrigerij, lucis, ac pacis vt indulgeas, deprecamur. Per eundem Chriſtum Dominum.

Alludit ad hæc etiam Amb. de obitu Valentiniani.

ddd. Oratio ſacerdotis pro ſeipſo.

NOBIS quoquè minimis & peccatoribus famulis tuis, de multitudine miſericordiæ tuæ ſperantibus, partem aliquam & ſocietatem donare digneris cum tuis ſanctis Apoſtolis & martyribus, cum Ioanne & Ioanne, Stephano, Andrea, Petro, Marcellino, Agnete, Cæcilia, Felicitate, Perpetua, Anaſtaſia, Agatha, Euphemia, Lucia, Apollonia, Iuſtina, Sauina, Tecla, Pelagia atque Catharina. Et cum omnibus ſanctis tuis: intrà quorum nos conſortium, non æſtimator meriti, ſed venię, quęſumus, largitor admitte. Per Chriſtum Dominum noſtrum.

PER quem hęc omnia Domine ſemper bona creas, † ſanctificas, † viuificas, † benedicis, & nobis famulis tuis largiter præſtas, ad augmentum fidei, & remiſsionem omnium peccatorum noſtrorum. Et eſt tibi DEO patri omnipotenti, ex ipſo †, & per ipſum †, & in ipſo †, omnis honor, virtus, laus & gloria, imperium †, perpetuitas †, & poteſtas † in vnitate ſpiritûs ſancti: Per infinita ſecula ſeculorum. Amen.

eee. Confractio hoſtiæ, & commixtio in calice.

CORPVS tuum frangitur Chriſte, calix benedicitur: ſanguis tuus ſit nobis ſemper ad vitam & ad ſaluandas animas, Deus noſter.

COM-

COMMIXTIO conſecrati corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti, nobis edentibus & ſumentibus proficiat ad vitam & gaudium ſempiternum.

R. T. fff. Confractorium ſiue Antiphona ad confractionem.

MAGNUM & ſalutare myſterium Dei noſtri: quæ peperit, & mater & virgo eſt: quem peperit, Deus & homo eſt: ipſe eſt creator omnium, filius virginis, Dominus genitricis.

Hui' quoq; meminit Amb. lib. 5. de ſacr. c. 4.

ggg. Oratio Dominica.

DIVINO magiſterio edocti, & ſalutaribus monitis inſtituti, audemus dicere: Pater noſter qui es in cælis &c.

Amb. ibi. lib. 6. ca. 5.

Eiuſdem appendix.

PER Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, in quo tibi eſt, cum quo tibi eſt honor, laus, gloria, magnificentia, poteſtas cum ſpiritu ſancto à ſeculis, & nunc & ſemper & in omnia ſecula ſeculorum. Amen.

hhh. Pacis nunciatio.

V. Pax & communicatio Domini noſtri Ieſu Chriſti ſit ſemper vobiſcum.

R. Et cum ſpiritu tuo.

V. Offerte vobis pacem.

R. Deo gratias.

V. Pax in cælo, pax in terra, pax in omni populo, pax ſacerdotibus Eccleſiarum DEI. Pax Chriſti & Eccleſiæ maneat ſemper nobiſcum.

iii. Oratio ante Communionem corporis Domini.

DOMINE ſancte, pater omnipotens, æterne Deus, da mihi hoc corpus Ieſu Chriſti filij tui Domini mei ità ſumere, vt non ſit mihi ad iudicium, ſed ad remiſsionē omnium peccatorū meorum. Qui tecum.

kkk. Item ante Communionem ſanguinis Domini.

PRAESTA, quæſo Domine, vt perceptio corporis & ſanguinis Dñi noſtri Ieſu Chriſti, quem pro nobis dignatus es effundere, ab omni nos peccati macula purget, & ad vitam perducat æternam. Amen.

LLL. Orationes poſt ſumptionem vtriuſque.

DEO gratias, Deo gratias. Accepta Chriſti munera ſumamus Dei gratia, non ad iudicium, ſed ad ſaluandas animas Deus noſter.

CONFIRMA hoc DEVS quod operatus es in nobis, & dona Eccleſiæ perpetuam tranquillitatem & pacem. Per Dominum noſtrum.

ASSCENDAT Domine oratio noſtra ad thronum Maieſtatis tuæ, & nè vacua reuertatur ad nos poſtulatio noſtra, Domine exaudi orationem noſtram. Et clamor noſter ad te perueniat. Et nè vacua reuertatur &c.

MMM. Communio adſtantium.

V. Corpus Chriſti. Hoc quoq; deſumptum eſt, ex Ambr. li. de ſacr. 4. cap. 5.

R. Amen.

NNN. Tranſitorium.

GAVDE & lætare exultatio angelorum. Gaude Domini virgo, Prophetarum gaudium. Gaudeas benedicta, Dominus tecum eſt. Gaude quę per angelum gaudium mũdi ſuſcepiſti. Gaude quę genuiſti factorem & Dominum. Gaudeas, quia digna es eſſe mater Chriſti.

OOO. Salutatio populi.

V. Dominus vobiſcum.

R. Et cum ſpiritu tuo.

PPP. Oratio poſt Communionem. R. T.

REPLE, quæſumus, Domine famulos tuos tua ſacra benedictione: vt qui te factorem & conditorem ad eos renouandos Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum aduenisse confidunt, te au-

thore iugiter operante ſaluentur. Qui cum patre & ſpiritu ſancto viuis & regnas.

qqq. Iterùm.

DOMINVS vobiſcum.

R. Et cum ſpiritu tuo.

rrr. Rursùm.

R. T. Kyrie eleyſon, Kyrie eleyſon, Kyrie eleyſon.

ſſſ. Benedictio.

R. T. V. Benedicat & exaudiat nos Deus.

R. Amen.

ttt. Dimiſsio populi.

PROCEDAMVS in pace.

R. In nomine Chriſti.

AMBROSIANAE MISSAE ORATIONES ET PRAEFATIONES PER RELIQVVM ANNI CIRCVLVM.

IN NAT. B. STEPHANI.

Sequentia ex Miſſal. Mediolā. deſumpta ſunt. Inter quæ præfationes etiam quędam cum codice MS. Guilielmitarū Brugeñ collatę ſunt. Quibus notulam MS. adiecimus.

Oratio ſuper populum.

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, qui primitias martyrum in ſancti Leuitæ Stephani ſanguine dedicâſti: tribue, quæſumus, vt pro nobis interceſſor exiſtat, qui pro ſuis etiam perſecutoribus ſupplicauit Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum. Qui tecum.

Oratio ſuper ſindonem.

DA, quæſumus, omnipotens Deus, vt beati protomartyris

tyris tui Stephani poſt natiuitatem Dñi noſtri Ieſu Chriſti ſolennia recenſentes, & meritis ipſius protegamur, & precibus adiuuemur. Per eundem Dominum.

Oratio ſuper oblatam.

HOC munus populi tui Domine, Leuitæ & protomartyris tui Stephani deprecatione ſit gratum, vt eccleſia tua eius ſemper interceſsionibus adiuuetur, cuius ſine ceſſatione inſtruitur diſciplinis. Per Dominum noſtrum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Qui Leuitarum præconem vocâſti Stephanum: Hic tibi primus dedicauit martyrij nomen: Hic tibi inchoauit primus effundere ſanguinem: Hic meruit videre cælos apertos, & filium ſtantem ad dexteram patris. In terris hominem adorabat, & in cælo filium patris eſſe clamabat. Hic magiſtri verba referebat, quia quod Chriſtus dixit in cruce, hoc Stephanus docuit in ſanguinis ſui morte. Chriſtus in cruce indulgentiam ſeminabat, & Stephanus pro ſuis lapidatoribus Dominum ſupplicabat. Propterea cum angelis & archang. M. S.

Oratio poſt Communionem.

GRATIAS tibi agimus Domine, multiplicatis circa nos miſerationibus tuis, qui & filij tui natiuitate nos ſaluas, & B. protomartyris tui Stephani deprecatione ſuſtentas. Per eundem Dominum.

B. IN NAT. B. IOANNIS APOSTOLI ET EVANGELISTAE.

Oratio ſuper populum.

DEVS, qui per os beati Apoſtoli tui Ioannis Euangeliſtæ, verbi tui nobis arcana reſerâſti: præſta, quæſumus, vt quod ille noſtris auribus excellenter infudit, intelligentiæ competentis eruditione capiamus. Per eundem Dominum.

Oratio ſuper ſind.

PRAESTA, quæſumus, omnipotens Deus, vt verbum caro factum, quod B. Ioannes Euangeliſta prædicauit, per hoc ſuî myſterium habitet ſemper in nobis. Qui tecum.

Oratio ſuper obl.

SVPPLICATIONIBVS Apoſtolicis B. Ioannis Euangeliſtę, quęſumus Domine, Eccleſię tuę commendetur oblatio, cuius magnificis prędicationibus eruditur. Per Dominum noſtrum.

Præfatio.

M. S. AETERNE Deus. Beati Ioannis Euangeliſtę merita recolentes, quem Dominus Ieſus Chriſtus non ſolùm peculiari ſemper decore ornauit, ſed & in cruce poſitus, tanquàm hæreditario munere proſecutus, vicarium pro ſe matri filium clementer adtribuit. Quem intantùm benignitas indulta pręfecit, vt & factus ex piſcatore diſcipulus, & humanę diſpenſationis modum excedens, ipſam verbi tui ſine initio Deitatem, prę cęteris & mente conſpiceret, & voce proferret. Propterea cum angelis & archang.

Oratio poſt Communionem.

APOSTOLICA B. Ioannis Euangeliſtę, quęſumus Domine, interceſſione nos adiuua, pro cuius ſolennitate percepimus tua ſancta lętantes. Per Dominum noſtrum.

c. IN NAT. BEATORVM INNOCENTVM.

Oratio ſuper populum.

LAETETVR, quæſumus, Domine Eccleſia tua de tuorum celebritate infantum, & miſericordiæ tuæ iugiter experiatur effectum: quô & fragilitas humana ſubſiſtat, & diuina ſupplicantibus redemptio non negetur. Per Dominum noſtrum.

Oratio ſuper ſind.

TRE-

TRIBVE, quęſumus, omnipotens Deus, vt Innocentum ſinceritarem poſsimus imitari, quorum tibi dicatam veneramur infantiam. Per Dominum.

Oratio ſuper obl.

PRAESTA, quęſumus, omnipotens Deus, vt & hi martyres tui pro nobis interueniant, quorum clara prior eſt confeſsio, quàm loquela. Per Dominum noſtrum.

Præfatio.

AEQVVM & ſalutare. Nos in precioſa morte paruulorum te, Ms. ſancte pater omnipotens, glorioſiùs collaudare, quos propter filij tui Domini noſtri Saluatoris infantiam, beſtiali ſæuitia Herodes funeſtus occídit. Immenſa clementiæ tuæ * dona cognoſcimus. *benefi-cia Fulget nanque ſola magìs gratia, quàm voluntas: & clara eſt priùs confeſsio, quàm loquela. Antè paſsio, quàm membra paſsionis exiſterent. Teſtes Chriſtí, qui eius nondùm fuerant agnitores. O infinita benignitas omnipotentis, cùm pro ſuo nomine trucidatis, etiam neſcientibus, æternæ meritum gloriæ perire non patitur, ſed proprio cruore perfuſis, & ſalus regenerationis expletur, & imputatur corona martyrij. Per eundem.

Or. poſt Com.

HODIERNAE ſolennitatis effectu ſumpſimus Domine gaudia magna de paruis, ſuppliciter exorantes, vt hanc abundantiam in noſtra quoquè ſaluatione defendas. Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum,

D. IN ORDINATIONE B. IACOBI ALPHAEI APOSTOLI XXX. DEC.

Or. ſuper populum.

DEVS, qui huius diei venerandam ſanctamque lætitiam beati Apoſtoli tui Iacobi feſtiuitate tribuiſti, da Eccleſiæ

tuæ & amare quod credidit,& prędicare quod docuit. Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.

Or. ſuper ſind.

TRIBVE,quæſumus,omnipotens Deus,vt cuius doctrina populus tuus ad confeſsionem Deitatis tuæ eſt inſtitutus, eius ſuffragantibus meritis,diuinæ ſeruiat vnitati. Per Dominum noſtrum.

Or. ſuper oblata.

Supplicationibus, vt ſuprà in Nat. D. Ioannis.

Præfatio.

AETERNE Deus. Maieſtatem tuam ſuppliciter deprecantes, vt digneris nos beati Iacobi Apoſtoli dignis precibus confouere, vt cuius victorijs ſine ceſſatione gaudemus, protectione perpetua muniamur. Per Chriſtum Dominum.

Or. poſt Com.

PIGNVS vitæ æternę capientes, humiliter te Domine imploramus, vt Apoſtolicis fulti patrocinijs, quod in imagine contigimus ſacramenti, manifeſta perceptione ſumamus. Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum, qui tecum.

E. DOMINICA I. POST NATIVITATEM DOMINI.

Or. ſuper populum.

RESPICE, quęſumus, Domine populum ſupplicantem miſericordiã tuam, ac diſpone præſidijs, vt te in omnibus rectore gratuletur, quia non habet niſì in tua tantùm pietate fiduciam. Per Dominum.

Super ſind.

PATEANT aures miſericordiæ tuæ, Domine, precibus ſupplicantium : & vt petentibus deſiderata concedas, fac eos quæ tibi ſunt placita, poſtulare. Per Dominum.

Super obl.

RESPICE Domine, quęſumus, noſtram propitius ſeruitutem: vt quod offerimus, ſit tibi munus acceptum, ſit noſtræ fragilitati ſubſidium. Per Dominum noſtrum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Suppliciter implorantes, vt filius tuus Ieſus Chriſtus, qui ſe vſque in finem ſeculi ſuis promiſit fidelibus affuturum, & præſentiæ corporalis myſterijs non deſerat, quos redemit, & maieſtatis ſuæ beneficijs non relinquat. Quem laudant.

Poſt Com.

REPLETI ſumus Domine muneribus tuis: tribue, quęſumus, vt eorum emundemur effectu, & muniamur auxilio. Per Dominum noſtrum.

F. INFRA OCT. NAT. DOMINI.

DEVS, qui reſtaurationem conditionis humanę mirabiliter operaris: tribue, quęſumus, vt ſimul perficiatur in nobis, quod verbi tui creauit dignatio, & quod eius hominis facti glorioſa natiuitas reformauit. Per eundem.

Super ſindonem.

DEVS, qui humanum genus principaliter ſauciatum, Chriſti tui natiuitate ſaluare dignatus es: præſta, quęſumus, vt non inhęreamus perditionis authori, ſed ad redemptoris noſtri conſortia transferamur. Per eundem Dominum.

Super obl.

OBLATIO tibi ſit Domine, quęſumus, hodiernę feſtiuitatis accepta, quia & noſtræ reconciliationis proceſsit perfecta placatio, & diuini cultûs nobis eſt indita plenitudo. Per Dominum noſtrum.

Pręfatio.

AETERNE Deus. Tuæ laudi hoſtiam iugiter immolantes cuius figuram Abel iuſtus inſtituit, agnus quoquè legalis oſtendit, celebrauit Abraham, Melchiſedech ſacerdos exhibuit: ſed verus agnus & æternus Pontifex hodiè natus Chriſtus impleuit. Et ideò cum angelis.

Poſt Com.

HIS Domine ſacramentis tuus nos ſemper natalis inſtauret, cuius nouitas ſingularis, humanam repulit vetuſtatem. Qui cum patre.

De Calēd. Ianuar. habet Serm. Ambr. 17.

G. IN OCTAVA DOMINI.

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, qui tuæ menſæ participes, à diabolico iubes abſtinere conuiuio: da, quęſumus, plebi tuę, vt guſtu mortiferæ prophanitatis abiecto, puris mentibus ad epulas æternæ ſalutis accedat. Per Dominum noſtrum.

Super ſind.

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, qui in vnigenito tuo nouam creaturam nos tibi eſſe feciſti, cuſtodi opera miſericordiæ tuę, & ab omnibus nos maculis vetuſtatis emunda: vt per auxilium gratiæ tuę, in illius inueniamur forma, in quo tecum eſt noſtra ſubſtantia. Qui tecum.

Super obl.

Muneribus noſtris, quęſumus Domine, precibuſque ſuſceptis, & cęleſtibus nos munda myſterijs, & clementer exaudi. Per Dominum.

MS.

Præfatio.

PER Chriſtum Dominum noſtrum. Qui vt nos à graui ſeruitute legis redimeret, circunciſionis legalis * purgationem accepit: In qua & obſeruationis antiquæ probator exiſteret, & humanam in ſe naturam vetuſtate expolians innouaret. Pręteriti ſacramentorum conſummator myſterij, idem legislator & cuſtos, præcipiens

* purificationem

cipiens & obediens, diues in ſuo, pauper in noſtro. Par turturum vel duos pullos columbarum: ſacrificio vix ſufficit cęli terręque poſſeſſor. Grandęui Simeonis inualidis geſtatur manibus, à quo mundi rector & Dominus prædicatur. Accedit etiam teſtificantis oraculum viduę, quoniam decebat vt ab vtroque annunciaretur ſexu vtriuſque ſaluator. Quem laudant.

Super Com.

FAC nos, quæſumus Domine, multiplicatis ſolennitatibus iterare, quod nobis cauſam perpetuæ ſaluationis operatur. Per Dominum noſtrum.

H. IN VIGILIA EPIPHANIAE DOMINI.

De Epiphania Ser. 18. 20. 21. & 22.

Orat. poſt Lect. 1.

ANNVE, quęſumus, omnipotens Deus, vt ſicut ſcrutantibus Magis hodiè latenter eſt cognitus Dominus noſter Ieſus Chriſtus, & adoratus à cunctis gentibus, ità & noſtris ſenſibus manifeſtatus adueniat, & omni homini innoteſcat. Qui tecum viuit & regnat.

Or. poſt Lect. 2.

PRAESTA, quęſumus, omnipotens Deus, vt ſaluatoris mundi, ſtella duce, manifeſtata natiuitas mẽtibus noſtris reueletur ſemper & creſcat. Per eundem Dominum noſtrum.

Or. poſt Lect. 3.

DEVS illuminator omnium gentium, da populis tuis perpetua pace gaudere, & illud lumẽ ſplendidum infunde cordibus noſtris, quod trium Magorum mentibus adſperſiſti. Per Dominũ noſtrũ.

Or. ſuper populum.

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, qui verbi incarnationem præclari teſtimonio ſideris indicâſti, quod videntes Magi, oblatis maieſtatem tuam muneribus adorauerunt: concede nobis, vt ſem-

per in mentibus noſtris tuę appareat ſtella iuſtitię, & noſter in tua ſit confeſsione theſaurus. Per eundem.

Super ſind.

ADESTO Domine ſupplicationibus noſtris, & populo tuo, quem tibi ex omnibus gentibus elegiſti, veritatis tuæ lumen oſtende. Per Dominum.

Super obl.

ECCLESIAE tuæ, quęſumus Domine, propitius dona intuere quibus non iam aurum, thus & myrrha profertur, ſed quod eiſdem muneribus declaratur, Ieſus Chriſtus Dominus noſter. Qui tecum viuit & regnat.

Præfatio.

M. S. PER Chriſtum Dominum noſtrum. Qui à puerperio cæleſti intulit mundo ſuæ miracula maieſtatis, vt adorandā Magis oſtenderet ſtellam: & tranſacto temporis interuallo, aquam mutaret in vinum: & ſuo quoquè baptiſmate ſanctificaret fluenta Iordanis, idem Ieſus Chriſtus Dominus noſter. Quem vnà.

Poſt Commun.

LARGIRE, quęſumus, omnipotens Deus ſupplicibus tuis, vt quem natum in terris fatemur hominem, hunc Deum, aſtris quoquè fatentibus, adoremus. Qui tecum.

1. IN FESTO EPIPHANIAE DOMINI.

Super populum.

DEVS, qui hunc diem electionis gentium primitijs conſecrâſti, & per luminis tui ſtellam, manifeſtum te nobis oſtēdiſti: tribue, quæſumus, vt noua cęlorum & mirabilis claritas, in noſtris ſemper cordibus oriatur. Qui cum patre.

Annunciatio diei Paſchatis per Diaconum.

NOVERIT charitas veſtra, fratres chariſsimi, quòd annuente

Dei

Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti miſericordia, die tali menſis talis Paſcha Domini celebrabimus.

Super ſind.

TRIBVE, quęſumus, omnipotens Deus, vt ſicut omnes nationes veniunt gaudentes adorare Chriſtum regem Dominum natum, ità & hæc præclara lux habitet ſemper in nobis. Per eundem Dominum noſtrum.

Super obl.

PIETATIS tuæ Domine ſacramentum hodierna ſolennitate recolentes, pro apparitione Domini noſtri IESV Chriſti, & pro noſtræ vocationis exordijs, ſacrificium tibi laudis offerimus, quod propitiatus ſuſcipias deprecamur. Per eundem Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Qui te nobis ſuper Iordanis alueum de cælis in voce tonitrui præbuiſti, vt ſaluatorem mundi demonſtrares, & te patrem æterni luminis oſtenderes, cælos aperuiſti, aëre benedixiſti, fontem purificâſti, & tuum vnicum filium per ſpeciem columbę ſancto ſpiritu declarâſti: Suſceperunt hodiè fontes benedictionem tuam, & abſtulerunt maledictionem noſtram, ità vt credentibus purificationem omnium delictorum exhibeant, & * Deo filios generando * adoptiuè faciant, ad vitam æternam. Nam quos ad temporalem vitam carnalis natiuitas fuderat, quos mors per pręuaricationem ceperat, hos vita æterna recipiens, ad regni cęlorum gloriam reuocauit. Per eundem Chriſtũ Dominum.

Ms. * Dei * adoptione

Poſt Communionem.

CAELESTI lumine, quęſumus, Domine ſemper & vbiquè nos præueni, vt myſterium, cuius nos participes eſſe voluiſti, & puro cernamus intuitu, & digno percipiamus effectu. Per Dominum noſtrum.

K. DOM. I. POST EPIPHAN.

Super populum.

BENEDICTIO, quæſumus, Domine in tuos fideles copioſa deſcendat, & quam ſubiectis cordibus expetunt, largiter conſequantur: quoniam ſicut ſuperbis reſiſtis, ſic humilibus tuis gratiam benignus impendis. Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum.

Super ſindonem.

VOTA, quęſumus, Domine ſupplicantis populi cæleſti pietate proſequere, vt quæ agenda ſunt, videant: & ad implenda, quæ viderint, conualeſcant. Per Dominum.

Super obl.

QVAESVMVS, Domine Deus noſter, vt noxijs deſiderijs expeditos, deuotionem nos tibi liberam atque oblationem offerre concedas. Per Dominum noſtrum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Suppliciter exorantes, vt qui te authore ſubſiſtimus, te diſpenſante dirigamur, non noſtris ſenſibus relinquamur, ſed ad tuæ reducti ſemper tramitem veritatis, hæc ſtudeamus exercere quæ præcipis, vt dona poſsimus percipere quæ promittis. Per Chriſtum.

Poſt Com.

QVAESVMVS, Domine Deus noſter, vt quos diuinis reparare non deſinis ſacramentis, tuis non deſtituas benignus auxilijs. Per Dominum noſtrum.

L. DOM. II. POST EPIPHAN.

Super populum.

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, qui cęleſtia ſimul & terrena moderaris, ſupplicationes populi tui clementer exaudi, & pacem tuam noſtris concede temporibus. Per Dominum.

Super

Super ſind.

ADESTO, quæſumus, Domine ſupplicationibus noſtris,& in tua miſericordia confidentes, ab omni nos aduerſitate cuſtodi. Per Dominum.

Super oblatam.

OBLATA Domine munera ſanctifica, nosque per hæc à peccatorum noſtrorum maculis emunda. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Semperque virtutes & laudes tuas labijs exultationis effari, qui nobis ad releuandos iſtius vitæ labores, diuerſa donorum tuorum ſolatia, & munerum ſalutarium gaudia contuliſti, mittẽdo nobis Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum. Per quem.

Poſt Communionem.

AVGEATVR in nobis Domine, quæſumus, tuæ virtutis operatio, vt diuinis vegetati ſacramentis, ad eorum promiſſa capienda tuo munere præparemur. Per Dominum noſtrum.

M. DOMINICA III. POST EPIPHAN.

Super populum.

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, infirmitates noſtras propitius reſpice, atque ad protegendum nos, dexteram tuæ maieſtatis extende. Per Dominum.

Super ſind.

VOX clamantis Eccleſiæ ad aures Domine, quæſumus, tuæ maieſtatis aſſcendat, vt percepta venia peccatorum, te fiat operante deuota, & te protegente ſecura. Per Dominum.

Super obl.

HAEC hoſtia Domine, quæſumus, emundet noſtra delicta, & ad ſacrificium celebrandum, ſubditorum tibi corpora menteſq; ſanctificet. Per.

Præfatio.

AETERNE Deus. Et te in omni tempore collaudare & benedicere, quia in te viuimus, mouemur, & ſumus: & nullum tempus nullumque momẽtum eſt, quod à beneficijs pietatis tuæ vacuum tranſigamus. Varijs etenim ſolennitatum cauſis, ſalutarium nobis operum tuorum & munerum memoria, præſentis vitæ tempora exornat. Vndè & nos vel innouante lætitia præteriti gaudij, vel permanentis boni tempus agnoſcentes, indefeſſas maieſtati tuæ grates exoluimus. Per Dominum.

Poſt Communionem.

QVOS tantis Domine largiris refici ſalutaribus myſterijs, quæſumus, vt effectibus nos eorum veraciter aptare digneris. Per Dominum.

N. DOM. IIII. POST EPIPHAN.

Super populum.

CONSERVA, quæſumus, Domine familiam tuam, & benedictionum tuarum propitius vbertate purifica, vt eruditionibus tuis ſemper multiplicetur & donis. Per.

Super ſind.

FAMILIAM tuam, quæſumus, Domine dextera tua perpetuo circundet auxilio, vt ab omni prauitate defenſam, bonis cæleſtibus proſequatur. Per Dominum.

Super oblat.

CONCEDE, quæſumus, omnipotens Deus, vt huius ſacrificij munus oblatum, fragilitatẽ noſtram ab omni malo purget ſemper & muniat. Per.

Præfatio.

QVIA tu in noſtra ſemper faciens infirmitate virtutem, Eccleſiam tuam inter aduerſa creſcere tribuiſti, vt quum putaretur oppreſſa, tunc potiùs exaltata præualeret, dum ſimul & experi-

enti-

entiam fidei declarat afflictio,& triumphatrix ſemper perſeuerat, te adiuuante,deuotio. Per Chriſtum.

Poſt Communionem.

QVAESVMVS &c. vt ſuprà Dom. I.

o. DOM. V. POST EPIPHAN.

Super populum.

OMNIPOTENS ſempiterne Deus,dirige actus noſtros in beneplacito tuo,vt in nomine dilecti filij tui mereamur bonis operibus abundare.Per eundem.

Super ſind.

PROPITIARE miſericors Deus ſupplicationibus noſtris,& populum tuum pia protectione cuſtodi,vt qui vnigenitum tuum in carnem noſtri corporis Deum natum eſſe fatentur,nulla poſsint diaboli falſitate corrumpi. Per eundem Dominum.

Super obl.

CONCEDE, vt Dom. præcedenti.

Præfatio.

AETERNE Deus. Et tibi hanc immolationis hoſtiam offerre, quę ſalutifero & ineffabili diuinę gratię ſacramento offertur à plurimis,& vnũ corpus Chriſti, ſancti ſpiritûs infuſione efficitur. Singuli accipiunt Chriſtum Dominum, & in ſingulis portionibus eſt totus.Nec per ſingulos minuitur,ſed integrum ſe præbet in ſingulis.Propterea ipſi qui ſumimus communionem huius ſancti panis & calicis,vnum corpus efficimur. Per ipſius itaq; maieſtatem te ſupplices exoramus,vt nos ab omnibus emundes contagijs vetuſtatis,& in nouitate vitæ perſeuerare concedas. Per eundem Chriſtum.

Citat hãc Pręfat. D. Ambroſij titulo, D. Algerus libr. I. de ſacram.

Poſt Communionem.

PER huius Domine myſterij virtutem & vitia noſtra purgẽtur,& iuſta deſideria compleantur. Per.

P. IN NAT. S. AGNETIS.

Super populum.

DEVS, qui vt humanum genus ad confeßionem tui nominis prouocares, etiam in fragili ſexu perfeciſti conditionem martyrij: præſta, quæſumus, vt Eccleſia tua hoc exemplo commonita, nec pati pro te metuat, & cæleſtis præmij gloriam concupiſcat. Per Dominum.

Super ſind.

DA nobis, quæſumus Domine, beatæ martyris tuæ Agnetis confidenter honorare infantiam, quæ in puellari conſiſtens ætate, mortem pro tua confeßione calcauit. Per Dominum.

Super obl.

MVNERA plebis tuæ, quęſumus, Domine lętanter offerimus, quæ in honore nominis tui & ſanctæ Agnetis nobis remedia ſempiterna dignanter impendant. Per Dominum.

Præfatio.

M. S. AETERNE Deus. Recenſentes diem beatæ Agnetis martyrio conſecratum, quæ terrenæ generoſitatis oblectamenta deſpiciens, cæleſtem meruit dignitatem. Et ſocietatis humanæ vota contemnens, æterni regis eſt ſociata conſortio: Et precioſam mortem, ſexûs fragilitate calcata, pro Chriſti confeßione ſuſcipiens, ſimul eſt eius facta conformis, vt ſempiternitati eius ſociaretur & gloriæ. Per eundem Chriſtum Dominum.

Poſt Communionem.

REFECTI cibo potuque cæleſti, DEVS noſter, te ſupplices exoramus, vt in cuius hæc commemoratione percepimus, eius muniamur & precibus. Per Dominum noſtrum.

Q. IN NAT. S. VINCENTII.

Super populum.

DEVS mundi creator & rector, qui hunc diem in Leuitæ tui Vincentij martyrio conſecrâſti: exaudi propitius ſupplices tuos, & con-

& concede, vt omnes qui martyrij eius merita veneramur, interceſsionibus eius ab æternis gehennæ incendijs liberemur. Per Dominum.

Super ſind.

AVXILIVM, quæſumus, Domine Maieſtati tuæ poteſtatiq́ue ſubiectis tribue, vt quicquid actibus noſtris non meremur accipere, beati Leuítæ & martyris tui Vincentij precibus aſſequamur. Per Dominum.

Super obl.

HOSTIAS tibi Domine B. Vincentij Leuítæ & martyris tui dicatas meritis, benignus aſſume, & ad perpetuum nobis tribue prouenire ſubſidium. Per Dominum.

Præfatio.

PER Chriſtum Dominum noſtrum. Qui martyrem ſuum M. S. Vincentium vocauit ad gloriam, qui eum per martyrij vulnera cæleſtem vocauit ad palmam. Hic nempe martyr, verus Domini teſtis, non dubitauit pro Chriſto animam dare in mortem, ſciens quòd hîc non haberet ciuitatem manentem, ſed in cælo diſtributam hæreditatem per ſortem. Non timuit tortoribus in pœnis tradere membra, ſciens quòd caro ſua glorificata reſurgat, & propter dolorum flagella recipiat præmia ſempiterna. Torquetur, tũditur, flagellatur, exuritur: ſed inuictus pro ſancto nomine animus, non concutitur. * Plùs ardet igne cæli, quàm ferri: plùs nectitur timore DEI, quàm * ſeculi. Plùs voluit placere Deo, quàm foro: plùs dilexit mori mundo, quàm Domino. Propter quod in ſancta confeſsione triumphans, nec in perſecutione animam ponere dubitans, carnea clauſtra relinquens, ad cęleſte regnũ conſcendens, cum ſanctis omnibus exultat & gaudet. Et ideò cum.

* plus ardens

* pœnæ

Poſt Communionem.

QVAESVMVS, omnipotens Deus, vt qui cæleſtia alimenta percepimus, intercedente beato Vincentio Leuíta & martyre

tuo,per hæc contra omnia aduerſa muniamur.Per Dominum.

R. IN CONVERSIONE S. PAVLI.

Super populum.

DEVS, qui vniuerſum mundum beati Apoſtoli tui Pauli prædicatione docuiſti,da nobis,quæſumus, vt cuius hodiè conuerſionem colimus, per eius ad te exempla gradiamur. Per Dominum.

Super ſindonem.

PRAESTA nobis,quæſumus, Domine conſolationis auxilium, vt diuturnis calamitatibus laborantes,beati Apoſtoli tui Pauli interceſsione,à cunctis tribulationibus eruamur.Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum.

Super obl.

APOSTOLI tui Pauli precibus, Domine, plebis tuæ dona ſanctifica,vt quæ tibi tuo grata ſunt inſtituto, gratiora fiant patrocinio ſupplicantis.Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Qui Eccleſiam tuam in beati Apoſtoli tui Pauli prædicatione conſtantem,nulla ſinis fallacia violari: Quia nihil in vera religione manere cenſetur, quod eius non * conuenerit diſciplinis.Quem hodiè vas factum electionis,magiſtrum & doctorem gentium vocandarum,mutato in Paulum nomine,collocâſti.Per Chriſtum.

* condicerit diſciplina.

Poſt Communionem.

SANCTIFICATI Domine ſalutari myſterio, quæſumus, vt pro nobis eius non deſit oratio,cuius donâſti patrocinio gubernari. Per Dominum.

S. IN NAT. S. AGATHAE.

Super populum.

INTERCESSIONIBVS beatæ virginis & martyris tuę Agathæ,quæſumus Domine, fructum clementiæ tuę ſentiant ſupplican-

cantes, cuius orationibus in ſancta tua Eccleſia etiam eorum deuotę efficiantur mentes. Per Dominum noſtrum.

Super ſind.

TRIBVE, quęſumus, omnipotens Deus, vt ſanctæ virginis & martyris tuę Agathę ſolennitate lętemur, & tantę fidei & caſtitatis proficiamus exemplo. Per Dominum noſtrum.

Super oblat.

FIANT Domine tuo grata conſpectui munera ſupplicantis Eccleſiæ, & vt noſtrę ſaluti proficiant, adſit interceſsio beatę tuę martyris Agathę. Per Dominum.

Præfatio.

AEQVVM & ſalutare. Nos te in hoc pręcipuè die digna laude pręconij canere, in quo Agatha triumphans, hoſtia tuę maieſtati oblata eſt: Cui tantam contuliſti victoriam, vt ipſa ſęua & aſpera victricem tremerent tormenta. Cuius lampas coruſcis emicat fulgoribus, vt reſeratas poli ingredi valeat ianuas. O felix & inclyta virgo, quę meruit Domini pro laude fidelis martyrium ſanguine clarificare ſuum. O illuſtris & glorioſa, gemino illuſtrata decore, quę inter tormenta aſpera, cunctis pręclara miraculis, & myſtico pollens ſuffragio, Apoſtoli tui meruit viſitatione curari. Hanc Chriſto nuptam ſuſceperunt angelorum agmina, quę mentis eius ſanctitatem indicârũt, & patrię liberationem. Per eundem Chriſtum.

Poſt Communionem.

EXVLTEMVS pariter de percepto pane iuſtitię, & de tuę Domine feſtiuitate martyris Agathæ, quia interuentionibus tibi placentium confidimus, nobis ad perpetuam vitam profutura quę ſumpſimus. Per Dominum noſtrum.

T. IN NAT. S. MATHIAE.

Super populum.

DEVS, qui proditoris tui ruinam, nè Apoſtolorum tuorum numerus ſacratus perfectione careret, beati Apoſtoli tui Mathiæ electione ſupplêſti: præſta, quæſumus, vt eius protegamur meritis, in cuius feſtiuitate annua deuotione lætamur. Per Dominum.

Super ſind.

DEVS, qui es vita indeficiens & ſalus ęterna, exaudi nos clemens & propitius, vt qui ad beatiſsimi Apoſtoli tui Mathię feſtiuitatem conueniunt, eius interuentu à morte perpetua liberentur. Per Dominum.

Super oblatam.

SACRIFICIA Domine tibi laudis offerimus, beati Apoſtoli tui Mathię ſolennia recolentes, vt in eius ſortis collegio, gratia tua opitulante, purificatis mentibus inueniri mereamur. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Te ſuppliciter exorantes, vt gregem tuum paſtor ęterne non deſeras, ſed per beatum Mathiam continua protectione cuſtodias. Quem inter ſanctos Apoſtolos tuos conſtituere dignatus es, vt quod nequiſsimi infidelitas dignè amiſerat, iſtius fideliſsimi conſtantia benè promerendo ſuſciperet. Et ideò cum.

Poſt Com.

PLACEANT, quęſumus, omnipotens Deus Maieſtati tuę ſacrificia, quę ſumpſimus, & ſicut beatum Mathiam Apoſtolorum tuorum numero ſorte aggregâſti, ità nos mente & corpore emundatos, eius conſortio ſociare digneris. Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.

v. DOM. IN SEPTVAGESIMA.

Super populum.

PRECES populi tui, quæſumus, Domine clementer exaudi,

vt

vt qui iuſtè pro peccatis noſtris affligimur, pro tuí nominis gloria miſericorditer liberemur. Per Dominum noſtrum.

Super ſind.

FAMILIAM tuam, quæſumus, Domine continua pietate cuſtodi, vt quæ in ſola ſpe gratiæ cęleſtis innititur, tua ſemper protectione muniatur. Per Dominum.

Super obl.

HOSTIAS, quęſumus, Domine noſtræ deuotionis benignus aſſume, & ſacrificijs glorioſis ſubditorum tibi corda purifica. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Ad cuius immenſam pertinet gloriam, vt non ſolùm mortalibus tua Deitate ſuccurreres, ſed & de ipſa etiã mortalitate noſtra nobis remedium prouideres, & perditos quoſque, vndè periĕrant, indè ſaluares. Per Chriſtum Dominum noſtrum.

Poſt Com.

FIDELES tui Deus perpetuis donis firmentur, vt eadem & percipiendo requirant, & quęrendo ſine fine percipiant. Per Dominum noſtrum.

x. DOM. IN SEXAGES.

Super populum.

AVXILIARE Domine populo tuo, vt ſacræ deuotionis proficiens incrementis, & tuo ſemper munere gubernetur, & ad redemptionis æternę perueniat, te deducente, conſortiũ. Per Dominum noſtrum.

Super ſind.

ECCLESIAM tuam Domine perpetua miſeratione proſequere, vt inter ſeculi turbines conſtituta, & præſenti iucunditate reſpiret, & æternæ beatitudinis donum percipiat.

Super obl.

GRATIAS tibi referat Domine corde ſubiecto tua ſemper Eccleſia, & conſequenter obtineat, vt obſeruationes antiquas iugiter recenſendo, proficiat in futurum. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Qui nos de donis bonorum temporalium, ad perceptionem prouehis æternorum, Hæc enim tribuis, & illa promittis, vt & manſuris iam incipiamus inſeri, & prętereuntibus non teneri. Tuum eſt enim omne quod viuimus, quia licèt peccati vulnere natura noſtra ſit vitiata, tui tamen eſt operis, vt à terrenis ad cæleſtia renaſcamur. Per Chriſtum.

Poſt Com.

REFECTI vitalibus alimentis, quæſumus Domine, ad vitam nutriamur æternam. Per Dominum.

Y. DOM. IN QVINQVAG.

Super populum.

PRAESTA famulis tuis Domine abundantiam protectionis & gratiæ: Da ſalutem mentis & corporis, da cõtinuæ proſperitatis augmenta, & tibi ſemper fac eſſe deuotos. Per Dominũ.

Super ſind.

CONSERVA Domine familiam tuam bonis ſemper operibus eruditam: & ſic præſentibus conſolare præſidijs, vt ad ſuperna perducas dona propitius. Per Dominum.

Super obl.

SVSCIPE, quæſumus, Domine deuotorum munera famulorum, & diuinis purifica ſeruientes tua pietate myſterijs, quibus etiam iuſtificas ignorantes. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Qui ideò conditionis humanæ propenſis precibus exoraris, vt ſicut tu corripis filios ad paternam reueren-

uerentiam tardiores, ità nos ſolita pietate præuenias, vt & ſuppli-ces tuos fieri tribuas,& ſupplicantibus optata concedas.Per Chri-ſtum.

Poſt Com.

TVORVM nos Domine largitate donorum, & temporalibus attolle præſidijs, & renoua ſempiternis. Per Dominum no-ſtrum Ieſum Chriſtum.

2. DOM. IN CAPITE QVADRAGESIMAE.

De Quadrag. habet Serm. Ambr. 23. 24. 25. 26. 27. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 79. 80. 83. 84. 85. 86. 87. 88. Meminit etiã Quadrag. Epiſt. 44. & de Helia ac ieiũ. c. 10.

Super populum.

CONCEDE nobis, omnipotens Deus, præſidia militiæ Chriſtianæ ſanctis inchoare ieiunijs, vt contra ſpiritales ne-quitias pugnaturi, continentiæ ſalutaris muniamur auxilijs. Per Dominum noſtrum.

Super ſindonem.

FAMILIAE tuæ, quæſumus Domine, abſolue peccata, men-teſque purifica, vt venerabilis ieiunij dies congrua deuotione repetentes, quæ fideliter poſcimus, impetrare mereamur. Per Do-minum noſtrum.

Super obl.

DA nobis, quęſumus, omnipotens Deus, ieiuniorum magni-fici ſacramenti & dignè ſemper tractare myſteria, & competenter honorare primordia. Per Dominum.

Prętatio.

PER CHRISTVM Dominum noſtrum. In quo ieiunan-tium fides alitur, ſpes prouehitur, charitas roboratur. Ipſe eſt enim panis verus & viuus, qui eſt ſubſtantia æternitatis, eſca virtutis. Verbum enim tuum, per quod facta ſunt omnia, non ſolùm humanarum mentium, ſed ipſorum quoquè panis eſt angelorum. Huius panis alimento Moyſes famulus tuus, Ms.

quadra-

quadraginta diebus ac noctibus, legem ſuſcipiens, ieiunauit: & à carnalibus cibis, vt tuę ſuauitatis capacior eſſet, abſtinuit. Vndè nec famem corporis ſenſit, & terrenarum oblítus eſcarum eſt, quia illum gloriæ tuæ * clarificabat adſpectus, & influente ſpiritu Dei ſermo paſcebat. Hunc panem etiam nobis miniſtrare non * deſinas, quem vt indeſinenter eſuriamus hortaris, Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, cuius carne, dum paſcimur, roboramur: & ſanguine, dum potamur, abluimur. Per quem.

* glorifi-cabat.
* deſinis, & vt eum indeſinen-ter

Poſt Com.

SVMPSIMVS Domine ſacramenta cæleſtia: propterea deprecamur, vt quorum continua perceptione reficimur, ſalutari traditione lętemur. Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.

A a. FERIA II.

ORATIONES & in hac & cæteris Quadrageſimæ ferijs, prætermiſimus, tum prolixitatis vitandę gratia, tum quòd ferè eædem ſint cum Officio Gregoriano, ità vt ex Officio Ambroſiano illæ deſumptę videantur, quarè eas requirat Lector curioſus Tom.2. Pręfationes verò earundem feriarum reperiet infrà ſub finem 1. Tomi cum addita litera A. quę ſignificet, in Ambroſiano Officio eaſdem reperiri. Hoc interìm adnotatu dignũ, quòd excepta die Paraſceues, nullum hîc exiſtet Officium in ferijs ſextis Quadrageſimæ, pręter eas quas ſuo loco ſubiecimus.

B b. DOM. QVADRAG. DICTA, DE SAMARITANA.

Finita ingreſſa, preces per Diaconum pronunciatæ, reſpondente choro.

DIVINAE pacis & indulgentię munere ſupplicantes, ex toto corde & ex tota mente precamur te.

R. Domine miſerere.

Pro

Pro Eccleſia tua ſancta catholica, quæ hîc & per vniuerſum orbem diffuſa eſt, precamur te.

Reſp. Domine miſerere.

PRO papa noſtro N. & pontifice noſtro N. & omni clero eorum, omnibusque ſacerdotibus ac miniſtris, precamur te.

R. Domine miſerere.

PRO famulo tuo N. imperatore, & famula tua N. imperatrice, & omni exercitu eorum, precamur te.

R. Domine miſerere.

PRO famulo tuo N. rege & Duce noſtro, & omni exercitu eius, precamur te.

R. Domine miſerere.

PRO pace Eccleſiarum, vocatione gentium, & quiete populorum, precamur te.

R. Domine miſerere.

PRO ciuitate hac & conuerſatione eius, omnibusque habitantibus in ea, precamur te.

R. Domine miſerere.

PRO aëris temperie, ac fructuum, & fœcunditate terrarum, precamur te.

R. Domine miſerere.

PRO virginibus, viduis, orphanis, captiuis, ac pœnitentibus, precamur te.

R. Domine miſerere.

PRO nauigantibus, iter agentibus, in carceribus, in vinculis, in metallis, in exilijs conſtitutis, precamur te.

R. Domine miſerere.

PRO his qui diuerſis infirmitatibus detinentur, quique ſpiritibus vexantur immundis, precamur te.

R. Domine miſerere.

PRO his qui in ſancta tua Eccleſia fructus miſericordiæ lar-

giuntur, precamur te.

R. Domine miſerere.

EXAVDI nos Deus in omni oratione atque deprecatione noſtra, precamur te.

R. Domine miſerere.

DICAMVS omnes:

R. Domine miſerere.

Kyrie eleyſon, Kyrie eleyſon, Kyrie eleyſon.

Or. ſuper populum.

INCHOATA ieiunia, quęſumus Domine, Eccleſiæ tuę benigno fauore proſequere, vt obſeruantiam quam corporaliter exercemus, mentibus valeamus implere ſinceris. Per Dominũ noſtrũ.

Super ſind.

ADESTO Domine ſupplicationibus noſtris, vt hoc ſolenne ieiunium quod animabus corporibusque curandis ſalubriter inſtitutum eſt, deuoto ſeruitio celebremus. Per Dominum.

Super obl.

DOMINE Deus noſter, in cuius ſpiritalibus caſtris militat laudanda ſobrietas, abſtinentia fructuoſa, & caſti pectoris opulenta frugalitas: ieiunantium vota clementer adſume, & fidelibus * poſtulatus conſueta pietate ſuccurre. Per Dominum.

Præfatio.

PER Chriſtum Dominum noſtrum. Qui ad inſinuandum * humilitatis ſuę myſterium, fatigatus reſedit ad puteum, & à muliere Samaritana aquæ ſibi petijt porrigi potum, quia in ea creauerat fidei * donum: Et ità eius ſitire dignatus eſt fidem, vt dum ab ea aquam peteret, in ea ignem diuini amoris accenderet. Imploramus itaque immenſam clementiam tuam, vt contemnentes tenebroſam profunditatem vitiorum, & relinquentes noxiarum hydriam cupiditatum, te qui fons vitæ, & origo bonitatis es, ſemper ſitiamus, & tibi ieiuniorum noſtrorum obſeruatione pla-

*humanitatis

*domum

ne placeamus. Per eundem Chriſtum.

Poſt Com.

TRIBVE nobis omnipotens Deus, vt dona cæleſtia quæ debito frequentamus obſequio, ſincera profeſsione ſectemur. Per Dominum noſtrum Ieſum.

cc. FERIA IIII.

Præfatio.

AETERNE Deus. Qui ieiunia ſacro inſtituto exequi præcepiſti: vt per hanc abſtinentiam, ſicut confidimus de tua miſericordia, mereamur veniam delictorum. Tu enim ſolus Deus abluis ægritudines animarum, quæ peccati vitio irrogantur: & facis abſtinentiam prodeſſe, quibus fuerat obligata præſumptio. Per Chriſtum Dominum.

dd. DOM. QVADRAG. DE ABRAHAM.

Finita ingreſſa, preces.

DICAMVS omnes:
R. Kyrie eleyſon.
DOMINE Deus omnipotens patrum noſtrorum.
R. Kyrie eleyſon.
RESPICE de cælo Deus, & de ſede ſancta tua.
R. Kyrie eleyſon.
PRO Eccleſia tua ſancta catholica, quam conſeruare digneris.
R. Kyrie eleyſon.
PRO papa noſtro N. & pontifice noſtro N. & ſacerdotio eorũ.
R. Kyrie eleyſon.
PRO vniuerſis Epiſcopis, cuncto clero & populo.
R. Kyrie eleyſon.
PRO famulo tuo N. Imperatore, & famula tua N. imperatrice, & omni exercitu eorum.

R. Kyrie eleyſon.
PRO famulo tuo N. rege & duce noſtro, & omni exercitu eius.
R. Kyrie eleyſon.
PRO ciuitate hac, omnibusque habitantibus in ea.
R. Kyrie eleyſon.
PRO aëris temperie, ac fructuum, & fœcunditate terrarum.
R. Kyrie eleyſon.
LIBERA nos qui liberâſti filios Iſrael.
R. Kyrie eleyſon.
IN manu forti & brachio excelſo.
R. Kyrie eleyſon.
EXVRGE Domine, adiuua nos, & libera nos propter nomen tuum.
R. Kyrie eleyſon, Kyrie eleyſon, Kyrie eleyſon.

Super populum.

ADIVVA Domine fragilitatẽ plebis tuæ ieiunij ſacramento, vt ad votiuos Paſchalis celebritatis effectus & corporaliter gubernata cõcurrat, & per tuã gratiã deuota perueniat. Per Dñm noſtrũ.

Super ſindonem.

SANCTIFICA Domine, quęſumus, noſtra propitius ieiunia, & cunctarum nobis indulgentiam largire placatus culparum. Per Dominum.

Super obl.

OFFERIMVS tibi Domine munera ſupplicantes, vt quæ ſubditi pijs celebramus officijs, plenis affectibus exequamur. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Tu es enim Dñe nouiſsimus pater, qui ante multa tempora, Abrahæ in ſemine Chriſti tui, Deique, natiq; aduentum clamâſti. Iam iamq; tenemus, quod olim patribus promittebas. Nam quòd Abrahæ ſancto gentium populus pollicetur, veriſsi-

veriſsimè ex omni gente,tribu & lingua,Chriſtiana religio congregatur.O quàm perfida & pertinax gens Iudæorum iniqua, qui cæleſtem patrem recognoſcere nolunt, & in ſemine gloriantur. O ingrata gens, multis perculſa vicibus,qui reſpuunt præſentem, nec valent tenere abſentem.Nos verò magnis vocibus exultemus,qui & locum pariter & regnum accepimus Iudæorum. Per eundem Chriſtum.

Poſt Communionem.

SVPPLICES te rogamus omnipotens Deus, vt quos tuis reficis ſacramentis, etiam placitis moribus deſeruire concedas. Per Dominum.

DOM. QVADR. DE CAECO.

Preces.

DIVINAE pacis &c. vt ſuprà.

Super populum.

DEVS, qui homini ad imaginem tuam cõdito,ideò das temporalia,vt largiaris æterna: Eccleſiam tuam ſpiritali fœcunditate multiplica, vt qui ſunt generatione terreni,fiant regeneratione cæleſtes.Per Dominum noſtrum.

Super ſind.

DEVS, in cuius præcipuis mirabilibus eſt humana reparatio, ſolue opera diaboli, & mortifera peccati vincula diſrumpe, vt deſtructa malignitate quæ nocuit,vincat potiùs miſericordia quę redemit.Per Dominum.

Super obl.

SVSCIPE Domine ſacrificium, cuius te voluiſti dignanter immolatione placari, & præſta, quæſumus, vt huius operatione mundati, beneplacitum tibi noſtræ mentis offeramus affectum. Per Dominum noſtrum Ieſum.

Præfatio.

AEQVVM & ſalutare. Nos tibi Domine, in excelſa cælorum qui reſides arce, gratias referre, & totis ſenſibus confiteri: Quoniam per te infirmis mundi cæcitate deterſa, verum lumen emicuit, quòd inter multarum tuarum virtutum miracula, cæcum à natiuitate, videre iuſsiſti. In quo genus humanum originali caligine maculatum, futuri forma expreſſum eſt. Nam illa Siloe natatoria, ad quam ille mittitur cæcus, nil aliud, niſì fons ſacer ſignatus eſt: Vbì non tantùm corporea lumina, ſed totus homo ſaluatus eſt. Per Chriſtum.

Poſt Communionem.

SACRAE nobis, quæſumus Domine, menſæ libatio, & piæ conuerſationis augmentum, & tuæ protectionis continuum præſtet auxilium. Per Dominum.

℟f. DOM. QVADR. DE LAZARO.

Preces.

DICAMVS omnes &c. vt ſuprà.

Super populum.

DA cordibus Eccleſiæ tuæ Domine, quæſumus, deſideria terrenæ conditionis abſcindere, & cęleſtis vitę ſpiritum ſenſibus eius largiùs infunde: nec pręualeat ille qui perdidit, ſed vincat potiùs qui redemit, vt à vetuſtatis lege mundata proficiat, & ad æternam perueniat tuo munere nouitatem.

Super ſind.

DEVS, qui licèt ſalutem hominum ſemper opereris, nunc tamen populum tuum gratia abundantiore lætificas: reſpice propitius ad electionem tuam, vt paternę protectionis auxilium, & regenerandos muniat, & renatos. Per Dominum noſtrum.

Super obl.

DICATAE Domine, quæſumus, capiamus oblationis effectum,

ctum, vt terrenę vetuſtatis conuerſatione mundati, cęleſtis vitæ profectibus innouemur. Per Dominum noſtrum Ieſum.

Præfatio.

PER Chriſtum Dominum noſtrum. Qui eminenti gloria maieſtatis, plurima in terris mirabilia peregit, inter quę ſummę pietatis virtute quatriduanum Lazarum à nexu funeris liberauit. Iam enim teterrimo ſqualore ſubactus, in atra telluris humatus voragine, vinctus inſtitis, quieſcebat. Cuius mortem priùs per ſoporis requiem, poſtmodùm aperta voce Dominus diſcipulis reſerauit. Quem & amicum pia dignatione commemorans, ad clauſtrum ipſius ſpelęi properauit. Ibique Iudęorum turbis adſtantibus, lachrymoſis oculis, infremuit ac plorauit. O quale exhibitionis miraculum, vt cęlorum conditor flere ante ſerui tumulum dignaretur. O quàm magnum & ſalutare myſterium, quod per reſurrectionem Lazari figuraliter deſignatur. Ille tabo corporis diſſolutus, per ſuperni regis imperium, continuò ſurrexit ad vitam. Nos verò primi hominis facinore conſepultos, diuina Chriſti gratia ex inferis liberauit, & rediuiuos gaudijs reddidit ſempiternis. Quem laudant.

Poſt Com.

SATIATI munere ſalutari, tuam Domine miſericordiam deprecamur: vt hoc eodem ſacramento, quo nos temporaliter vegetas, efficias perpetuę vitę participes. Per Dominum noſtrum.

FERIA TERTIA.

Præfatio.

AETERNE Deus. Qui non ſolùm peccata ieiunantium dimittis, ſed ipſos etiam peccatores ieiunando iuſtificas: Et reis non tantùm pœnam relaxas, ſed donas abſtinentibus etiam præmia ſempiterna. Per Chriſtum Dominum.

gg. FERIA QVARTA.

Præfatio.

Aeterne Deus. Per hæc ſacroſancta myſteria quæ in noſtro ieiunio, iubente te, ſolenniter celebramus, tribue (quæſumus) propitiatus, vt vberior tuæ pietatis gratia redundet in nobis, vt, ſicut ſperamus, animabus ſimul & corporibus tribuas æternæ vitæ ſalutem. Per Chriſtum.

hh. SABBATO IN TRADITIONE SYMBOLI.

Super populum.

Devs, qui humani generis ità es conditor, vt ſis etiam reformator, propitiare populis adoptiuis, & nouo teſtamento ſobolem nouæ prolis aſſcribe, vt filij promiſsionis, quod non potuerunt aſſequi per naturam, gaudeant ſe recepiſſe per gratiam. Per Dominum.

Super ſind.

Da nobis obſeruantiam Domine legitimam & deuotionem perfectam, vt cum refrenatione carnalis alimoniæ, ſancta tibi conuerſatione placeamus. Per Dominum.

Super obl.

Omnipotens ſempiterne Deus, qui nos ad æternam vitam in confeſsione tui nominis baptiſmatis reparas ſacraméto, ſuſcipe tuorum munera & vota famulorum, vt in te ſperantium & deſideria iubeas perfici, & peccata deleri. Per Dominum.

Præfatio.

Aeterne Deus. Cuius nos miſericordia præuenit, vt benè agamus: ſubſequitur, nè fruſtrà agamus: Accendit intentionem, qua ad bona opera peragenda inardeſcamus: Tribuit efficaciam, qua hęc ad perfectum perducere valeamus. Tuam igitur clementiam indefeſsis vocibus obſecramus, vt nos ieiunij victimis, à pec-

catis mundatos,ad celebrandam vnigeniti filij tui Domini noſtri paſsionem facias eſſe deuotos. Per quem maieſt.

Poſt Communionem.

ADESTO Domine fidelibus tuis,& quos cæleſtibus reficis ſacramentis,à terrenis conſerua periculis. Per Dominum.

II. DOM. IN RAMIS OLIVARVM.

Minoris & maioris eccleſiarum fit mentio epiſt.33.

Ad Miſſam in Eccleſia minore.

Super populum.

DEVS, qui iuſtè iraſceris, & clementer ignoſcis,afflicti populi tui lachrymas reſpice,& iram tuę indignationis quam iuſtè meremur,propitiatus auerte. Per Dominum.

Super ſind.

DA nobis, quæſumus Domine, tua dignè tractare myſteria,vt miſerationibus tuis congruo reſpondeamus obſequio, & fidutialiùs impetranda poſcamus. Per Dominum.

Super obl.

EFFICIATVR Domine hęc hoſtia ſolennibus grata ieiunijs, & vt tibi fiat acceptior,purificatis eam mentibus immolemus. Per Dominum noſtrum Ieſum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Qui filium tuum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum in hunc mundum pro ſalute noſtra miſiſti, vt ſe humiliaret ad nos,& nos reuocaret ad te: cui etiam,dum Hieruſalem veniret adimplere ſcripturas, credentium turba fideliſsima deuotione veſtimenta ſua cum ramis oliuarum in via ſternebant: præſta,quæſumus,vt & nos illi fidei viam præparemus, de qua remoto lapide offenſionis & petra ſcandali, frondea opera & iuſtitiæ ramos veſtigijs eius ſternamus, vt vſque ad palmam victoriæ pertingere mereamur. Per eundem Dominum.

Poſt Communionem.

PRAESTA nobis, omnipotens Deus, vt quia vitijs ſubiacet noſtra mortalitas, tua nos & medicina purificet, & communionis potentia tueatur. Per Dominum.

Ad Miſſam in Eccleſia maiori.

Super populum.

POPVLVM tuum Domine, quæſumus, ad te toto corde conuerte: quia quos defendis etiam delinquentes, maiori pietate tueris ſincera mente deuotos. Per Dominum.

Super ſind.

ASSCENDANT ad te Domine ſupplicum preces, vt qui diù pro noſtris offenſionibus caſtigati ſumus, miſerationis tuæ veniam ſentiamus. Per Dominum.

Super obl.

IPSA Maieſtati tuę Domine populos fideles commendet oblatio, quæ per filium tuum reconciliauit inimicos. Qui tecum viuit & regnat in vnitate ſpiritûs.

Præfatio.

PER Chriſtum Dominum noſtrum. Quem ad hoc humanam carnem aſſumere voluiſti, vt quicquid prophetales ac ſanctæ clamauêre ſcripturę, Bethleemitica rura ſeu Hieroſolymam aduenięns, conſummaret. Sicut igitur tunc puerili voce, turba præeunte & arborum ramis ac veſtibus viam ſternente, laudatio inſonabat: ità & nos diuino amore repleti, nunc Chriſto Domino deuotis vocibus decantemus: Sternentes deniquè veſtimenta, Chriſto Domino in itinere occurramus, aligeriquè ſanctum hymnum honorificè nobiſcum proclament, dicentes: Sanctus, Sanctus, Sanctus.

Poſt Com.

SANCTIFICENT nos Domine ſumpta myſteria, & paſchalis obſeruantiæ ſufficientem nobis tribuant facultatem. Per Dominum noſtrum.

ILLVD quoquè hîc adnotatu dignum, quòd hebdomada,

mada, quam olìm maiorem, nos verò ſanctam nuncupamus, Authentica appelletur in Ambroſiano officio. Quam etiam vltimam appellat Ambr. epiſt. 33.

kk. FERIA QVINTA IN COENA DOMINI.

DEVS, à quo & Iudas reatûs ſui pœnam, & confeſſionis ſuæ latro præmium ſumpſit, concede nobis tuæ propitiationis effectum, vt ſicut in paſſione ſua Ieſus Chriſtus Dominus noſter diuerſa vtriſq; intulit ſtipendia meritorum, ità nobis ablato vetuſtatis errore, reſurrectionis ſuę gratiam largiatur. Qui tecum.

Super ſind.

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, qui vitam humani generis, pro nobis filio tuo moriente, ſaluâſti: præſta, quæſumus, vt in hac populi deuotione fructus proueniat gaudiorum. Per eundem.

Super oblat.

IPSE tibi, quæſumus, Domine ſancte, pater omnipotens, æterne Deus, ſacrificium noſtrum reddat acceptum: qui diſcipulis ſuis in ſuî commemoratione hoc fieri hodierna traditione monſtrauit Ieſus Chriſtus Dominus noſter. Qui tecum viuit.

Præfatio.

PER Chriſtum Dominum noſtrum. Qui quum Deus eſſet in cælis, ad delenda hominum peccata deſcendit in terras: Et qui humanum genus venerat liberare, tanquàm obnoxius debitor illicito precio Dominus à ſeruo diſtrahitur: Et qui angelos iudicat, in hominis iudicio eſt conſtitutus, vt hominem quem ipſe fecerat, de morte liberaret. Et ideò cum angelis & archangelis.

Infra actionem.

COMMVNICANTES, & diem ſacratiſſimum celebrantes, quo traditus eſt Dominus noſter Ieſus Chriſtus: Tu nos Domine participes filij tui, tu conſortes regni tui, tu incolas paradiſi, tu angelorum comites eſſe iuſſiſti, ſi tamen illæſa & intemerata fide

cæleſtis militiæ ſacramenta ſeruemus. At quid deſperare de tua miſericordia poſſumus, qui tantum munus accepimus, vt talem tibi hoſtiam offerre mereremur, corpus ſcilicet & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui ſe pro mundi redemptione, piæ illi ac venerandę tradidit paſsioni: qui formam ſacrificij ſalutis perennis inſtituens, hoſtiam ſe primus obtulit, & primus docuit offerri?

Poſt Orationem ſacerdotis pro ſeipſo.

HAEC facimus, hæc celebramus, tua Domine præcepta ſeruantes, & ad communionem inuiolabilem hoc * ipſum quod corpus Domini ſumimus, mortem Dominicam annunciamus. Tuum verò eſt omnipotens pater, mittere nunc nobis vnigenitum filium tuum, quem non quærentibus ſponte miſiſti. Qui cùm ſis ipſe immenſus & inæſtimabilis, DEVM quoquè ex te immenſum & inæſtimabilem genuiſti: vt cuius redemptionem humano generi tribuiſti, eius nunc corpus tribuas ad ſalutem. Per eundem.

*ipſo, ꝙ

Poſt confractorium.

IPSIVS pręceptum eſt Domine, quod agimus, in cuius nunc te prȩſentia poſtulamus. Da ſacrificio authorem ſuum, vt impleatur fides rei in ſublimitate myſterij, vt ſicut veritatem cæleſtis ſacrificij exequimur, ſic veritatem Dominici corporis & ſanguinis hauriamus. Per eundem Chriſtum.

Poſt Communionem.

DOMINE Deus noſter, concede propitius, vt qui vnigeniti tui ſumpſimus corpus & ſanguinem, ab infidelis diſcipuli reddamur cęcitate diuiſi, qui Chriſtum Dominum noſtrum, verum Deum hominemque fatemur & colimus. Qui tecum viuit.

LI. EODEM DIE.

Benedictio olei ad vngendum tam infirmos, quàm energumenos.

Ex Ordine Romano, pa. 64.

DEVS.

DEVS, qui ſtudio ſalutis humanæ creaturis tuis vim benedictionis indidiſti, vt ad animarum noſtrarum ſanctificationis vtilitatem, creaturarum etiam corporalium miniſterio noſtris ſalus temporibus tribueretur: infunde ſanctificationem tuã huic oleo, vt ab his quæ vnxerit membra, fugatis inſidijs aduerſariæ poteſtatis, ſuſceptione præſentis olei, ſancti ſpiritûs gratia ſalutaris debelitatem expellat, & plenam conferat ſoſpitatem, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Benedictio olei, quo vngendi ſunt catechumeni.

DEVS ſacramenti huius inuentor atque diſpoſitor, qui pręſentis liquoris pinguedine beatorum confirmâſti corpora, cordaque pontificum: quique in hac creatura excellentis nobilitatem nominis, vt eos Chriſtos faceres, indidiſti: qui nitentes ac delibutos antiſtites iuſsiſti participibus anteferri, dignum æſtimans elementum, quo innocentiæ & variarum tribueretur forma virtutum: cõcede infuſione ſancti ſpiritûs, olim tibi placitam pręſentis olei cõfirmes nobiliteſq; ſubſtantiã, vt quicquid ex eo in humano genere tactum fuerit, ad naturam tranſeat mox ſupernam: nec aliquid ſibi per vnctionem eius vendicet hoſtis antiquus, ſed doleat ſe, telis beatæ huius propugnationis addictum, & pacis oleo vetuſti furoris comprimi ſuperbias ingemiſcat. Per Chriſtum Dominum noſtrum. Per quem.

Præfatio Chriſmatis.

VNANIMES atque concordes, fratres chariſsimi, Dei patris omnipotentis auxilium miſericordiæ deprecemur, vt hoc vnguẽtum quo in regali gloria populus eius veſtiendus eſt, cęleſti benedictione & virtutis ſuę vigore corroboret, & tegmine eius plebs in æternum tueatur. Pręſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum patre.

Oratio ad confirmandam Chriſmatis benedictionem.

DOMINATOR Domine Deus, rex vnctus, author vnguenti, ſpecioſus forma, ſpecioſior vnctione, ſacrator ipſe tuus, ipſe omniũ conſecrator, qui vnguentum de poteſtate ſanctificas, poteſtatem conſecras de vnguento, de vnguento feciſti Chriſma, de Chriſmate nomen quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine iſto ſit regalis vnctio Chriſtianis: in tuo ergò nomine fiat hæc creatura iam Chriſma, & habeatur vt Chriſma, forma crucis, ſignum frõtis, ſacri titulus bellatoris. In hoc Chriſmate mulceatur auditus, purificetur viſus, odoratus ſuaueſcat, ſoporetur guſtus, tactus in trinitate ſit ſolidus: vt talibus ſtipendijs Domini milites decorati, atque ambroſio rore madidi, imperanti ſeruiant, non ſuadenti, & ſignati Chriſmate ſancto, ſigniferi eſſe mereantur cæleſtes. Per te Chriſte Ieſu ſaluator mũdi, qui viuis & regnas Deus, per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

mm. FERIA VI. IN PARASCEVE.

Poſt primam Lectionem.

DEVS, qui pro nobis filium tuum crucis patibulum ſubire voluiſti, vt inimici à nobis expelleres poteſtatem: concede nobis famulis tuis, vt reſurrectionis eius gloriam conſequamur. Per Dominum.

Poſt paſsionem Domini ſecundùm Matthæum.

V. Benedictus Dominus qui viuit & regnat in ſecula ſeculorum.

R. Amen.

Oratio.

DEVS, qui pro redemptione noſtra accepiſti ſanguinem Chriſti: ſolue opera diaboli, & omnes laqueos diſrumpe peccati, vt creaturam regenerationis, nulla polluant contagia vetuſtatis. Per eundem.

Iterùm.

V. Bene-

V. Benedictus &c. vt ſuprà. R. Amen. & ſic deincèps vbiquè, vſque ad Miſſam diei ſabbati, loco, Dominus vobiſcum.

Oratio ſuper crucem.

IMMENSAE pietatis Deus, qui latronem ob confeſsionem in hac die de cruce in paradiſum tranſtuliſti, transfer à nobis iniquitates noſtras, & hæredes nos cæleſtium bonorum eſſe concede. Per Dominum noſtrum.

Benedictio crucis.

BENEDIC Domine, quæſumus, hanc crucem tuam, per quam eripuiſti mundum à poteſtate dæmonum, & ſuperâſti paſsione tua ſuggeſtorem peccati, qui gaudebat in præuaricatione primi hominis, per ligni vetiti præſumptionem, † ſanctifica iſtud ſignaculum paſsionis tuæ, vt ſit inimicis tuis obſtaculum, & credentibus in te perpetuum vexillum. Qui cum patre & ſpiritu.

Oratio ad crucem adorandam.

DOMINE Ieſu Chriſte, qui manus tuas in crucem miſiſti, & nos tuo ſanguine redemiſti, ignoſce mihi peccatori, quia omnes culpæ meæ à te non ſunt abſcondit ę, Veniam peto, veniam ſpero, veniam credo : tu, qui pius & miſericors es, parce & indulge mihi. Qui cum patre & ſpiritu ſancto &c.

Poſt adoratam crucem.

DEVS, qui humano generi ad imitandum humilitatis exemplum, ſaluatorem noſtrum & carnem ſumere, & crucem ſubire feciſti: concede propitius, vt patientiæ ipſius documenta, & reſurrectionis conſortia mereamur. Per eundem.

Orationes ſolennes.

OREMVS dilectiſsimi nobis.

ET cęteræ quæ habentur infrà Tom. 2.

N n. SABBATO SANCTO.

Poſt

Poſt primam Lectionem Propheticam, & Euangelicam illam ſecundùm Matthęum: Altera die quæ eſt poſt Paraſceuen.

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, qui in omnium operum tuorum diſpenſatione es mirabilis: intelligant redempti tui, non fuiſſe excellentius, quòd in initio factus eſt mundus, quàm quòd in fine ſeculorum Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Qui tecum viuit.

Ad benedictionem ignis.

DOMINE Deus noſter, pater omnipotens, qui es lumen indeficiens, & conditor omnium luminum, benedic & ſanctifica hoc lumen, quod à te ſanctificatum atq; benedictum eſt, qui illuminâſti omnem * mundum: vt ab eo accendamur & illuminemur igne claritatis tuæ, quo illuminâſti Moyſen famulum tuum, vt illuminatis ſenſibus & cordibus noſtris, ad vitam æternam peruenire mereamur. Per Dominum.

* hominē venientē in hunc

DOMINE ſancte, pater omnipotens, æterne Deus, lux & ſplendor vniuerſarum creaturarum, qui ex nihilo cuncta producere dignatus es: te humiliter deprecamur, vt hanc creaturam ignis benedicere & ſanctificare digneris, in nomine dilectiſsimi filij tui, & in virtute ſpiritûs ſancti, vt nobis ad obſequium & ad lumen eſſe facias tam animæ quàm corporis, & vt nihil in eo nobis aduerſarius damni irrogare poſsit, ſed ſit nobis in adiutorium. Per eundem Dominum.

Ad benedictionem cerei paſchalis per Diaconum.

Cereorum Paſchaliū meminit Ambr. li. de Paſcha, c. vlt.

EXVLTET iam angelica turba cęlorum, exultent diuina myſteria, & pro tanti regis victoria, tuba intonet ſalutaris. Gaudeat & tellus tantis irradiata fulgoribus, & æterni regis ſplendore illuſtrata, totius orbis ſentiat ſe amiſiſſe caliginem. Lętetur & mater Eccleſia, tanti luminis adornata fulgore, & magnis populorum vocibus hæc aula reſultet. Quapropter adſtantibus vobis fratres chariſſimi,

ſimi, ad tam miram huius ſancti luminis claritatem, vnà mecum, quęſo, Dei omnipotentis miſericordiam inuocate, vt qui me non meis meritis intrà Leuitarum numerum dignatus eſt aggregare, luminis ſui gratiam infundendo, cerei huius laudem implere perficiat. Pręſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto filio ſuo, ſecum viuente atque regnante Deo, in vnitate ſpiritûs ſancti, Per omnia ſecula ſeculorum.

R. Amen.

V. Dominus vobiſcum.

R. Et cum ſpiritu tuo.

V. Sursùm corda.

R. Habemus ad Dominum.

GRATIAS agamus Domino Deo noſtro.

R. Dignum & iuſtum eſt.

VERE. Quia dignum & iuſtum eſt, æquum & ſalutare, nos tibi ſemper & vbiquè gratias agere, DOMINE ſancte, pater omnipotens, æterne Deus. Qui populorum Paſcha cunctorum, non pecudum cruore nec adipe, ſed vnigeniti tui Domini noſtri Ieſu Chriſti ſanguine corporeq; dedicâſti, vt ſupploſo ritu gentis ingratæ, legi gratia ſuccederet, & vna victima per ſemetipſam tuæ maieſtati ſemèl oblata, mundi totius expiaret offenſam. Hic eſt agnus, lapideis pręfiguratus in tabulis, non adductus è gregibus, ſed euectus è cælo: nec paſtore indigens, ſed paſtor bonus ipſe tantummodò, qui animam ſuam pro ſuis poſuit ouibus, & rursùs aſſumpſit, vt nobis & humilitatem diuina dignatio, & ſpem reſurrectio corporalis oſtenderet. Qui coram tondente ſe nõ vocem queruli balatûs emiſit, ſed Euangelico proclamauit oraculo, dicens: Amodò videbitis filium hominis ſedentem ad dexteram maieſtatis. Ipſe nobis & te reconciliet, pater omnipotens, & pari tecum maieſtate fultus indulgeat. nam quæ patribus in figura contingebant, nobis in veritate proueniunt.

Poſt accenſum cereum.

ECCE iam ignis columna reſplendet, quæ plebem Domini beatę noctis tempore ad ſalutaria fluenta pręcedat, in quibus perſecutor mergitur,& Chriſti populus liberatus emergit. nam ſancti ſpiritûs vnda conceptus, per Adam natus ad mortẽ,per Chriſtũ regignitur ad vitam. Soluamus igitur voluntariè celebrata ieiunia, quia Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, nec ſolùm corpore epulemur agni,ſed etiam inebriemur & ſanguine. huius enim tantũmodò cruor nõ creat piaculũ bibẽtibus,ſed ſalutẽ: ipſo quoquè veſcamur & azymo, quoniam non de ſolo pane viuit homo, ſed de omni verbo Dei. Siquidem hic eſt panis qui deſcendit de cęlo, longè pręſtantior illo quondàm mannę imbre frugifluo,quo tunc Iſrael epulatus interijt: hoc verò qui veſcitur corpore,vitæ perennis poſſeſſor exiſtit. Eccè vetera tranſiêrunt, & facta ſunt omnia noua: nam circuncisionis Moſaicæ mucro iam ſcabruit, & Ieſu Nauæ acuta lapidum obſoleuit aſperitas: Chriſti verò populus inſignitur fronte, non inguine: lauacro, non vulnere: Chriſmate, non cruore. Decet ergò in hoc Domini Saluatoris noſtri veſpertinæ reſurrectionis aduentu, ceream nos adolere pinguedinem, cui ſuppetit candor in ſpecie, ſuauitas in odore, ſplendor in lumine, quæ nec marceſcenti liquore defluit, nec offenſam tetri nidoris exhalat. Quid enim magìs accommodum, magisq́ue feſtiuum, quàm Ieſſeico flori floreis excubemus vt tedis? præſertim cùm & ſapientia de ſemetipſa cecinerit: Ego ſum flos agri & lilium conuallium. Ceras igitur nec pinus exuſta deſudat, nec crebris ſauciata bipennibus cedrus illachrymat, ſed eſt illis arcana de virginitate creatio,& ipſæ transfiguratione niuei candoris albeſcunt. Eandem verò papyrum liquida fontis vnda producit, quæ inſtàr inſontis animę, nullis articulatur ſinuata compagibus, ſed virginali circunſepta materie,fit hoſpitalis ignibus alumna riuorum. Decet ergò aduentum ſponſi, dulcatis Eccleſiam luminaribus

naribus opperiri, & largitatẽ ſanctitatis acceptã, quanta valet deuotionis dote penſare, nec ſanctas interpolare tenebras excubias, ſed tedam ſapienter perpetuis pręparare luminibus, nè, dùm oleũ candelis adiungitur, aduentum Dñi tardo proſequamur obſequio: qui certè in ictu oculi vt coruſcus adueniet. Igitur in huius diei veſpere, cuncta venerabilis ſacramẽti plenitudo colligitur: & quę diuerſis ſunt pręfigurata vel geſta tẽporibus, huius noctis curriculo, deuoluta ſupplẽtur. Nam primũ hoc veſpertinũ lumen, ſicut illa dux Magorũ ſtella, præcedit: deindè myſticæ regenerationis vnda ſubſequitur: velut dignante Domino fluenta Iordanis, tertiò reſurrectionem Chriſti vox Apoſtolica ſacerdotis annunciat. Tum ad totius myſterij ſupplementum Chriſto veſcitur turba fidelium, quæ reſurrectionis Dominicæ diem, Chriſto in omnibus proſperante, ſuſcipiat. Per bonum & benedictum filium tuum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, cum quo beatus viuis & regnas Deus, in vnitate ſpiritûs ſancti, Per omnia ſecula ſeculorum.

R. Amen.

Poſt II. Propheticam Lectionem.

DEVS incommutabilis virtus & lumen æternum, reſpice propitius ad totius Eccleſię tuæ mirabile ſacramentum, & opus ſalutis humanæ perpetuę diſpoſitionis effectu tranquillus operare. Totuſque mundus experiatur & videat, diruta erigi, veterata innouari, & per ipſum redire omnia in integrũ, à qno ſumpsêre principium. Per Dominum noſtrum.

Poſt III. Lectionem.

DEVS fidelium pater ſumme, qui in toto orbe terrarum promiſsionis tuæ filios diffuſa adoptione multiplicas, & per paſchale ſacramentum Abraham puerum tuum vniuerſarum, ſicut iurâſti, gentium efficis patrem: da populis tuis, dignè ad gratiam tuæ vocationis intrare. Per Dominum.

Poſt IIII. Lectionem.

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, multiplica in honorem nominis tui quod patrum fidei ſpopondiſti, & promiſsionis tuæ filios ſacra adoptione dilata : vt quod priores ſancti non dubitauerunt futurum, Eccleſia tua magna iam ex parte cognoſcat impletum. Per Dominum.

Poſt V. Lectionem.

DEVS celſitudo humilium & fortitudo rectorum, qui per ſanctum Moyſen puerum tuum ità erudire populum tuum ſacri carminis tui decantatione voluiſti, vt illa legis iteratio, fieret etiam noſtra directio: excita in omnem iuſtificandarum gentium plenitudinem potentiam tuam, & da lętitiam, mitigando terrorem : vt omnium peccatis tua miſeratione deletis, quod denunciatum eſt in vltionem, tranſeat in ſalutem. Per Dominum noſtrum Ieſum.

Poſt VI. Lectionem.

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, ſpes vnica mũdi, qui Prophetarũ tuorum præconio prҿſentiũ temporũ declarâſti myſteria: auge populi tui vota placatus, quia in nullo fidelium, niſi ex tua inſpiratione, proueniuut, quarumlibet incremẽta virtutũ. Per Dñm.

Poſt VII. Lectionem .

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, reſpice propitius ad deuotionem populi renaſcentis, qui ſicut ceruus aquarum expetit fontem : & concede propitius, vt fidei ipſius ſitis, baptiſmatis myſterio, animam corpusq; ſanctificet. Per Dominum.

Benedictio Fontium.

Fõtis cõſecrati per ſignũ crucis fit mẽtio apud Ambr. de ijs q myſt. init. c. 3. & 4. l. 1. de ſacram. c. 5. a. 2. c. 5.

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, adeſto magnæ pietatis myſterijs, adeſto ſacramentis : & ad creandos nouos populos, quos tibi fons baptiſmatis parturit, ſpiritum adoptionis emitte: vt quod humilitatis noſtrҿ gerendum eſt miniſterio, tuæ virtutis impleatur effectu. Per Dominum.

DEVM immenſum maieſtatis æternæ ſuppliciter exoramus, vt per verbum, & virtutẽ, & ſapientiam ſuam, Dominum noſtrũ Ieſum

ſum Chriſtum, in hoc lauacro ſalutari peccatorum omnium admiſſa concedat. Detq́ue his ſanctificationẽ ſuam aquis, vt quicunque eaſdem ingreſsi fuerint, remiſsionem criminum, & benedictionem conſequantur. Per eundem Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium ſuum, ſecum viuentem atque regnantem Deum, in vnitate ſpiritûs ſancti, Per omnia ſecula ſeculorum.

R. Amen.

Oremvs & deprecemur Dei patris omnipotentis clementiam, vt famulis ſuis competentibus, quos in hac hora ad hunc beatæ regenerationis fontem dexteræ ſuæ protectione perduxit, det gratiam miſericordiæ ſuæ. Et corda eorum ſpirituali repleat intellectu, vt cæleſte ſacramentum plena fide & credula mente ſuſcipiant. Nobis etiam famulis ſuis det veniam omnium delictorum, gloriæ ſuæ præſentiam tribuat, vt myſteria ſalutaris baptiſmatis ſine offenſione celebremus. Per Dominum, vt ſuprà.

Exorciſmus aquæ cum inſufflatione.

Adivro te creatura aquæ, per Deum † verum, Deum † viuum, Deum † ſanctum, qui te in principio à terra ſeparauit, qui te de paradiſi fonte produxit, & ex quatuor fluminibus totam terram rigare pręcepit.

Adivro te per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium Dei viui, qui te in Cana Galilęæ ſigno admirabili in vinum conuertit: qui pedibus ſuper te ambulauit, & à Ioanne in te eſt baptizatus: qui te amariſsimam aquam per lignum paſsionis ſuæ indulcauit, & populum ſitientem, te de petra producens, ſatiauit: & Naaman Syrum in te à lepra ſua mundauit: & nomen tibi impoſuit, Siloa, in qua cæcum, vt lumen reciperet, oculos lauare præcepit: Qui te de latere ſuo, vnà cum ſanguine produxit: Qui diſcipulis ſuis dixit: Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & ſpiritusſancti. Efficere ergò aqua exorcizata, ad effugandam omnem diaboli infeſtationem, omneq́ue phan- Ioan. 9. Ioan. 19. Matt. 28.

taſma inimici, & ipſum inimicum eradicandum, effugandum, atque ſupplantandum à ſeruis Dei, qui in te hodiè baptizandi ſunt, accepturique remiſsionem omnium peccatorum ſuorum in nomine Dei patris omnipotentis, & in nomine Ieſu Chriſti filij eius, qui venturus eſt in ſpiritu ſancto iudicare viuos & mortuos, & ſeculum per ignem.

Benedictio aquæ.

SANCTIFICARE per verbum Dei vnda cęleſtis, ſanctificare aqua Chriſti calcata veſtigijs, quę mentibus preſſa non clauderis, quę ſcopulis illiſa non frangeris, quę terris infuſa non deficis. Tu ſuſtines aridam, portas montium pondera, nec demergeris. Tu cęlorum vertice contineris, circunfuſa per totum, lauas omnia, nec lauaris. Tu fugientibus Hebręorum populis, in glaciem indu-
Exod. 14. rata conſtringeris: tu rursùs altis reſoluta verticibus, Nili accolas perdis, & hoſtilem globum freto ſęuiente perſequeris, vna eademq́; es ſalus fidelium, & vltio criminoſis. Te per Moyſen percuſſa rupes euomuit, nec abdita cautibus, latére potuiſti, cùm maieſtatis imperio iuſſa prodires. Tu geſtata nubibus, imbre iucundo arua fœcundas, nè ſiccatis exanimata viſceribus, ſublimes neget terra prouentus. A te principium, in te finis exultat: vel potiùs tuum eſt, vt terminum neſciamus. Neque enim Domine omnipotens pater, virtutum tuarum neſcij, aquarum merita laudamus, ſed in his operis tui prędicamus inſignia. Suſcipe igitur noxios, ſolue captiuos, redde quod in paradiſo Adam perdidit, quod vxor amiſit, quod intemperantia crudelis abſorbuit. Da ſalutarē potum malè ſaturis acerbitate pomorum, vt indigeſta mortalium & annoſa pernicies, diuino ſoluatur antidoto. Ablue terram ſqualoris illuuie, diſcute paradiſi machęram flammeis obicibus fluctuantem. Pateat redeuntibus floribus, ruris ingreſſus: recipiant imaginem deitatis olìm perditam, liuore ſerpentis. Quicquid noxium de pręuaricatione contractum eſt, huius gurgitis puritate deponant. Surgant

gant ad requiem, producantur ad veniam, vt myſtico corpore & ſanguine innouati,& redemptos ſe nouerint,& renatos. Per eundem Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum, tecum viuentem atque regnantem Deum, in vnitate ſpiritûs ſancti, Per omnia ſecula ſeculorum.

R. Amen.

Inter infundendum chriſma.

SIT fons iſte ſacer,ſanctificatus,perunct⁹,& benedictus, in nomine patris,& filij,& ſpirituſſancti Amen.

Poſt baptiſmum.

CELEBRATIS atque perfectis diuini baptiſmatis ſacramentis, Domine cæli & terræ, Deo patri omnipotenti, indefeſſas gratias referamus,ipſumq́ue ſupplices poſtulemus, vtì nos atque oẽm familiam ſuam glorioſæ reſurrectionis Domini noſtri Ieſu Chriſti annuat eſſe participes: Præſtante ipſo Domino noſtro Ieſu Chriſto filio ſuo, ſecum viuente atq; regnante, in vnitate ſpiritûs ſancti, Per omnia ſecula ſecul.

Ad Miſſam pro baptizatis.

Super populum.

DEVS, qui renatis ex aqua & ſpiritu ſancto cæleſtis regni pandis introitum, auge ſuper famulos tuos gratiam quam dediſti, vt qui ab om̃ibus ſunt purgati peccatis,nullis priuentur promiſsis.Per Dominum.in vnitate eiuſdem. Super ſind.

Octauæ baptizatorũ mentionẽ facit Ambr. prologo in Pſa.118.

DEVS, qui hanc ſacratiſsimam noctem gloria Dominicę reſurrectionis illuſtras, conſerua in noua familiæ tuæ progenie adoptionis ſpiritũ quem dediſti,vt corpore & mẽte renouata,puram tibi exhibeat ſeruitutem.Per Dominum.in vnitate eiuſdem.

Super obl.

DEVS,cuius munere honoranda baptiſmatis ſunt impleta myſteria, concede populo tuo, originalis delicti errore mundato, poſt ſacratiſsimum fontem terram tuæ promiſsionis intrare,

vt dulcia ſacramentorum tuorum iam nunc alimenta percipiat. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Quia vetuſtate deſtructa, vitæ nobis in Chriſto reparatur integritas. Propterea profuſis gaudijs totus in orbe terrarum mundus exultat. Sed & ſupernę virtutes, & angelicę concinunt poteſtates hymnum gloriæ tuæ, perpetim ſine fine dicentes: Sanctus, Sanctus.

Poſt Communionem.

PRAESTA, quæſumus, omnipotens Deus, vt diuino munere ſatiati, & ſacris myſterijs innouemur & moribus. Per Dominum. Qui tecum.

Ad Miſſam in Eccleſia maiore.

Adnunciatio reſurrectionis Domini ter repetita.

CHRISTVS Dominus reſurrexit.

R. Deo gratias.

Super populum.

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, qui in omnium operum tuorum diſpenſatione es mirabilis, intelligant redempti tui, non fuiſſe excellentius quòd in initio factus eſt mundus, quàm quòd in fine ſeculorum Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Qui tecum.

Super ſind.

DEVS, qui in ſolennitate paſchali cęleſtia mundo remedia benignus operaris, annua feſtiuitatis huius dona proſequere, vt per obſeruantiam temporalem, ad vitam perueniamus æternam. Per Dominum.

Super obl.

ACCIPE Domine munera exultantis Eccleſiæ: & cui cauſam tanti gaudij contuliſti, perpetuę fructum concede lętitię. Per Dominum.

Præ-

Præfatio.

AEQVVM & ſalutare. Nos te quidem Domine omni tempore benedicere, ſed in hac potiſsimùm nocte profuſiùs exultantibus animis prædicare, quum paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Ille enim verus eſt agnus, qui abſtulit peccata mundi: Qui mortem noſtram moriendo deſtruxit, & vitam nobis reſurgendo reparauit. Vndè profuſis gaudijs totus in orbe.

Infra actionem pro baptizatis.

VERE ſanctus, verè benedictus Dominus noſter Ieſus Chriſtus filius tuus: Qui quum Dominus eſſet maieſtatis, deſcendens de cælo, formam ſerui, qui priùs perierat, ſuſcepit, & ſpontè pati dignatus eſt, vt eum quem ipſe fecerat, de morte liberaret. Vndè & hoc paſchale ſacrificium tibi offerimus pro his, quos ex aqua & ſpiritu ſancto regenerare dignatus es, dans eis remiſsionem omnium peccatorum, vt inuenires eos in Chriſto Ieſu Domino noſtro. Pro quibus tibi Domine ſupplices fundimus preces, vt nomina eorum, pariterque famuli tui Papæ N. & Pontificis noſtri N. ac N. Imperatoris, ſcripta habeas in libro viuentium. Per eundem.

Poſt Communionem.

CIBI ſalutaris & poculi dona libantes, quæſumus Domine, vt qui paſchale myſterium ſumpſimus, prodeſſe nobis in perpetuum gaudeamus. Per Dominum noſtrum.

oo. IN DIE SANCTO PASCHAE.

Celebritatem Paſchæ commemorat Ambroſ. epiſt. 83. de Helia & ieiun. cap. 10. ac Li. de Paſcha. Sunt etiam serm. eius de Paſcha 53. et 54.

Manè ad Miſſam pro baptizatis.

Super populum.

DEVS, qui humanam naturam ſupra primæ originis reparas dignitatem, reſpice ad pietatis tuæ ineffabile ſacramentum, vt quos regenerationis myſterio dignatus es innouare, in his dona tuæ perpetis gratiæ benedictionisq; cóſerua. Per Dominum.

Super ſind.

DEVS, qui credentes in te fonte baptiſmatis innouâſti, hanc renatis in Chriſto cõcede cuſtodiam, vt nullo erroris incurſu gratiam tuæ benedictionis amittant. Per eundem.

Super obl.

SVSCIPE, quæſumus Domine, plebis tuæ & tuorum hoſtias renatorum, vt & confeſsione tui nominis & baptiſmate renouati, ſempiternam beatitudinem conſequantur. Per Dominũ noſtrum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Et pro humani generis mirabili reparatione, exultantibus te gaudijs in hac die laudare: Quæ omnibus diebus temporibusque præcellens, & ſuæ crucis interitu, & beatæ reſurrectionis eſt clara primatu. In hac enim vnigenitus tuus, vt primogenitus eſſet ex mortuis, ad glorificandã in ſe carnis noſtrę animæq; naturã, qua poteſtate occubuit, eadẽ reſurrexit. Vndè ꝓfuſis.

Poſt Com.

DIGNE nos tuo nomini, quæſumus Domine, famulari ſalutaris cibus & ſacer potus inſtituat, vt renouationem conditionis humanæ, quam myſterio continet, in noſtris ſenſibus iugiter operetur. Per Dominum.

Ad Miſſam in Eccleſia maiore.

Super populum.

DEVS, qui ad æternam vitam in Chriſti reſurrectione nos reparas, da populo tuo fidei ſpeique conſtantiam, vt non dubitemus implenda, quæ te nouimus authore promiſſa. Per eundẽ Dominum noſtrum.

Super ſindonem.

DEVS, qui per vnigenitum tuum ęternitatis nobis aditum, deuicta morte, reſerâſti: erige ad te fidelium corda, vt à terrenis cupiditatibus liberati, ad cęleſtia deſideria tranſeamus. Per eundem.

Super oblat.

QVAE-

QVAESVMVS Domine, vt iam non teneamur obnoxij damnationis humanæ ſententia, à cuius nos vinculis hæc hoſtia paſchalis ⁎ abſoluat. Per Dominum. ⁎abſoluit.

Præfatio.

AEQVVM & ſalutare: Nos tibi ſanctè pater omnipotens gratias agere, nos deuotas laudes referre, Pater inclyte, omnium author & conditor. Quia quum Dominus eſſet maieſtatis Chriſtus Ieſus filius tuus, ob liberationem humani generis crucem ſubire dignatus eſt. Quem dudùm Abraham præfigurabat in filio, turba Moſaica immaculati agni immolatione ſignabat. Ipſe eſt enim, quem ſacra tuba cecinerat Prophetarum, qui omnium peccata portaret, aboleret & crimina. Hoc eſt illud Paſcha, Chriſti nobilitatum cruore, in quo fidelis populus præcipua deuotione reſultat. O myſterium gratia plenũ, ô ineffabile diuini muneris ſacramentum: ô ſolennitatum omnium honoranda ſolennitas. In qua vt ſeruos redimeret, mortalibus ſe præbuit occidendum. Quàm itaque beata mors, quæ mortis nodos reſoluit. Iam nunc ſentiat ſe tartareus princeps attritum, & nos de profundi labe ⁎ educti, ad cęleſte regnum conſcendiſſe gratulemur. Et ideò cum angelis. ⁎eductos,

Poſt Communionem.

PERPETVO Deus Eccleſiam tuam pio fauore proſequere, vt Paſchalibus reſuſcitata myſterijs, ad reſurrectionis perueniat claritatem. Per Dominum noſtrum.

pp. FER. II. IN ALBIS.

Pro baptizatis.

Super populum.

DEVS, qui populum tuum de hoſtis callidi ſeruitute liberâſti, preces eius miſericorditer reſpice, & aduerſantes ei tua virtute proſterne. Per Dominum noſtrum.

Super ſind.

DA, quęſumus, omnipotens Deus,vt Eccleſia tua & ſuorum firmitate membrorũ,& noua ſemper fœcũditate lętetur. Per Dñm.

Super oblatam.

CLEMENTIAM tuam ſupplices exoramus omnipotens Deus, vt populum tuum, quem ſacro baptiſmate renouare dignatus es,per hæc Paſchalia munera,ad æternę vitę gaudia peruenire concedas. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Redemptionis noſtrę feſta recolentes, quibus humana ſubſtantia vinculis pręuaricationis exuta, ſpem reſurrectiõis per renouatã ſumpſit originis dignitatem. Per Chriſtum.

Poſt Communionem.

SOLITA, quæſumus Domine, quos ſaluâſti pietate, cuſtodi, vt qui tua paſſione ſunt redempti, tua reſurrectione lętentur. Qui cum patre.

In Eccleſia maiore.

Super populum.

PRAESTA, quęſumus, omnipotens Deus, vt huius Paſchalis feſtiuitatis mirabile ſacramentum, & temporalem nobis tranquillitatem tribuat,& vitam conferat ſempiternam. Per Dominum.

Super ſind.

PERFICE Domine benignus in nobis paſchalium munerum votiua commercia, vt à terrenis affectibus liberati, ad cęleſte deſiderium transferamur. Per Dominum.

Super obl.

PLEBIS tuę Domine munera placatus admitte, vt quę paſchalibus myſterijs exhibet, in tuæ remunerationis veritate percipiat. Per Dominum.

Præfatio.

PER Chriſtũ Dñm noſtrũ: Qui ſemper in nobis Paſchale perficiat ſacramentũ, vt per initiata remedia, cõtinuis educare nõ deſi-

ſtat

ſtat augmentis. Vndè profuſis gaudijs totus in orbe terrarum mundus exultat. Sed & ſupernæ virtutes, & angelicæ concinunt poteſtates,hymnum glorię tuæ perpetìm ſine fine dicētes:Sanctus.

Poſt Commun.

SPIRITVM in nobis Domine tuæ charitatis infunde,vt quos ſacramentis Paſchalibus ſatiâſti, tua facias pietate concordes. Per Dominum.

Q.q. FER. III. IN ALBIS.

Pro baptizatis.

Super populum.

DEVS,qui Eccleſiam tuam nouo ſemper fœtu multiplicas, concede famulis tuis,vt ſacramentum Paſchale viuendo teneant,quod fide perceperunt. Per Dominum.

Super ſind.

DEVS, qui renatis ex aqua & ſpiritu ſancto cæleſtis regni pandis introitum : auge ſuper famulos tuos gratiā quam dediſti,vt qui ab omnibus ſunt purgati peccatis, nullis priuentur promiſsis. Per Dominum. in vnitate eiuſdem.

Super obl.

SVSCIPE, quęſumus,Domine oblationes familię tuæ, vt ſub tuæ protectionis auxilio collata non perdāt,& ad æterna dona perueniant. Per Dominum.

Præfatio.

AEQVVM & ſalutare : Nos te quidem Domine,omni tempore benedicere, ſed in hoc pręcipuè die, quo Domini noſtri Ieſu Chriſti reſurrectio celebratur,omni deuotione laudare. Hoc itaq; die,quo Chriſtus à mortuis reſurrexit,poteſtas diaboli cecidit,tartarea ſunt inferni vincula reſoluta,chirographum eſt antiquę præuaricationis extinctum,& aculeus mortis attritus. Nos quoquè de ſeruitutis iugo dominationis Aegyptię per ſpiritales aquas educēs, triumphans reſurrexit in gloriam. Propterea profuſis.

Poſt Com.

IMPLEATVR in nobis, quæſumus Domine, ſacramenti Paſchalis ſancta libatio, nosque de terrenis affectibus, ad cæleſte tranſferat inſtitutum. Per Dominum.

In Eccleſia maiore.

Super populum.

Omnipotens ſempiterne Deus, qui populum tuum vnigeniti tui ſanguine redemiſti: ſolue opera diaboli, rumpe vincula peccati, vt qui æternam vitam in confeſsione tui nominis ſunt adepti, nihil debeant mortis authori. Per eundem Dominum.

Super ſindonem.

EXAVDI nos miſericors Deus, & redemptionis noſtræ ſubſidia deuota nos effice ſemper mente tractare. Per Dominum.

Super obl.

Sacrificia Domine Paſchalibus gaudijs immolamus, quibus Eccleſia tua mirabiliter paſcitur, & nutritur. Per Dominum noſtrũ.

Præfatio.

AETERNE Deus. Tuam magnificentiam deprecantes, vt qui alligans fortem noſtri generis inimicum, vaſa eius diripere non deſiſtis, ad conſortiũ nos Chriſti tui facias venire vincentes. Per eundem Chriſtum Dominum.

Poſt Com.

CONCEDE, quæſumus, omnipotens Deus, vt Paſchalis perceptio ſacramenti continua in noſtris mentibus perſeueret. Per Dominum.

Rr. FER. IIII IN ALBIS.

Pro baptizatis.

Super populum.

TVERE Domine familiam tuam, quæſumus, Paſchali myſterio gloriantem: vt cuius ſalutarem fidei veneratur originem, iugiter inſtituta cuſtodiat. Per Dominum.

Super

Super ſind.

DEVS conditor totius creaturæ, famulos tuos quos fonte baptiſmatis renouâſti, quosque gratiæ tuæ plenitudine ſolidâſti, in adoptionis ſorte facias dignanter aſſcribi. Per Dominum.

Super obl.

Clementiam tuam Domine ſuppliciter exoramus, vt paſchalis muneris ſacramentum, quod fide recolimus, & ſpe deſideramus intenti, perpetua dilectione capiamus. Per Dominum.

Præfatio.

PER Chriſtum Dominum noſtrum: Qui ſe pro nobis obtulit immolandum, vt corpore eius & ſanguine, quo à peccatis redempti ſumus, ad æternam vitam ſacrificijs paſchalibus paſceremur. Propterea profuſis.

Poſt Com.

Eccleſia tua Dñe cęleſti gratia repleatur, atq; ab omnibus vitijs expiata, percipiat ſempiternæ redemptionis augmentũ. Per Dñm.

In Eccleſia maiore.

Super populum.

DEVS, qui nos reſurrectionis Dominicæ annua ſolennitate lętificas, concede propitius, vt per temporalia feſta quæ agimus, peruenire ad gaudia æterna mereamur. Per eund.

Super ſind.

Omnipotens ſempiterne Deus, qui reſurgens à mortuis paſsione caſſata, potentiorem te tuis diſcipulis reddidiſti: concede propitius, vt nos quoquè maieſtatis tuæ myſteria celebrantes, pręſentiæ diuinæ beneficia conſequamur. Qui cum patre.

Super obl.

ACCIPE Domine preces nomini tuo dicatas, cum oblationib' ſupplicantium, vt quod myſterijs paſchalibus fideliter exequũtur, in tuæ remunerationis veritate percipiant. Per Dominum.

Præfatio.

AETER-

AETERNE Deus. Quia refulſit in æternum dies noſtrę reſurrectionis,& glorię Domini noſtri Ieſu Chriſti: Qui idem ſacerdos & hoſtia dignanter extitit,nõ ſolùm qui ſanctificet populum, ſed ipſos quoquè dicatos maieſtati tuæ cnmmendet, Vndè profuſis.

Poſt Com.

AB omni nos, quęſumus Domine, vetuſtate purgatos, ſacramenti tui veneranda perceptio,in nouam trãsferat creaturam. Qui cum patre.

Ss. FER. V. IN ALBIS.

Pro baptizatis.

Super populum.

DEVS, qui diuerſitatem gentium in confeſsione tui nominis adunâſti,da,vt renatis fonte baptiſmatis vna ſit fides mẽtium,& pietas actionum. Per Dominum.

Super ſind.

DEVS, qui multiplicas ſobolem renaſcentium, fac eos gaudere propitius de ſuorum venia peccatorum. Per Dominum.

Super obl.

SVSCIPE, quæſumus Domine, munera populorum tuorum propitius,vt confeſsione tui nominis & ſacro baptiſmate renouati, ſempiternam beatitudinem conſequantur. Per Dominum.

Præfatio.

MS. PER Chriſtum Dominum noſtrum. De cuius morte vita ſurrexit,de paſsione ſalus aſſcendit, de pœna crucis remedium pietatis,gloria de damnatione,medicina de vulnere. Vnus nanq; mori voluit, nè omnes moreremur. Immò vnus mori dignatus eſt,vt omnes nos perpetuò viueremus. Propterea profuſis.

Poſt Com.

PRAESTA, quęſumus, omnipotens Deus,vt qui paſchalia ſacramenta percepimus,æternę vitę gaudia percipere mereamur,Per Dñm.

In

In Eccleſia maiore.

Super populum.

DEVS, qui nobis ad celebrandum Paſchale ſacramentum liberiores animos præſtitiſti: doce nos & metuere quòd iraſceris, & amare quod præcipis. Per Dominum.

Super ſindonem.

DEVS, qui ad æternam vitam in Chriſti reſurrectione nos reparas, erige nos ad conſedentem in dextera tua noſtræ ſalutis authorem: vt qui propter nos iudicandus aduénit, pro nobis iudicaturus, mitis aduentat, Dominus noſter Ieſus Chriſtus filius tuus: Qui tecum viuit & regnat.

Super obl.

CONCEDE, quæſumus, miſericors Deus, vt quod Paſchalibus exequimur inſtitutis, fructiferum nobis omni tempore ſentiamus: Per Dominum.

Præfatio.

PER Chriſtum Dominum noſtrum. Qui oblatione ſui corporis, remotis ſacrificijs carnalibus victimarum, * ſeipſum tibi pro ſalute noſtra offerens, idem ſacerdos & ſacer agnus exhibuit. Vndè profuſis.

* ſeipſum tibi ſacrã hoſtiam agnumq; immaculatũ ſummus ſacerdos pro ſalute noſtra imolauit. Per quem.

Poſt Com.

EXAVDI Domine preces noſtras, vt redemptionis noſtrę ſacroſancta commercia, & vitæ nobis conferãt præſentis auxilium, & gaudia ſempiterna concilient. Per Dominum.

T t. FER. VI. IN ALBIS.

Pro baptizatis.

Super populum.

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, qui populum tuũ quondàm, Iordane tranſiecto, terram feciſti promiſsionis intrare: præſta, quæſumus, vt ſignificationis antiquæ & veritatis pa-

tefactis myſterijs, per ſacramenta baptiſmatis, adoptionis tuæ filij, regno cæleſti mereantur aſſcribi. Per Dominum.

Super ſind.

DEVS, qui credentes in te populos gratię tuæ largitate multiplicas, reſpice propitius ad electionem tuam, vt qui ſacramento baptiſmatis ſunt renati, regni cæleſtis mereantur introitum. Per Dominum.

Super obl.

HOSTIAS Domine, quæſumus, placatus aſſume, quas & pro renatorum expiatione deferimus, & pro acceleratione cęleſtis auxilij. Per Dominum noſtrum.

Præfatio.

PER Chriſtum Dominum noſtrum: Qui ſecundùm promiſſionis ſuæ incommutabilem veritatem, cęleſtis Pontifex factus in æternum, ſolus omnium ſacerdotũ peccati remiſsione non eguit, ſed potiùs peccatum mũdi idem verus agnus abſterſit. Per quem.

Poſt Com.

FAC, quęſumus, omnipotens Deus, vt qui Paſchalibus remedijs innouati, ſimilitudinem terreni parentis euaſimus, ad formam cæleſtis transferamur authoris. Qui tecum.

In Eccleſia maiore.

Super populum.

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, qui Paſchale ſacramentum in reconciliationis humanę fœdere contuliſti, da mentibus noſtris, vt quod profeſsione celebramus, imitemur affectu. Per Dominum.

Super ſind.

DA nobis Domine, quęſumus, vt Paſchalia gaudia quæ lętanter exequimur, perpetua virtute nos tueantur & ſaluent. Per Dominum.

Super obl.

AC-

ACCIPE Domine fidelium preces cum oblationibus hoſtiarum, vt per hæc pię deuotionis officia, ad cæleſtem gloriã tranſeamus. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Poſcentes, vt cuius muneris myſticũ pignus accepimus, manifeſta dona compræhendere valeamus, vt quę nobis fideliter ſperanda Paſchale contulit ſacramentum, * attingere mereamur reſurrectionis Dominicę firmitate. Per eundem. * per reſurrectionis eius attingere mereamur ineffabile myſterium.

Poſt Com.

RESPICE, quæſumus, Domine populũ tuum, & quem ęternis dignatus es renouare myſterijs, à temporalibus culpis dignanter abſolue. Per Dominum.

VII SABBATO IN ALBIS.

Pro baptizatis.

Super populum.

DEVS, qui humani generis es reparator & rector, fac Eccleſiam tuam in noua prole ſemper augeri, & deuotione cunctorum creſcere filiorum. Per Dominum.

Super ſind.

LARGIRE, quęſumus, Eccleſię tuæ Deus, & à ſuis ſemper & ab alienis abſtinere delictis, vt pura tibi mente ſeruiens, pietatis tuę remedia ſine ceſſatione percipiat. Per Dominum.

Super obl.

FAMILIAM tuam Domine, quam per paſchalia feſta lætificas, his quoquè ſacrificijs emendatam, à cunctis defende periculis. Per Dominum.

Præfatio.

AEQVVM & ſalutare: Nos te, omnipotẽs Dñe, ſuppliciter exorare, vt fidelibus tuis dignanter impendas, quô & paſchalia capiant ſacramenta, & deſideranter expectent ventura: vt in myſterijs,

quibus renati ſunt, permanentes, ad nouam vitam his operantibus perducantur. Et ideò.

Poſt Communionem.

EXAVDI nos omnipotens Deus, & familiæ tuę corda, cui perfectam baptiſmatis gratiam contuliſti, ad promerendam beatitudinem aptes æternam. Per Dominum.

In Eccleſia maiore.

Super populum.

CONCEDE, quęſumus, omnipotens Deus, vt qui feſta Paſchalia venerando egimus, per hęc pertingere ad gaudia æterna mereamur. Per Dominum.

Super ſind.

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, quem, docente ſpiritu ſancto paterno nomine inuocare præſumimus: effice in nobis filiorũ corda fidelium, vt hęreditatem promiſſam mereamur ingredi per debitam ſeruitutem. Per Dominum. in vnitate eiuſdem.

Super obl.

ACCIPE Domine fidelium preces cum oblationibus ſupplicantium, vt Paſchalibus initiata myſterijs, ad ęternitatis nobis proficiant hæc dona ſuffragium. Per Dominum.

Pręfatio.

AETERNE Deus. Et nunc maximè gratulari, quãdò dies ſalutis noſtrę, & tuæ erga nos pietatis myſteriũ ſolenniter celebratur: quo de tenebris captiuitatis antiquę, filij lucis & libertatis efficimur: & terrenis exuti, ad cęleſtia regna trãſimus. Proptereà ꝓfuſis.

Poſt Com.

REDEMPTIONIS noſtræ munere vegetati, quęſumus Domine, vt hoc perpetuę ſalutis auxilium fides ſemper vera perficiat. Per Dominum.

Xx. DOM. IN ALBIS DEPOSITIS.

Super populum.

PRAE-

PRAESTA, quæſumus, omnipotens Deus, vt qui Paſchalia feſta peregimus, hæc, te largiente, moribus & vita teneamus. Per Dominum.

Super ſind.

DEVS, innocentiæ reſtitutor & amator, dirige ad te tuorum corda famulorum, vt quos de infidelitatis tenebris liberâſti, nunquàm à tuæ veritatis luce diſcedant. Per Dominum.

Super obl.

RESPICE Domine munera exultantis Eccleſię, & ſaluti credentium perpetua ſanctificatione ſumenda concede. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Suppliciter exorantes, nè nos ad illum ſinas redire actum, cui iure dominatur inimicus: Sed in hac potiùs facias abſolutione perſiſtere, per quam diabolus extitit, filio tuo vincente, captiuus. Et ideò.

Poſt Communionem.

EXVBERET, quæſumus Domine, mentibus noſtris Paſchalis gratia ſacramenti, vt donis tuis ipſa nos dignos efficiat. Per Dominum noſtrum.

yy. DOM. II. POST PASCHA.

Super populum.

MISERICORS Domine fidelium tuorum conſolator & doctor, auge in Eccleſia tua deſideria quæ dediſti, & de intelligenda altitudine promiſsionum tuarum, ſperantium in te corda confirma: vt omnes adoptionis filij, lumen quod nondùm oſtendis, fidei oculis incunctanter intueantur, & patienter expectent. Per Dominum.

Super ſind.

DEVS, qui in filij &c. vt infrà Tom. 2.

Super oblatam.

DEVS, qui nos per huius ſacrificij veneranda commercia vnius ſummæque diuinitatis participes effeciſti: præſta, quæſumus, vt ſicut tuam cognoſcimus veritatem, ſic eam dignis moribus aſſequamur. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Qui omnia elementa feciſti, & varias diſpoſuiſti temporum vices, atque homini ad tuam imaginem condito, vniuerſa ſimul animantia rerumq́; miracula ſubieciſti. Cui licèt origo terrena ſit, tamen regeneratione baptiſmatis cęleſtis ei vita confertur. Nam deuicto mortis authore, immortalitatis eſt gratiam conſecutus: & pręuaricationis errore ceſſato, viam reperit veritatis. Per Chriſtum.

Poſt Communionem.

PRAESTA nobis omnipotens & miſericors Deus, vt viuificationis tuę gratiā conſequentes, in tuo ſemper munere gloriemur. Per Dominum.

zz. IN FESTO S. MARCI.

Super populum.

DEVS, qui hunc diem, B. Marci Euangeliſtę & martyris tui, ſanguinis roſeo conſecrâſti cruore perfuſum: præſta, quæſumus, vt ipſe apud te pro nobis exiſtat pręcipuus ſuffragator, qui vnigeniti tui fieri meruit euangelicus pręcdicator. Per eundem.

Super ſind.

DEVS, qui nos B. Marci Euangeliſtę & martyris tui ſolennitate lętificas, pietatis tuę largitate cōcede benignus, vt cuius triumphum pio amore veneramur in terris, ſocietatis eius lętitiam adipiſci, te largiente, mereamur in cęlis. Per Dominum.

Super obl.

HANC in cōſpectu diuinæ maieſtatis tuę Domine placationis hoſtiā, B. Marci Euangeliſtę tui interceſsio deuota cōmendet: Quæ qui-

quidem angelicis tibi manibus oblata, tuaq́; dextera benedicta, ab omni nos reddat peccatorum labe purgatos. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Et te in tuorum martyrum venerari triumphis, qui eos pro fidei merito reluctantes, victricibus armis præcinxiſti. Quorum pio commonitus exemplo, ſpeiq́; promiſſæ perpetuitate certiſsimus, beatus Euangeliſta Marcus, ſeculi huius momētaneis gaudijs abolitis, per diuerſa martyrij ludibria, cęleſtium militum meruit adipiſci commercia. Per Chriſtum.

Poſt Communionem.

INENARRABILIS ſacramenti ſuauitate refecti, quæſumus Domine, beati Marci Euangeliſtę tui ſuffragijs, nullis vnquàm impediamur terrenis actibus, te ſequi omnium bonorum creatorem. Qui viuis.

Aaa. IN FESTO SS. VITALIS ET VALERIAE.

Horum Martyrũ apud Rauennam paſsio celebratur in Martyrol. 28. April. & ab Ambr. Serm. de Geruaſio & Protaſio.

Super populum.

SANCTORVM nos, quæſumus Domine, Vitalis & Valeriæ natilitia votiua lætificent, & ſuæ beneficijs interceſsionis attollant. Per Dominum.

Super ſind.

CONCEDE, quęſumus, omnipotens Deus, vt ad meliorem vitam, ſanctorum tuorum Vitalis & Valerię exempla nos prouocēt, quatenùs quorũ ſolennia agimus, etiam actus imitemur. Per Dñm.

Super obl.

ACCEPTA ſit in conſpectu tuo Domine noſtra oblatio, & eorum nobis fiat ſupplicatione ſalutaris, pro quorum ſolennitate defertur. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus: Et te in omnium martyrũ triumphis laudare, quoniã tuis donis atq; muneribꝰ, beatorũ martyrũ Vitalis & Vale-

Valeriæ paſsionem hodierna ſolennitate veneramur. Qui pro cõfeſsione Ieſu Chriſti filij tui diuerſa ſupplicia ſuſtinuerunt, & ea deuincentes, coronam perpetuitatis promeruerũt. Per Chriſtum.

Poſt Communionem.

EXVLTET, quæſumus Domine, populus tuus, in ſanctorum tuorum commemoratione Vitalis & Valeriæ: Et quorum votiuo lętatur officio, ſuffragio releuetur optato. Per Dominum.

bbb. DOM. III. POST PASCHA.

Super populum.

DEVS, qui fidelium mentes vnius efficis voluntatis, da populis tuis id amare quod præcipis, id deſiderare quod promittis: vt inter mundanas varietates ibì noſtra fixa ſint corda, vbì vera ſunt gaudia.

Super ſind.

DEVS, qui miſericordiæ ianuam fidelibus patére voluiſti, reſpice in nos, & miſerere noſtrì: vt qui voluntatis tuæ viam, donante te, ſequimur, à vitæ nũquàm tramite deuiemus. Per Dominum.

Super obl.

BENEDICTIONEM &c. vt infrà Tom.2. Dom.3. Poſt oct. Paſchæ.

Præfatio.

PER Chriſtum Dominum noſtrum. Qui humanis miſertus erroribus, per virginem naſci dignatus eſt, & per paſsionem mortis, à perpetua nos morte liberauit, ac reſurrectiõe ſua æternam nobis contulit vitam, Idem Ieſus Chriſtus Dñs noſter. Quem vnà.

Poſt Communionem.

SACRAMENTA &c. vt infrà ibidèm Tom.2.

ccc. FER. 4. MEDIANTE DIE FESTO.

id eſt, die xxv. poſt Paſcha, qui inter Paſcha & Penteceſten eſt medius.

Super

Super populum.

DEVS, per cuius prouidentiam nec præteritorum momenta deficiunt, nec vlla ſupereſt expectatio futurorum: tribue permanentem peractæ, quam recolimus, ſolennitatis effectum, vt quod recordatione percurrimus, ſemper in opere teneamus. Per Dominum noſtrum.

Super ſind.

POPVLVS tuus, quæſumus Domine, renouata ſemper exultet animæ iuuentute: vt qui anteà in peccatorum veternoſæ mortis venerat * ſenio, nunc lætetur in priſtinam ſe gloriam reſtitutum. Per Dominum. * ſenium.

Super obl.

MVNERA tibi Domine oblata ſanctifica, vt tui nobis vnigeniti corpus & ſanguis fiant. Qui tecum viuit & regnat in vnitate.

Præfatio.

AETERNE Deus: Per mediatorem Dei & hominum, Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum. Qui, mediante die feſto, aſſcendit in templum docere: qui de cælo deſcendit, mundum ab ignorantiæ tenebris liberare. Cuius deſcenſus genus humanum doctrina ſalutari inſtruit, mors à perpetua morte redemit, aſſcenſio ad cæleſtia regna perduxit. Per quem te ſumme pater poſcimus, vt eius inſtitutione edocti, ſalutaris parſimoniæ deuotione purificati, in tua perueniamus promiſſa ſecuri. Per eundem.

Poſt Communionem.

ADIVVET nos, quæſumus Domine, ſanctum iſtud Paſchale myſterium, & vt deuotis hoc mentibus exequamur, obtineat. Per Dominum.

ddd. DOM. IIII. POST PASCHA.

Super populum.

DEVS, qui errantibus &c vt infrà Tom. 2. poſt oct. Paſchæ.

Super ſind.

ACTIONES noſtras, quęſumus, Domine & adſpirando præueni,& adiuuando proſequere, vt cuncta noſtra operatio, à te ſemper incipiat,& per te cœpta finiatur. Per Dominum.

Super obl.

HIS nobis Domine. &c. vt infrà ibidèm.

Præfatio.

AETERNE Deus. Poſtulantes, vt tempora quibus poſt reſurrectionem Dominus noſter Ieſus Chriſtus cum ſuis diſcipulis corporaliter habitauit, pia deuotione tractemus. Quem vnà.

Poſt Communionem.

ADESTO nobis Domine &c. vt ibidèm Dom. 3.

ccc. IN FESTO SS. APOST. PHILIPPI ET IACOBI.

Super populum.

DEVS, qui conſpicis quia nos vndiquè mala noſtra conturbant, præſta, quęſumus, vt beatorum Apoſtolorum tuorum Philippi & Iacobi interceſſio glorioſa nos protegat. Per Dominum.

Super ſind.

INTERCESSIONIBVS nos Domine, quæſumus, ſanctorum Philippi & Iacobi vbiquè confoueas, vt eorum ſacra natalitia temporaliter frequentemus,& conſpiciamus æterna. Per Dominum.

Super obl.

SACRIFICIVM noſtrum tibi Domine, quæſumus, beatorum Apoſtolorum Philippi & Iacobi precatio ſancta conciliet, vt in quorũ honore ſolẽniter exhibetur, meritis efficiatur acceptum. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Quia tui eſt operis tuæque virtutis, vt beatorum Apoſtolorum Philippi & Iacobi glorioſa confeſsio vſque in finem ſeculi nobis capiat regni cæleſtis augmentum. Per Chriſtum.

Poſt

Poſt Communionem.

BEATORVM Apoſtolorum Philippi & Iacobi honore continuo Domine plebs tua ſemper exultet, & his prȩſulibus gubernetur, quorum & doctrinis gaudet, & meritis. Per Dominum.

Eff. IN FESTO INVENTIONIS S. CRVCIS. De S. Cruce Serm. eſt Amb. 55.

Super populum.

DEVS, qui præclara ſalutiferæ crucis inuentione, paſsionis tuȩ miracula ſuſcitâſti: concede, vt vitalis ligni precio, æternȩ vitȩ ſuffragia conſequamur. Qui cum patre.

Super ſind.

ADESTO familiæ tuæ clementiſsime Deus, vt in aduerſis & proſperis preces eius exaudias, & nefarias aduerſariorum inſidias per vexillum ſanctȩ crucis digneris conterere, vt perennis gaudij ſalutem poſsit, te protegente, mereri. Per Dominum.

Super obl.

SACRIFICIVM Domine quod immolamus, placatus intẽde, vt ab omni nos exuat bellorum nequitia, & per vexillum ſanctȩ crucis filij tui, ad conterendas poteſtatis aduerſȩ inſidias, nos in tuȩ protectionis ſecuritate conſtituat. Per eundem.

Præfatio.

PER Chriſtum Dominum noſtrum. Cuius hodiè, dudùm à Iudȩis abditum, glorioſum inuentum eſt vexillum. Qui protoplaſti facinus, quod per ligni vetiti guſtum in genus humanum diriuatum eſt, per idem lignum ſimulque noſtra affigens delicta delere dignatus eſt. Cuius typum virga tenuit in ſeparando æquoris vndas, & viam populo per Moyſen præparando ſecuram. Per cuius quoquè vmbram, aſpera mors populis ligno deducta cucurrit, in quo pendens redemptor, factus eſt maledictum, vt à maledicto nos eriperet legis. Cuius ligni myſterio ſaluari credimus omnes. Per eundem. M. s. Simpl.

Poſt Communionem.

REPLETI alimonia cæleſti, & ſpiritali poculo recreati, quæſumus omnipotens Deus, vt ab hoſte maligno defendas, quos per lignum ſanctæ crucis filij tui armari, ac ſigno illo ſalutifero triumphare voluiſti. Per eundem Dominum.

ggg. DOM. V. POST PASCHA.

Super populum.

DEVS, qui hoc nobis confers gratia, vt iuſti ex impiis, & beati efficiamur ex miſeris: Adeſto operibus tuis, adeſto muneribus, vt quibus ineſt fidei iuſtificatio, non deſit perſeuerantiæ fortitudo. Per Dominum.

Super ſind.

AVXILIARE Domine temporibus noſtris, vt tua nos vbiq; dextera protegente, & religionis integritas, & Chriſtiani nominis ſecuritas reparata conſiſtat. Per Dominum.

Super obl.

CONCEDE nobis hæc, quæſumus Domine, frequentare myſteria, quia quotiès huius hoſtiæ commemoratio celebratur, opus noſtræ redemptionis exercetur. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Et maieſtatem tuam indefeſsis precibus exorare, vt mentes noſtras bonis operibus ſemper informes: quia ſic erimus pręclari muneris prompta ſinceritate cultores, ſi ad meliora iugiter tranſeuntes, Paſchale myſterium ſtudeamus habere perpetuum. Per Chriſtum Dominum noſtrum. Per quem.

Poſt Communionem.

TRIBVE nobis, quæſumus Domine, cæleſtis menſæ virtute ſatiatis, & deſiderare quæ recta ſunt, & deſiderata percipere. Per Dominum.

hhh. IN FESTO S. VICTORIS MART. VIII. MAII.

Præter Martyrologia fit hui⁹ mart. Mediol. mentio apud Gregor. Turõ. de laude mart, c. 45.

Super populum.

DEVS, qui laticum inſtàr gelidorum plumbi ardorem mutâſti, nè glorioſi martyris tui Victoris corpus exureret: tribue, quæſumus, vt ipſo pro nobis interueniente, à præſentibus liberemur periculis, & futuris. Per Dominum.

Super ſind.

PRAESTA, quęſumus Domine, vt intercedente beato Victore martyre tuo, & à cunctis aduerſitatibus muniamur in corpore, & à prauis cogitationibus mundemur in mente. Per Dominum.

Super obl.

SANCTO Victore interueniente, Domine, tibi ſeruitus noſtra complaceat, & obſequia munerum fiant præſidia deuotorum. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Cuius prouidentiæ fultus pręſidio beatus Victor celeberrimus martyr, terreni ſub chlamyde imperij, Chriſti tui miles agebat abſconditus, non paſsionis timore perterritus, ſed diuino arbitrio ſubdens propriam voluntatem. Latuit enim mundanis excubijs, digniſsimus cęleſtis patriæ miles, vt perpetui regni, coruſcans angelicis obſequijs, conſors exiſteret. Dignè etiam regi regum meruit famulari Chriſto, quem à primęua ætate ità animi tota intẽtione dilexit, vt eius pro nomine, crudeliſsimi imperatoris pręcepta contemneret, & ipſius ante tribunal extenſus, proprias præberet impiorum manibus ſcapulas flagellãdas. Dein flammiuoma plumbi vnda profuſus, ità cælitùs diuino nutu angelica eſt viſitatione defenſus, vt & frigidior aqua ſubitò ex fonte leuata, ſæuus ardor exiſteret, & verberum innumerabiles plagæ, ſalutifero curarentur vnguento. Ad vltimum verò capitali iube-

tur feriri ſententia, vt victoriæ palmam adeptus, & author ſui eſſet nominis, & exemplum magiſtri. Per Chriſtum Dominum.

Poſt Com.

PERCEPTA myſteria, quæſumus Domine, & eruditione nos inſtruant, & participatione reſtaurent, vt ad ſpiritualia mereamur munera peruenire. Per Dominum.

iii. IN DIE ASSCENSIONIS DOMINI.

Super populum.

DEVS, qui Eccleſiam tuam, euangelicæ doctrinæ exhortatione, quæ ſursùm ſunt, iubes ſapere, & ad eandem ſe altitudinem, ad quam mundi Saluator aſſcendit, erigere: da populis tuis intellectu capere, quod multi viderunt, vt in ſecundo mediatoris aduentu ditentur donis, qui promiſsis crediderunt. Per eundem.

Super ſindonem.

Exaltationem conditionis humanæ, ſubſtantiæ cōditor reſpice Deus. vt tua dignatione mundati, ſacramētis magnæ pietatis aptemur. Per Dominum.

Super obl.

Sacrificium Dñe ſupplices pro filij tui venerabili nunc aſſcēſione deferimus: pręſta, quæſumus, vt nos per ipſum his commercijs ſacroſanctis ad cæleſtia conſurgamus. Per eundem.

Præfatio.

PER Chriſtum Dominum noſtrum. Qui poſt reſurrectionem ſuam ſeculis omnibus glorioſam, diſcipulis ſuis viſu conſpicuus, tactuque palpabilis, vſque in quadrageſimum diem manifeſtus apparuit, ipſiſque cernentibus eſt eleuatus in cælum. In id proficientibus intrà has moras primitiuas, vt & certius fieret quod crediſſent, & pleniùs diſcerent quod docerent. Per eundem Chriſtum Dominum noſtrum. Per quem.

Poſt Com.

DEVS, cuius filius in alta cælorum potenter aſſcendens, captiuitatem noſtram ſua duxit virtute captiuam: tribue, quæſumus, vt dona quæ ſuis participibus contulit, largiatur & nobis. Qui tecum viuit.

kkk. IN TRANSLATIONE S. NAZARII MART.

Meminit huius trãſlationis p̱ S. Ambr. Paulin. in vita Ambr. & poſt eum Martyrolog.

Superpopulum.

PRAEVENIANT nos, quæſumus, Domine beatiſsimi martyris tui Nazarij deſiderata commercia, vt cuius perpetuã dignitatem ſacro miniſterio frequentamus in terris, & præſentia nobis ſubſidia poſtulet, & æterna. Per Dominum.

Super ſind.

FAC nos, quęſumus Domine, ſancti martyris tui Nazarij ſemper feſta ſectari, cuius ſuffragijs, protectionis tuæ dona ſentimus. Per Dominum.

Super obl.

FIAT Domine, quęſumus, hoſtia ſacranda placabilis precioſi celebritate tui martyris Nazarij, quę & pectora noſtra purificet, & tuorum tibi vota conciliet famulorum. Per Dominum.

Præfatio.

AEQVVM & ſalutare. Nos tibi reddere grates, vis trina Deus, ſator optime rerũ. Qui cũcta proprijs animata figuris, artifici ſermone facis, quiq; facta cõſeruas: Qui dudùm multo latitantẽ puluere drachmã inuenis, accenſa verbi virtute lucerna, vt pateant cunctis tua munera ſeclis. Reddens Eccleſiæ * ſecundùm certaminis palmam. angelicos vt cernant humana lumina vultus, micent & ſplendida tumuli membra loco. Iam iamq; repertus olìm abſcõditus agro, rutilat theſaurus, euãgelicis præſignat⁹ figuris: * Et ſemper exultat intemerata Eccleſię fides, dum ſacrũ mercatu margaritę lucrum

Ms. Simpliciani.

* ſanctam

* En

* capeſcat lucrum * capeſſat. In qua Chriſte tuus inclytus martyr geminam inſignem Nazarius geſtat coronam, qui meruit Domini pro laude fidelis, ſanguine martyrium clarificare ſuum. O nimiùm dilecta Dei membra, Chriſti ſeruata promiſſo. O teſtis flagrantiſsime, nitore cęli fulgide, cuius inæſtimabilis odor Sabæis prępollet aromatibus. Quem pius Ambroſius ſacrum locans Eccleſię munus, perennem reperiens patronum, dedit & medicum, propugnatorem fidei, ſacri prælij bellatorem. Propterea cum ang.

Poſt Commun.

QVAESVMVS, omnipotens Deus, vt beati martyris tui Nazarij cæleſtibus myſterijs celebrata ſolennitas, indulgentiam nobis tuę propitiationis acquirat. Per Dominum.

I.II. DOM. POST. ASSCENSIONEM DOMINI.

Super populum.

IMPLORANTES Domine miſericordiam tuam populos fideles propitius intuere, vt qui prȩter te alium non nouerunt, tuis beneficijs glorientur. Per Dominum.

Super ſind.

SANCTI nominis &c. vt infrà Dom. 2. poſt Pent.

Super obl.

OBLATIO nos Domine tuo nomini dicanda purificet, & de die in diem ad cæleſtis vitę transferat actionem. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Poſcentes vt ſenſibus noſtris clementer infundas, nè terrenis affectibus inhęrendo, oculos ad cęleſtia non leuemus: Nè in infimis voluptatibus occupati, mentes non valeamus attollere, quò noſter Saluator aſſcendit: ac diabolica ſectando veſtigia, à Chriſti conſortio recedamus: Quia nemo poteſt ſummi

ſummi veriq́ue regis celſitudine delectari, niſì peſtifera deſtructa ſubuerſáque tyranni iura calcauerit. Per eundem.

Poſt Communionem.

PRAESTA nobis, quæſumus, omnipotens & miſericors Deus, vt quæ viſibilibus myſterijs ſumenda percepimus, inuiſibili conſequamur effectu. Per Dominum.

Officium Mediolanen. hac ſeptimana continet dies Rogationum, quorum officia compendij gratia prętermiſimus, quòd eadem ſint cum hodiernis.

mmm. IN TRANSLATIONE S. VICTORIS, ET NAT. SS. FELICIS ET FORTVNATI MARTYRVM.

Felicis & Fortunati marty. Aquileien. meminerunt martyrologia 11. Iunij.

Super populum.

ADESTO Domine fidelibus tuis, nec vllis eos mẽtis & corporis ſinas ſubiacere periculis, quos beatorum martyrũ tuorum, Victoris, Felicis, & Fortunati, munit glorioſa confeſſio. Per Dominum.

Super ſind.

Omnipotens ſempiterne Deus, fortitudo certantium, & palma martyrum, ſolennitatem hodierni diei propitius intuere, & eccleſiam tuam continua fac celebritate lætari: & interceſſionibus beatorum martyrum tuorum, Victoris, Felicis, & Fortunati, omnium in te credentium vota perfice Per Dominum.

Super obl.

HOSTIAS Domine quas nomini tuo ſacrãdas offerimus, ſanctorũ martyrũ tuorum Victoris, Felicis, & Fortunati, proſequatur oratio, per quam nos expiari concedas & defendi. Per Dominum.

Prętatio.

AETERNE Deus. Qui es glorioſus in ſanctis, & digno laudandus pręconio. Tua eos gratia ex mundi accerſitos illecebris, tyran- MS.

nidis dirę temnere minas,ſęuiſq; fecit agonizare principibus. Qua pręuenti beatiſsimi martyres Felix & Fortunatus,aluus quos protulit vna,æthereo afflati ſuffragio,profana idolorum ſpreuêre pręſtigia. Nam agnita Chriſti Ieſu filij tui mira credulitate potentia, ſceleſtorum vitantes contagia, reliquerunt propria loca: præſtantius cenſentes, in nemoribus inter feras æterno famulari regi,quàm in ſacrilegis continuatìm cœtibus vaniſsimo degere cultu. Deniquè obtutibus crudeliſsimi acciti præſidis,pia confeſsione Chriſti nominis indagata,atrocibus pœnarum iubentur exagitari ſupplicijs. Quos celeberrimi martyres cruciatus, ſuperno fulti ſuperârũt præſidio. Cruento poſtremùm ceruicibus mucrone pręciſis, polorum regna ſcandentes,Chriſti locari gremio meruerunt. Quibus etiam ad iucundiſsimum hodiernæ feſtiuitatis augetur tripudium, ſacratiſsimi Victoris martyris tranſlatio corporis, quæ totius plebis celebratur lętitia. Per Chriſtum.

Poſt Com.

RECREATI ſacri muneris guſtu, quæſumus Domine, quod ſumpſimus, nobis non vertatur ad pœnam, ſed intercedentibus ſanctis tuis, Victore,Felice,& Fortunato,fideliter libantibus proſit ad veniam. Per Dominum.

XXII. IN VIGILIA PENTECOSTES.

Poſt I. Lect.

DA nobis,quęſumus Domine, per gratiam ſpiritusſancti nouam tui paracleti ſpiritalis obſeruantiæ diſciplinam,vt mentes noſtrę ſacro purgatæ ieiunio, cunctis reddantur eius muneribus aptiores. Per Dominum.

Poſt II. Lect.

Omnipotens ſempiterne Deus,lumen indeficiens,qui ſpiritum ſanctum tuum, cùm ſuper aquas in mundi creationis exordio ferretur,

retur, humanæ declaraſti ſalutis authorem: pręſta, quæſumus, vt idẽ ſpiritus veritatis, Eccleſię tuæ dona multiplicet. Per Dominũ.

Poſt III. Lect.

DEVS, qui primis temporibus impleta miracula, noui teſtamenti luce reſeraſti, vt & mare rubrum, forma ſacri fontis exiſteret, & liberata plebs ab Aegyptiaca ſeruitute, Chriſtiani populi ſacramenta pręferret: da, vt omnes gentes Iſraelis priuilegium merito fidei cõſecutæ, ſpiritus tui pręceptione regenerentur. Per Dominum. in vnitate eiuſd.

Deindè benedictio Fontis, vt in Sabbato ſancto Paſchę, nihil immutando, præter vltimam orationem, quæ hoc modo dicitur.

CELEBRATIS atque perfectis diuini baptiſmatis ſacramentis, Domino cęli & terræ, Deo patri omnipotenti indefeſſas gratias referamus, ipſumque ſupplices poſtulemus, vtì nos atque omnem familiam ſuam gratię ſpiritus ſancti annuat eſſe participes: Pręſtãte Domino noſtro Ieſu Chriſto filio ſuo, ſecum viuẽte atq; regnãte Deo in vnitate eiuſdem.

Ad Miſſam.

Super populum.

Deus, cuius ſpiritu totũ corpus Eccleſiæ multiplicatur & regit, cõſerua in noua familiæ tuæ progenie ſanctificationis gratiã quam dediſti: vt corpore & mente renouati, in vnitate fidei feruẽtes, tibi Domino ſeruire mereamur. Per Dominum. in vnitate eiuſdem.

Super ſind.

PRAESTA, quæſumus, omnipotens Deus, vt qui, tuæ maieſtatis effectu, per filij tui mirabile ſacramentum, cooperante ſpiritu ſancto, ſunt renati, cæleſtis vitæ fiant conuerſatione perpetui. Per eundem Dominum. in vnitate eiuſdem.

Super obl.

VIRTVTE ſancti ſpiritus Dñe munera noſtra cõtinge, vt quod

ſolennitate præſenti ſuo nomini dedicauit, & intelligibile nobis faciat, & æternum. Per Dominum. in vnitate eiuſdem.

Præfatio.

PER Chriſtum Dominum noſtrum. Qui aſſcendens &c. vt infrà Tom. 2.

Poſt Com.

CONCEDE, quæſumus, omnipotens Deus, vt paſchalis perceptio ſacramenti, mentibus noſtris continua perſeueret. Per Dñm.

Ooo. IN DIE SANCTO PENTECOSTES.

Pro baptizatis.

Super populum.

PRAESTA, quęſumus, omnipotens Deus, vt claritatis tuę ſuper nos ſplendor effulgeat, & lux tuę lucis corda eorum, qui per tuam gratiam renati ſunt, ſancti ſpiritûs illuſtratione confirmet. Per Dominum. in vnitate.

Super ſindonem.

BONORVM omniũ Deus, author atq; largitor, fac quæſumus, vt Eccleſiæ tuæ proles, te inſtituente, ſuccreſcens, in nouam filij tui creaturam, ſancto fouente ſpiritu, nutriatur. Per eundem Dominũ noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum. in vnitate eiuſdem.

Super obl.

MVNERA noſtra Domine ſancti ſpiritûs ſacrentur aduentu, per quem à peccatis omnibus abſoluti, adoptionis tuæ filij renaſcantur. Per Dominum noſtrum. in vnitate eiuſdem.

Præfatio.

AETERNE Deus. Quia hodiè ſancti ſpiritûs celebramus aduentum, qui principijs naſcentis Eccleſiæ cunctis gentibus imbuendis, & deitatis ſcientiam indidit, & loquelam. In diuerſitate donorum mirabilis operator vnitatis, variarumque gratiarum diſtri-

diſtributor, idem & fidei vnius effector, & prædicantium diſpenſator ipſe linguarum. Propterea profuſis gaudijs, totus in orbe terrarum mundus exul.

Poſt Com.

SACRIS cæleſtibus Domine vitia noſtra purgentur, vt muneribus tuis poſsimus ſemper aptari. Per Dominum. Qui tecum viuit.

In Eccleſia maiore.

Super populum.

DEVS, qui diſcipulis tuis ſpiritum paracletum in ignis ſpecie (hanc enim vocem addendam cenſeo) feruore tui amoris mittere dignatus es, da populis tuis in vnitate fidei eſſe feruentes: vt in tua ſemper dilectione permanentes, & in fide inueniantur ſtabiles, & in opere efficaces. Qui viuis & regnas cum Deo patre in vnitate eiuſdem.

Super ſind.

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, qui Paſchale ſacramentum quinquaginta dierum voluiſti myſterio cõtineri: præſta, vt gentium facta diſperſio diuiſione linguarum, ad vnam confeſsionem tui nominis cæleſti munere congregetur. Per Dominum.

Super oblat.

PRAESTA Domine, quæſumus, vt ſecundùm promiſsionem filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſpiritus ſanctus huius nobis ſacrificij copioſiùs reuelet arcanum, & omnem ꝓpitius referet veritatem. Per eundem filium tuum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui tecum viuit.

Præfatio.

AEQVVM & ſalutare: Nos in hac præcipua feſtiuitate gaudere, qua ſacratiſsimum Paſcha quinquaginta dierum myſterijs tegitur, & myſticus numerus adimpletur, & diſperſio linguarum quæ dudùm per ſuperbiam in confuſione facta fuerat, nunc per ſpiritum ſanctum adunatur. Hodiè enim de cælis repentè ſonum

audientes Apoſtoli, vnius fidei ſymbolum exceperunt, & linguis varijs euangelij tui gloriam cunctis gentibus tradiderunt. Per Chriſtum Dominum noſtrum. Per quem.

Poſt Communionem.

HAEC nobis Domine munera ſumpta proficiant, vt illo iugiter ferueamus ſpiritu, quem Apoſtolis tuis ineffabiliter infudiſti. Qui viuis. in vnitate.

ppp. IN FESTO S. DIONYSII MEDIOLAN. EPISCOPI.

Meminit hui⁹ Amb. epiſt. 82.

Super populum.

DEVS, qui nos ſancti Dionyſij confeſsione glorioſa circundas & protegis, da nobis eius imitatione proficere, & oratione fulciri. Per Dominum.

Super ſind.

SANCTI Dionyſij Domine confeſsio recenſita, conferat nobis pię deuotionis augmentum, quia in nomine tuo perſeuerans, dignè meruit honorari. Per Dominum.

Super obl.

HOSTIAS tibi Domine pro commemoratione beati ſacerdotis & confeſſoris tui Dionyſij offerimus, quem à tui corporis vnitate nulla tentatio ſeparauit. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Et confeſsionem ſancti ſacerdotis tui Dionyſij memorabilem non tacere. Qui nec hęreticis prauitatibus, nec ſeculi blandimentis à ſui ſtatûs rectitudine potuit immutari. Sed in vtroq; diſcrimine veritatis aſſertor, firmitatem tuę fidei non reliquit. Et ideò ei debitæ pietatis obſequium exhibemus, quia potétiam tuam Domine, cuius gratia talis extitit, in eius ſolennitatibus pręddicamus. Per Chriſtum Dominum noſtrum. Per.

Poſt Communionem.

QVAESVMVS Domine Deus noſter, vt intercedente ſancto ſa-

ſacerdote & confeſſore tuo Dionyſio, ſacroſancta myſteria quæ ſumpſimus, actu ſubſequamur & ſenſu. Per Dominum.

qqq. DOM. I. POST PENTECOST.

Super populum.

DEVS in te ſperantium fortitudo, adeſto propitius inuocationibus noſtris, & quia ſine te nihil poteſt mortalis infirmitas, præſta auxilium gratię tuę, vt in exequendis mandatis tuis, & voluntate tibi, & actione placeamus. Per Dominum.

Super ſind.

DEVS, qui te in rectis ac ſinceris manere pectoribus aſſeris, da nobis tua gratia tales exiſtere, in quibus habitare digneris. Per Dominum.

Super obl.

HOSTIAS noſtras, tibi Domine dicatas, placatus aſſume, & ad perpetuum nobis tribue peruenire ſubſidium. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Qui Eccleſiæ filios ſicut erudire non ceſſas, ità non deſinis adiuuare, vt & ſcientiam recta faciendi, & poſsibilitatem capiant exequendi. Per Chriſtum Dominum noſtrum. Per quem.

Poſt Communionem.

TANTIS Domine repleti muneribus, præſta, quæſumus, vt & dona ſalutaria capiamus, & à tua laude nunq̃ ceſſemus. Per Dñm.

rrr. IN FESTO SS. SISINNII, MARTYRII, ET ALEXANDRI MARTYRVM.

Super populum.

EXAVDI Domine populum tuum toto tibi corde ſubiectum, & interceſsionibus beatiſsimorum martyrũ tuorum, Siſinnij, Martyrij, & Alexandri, à præſentibus defende periculis & futuris. Per Dominum.

Super

Super ſindonem.

MAIESTATI tuæ nos, quæſumus, Domine martyrum tuorum Siſinnij, Martyrij, & Alexandri, interceſsio beata conciliet, vt qui inceſſabiliter actibus noſtris offendimus, iuſtorum precibus expiemur.

Super obl.

SVSCIPE, quæſumus Domine, munera tibi reuerenter oblata, & beatiſsimorum martyrum tuorum, Siſinnij, Martyrij, & Alexandri, ſuffragantibus meritis, ad noſtræ ſalutis remedium, prouenire concede. Per Dominum noſtrum.

Præfatio.

M. S. Alicuius eſt ſucceſſoris D. Ambroſij, quippe quorum reliquiæ poſt obitum eius Mediolanum allatæ ſint, teſte Paulino in eius vita.

AETERNE Deus. Teque laudare mirabilem in ſanctis tuis, Siſinnio, Martyrio, & Alexandro. Quos ante conſtitutionem mundi in ęternam tibi gloriam præparâſti, vt per eos huic mundo, veritatis tuæ lumen oſtenderes. Quosque ità ſpiritu veritatis armâſti, vt fortitudinem mortis per infirmitatem carnis euincerent. Hi ſunt veri martyres, qui in Eccleſię prato ſicut roſę & lilia floruerunt. Quos pius ſanguis in pręlio confeſsionis roſeo perfudit colore, & in pręmio paſsionis niueo liliorum flore veſtiuit Ieſus Chriſtus Dominus noſter. Quem vnà.

Poſt Communionem.

DIVINO munere ſatiati, maieſtatem tuam ſupplices exoramus omnipotens Deus, vt interceſsionibus ſanctorum martyrum tuorum, Siſinnij, Martyrij, & Alexandri, proprijs careamus culpis, & tuis inhærere valeamus mandatis. Per Dominum.

ſſſ. DOM. II. POST PENTECOST.

Super populum.

ECCLESIAE tuę Domine voces placatus admitte, vt deſtructis aduerſitatibus vniuerſis, ſecura tibi ſeruiat libertate. Per Dñm.

Super

Super ſind.

PORRIGE dexteram tuam, quæſumus Domine, plebi tuæ miſericordiam poſtulanti, per quam & terrores declinet humanos,& ſolatia vitæ immortalis accipiat, & ſempiterna gaudia comprehendat. Per Dominum.

Super obl.

ADESTO Domine ſupplicationibus noſtris, & his muneribus præſentiam tuę maieſtatis interſere: vt quod noſtro ſeruitio geritur,te potiùs operante,firmetur. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Maieſtatem tuam ſuppliciter exorantes,vt ab Eccleſia tua quicquid eſt noxium,tua virtute repellas, & quod eidem ſalutare eſt,largiaris. Nobisq́ue contra ſuperbos ſpiritus humilitatem tribuas rationabilem cuſtodire,& gratiam tuam clemēter impendas. Nec nos humani incertos auxilij derelinquas, ſed tua,quæ falli non poteſt,gubernatione conſerues.Per Chriſtum.

Poſt Communionem.

QVOD ore ſumpſimus Domine, pura mente capiamus,vt de corpore & ſanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti fiat nobis remedium ſempiternum.Per eundem.

ttt. IN FESTO S. BARNABAE APOST. ET MEDIOLAN. EPISCOPI.

Super populum.

DEVS, qui beatum Barnabam in prædicatione tuis Apoſtolis ſociâſti,tribue,quæſumus,ad eius nos peruenire conſortium, cuius celebramus præſenti feſtiuitate triumphum.Per Dominum.

Super ſind.

MAIESTATEM tuam Domine ſuppliciter deprecamur, vt ſicut nos annua beati Barnabæ Apoſtoli veneratione lætificas, ità ſemper ipſius ſupplicatione defendas.Per Dominum.

Super obl.

OBLATA munera, quęſumus Domine, tua benedictione ſanctifica, quę, te donante, nos illa flamma tuę dilectionis accendat, per quam ſanctus Apoſtolus Barnabas, tormenta ſui corporis vniuerſa deuicit. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Qui Apoſtolorum collegio tua gratia ſanctum Barnabam aggregâſti, magnificis meritò prēconijs extollendum. Hic nanq; Cyprius ex ſtirpe Leuitica ortus, terrenorum contemptor, zelator cęleſtium, ad pedes Apoſtolicos agri proiecit precium. Hic ex ſeptuagintaduobus diſcipulis aſſumptus, in Apoſtolum ſublimatur. Hic Antiochiæ, Romæ, Mediolani, ſemen verbi tui diſſeminans, gentium multitudinem Chriſti conuertit ad fidem. Hic Mediolanenſis Eccleſię primus Pontifex, perſpicuis eam miraculis inſigniuit. Dum enim ſuper languidos Matthæi deponit Euangelium, infirmitates repentè ſanat om̃ium. Dumq́; templo gentiliũ maledicit, eius pars ſubitò funditùs corruens, multos idolorum cultores interemit. Demùm multis pro tuo nomine quaſſatus & attritus ſupplicijs, per ignis incẽdium felix migrauit ad regnum. Et ideò.

Poſt Communionem.

CAELESTIS menſę dapibus recreati, quæſumus, omnipotens Deus, vt intercedente B. Barnaba Apoſtolo tuo, quod fideliter ore percepimus, ſincera mente ſeruemus. Per Dominum.

vuu. DOM. III. POST PENTECOST.

Super populum.

EXAVDI Domine vocẽ tibi ſupplicantis Eccleſiæ, quæ in modum vineæ filij tui propagata cultoribus, firmis in te nititur ſtare radicibus: vt à prēſentis ſeculi fluctibus aliena, pullulantis in ſe populi natiuitate ditata, vbertatis ſuę fructibus glorietur. Per eundẽ.

Super ſind.

DEVS,

DEVS, qui diligentibus te bona inuiſibilia pręparâſti, infunde cordibus noſtris tui amoris affectum, vt te in omnibus & ſuper oĩa diligentes, promiſsiones tuas, quæ omne deſiderium ſuperant, cõſequamur. Per Dominum.

Super obl.

PROPITIARE Domine ſupplicationibus noſtris, & has populi tui oblationes benignus aſſume: & vt nullius ſit irritum votum, nullius vacua poſtulatio: præſta, quæſumus, vt quod fideliter petimus, efficaciter conſequamur. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Maieſtatem tuam ſuppliciter deprecantes, vt qui rei ſumus meritis, non efficiamur noſtra duritia contumaces. Nec te proteruis ſenſibus accuſare nitamur, cùm tua nobis, quę non meremur, beneficia retardentur. Sed hinc potiùs & noſtras cõgnoſcamus offenſas, & opem tuã iugiter imploremus. Quia multo ampliùs continuata ſubſidia deuotis mentibus miniſtrabis, qui eadem largiris indignis. Per Chriſtum.

Poſt Communionem.

GRATIAS tibi agimus Domine ſancte, pater omnipotẽs, æterne Deus, qui nos corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti communione ſatiâſti, tuamq; miſericordiam humiliter imploramus: vt hoc tuum Domine ſacramentum non ſit nobis reatus ad pœnam, ſed ſit interceſsio ſalutaris ad veniam, ſit ablutio ſcelerũ, ſit fortitudo fragilium, ſit contra mundi pericula firmamentum. Hæc nos cõmunio purget à crimine, & cæleſtis gaudij tribuat eſſe participes. Per eundem.

XXX. IN FESTO SS. CANTIANORVM MART.

De SS. Cãtio, Cãtiano, & Cãtianilla, tractat Ambroſ. ſerm. 75.

Super populum.

POPVLVM tuũ Dñe perpetua defenſione conſerua, nec difficultèr, quod piè poſtulat, conſequatur, cui ſanctorum martyrum tuorum Cantianorum merita ſuffragantur. Per Dñm.

DEVS, qui ſanctorum martyrum tuorum Cantianorum glorioſi feciſti palmam florere certaminis, da nobis, quæſumus, hoſtis noſtri fortia ſuperare tentamina: & quod noſtris meritis non valemus accipere, ipſorum, quorum natalitia celebramus, precibus aſſequamur. Per Dominum.

Super obl.

PLEBIS tuæ Domine munera benignus intende, quæ maieſtati tuę in ſanctorum martyrum tuorum Cantianorum ſolennitatibus ſunt dicata. Per Dñm.

Poſt Communionem.

INVOCANTES nomen tuum Domine deprecamur, vt qui patres noſtros, virtute tui nominis præeunte, angelicis paſtibus refeciſti, nos quoq; interceſsione beatorum martyrum tuorum Cãtianorum, myſticis dapibus foueas & reformes. Per Dominum.

yyy. IN FESTO S. VITI MART.

Super populum.

Paſsio huius in Sicilia celebratur in Marty. 15. Iunij.

DA Eccleſię tuæ Domine, quęſumus, S. Vito intercedente, ſuperbè non ſapere, ſed tibi placita humilitate proficere, vt proterua deſpiciens, quæcunque matura ſunt, libera exerceat charitate. Per Dominum.

Super ſind.

DEVS, qui nos beati Viti martyris tui meritis & interceſsione lætificas, concede propitius, vt qui eius beneficia poſcimus, dono tuæ gratiæ conſequamur. Per Dominum.

Super oblat.

MAIESTATEM tuam ſuppliciter imploramus, omnipotens Deus, vt ſicut gloriam diuinę potẽtię munera ꝓ ſanctis oblata teſtantur, ſic nobis effectum tuæ ſaluationis impendant. Per Dñm.

AETERNE Deus. Beati Viti martyrio gloriantes. Cui admiranda gratia in tenero adhuc corpore virtutem fidei & patientiæ fortitudinẽ tribuiſti, vt ſæuitię perſecutoris nõ cederet conſtantia pueri-

puerilis. Quæ inter acerba ſupplicia nec ſenſu potuit terreri, nec frangi ætate, vt glorioſior fieret eius corona martyrij. Et ideò.

Poſt Com.

REFECTI Domine benedictione ſolenni, quæſumus, vt per interceſsionem ſancti Viti, medicina ſacramenti & corporibus noſtris proſit,& mentibus. Per Dominum.

Zzz. DOM. IIII. POST·PENT.

Super populum.

DEVS, qui Eccleſiam tuam noua ſemper prole fœcundas, auge eam quotidiè credentium puritate,& diuinæ gratię infuſione multiplica: vt repulſa impugnatione malorum omnium, in trãquillitate pacis & fidei,tuo ſemper ditata munere glorietur. Per Dominum.

Super ſindonem.

DEVS, qui nos &c. vt infrà Tom. 2. Dom. 5. poſt oct. Epiphaniæ.

Super obl.

DEVS, qui legalium &c. vt infrà ibidèm Dom.8. poſt Pentecoſt.

Præfatio.

IMPLORANTES clementiam tuam, vt gubernare digneris onera diuinæ militiæ ſuſtinentes. Et quia neceſſè eſt, vt ab eo cui plus creditur,amplius exigatur: tu noſtras propitius dirigas actiones,vt & proprijs non implicemur erroribus,& externis. Per Chriſtum Dominum noſtrum.

Poſt Com.

SIT nobis Domine, quæſumus, medicina mentis & corporis, quod de ſancti altaris tui benedictione percepimus: vt nullis aduerſitatibus fatigemur, qui tanti remedij participatione muniamur. Per Dominum.

De inuentione corporum horũ marty. tractat Ambr. Epiſt. 82. & ſerm. 89. ac 70.

aaaa. IN VIGILIIS SS. PROTASII ET GERVASII.

Super populum.

MARTYRVM tuorum Domine Protaſij & Geruaſij natalitia præeuntes, ſupplices te rogamus, vt quos cæleſti gloria ſublimâſti, tuis adeſſe cócedas fidelibus. Per Dñm noſtrũ.

Super ſind.

SANCTORVM martyrum tuorum nos Domine Protaſij & Geruaſij confeſsio beata communiat, & fragilitati noſtræ ſubſidiũ dignanter exoret. Per Dominum.

Super obl.

SACRIFICIVM Domine, quod pro ſanctis martyribus tuis Protaſio & Geruaſio præuenit noſtra deuotio, eorum merito nobis augeat, te donante, ſuffragium. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Qui licèt in omnium ſanctorum tuorum ſis protectione mirabilis, in his tamen beatiſsimis martyribus tuis Protaſio & Geruaſio ſpeciale tuum munus agnoſcimus: quos fratres ſorte naſcendi, magnifica præſtitiſti paſsione germanos: vt ſimul eſſent venerandæ genitricis, & florentiſsimæ proles Eccleſię. Per Chriſtum Dominum.

Poſt Com.

DA, quæſumus, omnipotens Deus, vt myſteriorum virtute ſanctorum, Protaſio & Geruaſio martyribus intercedentibus, vita noſtra firmetur. Per Dominum.

bbbb. IN FESTO EORVNDEM.

Super populum.

ADESTO Domine ſupplicationibus noſtris, quas in beatiſsimorum Martyrum tuorum Protaſij & Geruaſij cómemoratione deferimus, vt qui noſtræ iuſtitiæ fidutiam non habemus,

mus,

mus, eorum qui tibi placuerunt, meritis & interceſsionibus adiuuemur. Per Dominum.

Super ſind.

PRAESTA, quæſumus, omnipotens Deus, vt nos geminata lætitia hodiernę feſtiuitatis excipiat, quæ de beatiſsimorum martyrum tuorum Protaſij & Geruaſij glorificatione procedit, quos eadem fides & paſsio fecit eſſe germanos.

Super obl.

PRAETENDE munera, quęſumus, Domine altaribus tuis pro beatiſsimorum martyrum tuorum Protaſij & Geruaſij commemoratione propoſita: vt ſicut per hæc beata myſteria illis gloriam contuliſti, ità nobis indulgentiam largiaris. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Qui militibus tuis pro tui nominis amore certantibus, virtutem fidei contuliſti: inter quos & pios fratres beatos Protaſium & Geruaſium aggregare dignatus es, quos pater dudùm præceſſerat, adeptus martyrij palmam. Hi ſunt, qui vexillo cęleſti ſignati, victricia apoſtoli arma ſumpſerunt: & à mundanis nexibus abſoluti, nequiſsimi hoſtis vitiorum aciem proſternentes, liberi & expediti Chriſtum Dominum ſunt ſecuti. O quàm felix germanitas, quæ ſacris inhęrendo eloquijs, nullo potuit interpollari contagio. O quàm glorioſa certaminis cauſa, vbì pariter coronantur, quos vnus vterus maternus effudit. Pro quorum triumphis & fœcundiſsima mater lętatur Eccleſia, quæ per beatum Ambroſium tales meruit ſoboles reperire, qui ſibi conferant ſigna virtutum & gloriam. Per eundem. M. S. Simpliciani.

Poſt Com.

QVOS donis cæleſtibus ſatiâſti, ſanctorum martyrum tuorum Protaſij & Geruaſij Domine defende præſidijs, vt à noxijs omnibus expediti, poſt ſalutaria tua toto corde curamus. Per Dominum.

cccc. IN VIGILIIS NATIVIT. S. IOANNIS BAPTISTAE.

Super populum.

VIRTVTVM cæleſtium Deus, qui annua beati Ioannis Baptiſtæ ſolennia nobis frequentare concedis: præſta, quæſumus, vt per te ſecuris eadem mentibus celebremus, & eius patrocinio promerente, plenæ capiamus ſecuritatis augmentum. Per Dominum.

Super ſind.

BEATI Ioannis Baptiſtæ nos, quæſumus, Domine pręclara comitetur oratio: & quem venturum eſſe prędixit, poſcat nobis habere pacatum. Qui tecum.

Super obl.

TVA Domine muneribus altaria cumulamus, illius natiuitatem honore debito celebrantes, qui ſaluatorem mundi & cecinit affuturum, & adeſſe monſtrauit. Qui tecum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Exhibentes ſolenne ieiunium, quo Ioannis Baptiſtæ natalitia pręuenimus: cuius genitor dum eum dubitat naſciturum, ſermonis amiſit officium: & eo naſcente, & ſermonis vſum, & prophetiæ ſuſcepit donum. Cuius etiam genitrix ſenio confecta, ſterilitate mulctata, in eius conceptu non ſolùm ſterilitatem amiſit, fœcunditatem acquiſiuit, ſed etiam ſpiritum ſanctum, quo matrem Domini & Saluatoris agnoſceret, accepit. Per quem.

Poſt Communionem.

SANCTI nos, quæſumus, Domine Baptiſtę Ioannis oratio, & aſſequi faciat ſemper mẽte quę gerimus, & debitę ſeruitutis actione ſectari. Per Dominum.

dddd. IN FESTO NATIV. EIVSDEM.

Super populum.

DEVS, qui pręſentem diem honorabilem nobis in beati Ioannis natiuitate feciſti, da populis tuis ſpiritalium gratiã gaudiorum, & omnium fidelium mentes dirige in viam ſalutis & pacis. Per Dominum.

Super ſind.

PRAECVRSORIS tui Ioannis Baptiſtæ nos, quęſumus Domine, interceſsio ſancta commendet, vt & ſpiritalibus mereamur eius prędicationibus erudiri,& eò, quò præcipis, ipſo iuuante, noſtra poſsit peruenire fragilitas. Qui cum patre.

Super obl.

RESPICE Domine ad hęc munera, quæ te ſanctificante ſacramus: Et ſicut beatus Ioannes Baptiſta factus eſt præcurſor & præparator vię Domini noſtri Ieſu Chriſti, ità & pro noſtris infirmitatibus interceſſor exiſtat. Per eundem.

Pręfatio.

AETERNE Deus. Et in die feſtiuitatis hodiernæ, quo beatus Baptiſta Ioannes exortus eſt, exultare: qui vocem matris Domini nondùm editus ſenſit, & adhuc clauſus vtero, aduentum ſalutis humanæ prophetica exultatione * geſtiuit. Qui & genitricis ſterilitatem conceptus abſterſit, & patris linguam natus abſoluit, ſolusque omnium prophetarum, redemptorem mundi, quem prænunciauit, oſtendit. Hic eſt enim ille, cui nomen & antequàm conciperetur, dediſti: & quem ſpiritu ſancto, priuſquàm naſceretur, impléſti. Dignè natalis eius hodiè ſolennia recenſemus: dignè inter natos mulierum nemo maior apparuit, qui Deum hominemque perfectum, filium tuum Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum,& prędicare meruit,& euidenter oſtendere: Quem laud.

* ſignificauit.

Poſt Commun.

TRIBVE, quæſumus, omnipotens Deus, vt ſicut nos donis

cæleſtibus ſatias, ità beati Ioannis Baptiſtæ protectione defendas: & quod ille de filij tui natiuitate prædicauit, nobis proſit ad ſalutem. Per eundem.

eeee. DOM. V. POST PENT.

Super populum.

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, in protectione fidelium populorum antiqua brachij tui operare miracula: vt hoſtibus noſtris tua virtute compreſsis, ſecura tibi ſeruiat catholica fides, & deuotio Chriſtiana. Per Dominum.

Super ſindonem

DEVS, qui creaturę tuæ miſereri potiùs eligis, quàm iraſci: cordis noſtri infirma conſidera, & tuæ nos gratia pietatis illuſtra. Per Dominum.

Super obl.

SVSCIPE munera, quęſumus Domine, quæ tibi de tua largitate deferimus, vt hæc ſacroſancta myſteria, gratiæ tuæ operãte virtute, & pręſentis vitæ nos conuerſatione ſanctificent, & ad gaudia ſempiterna perducant. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Vt te authorem noſtrum pronis viſceribus, humana famulatio religioſo excolat affectu. Et ideò obſecramus miſericordiam tuam, nè pro noſtra nos iniquitate condemnes, ſed pro tua pietate in viam rectam ſemper diſponas. Nec, ſicut meremur, delinquentibus iraſcaris, ſed fragilitati noſtræ inuicta tua bonitate ſubuenias. Per Chriſtum.

Poſt Com.

SVMPSIMVS Domine ſacri dona myſterij, humiliter deprecantes, vt quæ in tui commemoratione nos facere præcepiſti, in noſtrę proficiant infirmitatis auxilium. Qui cum patre & ſpiritu.

ffff. IN VIGILIIS SS. PETRI. ET PAVLI.

De ſanctis Petro & Paulo ſunt Ser. Ambr. 6. ac 67.

Super populum.

FAMILIAM tuã, quęſumus Domine, propitius intuere, & apoſtolicis foue pręſidijs: vt eorum precibus gubernetur, quibus nititur, te conſtituente, principibus. Per Dominum.

Super ſind.

EXAVDI nos Deus ſalutaris noſter, & Apoſtolorum Petri & Pauli tuere pſidijs, quorũ donâſti fideles eſſe doctrinis. Qui cum patre.

Super obl.

MVNERA ſupplices Domine tuis altaribus adhibemus, vt quantùm de noſtro merito ſumus formidantes, tantùm beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, pro quorum ſolennitatibus offeruntur, interceſsione gloriemur ſaluandi. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Apud quem licèt beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli continuata feſtiuitas, & æterna celebritas, atq; triumphi cęleſtis perpetuus ſit natalis, nobis tamen beatæ confeſsionis initia recolẽtibus, celebriori tribuis deuotione gaudere: vt annuus honor ſacratiſsimæ paſsioni repenſus, maiorem nobis retributionis gratiam largiatur. Per.

Poſt Com.

SVMPTO Domine ſacramento, beatis Apoſtolis Petro & Paulo interuenientibus deprecamur, vt quod temporaliter gerimus, capiamus æternum. Per Dominum.

gggg. IN FESTO EORVNDEM.

Super populum.

OMnipotens ſempiterne Deus, da populis tuis Apoſtolorum tuorum Petri & Pauli natalem plena deuotione venerari,

vt quorum doctrinis, confeſsione Trinitatis vnius inſtitutus eſt mundus,eorum ſuffragantibus meritis,diuinę ſeruiat vnitati. Per Dominum.

Super ſind.

DEVS, qui confitentium tibi redemptor es animarum, quarũ piſcator beatus Petrus Apoſtolus atque omnium Paſtor tua præceptione cognoſcitur: annue miſericors precibus noſtris,& populo tuo pietatis tuæ dona concede. Qui cum patre.

Super obl.

MVNERA plebis tuæ,quęſumus,Domine beatiſsimorũ Apoſtolorum & martyrum tuorum Petri & Pauli fiant grata ſuffragijs,vt in quorum triumphis tuo nomini deferuntur, ipſorũ digna efficiantur & meritis. Per Dominum.

Præfatio.

Ms. AEQVVM & ſalutare. Nos tibi ſemper hîc & vbiquè in honore Apoſtolorum Petri & Pauli gratias agere: quos ità electione tua conſecrare dignatus es, vt B.Petri ſecularem piſcandi artem,in diuinum dogma conuerteres,quatenùs humanũ genus de profundo inferni præceptorum tuorum retibus liberaret, & coapoſtoli eius Pauli mentem cum nomine mutares. Et quem priùs perſecutorẽ metuebat Eccleſia,nunc cęleſtium mandatorum lętatur ſe habere doctorem. Paulus cęcatus eſt, vt videret: Petrus negauit, vt crederet. Huic claues cęleſtis imperij,illi ad euocandas gentes diuinę legis ſcientiam contuliſti. Nam ille introducit, hic aperit. Ambo igitur virtutis ęternæ pręmia ſunt adepti. Hunc enim dextera tua gradientem in elemento liquido,dum mergeretur, erexit: illum autem tertiò naufragantem, profunda pelagi fecit vitare diſcrimina. Hic portas inferni,ille mortis vicit aculeum. Et Paulus capite plectitur,quia gentium caput fidei probatur. Petrus autem in cruce ſurſùm verſis veſtigijs, caput omnium noſtrûm ſecutus eſt Chriſtum:Quem.

Poſt

Poſt Com.

PERCEPTIS Domine ſacramentis, ſuppliciter te rogamus, vt intercedentibus beatiſsimis Apoſtolis tuis Petro & Paulo, quę pro illorum veneranda gerimus paſsione, nobis proficiant ad ſalutem. Per.

hhhh. DOM. VI. POST PENTEC.

Super populum.

DA, quæſumus, Domine populo tuo ſanitatem mentis & corporis. Da vitare quod nocet, & amare quod ſaluet: Da vt bonis operibus inhęrendo, & benedici mereatur, & tua ſemper virtute defendi. Per Dominum.

Super ſindonem.

ADESTO ſupplicationibus noſtris, omnipotens Deus, & quibus fidutiam ſperandę pietatis indulges, conſuetæ miſericordiæ tribue benignus effectum. Per Dominum.

Super obl.

SANCTIFICATIONEM tuam Domine nobis his myſterijs placatus operare, quę nos & à terrenis purget vitijs, & ad cæleſtia dona perducat. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Te deprecantes, vt vna nos gratia protegat & conſeruet. Et quia ſine te nihil rectè valemus efficere, ipſius munere ſemper capiamus, vt tibi placere poſsimus. Per Chriſtum Dominum noſtrum. Per quem.

Poſt Communionem.

QVOS cæleſti Domine dono ſatiâſti, præſta, quæſumus, vt à noſtris mundemur occultis, & ab hoſtium liberemur inſidijs. Per Dominum.

In ſequentibus Dominicis vſque ad Aduentum Domini, pręterquàm in Dominica dedicationis Eccle-

ſiæ, repetũtur viciſsim Orationes illæ & Præfationes, quas in præcedentibus poſt Pentecoſten Dominicis, reperire eſt: quarè ſuperfluum foret eaſdem repetere. Hoc vnum adnotatu dignum putauimus, quòd recenſeantur in officio Ambroſiano, XV. Dominicæ poſt Pentecoſten, V. poſt Decollationem S. Ioannis Baptiſtę, I. menſis Octobris, I. ante Dedicationem, I. Dedicationis Eccleſię, & III. poſt Dedicatiõem, quę ſimul efficiunt Dominicas numero XXVI.

Baſilicæ iſtorum mart. meminit Ambroſ. epiſt. 85.

iiii. IN FESTO SS. NABORIS ET FELICIS MART. XII. IVLII.

Super populum.

BENEDIC, quæſumus, Domine plebem tuam, & beatiſsimorum martyrum tuorum Naboris & Felicis deprecationibus confidentem, tribue conſequi, quod ſperare donâſti. Per Dominum.

Super ſind.

PROTEGAT Eccleſiam tuam, Deus, oratio veneranda beatiſsimorum martyrum tuorum Naboris & Felicis: & quorum frequentia deuotionem impendit, perpetuę poſcat redemptionis effectum. Per Dominum.

Super obl.

SANCTORVM tuorum Naboris & Felicis nobis, quæſumus, Domine pia non deſit interceſsio: quę & noſtra tibi munera cõciliet, & tuam nobis indulgentiã ſemper obtineat. Per Dominum.

Præfatio.

M. S.

PER Chriſtum Dominum noſtrum: Qui ità ſuorum fidelium corda ignifero amore ſuccendit, vt & mundi caducam cõtemnant gloriam, & per tormenta adeant conſortium ciuium ſupernorum. Ob hoc & doctiſsimi milites Chriſti Nabor & Felix, à ſummis terrarum digreſsi finibus, huic terrę ſe exules tradiderunt, nè cruento Cæſaris ſubiacerent imperio: & vt ad aulam Regis ætherei faciliùs per-

pergerent,ſub chlamyde terrenę militiæ latére diutiùs voluërunt, pręſtolantes deſupèr vocationem cæleſtis imperij. Acceptoq; cōſtanter ſpei clypeo, ſumpta fidei lorica & galea,ſecuri incedunt in hoſtis aciem. Vincunt pœnarum tormenta ſęuiſsima, carcerem & verbera,eculeum,ignem,& vngulas. Stridoribus catenarum colla ſubijciūt,trahuntur à noxijs manibus vinculati. Ad vltimum mucrone ſanguine fuſo,triumphali gloria decorati, ad ciues ſuperos cum palma victoriæ peruenerunt. Per eundem.

Poſt Communionem.

PIGNVS vitę æternæ capientes, maieſtatem tuam ſuppliciter deprecamur omnipotens Deus, vt ſanctorum martyrum tuorum Naboris & Felicis fulti patrocinijs, quod in imagine contigimus, manifeſta perceptione ſumamus. Per Dñm.

.xkkk. IN FESTO S. MARCELLINAE VIRGINIS, XVII. IVLII.

Celebrat hāc ſuam ſororem Ambr. li, tribus de virg. & epiſt. 33.

Super populum.

INTERCESSIO,quęſumus Dñe,beatiſsimę virginis Marcellinæ, tuam pro nobis placare non deſinat maieſtatem: & quę tibi placuit ſuæ mentis & corporis integritate, noſtram tibi deuotam iugiter efficiat ſeruitutem. Per Dominum.

Super ſind.

INTERVENIAT pro nobis,quæſumus Dñe,beatiſsima virgo Marcellina,quæ pro tui nominis amore, virginitatis laudatæ ꝓpoſitum, intemerato ſemper corpore & corde ſeruauit. Per Dñm.

Super oblat.

DEBITVM tibi Domine noſtræ reddimus ſeruitutis obſequium,ſuppliciter deprecantes: vt B. virginis Marcellinę ſuffragantibus meritis,plebis tuæ dona ſanctifices, quia pro eius honorabili inter ſanctas virgines cōfeſsione, laudis tibi hoſtias immolamus. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Glorioſę virginis Marcellinę ꝓferēda merita recolen-

recolentes: quam tanto munere ſublimare dignatus es, vt nō ſolùm integritatis donum illibata mente ſeruaret, verumetiam euangelica prefulgens lampade, bonorum operum incrementis excreſceret, & virtute fidei virgo prudentiſsima præpolleret. Quæ etiam terrenæ generoſitatis inſignia, Chriſti filij tui ſeruitute nobilitans, celeſti facta eſt thalamo multiplici decore condigna: intantùm, vt beatorum comitatu germanorum, velut duarum alarum fulta remigio, ad cæleſtem gloriam leta conſcenderet, & cum eiſdem immarceſcibilem perpetue vite coronam acciperet. Per eundem Chriſtum.

Poſt Communionem.

CAELESTIVM ſacramentorum refecti libamine, & preſentis feſtiuitatis gaudio ſaginati, ſupplces te Domine deprecamur, vt cuius congratulamur tripudio, eius ſemper protegamur auxilio. Per Dominum.

LIII. IN FESTO S. MATERNI EPISCOPI, XVII. IVLII.

Meminit huius Beda in Martyr. 15. Calen. Aug.

Super populum.

BEATI Confeſſoris tui Materni atque Pontificis fac nos Domine miranda preconia confiteri, vt eius adiuti preſidijs, maieſtati tue iugiter mereamur eſſe deuoti. Per Dominum.

Super ſind.

ADSIT nobis Domine, quæſumus, ſancta precatio beati Pōtificis tui Materni, quæ nos à terrenis affectibus inceſſanter expediat, & cæleſtia deſiderare perficiat. Per Dominum.

Super obl.

SACRANDVM tibi Domine munus offerimus, quo beati ſacerdotis tui Materni ſolennia recolentes, purificationem quoquè noſtris mentibus imploramus. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE

Aeterne Deus. Suppliciter exorantes, vt dum beati Materni confeſſoris tui merita veneramur, auxilium nobis tuæ propitiationis acquiſiſſe gloriemur: nec deſperemus de veniæ largitate, quam per eos qui tibi placuerunt, ſupplicanter expoſcimus. Per Chriſtum.

Poſt Com.

Beati confeſſoris tui Materni, quæſumus Domine, à malis omnibus glorioſa nos ſemper merita tueantur, in cuius ſolennitate percepimus tua ſancta lætantes. Per Dominum.

mmmm. IN FESTO S. MARIAE MAGDALENAE.

Super populum.

Devs, qui per os B. Mariȩ Magdalenæ, Dominicæ reſurrectionis gaudium, primùm ſanctis Apoſtolis præloquendo innoteſcere voluiſti, vt ipſa in ſecundo Adam fieret nuncius vitȩ, quæ in primo propinauerat poculum mortis: tribue, quæſumus, vt eius precibus infirmitas noſtra roboretur in terris, de cuius profectibus angeli gratulantur in cælis.

Super ſindonem.

Sanctae Mariȩ Magdalenȩ Domine ſupplicationibus tribue nos foueri: vt cuius venerabilem ſolennitatem pio celebramus obſequio, eius interceſsionibus commendemur. Per Dominum.

Super obl.

Mvnera noſtra, quæſumus Domine, B. Mariȩ Magdalenȩ glorioſa merita tibi reddant accepta, cuius oblationis obſequium vnigenitus filius tuus clementer ſuſcepit impenſum. Qui tecum viuit.

Præfatio.

Aeqvvm & ſalutare: Nos te pater omnipotens omni tempore glorificare, & in die feſtiuitatis hodiernȩ B. Mariȩ Magda- Ms.

lenę exultantibus animis prædicare. Quam ſic tui amoris igne accendere dignatus es, vt ad Chriſti filij tui veſtigia deuota corrueret, & eadem nardi piſticæ precioſo vnguento perfunderet. Oſculari quoquè ac lachrymis rigare, & capillis non ceſſat extergere, donèc audire promeruit, Dimiſſa ſunt tibi peccata, vade in pace. O beata fides, diuinæ miſericordiæ munita pręſidio. O digna cõuerſio, quæ tantum munus accepit : vt quæ anteà draconis antiqui, ſuis meritis, faucibus tenebatur adſtricta, Dominicæ reſurrectionis gaudia primùm ſanctis Apoſtolis nunciauit liberrima facta. Per eundem.

Poſt Communionem.

SVMPTO Domine vnico ac ſalutari remedio, corpore ſcilicet & precioſo ſanguine tuo, ab omnibus malis, quæſumus, B. Mariæ Magdalenę patrocinijs eruamur. Qui cum pat.

N.n n n. IN FESTO S. APOLLINARIS EPISCOPI ET MART. XXIII. IVLII.

Fit huius mentio in Marty. & paſſio ei' excuſa cũ Abdia de vit. apoſt.

Super populum.

MAIESTATIS tuę clementiam ſuppliciter deprecamur, omnipotens & miſericors Deus, vt ſicut vnigeniti filij tui agnitionem per beatiſsimi ſacerdotis & martyris tui Apollinaris prædicationem, populorum cordibus infudiſti, ità & nos, ipſius opitulantibus meritis, fidei ſtabilitate firmemur. Per eundem.

Super ſind.

BEATI ſacerdotis & martyris tui Apollinaris annua feſtiuitate lætantes, clementiam tuam ſupplices exoramus, omnipotens Deus, vt ſicut ille ob tanti agonem certaminis triumphali redimitus exultat corona, ità & nos orationum illius ſuffragio, tentationum tela ſuperantes, brauio lætemur æterno. Per Dominum.

Super obl.

FAMVLATVS noſtri ſacrificio, clementiſsime Deus, quod in com-

commemoratione celeberrimi ſacerdotis & martyris tui Apollinaris tripudianter offerimus,tuę,quęſumus, dignanter pręſentiam interſere maieſtatis,ipſius vt meritis & tibi ſit acceptabile, & nobis proſit ad veniam. Per Dominum.

Præfatio.

PER Chriſtum Dominum noſtrum. Cuius potentię ſeptus ꝑſidio Apollinaris digniſsimus pręſul, à principe Apoſtolorum Petro Rauennam mittitur,Ieſu de nomine incredulis nunciare. Qui dum mira virtutum illic ſigna conferret in Chriſto credentibus, ſæuis verberum flagellis ſæpè conteritur, & ſenile iam corpus ab impijs horrendis cruciatibus laniatur. Sed nè de ſuis vexationibus fideles trepident,in virtute nominis Ieſu Chriſti ſigna Apoſtolica perficit poſt tormenta.Puellam reſuſcitat mortuam,viſum conſpicuum cęcis reddit,& muto reſtaurat loquelam. Obſeſſam à dęmonio liberat, contagionem mundat leproſi, diſſoluta morbo ſanat peſtifero membra, portentum ſimulacri ſimul cum templo deiecit. O digniſsimus admiratione præconij Pontifex, qui cum Pontificij dignitate Apoſtolicam promeruit accipere poteſtatem. O fortiſsimus athleta Chriſti,qui ætatis iam frigeſcente calore, cōſtanter in pœnis eundem Ieſum Dei filium mundi ꝑdicat redemptorem.Quem vnà. M. s.

Poſt Communionem.

PRAESTA, quęſumus, omnipotens Deus, vt nullis nos permittas perturbationibus concuti, quos in Apoſtolicę confeſsionis petra ſolidâſti. Per Dominum.

oooo. IN FESTO S. IACOBI APOST.

Super populum.

DA nobis,quæſumus, Domine Deus noſter,vt ſicut in commemoratione beati Apoſtoli tui Iacobi temporali gratulamur officio,ità cum ipſo in tui vultûs delectatione perpetuo lętemur adſpectu.Per Dominum.

Super ſind.

SOLENNITATIS Apoſtolicę multiplicatione gaudẽtes, clementiam tuam deprecamur omnipotens Deus, vt tribuas iugiter nos eorũ & confeſſione benedici, & patrocinijs cõfoueri. Per Dñm.

Super obl.

OBLATIONES populi tui Domine, quæſumus, beati Apoſtoli tui Iacobi paſſio glorioſa conciliet: & quę noſtris nõ ſunt apta meritis, fiant tibi placita eius deprecatione. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Quia licèt nobis ſalutem ſemper operetur diuini celebratio ſacramenti, propenſiùs tamen confidimus affuturam, dum ſancti Apoſtoli tui Iacobi meritis & interuenientibus precibus exhibetur. Per Chriſtum.

Poſt Communionem.

BEATI Apoſtoli tui Iacobi, in cuius hodiè feſtiuitate corpore & ſanguine tuo nos refeciſti, quęſumus Domine, interceſſione nos adiuua: vt eius precibus gubernemur, cuius vtimur, te conſtituente, doctrina. Qui cum patre & ſpiritu ſancto.

De ſanctis Nazario & Celſo eſt ſerm. Amb. 92.

pppp. IN VIGILIIS SS. NAZARII ET CELSI.

Super populum.

DEVS humani generis conditor & redemptor, qui ineffabili pietatis munere martyrum tuorum glorioſa certamina potentiſſimus largitor remuneras: præſta, quæſumus, Eccleſiæ tuę, quæ ſanctorum martyrum Nazarij & Celſi lætatur triumphis, & à peccatorum ſeruari contagijs, & quod illi te confitendo meruerũt percipere, hoc populus tuus eorum conſequi mereatur ſuffragijs. Qui viuis & regnas.

Super ſind.

PRAESTA, quæſumus Dñe, vt ſicut populus Chriſtianus martyrũ tuorũ Nazarij & Celſi temporali ſolẽnitate cõgaudet, ità per-

frua-

fruatur æterna: & quod votis amantiſsimè celebrat, compleatur effectu. Per Dominum.

Super obl.

HOSTIAS tibi Domine pro ſanctorum martyrum tuorum Nazarij & Celſi commemoratione deferimus, ſuppliciter exorantes, vt indulgentiam nobis pariter conferant & ſalutem. Per Dominum.

Præfatio.

AEQVVM & ſalutare: Nos tibi Domine cæli terræque, Deus pater, gratias agere, quas hîc & per vniuerſum mundum Eccleſia tua, ſancta catholica, omnium viuentium mater, in honore nominis tui, per officia ſpiritalis obſequij, quotidiana deuotione & annua feſtiuitate multiplicat. Quæ fidelium tuorum innumeris paſsionibus compta, & beatiſsimorum martyrum tuorum Nazarij & Celſi ſanguine decorata, à dextris ſempiternę maieſtatis aſsiſtens, tot nũc illuſtrata patrocinijs gaudet, quot pignora perſequẽte mundo tranſmiſit ad cælum. Magnum hoc Domine pietatis tuæ & ineffabile ſacramentum, vt de illorum potiùs ſalute lętetur Eccleſia, quos puniſſe mundus exultat. Atque illos magìs acquiſiſſe gaudeat, quos pro veritate certantes ſeculi gladius interemit. O beata mater, natorum ſuorum glorificata tormentis, quos non planctu, non gemitu ad inferna deducit, ſed ad cæleſtia & ęterna migrantes, perpetua laude proſequitur. Per Chriſtum Dominum.

Poſt Communionem.

PRAESTA, quęſumus, omnipotens Deus, vt ſanctorum tuorũ Nazarij & Celſi cæleſtibus myſterijs celebrata ſolennitas, indulgentiam nobis tuæ propitiationis acquirat.

qqqq. IN FESTO EORVNDEM, XXVIII IVLII.

Super populum.

EXAVDI Domine preces noſtras, vt populus tuus qui ſub tantis ſanctorum martyrum tuorum Nazarij & Celſi patrocinijs eſt conſtitutus, & à ſuis offenſionibus liberetur, & ab omnib9 tueatur aduerſis. Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.

Super ſind.

TRIBVE nobis, quæſumus, omnipotens Deus, ſanctorū tuorum Nazarij & Celſi deſiderata commercia: vt quorum perpetua dignitate ſacra myſteria frequentamus in terris, & præſentia nobis ſubſidia poſtulent, & æterna. Per Dominum.

Super obl.

SVSCIPE, quæſumus, Domine munera populi tui, pro martyrum tuorum Nazarij & Celſi feſtiuitate ſanctorum, & ſyncero nos corde perfice benignus acceptos. Per Dominum.

Præfatio.

M. S. AEQVVM & ſalutare. Nos tibi ſumme Deus gratias agere, & in hac triumphali die noſtræ deuotionis pandere vota, in qua martyr ſanctus roſeo luſtratus cruore Nazarius, cæleſte meruit conſcędere regnum. Qui dum per innumera tormentorum acerba ſupplicia crudeliùs vexaretur, tyrannicam rabiem fidei conſtantia ſuperabat. Nec potuit perſecutorum illatis cedere minis, quandò pro ſe certante ipſe author victoriæ Chriſtus Dominus dimicabat. Ducitur intereà ad templum idolis pręlibare profanis, quorū portenta, diuino fultus pręſidio, mox vt ingreſſus eſt, redegit in puluerem. Ob hoc & liquidas maris in vndas longiùs à terra proiectus, angelici muneris famulatu, ſolida inter fluctus veſtigia præfigebat. O felix & inclytus Domini præliator, qui mundi congreſſus principi, innumeram populi multitudinem vitæ ſociauit æternę. Inter quos & ſacri p̄lij bellatorem, Celſum videlicet fideliſsimum teſtem, dum martyrij docuit certare ad palmam, pariter meruerunt cęleſtis patriæ peruenire ad regnum. Per Chriſtum.

Poſt Com.

Protege, quęſumus, Domine plebem tuam, & feſtiuitatem martyrum tuorum Nazarij & Celſi, quam nobis tradis aſsiduè, debitam tibi perſolui precibus concede ſanctorum. Per Dominum.

rrrr. IN FESTO S. MARTHAE VIRG. ET HOSPITAE DOMINI.

Super populum.

Omnipotens clementiſsime Deus, cuius filius in æde B. Marthę hoſpitari dignatus eſt: da, quęſumus, vt eius meritis, quę illum ſuſcepit placidè, in æde polorum miſericorditer hoſpitari valeamus. Per eundem filium.

Super ſind.

Da, quæſumus, miſericors Deus, vt qui B. Marthæ filij tui hoſpitę feſtiuitatem colimus, eius meritis à cunctis aduerſitatibus liberemur. Per eundem.

Super obl.

Svscipe & ſanctifica Adonai Deus hoc munus oblatum, & concede, vt ad ſalutem noſtram carnem & ſanguinem filij tui meritis illius ſuſcipiamus, quæ illum gratanter hoſpitio ſuſcepit. Qui tecum viuit & regnat.

Præfatio.

Aeterne Deus. Et in celebritate beatiſsimę Marthæ imperatorem cælorum dignis laudibus extollere, quem in ſuis ædibus hoſpitio deuota ſuſcepit, & pietatis obſequium ei ſolicita miniſtrauit. Vndè & quatriduanum fratrem ſuum Lazarum ab inferis reſuſcitari obtinuit, & in aula cęleſtis imperij cum eodem hoſpite Chriſto inſeparabiliter ſociari promeruit. Quem laudant angeli.

Poſt Com.

Quęſumus, omnipotens Deus, vt pijs ſacramentis quę ſumpſimus,

mus,& meritis B. Marthæ filij tui hoſpitæ, ad gaudia pertingamus æterna. Per eundem.

Facit huius mentionem ſuprà Ambr. in can. Miſſ.

Sſſſ. IN FESTO S. CALIMERI EPISCOPI ET MART. VLT. IVL.

Super populum.

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, ſolennitatẽ huius diei propitius intuere,& Eccleſiam tuam interceſsione beati Calimeri pontificis & martyris tui,continua fac celebritate gaudere, omniumq́ue in te credentium vota perfice.Per Dominum.

Super ſind.

DEVS author mundi & conditor, qui ſanctis tuis in confeſsione tui nominis virtutem atque victoriam contuliſti: præſta populo tuo,vt cuius annua celebritate deuotis exultat obſequijs, eius ſuffragijs tuæ pietatis conſequatur auxilium. Per Dominum.

Super obl.

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, qui beatum Calimerum martyrem tuum põtificalibus infulis decorâſti: præſta, quęſumus, nos eius exemplo & magnifico interuentu,tibi dignè munera cõſecrare, ac mundi gloriam mente deſpicere, & cælum ſemper ambire. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Et in hac die, quam beati Calimeri paſsio conſecrauit,& nobis venerabilem exhibuit,prædicare. Qui euangelica prędicatione imbutus,doctrinis cęleſtibus educatus,electione dignitatis conſpicuus, & martyr inſignis, & ſacerdos refulſit egregius. Per Chriſtum.

Poſt Com.

DEVS, qui es tuorum antiſtitum potentiſsimus illuſtrator,tribue,quæſumus, vt per hæc ſacramenta quæ ſumpſimus,& beatiſsimi pontificis & martyris tui Calimeri magnificis exemplis pariter

riter & monitis informati, ſeculi iſtius caliginem ſine periculo tranſeamus. Per Dominum.

tttt. IN FESTO SS. MACHABAEORVM MART. ET DEPOSIT. S. EVSEBII PRESBYT.

De S. Euſebio Vercellẽſi tractat Amb. epiſt. 82.

Super populum.

ADESTO Domine ſupplicationibus noſtris, & interceſſionibus beatiſsimorum martyrum tuorum Machabęorũ, perpetuam nobis miſericordiã benignus impende. Per Dominum.

Super ſind.

ANNVE nobis, quæſumus, omnipotens Deus, vt ſanctorum martyrum tuorum Machabæorum ſuffragijs adiuuemur: vt ſicut eis copioſa victoria dedit triumphum, ità & nobis cõtinuum pręſtet auxilium. Per Dominum.

Super obl.

SVSCIPE, quæſumus Domine, & ſanctifica hoc ſacrificiũ populi tui, vt quod in honore beatiſsimorũ martyrum tuorum Machabęorum, offertur ad gloriam, nobis tribuas ad ſalutem perpetuã. Per Dominum.

Præfatio.

AEQVVM & ſalutare: Nos in honore nominis tui Domine, ſanctos martyres tuos Machabæos annua feſtiuitate cum omni admiratione pręferre, natiuitate fratres, paſsione germanos, quos glorioſa mater vtero concepit & mente: vt quos ſecundùm carnẽ genuerat mundo, eoſdem omnipotenti Deo ſpiritu fœcunditatis generaret ad gloriã: Nam qui nati fuerant carnaliter ad mortem, religiosè moriebantur ad vitã. Abſcindũtur linguę, cutes capitũ auferuntur: & inter hęc glorioſiſsimi iuuenes non dolebãt quòd crudeliùs punirentur, ſed exultabant quòd glorioſiùs interirent, vt inuicèm ſibi eſſent & ſolatium, & exemplum. Poſt quos omnes

& ipſa exultans ſanguinis mater & fidei, nouiſsimè ſubſecuta eſt: non vt vltima eſſet, ſed vt fructus ventris ſui pręmitteret Deo, & pignora ſua ſecura ſequeretur. Quid illud, quantaque exultatione dicendum eſt, quòd paſsionis ipſorum die, de hoc mundo profectus eſt ad æternam ſedem teſtis fidei, & veritatis confeſſor Euſebius? Qui etiam die, quo paſsi ſunt martyres veterum præceptorum, eodem die noui teſtamenti propugnator aſſumptus eſt. Illi diſceſſerunt, Iudaicę legis mandata ſeruantes: hic requieuit, inſeparabilis Trinitatis aſſerens vnitatem. Quam laudant.

Poſt Com.

PRAESTA, quęſumus, omnipotens Deus, vt quorum memoriam ſacramenti participatione recolimus, fidem quoquè proficiendo ſectemur. Per Dominum.

Meminit & huius Ambr. in Can. Miſſ.

vuuu. IN FESTO S. PERPETVAE MATRIS S. NAZARII., IIII. AVGVSTI.

Super populum.

DEVS, qui B. Perpetuæ vterum glorioſo martyre Nazario tua gratia fœcundâſti: da, quęſumus, vt eius meritis adiuti, ſincera fide & ſanctis operibus fœcundemur, & perpetuam in cælis gloriam conſequamur. Per Dominum.

Super ſindonem

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, qui per beatam Perpetuam, Affricanum eius coniugem cum filio Nazario ad lucem fidei, tuæ gratiæ dono conuertiſti: præſta, quæſumus, vt relictis vitiorum tenebris, ad te qui es lumen indeficiens, conuertamur. Per Dominum.

Super obl.

NOSTRAE deuotionis munera Domine, in honore S. Perpetuæ tuis altaribus offerentes, maieſtatem tuam ſuppliciter exoramus,

mus, vt & tibi grata ſemper exiſtant,& ad ſalutem noſtram profi-
ciant. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus: Qui tuæ maieſtatis potentiam in ſexu fœmineo multipliciter operoſam & mirabilem manifeſtans, beatam Perpetuam ſic tuæ gratiæ radio illuſtrâſti, vt execrato gentilitatis errore,ab Apoſtolorum Principe baptizata,non ſolùm filium Nazarium ad Chriſti cultum flecteret,ſed & Affricanum eius infidelem virum, Iudaici ritûs cultorem,fidelis mulier duplici lucro ditata, Chriſtianorum collegio ſociaret. Hæc miſericordiæ operibus exuberans, indigentibus ſubuenit, & afflictos miſeria conſolatur. Hæc beatorum martyrum corpora pio tradidit ſtudio ſepulturis, hęc miris corruſcans virtutibus,& in ſinceritate fidei & operum ſanctitate perſeuerans, carnis deſerens clauſtrum, lęta migrat ad Chriſtum. Quem laudant.

Poſt Com.

CONCEDE, quæſumus, omnipotens Deus, vt ſacramentum corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti, quod ad S. Perpetuę laudem percepimus & honorem, in nobis mentis & corporis medicinam ſalutiferam operetur. Per eund.

Xxxx. IN VIGILIIS S. LAVRENTII.

De hoc s. habet Ser. Ambr. 1. & 2.

Super populum.

ANNVE nobis,quæſumus,omnipotens Deus,vt beati Leuitę & martyris tui Laurentij veneranda ſolennitas & deuotionem nobis augeat,& ſalutem. Per Dominum.

Super ſind.

DEVS,cuius * claritatis ardore beatus Laurẽtius Leuita & martyr edaces incendij flammas,contempto perſecutore, deuicit: cõcede propitius,vt omnes qui martyrij eius merita veneramur,protectionis tuæ muniamur auxilio.Per Dominum.

* charitatis

Super obl.

SVSCIPE Domine hæc munera populi tui, quæ tibi in B. Leuitæ & martyris tui Laurentij feſtiuitate offerimus, vt per eadem ſicut confidimus, tuæ pietatis ſentiamus auxilium. Per Dominum.

Prefatio.

AEQVVM & ſalutare: Nos tibi omnipotens Domine gratias agere, B. Laurẽtij Leuitę & martyris tui ſolennitatẽ celebrãtes. Cui fidem confeſsionemq; non abſtulit ignis accẽſus, ſed vt clariùs luceret, accendit. Nam ſicut aurum flammis nõ vritur, ſed probatur: ſic beati Martyris ſancta ſubſtantia non conſumitur, ſed apparatur cæleſtibus ornamentis. Per Chriſtum Dominum.

Poſt Commun.

Indulgentiam tuam Domine nobis, quæſumus, ſancti Laurentij poſtulet grata precatio, per dilectiſsimum filium tuum, Deum, Dominum, & Saluatorem noſtrum. Qui tecum.

yyyy. IN FESTO EIVSDEM.

Super populum.

ANNVE, quęſumus, omnipotens Deus, vt ſicut beatus Leuita & martyr tuus Laurentius, ignium globos, te protegẽte, euaſit: ità fidelis populus huius aduerſitatem ſeculi, te auxiliante, euadat. Per Dominum.

Super ſind.

BEATI Leuitæ & martyris tui Laurentij nos, quæſumus Domine, foueant continuata præſidia: Quia non deſinis propitius intueri, quos promiſsis auxilijs cõceſſeris adiuuari. Per Dominum.

Super obl.

VT grata tibi ſit, quęſumus Domine, noſtræ ſeruitutis oblatio, beatus Leuita & martyr tuus Laurentius natalitio ſuo obtineat. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus: Qui hodierna die Leuitæ tui Laurentij fidem auream igne ardentiſsimo comprobâſti, vt eſſet tibi hoſtia viua, hoſtia ſancta, in odorem ſuauitatis accenſa. O glorioſi certaminis virtus, ô inconcuſſa conſtantia mentis. Stridunt membra viuentis ſuper craticulam impoſita, & prunis ſęuientibus anhelantis, vt & tibi hoſtia fieret, & ad triumphum martyrij intrepidus perueniret. Per Chriſtum.

Poſt Communionem.

CONSERVA in nobis Domine munus tuum: & quod, te donante, pro ſolennitate B. Leuitæ & martyris tui Laurentij percepimus, * ad ſalutem nobis præſtet & pacem. Per Dominum. *id ſalutē

zzzz. IN FESTO S. HIPPOLYTI.

Super populum.

INTERCESSIO Domine beati Hippolyti martyris tui, & tuam nobis nō deſinat placare iuſtitiam, & noſtrum tibi deuotum efficere famulatum. Per Dominum.

Super ſind.

SANCTI martyris tui Hippolyti Domine, quæſumus, veneranda feſtiuitas, ſalutaris auxilij nobis præſtet augmentum. Per Dominum.

Super obl.

OFFERIMVS tibi Domine preces & munera, quæ vt tuo ſint grata conſpectui, beati martyris tui Hippolyti precibus adiuuemur. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Noſque in hac ſolennitatis die, beati martyris tui Hippolyti, ad tui nominis gloriam exultare. Quia te verum ducem conſiderans, miles tuus eſſe maluit, quàm dux militum comprobari. Beatumque Laurentium ſuæ cuſtodiæ mancipatum,

non perſecutus eſt,ſed ſecutus. Qui cùm theſauros Eccleſię diſcutit, inuenit theſaurum, non quem tyrannus eriperet, ſed quem pietas poſsideret. Inuenit theſaurum, vndè veræ diuitiæ peterentur. Spreuit fauorem tyranni, vt cum regis perpetui gratia probaretur. Membris diuidi non refugit, nè nexibus diuelleretur æternis, quia ſolùm vitę dilexit authorem. Quem vnà tecum.

Poſt Communionem.

SACRAMENTI tui Dñe communio ſumpta nos ſaluet, & in tuę veritatis luce confirmet. Per Dominum noſtrum.

Aaaaa. IN VIGILIIS ASSVMPTIONIS MARIAE.

Super populum.

SVBVENIAT Dñe plebi tuę Dei genitricis oratio. Quam etſi per conditionem carnis migrâſſe cognouimus, in cęleſti tamẽ gloria pro nobis orare ſentiamus. Per Dñm.

Super ſind.

MAGNA eſt Domine apud clementiam tuam Dei genitricis oratio, quam idcircò de p̃ſenti ſeculo tranſtuliſti, vt pro peccatis noſtris apud te fiducialiter intercedat. Per Dominum.

Super oblat.

SVSCIPE, quęſumus, Domine ſacrificium placationis & laudis: quod nos interueniente ſancta Dei genitrice, ſemperque virgine Maria, cuius feſtiuum Aſſumptionis diem celebramus, & perducat ad veniã, & ad perpetuã gratiarũ cõſtituat actionẽ. Per Dñm.

Præfatio.

PER Chriſtum Dominum noſtrum. Et in huius diei venerãda feſtiuitate gaudere, in qua ſancta DEI genitrix mortem ſubijt temporalem, nec tamen mortis nexibus deprimi potuit, quæ filium tuum Dominum noſtrum de ſe genuit incarnatum. Cuius interceſsione quæſumus, vt mortem euadere poſsimus animarũ. Per eundem.

Poſt

Poſt Communionem.

MENSAE cæleſtis participes effecti, imploramus clementiam tuam Domine Deus noſter, vt qui feſta Dei genitricis colimus, à malis imminentibus eius interceſsionibus liberemur. Per Dominum.

bbbbb. IN FESTO ASSVMPTIONIS EIVSDEM.

Super populum.

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, qui terrenis corporibus, verbi tui veritatis filij vnigeniti, p venerabilem ac glorioſam, ſemperq; virginem Mariam, ineffabile myſterium coniungere voluiſti: petimus immenſam clementiam tuam, vt quod in eius veneratione depoſcimus, te propitiante, conſequi mereamur. Per Dominum.

Super ſind.

CONCEDE nobis, quęſumus, omnipotens Deus, ad B. Mariæ ſemper virginis gaudia æterna pertingere, de cuius nos veneranda aſſumptione tribuis annua ſolennitate gaudere. Per Dominum.

Super obl.

INTERCESSIO, quæſumus Domine, B. Marię ſemper virginis munera noſtra commendet, noſq; in eius veneratione tuæ maieſtati reddat acceptos. Per Dñm.

Præfatio.

AEQVVM & ſalutare: Nos te * in tuis ſacratiſsimis virginibus, exultantibus animis laudare, benedicere, & prędicare. Inter quas beata Dei genitrix intemerata virgo Maria, glorioſiſsimè fulget, cuius aſſumptionis diem omni deuotione colendum, pręſenti ſacrificio celebramus. Per Chriſtum.

* in veneratiõe ſacrarum virginũ.

Poſt Communionem.

CAELESTI munere ſatiatos, q̃ſumus, omnipotẽs Deus, tua nos pro-

protectione cuſtodi, & caſtimoniam & pacem mentibus noſtris atque corporibus, intercedēte ſancta Maria, propitiatus indulgeas: vt veniente ſponſo filio tuo vnigenito, accenſis lampadibus, eius digni pręſtolemur occurſum. Qui tecum.

ccccc. IN FESTO SS. MAMMETIS ET AGAPITI, XVII. AVGVST.

Super populum.

AVXILIVM tuum Domine nobis, quæſumus, placatus impende, & intercedentibus ſanctis martyribus Mammete & Agapito, dexteram ſuper nos tuę propitiationis extende. Per Dominum.

Super ſind.

SANCTORVM Martyrum tuorum Domine Mammetis & Agapiti merita nos precioſa tueātur: in quibus tuæ maieſtatis opera prędicantes, & præſens capiamus adiutorium, & futurum. Per Dominum.

Super obl.

SVSCIPE Domine munera, quæ in eorum tibi ſolennitate deferimus, quorum confidimus patrocinio liberari. Per Dominum.

Præfatio.

M. S. AETERNE Deus. Glorioſique martyris tui Agapiti, perennis diem triumphi debita veneratione recolere: Qui dum adhuc puerilibus degens ſub annis, fidei virtute proficeret, ætatisque modum mente tranſcenderet, ſeculi contemnendo ludibria, & principum abolenda pręſtigia, martyrij corona ſuperna liber petijt atria. Tuo etiam Domine amore ſuccenſus Mammes beatiſsimus martyr, glorioſam promeruit conſequi certaminis palmam. Qui peſtiferam ſacrilegorum plebem deſpiciens, maluit habitare cum beſtijs, quàm mundi commoda cum infidelibus poſsidere. Ob hoc & voce

voce diuina admonitus, Euangelium inuenire meruit, vt qui polluta incredulorum deſpexit colloquia, ſui cõditoris verbo ſedulus perfrui mereretur. Cui & beſtiæ, depoſita feritate, famulari non deſinunt, dum ſuorum vberum fructus Chriſti famulo ſpontè miniſtrant. Mittitur intereà, vt exhibeatur carnifici, qui paratus dimicare pro Chriſto, ad ſtadium deuotus occurrit. Illic pœnarum acerbitate vexatus, Dei filium voce libera profitetur. Suſpenſus denique torquetur, carcereo ſqualori ſubijcitur, ferarum horrendis morſibus exhibetur, camino vrendus includitur, iniquorum traditur manibus lapidandus: ſed feralis illa inſatianda rapacitas, mitis efficitur, & igneus globus incolumem Chriſti martyrem conſeruauit. O ineffabilis æterni regis potentia, ô admiranda clementia redemptoris, qui * ob martyrum dignitatem dat intellectum beſtijs, & elementis propriam tollit virtutem, vt vniuerſi qui tibi ſeruiunt, te Deum verum glorificent, te omnium diſcant eſſe factorem. Per eundem. *pro martyrum dignitate

Poſt Com.

PROTEGAT, quæſumus, Domine populum tuum & participatio cæleſtis indulta conuiuij, & precatio collata ſanctorum. Per Dominum.

ddddd. IN FESTO S. BARTHOLOMAEI.

Super populum.

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, qui huius diei venerandam ſanctamq; lætitiam B. Apoſtoli tui Bartholomæi feſtiuitate tribuiſti, da Eccleſię tuę, quæſumus, & amare quod credidit, & prędicare quod docuit. Per Dominum.

Super ſindonem.

SVPPLICATIONIBVS Apoſtolicis beati Bartholomęi Domine, quæſumus, Eccleſiæ tuæ commendetur oratio, cuius

magnificis prædicationibus eruditur. Per Dominum.

Super obl.

HAEC hoſtia Domine, quæſumus, beati Bartholomęi Apoſtoli interceſsionibus, & ab occultis reatibus Eccleſiam tuam ſemper expediat,& manifeſtis conueniẽter expurget. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Qui diſcipulis Chriſti tui prædicantibus Trinitatem, tuam mundo mirabiliter dignatus es oſtendere maieſtatem. Inter quos beatiſsimum Bartholomęum, magna virtutum prorogatiua colendum, benigna tuî proſpectio ad populum miſericorditer direxit longinquum. Quem licèt humana penitùs conuerſatione remotum, tibi tamen prædicationum augmento meruit conſignare vicinum. O quantis pręconijs Apoſtolum mirabilem celebrandum,cui dum ad ſeminandam fidem, proximorum corda non ſufficerent populorum,alatis quaſi veſtigijs extremos terrarum fines penetrauit Indorum. Hic,cùm languentium innumera caterua templum ingreſſa eſſet dęmonicum, effecit ilicò,vt nullum cultoribus dæmon pręberet reſponſum. Regiam à diabolica contagione liberauit puellam, ſolutisque nexibus, patri repræſentauit ſaniſsimam.Rex reginaque ſimul baptizantur, cum gente, vrbiumque duodecim accolę te Deum patrem omnipotẽtem corpore ſequuntur & mente. Ad extremum verò, idolorum

Polemij delatione Pontificũ, Polimij regis frater tyrannus, B. Apoſtolum in fide conſtantem,cęſum atq; excoriatum, acerrimam fecit ſuſcipere mortẽ. Qui tñ mortis perferendo diſcrimẽ glorioſi certaminis,ad cæleſte regnum ſecum reportauit triumphum.Per eundem.

Poſt Communionem.

SVMPSIMVS Domine pignus ſalutis æternę,B.Bartholomæi Apoſtoli tui ſolennia celebrantes:p̃ſta,quęſumus,vt cuius in terris merita veneramur,eius precibus ad gaudia pertingamus æterna. Per Dominum.

Fuit is paſſus Arelati ſub Dioclet. vt teſtantur martyrol. & Euſeb. Emiſs. ac Greg. Turon. de mart. cap. 67. cum 3. ſequent.

Eeeee. IN FESTO S. GENESII, XXV. AVGVST.

Super populum.

BEATI martyris tui Geneſij nos faciat, quęſumus Domine, paſsio veneranda lætantes, & vt eam ſufficienter recolamus, dignos efficiat. Per Dominum.

Super ſind.

SANCTI martyris tui Geneſij merita nos, quæſumus Dñe, precioſa tueantur, in quibus tuę maieſtatis opera prędicantes, & p̄ſens capiamus adiutorium, & futurum. Per Dominum.

Super obl.

HOSTIAS, quæſumus Domine, quas in ſolennitate beati martyris tui Geneſij ſacris altaribus exhibemus, propitius reſpice, vt nobis indulgentiam largiendo, tuo nomini dent honorem. Per Dominum.

Præfatio.

AEQVVM & ſalutare: Nos tibi, omnipotens Domine, gratias agere, & in hac triumphali die, conſona exultatione laudare: Qua beatus Geneſius celeberrimus martyr, pro Chriſti confeſsione nominis, mortem ſuſcipere non expauit. Hic dum terreno imperio inimicæ artis placeret induſtria, renuit mundanæ delectationis lętitiam, vt eſſet gaudiorum cęleſtium perennis poſſeſſor. Nam cùm vnda ſacri dilueretur baptiſmatis, & intrà cęli ſecreta ſuæ cōfeſsionis authorem videre promeruit, & ſanctum ſpiritum in columbę ſpecie ſibi adeſſe cognouit. O beata fides, diuino fulta præſidio. O digna conuerſio, Deifico luſtrata decore: quæ antè meruit gloriam videre cæleſtem, quàm pro ipſius authoris gloria in agone certâſſet. Hic etiam innocentum animas, CHRISTI pro nomine damnatas morti, & intrà cæleſtia regna conſpexit, & qua eſſet luce collocandus, agnouit. Sic nimirùm

coram tyranno ſtetit immobilis, vt poſt varias minas verberumq́; terrores, per ſui ſanguinis effuſionem, & nobis glorioſum ſe martyrem, & cæleſtium ciuium monſtraret eſſe conſortem. Per eundem Chriſtum.

Poſt Communionem.

PLEBEM tuam Domine B. martyr tuus Geneſius interuẽtor attollat, & quam de ſuo facit martyrio gratulari, dignam imploret tuæ pietatis exiſtere ſacramentis. Per Dominum.

ffff. IN DECOLLATIONE S. IOANNIS BAPTISTAE.

Super populum.

PROTEGAT Eccleſiam tuam Deus oratio veneranda beatiſsimi pręcurſoris & martyris tui Ioannis Baptiſtæ, & cui frequentiam deuotionis impendit, perpetuæ poſcat redemptionis effectum. Qui cum patre.

Super ſind.

PERPETVIS nos Domine, quæſumus, ſancti Ioannis Baptiſtæ tuere pręſidijs: & quanto fragiliores ſumus, tanto magis neceſſarijs attolle ſuffragijs. Per Dominum.

Super obl.

AVXILIENTVR nobis, Domine, B. pręcurſoris & martyris tui Ioannis Baptiſtę venerãda merita paſsionis, & hæc nobis hoſtia tuę placationis exiſtat. Qui cum patre.

Præfatio.

AEQVVM & ſalutare: Nos tibi omnipotens Domine gratias agere, teq́ue omni tempore benedicere, & in hac præcipui feſtiuitate diei laudare. In quo beatus Ioannes Baptiſta martyrij eſt coronam adeptus, quo inter natos maior nemo extitit mulierum. Nuptias prohibendo illicitas, glorioſum martyrij triumphum, capite truncatus, obtinuit. Et Dñm Ieſum Chriſtum, mũdi ſal-

ſaluatorem veniſſe corporali præſentia demonſtrauit: eius quoquè deſcenſionem præcurrens, inferis nunciauit. Et ideò cum.

Poſt Com.

SANCTI Ioannis Baptiſtæ & martyris tui Domine, quæſumus, veneranda feſtiuitas, ſalutaris auxilij nobis præſtet effectum. Per Dominum.

ggggg. IN FESTO S. EVPHEMIAE, XVI. SEPT.

Meminit Ado in Martyrol.

Super populum.

CONCEDE, quęſumus, omnipotens & miſericors Deus, vt beata Euphemia, quæ virginitatis pariter & martyrij promeruit palmam, interceſſionibus ſuis & præſentis vitæ remedia nobis conferat, & æternam ſalutem. Per Dominum.

Super ſind.

DEVS, qui B. virgini & martyri tuæ Euphemię pro tuo nomine dimicanti, fidem & conſtantiam prębuiſti: concede nobis ſupplicantibus, vt ſicut illa horrenda vicit augmenta pœnarum, ità & nos ſęuiſſimi hoſtis vitia, te auxiliante, vincere valeamus. Per Dominum.

Super obl.

MVNERA quęſumus Domine, quæ in B. Euphemię celebritate deſerimus, ità gratię tuæ efficiantur accepta, ſicut eius tibi placitum extitit paſſionis certamen. Per Dominum.

Præfatio.

PER Chriſtum Dominum noſtrum. Per quem virgo alma triumphatrix Euphemia, virginitatis retinens mitram, paſſionis meruit veſtiri corona. Cuius precibus inimicus hoſtis euincitur, priſcus aduerſarius ſuperatur. A fornacis igne virgo ſoſpes eripitur, duri lapides in puluerem conuertuntur. Feræ manſueſcunt,

Citat hãc præfationẽ Iacob. Bergom. de claris mulieribus c. 104.

collaque ſubmittunt,atque omnia pœnarum ſupplicia eius oratione ſuperantur. Nouiſsimè gladij mucrone confoſſa, carnea relinquens clauſtra,cæleſti choro iungitur læta. Hæc ſacra virgo tibi Domine Eccleſiam tuam commendet: Hęc pro nobis peccatoribus interpellet,hæc vota noſtra,vt virgo vernula illibata,tibi pręſentet. Per eund.

Poſt Com.

SANCTIFICET nos Domine,quęſumus,tuí perceptio ſacramenti, & interceſsio B. martyris tuæ Euphemię, tibi reddat acceptos. Per Dominum.

Meminerunt Martyrol.

hhhhh. IN FESTO S. EVSTORGII EPISCOPI MEDIOL. XVIII. SEPTEMBR.

Super populum.

BEATI ſacerdotis & confeſſoris tui Euſtorgij nos, quæſumus,Domine foueat precioſa confeſsio, & pia iugiter interceſsio tueatur. Per Dominum.

Super ſind.

VOTA populi tui Domine propitius intende,& cuíus nos tribuis annua ſolennia celebrare, fac gaudere ſuffragijs. Per Dominum.

Super obl.

PRO ſancti confeſſoris tui Euſtorgij commemoratione, munera tibi Domine,quæ debemus,exoluimus: pręſta,quæſumus,vt remedium nobis perpetuę ſalutis operetur. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus: Quandò enim tibi ſufficienter Domine referre gratias valeamus? qui ideò nos ſolennitatibus martyrum atq; confeſſorum frequenter exerces,vt & deuotione continua excites ad profectum,& fragilitatem noſtram pijs interceſſoribus benignus

nignus attollas: Et quæ proprijs non meremur operibus, tibi placitis ſuffragatoribus impetremus. Inter quos debitæ pietatis obſequium ſancto ſacerdoti & confeſſori tuo Euſtorgio exhibentes, potentiam tuam Domine, cuius gratia talis extitit, prædicamus, atque per eum nobis indulgentiam credimus non negandam. Per Chriſtum.

Poſt Com.

QVAESVMVS, omnipotens Deus, vt hodiernæ munus, ſolennitatis acceptum, & corporibus noſtris ſalutem præſtet, & mentibus. Per Dominum.

IIIII. IN FESTO S. MATTHAEI.

Super populum.

PRAESTA, quęſumus, omnipotens Deus, vt qui iugiter beati Apoſtoli & Euangeliſtæ tui Matthęi defenſione munimur, nec ſuccumbamus vitijs, nec opprimamur aduerſis. Per Dominum.

Super ſind.

BEATI Apoſtoli & Euangeliſtæ Matthęi Domine precibus adiuuemur, vt quod poſsibilitas noſtra non obtinet, eius nobis interceſsione donetur. Per Dominum.

Super obl.

BEATI Apoſtoli & Euangeliſtæ tui Matthæi ſupplicationibus Domine, quęſumus, tibi noſtra grata ſint munera, in cuius ſolennitate tuis altaribus exhibentur. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus: Qui Eccleſiam tuam in tuis fidelibus vbiquè pollentem, apoſtolicis facis conſtare doctrinis: præſta, quęſumus, vt per quos initium diuinæ cognitionis accepit, per eos vſque in finem ſeculi, capiat regni cæleſtis augmentum. Per Chriſtum.

Poſt

Poſt Communionem.

PERCEPTIS Domine ſacramentis, beato Matthæo Apoſtolo tuo & Euangeliſta interueniente, deprecamur, vt quæ pro eius celebrata ſunt gloria, nobis proficiant ad medelam. Per Dominum.

De Dedicat. Eccleſiæ eſt Ser. Amb. 89.

LIIII. DOM. III. OCTOBR. IN DEDICATIONE ECCLESIAE MAIORIS.

Super populum.

DEVS, qui de viuis & electis lapidibus ęternum nomini tuo condis habitaculum, da ædificationi huic incrementa iuſtitię, vt ab omnibus hîc inuocantibus nomen tuum, protectionis tuæ auxilium ſentiatur. Per Dominum.

Super ſindonem.

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, qui in omni loco dominationis tuæ totus aſsiſtis, & totus operaris: adeſto inuocationibus noſtris, & huius domûs, cuius es fundator, eſto protector. Nulla hîc nequitia contrarię poteſtatis obſiſtat, ſed virtute ſancti ſpiritûs operante, fiat hîc tibi ſemper purum ſeruitium, & deuota libertas. Per Dominum. in vnitate eiuſd.

Super obl.

DEVS, qui ſacrandorum tibi author es munerum, ad ſanctificationem loci huius propitius adeſſe dignare, vt qui hęc in tui nominis honore condiderunt, protectorem te habere in omnibus mereantur. Per Dominum.

Præfatio.

PER Chriſtum Dominum noſtrum: Qui eminentiam acceptę Eccleſiæ tradidit, quam pro honore percepto & reginam conſtituit, & ſponſam. Cuius ſublimitati vniuerſa ſubiecit, ad cuius iudicium conſentire iuſsit è cęlo. Hæc eſt mater omnium viuentium,

tium,filiorum numero facta ſublimior,quæ per ſpiritum ſanctum quotidiè Deo filios procreat,cuius palmitibus mundus omnis impletus eſt. Quæ propagines ſuas ligno baiulante ſuſpenſas, erigit ad regna cælorum. Hęc eſt ciuitas illa ſublimis, iugo montis erecta, perſpicua cunctis,& omnibus clara. Cuius conditor & inhabitator eſt idem Dominus noſter Ieſus Chriſtus filius tuus. Quem vnà.

Poſt Commun.

BENEDICTIONIS tuæ,quęſumus Domine,plebs tibi ſacra fructus reportet & gaudium: vt quod in huius feſtiuitatis die, corporali ſeruitio exhibuit, ſpiritaliter ſe retuliſſe cognoſcat. Per Dominum.

mmmmm. IN DEDICATIONE ECCLESIAE MINORIS.

Super populum.

DEVS, qui loca nomini tuo dicata ſanctificas, effunde ſuper hanc orationis domum gratiam tuam, vt ab omnibus hîc te inuocantibus,auxilium tuæ miſericordię ſentiatur. Per Dominum.

Super ſind.

POPVLVM tuum Domine propitius intuere,& in templo nomini tuo ædificato, tuam pietatem inuocantes, miſerationis tuæ potiantur auxilio. Per Dominum.

Super obl.

QVAE in hoc altari propoſita munera Domine oculis tuæ maieſtatis offerimus,ſancti tui N. quęſumus ſupplicationibus propitiatus aſſume. Per Dominum.

Pręfatio.

AETERNE Deus: Qui hanc Eccleſiam nomini tuo dicatam, annua feſtiuitate illuſtras, atque myſticis ornatam virtutibus, de M. S.

terris mittis ad cælum Hæc eſt enim Domine mater viuentium, vita & ſalus omnium in te credentium. Hæc eſt ſponſa agni tui, mirabili ipſius illuſtrata decore: pro qua clementiſsime pater vnigenitus tuus crucem pertulit,& aduerſarium vicit. Vndè & à dextris tuis in cæleſtibus conſtituta,ac ſuorum ciuium decorata virtute,maieſtatem tuam trina voce interpellare non ceſſat. Quam laudant.

Poſt Com.

DEVS, qui Eccleſiam tuam ſponſam vocare dignatus es, vt quæ habet gratiam per fidei deuotionem,haberet etiam ex nomine pietatem: da,vt omnis hæc plebs nomini tuo ſeruiens, huius vocabuli conſortio digna eſſe mereatur. Per Dominum noſtrum.

nnnnn. IN FESTO S. LVCAE.

Super populum.

INTERVENIAT pro nobis, quęſumus Domine, ſanctus tuus Lucas Euangeliſta, qui crucis mortificationem iugiter in ſuo corpore pro tui nominis honore portauit. Per Dominum..

Super ſind.

PRAESTA, quęſumus Domine, vt B.Lucæ Euangeliſtę ſuffragijs,cuius natalitia celebramus,hæc plebs tua ſemper & ſua vota depromat,& deſiderata perficiat. Per Dominum.

Super obl.

DONIS cæleſtibus da, quæſumus Domine, nos libera mente ſeruire,& munera quæ deferimus,interueniente B.Euangeliſta tuo Luca,& medelam nobis operentur,& gloriam. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus: Et te in tuis ſanctis collaudare, benedicere & prędicare. Qui eos dimicantes contra antiqui hoſtis machinamenta & proprij corporis blandimenta,inexpugnabili virtute rex glo-

gloriæ roborâſti. Ex quibus beatus Euangeliſta tuus Lucas aſſumpto fidei ſcuto,& galea ſpei ſalutis,& gladio ſpiritûs ſancti, viriliter contra vitiorum incentiua pugnauit, & Euangelicę nobis dulcedinis fluenta deduxit. Vndè petimus Domine immenſam clemẽtiam tuam, vt qui eum tot meritorum donâſti prærogatiuis, nos eius & informes exemplis, & meritis adiuues glorioſis. Per Chriſtum.

Poſt Com.

PRAESTA, quæſumus, omnipotens Deus, vt quod de ſancto altari tuo accepimus, precibus B. Euangeliſtę tui Lucæ ſanctificet animas noſtras, quô tui eſſe poſsimus. Per Dominum.

Ooooo. IN FESTO SS. SIMONIS ET IVDAE.

Super populum.

PROTECTOR in te ſperantium Deus, familiam tuam propitius reſpice, & per beatos Apoſtolos tuos Simonem & Iudam à cunctis eam aduerſitatibus, potentiæ tuæ brachio defende. Per Dominum.

Super ſind.

DEVS mundi creator, qui beatos Apoſtolos Simonem & Iudã nominis tui gloria ſublimâſti: exaudi populum tuum, cum ſanctorum tuorum tibi patrocinijs ſupplicantem, vt pacis dono proficiat, ad fidei & charitatis augmentum. Per Dominum.

Super obl.

GLORIAM Domine ſanctorum Apoſtolorum & martyrum tuorum perpetuam celebrãtes, quęſumus, vt eandem ſacris myſterijs expiati digniùs celebremus. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus: Te in tuorum Apoſtolorũ Simonis & Iudę glorificantes honore. Qui & illis tribuiſti beatitudinem ſempiter-

nam,& infirmitati noſtræ talia prę̃ſtitiſti ſuffragia,per quæ eam, te donante,appræhendere valeamus.Per Chriſtum.

Poſt Com.

QVAESVMVS, omnipotens Deus, vt fideles tui venerandas aſsiduè celebrantes ſanctorum tuorum paſsiones, & copiam perpetuę deuotionis inueniant,& ſalutis æternę ſuffragia maiora conquirant. Per Dominum.

Fit horũ mentio apud Ambr. in exhort. ad Virg.

ppppp. IN FESTO SS. VITALIS ET AGRICOLAE, IIII. NOVEMB.

Super populum.

SANCTORVM martyrum tuorum Vitalis & Agricolæ,quęſumus Domine,natalitia nobis votiua reſplendeant, & quod illis contulit excellentia ſempiterna,fructibus noſtrę deuotionis accreſcat. Per Dominum.

Super ſind.

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, qui in ſanctorum martyrum tuorum Vitalis & Agricolę cordibus flammam tuæ dilectionis accendis, da mentibus noſtris eandem fidei charitatiſque virtutem,vt quorum gaudemus triumphis,proficiamus exemplis. Per Dominum.

Super obl.

HOSTIAS tibi Domine pro ſanctorum martyrum tuorum Vitalis & Agricolæ commemoratiõe deferimus,ſuppliciter deprecantes,vt & indulgentiam nobis pariter conferant,& ſalutem. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus: Qui ſanctorum tuorum certamina ad copioſam perducis victoriam,atque perpetuum largiris triumphum, vt in exemplum Eccleſiæ tuæ per innumera proficiant ſecula: præſta nobis per eorum, quorum feſta celebramus, interceſsionem,

nem,tuæ pietatis æterno perfrui auxilio. Per Chriſtum.

Poſt Communionem.

PRAESTA, quęſumus,omnipotens Deus,vt ſanctorum martyrum tuorum Vitalis & Agricolæ cæleſtibus myſterijs celebrata ſolennitas, indulgentiam nobis tuę propitiationis acquirat. Per Dominum.

qqqqq. IN FESTO S. MARTINI EPISCOPI.

Super populum.

EXAVDI Domine populum tuum,tota tibi mēte ſubiectum, & B.Martini ſacerdotis tui atque Pontificis ſupplicatione cuſtodi,vt corpore & corde protectus,quod piè credidit,appetat: & quod iuſtè ſperat,obtineat.Per Dominum.

Super ſind.

ADESTO quęſumus,Domine plebi tuę,& intercesſione B.ſacerdotis & confeſſoris tui Martini, confidenter tribue conſequi, quod ſperare donâſti.Per Dominum.

Super obl.

BEATI ſacerdotis & confeſſoris tui Martini, quęſumus Domine, nobis pia non deſit interceſsio,quæ & munera noſtra conciliet,& tuam nobis indulgentiam ſemper obtineat. Per Dominum.

Præfatio.

AEQVVM & ſalutare: Nos te, omnipotens Domine, in beati ſacerdotis & confeſſoris tui Martini laudibus honorare.Qui ſancti ſpiritûs tui dono repletus, ità in ipſo tyrocinio fidei perfectus inuentus eſt, vt Chriſtum texiſſet in paupere, & veſtem quam egenus acceperat,mundi Dominum induiſſet. O felix largitas,qua diuinitas operitur. O chlamydis glorioſa diuiſio, quæ militem texit & regem.Inęſtimabile donum eſt,quod veſtire meruit Deitatem. Dignè huic confeſsionis tuæ præmia contuliſti, dignè ei Arriano-

rum ſubiacuit feritas, dignè tanto amore martyrij, perſecutoris tormenta non timuit ſecurus. Quanta, putamus, erit glorificatio paſſionis, quandò pars chlamydis ſic extitit precioſa? Et quid erit pro oblatione integri corporis recepturus, qui pro quantitate veſtis exiguæ, & veſtire Deum meruit, & videre? O animi imitanda benignitas, ô virtutum veneranda potentia. Sic egit ſuſcepti pontificatûs officium, vt per formam probabilis vitæ, obſeruantiam exigeret diſciplinæ. Sic Apoſtolica virtute ſperantibus contulit medicinam, vt alios ſupplicationibus, alios * viſu ſaluaret. Hæc tua eſt Domine virtus & gloria. Per eundem.

* iuſſu

Poſt Communionem.

Svmentes Domine gaudia ſempiterna de participatione ſacramenti & de feſtiuitate B. Martini confeſſoris tui, ſuppliciter deprecamur, vt quæ ſedula ſeruitute, te donante, gerimus, dignis ſenſibus tua munera tractemus. Per Dominum.

Rrrrr.

DOM. I. DE ADVENTV DOMINI, PROXIMA POST MARTINI FESTVM.

De ſex hebdomad. Aduent. in Ambroſiano officio, fit mentio apud Radulph. Tungr. de can. obſer. cap. 16.

Super populum.

Devs, qui in vnigenito tuo nouam creaturam nos tibi eſſe feciſti, reſpice propitius in opera miſericordiæ tuę, & in aduentu filij tui, ab omnibus nos maculis vetuſtatis emunda. Per eundem.

Super ſind.

Excita potentiam tuam Deus, & veni, vt hi qui in tua pietate confidunt, ab omni inimici aduerſitate liberentur. Qui cum patre.

Super oblat.

Sacrificiis præſentibus Domine quæſumus, intende placatus, vt & deuotioni noſtræ proficiant, & ſaluti. Per Dominum.

Præfatio.

Aeterne

M. S.

AETERNE Deus: Cui proprium ac ſingulare eſt, quòd bonus es, & nulla vnquàm à te es commutatione diuerſus: Propitiare ſupplicibus, & Eccleſię tuę miſericordiam quam confitetur, oſtende: manifeſtans plebi tuę vnigeniti tui mirabile ſacramentum: vt in vniuerſitate nationum perficiatur, quod per verbi tui Euangelium promiſiſti. Et habeat plenitudo adoptionis, quod prętulit teſtificatio veritatis. Per eundem.

Poſt Communionem.

SVMPTIS muneribus Domine, quęſumus, vt cum frequentatione myſterij, creſcat noſtrę ſalutis effectus. Per Dñm.

ſſſſſ. IN FESTO S. ROMANI EPISCOPI ET MART. XVIII. NOVEMB.

Celebrat hunc Prudentius περιστεφάνων hymn. 10.

Super populum.

PLEBS tua Domine B. ſacerdotis & martyris tui Romani te glorificatione magnificet, & eodem ſemper precante, te mereatur habere rectorem. Per Dominum.

Super ſind.

PRECES populi tui Domine, quæſumus, clementer exaudi, vt B. ſacerdotis & martyris tui ROMANI meritis adiuuemur, cuius paſſione lætamur. Per Dominum.

Super obl.

SACRIFICIVM, quod tuę Domine obtulimus maieſtati, intercedente B. Pontifice & martyre tuo Romano, nobis ad veniam noſtrorum proficiat peccatorum, & tuæ miſerationis ſemper tribuat ſolatium. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus: Et in hoc præcipuè die triumphalem hoſtiam offerre, in quo beatiſsimus Antiſtes & martyr tuus Romanus, fideli pro plebe immolatus extitit. Qui ſanctam ſalutis dum non permittit inimico adiri domũ, ipſe templũ tibi dicatur & victima.

O ſe-

O felix hoſtia, gemino illuſtrata decore, in quo paſtor immolatur & agnus, ſacerdos & innocens. O beata prælia, quæ tanto non ceſsêre terrori. O felix lingua, Chriſti nobilitata præconio, interpres animi, cordis miniſtra, quæ * te Deo loquente nunquàm defuit. Sed hoc mirabile donum, munus tuum eſt, Domine, vt mutis loquelam, percitis claudis gradum, ſurdis fruendam reddas audientiam. Per eundem.

Poſt Communionem.

SATIASTI Domine familiam tuam muneribus ſacris: eius, quæſumus, ſemper interceſsiõe nos refoue, ciuis ſolẽnia celebram᷒. Per Dominum.

ttttt. DOM. II. DE ADVENTV DOMINI.

Super populum.

DONA, quæſumus, omnipotens Deus cunctæ familię tuę hanc voluntatem, Chriſto filio tuo Domino noſtro venienti, in operibus iuſtis aptè occurrere, vt eius dexterę ſociati, regnũ mereantur poſsidere cęleſte. Per eundem.

Super ſind.

TRIBVE, quęſumus Domine, ſperantibus fidei charitatiſque augmentum, vt quod veritatis tuæ dono promittitur, tua gratia compleatur. Per Dominum.

Super obl.

CONCEDE nobis, quæſumus, omnipotens Deus, vt, ſacramẽti Dominici nobis operante virtute, ipſius æternitatis mereamur eſſe conſortes, qui mortalitatis noſtræ dignatus eſt fieri particeps. Qui tecum viuit.

Præfatio.

M. S. PER Chriſtum Dominum noſtrum: Cuius incarnatione ſalus facta eſt mundi, & paſsione redemptio procurata eſt hominis procreati,

creati. Ipſe nos,quæſumus, ad æternum perducat præmium,qui redemit de tenebris infernorum. Iuſtificetque in aduentu ſecundo,qui nos redemit in primo. Quatenùs illius nos à malis omnibus defendat ſublimitas, cuius nos ad vitam erexit humilitas. Per quem.

Poſt Com.

PROSINT nobis Domine, quæſumus, frequentata myſteria: quæ nos à cupiditatibus terrenis expediant,& inſtituāt amare cæleſtia. Per Dominum.

vuuuu. IN FESTO S. CAECILIAE.

Super populum.

DEVS, cui beata Cæcilia ità deuotione placuit caſtitatis,vt coniugem ſuum Valerianum,affinemq; Tiburtium tibi fecerit conſecrari. Nam & angelo deferente micantium odoriferas florum coronas,palmam martyrij perceperunt: Tribue,quęſumus, vt ea intercedente pro nobis, beneficia tui muneris percipere mereamur. Per Dñm.

Super ſind.

SANCTAE martyris tuę Cæciliæ Domine ſupplicationibus tribue nos foueri, vt cuius venerabilem ſolennitatem celebramus obſequio, eius interceſsionibus commendemur & meritis. Per Dominum.

Super obl.

TRIBVE, quæſumus, virtutum cæleſtium Deus, vt ſacrificia pro ſanctæ Cæciliæ ſolennitate delata, deſiderium nos temporale doceant habere contemptum, & ambire dona faciant cęleſtium gaudiorum.

Præfatio.

PER Chriſtum Dominum noſtrum: Per quem ſancta Cęcilia cęleſti dono repleta,vt martyrij palmam aſſumeret, ipſum mun-

dum eſt cum thalamis execrata. Teſtis eſt Valeriani cõiugis & Tiburtij ꝓuocata cõfeſsio, quos angelica manu odoriferis florib⁹ coronâſti. Viros virgo duxit ad gloriã, mũdus agnouit quãtùm valeat deuotio caſtitatis. Quæ ità ꝓmeruit, vt martyres efficerentur, & iter regis gloriæ cum angelis graderẽtur. Huius, te Dñe largiẽte, gaudia celebramus, & ea fide qua mundi caligo deterſa eſt, ad æternitatis tuę deprecamur prę mia peruenire. Et ideò.

Poſt Communionem.

HAEC nos Domine gratia tua, quæſumus, ſemper exerceat, vt & diuinis inſtauret noſtra corda myſterijs, & S. Cæciliæ martyris tuæ commemoratione lætificet. Per Dominum.

XXXXX. DOM. III. DE ADVENTV DOMINI.

Super populum.

OMNIPOTENS Chriſte filius Dei, in die natiuitatis tuæ propitius ad ſaluandum in te populum veni, vt benignitate ſolita, ab omni dubietate & metu tẽporis nos iubeas liberari. Qui cũ patre.

Super ſind.

DOMINE ſanĉte, pater omnipotens, æterne Deus, creator humanæ ſubſtantiæ, qui verbum tuum in virginis vterum venire voluiſti, ſupplicantium tibi preces benignus intende. Per eundem.

Super obl.

SACRIFICIVM tibi Domine celebrãdum placatus intende, quod & nos à vitijs noſtræ conditionis emundet, & tuo nomini reddat acceptos. Per Dominum.

Præfatio.

PER Chriſtum Dominum noſtrum. Cuius præſtolamur ad-
M. S. uentum qui cauſa ſalutis humanæ ſic eſt dignatus vterum virginis
*via ſalu. introire, vt & nobis * viam ſalutis tribueret, & à tuæ maieſtate

Dei-

Deitatis nunquàm deeſſet, idem Ieſus Chriſtus Dominus noſter. Quem vnà tecum. tis imbueret.

Poſt Communionem.

MISERICORDIAM tuam ſupplices exoramus, omnipotens Deus, vt hoc tuum Domine ſacramentum non ſit nobis reatus ad pœnam, ſed fiat interceſsio ſalutaris ad veniam. Per Dominum noſtrum.

YYYYY. IN VIGIL. S. ANDREAE.

Super populum.

APOSTOLICIS Dñe, quæſumus, nos attolle pſidijs, vt cuius ſolennia pręuenimus, eius precibus adiuuemur. Per Dominum.

Super ſind.

DA nobis, quęſumus, Domine Deus noſter, B. Apoſtoli tui Andreę interceſsionibus ſubleuari, vt per quos Eccleſiæ tuę ſuperno munere rudimenta donâſti, per eos ſubſidia perpetuæ ſalutis impendas. Per Dominum.

Super oblat.

PRAESTA, quęſumus Domine, vt per interceſsiõem B. Apoſtoli tui Andreę hęc nobis proſit oblatio, quam immolando totius mundi tribuiſti relaxari delicta. Per Dominum.

Præfatio.

PER Chriſtum Dominum noſtrum. Per quem B. Apoſtolus Andreas tantum cęleſti gratia eminet pręcipuus, quantum etiam B. Petri Apoſtoli germanitate demonſtratur eſſe pręclarus: vt quos vna genitrix edidit mundo, vna regeneratione per crucis patibulum collocarentur in cęlo. Et ideò. M. S.

Poſt Communionem.

BEATI Andreæ Apoſtoli ſupplicatione, quęſumus Domine, plebs tua benedictionem percipiat: vt de eius meritis fideliter glorietur, & ſempiternis valeat cõſortijs ſociata lętari. Per Dominum.

zzzzz. IN FESTO EIVSDEM.

Super populum.

DEVS, qui hunc diem beati Apoſtoli tui Andreę martyrio conſecrâſti, da nobis de eius feſtiuitate lætari, vt apud miſericordiam tuam, & exemplis eius adiuuemur, & meritis. Per Dominum.

Super ſindonem.

DA tuorum, quæſumus, Domine habitator æterne ſanctorum, vt beati Apoſtoli tui Andreę precioſa natalitia non ſolùm miniſterio corporali, ſed & mentis veneremur affectu. Per Dominum.

Super obl.

SACRIFICIVM noſtrum tibi Domine beati Andreę Apoſtoli tui precatio ſancta conciliet, vt in cuius honore ſolenniter exhibetur, eius meritis efficiatur acceptum. Per Dominum.

Præfatio.

MS. AETERNE Deus. Adeſt enim nobis dies magnifici votiua myſterij, qua venerandus Andreas germanum ſe beati Petri Apoſtoli, tam prædicatone Chriſti tui, quàm * conuerſatione monſtrauit. Et Apoſtolicę numerum dignitatis, ſimul paſſione ſuppleuit & gloria: vt id quod libera prædicauerat voce, nec pendens taceret in cruce. Authoremque vitæ perennis tam in hac vita ſequi, quàm in mortis genere meruit imitari: vt cuius præcepto terrena in ſemetipſo crucifixerat deſideria, eius exemplo ipſe patibulo figeretur. Vtrique igitur germani piſcatores, ambo cruce eleuantur ad cęlum: vt quos in huius vitæ curſu tua gratia tot vinculis pietatis conſtrinxerat, hos ſimilis in regno cęlorum necteret & corona: & quibus vna erat cauſa certaminis, vna retributio eſſet & pręmij. Per eundem.

*confeſſione

Poſt

Poſt Commun.

QVAESVMVS omnipotens Deus,vt quos diuina tribuis participatione gaudere,intercedente beato Apoſtolo tuo Andrea,humanis non ſinas ſubiacere periculis. Per Dominum.

Aaaaaa. DOM. IIII. DE ADVENTV DOMINI.

Super populum.

PRAESTA, quæſumus, omnipotens Deus, vt aduentus glorioſiſsimi filij tui & peccata noſtra abluat, & populo tuo pacem conferat,& ſalutem. Qui tecum.

Super ſind.

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, qui per aduentum vnigeniti filij tui Domini noſtri Ieſu Chriſti, noua luce radiare dignatus es: concede nobis, vt ſicut eum per virginis partum in forma noſtri corporis meruimus habere participem, ità & in regno gratiæ,eius mereamur eſſe conſortes. Qui tecum.

Super obl.

DEVOTIONIS noſtræ tibi Domine, quęſumus, hoſtia iugiter immoletur: quæ & ſacris peragat inſtituta myſterijs, & ſalutare tuum nobis mirabiliter operetur. Per Dominum.

Pręfatio.

AETERNE Deus.⁎Cui proprium eſt veniam delictis impendere,quàm pœnaliter imminere. Qui fabricam tui operis per eundem rursùs lapidem dignatus es erigere, nè imago quæ ad ſimilitudinem tuî facta fuerat viuens, diſsimilis haberetur ex morte, munus veniabilis indulgentię præſtitiſti: vt vndè mortem peccatum contraxerat,indè vitam pietas repararet immenſa. Per Chriſtum Dominum. M. S. ⁎Cui tam

Poſt Com.

ANIMAE noſtræ,quęſumus, omnipotens Deus hoc potiantur

deſiderio, vt à tuo ſpiritu inflammentur, & diuino munere ſatiati, ante conſpectum venientis Chriſti filij tui, velut clara luminaria fulgeamus. Per eund.

Fit mẽtio in marty- rol.

bbbbbb. IN FESTO S. DALMATII MARTY. V. DECEMB.

Præfatio.

Ex M.S. cod.

TE collaudare in omni tẽpore & benedicere Domine Deus noſter. Qui B. martyri tuo Dalmatio certamen pro cõfeſſione tui nominis tribuiſti, vt magnum illud nomen vnigeniti tui, quod eſt ſuper omne nomen, Regibus & poteſtatibus ſeculi voce libera confiteretur, pro quo precioſum ſanguinem fudit. O quàm beata Pedonenſum populi plebs, quæ talem apud Dominum meruit habere paſtorem. Multos enim, in corpore degens, doctrinis almis atque exemplis, huius à ſeculi atque vanitatibus mundi, ad lumen fidei ſuæ, gloriam regni cæleſtis diuino munere deſtinauit. Pro qua nos deuotiſsimè te Domine deprecamur, vt beatus Dalmatius venerandus martyr, fidei ſuæ nos documentis informet & meritis tueatur, vt cuuius natalitia deuotione recolimus, eius ſuffragijs perpetuum apud te conſortium mereamur.

Epiſcopi huius Veronenſis meminerunt Martyrol. & Greg. 3. dial. c. 14.

cccccc. IN FESTO S. ZENONIS EPISCOPI, VIII. DECEMB.

Super populum.

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, qui beatum Zenonem confeſſorem tuum pontificalibus infulis decorâſti, fac nos, quęſumus, eius exemplo & magnifico interuentu, mundi gloriam mente deſpicere, & cælum ſemper ambire. Per Dominum.

Super ſind.

DEVS,

DEVS, qui præſentem diem beati Zenonis Pontificis tui glorioſo exitu feciſti ſolennem, præſta ipſius nos apud te continuis adiuuari ſuffragijs, & magnificis interceſsionibus confoueri. Per Dominum.

Super obl.

ADSIT Eccleſiæ tuæ Deus præclara B. Zenonis interceſsio, quæ & munera noſtra oculis tuæ maieſtatis acceptabilia faciat, & te nobis placabilem reddat. Per Dominum.

AETERNE Deus, beati Pontificis & confeſſoris tui Zenonis merita recolentes, quem tua gratuita benignitate ità pontificatûs officio & fidei munere ſublimare dignatus es, vt & immenſis virtutibus coruſcaret, & ſanctæ humilitatis propoſitum non deſereret. Nam & Galieni principis filiam, à poteſtate dęmonis eripuit, & multorum languores potenti virtute curauit. Perſenſit etiam Atheſis fluuius, quid tanti valeat præſulis virtus, dum ſuum vltra morem excedens littus, templi ſacrati non auſus eſt ingredi aditus. Dignè igitur in tuo nomine ipſius præconia non tacemus: dignè ipſius miracula feſtiuis laudibus conclamamus, dignè cum ipſo, tibi Domine, bonorum omnium largitori, gratiarum vota perſoluimus. Per Chriſtum Dominum.

Poſt Com.

BEATI Pontificis & confeſſoris tui Zenonis, quæſumus Domine, à malis omnibus glorioſa nos ſemper merita tueantur, in cuius ſolennitate percipimus tua ſancta lætantes. Per Dominum.

Dddddd. IN FESTO S. SYRI EPISCOPI PAPIENSIS. IX. DECEMB.

Meminerunt etiã huius martyrolog.

Super populum.

OMNI-

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, tribue nos ſemper & vbiquè ſacratiſsimis glorioſi Pontificis tui Syri muniri ſuffragijs, vt eius opitulantibus meritis, famulatûs noſtri tibi placere poſsint obſequia. Per Dominum.

Super ſind.

POPVLI tui precibus annue, quęſumus, clementiſsime Deus, & quos diei pręſentis lætari feciſti tripudio, beatiſsimi antiſtitis tui Syri ſupplicationibus exoratus, æterno fac ſanctorum tuorum intereſſe conſortio. Per Dominum.

Super obl.

MVNERA hæc pietati tuæ clementiſsime pater, in venerandi Pontificis & confeſſoris tui Syri honore oblata, quęſumus, vt ipſius obtentu & tuæ maieſtati efficiantur accepta, & noſtræ fragilitati ſalutaria reddantur munimina. Per Dominum.

Præfatio.

M. S. AEQVVM & ſalutare: Nos tibi omnipotens pater ſine ceſſatione immenſas gratias agere, & in hac celebritate conſonas noſtrę

* peragere deuotionis * pangere laudes. In qua celeberrimus antiſtes tuus Syrus, expleto confeſsionis ſuæ curſu, æthereum migrauit ad regnum. Hic eſt gregis tui paſtor eximius, qui Apoſtolico inſtructus dogmate, innumeram populi multitudinem prędicationis ſanctæ documentis pariter & exemplis imbuens, de morte reuocauit ad

* nanq; vitam. Hic * nempe eſt bonus ille & fidelis ſeruus, qui acceptum Dominici theſauri prudenter ſtuduit duplicare talentum. Vndè

* ſchemate & Euangelico decoratus * ſtemmate, & virtutum efficacia ſublimatus, cum pontificali dignitate Apoſtolicam promeruit accipere poteſtatem. Per Chriſtum.

Poſt Com.

DEVS, qui nos & cęleſtibus paſcere ſacramentis, & beati cõfeſſoris & antiſtitis tui Syri non deſinis fouere pręſidijs: præſta, quęſumus, vt quod illi gloriam contulit ſempiternam, nobis optatam

tam conferat gratiam. Per Dominum.

Eeeeee. DOM. V. DE ADVENTV DOMINI.

Super populum.

PRECES populi tui Domine, quæſumus, clementer exaudi, vt qui de aduentu vnigeniti filij tui ſecundùm carnem lætantur, in ſecundo cùm venerit in maieſtate ſua, præmium capiât vitæ æternę. Per eund.

Super ſindonem.

DEVS, qui hominem delapſum in mortem conſpiciens, vnigeniti filij tui aduentu redimere voluiſti: pręſta, quæſumus, vt qui eius glorioſam incarnationem fatétur, ipſius etiam redemptoris conſortia mereantur. Per eundem.

Super obl.

PROPITIVS intuere Domine, quęſumus, munera, quæ tuis altaribus exhibemus, & quod à noſtra fragilitate defertur, tua virtute ſacretur. Per Dominum.

Præfatio.

PER Chriſtum Dominum noſtrum. Cuius diuinę natiuitatis potentiã, ingenita virtutis tuæ genuit magnitudo: Quem ſemper filium & ante tempora æterna generatum, quia tibi pleno atq; perfecto ęterni patris nomen non defuit, prædicamus: Verum etiam honore, maieſtate atq; virtute æqualem tibi cum ſancto ſpiritu confitemur, dum trino vocabulo vnicam credimus maieſtatem. Quam laudant ang. M. S.

Poſt Communionem.

REPLETI cibo ſpiritalis alimoniæ, te Domine ſupplices deprecamur, vt huius participatione myſterij doceas nos terrena deſpicere, & amare cęleſtia. Atq; omni nexu mortiferę cupiditatis abſolutos, regni perpetuę libertatis conſortes efficias. Per Dominum.

ffffff. IN FESTO S. LVCIAE.

Super populum.

DEVS, qui B. Luciæ pro gemina virginitatis & martyrij victoria binam laureolam tua gratia contuliſti : da, quæſumus, vt de carne, mundo, & diabolo triumphantes, cęleſtem gloriã conſequamur. Per Dominum.

Super ſind.

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, qui beatam Luciam diræ paſsionis & virginalis munditię meritis, beatis martyribus & virginibus aggregâſti : da, quęſumus, vt quam feſtiuis honoribus veneramur, fidei & ſanctorum operum greſsibus imitemur. Per Dominum.

Super obl.

SIC tibi Domine noſtrę deuotionis munera, quæ tibi pro honore B. Lucię offerimus, ſint accepta, vt & peccata noſtra deleas, & nos per tuam gratiam ad vitam æternam perducas. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus: Qui B. Luciæ in agone martyrij inexpugnabilis fidei fortitudinem tua gratia pręſtitiſti, per quam contemptas incendij & gladij pœnas conſtanter ſuperans, de Paſchaſij tyranni ſæuitia feliciter triumphauit. O mira & incompræhenſibilis tua Domine potentia, qui ipſam adhuc iuuenculam, in ſexu fragili victricem in ſupplicijs reddidiſti, & ingreſſam regni cęleſtis ianuam, pro gemina virginitatis & martyrij victoria, duplici laureola coronâſti. Per Chriſtum.

Poſt Commun.

PRAESTA, quęſumus, omnipotens Deus, vt ſacramentum corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti, quod in feſtiuitate B. Lucię virginis & martyris tuæ ſumpſimus, ad ſalutem noſtrarũ proficiat animarum. Per eundem.

gggggg. SAB-

gggggg. SABBATO ANTE DOM. VI. DE ADV. DOMINI.

Super populum.

ADSPICE de cęlo,& veni,& multiplica fidẽ populi tui, vt per te conſequatur augmentum,per quem ſumpſit initiũ. Qui cum.

Super ſind.

CONSCIENTIAS noſtras,quęſumus,omnipotens Deus quotidiè viſitando purifica,vt veniens filius tuus Dominus noſter,paratam ſibi in nobis inueniat manſionem. Qui cum.

Super obl.

MVNERA populi tui Domine clementer aſſume, vt qui primum vnigeniti filij tui aduentum tripudianter celebrare deſiderant, in ſecundo cùm venerit, æternę vitæ remedia percipere mereantur. Per eund.

Pręfatio.

AEQVVM & ſalutare: Nos B. Mariæ ſemper virginis ſolennia celebrare, quæ paruo vtero Dominum cęli portauit, & redemptorem mundi angelo pręnunciante, verbum carne mortali edidit ſaluatorem. Quem caſtis concepit viſceribus clauſa ingrediens,& clauſa relinquens. Quem vnà. M. S. aliquid deeſt.

Poſt Com.

QVAESVMVS, Domine Deus noſter, vt ſacroſancta myſteria quæ pro reparationis noſtræ munimine contuliſti, & pręſens nobis remedium eſſe facias,& futurum. Per Dominum.

hhhhhh. DOM. VI. DE ADV. DOMINI.

Super populum.

PRECES populi tui,quæſumus Domine,clementer exaudi, & concede propitius, vt glorioſum vnigeniti tui aduen-

tum, per interceſsionem B. & glorioſæ ſemperq́; virginis Mariæ, cum omni pace & gaudio celebremus. Per eundem.

Super ſind.

DEVS, qui de B. Mariæ virginis partum, ſine humana concupiſcentia procreatum, in filij tui membra venientis, paternis feciſti pręiudicijs non teneri: præſta, quęſumus, vt eius creaturæ nouitate ſuſcepta, vetuſtatis antiquę contagijs eruamur. Per eundem.

Super obl.

ALTARI tuo Domine ſuppoſita munera ſpiritus ſanctus aſſumat, qui B. Marię viſcera ſui ſplendoris veritate repleuit. Per Dominum. in vnit.

Præfatio.

M. S. AEQVVM & ſalutare: NOS tibi, Domine Deus omnipotens, gratias agere, & cum tuæ inuocatioue virtutis, B. Marię virginis feſta celebrare. De cuius ventre fructus effloruit, qui panis angelici munere nos repleuit. Quod Eua vorauit in crimine, Maria reſtituit in ſalute. Diſtat opus ſerpentis & virginis. Indè fuſa ſunt venena diſcriminis, hinc egreſſa ſunt myſteria ſaluatoris. Indè ſe prębuit tentantis iniquitas, hinc redemptoris eſt opitulata maieſtas. Indè partus occubuit, hinc conditor reſurrexit. A quo humana natura non iam captiua, ſed libera reſtituitur. Quod in Adam perdidit parente, Chriſto recepit authore. Quem vnà.

Poſt Com.

ADESTO nobis omnipotens Deus, vt quæ fideliter ſumpſimus mente & corpore, B. Mariæ piæ matris & perpetuæ virginis interceſsione, cuſtodiamus. Per Dominum.

iiiiii. IN FESTO S. THOMAE.

Super populum.

DEVS,

DEVS, tuorum gloria ſanctorum, præſta, quæſumus, vt beati Apoſtoli tui Thomæ, cuius feſta gerimus, ſentiamus auxilium. Per Dominum.

Super ſind.

ADIVVET familiam tuam tibi Domine ſupplicando venerandus Thomas Apoſtolus, & pius interuentor efficiatur, qui tui nominis extitit prędicator. Per Dominum.

Super obl.

DEBITVM tibi Domine noſtræ reddimus ſeruitutis, ſuppliciter exorantes, vt ſuffragijs beati Thomæ Apoſtoli in nobis tua munera tuearis, cuius honorando confeſsionem, laudis tibi hoſtias immolamus. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Qui Eccleſiam tuam Apoſtolorum tribuiſti doctrina conſiſtere, de quorum collegio eſt beatus Thomas, cuius hodiè natalitia celebrantes, tua Domine præconia non tacemus. Et ideò.

Poſt Communionem.

CONSERVA Domine populum tuum, & quem ſanctorum tuorum præſidijs non deſinis adiuuare, interceſsione beati Apoſtoli tui Thomæ perpetuis tribue gaudere remedijs. Per Dominum.

kkkkkk. MISSA DE EXCEPTATO.

QVID ſibi hoc velit, neſcio, niſi fortè quòd hęc Miſſa fieret, ſi quandò poſt Dominicam VI. alia Dominica ante Vigiliam Natiuitatis Domini occurreret.

Super populum.

EXCITA Domine, quæſumus, potentiam tuam, & veni, vt ab imminẽtibus peccatorum noſtrorum periculis, te mereamur protegente eripi, & te miſerante ſaluari. Qui cum patre.

Super ſind.

PRAESTA, quæſumus, omnipotẽs Deus, vt filij tui ventura ſolennitas & præſentis nobis vitæ remedia conferat, & pręmia æterna concedat. Per eundem.

Super obl.

HAEC hoſtia Domine, quæſumus, emundet noſtra delicta: vt ſicut adoranda filij tui natalitia pręuenimus, ſic eius munera capiamus ſempiterna gaudentes. Per eundem.

Præfatio.

M. S. AETERNE Deus: Et maieſtatem tuam humiliter expoſcere, vt ità nos vnigeniti tui in præſenti ſeculo illuſtret adſpectus, qualiter nos à culpis omnibus emundatos inueniat ſecundus eius aduentus. Per quem.

Poſt Communionem.

LAETI Domine frequentamus ſalutis humanę principia, quę trina celebratio, beatæ complectitur myſterio Trinitatis. Qui viuis & regnas Deus, Per omnia ſec.

LIIIII. IN VIGILIA NATIVITATIS DOMINI.

Poſt I. Lectionem.

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, qui in filij tui Dñi noſtri natiuitate tribuiſti totius religionis initium perfectionemq; conſtare: da nobis, quęſumus, in eius portionem cenſeri, in quo totius ſalutis humanæ ſumma conſiſtit. Per eundem.

Poſt II. Lect.

DEVS, qui populo tuo plenæ præſtitiſti redemptionis effectum, vt non ſolùm vnigeniti tui natiuitate corporea, ſed etiam crucis eius patibulo ſaluaretur: huius, quæſumus, fidei famulis tuis tribue firmitatem, vt vſque ad ꝓmiſſum gloriæ tuę pręmium, ipſo gubernante, perueniant. Qui tecum.

Poſt

Poſt III. Lect.

EXAVDI nos Domine redemptor noſter beata tempora celebrantes, quibus tua cæleſtis æternitas, humanis infuſa pectoribus, aſſumpſit hominem liberandum. Qui cum patre.

Super populum.

DEVS, qui hunc diem ſacratiſsimum per incarnationem verbi & partum Mariæ virginis cõſecrâſti, da populis tuis in hac celebritate conſortium, vt qui tua gratia ſunt redempti, tua ſint protectione ſecuri. Per eundem.

Super ſind.

DEVS, qui humanæ ſubſtantiæ dignitatem mirabiliter condidiſti, & mirabiliùs reformâſti: da nobis, quæſumus, Ieſu Chriſti filij tui diuinitatis eſſe conſortes, qui humanitatis noſtræ dignatus eſt fieri particeps. Qui tecum.

Super obl.

PRAE cæteris ſolẽnitatibus gloriantes, hodiè tibi Domine vota perſoluimus: quia ipſe, cuius corpus immolamus, immaculatus agnus eſt editus, Ieſus Chriſtus Dominus noſter. Qui tecum viuit.

Præfatio.

PER Chriſtum Dominum noſtrum: Cuius hodiè faciem in confeſsione præuenimus, & voce ſupplici exoramus, vt ſuperuenturæ noctis officijs nos ità peruigiles reddat, vt ſinceris mentibus eius percipere mereamur natale venturum. In quo inuiſibilis ex ſubſtantia tua, viſibilis per carnem apparuit in noſtra. Tecumque vnus, non tempore genitus, non natura inferior, ad nos venit ex tẽpore natus. Per quem. M. s.

Poſt Communionem.

SACROSANCTI corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti refectione vegetati, ſupplices te exoramus omnipotens Deus, vt hoc remedium ſingulare, ab omnium peccatorum contagione purificet, Per eundem.

mmmmmm. IN NOCTE NAT. DOM.

Super populum.

DEvs, qui hác ſacratiſsimá noctem veri luminis feciſti illuſtratione clareſcere: da, quęſumus, vt cuius lucis myſteria in terra cognouim9, eius quoq; gaudijs in cęlo perfruamur. Qui tecũ.

Concede, quęſumus, omnipotens Deus, vt quos ſub peccati iugo vetuſta ſeruitus tenet, eos vnigeniti tui noua per carnem natiuitas líberet. Per eundem.

Super obl.

Accepta tibi ſit Domine, quęſumus, hodiernę feſtiuitatis oblatio, vt tua gratia largiẽte, per hæc ſacroſancta commercia, in illius inueniamur forma, in quo tecum eſt noſtra ſubſtãtia. Qui tecũ.

Præfatio.

M. 5. Aeterne Deus: Quia noſtri ſaluatoris hodiè lux vera proceſsit, quę clara nobis oĩa & intellectu manifeſtauit, & viſu. Et ideò.

Poſt Communionem.

Da nobis, quęſumus, Domine Deus noſter, vt q natiuitatem Domini noſtri Ieſu Chriſti frequentare gaudemus, dignis cõuerſationibus ad eius mereamur pertingere cõſortium. Per eundem.

nnnnnn. IN AVRORA NAT. DOM.

Super populum.

ADesto Domine ſupplicationibus noſtris, vt populus tuus qui te factore conditus, teq́ue eſt reparatus authore, te etiam iugiter operante ſaluetur. Per Dominum.

Super ſind.

Omnipotens ſempiterne Deus, qui in filij tui Dñi noſtri Ieſu Chriſti natiuitate tribuiſti totius religionis initium perfectionemq; cõſtare, da nobis, q̃ſumus, vt ſup. in vig. Nat. Dñi ad 1. Lect.

Super obl.

Devs, qui natiuitatis tuę exordium pro noſtra neceſſarium ſaluatione duxiſti, reſpice propitius ad munus totius Eccleſię tuæ,

& quos ſimiles ad imaginem tuam feciſti, ſimiliores obſeruatione perfice mandatorum. Qui cum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Et te in omnibus prędicare myſterijs, hodiè quia noſtri ſaluatoris lux vera proceſsit, quę clauſam nobis omnibus vitam reddidit: vt non ſolùm prę ſentem ſuo ſplendore dirigeret, ſed ad ipſam nos maieſtatis immenſæ gloriam perduceret intuendam. Per Chriſtum.

Poſt Communionem.

PLEBS tua Domine eius participatiōe ſemper gaudeat ſacramenti, quod in Chriſti Domini ſui incarnatione cognouit. Qui tecum viuit.

oooooo. PRO DEFVNCTIS.

QVIA orationes cum Gregorianis penè eædē ſunt, ſolas Præfationes adijciemus.

Pro defuncto Epiſcopo. Præfatio.

AETERNE Deus. Suppliciter deprecātes, vt famulus tu⁹, cui dediſti Eccleſiæ tuæ gubernacula, dū viueret in hoc mundo, nūc carnis ergaſtulo liberatus, & p̃ſulibus Apoſtolicę dignitatis cōſociatus, vitæ æternæ præmium conſequi mereatur: vt quorum eſt ſecutus officium, habere poſsit & meritum. Sicq; in beatorū tabernaculis ſpirituū cōſtitutus, euaſiſſe ſe carnales glorietur anguſtias, diemq; iudicij cū fidutia & voto exultatiōis expectet. Per Chriſtū.

Pro defuncto ſacerdote. Præfatio.

AETERNE Deus: Qui famulum tuum tuæ propitiationis miniſtrum ſacerdotemq; eſſe voluiſti, qui tibi agni tui vnici corpus immolaret & ſanguinem. Petimus ergò immenſam clementiam tuam, vt hoc ſacrificium ſeruitutis noſtrę pro eius amore oblatum, ipſi nunc proſit ad veniam, qui olìm illud pro Eccleſiæ tuæ ſtatu atq; regimine, maieſtati tuæ immolabat.

Pro defuncto, in die ſeptimo vel trigeſimo.

Horũ officiorum apud Ambroſium de obitu Theodoſij.

Præfatio.

PER Chriſtum Dominum noſtrum: Per quem ſalus mundi, per quem vita omnium, per quem reſurrectio mortuorum. Per ipſum te Domine ſuppliciter deprecamur, vt animæ famuli tui, cuius diem ſeptimum celebramus, indulgentiam largiaris perpetuam: atque contagijs mortalitatis exutam, in æternæ ſaluationis partem reſtituas. Per eundem.

Pro defuncto in eius anniuerſario.

Præfatio.

Anniuerſarij fit mentio apud eundem de obitu Satyri fratris.

AETERNE Deus. Cuius imperio naſcimur, cuius arbitrio regimur, cuius myſterio redempti ſumus. Cuius etiam præcepto in terram, de qua ſumpti ſumus, prȩuaricationis lege diſſoluimur, atque tuo nutu, reſurrectionis ad gloriam, puluis ex homine in hominem reparatur. Noſtri eſt Domine meriti, quòd perimus: tuæ verò pietatis & gratiȩ, quòd morte cõſumpti, rediuiuo cinere perpetuam renouamur ad vitam. Per Chriſtum.

Pro defuncto in die obitûs.

Præfatio.

PER Chriſtum Dominum noſtrum. In cuius aduentu, cùm geminam iuſſeris ſiſtere plebem, iubeas & famulum tuum à numero diſcerni malorum. Quem vnà tribuas pœnȩ æternȩ euadere flammas, & iuſtȩ potiùs adipiſci prȩmia vitæ. Induique iubeas deuicta morte nitorem, ſemperque inextinctam habere luminis auram. Eique concedere dignare perpetuam prȩclaro in corpore vitam, nox vbì nulla ſuas defendit atra tenebras. Vt ſecurus de ſalute placidis lȩtetur in orîs, ſemperq; victurus, ſemperque in luce futurus. Per eundem.

Pro pluribus defunctis.

Præfatio.

M. S.

AETERNE Deus. Qui es aſſumptor animarum ſanctarum. Quanuìs enim mortis humano generi illata conditio, pectora huma-

mana menteſque contriſtet,tamen clementiæ tuę dono,ſpe futuræ immortalitatis erigimur,vt memores ſalutis æternę,non timemus lucis huius ſubire diſpendium.Quia miſericordiæ tuę munere,fidelibus vita mutatur, non tollitur, & in timoris tui obſeruatione defunctis domicilium perpetuæ felicitatis acquiritur. Tibi igitur clementiſsime pater ſupplices fundimus preces, & maieſtatem tuã deuotis mentibus exoramus,vt animæ famulorum famularumque tuorum, quorum diem commemoratiõis celebramus, mortis vinculis abſolutę,tranſitum mereantur ad vitam. Per Chriſtum.

Alia.

AETERNE Deus. Qui inter triſtiſsimas ſęuientis procellas mortis,in te credentibus, ſanctorum conſortium, & animarum & corporum in beata æternitate vigorem,atque glorioſam nobis ſperare reſurrectionem,paſsionis tuæ munere pręſtitiſti: Te ſupplices exoramus,vt omni labentis peccati errore diſcuſſo,ſanctificatas indulgẽtia tua animas famulorum famularumq; tuorum in ſanctorum Patriarcharum ſinu ſuſcipias: Quatenùs illic requie fruentes perpetua, ꝓmiſſæ ſibi reſurrectionis gloriam cum ſanctis tuis pręſtolentur æternam. Per Chriſtum.

HACTENVS Miſſæ Ambroſianæ Orationes & Præfationes, ſi non in vniuerſum omnes, certè pleræque (vt ex notis additis in margine & prolegomenis noſtris conſtat) verè à D. Ambroſio in lucem editæ. Quæ verò ſequuntur de ipſo diuo Ambroſio & fratre eius diuo Satyro,aut D.Simpliciani ſunt,aut alterius cuiuſpiam ex proximis diui Ambroſij ſucceſſoribus. Idem eſto iudicium de illis Præfationibus ſuprà poſitis,in quibus beati Ambroſij nominatìm fit mentio, quibus ad marginem adiecimus notam hanc; Simpliciani. Exiſtimatur authorn diuus Simplicianus.

pppppp. IN DIE BAPTISMI S. AMBROSII, XXX. NOVEMB.

Super populum.

DEVS, qui per ſanctum baptiſmũ B. Ambroſium tui nominis cõfeſſorem eſſe ſignâſti: prę ſta, quęſumus, vt eius meritis protegamur, in cuius feſtiuitate annua deuotione lętamur. Per Dominum.

Super ſind.

DEVS, qui per vndas regenerationis B. confeſſorem tuum Ambroſium à cõtagione vetuſti criminis * diluiſti, ablutumq́; purificationis lauacro, doctorem pręcipuum atque catholicæ fidei propugnatorem efficere dignatus es: præſta, quæſumus, vt ipſo intercedente, vitiorum noſtrorũ poſsimus abluere maculas, & tibi Domino ſinceris mentibus deſeruire. Per Dominum.

*abluiſti

Super obl.

DEVS, qui ad laudis tibi hoſtias immolãdas hodiè B. Ambroſium ſacro baptiſmate purificâſti, concede propitius, vt eo pro nobis interueniente, & hęc tibi grata ſint munera, & ad ſanctificationem noſtram proueniant. Per.

M S.

Præfatio.

AETERNE Deus: Qui confeſſorem tuum B. Ambroſium tanti pręconij es gratia proſecutus, vt te mirabilem in eius cunctis actibus declarares. Et vt oſtenderes quantum Eccleſiæ doctorem elegeris, circa hunc & ante ſacramenta baptiſmatis operaris inſignia. Et priuſquàm gregis tui conſors exiſteret, eius à populo paſtor expoſcitur. Hodierna deniquè die ſacro purificatum baptiſmate tanto munere cælitùs decorâſti, tantaque virtute ſolidâſti conſtantiæ, vt per eum excluſa torquerentur dæmonia, Arrianorum impietas propulſa tabeſceret, ac ſecu-

ſecularium principum colla tuo iugo ſubacta, redderentur humillima. Cuius flores eloquij vt fructificarent in populo, eius ſunt mirifico confirmati exemplo: Quatenùs & officij ſui author exiſteret,& tibi Domino duplicata reportaret talenta. Per Chriſtum Dominum.

Poſt Com.

SVMPSIMVS Domine ſacri dona myſterij, humiliter deprecantes, vt quibus hanc baptiſmatis diem B. Ambroſij voluiſti eſſe ſolennem, eique adſtitiſti, in cæleſti regno nos iubeas eſſe conſortes. Per Dominum.

qqqqqq. IN VIGILIA ORDINATIONIS S. AMBROSII.

Super populum.

DEVS, qui B. Ambroſium Pontificem ſanctorum meritis coæquâſti, concede propitius, vt qui ordinationis eius feſta præcolimus, vitæ quoquè imitemur exempla. Per Dominum.

Super ſind.

EXAVDI Domine preces noſtras,& interceſsione B. ſacerdotis & confeſſoris tui Ambroſij, nos tuere vbiquè prȩſidijs. Per Dominum.

Super obl.

HAEC hoſtia, quȩſumus Domine, quam in ſolennitate B. confeſſoris tui Ambroſij deferimus, & vincula noſtræ prauitatis abſoluat, & tuæ nobis miſericordiȩ dona conciliet. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Sancti confeſſoris tui Ambroſij merita venerantes, tuamque clementiam deprecantes, vt qui donis tuis hîc extitit glorioſus, apud te noſter exiſtat interuentor. Per Chriſtum.

Poſt Com.

PER huius Domine operationẽ myſterij, & vitia noſtra purgentur, & intercedente B. confeſſore tuo Ambroſio, iuſta deſideria compleantur, Per Dominum.

Rrrrrr. IN DIE ORDINATIONIS EIVSDEM, VII. DECEMB.

Super populum.

DEVS mundi author & conditor, qui prẹſentem diem beati Ambroſij ſacerdotij electione conſecrâſti: præſta, quæſumus, populo tuo, vt cuius annua celebritate deuotis exultat obſequijs, eius ſuffragijs tuæ pietatis beneficium conſequatur. Per Dominum.

Super ſind.

CREATOR & conditor omnium Deus, qui per ſummum ſacerdotem & verum pontificem filium tuum, Dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum ſacerdotale culmẽ & pontificale ſceptrum in ſeruo tuo Ambroſio hodierno die conſecrâſti: conſecrationis ipſius ſolennia, eo intercedente ſanctifica, & plebem tuam benedicere dignare. Per eundem Dominum.

Super obl.

INTERVENTV B. Ambroſij ſacerdotis & cõfeſſoris tui Domine, his muneribus tibi oblatis, benedictionem effunde de cælis. Quô ex eis ſumentes, ab omnibns culpis liberemur, & cẹleſtibus gaudijs repleamur. Per Dominum.

Præfatio.

AETERNE Deus. Qui in Eccleſia tua ſancta catholica ità ſacerdotes diſponis & ordinas, vt efficias tibi Eccleſiam non habentem maculam neque rugam. Inter quos B. Ambroſium Confeſſorem tuum præcipuum elegiſti: vt faſce ſeculari diſpoſito, & publico honore abiecto, iudicem gregis tui efficeres, & paſtorem,

ſtorem. Per Chriſtum.

Poſt Com.

REPLETI Domine muneribus tuis, quæ de feſtiuitate beati ſacerdotis & confeſſoris tui Ambroſij percepimus: te ſupplici-ter exoramus, vt eorum emundatos effectu, tibi facias acceptos. Per Dominum.

Sſſſſſ. IN DEPOSITIONE S. AMBROSII, QVAE CELEBRATVR FERIA V. PASCHAE.

Ad 4. April. huius meminerunt Martyrol.

Super populum.

DEVS, qui propter Eccleſiæ tuæ gubernacula diſponenda, ſic eius principes ſublimâſti, vt minimos quoſque non deſeras: præſta, quęſumus, vt Apoſtolicæ fidei doctrinæque veſtigia * vel longè ſequamur imitando, quæ licèt infirmo comitamur officio. Per Dominum. * vel à

Super ſindonem.

SANCTI Ambroſij nos Domine iugiter proſequatur oratio, vt quod petitio noſtra non impetrat, ipſo pro nobis interueniente pręſtetur. Per Dominum.

Super obl.

HAEC nobis ſacrificia Deus, intercedente beatiſsimo confeſſore tuo Ambroſio, & actione permaneant, & operatione firmentur. Per Dominum.

Præfatio.

PER Chriſtum Dominum noſtrum. In cuius ſalutifera reſurrectione profuſis gaudijs totus in orbe terrarum mundus exultat. Quo etiam præclariſsimæ ſolennitatis die exaggeratis tripudijs ſancta mater lętatur Eccleſia, quòd glorioſus antiſtes Ambroſius æthereum migrauit ad regnum. Et ideò.

Poſt Communionem.

HAEC

HAEC nos communio Domine purget à crimine, & intercedente B. Pontifice & Confeſſore tuo Ambroſio, cæleſtibus remedijs faciat eſſe intentos. Per Dominum.

Habet de obit. Satyri Ambr. Orat. funebres duas, quarum ſecũda de fide reſurr. inſcribitur.

Tttttt. IN DEPOSITIONE S. SATYRI FRATRIS S. AMBROSII, XVII. SEPTEMBR.

Super populum.

DEVS, qui B. Satyrum tui nominis confeſſorem mirabiliter effeciſti: præſta, quęſumus, vt eum pro nobis iugiter apud te interuẽtorem ſentiamus, de cuius hîc mirifico pignore gratulamur. Per Dominum.

Super ſind.

OMNIPOTENS ſempiterne Deus, qui B. Satyro inter procellas maris & turbines naufraganti admirabilem fidei conſtantiã tribuiſti, concede propitius, ipſius nos orationum ſuffragio, inter mundana diſcrimina ſolidiſsimum ſemper inuenire tutamen. Per Dominum.

Super obl.

TRIBVE, quæſumus, omnipotens & miſericors Deus, vt beatiſsimi confeſſoris tui Satyri dignè venerabilem memoriam recenſentes, eius obtentu quod offerimus, fiat munus acceptum, qui ſe tibi per ſanctæ vitæ munditiam obtulit hoſtiam viuam, hoſtiam ſanctam, hoſtiam incontaminatam. Per Dominum.

Præfatio.

M. S. AETERNE Deus. Tuam inceſſanter gloriam collaudantes, tuamq́ue in ſanctis tuis magnificentiam prædicantes. Qui tantum fidei cumulum B. confeſſori tuo Satyro glorioſi Pontificis Ambroſij germano, tua gratia præſtitiſti, vt eius in multis exercitijs conſors effectus, probatiſsimus athleta Chriſti filij tui ipſius induſtria cenſeretur. Nam & in ipſo tyrocinio fidei ità clarus enituit,

vt

vt* cùm in mari naufragium pateretur, quanuìs adhuc nondùm baptiſmate ſancto perfuſus, de tuo tamen non ſit diffiſus auxilio. *Nam ſacramẽtum Dominici corporis ſudario inditum, collo circundedit, & ſe tali remigio fultum, ſpumanti æquori committere non expauit. Sed tua potentiſsima dextera, quæ Apoſtolorum principem Petrum in fluctibus, nè mergeretur, erexit, hunc quoquè non diſsimili potentia illæſum atque incolumem, perduxit ad littus. Hæc tuæ eſt Domine virtutis operatio. Et ideò cum ang.

* inter vndas pelagi cùm diſſoluta compage nauis, durum fuiſſet ꝑpeſſus excidium.

*Sacramẽtũ deniq;

Poſt Com.

FIANT nobis Domine, quæſumus, ſumpta libamina, intercedente B. confeſſore tuo Satyro, perpetuæ ſalutis commercium, quæ illi inter æquoreas vndas facta ſunt liberationis prę ſidium. Per Dominum.

SYNODI PLENARIAE CAPVENSIS PATRVM ALTARIS MINISTERIVM.

QVVM ex his igitur (inquit D. Ambroſius, de Synodo Capuana ad Theophilum ſcribens Alexandrinum, hanc & ſequentem epiſtolam) Synodi conſtitutis ſperaremus iam remedium datum, finemq́; oblatum diſcordiæ, ſcribit ſanctitas tua iterùm fratrem noſtrum Flauianum ad precum auxilia, & Imperialium reſcriptorum ſuffragia remeauiſſe. Fruſtrà ergò tantorum Sacerdotum fuſus labor, iterùm ad huius ſeculi iudicia reuertendũ, iterùm ad reſcripta, iterùm vexabuntur ſacerdotes, ſenes transfretabunt maria: iterùm inualidi corpore, patriam peregrino mutabunt ſolo: iterùm ſacroſancta altaria deferentur, vt in longinqua proficiſcamur.

Ambroſ. epiſt. 78.

MARII VICTORINI APHRI, DE OBLATIONIS ECCLESIASTICAE ORATIONE TESTIMONIVM.

Marius Vict. l. 2. aduer. Arrium.

Ὁμοούσιον lectum negatis, (inquit contra Arrianos ſcribẽs Victorinus) ſed ſi aliqua ſimilia, vel ſimiliter denominata lecta ſunt, iure pari & iſtud denominatum accipere debemus. Audi orationem oblationis, quoniã vita eſt Deus, & æterna vita. Nos Chriſtiani, id eſt, qui in Chriſtum credimus, docemur in Euangelio: quomodò Deum patrem rogare debeamus: in qua oratione cùm multa petimus, tum petimus panem, qui panis vita eſt, ſic enim dictum eſt: Hic enim eſt panis, qui de cælo deſcendit. Hanc vitã & Chriſti & Dei, id eſt, æternam, quo nomine ipſe dicit? ἐπιούσιον ἄρτον, ex eadem ὀυσία panem, id eſt, de vita Dei, conſubſtantialem vitam. Vndè enim filij Dei erimus, niſi participatione vitæ ęternæ, quam nobis Chriſtus à patre adferens dedit? Hoc ergò eſt, δὸς ἡμῖν ἐπιούσιον ἄρτον, id eſt, vitam in eadem ſubſtantia: Etenim ſi quod accipimus, corpus Chriſti eſt: ipſe autem Chriſtus vita eſt, quęrimus ἐπιούσιον ἄρτον. diuitiæ enim in Chriſto corporaliter habitant. Græcum igitur Euangelium habet, ἐπιούσιον, quod denominatum eſt à ſubſtãtia, & vtiquè Dei ſubſtantia. Hoc Latini vel non intelligentes, vel non valentes exprimere, non potuerunt dicere, & tantummodò quotidianum poſuerunt, non ἐπιούσιον. Eſt ergò & nomen lectum, & in Deo ſubſtantia: & dici poteſt Græcè, quod etiamſi Latinè non exprimitur, dicitur tamen Græcè, quia intelligitur.

Ioan. 6.

D. SYRICII, PAPAE ROMANI XXXIX. CIRCA MISSARVM CELEBRATIONEM DECRETA.

Ad Miſſas

Ad Miſſas celebrandas Epiſcopi authoritas requiſita.

HIC conſtituit (inquit liber Pontificalis) vt nullus presbyter Miſſas celebraret per omnem hebdomadam, niſi conſecratum Epiſcopi loci deſignati ſuſciperet declaratum, quod nominatur fermentum. Liber Pōtif. c. 39.

QVOD ijſdem verbis D. Iuo repetit. Iuo part. 2. ca. 63.

In canone Miſſæ additum illud, Communicantes.

SYRICIVS papa (inquit Radulphus Tungrenſis) natione Romanus, qui cœpit anno Domini 388. ſecundùm quædam Chronica, inſtituit in canone Miſſæ, Communicantes & memoriam venerantes Radulph. Tungr. de canon. obſer. c. 23.

Sacris myſterijs intereſſe, at non communicare, quibuſdam permiſſum.

DE quibus (inquit Epiſtola ad Tarraconenſem Epiſcopum) quia iam ſuffragium pœnitendi non habent, id diximus decernendum, vt ſola intrà Eccleſiā fidelibus oratione iungātur: ſacrę myſteriorum celebritati, quanuìs non mereantur, interſint: à Dominicę autem menſę conuiuio ſegregētur, vt hac ſaltem diſtrictione correpti, & ipſi in ſe ſua errata caſtigent, & alijs exemplum tribuāt, quatenùs ab obſcœnis cupiditatibus retrahantur. Syric. papa epiſt. 1. c. 5.

QVOD à Gratiano repetitur in Decret. Gratiā. 33. q. 2. c. De his verò.

Ad ſacrificij oblationem continentia pręſcripta.

QVARVM (inquit ibidèm) ſanctionum ſacerdotes omnes atq; Leuitę inſolubili lege conſtringimur, vt à die ordinationis noſtrę, ſobrietati ac pudicitię & corda noſtra mancipemus & corpora, dummodò per omnia Deo noſtro in his, quæ quotidiè offerimus, ſacrificijs placeamus. Ibid. c. 7.

AC paulopòſt: Hi verò, qui illiciti priuilegij excuſatione nituntur, vt ſibi aſſerant veteri hoc lege conceſſum: nouerint

ſe ab omni Eccleſiaſtico honore, quo indignè vſi ſunt, Apoſtolicæ ſedis authoritate deiectos, nec vnquàm poſſe veneranda attrectare myſteria, quibus ſe ipſi, dum obſcœnis cupiditatibus inhiant, priuauerunt.

Gratian. 82. diſt. c. Plurimos &c. Quia aliquanti.

QVAE repetuntur etiam in Gratiani Decr.

CONCILII ROMANI SVB EO PONTIFICE STATVTVM, DE SACRIFICII MINISTRORVM CONTINENTIA.

Concil. Rom. c. 9.

PRAETEREA (inquiunt Patres epiſt. citata in Concilio Telenſi, ſeu potiùs Teleptenſi) quod dignum & pudicum & honeſtum eſt, ſuademus vt ſacerdotes & Leuitæ cum vxoribus ſuis non coëant, quia in miniſterio diuino quotidianis neceſsitatibus occupantur. Ad Corinthios nanq; ſic Paulus ſcribit, dicens: Abſtinete vos, vt vacetis orationi. Si ergò laicis abſtinentia imperatur, vt poſsint deprecantes audiri: quanto magìs ſacerdos vtiquè omni momento paratus eſſe debet, munditię puritate ſecurus, nè aut ſacrificium offerre, aut baptizare cogatur?

1. Cor. 7.

CONCILII CARTHAGINIENSIS, QVOD II. NVNCVPANT, DE MISSA CANONES.

Sacrificij miniſtrorum continentia.

Concil. Carth. 2. can. 2.

AVRELIVS Epiſcopus (vtì acta Synodi atteſtâtur) dixit: Quum in pręterito Concilio de continentiæ & caſtitatis moderamine tractaretur, gradus iſti tres, conſcriptione quadam, caſtitati, per conſecrationes, annexi ſunt. Fauſtinus Epiſcopus dixit: Placet vt Epiſcopi, presbyteri & Diaconi, vel qui ſacramenta contrectant, pudicitiæ cuſtodes, ab vxoribus ſe abſtineant. Ac deindè ab omnibus Epiſcopis dictum, Placet, vt Epiſcopi,

presbyteri, & Diaconi, vel qui ſacramenta contrectant pudicitiæ cuſtodes, etiam ab vxoribus ſe abſtineant: Placet, vt in omnibus & ab omnibus pudicitia cuſtodiatur, qui altario deſeruiunt.

QVEM ipſum Canonem repetit Balſamon patriarcha in Synodo Carthaginienſi, ex omnibus illic celebratis Synodis in vnum collecta, verbis nonnihil immutatis. Balſ. Syn. Carthag. cā. 3. & 4.

In publica Miſſa pœnitentium reconciliatio, presbytero non permiſſa.

RECONCILIARE (inquit ibidem Aurelius Epiſcopus) quenquam in publica Miſſa, presbytero non licere, hoc omnibus placet. Concil. eiuſd. can. 3.

QVOD explicatur à Balſamone in hæc verba: Illud autem reconciliare in publico rei ſacræ miniſterio, eſt eiuſmodi: Ij quibus pœna, quæ aliâs pœnitentia dicitur, iniuncta eſt, & ab Eccleſia arcentur, non permittuntur cum fidelibus conſiſtere, ſed per ſe Deum laudare non prohibentur. Quandò autem à pœna abſoluti fuerint, tunc conſiſtunt cum fidelibus, & publicè ſeu palàm Deum cum populo laudant. Balſ. Syn. Carthag. can. 6.

Ab excommunicato ſacrificia ſeparatìm non celebranda.

NEC illud prætermittendum eſt, (inquit ibidem Alypius Tagaſtenſis Epiſcopus) vt ſi quis fortè presbyter ab Epiſcopo ſuo correptus, aut excommunicatus, tumore vel ſuperbia inflatus, putauerit ſeparatìm Deo ſacrificia offerenda, vel aliud erigendum altare, contra Eccleſiaſticam fidem diſciplinamq; crediderit, non exeat impunitus. Concil. eiuſd. can. 8.

AC paulò pòſt: Ab vniuerſis Epiſcopis dictum eſt: Si ſuperbia (quod abſit) inflatus, ſecernendum ſe ab Epiſcopi ſui communione duxerit, ac ſeparatìm cum aliquibus ſchiſma faciẽs, ſacrificium Dei obtulerit, anathema habeatur, & locum amittat.

Balſ. ibid. c. 10. & 11.

EVNDEM verò reperire eſt etiam apud Balſamonem.

Agenda non celebranda à Presbytero, inconſulto Epiſcopo.

Concil. eiuſd. can. 9.

NVMIDIVS (vti ibidèm cõmemoratur) Epiſcopus Maſculitanus (nam ſic legendum, alibì adnotaui) dixit: In quibuſdam locis ſunt presbyteri, qui aut ignorantes ſimpliciter, aut diſsimulantes audaciter, præſente & incõſulto Epiſcopo, complurimis in Domicilijs agant Agenda, quod diſciplinæ incongruum cognoſcit eſſe ſanctitas veſtra. Genedius Epiſcopus dixit: Fratris & coëpiſcopi noſtri dignæ ſuggeſtioni reſpondere non immoremur. Ab vniuerſis Epiſcopis dictum eſt: Quiſquis presbyter, incõſulto Epiſcopo, Agẽda in quolibet loco voluerit celebrare, ipſe honori ſuo cõtrarius exiſtit.

Contigit Cõciliũ Hipponẽſe Theodoſio III. & Habũdãtio Coſs. Carthaginienſe verò 3. Cæſario & Attico Coſs. quarto poſt anno.

CONCILII HIPPONENSIS, E QVO IN CONCILIVM, QVOD III. CARTHAGINIENSE NVNCVPATVR, TRANSLATI SVNT, CANONES CIRCA SACRIFICIVM MISSAE.

Lectoribus interdicta populi ſalutatio.

Concil. Hippon. cã. 2. Cõc. Carthag. 3. ca. 4. Balſ. ſyn. Carthag. 3. can. 16.

LECTORES (inquiunt Patres) populum non ſalutent.

QVOD pulchrè ſic explicat Balſamon: Prohibitum eſt aũt lectoribus, nè, dum miniſterio ſuo funguntur, ad populum conuertantur & adorent: vt qui ſolos tunc debent ſacerdotes & antiſtites adorare, & nõ laicos qui in Eccleſia congregantur. Ipſi enim ſunt ſacrati: populus verò procùl eſt à ſacerdotio & conſecratione.

Catechumeni non communicent.

SACRAMENTA (inquiunt) catechumenis non dentur.

Concil. Hipp. Can. 4. Carthag. 3. ca. 5.

QVOD latiùs ſic habet Carthaginienſe Concilium: Item placuit vt etiam per ſolẽniſsimos paſchales dies ſacramẽtum catechumenis non detur, niſì ſolitum ſal, quia ſi fideles per illos dies ſacramẽtum non mutant, nec catechumenis oportet mutari.

Neque

Neque defunctis Euchariſtia detur.

CORPORIBVS (inquiunt) defunctis Euchariſtia non detur. Hippon. can. 5.

AC latiùs Carthag. Item placuit, vt corporibus defunctorum Euchariſtia non detur. Dictum eſt enim à Domino: Accipite, & edite. Cadauera aũt, nec accipere poſſunt, nec edere. Cauendum eſt etiam, nè mortuos baptizari poſſe, fratrum infirmitas credat, cùm Euchariſtiam mortuis non dari animaduerterit. Carthag. 3. ca. 6.

QVOD ijſdem verbis repetit Balſamo. Balſ. ibid. c. 18. ac 20.

In precibus ſemper ad Patrem dirigatur oratio.

NEMO (inquiunt, vtì latiùs habet Carthag. Concil.) in precibus vel patrem pro filio, vel filium pro patre nominet. Et cùm altari aſsiſtitur, ſemper ad patrem dirigatur oratio. Et quicunq; ſibi preces aliundè deſcribit, non eis vtatur, nisì priùs eas cum inſtructioribus fratribus contulerit. Hipp. & Carth. 3. can. 23.

REPETITVR aũt hic ipſe Canon à Micrologo in hæc verba: Iterùm tertium Carthaginiẽſe Cõcilium c. 23. Nullus ad altare patrem pro filio, vel filium pro patre nominet, ſed ſemper ad Patrem orationem dirigat, nec qualibet oratione vtatur nisì probata. Micr. c. 5.

In ſacramentis aliud non offeratur, quàm panis & vinum aqua mixtum.

In ſacramentis (inquiunt ibidèm) corporis & ſanguinis Domini, nihil ampliùs offeratur, quàm ipſe Dominus tradidit, hoc eſt, panis & vinum aqua mixtum. Nec ampliùs in ſacrificijs offeratur, quàm de vuis & frumentis. Hippon. Concil. can. 25. Carth. 3. ca. 24.

QVI Canon diſertis verbis paulo latiùs citatur in Concilio Africano, quod non aliud quàm Centonem Latinum continet Conciliorum omnium Africæ, quomodò dictum eſt ſuprà de Cõcilio Carthaginienſi apud Balſamonem. Concil. Afr. cã. 4.

A ieiunis ſacramenta altaris celebrentur.

SA-

*Concil. Hipp. ca. 30. Carth. 3. ca. 29. SACRAMENTA (inquiunt ibidèm) altaris, non niſì à ieiunis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuerſario, quo Cœna Domini celebratur. Nam ſi aliquorum, pomeridiano tempore defunctorum, ſiue Epiſcoporum, ſeu clericorum, ſiue cæterorum, commendatio facienda eſt, ſolis orationibus fiat, ſi illi qui faciunt, iam pranſi inueniantur.

Concil. Afric. c. 8. ET repetitur idem Canon in Concilio Africano.

Vualafr. Strab. de reb⁹ Eccl. ca. 19. QVEM pulchrè in hæc verba interpretatur Vualafridus Strabus: Hoc quoquè commemorandum videtur, quòd ipſa ſacramēta quidam interdùm ieiuni, interdùm pranſi percepiſſe leguntur, vt legitur in Canonibus Concilij Africani, capitulo octauo, his verbis: Vt ſacramenta altaris non niſì à ieiunis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuerſario, quo cœna Domini celebratur, & reliqua. Iſti quidem eo die poſt prandium communicandum eſſe cenſebant, quia Dominus poſt legalis Paſchę cœnam, noui teſtamenti ſacramenta legitur diſcipulis tradidiſſe. Alij verò, ſecta quadam ſingulari, non ſemèl in anno, ſicut ſuperiores, ſed crebriùs ante Sacramentorum perceptionem cibis corporalibus refici debere iudicātes, poſt prandia & plenitudinem ſtomachi, quaſi confirmati, ſacris rebus neceſsitate corporea communicabant.

Ibidèm. ET paulò pòſt: Illud verò quod ſuperiores in anniuerſario cœnæ Dominicæ pranſi, communicare permiſsi ſunt, ex occaſione ſuprà expoſita, emerſiſſe videtur. Sed à ſequentibus honeſta & rationabili deliberatione ſtatutum eſſe cognoſcitur, vt omni tempore à ieiunis ſacroſancta celebrentur myſteria. Non enim ideò prandere, & poſteà communicare debemus, quia Dominus completor legis, author gratiæ, priùs legale Paſcha perfecit, deindè ſacramenta euangelica inſtituit: Sicut nec priùs corporaliter cogimur circuncidi, & poſtmodùm baptizari, cùm ſciamus Dominum noſtrum factum ex muliere, factum ſub lege, primò ſecundùm legis ſtatuta circunciſum, ac deincèps ad expletionem omnis iuſti-

tiæ,

tiæ, lauacri ſalutaris ſubîſſe, nobisq; conſecrâſſe primordia. Ergò à ieiunis ſemper celebrari debere eadem ſacramenta,& generalis totius iam comprobat vſus Eccleſiæ, & dicta Synodi Bracarenſis oſtendunt.vbì etiam ſuprà memorata in die cœnæ Dominicæ cõmunicatio, poſt ſolutum ieiunium, anathematis interpoſitione abſcinditur.

D. BRICTII TVRONENSIS EPISCOPI MISSARVM SOLENNIA.

BRICTIVS Epiſcopus Turonis expulſus, (inquit D. Gregorius Turonenſis) Romam veniens, cuncta quæ pertulerat,Papę refert.Qui ad ſedem Apoſtolicam reſidés, plerunq; Miſſarum ſolennia celebrans,inibì quicquid in ſanctum Dei deliquerat,deflendo diluit. Gregor. Turon. hiſt. frãc. li.2. c.10.

D. AVRELII CARTHAGINIENSIS EPISCOPI SACRIFICIVM.

ORATE (inquiũt DD.Auguſtinus & Alypius ad illum ſcribentes)pro nobis,digni exaudiri: cum tanto quippe ſacrificio acceditis ad Deum ſynceriſsimæ dilectionis & laudis eius in operibus veſtris:orate,vt & in nobis hęc luceant, quoniã nouit ille quem oratis,cum quanto noſtro gaudio in vobis luceant. Auguſt. epiſt.77.

D. SIMPLICIANI MEDIOLANENSIS EPISCOPI SACRORVM MINISTERIVM.

DE Donatiſtis(inquiunt ſupraſcripti Cõcil.Carth.3.Patres)& pueris qui à Donatiſtis baptizãtur, placuit vt interrogemus fratres & noſtros in ſacris cõminiſtros (ſic vertit Balſamonis interpres)Syricium & Symplicianum. Concil. Carth.3.c. 48. Balſ. Concil. Carthag. ca. 51.

IN APHRICA SACRA MYSTERIA ANTE PVGNAM CVM GILDONE TYRANNO.

Paul. Oroſ.li. 7. ca. 36.

IGITVR Maſcelzel iam indè à Theodoſio ſciẽs (inquit Paulus Oroſius) quantum in rebus deſperatiſsimis oratio hominis per fidem Chriſti à clementia Dei impetraret, Caprariam inſulam adijt, vndè ſecum ſanctos ſeruos Dei aliquot permotos precibus ſuis ſumpſit, cum his, orationibus, ieiunijs, pſalmis dies & noctes continuans, ſine bello victoriam meruit, ac ſine cæde vindictam. * Ardalio, fluminis nomen eſt, quod fluit inter Thebaſtem & * Metrideram ciuitates, vbì cum parua manu, hoc eſt, cum quinque millibus (vt aiunt) militum, cõtra ſeptuaginta millia hoſtium caſtra metatus, cùm interiecta mora excedere loco, oppoſitasque prȩiacentis vallis anguſtias tranſgredi vellet, intercurrente nocte, beatum Ambroſium Epiſcopum Mediolani, paulò antè defunctum, per ſomnium ſibi videre viſus eſt, ſignificantem manu, & impacto ad humum ter baculo, dicentem: Hîc, hîc, hîc. Quod ille prudenti coniectura intellexit, merito annunciantis, fidem victoriæ, verbo locum, numero diem ſignificari. Subſtitit, ac tertio demùm die, per noctem orationibus hymniſque peruigilem, ab ipſis cæleſtium ſacramentorum myſterijs, in hoſtem circunfuſum proceſsit. Et cùm ad eos, qui primi occurrerant, pia pacis verba iactaret, ſigniferum quendam inſolenter obſiſtentem, & iamiamque pugnam excitantem, gladio percuſsit in brachio, eumque manu debilem, ipſo vulnere coëgit pronum inclinare vexillum. Quo viſo, reliquæ cohortes deditionem iam fieri priorum exiſtimantes, certatìm ſeſe ad Maſcelzelem ſignis tradidêre cõuerſis.

* Ardalogio. * Amederam.

IN HISPANIIS, PRVDENTIO TESTE, DAPES AC PRECES MYSTICAE.

Sacrificium cum cereis.

Prudent. Cathemer. hymno 5.

A. Prudentius in hymno cerei Paſchalis:

Hæc (inquit) olìm Patribus præmia contulit
Inſignis pietas Numinis vnici,
Cuius ſubſidio nos quoquè veſcimur,

Paſcen-

Paſcentes dapibus pectora myſticis.

Ac paulò pòſt:

Nos feſtis trahimus per pia gaudia
Noctem Concilijs,votaque proſpera
Certatìm vigili congerimus prece,
Extructoque agimus liba ſacrario.
Pendent mobilibus lumina funibus,
Quæ ſuffixa micant per laquearia:
Et de languidulis fota natatibus,
Lucem perſpicuo flamma iacit vitro.
Credas ſtelligeram deſupèr aream
Ornatam geminis ſtare trionibus,
Et qua Phoſphoreum temo regit iugum,
Paſsìm purpureos ſpargier Heſperos.

Idque in altari.

Huc pertinet,quod habet de D. Vincentio. Idem Periſteph. hymno 5.

Sed mox ſubactis hoſtibus,
Iam pace cunctis reddita,
Altar' quietem debitam
Præſtat beatis oſsibus.
Subiecta nam ſacrario,
Imamque ad aram condita,
Cæleſtis auram muneris
Perfuſa ſubtèr hauriunt.

Item & illud de ieiunio. Idem Cathemer. hymno 7.

Altaris aram quod facit placabilem.

Cantus in diuinis officijs.

Te mente (inquit alibì) pura & ſimplici, Ibid. hymno 2.
Te voce, te cantu pio,
Rogare curuato genu,
Flendo & canendo diſcimus.

CONCILII CARTHAGINIENSIS QVOD IIII. NVNCVNPANT, CANONES CIRCA SACRIFICIVM.

Ordinatio Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Acolyti, Exorciſtæ, Lectoris, ac Oſtiarij, ad ſacrificij miniſteria.

Concil. Carth. 4. can. 3. 4. 5. 6. 7. 8. & 9. LATE, modus ordinandi hos miniſtros ſacrificij, tractatur huius Concilij initio, per ſeptem Canones, quos prolixitatis vitandæ gratia omittimus: ſufficerit, locum commonſtrâſſe Catholico Lectori.

Ad oblationem conſecrandam inuitentur Epiſcopi & Presbyteri in alijs Eccleſijs.

Ibid. c. 33. EPISCOPI (inquiunt) vel presbyteri, ſi cauſa viſitandæ Eccleſiæ, ad alterius Eccleſiam venerint, in gradu ſuo ſuſcipiantur, & tam ad verbum faciendum, quàm ad oblationem conſecrandam, inuitentur.

Diaconus corpus Domini, iuſſu presbyteri, in neceſsitate adminiſtret.

Ibid. c. 38. ET Diaconus (inquiunt) præſente presbytero, Euchariſtiam corporis Chriſti populo, ſi neceſsitas coget, iuſſus eroget.

Diaconus tantùm tempore oblationis aut lectionis Albam induat.

Ibid. c. 41. VT Diaconus (inquiunt) tempore oblationis tantùm vel lectionis alba vtatur.

Cum hæreticis non orandum.

Ibid. c. 72. CVM hæreticis (inquiunt) nec orandum, nec pſallendum.

Neque cum excommunicatis.

Ibid. c. 73. QVI communicauerit (inquiunt) vel orauerit cum excommunicato, ſiue clericus, ſiue laicus, excommunicetur.

Pro

Pro pœnitentibus, caſu ante reconciliationem defunctis, oblationes fiant.

Pœnitentes (inquiunt) qui attentè leges pœnitentię exequuntur, ſi caſu in itinere, vel in mari mortui fuerint, vbi eis ſubueniri non poſsit, memoria eorum & orationibus & oblationibus commendetur. Ibid. c. 79.

Pœnitentes ſemper genua flectant.

Pœnitentes (inquiunt) etiam diebus remiſsionis genua flectãt. Ibid. c. 82.

Vſq; ad Miſſam Catechumenorum nullus ab Eccleſia arceatur.

VT Epiſcopus (inquiunt) nullum prohibeat ingredi Eccleſiã, & audire verbum Dei, ſiue gentilem, ſiue hæreticum, ſiue Iudęũ, vſq; ad Miſſam Catechumenorum. Ibid. c. 84.

Solennis conuentus Eccleſię non prętermittatur.

QVI die (inquiunt) ſolenni, prętermiſſo ſolenni Eccleſiæ cõuentu, ad ſpectacula vadit, excommunicetur. Ibid. c. 88.

Oblationes diſsidentium non recipiantur.

Oblationes (inquiunt) diſsidentium fratrum, neque in ſacrario, neq; in gazophylacio recipiantur. Ibid. c. 93.

Neq; eorum qui pauperes opprimunt.

EORVM (inquiunt) qui pauperes opprimunt, dona à ſacerdotibus refutanda. Ibid. c. 94.

Oblationes defunctorum, Eccleſijs non negandæ.

QVI oblationes (inquiunt) defunctorum aut negant Eccleſijs, aut cum difficultate reddunt, tanquàm egentium necatores excommunicentur. Ibid. c. 95.

QVINTI A CHRISTO INCARNATO SECVLI SACRIFICII RITVS.

D. ANASTASII ROMANI PAPAE XL. STATVTVM CIRCA SACRIFICIVM.

Standum eſſe dum leguntur Euangelia.

Anaſt. papa epiſt. 1. decret.

SIGNIFICASTIS enim (inquit ipſe D. Anaſtaſius, Epiſcopis Germaniæ & Burgundiæ) quoſdam ſacerdotes in Eccleſia, quandò leguntur Euangelia, ſedere, & Domini ſaluatoris verba non ſtantes, ſed ſedentes audire, & hoc ex Maiorum traditione ſe accepiſſe narrant: quod vt nullatenùs deincèps fieri ſinatis, Apoſtolica authoritate mandamus. Sed dum ſancta Euãgelia in Eccleſia recitantur, ſacerdotes & cęteri omnes præſentes, nõ ſedentes, ſed venerabiliter curui, in conſpectu ſancti Euangelij ſtãtes, Dominica verba intentè audiant, & fideliter adorent.

Lib. Pontif. c. 40.

CVIVS ſtatuti mentionem facit & Liber Pontificalis: Hic (inquit) conſtituit, vt quotieſcunquè ſancta Euangelia recitarentur, ſacerdotes non ſederent, ſed curui ſtarent.

Bed. martyrolog. ad VI. Cal. Maij.

QVAE ipſa verba reperiuntur & in Bedæ martyrologio, ſed mendosè hactenùs adſcripta D. Anacleto papæ, atque adeò transferenda ex die VI. ad V. Cal. Maias, vbì huius ſit Pontificis mẽtio.

Amal. de offic. diui. l. 3. c. 18.

Citantur etiam ab Amalario Treuirenſi.

Vvalafr. de reb. Eccleſ. c. 22.

ITEM à Vvalafrido Strabo, qui eius ritûs cauſam hanc addit, vt videlicet humilitatem, quæ à Domino Deo docetur, etiam ore demonſtrarent.

A Ma-

A Mariano deniquè Scoto, Radulpho Tungrenſi, & Martino Polono ad annum Domini 404. Marian. Chrō.l.2. Radul. de Canon. obſeru. c. vlt.

EIVSDEM SIVE ALTERIVS ROMANI PONTIFICIS SACRIFICIA SVPER RELIQVIIS SS. PETRI ET PAVLI.

MALE ergò facit (inquit D. Hieronym. Vigilantium arguens) Romanus Epiſcopus, qui ſuper mortuorum hominum Petri & Pauli, ſecundùm nos, oſſa veneranda: ſecundùm te, vilem puluiſculum, offert Domino ſacrificia, & tumulos eorum Chriſti arbitratur altaria? Hieron. contra Vigilant.

MANICHAEORVM HAERETICORVM FLAGITIOSA MYSTERIA.

ALIQVANTI verò (inquit idem diuus Anaſtaſius) Manichæi, qui ità ſe demerſerunt, vt nullum his auxiliantis remedium poſſet ſubuenire, ſubditi legibus, ſecundùm Chriſtianorum principum conſtituta: nè ſanctum gregem ſua contagione polluerent, per publicos iudices perpetuo ſunt exilio relegati: & omnia, quæ tam in ſcriptis, quàm in occultis traditionibus ſuis habent prophana vel turpia, vt nôſſet populus, quid fugeret aut vitaret, oculis Chriſtianæ plebis certa manifeſtatione probauimus: adeò, vt ipſe, qui eorum dicebatur Epiſcopus, à nobis tentus, proderet flagitioſa in ſuis myſterijs, quæ teneret, ſicut Geſtorum vos ſeries poterit edocere. Anaſt. papa epiſt. 1. Decret.

ET Theodoretus: Præſtigijs quoquè egregiè vtuntur, ſcelerata ſua myſteria peragentes. Ea de cauſa valdè difficiliter elui poteſt, Theod. hær. fab. l. 1. c. vlt.

poteſt eorum doctrina, & qui execrandis eorum Orgijs interfuerit, eorumq; particeps extiterit, valdè eſt difficile tranſmouere à perniciem animis afferentium Dęmonum operatione, qui * ipſos initiantium decantionibus eorum animas alligant.

* ipſis

Auguſt. hær. 46.

QVORVM expreſsiùs in hæc verba mentionem facit D. Auguſtinus: Qua occaſione (inquit) ſeu potiùs execrabilis ſuperſtitionis quadam neceſsitate, coguntur electi eorum, velut Euchariſtiã conſperſam cum ſemine humano ſumere, vt etiam indè, ſicut de alijs cibis, quos accipiunt, ſubſtantia illa diuina purgetur. Sed hoc ſe facere negant, & alios neſcio quos ſub nomine Manichæorum facere affirmant. Detecti tamen ſunt in Eccleſia, ſicutì ſcis, apud Carthaginem, iam te ibì Diacono conſtituto, quandò inſtante Vrſo Tribuno, qui tunc domui regiæ pręfuit, aliqui adducti ſunt.

Leo papa de ieiun. decimi menſis ſerm. 5.

D. Leo quoquè: De ſacris tamen eorũ, inquit, quæ apud illos tam obſcœna ſunt, quàm nefanda, quod inquiſitioni noſtræ Dñs manifeſtarę voluit, non tacemus, nè quiſquam putet nos de hac re dubię famæ & incertis opinionibus crediidiſſe. Reſidentibus itaq; mecum Epiſcopis ac presbyteris, ac in eundem conſeſſum Chriſtianis viris ac nobilibus congregatis, electos & electas eorum iuſsimus pręſentari. Qui cùm de peruerſitate dogmatis ſui, & de feſtiuitatum ſuarũ conſuetudine multa reſerarẽt, illud quoquè ſcelus, quod eloqui verecundum eſt, prodiderunt, quod tanta diligentia inueſtigatum eſt, vt nihil minùs credulis, nihil obtrectatoribus relinqueretur ambiguum. Aderant enim omnes perſonę, per quas nefandum facinus fuerat perpetratum, puella ſcilicet, vt multùm decennis, & duæ mulieres, quæ ipſam nutrierãt, & huic ſceleri pręparârant. Pręſtò erat etiam adoleſcentulus vitiator puellę, & Epiſcopus ipſorum deteſtandi criminis ordinator. Omnium par fuit horum & vna confeſsio, & patefactum eſt execratum, quod aures noſtræ vix ferre potuerunt. Qualia repetit ipſe epiſt. 2. & 91. ſiue 93.

MON-

MONTANISTARVM QVOQVE HAERETICORVM SCELERATA MYSTERIA.

PRAETERMITTO (inquit D. Hieron. aduersùs eos ſcribens) ſcelerata myſteria, quæ dicũtur de lactente puero, & de victuro martyre confarrata. Mâlo, inquam, non credere: ſit falſum omne quod ſanguinis eſt.

Hieron. ad Marcellam aduer. Montan.

AC Epiphanius: In hac verò (inquit) hęreſi, aut in coniugata eius Quintillianorum, ſiue Priſcillianorum, & * Pepugianorũ appellata, horrendum ac nefarium quoddam opus fieri dicunt. Puerum enim quendam valdè infantem, in feſtiuitate quadam per totum corpus æreis aciculis compungẽtes, ſanguinem ipſius ſibijpſis comparant, ad apparatum videlicet ſacrificij.

Epiph. cõtra hęr. li. 2.

ET Theodoretus: De myſterijs autem nonnulla quidam iactitant. Sed illi non fatentur, & ſuî accuſationem, calumniam appellant.

Theodor. Fab. hær. l.3.c.2.

D. quoquè Auguſt. Sacramenta perhibentur funeſta habere. Nã de infantis anniculi ſanguine, quem de toto eius corpore minutis punctionum vulneribus extorquent, quaſi Euchariſtiam ſuam cõficere perhibentur, miſcentes eum farinę, panemq; indè facientes: qui puer, ſi mortuus fuerit, habetur apud eos pro martyre: ſi autem vixerit, pro magno ſacerdote.

Aug. hær. 26. & 27.

ATQVE adeò ad hæc & Manichęorum ſacrificia hauddubiè alibì quoquè vbiquè alludit D. Hieron. quum hæreticorum polluta vocat ſacrificia aut ſacrilega, cuiuſmodi loci paſsim occurrunt in 12. Prophetas.

D. HIERONYMI STRIDONENSIS PRESBYTERI SACRIFICIA, ET QVAE EODEM PERTINENT.

Quotidiana ſacrificia.

Hierō qu. 2.ad Hidibiam. NEC Moyſes (inquit D. Hieron.) dedit nobis panem verum,ſed Dominus IESVS: ipſe conuiua,& conuiuium: ipſe comedens,& qui cōmeditur. Illius bibimus ſanguinem, & ſine ipſo potare nō poſſumus, & quotidiè in ſacrificijs eius de genimine vitis veræ, & vineæ Sorec, quæ interpretatur electa, rubentia muſta calcamus, & nouum ex his vinum bibimus de regno patris.

Idem in Ezech.c. 45.l.13. HVC pertinet & illud eiuſdem: Qui autem talis extiterit, vt miniſtret in ſanctuario,atrium ingrediatur interius,& offerat ſemper Deo ſacrificium, ità vt verus ſacerdos ſit, immò imitator eius, de quo ſcriptum eſt: Tu es ſacerdos in ęternum ſecundùm ordinem Melchiſedech: iſte nullam habebit hęreditatem, niſi Deum, qui eſt hęreditas eius.

Idem l. 2. in Iſai.c.5. ILLVD etiam: Et quotidiè cęleſti pane ſaturati,dicimus: Guſtate & videte quàm ſuauis eſt Dominus.

Idē Tract. de duobus filijs. ITEM illud: Vitulus ſaginatus,qui ad pœnitentię immolatur ſalutem, ipſe ſaluator eſt, cuius quotidiè carne paſcimur, cruore potamur.

Sacerdotum ea de cauſa continentia.

Idem. l.1. aduerſ.Iouin. NON (inquit,explicans Apoſtoli locū) dicit: Eligatur Epiſcopus,qui vnam ducat vxorem,& filios faciat,ſed qui vnam habuerit vxorem, & filios in omni ſubditos diſciplina. Certè confiteris non poſſe eſſe Epiſcopum, qui in Epiſcopatu filios faciat. Alioquì, ſi depręhenſus fuerit, non quaſi vir tenebitur, ſed quaſi adulter damnabitur. Aut permitte ſacerdotibus exercere opera nuptiarum, vt idem ſint virgines quod mariti: aut ſi ſacerdotibus non licet vxores tangere, in eo ſancti ſunt, quia imitantur pudicitiam virginalem. Sed & hoc inferendum: Si laicus & quicunque fidelis orare non poteſt,niſi careat officio coniugali: ſacerdoti,cui ſemper pro populo offerenda ſunt ſacrificia, ſemper orandum eſt.

Si

Si ſemper orandum eſt, ergò ſemper carendum matrimonio. Nam & in veteri lege, qui pro populo hoſtias offerebant, non ſolùm in domibus ſuis non erant, ſed purificabantur, ad tempus ab vxoribus ſeparati, & vinum & ſiceram non bibebant, quæ ſolent libidinem prouocare.

Et alibì: Quòd ſi indignè accipiunt mariti, non mihi iraſcantur, ſed ſcripturis ſanctis, immò Epiſcopis & Presbyteris & diaconis, & vniuerſo choro ſacerdotali & leuitico: qui ſe nouerunt hoſtias offerre non poſſe, ſi operi ſeruiant coniugali. Idē Apologia aduer. Iouin.

Ac rursùm: Si laicis imperatur, vt propter orationem abſtineant ſe ab vxorum coitu, quid de Epiſcopo ſentiendum eſt, qui quotidiè pro ſuis populiq; peccatis, illibatas Deo oblaturus eſt victimas? Relegamus Regum libros, & inueniemus ſacerdotem Abimelech de panibus propoſitionis noluiſſe priùs dare Dauid & pueris eius, niſì interrogaret, vtrùm mundi eſſent pueri à muliere: non vtiquè aliena, ſed coniuge. Et niſì eos audîſſet ab herì & nudiuſtertiùs vacâſſe ab opere coniugali, nequaquàm panes, quos priùs negauerat, conceſsiſſet. * Tamen intereſt inter propoſitionis panes & corpus Christi, quantum inter vmbram & corpora, inter imaginem & veritatem, inter exemplaria futurorum, & ea ipſa, quæ per exemplaria præfigurabantur. Idē epiſt. ad Tit. c. 1.

Eodem ſpectat & illud: Apoſtoli, vel virgines, vel poſt nuptias continentes, Epiſcopi: presbyteri, diaconi, aut virgines eliguntur, aut vidui, aut certè poſt ſacerdotium in æternum pudici. Idē Apol. cit.

Illvd quoquè: Quid facient Orientis Eccleſiæ? Quid Aegypti & ſedis Apoſtolicæ, quæ aut virgines clericos accipiunt, aut continentes: aut ſi vxores habuerint, mariti eſſe deſiſtunt? Idem aduer. Vigil.

Conuentus ad ſacrificium feſtis diebus etiam martyrum.

Idem l. 2. in epiſt. ad Galat. c. 4.

DICAT aliquis: (inquit) Si dies obſeruare non licet, & menſes & tempora & annos, nos quoquè ſimile crimen incurrimus, quartam ſabbati obſeruantes, & paraſceuen, & diem Dominicam, & ieiunium Quadrageſimæ,& Paſchę feſtiuitatem,& Pentecoſtes lætitiam,& pro varietate regionum, diuerſa in honorem martyrũ tempora conſtituta. Ad quod qui ſimpliciter reſpondebit,dicet: nõ eoſdem Iudaicę obſeruationis dies eſſe,quos noſtros. Nos enim nõ azymorum Paſcha celebramus,ſed reſurrectionis & crucis. Nec ſeptem iuxta morem Iſrael numeramus hebdomadas in Pẽtecoſte, ſed ſpiritûs ſancti veneramur aduentum. Et nè inordinata congregatio populi fidem minueret in Chriſto,propterea dies aliqui cõſtituti ſunt, vt in vnum omnes pariter veniremus. Non quô celebrior ſit dies illa qua conuenímus: ſed quô,quacunq; die conueniendum ſit,ex conſpectu mutuo lætitia maior oriatur. Qui verò oppoſitæ quęſtioni acutiùs reſpondere conatur,illud affirmat: oẽs dies æquales eſſe, nec per paraſceuen tantùm Chriſtum crucifigi, & die Dominica reſurgere: ſed ſemper ſanctum reſurrectionis eſſe diem,& ſemper eum carne veſci Dominica. Ieiunia autem.& congregationes inter dies, propter eos à viris prudentibus conſtitutos, qui magìs ſeculo vacant, quàm DEO: nec poſſunt, immò nolunt,toto in Eccleſia vitæ ſuæ tempore congregari, & ante humanos actus, Deo orationum ſuarum offerre ſacrificium. Quotus enim quiſque eſt,qui ſaltem hæc pauca quę ſtatuta ſunt, vel orandi tempora, vel ieiunandi, ſemper exerceat ? Itaque ſicut nobis licet vel ieiunare ſemper, vel ſemper orare, & diem Dominicam, accepto DOMINI corpore, indeſinenter celebrare gaudentibus: non ità & Iudæis fas eſt omni tempore immolare agnum, Pentecoſten agere,tabernacula figere, ieiunare quotidiè.

Diſtinctus ſacerdotum à laicis locus.

Idẽ l. 13. in Ezech. c. 43.

FABRICATI ſunt (inquit,verba Ezechielis explicans)limen ſuum,

ſuum iuxta limen meum, vt nihil intereſſet inter ſacrum & prophanum: & poſtes ſuos iuxta poſtes meos, vt vnus laicorum & ſacerdotum eſſet introitus. Vndè & Apoſtolus dicit: Probet autem ſe homo,& ſic accedat ad corpus & ſanguinem Domini. Et vt grauius faceret quod dicebat,ſequentem iungit verſiculum: Et murus erat inter me & eos: vt ſacerdotalia ſacrificia, & loca ſacramentorum corporis & ſanguinis Chriſti,breuiſsimus murus diuideret.

Statio diebus Dominicis & Paſchali tempore.

MVLTA (inquit) quæ per traditionem in Eccleſijs obſeruantur, authoritatem ſibi ſcriptæ legis vſurpauerunt, velut in lauacro tèr caput mergitare: deindè egreſſos,lactis & mellis prægustare cõcordiam,ad infantię ſignificationem: die Dominico,& per omnem Pentecoſten,nec de geniculis adorare. Idem ad uerſ. Lucifer.

CVIVS traditionis rationem reddens alibì: Pentecoſten, (inquit) tempus lætitiæ atque victoriæ,quo non genua flectimus,nec curuamur,ſed cum Domino ad cælorum alta ſuſtollimur. Idẽ Prolog. in Cõm. epi. ad Epheſ.

Alijs diebus genuflexio.

QVOTIDIE (inquit) in oratione flexis genibus loquor. Idem ad Abigañ.

Orationis,alię cęremoniæ.

AD orationem (inquit) aſsiſto: non orarem,ſi non crederem: ſed ſi verè crederem, illud cor quo Deus videtur,mundarem, manibus tunderem pectus, genas lachrymis rigarem, corpore inhorreſcerem,ore pallerem, iacerem ad Domini mei pedes,eosq; fletu perfunderem, crine tergerem, hærerem certè trunco crucis, nec priùs dimitterem,quàm miſericordiam impetrarem. Nunc verò creberrimè in oratione mea,aut per porticus deambulo, aut de fœnore computo,aut abductus turpi cogitatiõe,etiam quę dictu erubeſcenda ſunt, gero. Vbì eſt fides? ſiccine putamus oràſſe Ionam? ſic tres pueros? ſic Danielem inter leones? ſic certè latronem in cruce? Idem ad uerſ. Lucifer.

Sacrificij ad altare celebratio.

Ibidem. QVAMOBREM (inquit) oro te, vt aut ſacrificandi ei licentiam tribuas, cuius baptiſma probas: aut reprobas eius baptiſma, quem non exiſtimas ſacerdotem. Neque enim fieri poteſt, vt qui in baptiſmate ſanctus eſt, ſit apud altare peccator.

Idem ad Ruſtic. monach. HVC pertinet & illud: Ità age, & viue in monaſterio, vt clericus eſſe merearis, vt adoleſcentiam tuam nulla ſorde commacules: vt ad altare CHRISTI quaſi de thalamo virgo procedas.

Idem ad Oceanũ. HOC etiam: Herì catechumenus, hodiè Pontifex: herì in amphitheatro, hodiè in Eccleſia: veſperè in circo, manè in altario: dudùm fautor hiſtrionum, nunc virginum conſecrator.

Idem in Iſai. c. 60. lib. 17. ILLVD quoquè: Quòd autem in Hebraico ſcriptum notauimus, Arietes Nabaioth miniſtrabunt tibi, & offerent ſuper placabili altari meo: propriè ſuper his intelligitur, qui de gentibus electi in ſacerdotium, miniſtri ſunt ſaluatoris.

Idque cum mundis & candidis veſtimentis.

Idem lib. 1. adu. Pelag. QVAE ſunt, rogo, (inquit) inimicitiæ contra Deum, ſi tunicam habuero mundiorem: ſi Epiſcopus, presbyter, & diaconus, & reliquus ordo Eccleſiaſticus, in adminiſtratione ſacrificiorum candida veſte proceſſerint?

Ibì quotidiana ſacerdotum oratio.

Idẽ cõtra eundẽ l. 2. SACERDOTVM (inquit) quotidiè ora concelebrant, ὁ μόνοσ ἀναμάρτητοσ, quod in lingua noſtra dicitur: Qui ſolus eſt ſine peccato. Quæ laus, iuxta ſententiam tuam, fruſtrà Deo reputatur, ſi eſt communis cum cæteris.

Concentus in Dei laudibus.

Idẽ ad Damaſc. de duob. fil. MAHALATH, inquit, chorus in vnum concinẽs, dicitur. Malè autem quidam de Latinis, ſymphoniam putant eſſe genus organi, cùm concors in Dei laudibus concentus, hoc vocabulo ſignificetur. συμφωνία quippe, conſonantia exprimitur in Latino.

Amen

Amen Concelebratio.

ROMANAE (inquit) plebis laudatur fides. Vbì alibì tanto ſtudio & frequentia, ad Eccleſias & ad Martyrum ſepulcra concurritur? vbì ſic ad ſimilitudinem cęleſtis tonitrui, Amē reboat, & vacua idolorum templa quatiuntur? Non quòd aliam habeant Romani fidem, nisì hanc quam omnes Chriſti Eccleſię, ſed quòd deuotio in eis maior ſit & ſimplicitas ad credendum. Idē Præfat. in l. 2. cōm. epi. ad Galat.

Lectiones ſcripturarum.

QVID miniſtrum Chriſti, famulum tibi facis? ille in Eccleſia legit. Idem de vitando ſuſp cōtubernio.

LECTIONES etiam à D. Hieronymo in vnum cóllectas, habes infrà Tom. 2. in eiuſdem Lectionario.

Alleluia.

ALLELVIA à D. Hieronymo in Eccleſiam Latinam introductum, habes ſuprà ex verbis ipſius & D. Gregorij I, dum D. Damaſi meminimus. Idē Epiſt. ad Dam. Greg. epi. 62. ad Iohan. Syrac.

EODEM pertinet & illud: Hebræo, Græco, Latino, Syroque ſermone, reſonabāt Pſalmi, & aurata tecta templorum, reſonans in ſublime quatiebat Alleluia. Hierō. in Epitaph. Fabiolę.

ITEM quod Vigilantio inter cætera obijcit: Nunquàm, nisì in Paſcha, Alleluia cantandum dicit. Idē adu. Vigilan.

Lectio Euangelij per Diaconum.

EVANGELIVM (inquit) Chriſti quaſi Diaconus lectitabas, Idque accenſis cereis. Idē ad Sabinianum Diac.

NAM & abſque martyrum reliquijs (inquit) per totas Orientis Eccleſias, quandò legendum eſt Euangelium, accenduntur luminaria iam ſole rutilante, non vtiq; ad fugandas tenebras, ſed ad ſignum lætitiæ demonſtrandum. Idē adu. Vigil.

Offerendi mos ad altare.

SED alia, inquit, vt antè perſtrinxi, monachorum eſt cauſa, alia clericorum. Clerici paſcunt oues, ego paſcor. Illi de altario viuunt, Idem ad Heliodorum.

mihi quaſi infructuoſæ arbori, ſecuris ponitur ad radicem, ſi munus ad altare non defero. Nec poſſum obtēdere paupertatem, cùm in Euangelio anum viduam duo, quę ſola ſibi ſupererant, æra mittentem, laudauerit Dominus.

Idem ad Nepotiã. EODEM pertinet illud: Sed quaſi Leuíta & ſacerdos viuo de decimis: & altari ſeruiens, altaris oblatione ſuſtentor: habens victum & veſtitum, his contentus ero: & nudam crucem nudus ſequar.

Offerentium nomina, ad id vſque temporis publicata per Diaconum.

Idē in Hierem. ca. 11. lib. 2. AT nunc (inquit) publicè recitantur offerentium nomina, & redemptio peccatorum mutatur in laudem: nec meminerunt viduæ illius in Euangelio, quæ in gazophylacium duo æra mittendo, omnium diuitum vicit donaria.

Idem in Ezech. c. 18. lib. 6. ET rursùm: Publicè (inquit) diaconus in Eccleſijs recitat offerentium nomina: tantum offert illa, tantum ille pollicitus eſt, placentq; ſibi ad plauſum populi, torquente eos conſcientia.

Catechumenorum excluſio, quam Marcion hæreticus improbabat.

Idē in c. 6. epiſt. ad Galat. l. 3. MARCION (inquit tractans illud, Communicet autem is qui catechizatur &c.) hunc locum ità interpretatus eſt, vt putaret fideles & catechumenos ſimul orare debere, & magiſtrum communicare in oratione diſcipulis: illo vel maximè elatus, quòd ſequatur, in omnibus bonis: Cùm vtiq; ſi de oratione ſermo fuiſſet, non debuerit ei p̄cipi, qui catechizatur: ſed ei, qui ſe catechizat, id eſt, non diſcipulo, ſed magiſtro.

Sanctus, ſanctus, ſanctus.

Idē prol. de 42. manſion. HIS (inquit) duabus manibus, quaſi duobus Seraphim, in confeſsionem ſanctę Trinitatis erumpimus, dicentes: Sanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus Sabaoth.

Solennis oratio & imprecatio.

SA-

SACERDOTES quoquè (inquit) qui Euchariſtiæ ſeruiunt, & ſanguinem Domini populis eius diuidunt, impiè agunt in legem Chriſti, putantes εὐχαριστίαν imprecantis facere verba, non vitam: & neceſſariam eſſe tantùm ſolennem orationem, & non ſacerdotũ merita, de quibus dicitur: Et ſacerdos in quo fuerit macula, non accedet offerre oblationes Domino. Idẽ in Sophon. c. 3.

AC paulopòſt: Sacerdotes quoq; qui dant baptiſmum, & ad Euchariſtiam Domini imprecantur aduentũ, faciunt oleum Chriſmatis, manus imponunt, catechumenos erudiunt, Leuítas & alios conſtituunt ſacerdotes.

Corporis & ſanguinis Domini per ſacerdotes confectio.

ABSIT (inquit) vt de his quicquam ſiniſtrum loquar, qui Apoſtolico gradui ſuccedentes, Chriſti corpus ſacro ore conficiunt, per quos & nos Chriſtiani ſumus. Idẽ epi. ad Heliod.

ITEM Epiſtola ad Euangelum: (ſic enim MS. cod. pro Euagrium) Ad quorum preces Chriſti corpus ſanguiſque conficitur. Idem ad Euagr.

AC rurſùm: Hilarius (ſiue Hilarus, vt MS. aliquot codices) quum Diaconus de Eccleſia receſſerit, ſoluſque, vt putat, turba ſit mundi, neque Euchariſtiam conficere poteſt, Epiſcopos & preſbyteros non habens, neque baptiſma ſine Euchariſtia tradere. Idẽ cõtra Lucifer.

ET iterùm: Quanto magìs Pontifex & Epiſcopus, quem oportet eſſe ſine crimine, tantarumque virtutum, vt ſemper moretur in ſanctis: & paratus ſit victimas offerre pro populo, ſequeſter Dei & hominum, & carnes agni ſacro ore conficiens, quia ſanctum oleum Dei ſui ſuper eum eſt? Idẽ ad Fabiol. de veſte ſacerd.

Chriſti quoquè immolatio.

HOC conuiuium (inquit) quotidiè celebratur, quotidiè pater filium recipit, ſemper Chriſtus credentibus immolatur. Idem ad Damaſc. de duobus filijs.

Orationis Dominicæ in ſacrificio quotidiana recitatio.

Idem lib. 3. adu. Pelag.

SIC docuit (inquit) Apoſtolos ſuos, vt quotidiè in corporis illius ſacrificio credentes audeant loqui: Pater noſter qui es in cælis, ſanctificetur nomen tuum.

AC paulò pòſt: Panem quotidianum, ſiue ſuper omnes ſubſtantias, venturum Apoſtoli deprecantur, vt digni ſint * aſſumptione corporis Chriſti.

Lego: * ſumptiōe

ET rursùs: De baptiſmatis fonte ſurgentes, & regenerati in Dominum Saluatorem, impleto illo, quod de ſe ſcriptum eſt: Beati quorum remiſſę ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata: ſtatìm in prima corporis communiōe Chriſti dicunt, Et dimitte nobis debita noſtra.

Corporis Domini adminiſtratio & ſumptio

Idē adu. Lucifer.

EPISCOPI (inqt) eſt, corpus Domini adtrectare, & de ſublimi loco Euchariſtiam miniſtrare populo.

Idē cōtra Iouin. l. 2.

EODEM pertinet illud: Quaſi nō & nos Chriſti corpus æqualiter accipiamus. Vna eſt in myſterijs ſanctificatio domini & ſerui, nobilis & ignobilis, regis & militis: quanquàm pro accipientium meritis, diuerſum fiat quod vnum eſt. Qui enim indignè mãducauerit & biberit, reus erit violati corporis & ſanguinis Chriſti.

Manuum extenſio & oſculum in communione.

Idem ad Theoph. Alexādr.

QVISQVAM'NE tibi (inquit) inuitus communicat? Quiſquam'ne extenſa manu vertit faciem, & inter ſacras epulas, Iudæ oſculum porrigit?

In communicatione reſponſio, Amen.

Ibid. paulo antè.

SI munera (inquit) noſtra abſque pace offerre non poſſumus, quanto magìs & Chriſti corpus accipere? Qua conſcientia ad Euchariſtiam Chriſti accedam, & reſpondebo, Amen, quum de caritate dubitem porrigentis?

Benedictio ſacerdotis.

SI presbyter,(inquit,tractans de ſacris ordinibus)Chriſtum cõſecrat,cùm in altario Dei ſacramenta benedicit:benedicere populo nõ debet,q Chriſtum etiam meruit cõſecrare? Ac paulopòſt:Hoc in Eccleſijs tuis faciant, quod Romæ,ſiue quod in Oriẽte,quod in Italia, quod in Creta,quod in Cypro, quod in Africa,quod in Illyrico,quod in Hiſpania, quod in Britannia, quod etiam ex parte per Gallias,quod in omnibus locis vbì humilitas perſeuerat. Idẽ epiſt. ad Ruſtic. Narbon.

QVEM locum tanquàm ipſius fœtum genuinum,in hæc verba citat Micrologus: Beatus Hieronymus,ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis presbyter,qui ſub beato Damaſo,& poſt ipſum vſq; ad Sixtum ſucceſſorem eius, Eccleſiaſticis inſtitutis inuigilauit: ipſe, inquam, Ruſtico Narbonenſi Epiſcopo,de Eccleſiaſticis Ordinibus ſcribens,presbyteros à benedictione ſuper populum,non prohibendos eſſe aſſerit. Microl.de diuin.obſeru. c.21.

Sacrificia diei Dominici.

QVOD ſi ideò (inquit alibì D. Hieron.) vigilias in Baſilicis martyrum exiſtimas reſpuẽdas, nè ſæpè videamur Paſcha celebrare,& non ſolennes poſt annum exercere vigilias: ergò & die Dominico non ſunt Chriſto offerẽda ſacrificia,nè reſurrectionis Domini crebrò paſcha celebremus, & incipiamus non vnum Paſcha habere, ſed plurima. Hieron. adu. Vigilant.

Oblatio in reconciliatione Pœnitentium.

SACERDOS quippe (inquit idem alio loco) pro laico offert oblationem ſuam,imponit manum ſubiecto, reditum ſancti ſpiritûs inuocat: atq; ità eum qui traditus fuerat ſatanæ in interitũ carnis,vt ſpiritus ſaluus fieret, indicta in populum oratiõe, altario reconciliat,nec priùs vnum membrum reſtituit ſanitati, quàm om̃ia ſimul membra confleuerint. Idẽ adu. Lucifer.

D. EXVPERII THOLOSAE EPISCOPI SACRAMENTORVM ADMINISTRATIO.

Hieron. Prolog. in Zachar.

QVI Pontifex (inquit, ad eum ſcribens, D. Hieron.) Domini es, & calcas in fine mundi torcularia, vt ſitientibus populis ſanguinis Chriſti vinum tribuas.

Idem ad Ruſtic. monach.

EODEM pertinet illud de eodem, perſecutionis Vandalorum ſiue Gothorum tempore: Nihil illo ditius, qui corpus Domini vimineo caniſtro, ſanguinem portat in vitro.

D. NEPOTIANI PRESBYTERI MINISTERIVM CHRISTI.

In miniſterio certæ tunicæ vſus.

Idē in epitaph. Nepot.

QVIS (inquit idem D. Hieron.) crederet in tali illum tempore noſtræ neceſsitudinis recordari, & luctante anima, ſtudiorum ſcire dulcedinem? Adprę hēſa auunculi manu, hanc, inquit, tunicam, qua vtebar in miniſterio Chriſti, mitte dilectiſsimo mihi, ętate patri, fratri collegio.

Altaris, velorum, ſacrarij, vaſorum vſus, & ornatus baſilicarum.

ERAT ergò ſolicitus, (inquit idem) ſi niteret altare, ſi parietes abſq; fuligine, ſi pauimēta terſa, ſi ianitor creber in porta, vela ſemper in oſtijs, ſi ſacrarium mundum, ſi vaſa luculenta, & in omnes cęremonias pia ſolicitudo diſpoſita: non minus, non maius negligebat officium: vbicunq; eum quęreres, in Eccleſia inuenires.

AC paulopòſt: Baſilicas item Eccleſiæ, & martyrum conciliabula, diuerſis floribus & arborum comis, vitiumq; pampinis adumbrauit: vt quicquid placebat in Eccleſia, tam diſpoſitione quàm viſu, presbyteri laborem & ſtudium teſtaretur.

GETARVM RELIGIO IN CIRCVNFERENDIS ECCLESIARVM TENTORIIS.

Idē Epiſt. ad Lætā.

GETARVM (inquit idem D. Hieron.) rutilus & flauus exercitus, Eccleſiarum circunfert tentoria, & ideò forſitan cōtra nos æqua pugnat acie, quia pari religione confidunt.

RVFINI AQVILEIENSIS PRESBYTERI SACRIFICIA.

Quotidiana ſacrificia.

LATIBVLVM (inquit, pſalmi locum explicans) ſuum tenebras poſuit, quia cęleſte ſuum ſacramentum nobis in obſcuratione conſtituit. Hinc eſt, quòd ſacramentum corporis & ſanguinis Chriſti quotidiè tractamus: nec tamen lucem, nec gloriam eius, quam fide credimus, oculis adhuc videre valemus. Rufin. com. in Pſalm. 17.

EODEM & illud pertinet: Parua (inquit) erat Eccleſia, cùm in vna gente tantùm, id eſt, in Iudęa notus erat Deus. Modò magna eſt, quia toto terrarum orbe diffuſa: in ea quotidiè laudes Deo referũtur, vota & ſacrificia perſoluuntur: non in abſcondito, propter timorẽ perſequentiũ: ſed in manifeſto, in cõſpectu credentiũ. Idem in Pſalm. 21.

ITEM illud: Vndè & laudes & ſacrificia non ceſſat celebrare Eccleſia. Idem in Pſalm. 26.

In ijs adoratio.

IN eo (inquit alibì) quod ait, Vniuerſi fines terræ: &, Vniuerſæ familię gentium: inſinuat, in omni parte mundi, & in omni gente coli & adorari Dominum. Pręuidebat vir ſanctus futurum, quod nos modò videmus adimpletum. Idem in Pſal. 21.

Ac paulopòſt: Guſtauerunt & probauerunt, quoniam ſuauis eſt Dominus, & ideò adorauerunt. Ibid.

CONCILII CARTHAGINIENSIS, QVOD V. VOCANT, CIRCA SACRIFICIVM CANONES.

Acta huius Synodi poſt Conſulatũ Stiliconis XVI. Cal. Iulias, & ſub Vincentio ac Frauitta Conſulibus, (qui idem annus eſt) idibus ſeptembris ſatìs teſtãtur, eodẽ tempore publicatos eſſe Canones illos, qui titulo Concilij V. Carthaginienſis ſunt editi, & prò ijſdem habendos: quarè & nos hìc ſimul, tanquàm eiuſdem Concilij, citauimus.

Diebus Paſchæ, Dominicis, & alijs celebribus ſpectacula conuentum Eccleſiæ non impediant.

Concil. Afric. c. 28 Balſam. cōcil. Carthag. c. 64.

NECNON & illud petendum (inquiunt Patres in Actis eius Synodi, vtì in Concilio Africano & apud Balſamonē recitantur) vt ſpectacula theatrorum cæterorumq; ludorum, die Dominica vel cæteris religionis Chriſtianæ diebus celeberrimis amoueantur, maximè, quia ſancti paſchæ octauarum die populi ad circum magìs, quàm ad Eccleſiam conueniunt.

Non recitetur Epiſcopi nomen inter ſacerdotes, qui Eccleſiæ hæredes extraneos vel hæreticos ſeu paganos prętulerit.

Cōc. Afri. c. 48. Balſam. cōcil. Carthag. c. 84.

ITEM conſtitutum eſt (inquiunt Patres eiuſdem ſynodi) vt ſi quis Epiſcopus hæredes extraneos à conſanguinitate ſua, vel hæreticos etiam conſanguineos aut paganos, Eccleſiæ prętulerit, ſaltem poſt mortem anathema ei dicatur, atq; eius nomen inter Dei ſacerdotes nullo modo recitetur.

Altaria, in quibus nullæ ſunt conditę martyrum reliquiæ, ab Epiſcopis euertantur.

Cōc. Cart. 5. c. 14. Afric. cōc. c. 50. Balſam. conc. Carthag. c. 86.

ITEM placuit (inquiūt ijdem, tum locis citatis, tum in ipſis qui extant Canonibus eius Concilij titulo) vt altaria, quæ paſsìm per agros & per vias, tanquàm memoriæ martyrum conſtituuntur, in quibus nullum corpus aut reliquię martyrum conditæ probātur, ab Epiſcopis, qui locis eiſdem pręſunt, ſi fieri poteſt, euertantur. Si autem hoc per tumultus populares non ſinitur, plebes tamen admoneantur, nè illa loca frequententent, vt qui rectè ſapiunt, nulla ibì ſuperſtitione deuinci teneantur. Et omninò nulla memoria martyrum probabiliter acceptetur, niſì vbì corpus aut aliquę reliquiæ ſunt, aut origo alicuius habitationis, aut poſſeſsionis, aut paſsionis fidelìſsima origine traditur. Nā quę per ſomnia & per inanes quaſi reuelationes quorumlibet hominum vbicunquè cōſtituuntur altaria, omni modo reprobentur.

GREGORII CORDVBENSIS EPISCOPI MISSAE QVOTIDIANAE.

THEO-

THEODOSIVS (inquit Vvalafridus* Strabo) religioſus imperator, laudauit Gregorium Cordubenſem Epiſcopum, quòd omni die Miſſas explicans, eorum martyrum quorum Natalitia eſſent, nomina plura commemoraret. Vvalafr. Strab. de reb. Eccl. c. 28.

D. INNOCENTII PAPAE ROMANI XLI. DECRETA CIRCA MYSTERIORVM CONFECTIONEM.

In conficiendis myſterijs inſtituta Apoſtolorum & Romanæ Eccleſiæ ſeruanda.

SI inſtituta (inquit D. Innocentius ad Decennium Eugubinũ Epiſcopum) Eccleſiaſtica, vt ſunt à beatis Apoſtolis tradita, integra vellent ſeruare Domini ſacerdotes, nulla diuerſitas, nulla varietas in ipſis ordinibus & conſecrationibus haberetur. Sed dum vnuſquiſq; , non quod traditum eſt, ſed quod ſibi viſum fuerit, hoc æſtimat eſſe tenendũ, indè diuerſa in diuerſis locis vel eccleſijs aut teneri, aut celebrari videntur: ac fit ſcandalũ populis, qui dum neſciũt traditiones antiquas, humana pręſumptione corruptas, putãt ſibi aut Eccleſias nõ conuenire, aut ab Apoſtolis vel ab apoſtolicis viris contrarietatẽ inductã. Quis enim neſciat, aut nõ aduertat, id, quod à principe Apoſtolorũ Petro Romanæ Eccleſię traditũ eſt, ac nunc vſq; cuſtoditur, ab omnibus debere ſeruari, nec ſuperinduci aut introduci aliquid, quod aut authoritatẽ non habeat, aut aliũdè accipere videatur exemplũ? p̃ſertim cùm ſit manifeſtũ, in oẽm Italiã, Gallias, Hiſpanias, Aphricã atq; Siciliã, inſulaſq; interiacẽtes, nullum inſtituiſſe Eccleſias, niſì eos, quos venerabilis Apoſtolus Petrus aut eius ſucceſſores, conſtituerint ſacerdotes? Aut legant, ſi in his prouincijs alius Apoſtolorum inuenitur aut legitur docuiſſe. Quod ſi non legunt, quia nuſquàm inueniunt: oportet eos hoc ſequi, quod Eccleſia Romana cuſtodit, à quá eos principium Innocent. I. init. Epiſt. 1.

acce-

accepiſſe,non dubium eſt,nè,dum peregrinis aſſertionibus ſtudét, caput inſtitutionum videantur omittere. Sępè dilectionem tuam ad vrbem veniſſe,ac nobiſcum in Eccleſia cōueniſſe,& quem morem vel in conſecrandis myſterijs, vel in cęteris agendis arcanis teneat,cognouiſſe,dubium non eſt. Quod ſufficere in informationem Eccleſiæ tuæ vel reformationem (ſi prçceſſores tui minus aliquid,aut aliter tenuerunt) ſatìs certum haberem, niſì de aliquibus conſulendos non eſſe duxiſſes. Quibus idcircò reſpondemus, non quòd te aliqua ignorare credamus, ſed vt maiori authoritate vel tuos inſtituas, vel ſi qui à Romanæ Eccleſię inſtitutionibus errant, aut commoneas, aut indicare non differas, vt ſcire valeamus,qui ſint,qui aut nouitates inducũt,aut alterius Eccleſię,quàm Romanæ,exiſtimant conſuetudinem eſſe ſeruandam.

Pax indicenda non ante, ſed poſt, confecta myſteria.

Ibid.c.1. PACEM ergò (inquit ibidèm) aſſeris ante confecta myſteria quoſdam populis imperare,vel ſibi inter ſacerdotes tradere: cùm poſt omnia,quæ aperire non debeo, pax ſit neceſſariò indicenda, per quam conſtet, populum ad omnia, quæ in myſterijs aguntur, atq; in Eccleſia celebrantur,prębuiſſe conſenſum,ac finita eſſe,pacis concludentis ſignaculo demonſtrentur.

*Strabi: Vvalafr. de reb.Eccl.c.22. EODEM pertinet illud de ipſo,Vvalafridi *Strabonis: Pacem ante communionem dari,Innocentius papa decretis ſuis inſtituit: ſcilicet,vt quod in oratione ſancta ſub ſponſione remiſsionis præmittimus,pacatos nos ipſo opere demonſtremus.

Microlog. c.18. QVOD paucis repetitur à Micrologo & Mariano Scoto, Sigeberto,ac Martino Polono in Chronicis,item Radulpho Tungrẽſi,de canon.obſeru.c.vlt.

Nomina recitanda non ante precem ſacerdotis,ſed inter ipſa myſteria.

Innocent. ibid. c.2. DE nominibus autem (inquit loco citato D.Innocentius) recitandis

citandis antequàm precem ſacerdos faciat,atq; eorum oblationes, quorũ nomina recitanda ſunt,ſua oratione commendet:quàm ſuperfluum ſit,& ipſe pro tua prudentia recognoſcis,vt, cuius hoſtiã necdùmDeo offeras,eius antè nomen inſinues, quanuis illi incognitum ſit nihil.Priùs ergò oblationes ſunt cõmendandę, ac tunc eorũ nomina,quorum ſunt oblationes,edicẽda: vt inter ſacra myſteria nominentur, non inter alia, quæ antè præmittimus, vt ipſis myſterijs viam futuris precibus aperiamus.

Biduo ante Paſcha ſacramenta non celebranda.

CONSTAT, (inquit ibidèm) Apoſtolos biduo iſto & in mœrore fuiſſe,& propter metum Iudęorũ ſe occuluiſſe. Quod vtiquè nõ dubiũ eſt,intantùm eos ieiunâſſe biduo memorato, vt traditio Eccleſię habeat,iſto biduo ſacramenta penitùs non celebrari. Ibid. c.4.

QVEM locum, vt probent Eccleſię adhuc hodiè obſeruatam conſuetudinem de feria 6.paſsionis Domini,qua conſecratio nulla fit, ſed ſolo corpore communicat ſacerdos à pręcedente die reſeruato: citant Alcuinus de diuinis offic.pag.57. Amalar.l.1.c.53.& l.4.c.20. ac Hrabanus de inſtit.cleric.l.2.c.27.

Conſecrata Epiſcopi oblatio,quam fermentum nuncupabant, ſolis mittatur presbyteris ciuitatis.

DE fermento verò (inquit idem) quod die Dominica per titulos mittimus,ſuperfluè nos conſulere voluiſti, cùm omnes Eccleſiæ noſtræ intrà ciuitatem ſint conſtitutæ. Quarum Presbyteri, quia die ipſa propter plebem ſibi creditam, nobiſcum conuenire non poſſunt,idcircò fermentum,à nobis confectum, per acolytos accipiunt,vt ſe à noſtra communione,maximè illa die,nõ iudicent ſeparatos. Quod per parochias fieri debere non puto,quia nec longè portanda ſunt ſacramẽta : nec nos per cœmeteria diuerſa conſtitutis presbyteris deſtinamus,quum ipſi presbyteri eorum conficiendorum ius habeant atq; licentiam. Ibid.c.5.

QVOD quid ſibi velit,& hîc & ſuprà in decretis Syricij & Melchiadis Auth.incert.de diui.off.l.1.

chiadis Pontificum, interpretatur Author quidam incertus MS. librorũ quinq; apud doctiſs. virum Melchiorẽ Hittorpiũ: Legitur (inquit) conſtituiſſe S.Syricius Papa, vt nullus Presbyter Miſſas celebraret per omnem hebdomadam niſi conſecratum epiſcopi loci deſignati ſuſciperet declaratum, quod nominatur fermentũ: iuxta quod B. Melchiades Papa primũ fecit oblationes cõſecratas ab Epiſcopis, propter hęreticos per Eccleſias dirigi, quæ certi gratia myſterij declarãtur ſub nomine fermenti. Dñs eñ & ſaluator noſter docet cauendũ eſſe à fermento phariſęorũ, quod Euangeliſta exponit, doctrinã eſſe & traditiones eorũ, dicẽs eos ſine cauſa colere Deum, docẽtes doctrinas & mandata hominũ. Qui cùm negligunt azyma ſynceritatis & veritatis ritè comedere in noua cõſperſione, qua per nouitatẽ fidei vnus panis & vnũ corpus multi dicimur exiſtere: neſciunt forſitã diſcernere vetus fermentũ, quod dicit Apoſtolus eſſe fermentũ malitiæ & nequitię. Propter hanc igitur hęreſim phariſæorum, qui dicuntur diuiſi, ab vnitate ſ. ordinis Eccleſiaſtici, ſiue propter communionẽ epiſcoporum, qua ſignificatur debere presbyter perſeuerare in doctrina Apoſtolorũ atq; Apoſtolicorũ virorum, quorum ſucceſſores ſunt Epiſcopi: ꝓpter hæc, inquã, iubetur, ſicut in libro de geſtis põtificalibus legitur, vt nullus presbyterorũ Miſſas celebrare præſumat per omnem hebdomadã, niſi conſecratum Epiſcopi loci deſignati ſuſcipiat declaratũ, quod nominatur fermentum. Hinc etiam S. Papa Innocẽtius, ſcribens ad Decentium Epiſcopum: De fermento, inquit, quod die Dominico per titulos mittimus &c.

Sacerdotibus etiam à proprijs vxoribus abſtinendum propter quotidiana ſacrificia.

Idem Innocent. epiſt. 2. ca. 9. Pręterea (inquit idẽ D. Innocent. ſcribẽs Victricio Rothomagẽſi Epiſcopo) quod dignũ & pudicũ & honeſtũ eſt, tenere Eccleſia omnimodò debet, vt ſacerdotes & Leuitæ cum vxorib⁹ ſuis nõ coẽãt, quia miniſterij quotidiani neceſſitatibus occupãtur. Scriptũ eſt

eſt enim: Sancti eſtote, quoniã & ego ſum ſanctus, Dñs Deus veſter. Leuit. 11. g. & 20. b.
Nã ſi priſcis tẽporibus, de tẽplo Dei ſacerdotes anno vicis ſuæ non
diſcedebãt, ſicut de Zachar[illegible] legimus, nec domum ſuã omninò tã- Luc. 1.
gebant, quibus vtiquè propter ſobolis ſucceßionẽ vxorius vſus fue-
rat relaxatus, qui[illegible]ia tribu, & præterq̃ ex ſemine Aaron, ad ſa- Leuit. 21. c Num. 18.
cerdotiũ nullus fuerat pręceptus accedere: quanto magìs hi ſacer-
dotes vel Leuitæ pudicitiã ex die ordinationis ſuæ ſeruare debẽt,
quibus vel ſacerdotiũ, vel miniſteriũ ſine ſuccesſione eſt, nec prę-
terit dies, qua vel à ſacrificijs diuinis, vel à baptiſmatis officio va-
cẽt? Nã ſi B. Apoſtolus Paulus ad Corinth. ſcripſit, dicẽs: Abſtinete 1. Corin. 7.
vos ad tẽpus, vt vacetis orationi, & hoc vtiquè laicis pręcepit: mul-
to magìs ſacerdotes, quibus & orandi & ſacrificandi iuge officium
eſt, ſemper debebunt huiuſmodi cõſortio abſtinere. Quòd ſi cõta-
minatus fuerit carnali cõcupiſcentia, quo pudore ſacrificare vſur-
pabit? aut qua conſcientia, quóve merito exaudiri poſſe ſe credit,
quum dictũ ſit, Oĩa munda mundis, coinquinatis aũt & infidelib⁹ Tit. 1.
nihil mundum? Sed fortè licere hoc credit, quia ſcriptũ eſt, Vnius 1. Tim. 3.
vxoris virum. Non permanentẽ in concupiſcẽtia generandi, dixit,
ſed propter futuram cõtinentiam. Neq; enim integros corpore nõ Tit. 1. Rom. 8.
admiſit, qui ait: Vellem autem omnes ſic eſſe, ſicut & ego.

Alioquì omni Eccleſiaſtico honore priuentur.

Propoſuiſti (inquit idẽ D. Innocẽt. epiſt. ad Exuperiũ Tholoſanũ Idẽ epiſt. 3. c. 1.
Epiſcopũ) quod de his obſeruari debeat, quos in diaconi miniſte-
rio, aut in officio presbyteri poſitos, incõtinentes eſſe aut fuiſſe, ge-
nerati filij ꝓdiderunt. De his & diuinarũ legum manifeſta eſt di-
ſciplina, & beatæ recordationis viri Syricij Epiſcopi monita eui-
dentia cõmeârunt, vt incontinentes, in officijs talibus poſiti, omni
Eccleſiaſtico honore priuarẽtur, nec admitterẽtur accedere ad mi-
niſteriũ, qđ ſola cõtinentia oportet impleri. Eſt enĩ vetus admodũ
ſacrę legis authoritas, iam indè ab initio cuſtodita, quòd in templo Luc. 1.
anno vicis ſuæ habitare præcepti ſunt ſacerdotes, vt ſeruiẽtes ſacris

oblationibus, puros & ab omni labe purgatos, ſibi vendicent diuina miniſteria,, neque eos ad ſacrificia [illegible]s ſit admitti, qui exercent
Leuit. 11. g.& 20.b. vel cum vxore carnale conſortium, quia ſcriptum eſt: Sancti eſtote, quia & ego ſanctus ſum, Dominus DEVS veſter. Quibus vtiquè propter ſobolis ſucceſsionem v[illegible]is vſus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu ad ſacerdotium nullus fuerat præceptus
Num. 18. accedere: quanto magìs hi ſacerdotes vel Leuitæ pudicitiam ex die ordinationis ſuæ ſeruare debent, quibus vel ſacerdotium, vel miniſterium ſine ſucceſsione eſt, nec pręterit dies, qua vel à ſacrificijs diuinis, vel à baptiſmatis officio vacent? Nam ſi B. Paulus
1.Corin.7. Apoſtolus ad Corinthios ſcribit, dicens: Abſtinete vos ad tempus, vt vacetis orationi: & hoc vtiquè laicis pręcepit: multo magìs ſacerdotes, quibus & orandi & ſacrificandi iuge officium eſt, ſemper debebunt ab huiuſmodi cōſortio abſtinere. Qui ſi cōtaminatus fuerit carnali concupiſcētia, quo pudore vel ſacrificare vſurpabit? aut qua
Tit. 1. conſcientia, quo've merito exaudiri ſe credit, quū dictum ſit, Oĩa munda mūdis, coinquinatis aūt & infidelibus nihil mundum? Sed
1.Tim.3. Tit. 1. fortaſsè hoc licere credit, quia ſcriptū eſt, vnius vxoris virū. Nō de permanēte in concupiſcentia generandi, hoc dixit, ſed propter cōtinentiam futurā. Neq; enim integro corpore non admiſit, qui ait:
1.Corin.7. Vellem autem vos ſic eſſe, ſicut & ego. Quod & apertiùs declarat, dicens: Qui aūt in carne ſunt, Deo placere nō poſſunt. Vos aūt iam nō eſtis in carne, ſed in ſpiritu. Et, Habentem filios: non, generantem, dixit. Sed ea planè diſpar & diuerſa ſentētia eſt. Nam ſi ad aliquos forma illa Eccleſiaſticę vitę, pariter & diſciplinę, quę ab Epiſcopo Syricio ad prouincias cōmeauit, non probabitur perueniſſe: his ignorationis venia remittitur, ità vt decæterò penitùs incipiāt
*retineāt. abſtinere. Et ità gradus, in quibus inuēti fuerint, ſic * retentent, vt eis nō liceat ad potiora cōſcendere. Quibus in beneficio eſſe debet, quòd hunc ipſum locū, quem retinēt, non amittūt. Si qui aūt ſcîſſe formā viuēdi, miſſam à Syricio, detegētur, neq; ſtatìm cupiditates libi-

libidinis abiecisse, illi ſunt modis omnibus ſubmouendi, quia poſt admonitionē cognitam, præponendam arbitrati ſunt voluptatem.

Eodem pertinet illud eiuſdem ad Maximum & Seuerum de ijs, qui in ſacerdotio filios procreârūt: Eos qui talia perpetrâſſe dicuntur, iubebitis in medio collocari: diſcuſsisq́ue obiectionibus, quæ ipſis presbyteris impinguntur, ſi conuicti fuerint, à ſacerdotali remoueantur officio: quia ſi ſancti non ſunt, ſancta tractare non poſſunt, atque alieni efficiantur à miniſterio, quod viuendo illicitè polluerunt. Idē epi. 5.

In aliena parochia, inconſulto eius loci Epiſcopo, nè Epiſcopus quidem diuina myſteria celebret.

Nomentanam (inquit idem ad Florentium Tiburtinenſem Epiſcopum) ſiue Felicientem parochiam, ad ſuam diœceſim à maioribus pertinentem, inuaſiſſe te, atque illic diuina celebrâſſe myſteria, inconſulto eodem ac neſciente, non ſine dolore conqueſtus eſt. Quod ſi verum eſt, non leuiter te culpam incurriſſe cognoſcas. Idē epi. 8.

Communibus orationibus plùs ſtudendum, quàm priuatis.

Qvia (inquit epiſt. ad DD. Aurelium & Auguſtinum) communibus & alternis plùs agimus orationibus, quàm priuatis. Idē ep. 10.

De quo eius loco ſic Micrologus & poſt eum Radulphus Tungrenſis. Sunt & aliæ (inquit) multæ orationes, quas quidam ad pacem & communionem priuatìm frequētant, ſed diligentiores antiquiorum traditionum obſeruatores, nos in huiuſmodi priuatis orationibus breuitati ſtudere docuerunt, potiusq́ue publicis precibus in officio Miſſæ occupari voluērunt. Nam beatus Innocentius Papa, ſcribens ſancto Auguſtino & Aurelio epiſcopis, aſſerit ꝙ plùs communibus & publicis, quàm ſingularibus & priuatis orationibus, proficere poterimus. Microl. de eccl. obſer. cap. 18. Radulph. ca. vlt.

Laica tantùm tribuatur communio clericis ab hæreſi redeuntibus.

Idē epiſt. 22. ca. 4. NOSTRAE verò lex eſt Eccleſiæ, (inquit idem ad Epiſcopos Macedoniæ) venientibus ab hæreticis, qui tamen illic baptizati ſint, per manûs impoſitionem laicam tātùm tribuere communionem, nec ex his aliquem, in clericatûs honorem vel exiguum ſubrogare.

Presbyterorum officium, ſacramenta conficere, populis diſtribuere, & Miſſas complere, ſecundùm conſuetudinem.

Ibid. ca. 5. NVNC illud, (inquit ibidèm) quod ſupereſt, interrogo, quum ſe presbyterum à Bonoſo confideret ordinatum, ſi non ſacramēta confecit, ſi non populis diſtribuit, ſi non Miſſas ſecūdùm conſuetudinem compleuit.

Sub hoc primùm Pōtifice cōtigiſſe hoc concilium, ſatìs patet ex epiſt. Innocentij 24. ad Synodum Toletanam: quam contigiſſe veriſimile eſt Stilicone 11. & Antonino conſs.

CONCILII TOLETANI I. DE SACRIFICIO CANONES.

Pœnitentes nō admittātur ad id officij, vt Apoſtolum aut Euangelium in Eccleſia legant.

Concil. Tolet. 1. can. 2. ITEM placuit, (inquiunt huius Concilij Patres) vt pœnitentes non admittantur ad clerum, niſì tantùm ſi neceſſitas aut vſus exegerit: & tunc inter Oſtiarios deputentur, vel inter Lectores, ità vt Euangelia aut * Apoſtolum non legant.

* epiſtolā

Immò Diaconi poſt pœnitentiam ſacra tractare non permittuntur.

Ibidèm. SI aūt antè (inquiunt) ordinati ſunt Diacones, inter ſubdiacones habeantur, ità vt manum non imponant, nec ſacra contingant.

Sacrificio quotidiano interſint omnes clerici.

Ibid. cā. 5. PRESBYTER (inquiūt) vel diaconus, vel ſubdiaconus, vel quilibet Eccleſię deputatus clericus, ſi intrà ciuitatem fuerit, vel in loco, in quo Eccleſia eſt, aut caſtella, aut vici ſunt, aut villæ, ſi ad Eccleſiam,

cleſiam, aut ad ſacrificium quotidianum non venerit, clericus non habeatur: ſi caſtigatus, per ſatisfactionem veniam ab epiſcopo noluit promereri.

Nunquàm communicantes, abſtineantur.

DE his (inquiunt) qui intrant in Eccleſiam, & deprehenduntur nunquàm communicare, admoneantur. Quòd ſi non communicant, ad pœnitentiam accedant. Si communicant, nõ ſemper abſtineant. Si non fecerint, abſtineantur. Ibidèm ca. 13.

Acceptã à ſacerdote Euchariſtiã ſi quis nõ ſumpſerit, ꝓpellatur.

SI quis aũt (inquiunt) acceptam à ſacerdote Euchariſtiam non ſumpſerit, velut ſacrilegus propellatur. Ibidèm ca. 14.

CONCILII CVIVSDAM CARTHAGINIENSIS CANON. DE PRECIBVS ET PRAEFATIONIBVS ADPROBATIS.

Contigit hoc Concilium Honor. VII. & Theodoſ. II. Conſs. quod plenarium fuit totius Africæ.

PLACVIT (inquiunt Patres, vtì citatur hic Canon in Africano Concilio & apud Balſamonem) hoc, vt preces quę probatę fuerint in Concilio, ſiue Pręfationes, ſiue commẽdationes, ſeu manûs impoſitiones, ab omnibus celebrẽtur: nec aliæ omninò contra fidem proferantur, ſed quæcunq; cum prudentioribus fuerint collatæ, dicantur. Quem ſanè Canonem tanquàm etiam Carthaginiẽſis Concilij citat Vvalafrid. Strabus de rebus Eccl. c. 22. Afric. cõcil. ca. 70. Balſam. Carthag. Concil. ca. 106.

ALARICI GOTTHORVM REGIS, IN VRBIS ROMAE EXPVGNATIONE, ERGA ECCLESIAS ET VASA SACRA REVERENTIA.

Adeſt (inq̃t Paulꝰ Oroſius) Alaricus, trepidã Romã obſidet, turbat, irrũpit. Dato tñ ꝑcepto priùs, vt ſi q̃ in ſancta loca, ꝑcipueq́; in ſanctorũ Apoſtolorũ Petri & Pauli baſilicas confugiſſent, hos inprimìs inuiolatos ſecurosq́; eſſe ſinerẽt. Et paulopòſt: Diſcurrẽtibus itaq; ꝑ vrbẽ barbaris, fortè vnꝰ Gothorũ, ideq́; potẽs & Chriſtianꝰ, Paul. Oroſ. l. 7. aduerſ. pag. c. 29.

ſacram

ſacram Deo virginem iam ætate prouectam, in quadam eccleſiaſtica domo reperit: cumq; ab ea aurum argentumque honeſtè expoſcere, illa fideli conſtantia eſſe apud ſe plurimum, & mox proferendum ſpopondit, ac protulit. Dumque expoſitis opibus attonitum barbarum magnitudine, & pondere, ac pulchritudine, ignota etiam vaſorum qualitate * videret, virgo Chriſti ad barbarum ait: Hæc Petri Apoſtoli ſacra miniſteria ſunt. Præſume, ſi audes: de facto tu videris. Ego, quia defendere nequeo, * contendere nō audeo. Barbarus verò ad reuerentiam religionis, timore Dei & fide virginis motus, ad Alaricum hæc per nuncium retulit, qui continuò reportari ad Apoſtoli baſilicam vniuerſa, vt erant, vaſa imperauit: virginem etiam, ſimulque omnes, qui ſe adiungerent, Chriſtianos eodèm cum defenſiõe deduci. Ea domus à ſanctis ſedibus longo (vt ferunt) & medio interiectu vrbis aberat. Itaque magno ſpectaculo omnium, diſpoſita per ſingulos ſingula, & ſuper capita elata palàm aurea atque argentea vaſa portantur, exertis vndiquè ad defenſionem gladijs, pia pompa munitur. Hymnis Deo Romanis barbariſq; concinentibus, publicè canitur. Perſonat latè in excidio vrbis ſalutis tuba, omneſque etiam in abditis latentes inuitat ac pulſat. Concurrunt vndiquè ad vaſa Petri, vaſa Chriſti: plurimi etiam pagani Chriſtianis profeſſione, ſi non fide, admiſcẽtur: & per hoc tamen ad tempus, quo magìs confundantur, euadunt. Quanto copioſiùs aggregantur Romani confugientes, tanto auidiùs circunfunduntur barbari defenſores. O ſacra & ineffabilis diuini iudicij diſcretio. O ſanctum iſtud & ſalutare flumen, quod * per arua exortum, dum beato alueo in ſanctorum ſedes tendit, oberrantes periclitanteſq; animas in ſalutis ſinum pia rapacitate peruexit.

* teneret,

* intelligere

* parua exortum domo, dũ

DONATISTARVM EPISCOPORVM SACRIFICIA.

SED

SED iterùm attendant, (inquit D. Auguſtinus, contra Parmeniani epiſtolam ſcribens) vtrùm ſaltem Optatus habuerit aliquam maculam, aut aliquod vitium? Non vſqueadeò cæci ſunt, vt iſtius vitam omninò immaculatam, & omninò vitio carentem fuiſſe reſpondeant. Cur ergò accedebat dona offerre Deo, & ab eo cæteri coniunctis manibus accipiebant, quod maculoſus & vitioſus obtulerat? August. cōt. Parm. l. 2. c. 7.

ET rursùm contra literas Petiliani: Per hanc ſententiam Apoſtolicam, Omnia munda mundis: etiam vos Optati (Gildonianũ illum intelligere videtur) ſacrificio non eſtis polluti, ſi facta eius diſplicebant vobis. Nam vtiq; panis illius, luctus erat, ſub cuius iniquitatibus Africa tota lugebat: ſed panem luctûs om̃ibus vobis cõmunem eſſe, omnium veſtrûm malum ſchiſmatis facit. Idẽ cõtra Petil. lib. 2. ca. 52.

EODEM pertinet, quòd totiès Donatiſtis opponit cõmunia cũ Catholicis ſacramẽta, vndè & fratres eos nuncupat D. Auguſtinus.

ET inprimìs illud eiuſdem: Pro infirmis, pro carnaliter ſapiẽtibus, pro animalibus & carnalibus, tamen pro fratribus noſtris, eadem ſacramenta celebrantibus, & ſi non nobiſcum, eadem tamen: vnũ Amen reſpondẽtibus, & ſi non nobiſcum, vnũ tamẽ: hortamur medullas charitatis veſtræ, fundatis ad Deum preces pro eis. Idem in Pſalm. 32. concil. 2. ſub finẽ.

EODEM ſpectat illud, quòd in collatiõe illa celeberrima Donatiſtarum cum D. Auguſtino, tanquàm ipſis omnia eſſent & integra Eccleſiæ ſacramenta, Catholicũ id volebat nuncupare Gaudentius ipſorũ Epiſcopus, quod ſacramẽtis plenum eſt, vt ità ſuam Eccleſiam Catholicam faceret. Acta Collationis MS. apud fr. Balduinum. Auguſt. epiſt. 49.

ILLVD item Patrum Cirthenſis Cõcilij (quod perperàm Zerthẽſe inſcribitur) poſt dictam collationem Cirthę in Numidia celebrati: Si verò id quod vobis pręſtitit Deus, non contempſeritis, & poſt cauſam tam diligẽter actam, & tam diligẽter manifeſtatã, peruerſam cõſuetudinẽ relinquẽtes, paci Chriſti & vnitati cõſenſeritis, de veſtra correctione gaudebimus: & ſacramẽta Chriſti quę in ſa- August. Epiſt. 152.

ſacrilegio ſchiſmatis ad iudicium habetis, vtilia & ſalubria vobis erunt, cùm in Catholica pace habueritis caput Chriſtum, vbi charitas cooperit multitudinem peccatorum.

EORVNDEM CONTRA SACRIFICIA CATHOLICORVM, CALVMNIA.

Idẽ epiſt. 48. ad Vincent. Rogatiſtam.

QVAM multis (inquit idem D. Auguſt. de ijs loquens, qui à Donatiſtis ſeducti erant) aditum intrandi obſerabant (ſic enim lego, pro, obſeruabant) rumores maledicorum, qui neſcio q̃d aliud nos in altare Dei ponere iactitabant.

PAGANORVM ITEM ADVERSVS SACRIFICIVM CALVMNIA.

Idẽ adu. Manich. l. 20. c. 13.

QVOMODÒ ergò (inquit) comparas panem & calicem noſtrum, & parem religionẽ dicis, errorẽ lõgè à veritate diſcretum: peiùs deſipiẽs, quàm nõnulli, qui nos, propter panem & calicem, Cererẽ ac Liberum colere exiſtimãt? Quod ideò commemorandum putaui, vt aduertatis, ex qua vanitate veniat etiam illud veſtrum, quòd propter ſabbatũ, Saturno dicatos fuiſſe patres noſtros putatis. Sicut eñ à Cerere & Libero Paganorũ dijs lõgè abſumus, quãuìs panis & calicis ſacramentũ (quod ità laudâſtis, vt in eo nobis pares eſſe volueritis) noſtro ritu amplectamur: ità patres noſtri longè fuerunt à Saturniacis catenis, quãuìs pro tempore ꝓphetiæ, ſabbati vacationem obſeruauerint.

Cõtigit vtrunq; hoc cõc. codẽ tẽpore, vtì ex eorũ epiſt. & reſpõſis patet Innoc. papæ apud D. Aug. ep. 90. 91. 92. & 93.

PATRVM CONCILII CARTHAGINIENSIS CONTRA PELAGIVM ET CAELESTIVM, BENEDICTIONES ET PRECES SVPER POPVLVM.

Cõci. Carthag. epi. ad Innocẽt. papã.

CONTRADICITVR etiam (inquiunt Epiſt. ad D. Innocẽt. papam de Actis eius cõcilij ſcripta) iſtorũ cõtentione Benedictionibus noſtris, vt incaſsùm ſuper populum dicere videamur, quicquid eis à Dño precamur, vt rectè ac piè viuẽdo illi placeant,

vel

vel illa, quę pro fidelibus precatur Apoſtolus, dicẽs: Flecto genua mea ad patrem Dñi noſtri Ieſu Chriſti, ex quo omnis paternitas in cælo & in terra nominatur, vt det vobis ſecũdùm diuitias gloriæ ſuę, virtute corroborari per ſpiritum eius. Si ergò voluerimus benedicẽdo ſuper populum dicere, Da illi virtutẽ Dñe, corroborari per ſpiritum tuum, iſtorum nobis diſputatio contradicit, adfirmans liberum negari arbitrium, ſi hoc à Deo poſcitur, quod in noſtra eſt poteſtate. Ephe.3.

CONCILII MILEVITANI, IN NVMIDIA CONTRA EOSDEM, CANON QVALIS SVPRA, DE ORATIONIBVS SEV MISSIS ADPROBATIS.

PLACVIT etiã & illud, (inquiunt eius Cõcilij Patres) vt preces vel orationes, ſeu Miſſę, quę probatę fuerint in Cõcilio, ſiue Præfationes, ſiue commendationes, ſeu manûs impoſitiones, ab omnibus celebrentur. Nec aliæ omninò dicantur in Eccleſia, niſi quę à prudẽtioribus tractatæ, vel comprobatæ in Synodo fuerint, nè fortè aliquid contra fidem, vel per ignorantiam, vel per minus ſtudium ſit compoſitum. Concil. Mileu. cap.12.

QVI citatur non modò à Vualafrido, etiam huius Cõcilij titulo, ſed & à Micrologo ca.5. Concilij Africanę Prouinciæ octaui titulo, alludens ad Africanorum Conciliorũ Centonẽ Latinum, qui ità collectus videtur à quopiam eius ætatis Epiſcopo, ſicutì à Martino Epiſcopo Bracarẽſi Gręcorum Conciliorum Canones.

D. PAVLINI NOLANI EPISCOPI ARCANORVM DEI MINISTERIVM.

Ad ſacerdotium initiatio.

Paulin. Nolan. epi. 6. ad Seuerum.

Barchinone (inqt de ſe D. Paulinus) die Dñi quo naſci carne dignat⁹ eſt, repẽtina (vt ipſe teſtis eſt) vi multitudinis, ſed credo ipſius

lego * correptus,

ordinatione * correctus, & presbyteratu initiatus ſum. Fateor inuitus, non faſtidio loci, (nam teſtor ipſum, quia & ab æditui nomine & officio optaui ſacram incipere ſeruitutẽ) ſed vt aliò deſtinatus, alibì (vt ſcis) mente compoſitus & fixus, nouum inſperatumq́; placitum diuinę volũtatis expaui. Data igitur ceruice in iugũ Chriſti, video maiora me meritis & ſenſibus opera tractare: iamq́; arcanis & penetralibus Dei ſummi receptum & inſertum communicare cęleſtia, & Deo ꝓpiùs admotũ in ſpiritu ipſo Chriſti & corpore & ſplendore verſari, vix adhuc intellectũ ſacrę molis capio mentis anguſtijs, & onus muneris mei, conſcius infirmitatis, horreſco: ſed is qui ſapiẽtiam paruulis dedit, & ex ore infantiũ atq; lactẽtium ꝑficit laudem ſibi, potẽs eſt in me etiã opus ſuum perficere, & munus ornare, vt ſe dignum faciat, quem ab indigno vocauit. Scito tamen, voti communis, eodem Dño prẹſtante, ſaluam eſſe rationẽ. Nam ea cõditione in Barchinonenſi Eccleſia conſecrari adductus ſum, vt ipſi Eccleſię nõ alligarer, in ſacerdotium tantùm Dñi, non etiam in locũ Eccleſię, dedicatus. Veni igitur, ſi placet, ante Paſcha, (quod nobis optatius eſt) vt ſacras ferias, me ſacerdote, concelebres.

Mutilus videtur locus.

Altaris Dei miniſterium, & hoſtiæ immolatio.

Idẽ Epiſt. 4. ad Amandum.

PRAEVENTI igitur (inquit alibì) à Dño, & appræhenſi ab eo, quem necdùm apprẹhẽdimus, deſeruímus altario Dei, & mẽſis ſalutaribus miniſtramus, iam nomine officioq́; ſeniores, ſenſu adhuc paruuli, & ſermone lactentes. Quod miniſterium vt benè miniſtrẽ, & gradum bonũ mihi acquiram, & ſciam qualiter oporteat me in domo DEI conuerſari, & tractare myſterium pietatis, tu dñe venerabilis & frater, & dñe in Chriſto, nobis ora Dominum.

ET alibì:

Idẽ carm. ad Cyther.

Tunc ambo nexi ad inuicèm dextras damus
In oſculo pacis ſacræ:
Et immolamus hoſtiam laudis Deo,
Grateſque Chriſto reddimus.

Eccleſiæ

Eccleſiæ vniuerſę pro defunctis ſupplicatio.

DIV (inquit ad illum ſcribens D. Auguſtinus) ſanctitati tuæ coëpiſcope & venerande Pauline, reſcriptorum debitor fui, ex quo mihi ſcripſiſti per homines filię noſtrę religioſiſsimę Floræ, quærens à me, vtrùm proſit cuiq; poſt mortem, quòd corpus eius apud Sancti alicuius memoriam ſepelitur. Hoc enim abs te vidua memorata petiuerat pro defuncto in eis partibus filio ſuo, & reſcripſeras conſolans eam, idq́; etiam nuncians de cadauere fidelis iuuenis Cynegij: quod materno & pio affectu deſiderauit, eſſe completum, vt videlicet in beatiſsimi Felicis confeſſoris Baſilica poneretur. Qua occaſione factum eſt, vt per eoſdem perlatores literarum tuarum etiam mihi ſcriberes, ingerens huiuſcemodi quęſtionem: atque vt reſponderem, quid indè mihi videretur, expoſcés, nec tacens ipſe quid ſentias. Nam dicis videri tibi, non eſſe inanes motus animorum religioſorum atque fidelium, pro ſuis iſta curãtium. Adiungis etiam vacare non poſſe, quòd vniuerſa pro defunctis Eccleſia ſupplicare cõſueuit: vt hinc & illud conijci poſsit, homini prodeſſe poſt mortem, ſi fide ſuorum humando eius corpori talis prouideatur locus, in quo appareat opitulatio etiam iſto modo quęſita ſanctorum. Auguſt. de cura pro mort. c. 1.

Sacri cœtus in ſolennitate D. Felicis. Idem nat. 7. B. Felicis.

NOSTIS (inquit) eum morem, vt ieiunare ſolemus
Ante diem, & ſero libatis veſpere ſacris,
Quiſq; ſuas remeare domos: tunc ergò ſolutis
Cœtibus à templo Domini, poſtquàm data feſsis
Corporibus requies, ſumpta dape: cœpimus hymnis
Exultare Deo, & pſalmis producere noctem.

Et alibì.

AVREA nunc niueis ornantur limina velis, Idem nat. 3. B. Felic.
Clara coronantur denſis altaria lychnis,
Lumina ceratis adolentur odora papyris.

Nocte dieq; micant,ſic nox ſplendorq́; diei
Fulget,& ipſa dies cæleſti inluſtris honore,
Plus micat,innumeris lucem geminata lucernis.

Baſilicarum ad immolationem hoſtiæ, ædificatio.

Idē epiſt. ad Amād. PROSPECTVS verò (inquit) baſilicæ, non vt vſitatior mos eſt,orientem ſpectat,ſed ad Domini mei B.Felicis baſilicam pertinet,memoriam eius adſpiciens,tamen cum duabus dextra leuaq́; * chonculis intrà ſpatioſum ſuî ambitū apſis ſinuata laxetur : vna earum immolanti hoſtias iubilationis antiſtiti patet : altera poſt ſacerdotem capaci ſinu receptat orantes.

* cōchulis

Ibid. A C paulopòſt,alludens ad cōſuetudinem etiam hodiè vſitatā: Itē dextra lęuaq; crucibus minio ſuperpictis hęc epigrāmata ſunt:

Ardua floriferæ crux cingitur orbe coronæ,
Et Domini fuſo tincta cruore rubet.

DEINDE poſt integram baſilicę triplicis deſcriptionem,mentionem faciēs ſecretariorū duorū,quæ nos hodiè ſacraria vocamus: Hi verſus(inquit)indicāt officia ſingulorū:A dextera apſidis.

HIC locus eſt,veneranda penus qua conditur,& qua
Promitur alma ſacri pompa miniſterij.

Earundem dedicatio cum reliquijs.

Idē epiſt. 11. ad Seuerum. TESTIS eſt Deus mihi,(inquit de eadē baſilica loquēs)quòd ſi vel ſcrupulū ſacri cineris habuiſſemus, ſuprà quàm nobis ad baſilicam,quæ proximè in nomine Domini conſummabitur, dedicandam neceſſarium erat,miſiſſemus vnanimitati tuæ.

Idē epiſt. 13. ad Seuer. ET alibì expreſsiùs:Baſilica illa,quę ad Dominimediū (ità D. Felicem plerunq; nuncupat)noſtrum communē patronum,in nomine Dn̄i Chriſti iam dedicata celebratur, quatuor eius baſilicis addita,reliquijs apoſtolorū & martyrū intrà apſidē trichora ſub altaria ſacratis,nō ſolo B.Felicis honore venerabilis eſt. Itē de baſilica Fundana: Verùm hanc baſiliculā de benedictis Apoſtolorū

Ibid.

& mar-

& martyrum reliquijs ſacri cineris, in nomine Chriſti, ſanctorum ſancti, & martyrum martyris, & Dominorũ Domini, cõſecrabunt.

Idq́; etiam cum hoſtiæ celebratione.

HVC pertinet & illud eiuſdem: Idem nat. 10. B. Felicis.

Nanq; hodiè bis eam geminata nouatio comit,
Dum gemina antiſtes gerit illic munera Chriſti,
In geminos adytum venerabile dedicat vſus,
Caſtifico ſocians pia ſacramenta lauacro.
Sic pariter templum nouat hoſtia, gratia fontem.

Panis benedicti ſiue Eulogiæ ad amicos miſsio in vnitatis ſymbolum.

PANEM (inquit) Campanũ de cellula noſtra tibi pro eulogia miſimus, tantùm meritis in Domino tuis freti, vt plena ad te perferendum ſuî gratia crederemus: tu licèt vberioribus micis à Domini menſa iam ſaturatus ſis, dignare & à peccatoribus acceptum in nomine Domini panem, in eulogiam vertere. Idẽ epiſt. 1. ad Seue.

AC rursùm: Panem vnum quem vnanimitatis indicio miſimus charitati tuæ, rogamus accipiendo benedicas. Idẽ epiſt. 1. ad D. Auguſt.

ALIO loco deniquè: Panem vnum ſanctitati tuæ vnanimitatis gratia miſimus, in quo etiam Trinitatis ſoliditas cõtinetur. Hunc panem eulogiam eſſe, tu facies dignatione ſumendi. Idẽ epiſt. ad D. Alypium.

ET alibì: Nè vacuum fraternę humanitatis officium videretur, de buccellato Chriſtianæ expeditionis, in cuius procinctu quotidiè ad fragilitatis annonam militamus, panes quinque tibi pariter & filio noſtro Licentio miſimus. Nõ enim potuimus à benedictione ſecernere, quem cupimus eadem nobis gratia penitùs annectere. Idẽ epiſt. ad Romanian. inter Epiſt. D. Aug. adſcriptus, num. 113.

DELPHINI BVRDEGALENSIS EPISCOPI, ECCLESIARVM AD HOSTIAS DEDICATIO.

VISI-

Idē Epiſt. 2. ad Delphin.

VISIBILITER autem (ſcribit ad ipſum D. Paulinus) nobis operaris in fabricis Eccleſiarum, vt partem nobis facias cum illa, cuius domus à Chriſto meruit viſitari, qui ab ea ędificatione tunc ſynagogæ, quod nunc Eccleſia eſt, teſtimonium religioſæ plebis acceperat. Fatemur venerandę pietati tuæ, legētibus nobis illam epiſtolę partem, qua Alingonenſi Eccleſię nouam filiam te authore progenitam, iam in nomine Domini vſq; ad dedicationis diem creuiſſe ſignabas, ità exultâſſe ſpiritum noſtrum in Deo ſaluatore noſtro, vt tanquàm in præſenti dedicantium cœtibus intereſſemus, illa de pſalmis prophetici gaudij verba caneremus: Exultate Deo adiutori noſtro, ſumite pſalmum, & date tympanum. Tollite hoſtias, & introite in atria Domini, adorate Dominum in aula ſancta eius.

SEVERI SVLPITII BITVRICENSIS EPISCOPI, AD EVNDEM VSVM BASILICAE, PETITIS AD EAM RELIQVIIS, ERECTIO.

Idē epiſt. 11. ad Seuerum.

FRATER Victor (inquit ad illum reſcribens D. Paulinus) inter alias operum tuorum & votorū narrationes retulit nobis, deſiderare te ad baſilicam, quam modò apud Primuliacū noſtrum, maiorem priore condideris, de ſacris ſanctorum reliquijs benedictionem, qua adornetur domeſtica tua Eccleſia, vt fide & gratia tua dignum eſt.

SED quia nos nō habuimus huius muneris copiā, & ille ſe ſpem eiuſdem gratię copioſam habere dixit, à ſancta Siluia, quæ illi de multorum ex Oriente martyrum reliquijs ſpopondiſſet, inuénimus, quod dignè & ad baſilicę ſanctificationem vobis, & ad ſanctorum cinerum cumulandā benedictionem mitteremus, partē particulæ de ligno diuinæ crucis, quod nobis bonum benedicta Melania ab Hieruſalem, munere ſancti indè Epiſcopi Ioannis, attulit.

ET

Et alibì: Quòd ſi Dominus deſiderium animę veſtræ fecerit, ſecundùm fidem veſtram adijciens ornatui & ſanctificationi operum veſtrorum, vt ſacros cineres de ſanctis glorioſorum Apoſtolorum aut martyrũ reliquijs adipiſcamini, qui huius voti præſumptione vos aliam apud Primuliacum noſtrum, & priore maiorem baſilicam pręparâſſe cognouimus, dignum opere fidei veſtrę, & operis fideliter elaborati dedicatione proculdubiò celeberrima, ſanctorum reliquijs decens arbitramur, vt hoc etiam quod de cruce mi mus, pariter depoſitum, ſacratumq; veneremini. Quod ſi ità placuerit, placitum veſtrum hi (ſi videbitur) verſiculi nunciabunt:

Divinvm veneranda tegunt altaria fœdus,
Compoſitisq; ſacra cum cruce martyribus.
Cuncta ſalutiferi coëunt inſignia Chriſti,
Crux, corpus, ſanguis, martyris ipſe Deus.
Illa cibum vitæ mortalibus, illa coronas,
Quę Domino famulos participant, peperit.
In cruce fixa caro eſt, qua paſcor: de cruce ſanguis
Ille fluit, vitam quo bibo, corda lauo.
Chriſte, tuo coëant ſimul hæc tua dona Seuero,
Porticus & teſtis ſit crucis iſta tuæ.
Carne tua viuat, tuus illi pocula ſanguis
Præbeat, in verbo viuat agatq; tuo.

Ac paulò pòſt: Si verò magìs placeat vobis, hanc de cruce benedictionem ad quotidianam tutelam atque medicinam in promptu habere, nè ſemèl condita in altario, non ſemper ad manum, vt vſus exigit, prę̃ſtò ſit: ſufficit & illa ad baſilicæ conſecrationem gratia, ſi Dominus eam Apoſtolis & martyribus †: quorum venerãdus cinis ſi ſine crucis cõſortio ſubijciatur altaribus, hîc opertos titulus indicabit: Rursùm aliquid deeſt.

Pignora ſanctorum, diuinæ gloria menſæ
Velat apoſtolicis edita corporibus.

Sſſ Vota

Vota ſacerdotis, viuentum & commoda, paruo
Puluere, ſanctorum mors precioſa iuuat.

D. ITEM VICTRICII ROTHOMAGENSIS EPISCOPI, MORINORVM ET NERVIORVM APOSTOLI, ECCLESIARVM NOVA CONSTITVTIO.

Idē epiſt. 2. ad Victric.

IN terra Morinorum (inquit eius laudes prædicans Paulinus) ſitu orbis extrema, quā barbaris fluctibus fremens tundit Oceanus, gentium populi remotarum, qui ſedebant in latebris, via maris arenoſa, extra Iordanem, antequàm pingueſcerent fines deſerti in ea, orata ſibi per tuam ſanctitatē à Domino luce gaudentes, corda aſpera, Chriſto intrante, poſuerunt. Vbì quondàm deſerta ſiluarum ac littorum, pariter in tota aduenæ Barbari (ſic enim lego, pro eo, quod eſt, Barbaria) aut latrones incolę frequentabāt, nunc venerabiles & angelici ſanctorum chori vrbes, oppida, inſulas, ſiluas, Eccleſijs & monaſterijs plebe numeroſis, pace conſona celebrant. Quod quāquàm totius Gallię populis & vbiquè gentiū Chriſtus operetur, qui totum orbem circuit, quęrens dignos ſe, & per nationes in animas ſanctas ſe transfert, & in vijs directionis oſtendit ſe hilariter, & omni prouidentia occurrit matoribus ſuis: tamen in remotiſſimo Neruici littoris tractu, quem tenui antehàc ſpiritu fides veritatis afflauerat, te (ità enim legendum, pro eo, quod eſt, et) potiſſimùm in vas electionis excerpſit, in te prima refulſit, clariùs inualuit, ardentiùs & propiùs apparuit, & in quo ſanctificaret illic nomen ſuum, & per cuius nomē etiam ſolis ab occaſu in oēm terrā ſonus eius exiret, adſumpſit. Deniquè nunc Rothomagū & vicinis antè regionibus tenui nomine peruulgatum, in longinquis etiam prouincijs nominari venerabiliter audimus, & inter vrbes ſacratis locis nobiles, cum diuina laude numerari.

Ibid.

Ac paulopòſt: Vbì quotidiano ſapienter pſallentium per frequentes

quentes Eccleſias & monaſteria ſecreta concentu, caſtiſſimis ouiũ tuarum & cordibus delectantur & vocibus.

ATQVI locis iiſdem celebrata ab eodem ſacrificia, ſatis indicat epiſtola ſuprà citata ad eundẽ D. Victriciũ D. Innocentij papę, ſcripta de continentia miniſtrorum Eccleſię ob quotidiana ſacrificia. Innocent. Pap. epiſt. 2. c. 9.

EODEM verò pertinere videtur illud D. Auguſtini, Ad Oceani etiam littora in Occidentalibus partibus Eccleſiam perueniſſe iam nouimus. Auguſt. epiſt. 80. ad Heſych.

FLORENTII TIBVRTINENSIS EPISCOPI OBLATIONES.

DEVS, (inquit ad illum ſcribens D. Paulinus) qui te amantẽ noſtrî facere dignatur, non iuxta meritũ malum faciens, ſed ſecundùm diuitias bonitatis ſuæ, vt nobis adiutoriũ, de patrocinio orationum tuarũ, tibi merces, de proximorũ etiam minorũ magna charitate cumuletur, memorem te noſtrî perpetuò faciat, omnibus orationibus tuis & oblationibus curam noſtræ ſalutis immiſceat. Paulin. epiſt. ad Flor.

EODEM pertinet, quod ſuprà adduximus ex epiſtola ad ipſum D. Innocentij papę. Innoc. papa epiſt. 8.

NICETAE DACORVM ET GETARVM APOSTOLI ET EPISCOPI, SACRA LITATIO.

DIVVS Paulinus ad Nicetam ſtylũ vertẽs, qui Nolam ad D. Felicis reliquias peregrinatum venerat, ſic ipſum alloquitur: Idem nat. 9. D. Felic.

Ingredere hæc, Pſalmis recinens antiſtes & hymnis,
Et mea vota refer Domino, & tua gaudia votis
Iunge meis, celebrans communis feſta patroni.
* Hora opportuna pro peccatore rogabis, *Tẽpore oportuno
Gaudentem Dominum te confeſſoris honore.
Hoc duce, procliui tua tramite vota ferentur.
Felix diuinas tibi præuius ibit ad aures,

Teq́ue ſacris pſalmis, ſimul & deuota litante
Obſequia, placido deſcendet numine Chriſtus,
Vt populum templumq́ue ſacra caligine velet,
Infundens niueam per operta ſacraria nubem.

EODEM pertinet illud D. Paulini, de eiuſdẽ reditu in Daciã:

QVIS mihi pennas daret vt columbę,
Vt choris illis citus intereſſem:
Qui Deum Chriſtum, duce te, canentes
Sidera pulſant?

AVDIENT Amen tremefacta cete,
Et ſacerdotem Domino canentem,
Læta laſciuo procùl admeabunt
Monſtra natatu.

Item illud:

MOS vbì quondàm fuerat ferarum,
Nunc ibì ritus viget angelorum,
Et latet iuſtus, quibus ipſe latro
Vixit in antris.

Illud quoquè:

TE patrem dicit plaga tota Boreæ
Ad tuos fatus Scytha mitigatur,
Et ſui diſcors fera, te magiſtro,
Pectora ponit.

ET Getæ currunt, & vterque Dracus,
Qui colit terrę medio, vel ille
Diuitis multo boue pelleatus
Accola ripæ.

ORBIS in muta regione per te
Barbari diſcunt reſonare Chriſtum
Corde Romano, placidamq́ue caſti
Viuere pacem.

His precor, cùm te domus alma ſancto
Cœperit fratrum numeroſa cœtu
In choris, & nos pietate chari
Pectoris abde.

D. AVGVSTINI HIPPONENSIS EPISCOPI SACRIFICIA ET EORVNDEM RITVS.

Sacrificium ſoli Deo offerendum.

SACRIFICIVM certè (inquit D. Auguſtinus) nullus hominum eſt, qui audeat dicere deberi, niſi Domino ſoli. Multa deniquè de cultu diuino vſurpata ſunt, quæ honoribus deferuntur humanis, ſiue humilitate nimia, ſiue adulatione peſtifera: ità tamē, vt quibus ea deferuntur, homines haberentur, qui dicuntur colendi & venerandi: ſi autem eis multùm additur, & adorandi. Quis verò ſacrificandum cenſuit, niſi ei, quem Deum aut ſciuit, aut putauit, aut finxit? Auguſt. de ciuit. Dei, lib. 10. ca. 4.

AC poſteà in eodem opere: Quibus igitur (interrogat) angelis de beata & ſempiterna vita credendum eſſe cenſemus? Vtrùm eis, qui ſe religionis ritibus coli volunt, ſibi ſacra & ſacrificia flagitantes à mortalibus exhiberi, an eis, qui hunc omnem cultum vni DEO creatori omnium deberi dicunt, eique reddendum vera pietate pręcipiunt? Ibidèm ca. 16.

DEINDE poſt multa quæſtioni reſpondens: Si qui ergò (inquit) angeli ſibi expetunt ſacrificium: præponendi eis ſunt, qui nō ſibi, ſed Deo creatori omnium cui ſeruiunt. Hinc enim oſtendūt, quàm ſyncero amore nos diligunt, quandò per ſacrificium non ſibi, ſed ei nos ſubdere volunt, cuius & ipſi contemplatione beati ſunt, & ad eum * non peruenire quęrunt, à quo ipſi non receſſerūt. Ibidèm. *nos

EODEM pertinet illud eiuſdem: Proindè verum ſacrificium, quod vni vero debetur Deo, quo eius altare ſolus Chriſtus impleuit, Idē cōtra Fauſt. Manich. lib. 20. ca. 18.

uit, in victimis pecorum imitata dæmonia, ſibi arroganter expo-
1.Cor. 10. ſcunt. Vndè dicit Apoſtolus: Quę immolāt gētes, dęmonijs immo-
lant, & nō Deo: non quod offerebatur culpans, ſed quia illis offere-
batur. Hebręi aūt in victimis pecorum, quas offerebāt Deo, multis
& varijs modis, ſicut re tanta dignum erat, prophetiam celebrabāt
futuræ victimę, quam Chriſtus obtulit. Vndè iam Chriſtiani, per-
acti eiuſdem ſacrificij memoriam celebrant, ſacroſancta oblatione
& participatione corporis & ſanguinis Chriſti.

Idque non inuiſibile modò, ſed & viſibile.

Augu. de ciuit. Dei li. 10. c. 19. QVI autem putant (inquit) hęc viſibilia ſacrificia dijs alijs congruere, illi verò tanquàm inuiſibili inuiſibilia, & maiori maiora, melioriq́; meliora, qualia ſunt puræ mentis & bonæ voluntatis officia: profectò neſciunt hęc ità eſſe ſigna illorum, ſicut verba ſonātia, ſigna ſunt rerum. Quocircà ſicut orantes atq; laudantes ad eum dirigimus ſignificantes voces, cui res ipſas in corde, quas ſignificamus, offerimus: ità ſacrificantes, non alteri viſibile ſacrificium offerendum eſſe nouerimus, quàm illi, cuius in cordibus noſtris inuiſibile ſacrificium noſipſi eſſe debemus. Tunc nobis fauent, nobiſq́; congaudent, atq; ad hoc ipſum nos pro ſuis viribus adiuuant angeli quiq;, virtuteſq́; ſuperiores, & ipſa bonitate ac pietate potentiores. Si aūt illis hęc exhibere voluerimus, non libenter accipiunt, & cùm ad homines ità mittūtur, vt eorū pręſentia ſentiatur, apertiſ-
Apocal. 19. & 22. ſimè vetant. Sunt de his exempla in literis ſanctis. Putauerunt quidam deferēdum angelis honorē, vel adorando, vel ſacrificādo, qui debetur Deo, & eorū ſunt admonitione prohibiti, iuſſiq́; ſunt hæc ei deferre, cui vni fas eſſe nouerūt. Imitati ſunt angelos ſanctos etiam ſancti homines Dei. Nam Paulus & Barnabas in Lycaonia facto
Act. 14. quodam miraculo ſanitatis, putati ſunt dij, eiſq́; Lycaonij immolare victimas voluerūt, quod à ſe humili pietate remouētes, eiſq́;, in quem crederent, annunciauerunt Deum.

Idē cōtra aduer. le. ET alibì refellens Manichęos, ſacrificiū viſibile reprobātes: De

ſacri-

ſacrificio (inquit) iſte valdè nihil ſapit: & ideò fallitur, quia iam ſacrificia talia non offert Dei populus Deo, poſteaquàm venit vnicum ſacrificium, cuius vmbræ fuerunt illa omnia, non hoc improbantia, ſed hoc ſignificãtia. Sicut enim res vna multis locutionibus & multis linguis ſignificari poteſt: ſic vnum verum & ſingulare ſacrificium, multis eſt anteà ſacrificiorum ſignificatum figuris. De q̃bus ſingulis hîc diſputare quàm ſit longum, videtis. Vnum tamen ſciant inſipientes, tardi ad intelligendum, & pręcipites ad repręhẽdendum, ꝙ dęmon ſibi ſacrificium nõ exigeret, niſì Deo vero deberi ſciret. Falſus enim Deus ſic ſe vult honorari ab eis quos decipit, quomodò verus Deus honoratur ab eis quibus conſulit. Et maximè ſacrificium eſt, quod pręcipuè debetur Deo. Nam obſequia cętera, q̃ diuinitati exhibẽtur, auſi ſunt ſibi etiã ſuperbię faſtu homines arrogare. Rariſſimi aũt commemorãtur, qui ſibi vt ſacrificaretur, cùm regia poteſtate poſſent, auſi fuerint imperare. Quicunq; tamẽ auſi ſunt, per hoc ſe deos haberi voluẽrunt. ge & Proph. lib. 1. cap. 18.

AC paulò pòſt: Quod eſt aũt ſacratius laudis ſacrificium, quàm in actione gratiarum? Et vndè maiores agendæ ſunt Deo gratiæ, quàm pro ipſius gratia per Ieſum Chriſtũ Dñm noſtrum? Quod totum fideles in Eccleſiæ ſacrificio fieri ſciunt, cuius vmbræ fuerũt omnia priorum genera ſacrificiorum.

Ad ſacrificij oblationem, templa, altaria, ſacerdotia ſoli Deo inſtituta.

HOC ſanè (inquit) nec in iſta breuitate p̃tereundũ eſt, ꝙ templum, ſacerdotẽ, ſacrificiũ, & alia quæcũq; ad hęc pertinẽtia, niſi vni vero Deo deberi nôſſent dij falſi, hoc eſt, dæmones, q̃ ſunt p̃uaricatores angeli, nũquàm hæc ſibi à cultorib⁹ ſuis quos decipiũt, expetîſſent. Verùm hæc cùm exhibẽtur Deo ſecũdùm eius inſpirationẽ atq; doctrinã, vera religio eſt: cùm aũt dęmonibus ſecũdùm eorũ impiã ſuperbiã, noxia ſuperſtitio. Quapropter qui Chriſtianas literas vtriuſq; teſtamẽti ſciũt, non hoc culpant in ſacrilegis ritibus Idem Epiſt. 49. ad Deogr

Paga-

Paganorum, quòd inſtruant templa, & inſtituant ſacerdotia, & faciant ſacrificia, ſed quòd hęc idolis & dęmonijs exhibeant.

Idē de ciuit Dei li. 7. c. 27.

ET alibi: Si templo, ſi ſacerdote, ſi ſacrificio, quod Deo vero debetur, colatur aliquod elementum mūdi, vel creatus aliquis ſpiritus, etiamſi non immundus & malus, non ideò eſt malum, quia illa mala ſunt quibus colitur: ſed quia illa ſunt talia, quibus ſolus ille colendus ſit, cui talis cultus ſeruitusq; debetur.

Idem cōt. Fauſt. Manich. loco cit.

RVRSVM alio loco: Et tamen volo, mihi dicatis, vndè iſta omnia, quæ laudatis in vobis, his nominibus appelletis, vt dicatis templum, aram, ſacrificium. Si enim vero Deo iſta vera non debentur, cur laudabiliter in vera religione prædicantur? Si autem Deo vero verum ſacrificium ritè debetur, vndè etiam diuini honores rectè appellantur: cętera quę dicūtur ſacrificia, ad ſimilitudinem fiunt cuiuſdam veri ſacrificij.

Baſilicæ item in honorem martyrum, ſed Deo fabricatæ.

Eo. li. c. 21.

POPVLVS (inquit) Chriſtianus, memorias martyrum religioſa ſolennitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & vt meritis eorum conſocietur, atque orationibus adiuuetur: ità tamē, vt nulli martyrum, ſed ipſi Deo martyrum, quanuìs in memorias martyrum, conſtituamus altaria. Quis enim antiſtitum, in locis ſanctorum corporum aſsiſtens altari, aliquandò dixit, Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane? ſed quod offertur, offertur Deo, qui martyres coronauit, apud memorias eorum quos coronauit, vt ex ipſorum locorum admonitione maior affectus exurgat, ad acuendam charitatem, & in illos quos imitari poſſumus, & in illum quo adiuuante poſſumus. Colimus ergò martyres eo cultu dilectionis & ſocietatis, quo & in hac vita coluntur ſancti homines Dei, quorū cor ad talem pro euangelica veritate paſsionem paratum eſſe ſentimus. Sed illos tanto deuotiùs, quanto ſecuriùs poſt incerta omnia ſuperata: quanto etiam fidentiore laude prædicamus, iam in vita feli-

feliciore victores,quàm in iſta adhuc vſque pugnantes. At illo cultu, quæ Græcè latria dicitur, Latinè vno verbo dici non poteſt, cùm ſit quędam propriè diuinitati debita ſeruitus,nec colimus,nec colendum docemus,niſì vnum Deum. Cùm autem ad hunc cultum pertineat oblatio ſacrificij, vndè idololatria dicitur eorũ, qui hoc etiam idolis exhibent:nullo modo tale aliquid offerimus,aut offerẽdum pręcipimus,vel cuiquam martyri,vel cuiquam ſanctæ animæ, vel cuiquam angelo : & quiſquis in hunc errorem delabitur,corripitur per ſanam doctrinam, ſiue vt corrigatur, ſiue vt caueatur.Ipſi enim ſancti,vel homines,vel angeli,exhiberi ſibi nolũt, quod vni Deo deberi nôrunt. Apparuit hoc in Paulo & Barnaba, Actor.14. cùm cõuicti miraculis,quę per eos facta ſunt, Lycaonij, * tãquàm * eis dijs immolare voluerũt:cõſciſsis eĩs veſtimẽtis ſuis, cõfitẽtes & perſuadẽtes ſe deos nõ eſſe,iſta ſibi fieri vetuerũt. Apparuit & in angelis,ſicut in Apocalypſi legimus,angelum ſe adorari prohibentem, Apocal. ac dicentẽ adoratori ſuo:Cõſeruus tuus ſum & fratrũ tuorũ.Iſta ſi- 19.& 22. bi planè ſuperbi ſpiritus exigũt,diaboli & angeli eius,ſicut per omnia templa & ſacra gẽtilium. Quorũ ſimilitudo in quibuſdam etiam ſuperbis hominibꝰ expreſſa eſt,ſicut de Babyloniæ quibuſdã regibus memorię commẽdatũ tenemus.Vndè S.Daniel accuſatores ac Dan.4. perſecutores pertulit,ꝙ regis edicto propoſito, vt nihil à quoquã deo peteretur,niſì à rege ſolo,Deũ ſuum,hoc eſt,vnũ & verum Deum,adorare deprecariq; depręhenſus eſt. Qui aũt ſe in memorijs martyrum inebriãt,quomodò à nobis approbari poſſunt,cùm eos, etiamſi in domibus ſuis id faciãt,ſana doctrina cõdemnet? Sed aliud eſt,quod docemus:aliud, quod ſuſtinemus:aliud, quod præcipere iubemur: aliud,quod emendare præcipimur: & donèc emendemus,tolerare compellimur. Alia eſt diſciplina Chriſtianorum, alia luxuria vinolentorũ,vel error infirmorũ.Veruntamẽ & in hoc ipſo diſtant plurimùm culpæ vinolentorũ,& ſacrilegorum. Longè quippe minoris peccati eſt,ebrium redire à martyribus,ꝙ̃ vel ieiu-

Ttt num

num ſacrificare martyribus. Sacrificare martyribus, dixi: non dixi, ſacrificare Deo in memorijs martyrum, quod frequentiſsimè facimus, illo duntaxàt ritu, quo ſibi ſacrificari noui teſtamenti manifeſtatione præcepit: quod pertinet ad illum cultum, quæ latria dicitur, & vni Deo debetur.

Idē decivit. Dei li. 8. c. 27. ALIO item loco: Nec tamen nos (inquit) eiſdem martyribus templa, ſacerdotia, ſacra, & ſacrificia conſtituimus: quoniam non ipſi, ſed Deus eorum nobis eſt Deus. Honoramus ſanè memorias eorũ, tanquàm ſanctorum hoīm Dei, qui vſq; ad mortem ſuorum corporũ pro veritate certârũt, vt innoteſceret vera religio, falſis religionibus fictisq́; conuictis: quod etiam ſi qui anteà ſentiebant, timendo reprimebant. Quis aũt audiuit aliquandò fideliũ ſtantem ſacerdotē ad altare, etiam ſuper ſanctũ corpus martyris, ad Dei honorē cultumq́; conſtructũ, dicere in precibus: Offero tibi ſacrificiũ Petre, vel Paule, vel Cypriane, cùm apud eorum memorias offeratur Deo, qui eos & homines, & martyres fecit, & ſanctis ſuis angelis cęleſti honore ſociauit: vt ea celebritate & Deo vero de illorũ victorijs gratias agamus, & nos ad imitationem talium coronarũ atq; palmarũ, eodem inuocato in auxilium, ex eorũ memoriæ renouatione adhortemur? Quæcunq; igitur adhibētur religioſorum obſequia in martyrũ locis, ornamēta ſunt memoriarũ, nō ſacra vel ſacrificia mortuorũ, tanq̃ deorũ. Quicunq; etiã epulas ſuas eò deferũt, quod q̃dem à Chriſtianis melioribus nō fit, & in pleriſq; terrarũ nulla talis eſt cōſuetudo: tñ quicunq; id faciũt, quas cùm appoſuerint, orãt, & auferũt, vt veſcantur: vel ex eis etiã indigētibus largiantur, ſanctificari ibì eas volũt per merita in nomine Dñi martyrum. Non aũt iſta eſſe ſacrificia martyrum nouit, qui nouit vnũ quod Deo illic offertur, ſacrificium Chriſtianorum.

Ibid. lib. 21. c. 10. ET poſteà in eodem opere: Nos autem martyribus noſtris non templa ſicut dijs, ſed memorias ſicut hominibus mortuis, quorum apud Deum viuunt ſpiritus, fabricamus: nec ibì erigimus altaria, in qui-

in quibus ſacrificemus martyribus, ſed vni Deo, & martyrum, & noſtro, ſacrificium immolamus: ad quod ſacrificium, ſicut homines Dei, qui mundum in eius confeſsione vicerunt, ſuo loco & ordine nominantur: non tamen à ſacerdote, qui ſacrificat, inuocantur. Deo quippe, non ipſis ſacrificat, quanuìs in memoria ſacrificet eorum: quia Dei ſacerdos eſt, non illorum. Ipſum verò ſacrificium, corpus eſt Chriſti, quod non offertur ipſis, quia hoc ſunt & ipſi.

Conſecrata iam tum illa omnia ſigno crucis.

CRVCIS (inquit) charactere baſilicæ dedicantur, altaria conſecrantur, altaris ſacramēta cum interpoſitione Dominicorum verborum conficiuntur: ſacerdotes & Leuitę per hoc idem ſignum ad ſacros ordines ꝓmouētur. Et vniuerſaliter omnia Eccleſiaſtica ſacramenta, in huius virtute perficiuntur. Idē ſerm. 19. de ſanctis.

Etiam reliquijs inſignita.

ACCEPERAT aūt (inquit) ab amico ſuo terram ſanctam, de Hieroſolymis allatam, vbì ſepultus Chriſtus, die tertio reſurrexit: eamq; ſuſpenderat in cubiculo ſuo, nè quid mali etiam ipſe pateretur. At vbì domus eius ab illa infeſtatione purgata eſt, quid de illa terra fieret, cogitabat: quam diutiùs in cubiculo ſuo reuerentiæ cauſa habere nolebat. Fortè accidit, vt ego & collega tūc meus Epiſcopus Synicēſis Eccleſię Maximinus, in proximo eſſemus: vt veniremus, rogauit: & vénimus. Cumq; nobis oīa retuliſſet, etiam hoc petiuit, vt infoderetur alicubì, atque ibì orationū locus fieret: vbì etiam poſſent Chriſtiani, ad celebrāda, quæ Dei ſunt, cōgregari. Nō reſtitimus, factum eſt. Erat ibì iuuenis paralyticus ruſticanus, qui hoc audito, petiuit à parentibus ſuis, vt illum ad eum locum ſanctū non cunctanter afferrent. Quò cùm fuiſſet allatus, orauit: atq; indè continuò pedibus ſuis ſaluus abſceſsit. Idē de ciuit. Dei l. 22. c. 8.

In vſum quoquè celebrandorum ſacramentorum vaſa conſecrata.

Idem in Pſal. 113. Concil. 2. SED ENIM (inquit) & nos pleraque inſtrumenta & vaſa ex huiuſcemodì materia vel metallo habemus in vſum celebrandorũ ſacramentorum, quæ ipſo miniſterio conſecrata, ſancta dicuntur in eius honore, cui pro ſalute noſtra indè ſeruitur. Et ſunt ꝓfectò etiam iſta inſtrumenta vel vaſa, quid aliud, quàm opera manuum hominum? Veruntamen nunquìd os habent, & non loquentur? Nunquìd oculos habẽt, & non videbũt? Nunquìd eis ſupplicamus, quia per ea ſupplicamus Deo?

Sacrificia quotidiana in Africa.

Idẽ de ciuit Dei l. 10. c. 20. CHRISTVS (inquit) ſacerdos eſt, ipſe offerens, ipſe & oblatio. Cuius rei ſacramentũ quotidianum eſſe voluit Eccleſiæ ſacrificiũ, cùm ipſius corporis ipſe ſit caput, & ipſius capitis ipſa ſit corpus, tã ipſa per ipſum, quàm ipſe per ipſam ſuetus offerri. Huius veri ſacrificij multiplicia variaq; ſigna, erant ſacrificia priſca ſanctorum, cùm hoc vnũ per multa figuraretur, tanquàm verbis multis res vna diceretur, vt ſine faſtidio multùm commẽdaretur. Huic ſummo veroq; ſacrificio, cuncta ſacrificia falſa ceſſerunt.

Idẽ ep. 86. ET rurſùm: Sacrificiũ laudis ab Eccleſia toto orbe * diffuſum, diebus omnibus immolatur.

Alibì Sabbato tantùm & Dominico diebus, vel dominico tantùm.

Idẽ. epiſt. 118. ad Ianuar. ca. 2. ALII (inq̃t) quotidiè communicant corpori & ſanguini Dominico, alij certis diebus accipiunt. Alibì nullus dies intermittitur, quo non offeratur: Alibì Sabbato tantùm & Dominico, alibì tantùm Dominico.

Populi conuentus ad ſacrificia.

Idẽ ſerm. 254. de tempore. IN cõgregatiõe (inquit) Chriſtiana quãtùm pertinet ad participationẽ & cõmunionẽ ſacramẽtorũ, multiplicati ſunt ſuꝑ numerũ.

Idem ad Ianuar. epiſt. cit. cap. 18. ET alibì: Quandò autem nõ eſt tempus, quum in Eccleſia fratres congregantur, ſancta cantandi? &c. vt infrà latiùs de pſalmorũ & hymnorum cantu.

EODEM

EODEM & illud pertinet: Quærenti peregrino, vbì ad Catholicam conueniatur: nullus hæreticorum vel baſilicam ſuam, vel locum audebit oſtendere. Idem cōt. epiſt. Manich. c. 4.

ITEM illud: Dies anniuerſarius Ordinationis domini ſenis Aurelij craſtinus illuceſcit, rogat & admonet per humilitatem meā charitatem veſtram, vt ad baſilicam Fauſti deuotiſsimè venire dignemini. Idē ſerm. 33. de verbis Domini ſecundū Lucam.

In eo pars certa fœminis deputata.

CARTHAGINE (inquit) Innocentia religioſiſs. fœmina in mamilla cancrum habebat. Admonetur in ſomnis appropinquāte Paſcha, vt in parte fœminarum, obſeruanti ad baptiſterium, quæcunque illi baptizata primitùs occurriſſet, ſignaret ei locum ſigno crucis Chriſti: fecit, & confeſtìm ſanitas ſecuta eſt. Idem de ciuit. Dei l. 22. c. 8.

Stationes Dominicis diebus, & Paſchali tempore.

PROPTER hoc (inquit) ieiunia relaxamus, & ſtantes oramus, quod eſt ſignum reſurrectionis. Vndè etiam omnibus diebus Dominicis ad altare id obſeruatur. Idē epiſt. 119. ad Ianuar. c. 15.

AC paulopòſt: Vt autem ſtantes in illis diebus & omnibus Dominicis oremus, vtrùm vbiquè ſeruetur, ignoro: tamen quid in eo ſequatur Eccleſia, dixi, vt potui, & arbitror eſſe manifeſtum. Ibid. c. 17

Aliâs genuflexio, extenſio manuum, proſtratio, & ſimiles cęremoniæ.

NAM & orantes (inquit) de membris ſui corporis faciūt quod ſupplicantibus congruit, cùm genua figunt, cùm extēdunt manus, vel etiam proſternuntur ſolo, & ſi quid aliud viſibiliter faciunt: quanuìs eorum inuiſibilis voluntas, & cordis intentio Deo nota ſit: nec ille indigeat his indicijs, vt humanus ei pandatur animus: ſed his magìs ſeipſum excitat homo ad orandum, gemendumque humiliùs atq; feruentiùs. Et neſcio, quomodò, cùm hi motus corporis fieri, nisì motu animi præcedente, non poſsint, eiſdem rursùs exteriùs viſibiliter factis, ille interior inuiſibilis, qui eos fecit, au- Idem de cura pro mort. c. 5.

getur : ac per hoc cordis affectus, qui, vt fierent iſta, præceſsit, quia facta ſunt, creſcit.

Oratio Orientem versùs.

Idem l. 2. de ſerm. Domini in monte c. 9.

Accommodatiſsima (inquit) iſta ſimilitudo eſt, vt ſpiritaliter tantnm intereſſe videatur inter iuſtos & peccatores, quantū corporaliter inter cęlum & terram. Cuius rei ſignificādæ gratia, cùm ad orationes ſtamus, ad Orientem conuertimur, vndè cælum ſurgit: non tanquàm ibì ſit Deus, & quaſi cæteras mūdi partes deſeruērit, qui vbiquè præſens eſt, non locorum ſpatijs, ſed maieſtate potētię: ſed vt admoneatur animus ad naturam excellentiorē ſe cōuertere, id eſt, ad Dominum, cùm ipſum corpus eius quod eſt terrenum, ad corpus excellentius, id eſt, ad corpus cęleſte conuertitur.

Sacrificij ad altare oblatio.

Idem de ciuit. Dei l. 10. c. 5.

Hoc eſt (inquit) ſacrificium Chriſtianorum : multi vnū corpus ſumus in Chriſto: quod etiam ſacramēto altaris fidelibus noto frequentat Eccleſia, vbì ei demonſtratur, quòd in ea oblatione, quam offert, ipſa offeratur.

Idem de Trinit. l. 3. c. 10.

Et rursùm : Sicut infantes nō nouerūt quod in altari ponitur, & peracta pietatis celebratione cōſumitur, vndè vel quomodò cōficiatur, vndè in vſum religionis aſſumatur. Et ſi nunquàm diſcāt experimento vel ſuo vel aliorum, & nunquàm illam ſpeciē rerum videant, niſì inter celebrationes ſacramentorum, cùm offertur & datur, dicaturq; illis authoritate grauiſsima, cuius corpus & ſanguis ſit : nihil aliud credent, niſì omninò in illa ſpecie Dominum oculis apparuiſſe mortalium, & de latere tali percuſſo, liquorem illum omninò fluxiſſe.

Idē epiſt. ad Caſul. 86.

Hvc & illud pertinet de Vrbico calumniatore : Iſte autē qui vetera tranſiſſe ſic dicit, vt in Chriſto cederet ara altari, gladius ieiunio, precibus ignis, pani pecus, poculo ſanguis, neſcit altaris nomē magìs legis & prophetarum literis frequentatum, & altare DEO priùs in tabernaculo, per Moyſen facto eſſe collocatum : Aram quo-

quoquè in Apoſtolicis literis inueniri, vbì martyres clamant ſub ara Dei. Dicit ceſsiſſe ieiunio gladium, nõ recordans illũ quo milites Euangelici armantur, ex vtroq; teſtamento gladiũ bìs acutũ. Dicit ceſsiſſe precibus ignem, quaſi non & tunc preces deferebantur in templum, & nunc à Chriſto ignis eſt miſſus in mundũ. Dicit ceſsiſſe pani pecus, tanquàm neſciens, & tunc in Domini menſa panes propoſitionis poni ſolere, & nunc ſe de agni immaculati corpore partem ſumere. Dicit ceſsiſſe poculo ſanguinem, nõ cogitaus etiam nunc ſe accipere in poculo ſanguinẽ. Quanto ergò meliùs & congruentiùs vetera tranſiſſe, & noua in Chriſto facta eſſe ſic diceret, vt cederet altare altari, gladius gladio, ignis igni, panis pani, pecus pecori, ſanguis ſanguini?

ITEM illud de Martyrum ſepultura ſub altari: Videte autẽ, quem locum martyres apud homines mereantur, qui apud Deum locum ſub altario meruerunt. Dicit enim ſancta ſcriptura: Vidi enim ſub ara Dei animas occiſorum propter verbum DEI, & propter teſtimonium IESV quod habebant. Sub ara, inquit, Dei vidi animas occiſorum. Quid reuerentiùs, quid honorabiliùs dici poteſt, quàm ſub illa ara requieſcere, in qua DEO ſacrificium celebratur, in qua offeruntur hoſtiæ, in qua Dominus eſt ſacerdos, ſicut ſcriptum eſt, Tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech? Rectè ſub altario iuſtorum animę requieſcunt, quia ſuper altare corpus Domini offertur. Nec immeritò illic iuſti vindictam ſanguinis poſtulant, vbì etiam pro peccatoribus Chriſti ſanguis effunditur. Conuenienter igitur, & quaſi pro quodam conſortio ibì martyribus ſepultura decreta eſt, vbì mors Domini quotidiè celebratur, ſicut ipſe ait: Quotieſcunquè hęc feceritis, mortem meam annunciabitis donèc veniam: ſcilicet vt qui propter mortem eius mortui fuerant, ſub ſacramenti eius myſterio requieſcant. Non immeritò, inquam, conſortio quodam illic occiſis tumulus conſtituitur, vbì occiſionis Dominicę mem-

Idẽ ſerm. 11. de ſanctis.

Apoc. 6.

Pſal. 109.

1. Cor. 11.

membra ponuntur, vt quos cum Chriſto vnius paſsionis cauſa deuinxerat, vnius etiam loci religio copularet.

Idq; intùs, populo foris exiſtente.

Idem l. 1. cōt. epiſt. Parm. c. 7.

POPVLVS autem, inquit, cuius ille ſacerdos eſt, adhuc foris gemit. Nam cùm Epiſcopus ſolus intùs eſt, populus & orat cum illo, & quaſi ſubſcribens, ad eius verba reſpondet, Amen.

Idem l. de bon. viduit. c. 16.

EODEM pertinere videtur illud eiuſdem de verbis illis, Surſùm corda, & quæ ſequuntur: Hęc verba, vndè ſint, intùs, qua ſanctione & quanta ſanctitate commendentur, agnoſcis.

Pſalmorum & hymnorum cantus.

Idem lib. retract. 2. c. 21.

INTER hęc Hilarius quidam (inquit librum ſuum citans cōtra eundem ſcriptum, qui hodiè deſideratur) vir Tribunitius laicus catholicus, neſcio vndè aduersùs Dei miniſtros, vt fieri aſſolet, iritatus, morem, qui tunc eſſe apud Carthaginem cœperat, vt hymni ad altare dicerentur de pſalmorum libro, ſiue ante oblationem, ſiue cùm diſtribueretur populo quod fuiſſet oblatum, maledica repræhenſione, vbicunquè poterat, lacerabat, aſſerens fieri non oportere. Huic reſpondi iubentibus fratribus, & vocabatur liber ipſe, contra Hilarium. Hic liber ſic incipit, Qui dicunt mētionem.

Idē epiſt. 119. ad Ianuar. c. 18. & 19.

ET latiùs alibì: Sine dubio (inquit) faciendum eſt, maximè illud quod ſcripturis defendi poteſt, ſicut de hymnis & pſalmis canendis, cùm & ipſius Domini, & Apoſtolorum habeamus documenta & exempla & præcepta de hac re tam vtilia. Admouendum piè animum, & accendendum diuinæ lectionis affectum, varia conſuetudo eſt, & pleraque in Africa Eccleſię membra pigriora ſunt: ità vt Donatiſtæ nos repręhendant, quòd ſobriè pſallimus in Eccleſia diuina cantica Prophetarum, cùm ipſi ebrietates ſuas ad canticum pſalmorum humano ingenio compoſitorum, quaſi tubas exhortationis inflamment.

Kyrie eleyſon, ſiue, Domine miſerere.

SICVT

SICVT enim (inquit ſub finem collationis cum Paſcẽtio Ariano) Græca lingua, quod eſt homouſion, vna dicitur vel creditur à fidelibus Trinitatis omninò ſubſtantia, ſic vna rogatur, vt miſereatur, à cunctis Latinis & Barbaris vnius Dei natura, vt à laudibus Dei vnius nec ipſa lingua barbara ſit, vt Latinis, aliena. Latinè enim dicitur, Domine miſerere. Idem epiſt. 178.

Epiſcopi proceſsio.

INDE (inquit, miraculum narrans factum ante cancellos martyris D. Stephani) ad me curritur, vbì ſedebam iam proceſſurus. Idem de ciuit. Dei l. 22. c. 8.

AC paulopòſt: Procedimus ad populum. plena erat Eccleſia.

Eiuſdem ſalutatio populi.

SALVTAVI (inquit) populum. Ibid.

Scripturarum diuinarum lectio.

FACTO tandẽ (inq̃t) ſilẽtio, ſcripturarũ ſunt lecta diuina ſolẽnia. Ibid.

ET alibì: Interceſſerunt, (inquit) vt intermitteremus textum huius Epiſtolæ, quædam pro diebus feſtis ſolennia lectionũ, quæ non potuerunt niſì legi, & ipſa tractari. Idẽ tract. 9. in epiſt. Ioannis.

Prophetica nempe lectio.

Lectiones (inquit) diuinorum eloquiorum, quum recitarẽtur, audiuimus. Lectio prima prophetica, quid nobis commendauerit, me commemorante, recolite. Idẽ ſerm. 236. de tempore.

Apoſtolica lectio, Pſalmus, Euangelium.

Apoſtolum audiuimus, Pſalmum audiuimus, Euangelium audiuimus: conſonant omnes diuinæ lectiones. Idẽ ſerm. 7. de verb. Apoſt.

ET latiùs alio loco: Primam lectionem audiuimus Apoſtoli: Fidelis ſermo & omni acceptiõe dignus, quia Chriſtus Ieſus venit in mundum peccatores ſaluos facere, quorum primus ego ſum. Sed ideò miſericordiam conſecutus ſum, vt in me oſtenderet Chriſtus Ieſus omnem longanimitatem ſuam, ad informationem eorũ qui crediturì ſunt illi in vitam æternam. Hoc de Apoſtolica lectione percepimus. Deindè cantauimus pſalmum, exhortantes nos inui- Ibidèm ſerm. 10. 1. Tim. 1. Pſal. 94.

cèm, vna voce, vno corde dicentes: Venite, adoremus & proſternamur ei, & fleamus corã Domino qui fecit nos, & ibì pręueniamus
Luc. 17. faciẽ eius in confeſsione, & in Pſalmis iubilemus ei. Poſt hæc Euãgelica lectio, decem leproſos mundatos nobis oſtendit, & vnum ex eis alienigenam, gratias agẽtem mundatori ſuo. Has tres lectiones, quantùm pro tempore poſſumus, pertractemus.

Idem de verb. Domini, ſecund. Lucã ſer. 33. Pſal. 79. ALIBI quoquè: Lectiones ſanctæ propoſitę ſunt, & quas audiamus, & de quibus aliquid ſermonis, adiuuante Domino, proferamus. In lectione Apoſtolica gratię aguntur Deo de fide gentiũ, vtiquè ideò, quia ipſe fecit. In Pſalmo diximus, Deus virtutũ, conuerte nos, & oſtẽde faciẽ tuã, & ſalui erimus. In Euãgelio ad cœnã vocati ſumus, immò alij vocati, nos non vocati, ſed ducti: nõ ſolũ ducti, ſed etiam coacti. Sedenim audiuimus, quia homo fecit cænã magnam. Et rursùm: Diuinæ lectiones omnes ità ſibi conneIdem ſerm. 49. de tẽpore. ctuntur, tanquàm vna ſit lectio, quia omnes ex vno ore procedũt. Audiuimus Apoſtolicam lectionem, & fortè aliquẽ moueat quod
Philip. 3. ibì ſcriptum eſt: Secundùm iuſtitiam quę ex lege eſt, qui fuerim ſine querela. Audi Pſalmum interiora dicentem: Tibi ſoli peccaui.
Pſal. 50. Ioan. 6. Audîſtis & Euangelium iſtis lectionibus concordare: Volũtas (inquit) patris eſt, vt quæ dedit mihi, non pereant.

Alleluia Dominicis diebus & Paſchali tempore.

Idẽ epiſt. 19. ad Ianuar. c. 17. VT autem (inquit) alleluia, per illos ſolos dies quinquaginta in Eccleſia cantetur, non vſq; quaquè obſeruatur. Nam & in alijs diebus variæ cantantur alibì, ipſis autem diebus vbiquè.

Ibid. c. 15. SVAE verò Eccleſię conſuetudinẽ explicans: Omnibus, inquit, diebus Dominicis Alleluia canitur, quod ſignificat actionẽ noſtrã
Pſal. 83. futuram non eſſe niſì laudare Deum, ſicut ſcriptũ eſt: Beati qui habitant in domo tua Domine, in ſecula ſeculorum laudabunt te.

Idem epiſt. 86. ad Caſul. ET alibì: Quibus (inquit) tantummodò diebus in multis Eccleſijs, in omnibus autem maximè cantatur alleluia, quam vocẽ laudis eſſe nullus Chriſtianus, quamlibèt imperitus, ignorat.

E o-

EODEM pertinet illud: Eſt enim Alleluia, & bis Alleluia, quod nobis cantare certo tempore ſolenniter moris eſt, ſecundùm Eccleſiæ antiquam traditionem. Neq; enim & hoc ſine ſacramento certis diebus cantamus alleluia. Certis quidem diebus cantamus alleluia, ſed omni die cogitamus. Idem in Pſal. 106.

ITEM illud: Videamus fratres, ſi his diebus per totum orbem terrarum fruſtrà dicatur Amen, & Alleluia. Idem in Pſal. 21.

Euangeliorum certæ quibuſque feſtis diebus Lectiones.

MEMINIT (inquit) ſanctitas veſtra, Euangelium ſecundùm Ioannem, ex ordine lectionum nos ſolere tractare. Sed quia nunc interpoſita eſt ſolennitas ſanctorũ dierum, quibus certas ex Euangelio Lectiones oportet in Eccleſia recitari, quæ ità ſunt annuę, vt aliæ eſſe non poſsint: ordo ille quem ſuſceperamus, neceſsitate paululùm intermiſſus eſt, non omiſſus. Idẽ prol. in Epiſt. 1. Ioan.

ET expreſsiùs alio loco: Reſurrectio Dñi noſtri Ieſu Chriſti, & hodiè recitata eſt: ſed de altero libro Euãgelij, qui eſt ſecundũ Lucam. Primò enim lecta eſt ſecundùm Matthęũ: heſterna aũt die ſecundùm Marcũ: hodiè ſecundùm Lucã. Sic habet ordo Euangeliſtarũ. Sicut enim paſsio ipſius ex oĩbus Euangeliſtis conſcripta eſt, ſic dies iſti ſeptem vel octo durant ſpatiũ, vt ſecundùm oẽs Euangeliſtas reſurrectio recitetur. Paſsio aũt quia vno die legitur, nõ ſolet legi niſi ſecundùm Matthæum. Voluẽram aliquandò, vt per ſingulos annos ſecundùm oẽs Euangeliſtas etiam paſsio legeretur: factũ eſt: nõ audiẽrũt homines quod cõſueuerunt, & ꝑturbati ſunt. Idem ſerm. 144. de tẽpore. Matt. 28. Marc. 16. Luc. 24.

Sermo ad populum in Exedra.

VBI autem (inquit) ventum eſt ad ſermonis mei locum, dixi pauca pro tempore, & pro illius iocunditate lætitiæ. Idem de ciuit. Dei l. 22. c. 8.

AC paulopòſt: Sequenti itaq; die, poſt ſermonem redditũ, narrationis libellũ in craſtinum diẽ populo recitandũ promiſi. Quod cùm ex Dñico Paſchæ die tertio fieret, in gradibus Exedræ, in qua

de ſuperiore loquebar loco, feci ſtare ambos fratres, cùm eorũ legeretur libellus.

Poſt ſermonem, Catechumenorum dimiſsio.

Idẽ ſerm. 227. de tẽpore. POST ſermonem (inquit) Miſſa fit Catechumenis: Manebunt fideles, venietur ad locum orationis.

Idẽ tract. 96. in Ioã. CAVSAM verò explicat alibì: Etſi Catechumenis fideliũ ſacramenta nõ produntur, nõ ideò fit, quòd ea ferre non poſſunt, ſed vt ab eis tãto ardẽtiùs cõcupiſcãtur, quãto eis honorabiliùs occultant̃.

Oblationes fidelium.

Idem Epiſt. 187. OBLATIO verò (inquit ad Bonifaciũ comitẽ, qui quędam ab Eccleſia rapuerat) domûs tuæ, à clericis nè ſuſcipiatur, indixi: Cõmunionemq́; tibi interdico, donèc peracta pro auſibus vel errore à me definita tibimet pœnitentia, & tempore condonato, pro hoc facto, corde contrito & humiliato, dignũ offeras ſacrificiũ DEO.

Idem Epiſt. 122. ET alibì: Ora Deum pro eis (loquitur de captiuis virginibus apud Barbaros) & roga, vt etiam ipſas doceat talia dicere, qualia ſuprà memoratus ſanctus Azarias, inter cætera in oratione & cõfeſsione ſua fudit ad Deum. Sic enim ſunt illæ in terra captiuitatis ſuæ, quo modo erant illi in ea terra, vbì nec ſacrificare more ſuo poterant Domino, ſicut nec iſtæ poſſunt, vel ferre oblationem ad altare

Daniel. 3. Dei, vel inuenire ibì ſacerdotem, per quem offerant Deo. Donet ergò eis Dominus, vt ei dicant, quòd Azarias dixit in conſequentibus precum ſuarum: Non eſt in hoc tempore princeps & Propheta & dux, non holocauſta, neq; oblatio, neq; ſupplicationes, nec locus ad ſacrificandum in conſpectu tuo.

Agendi ordo, quem vniuerſa ſeruat Eccleſia.

Idẽ epiſt. 118. ad Ianuar. c. 6. 1. Cor. 11. VNDE intelligi datur, (inquit explicans illud Apoſtoli: Cętera, quũ venero, diſponã) quia multũ erat, vt in Epiſtola totum illum agẽdi ordinem inſinuaret, quem vniuerſa per orbẽ ſeruat Eccleſia, ab ipſo ordinatum eſſe, quod nulla morum diuerſitate variatur.

Communis oratio, voce Diaconi indicta.

HVC pertinet illud ſupracitatum: Aut communis oratio voce Diaconi indicitur. Idẽ epiſt. 119. ad Ianuar. c. 18.

Antiſtitum clara voce deprecatio.

HVC quoquè illud eiuſdem loci: Aut antiſtites clara voce deprecantur.

Precationes ante conſecrationem.

PRECATIONES (inquit, loco etiam longè ſupracitato, de Apoſtolorũ ſacrificio) accipiamus dictas, quas facimus, antequàm illud quod eſt in Domini menſa, incipiat benedici. Idẽ epiſt. 59. ad Paul. q. 5.

Exhortationes ad populum, & Orationes pro infidelibus, catechumenis, & fidelibus.

DIC ergò (inquit ad Vitalem fautorem Pelagianorum) apertiſsimè, nos pro ijs, quibus Euangelium prædicamus, non debere orare, vt credant, ſed eis tantummodò prædicare. Exerce cõtra orationes Eccleſiæ diſputationes tuas, & quãdò audis ſacerdotem Dei ad altare exhortantem populum Dei, ora pro incredulis, vt eos Deus conuertat ad fidem: & pro catechumenis, vt eis deſiderium regenerationis inſpiret, & pro fidelibus, vt in eo quod eſſe cœperunt, eius munere perſeuerent: ſubſanna pias voces, & dic te non facere quod hortatur, id eſt, Deũ pro infidelibus, vt eos fideles faciat, non rogare, eô quòd nõ ſint iſta diuinæ miſerationis beneficia, ſed humanæ beneficia voluntatis. Idẽ epiſt. 106.

AC ſub finem eiuſdem epiſtolæ: Nunquìd & orare prohibetis Eccleſiam pro infidelibus, vt ſint fideles, pro ijs qui nolunt credere, pro ijs qui ab eius lege doctrinaque diſſentiunt, vt legi eius doctrinæque conſentiant, vt det illis Deus quod per prophetam promiſit, cor cognoſcendi eum, & aures audiendi, quas vtiquè acceperant, de quibus Saluator ipſe dicebat: Qui habet aures audiendi, audiat? Ibidèm.

ET paulò pòſt: Si autem, quod magìs credo, ſentis atque conſentis, orare nos Deum debere ac ſolere pro nolentibus credere, vt

velint credere: & pro eis qui aduerſantur & contradicunt legi eius atq; doctrinæ, vt ei credant atq; ſectentur.

Idem de bon. perſeu. c. 22. ALIBI quoq;: Atq; vtinàm tardi corde & infirmi, qui nõ poſſunt, nec nondùm poſſunt, ſcripturas vel earũ expoſitiones intelligere, ſic audirent, vel non audirent in hac quæſtione diſputationes noſtras, vt magìs intuerentur orationes ſuas, quas ſemper habuit & habebit Eccleſia ab exordijs ſuis, donèc finiatur hoc ſeculũ. De hac eñ re, quàm nunc aduersùs nouos hæreticos, non commemorare tantùm, ſed planè tueri & defenſare compellimur: nũquàm tacuit in precibus ſuis, etſi aliquandò in ſermonibus exerẽdam, nullo vrgente aduerſario, putauit. Quandò eñ non oratum eſt in Eccleſia pro infidelibus atq; inimicis eius, vt crederent?

Idem hær. 88. RVRSVM de ipſis Pelagianis agens: Deſtruunt etiam orationes quas facit Eccleſia, ſiue pro infidelibus & doctrinæ Dei reſiſtentibus, vt conuertantur ad Deum: ſiue pro fidelibus, vt augeatur eis fides, & perſeuerent in * eo.

* ca.

Reſponſio Amen.

Idẽ epiſt. iam cit. NVNQVID vbì audiẽritis, ſacerdotem Dei ad eius altare populum hortantem ad Deum orandum, vel ipſum clara voce orantem, vt incredulas gentes ad fidem ſuam venire compellat, non reſpondetis, Amen?

Idem de bon. perſeu ca. 23. ET alibì: Aut quis ſacerdotem ſuper fideles Dñm inuocãtem, ſi quandò dixit, Da illis Dñe in te perſeuerare vſq; in finem: non ſolùm voce auſus eſt, ſed ſaltem cogitatione repræhendere, ac non potiùs ſuper eius talem benedictionem, & corde credẽte, & ore cõfitente reſpondit, Amen?

Adhortatio, Sursùm corda: Reſponſio, Habemus ad Dominum.

Idẽ lib. de ver. relig. ca. 3. SI (inquit) per Vrbes & Caſtella, vicos & agros etiam villasque priuatas, intantùm apertè perſuadetur & appetitur à terrenis auerſio, & in vnũ Deũ verumq; conuerſio, vt quotidiè per vniuerſum orbem

orbem humanum genus vna penè voce reſpŏdeat, ſursùm corda ſe habere ad Dñm: quid adhuc oſcitamus crapulam heſternam, & in mortuis pecudibus diuina eloquia perſcrutamur?

AC alio loco: Vt anima Chriſtiana non fruſtrà audiat, Sursùm cor, nec fruſtrà reſpondeat ſe habere ad Dominum. Idẽ epiſt. 156. ad Probam.

ET rursùm: Et illud quod inter ſacra myſteria cor habere ſursùm iubemur, ipſo adiuuante id valemus, quo iubente admonemur. Idem de bon. viduit. c. 16.

ITERVM alibì: Quòd ergò in ſacramentis fidelium dicitur, vt corda ſursùm habeamus ad Dñm, munus eſt Domini. Idem de bon. perſeu. ca. 13.

TRACTANS etiã illud Pſalmi, Quoniam ad te Dñe animam meam leuaui: Certè (inquit) rectè admonet membra ſua, vt ſursùm corda habeant. Audiant ergò, & faciant: leuent ad cælum, quod malè eſt in terra. Ibì enim non putreſcit cor, ſi leuetur ad Deum. Idem in Pſal. 85.

ALLVDIT eodèm & illud eiuſdem: Quum ad illum ſursùm eſt, eius eſt altare cor noſtrum, eius vnigenito cum ſacerdote placamur. Idẽ de ciuit. Dei li. 10. c. 4.

Adhort. Gratias agamus Domino Deo noſtro. Reſp.
Dignum & iuſtum eſt.

ET ideò (loco citato de bon. viduit.) ſequitur, vt de hoc tanto bono ſursùm leuati cordis, nõ nobis gloriam, quaſi * noſtrarũ virium tribuamus, ſed Domino Deo noſtro gratias agamus. Idem de bon. viduit. c. 16.

LATIVS idipſum habet cit. c. de bon. perſeu. De quo (inq̃t) munere ipſi Dño Deo noſtro gratias agere, à ſacerdote poſt hanc vocem, q̃bus hoc dicitur, admonẽtur, & dignũ & iuſtũ eſſe reſpondent. Cùm eñ non ſit in noſtra poteſtate cor noſtrum, ſed diuino ſubleuetur auxilio, vt aſſcẽdat, & quæ ſursùm ſunt ſapiat, vbì Chriſtus eſt in dextera Dei ſedẽs, non quę ſuper terram: cui de hac tãta re agendæ ſunt gratiæ, niſì hoc faciẽti Domino Deo noſtro, q̃ nos per tale beneficiũ liberãdo, de profundo huius mũdi elegit, & prædeſtinauit ante conſtitutionem mundi? Idem de bon. perſeu. c. cit.

Idē epiſt. 57. ad Dardanum. 1. Cor. 10. EODEM pertinet & illud: Huius corporis vnitas noſtro ſacrificio commendatur. Quod breuiter ſignificauit Apoſtolus, dicēs: Vnus panis, vnum corpus multi ſumus. Per caput noſtrum reconciliamur DEO, quia in illo eſt diuinitas vnigeniti facta particeps mortalitatis noſtræ, vt & nos participes ei9 immortalitatis eſſemus. Hoc ſacramentum longè eſt à cordibus ſapientium, ſuperborum, & ideò non Chriſtianorum, ac per hoc nec verè ſapientium. Illorum etiam dico ſapiētium, qui cognouerunt Deum, quia cognoſcentes Deum, ſicut dicit Apoſtolus, non ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerūt. Nôſti autem, in quo ſacrificio dicatur, Gratias agamus Domino Deo noſtro. A cuius ſacrificij humilitate lōgè abeſt typhus & cothurnus illorum.

Idem de ſpir. & lit. ca. 11. ITEM illud: Theoſebia, ſi ad verbi originem Latinè expreſſam interpretaretur, Dei cultus dici poterat, qui in hoc maximè conſtitutus eſt, vt anima ei non ſit ingrata. Vndè & in ipſo veriſſimo, & in ſingulari ſacrificio, Domino DEO noſtro agere gratias admonemur.

Idē epiſt. 120. ad Honor. cap. 19. ILLVD quoque libri de gratia noui teſtamenti: Hinc gratias agimus Domino Deo noſtro, quod eſt magnum ſacramentum in ſacrificio noui teſtamenti: quod vbì, & quandò, & quomodò offeratur, cùm fueris baptizatus, inuenies.

Idē ſerm. ſuper illud, Cōfiteor tibi Domine pater. DENIQVè & illud: Nôrunt fideles, vbì & quandò dicatur, Gratias agamus Domino Deo noſtro. Quis autem gratias agit, niſi qui ſurſùm cor habet ad Dominum?

Idem Epiſt. cit. ALLVDIT huc etiam Epiſt. ad Vitalem ſupracitata, ſub finē: Si ſentis atque conſentis, debere nos etiam Deo agere gratias ac ſolere pro talibus, quòd ad fidem eius doctrinamque conuerſi, volentes ex nolentibus fiant, oportet ſine dubitatione fatearis volūtates hoīm Dei gratia præueniri, & vt bonū velint homines quod nolebant, Deum facere: qui rogatur vt faciat, & cui nos nouimus agere gratias, dignum eſſe cùm fecerit.

Oratio pro omnibus, & pro Imperatoribus.

HAEC autem cauſa (inquit) præcipua fuit iſta dicendi, vt his breuiter perſtrictis atq; ſignificatis, non putaretur negligendũ eſſe quod ſequitur: Pro omnibus hominibus, pro Regibus, & ijs qui in ſublimitate ſunt. Idẽ epiſt. 59. ad Paulin. qu. 5.

Memoria martyrum, & nominum eorundem recitatio.

PERHIBET (inquit) præclariſsimum teſtimonium Eccleſiaſtica authoritas, in qua fidelibus notum eſt, quo loco martyres, & quo defunctæ ſanctimoniales ad altaris ſacramenta recitentur. Idem de ſanct. virgin. c. 45.

QVOD magìs explicat in hæc verba: Ideoq; habet Eccleſiaſtica diſciplina, quod fideles nouerunt, cùm martyres eo loco recitantur ad altare Dei, vbì non pro ipſis oretur, pro cæteris autem commemoratis defunctis oretur. Iniuria eſt enĩ pro martyre orare, cuius nos debemus orationibus commendari. Idem de verb. apoſt. ſerm. 17.

ET eiſdem penè verbis alibì: Hoc (inquit) beati martyres ardenti dilectione fecerunt, quorum ſi non inaniter memorias celebramus, atque in conuiuio, quo & ipſi ſaturati ſunt, ad menſam Domini accedimus, oportet vt quemadmodùm ipſi, & nos talia præparemus. Ideò quippe ad ipſam menſam non ſic eos commemoramus, quemadmodùm alios qui in pace requieſcunt, vt etiam pro eis oremus, ſed magìs, vt orẽt ipſi pro nobis: vt eorum veſtigijs adhæreamus, quia impleuerunt ipſi charitatem, qua Dominus dixit non poſſe eſſe maiorem. Idem in Euang. Tract. 84.

EODEM & illud pertinet: Ad quod ſacrificium, ſicut homines Dei, qui mundum in eius confeſsione vicerunt, ſuo loco & ordine martyres recitantur. Idẽ de ciuit. Dei li. 21. c. 10.

Orationes in benedictione ſiue ſanctificatione eius quod oblatum eſt.

ORATIONES (inquit Epiſt. citata ad Paulinũ Nolanũ) dicamus, quũ benedicitur & ſanctificatũ, & ad diſtribuẽdũ cõminuitur. Idẽ epiſt. 59. ad Paul. qu. 5.

AC paulò pòſt: Ideò in huius ſanctificatione & diſtributionis

præparatione, exiſtimo Apoſtolũ iuſsiſſe propriè fieri προσευχὰς, id eſt, orationes, vel (vt nonnulli minùs peritè interpretati ſunt) adorationes : hoc eſt enim ad votum, quod vſitatiùs in ſcripturis nuncupatur εὐχὴ.

Signi crucis adhibitio.

Idem tract. 64. in Euãge.

QVID eſt (inquit) quòd omnes nouerunt, ſignum Crucis, niſì crux Chriſti? Quod ſignum niſì adhibeatur ſiue frontibus credẽtium, ſiue ipſi aquæ qua regenerantur, ſiue oleo quæ Chriſmate vnguntur, ſiue ſacrificio quo aluntur: nihil eorum ritè perficitur. Quomodò ergò per id quod mali faciunt, nihil boni ſignificatur, quandò per crucem Chriſti, quam fecerũt mali, in celebratione ſacramentorum eius bonum nobis omne ſignatur?

Idẽ ſerm. 181. de tẽpore, ca. 3.

ITEM ſerm. de Vigilia Pẽtecoſtes: Elegit verò crucem, quæ leui motu manûs exprimitur, qua & contra inimici verſutias munimur. Hoc enim ſigno crucis conſecratur corpus Dominicum, ſanctificatur fons baptiſmatis, initiantur etiã presbyteri & cæteri gradus Eccleſiaſtici, & omnia quęcunq; ſanctificantur, hoc ſigno Dominicæ crucis cum inuocatione nominis Chriſti, conſecrantur.

Idẽ ſerm. 19. de ſanct.

EODEM pertinet illud ſupracitatũ: Crucis charactere altaris Sacramenta cum interpoſitione Dñicorum verborũ, conficiuntur.

Myſtica conſecratio.

Idem de Trinit. lib. 3. c. 4.

POTVIT tamen (inquit) Apoſtolus Paulus ſignificando prædicare Dñm Ieſum Chriſtũ, aliter per linguã ſuam, aliter per Epiſtolã, aliter per ſacramentũ corporis & ſanguinis eius. Nec linguam quippe eius, nec membranas, nec atramentũ, nec ſignificãtes ſonos lingua editos, nec ſigna literarũ cõſcripta pelliculis, corpus Chriſti & ſanguinẽ dicimus, ſed illud tãtùm, quod ex fructibus terræ acceptũ, & prece myſtica conſecratũ, ritè ſumimus ad ſalutẽ ſpiritalẽ in memoriam pro nobis Dñicæ paſsionis: Quod cùm per manus hoĩm ad illam viſibilẽ ſpeciẽ perducitur, nõ ſignificatur vt ſit tam magnũ ſacramentũ, niſì operante inuiſibiliter ſpiritu Dei.

ET alibì: Cur autem arbitretur Fauſtus parem nobis eſſe religionem circa panem & calicem, neſcio: cùm Manichæis vinum guſtare non religio, ſed ſacrilegium eſt. In vna enim agnoſcũt Deum ſuum, in cupa nolunt, quaſi aliquid eos calcatus & incluſus offenderit. Noſter autem panis & calix, nõ quilibet quaſi propter Chriſtum in ſpicis & in ſarmentis ligatum, ſicut illi deſipiunt, ſed certa conſecratione myſticus fit nobis, non naſcitur. Proindè quod non ità fit, quanuìs ſit panis & calix, alimentum eſt refectionis, non ſacramentum religionis. Idẽ cõtra Fauſt. Manich. lib. 20. cap. 13.

EODEM pertinet illud eiuſdem: Precẽ ſacerdotis, verbis & myſterijs Euangelicis confirmatam.

Panis & vini in corpus & ſanguinem Domini conuerſio.

DOMINVS (inquit apud Bedam D. Auguſt. in 1. Cor. 10.) Ieſus, ab eis quorum oculi tenebantur nè illum agnoſcerent, in fractione panis voluit agnoſci. Nouerunt fideles, ſciũt quid dicam. Nouerunt Chriſtum in fractione panis. Non enim omnis panis, ſed accipiens benedictionem, fit Corpus Chriſti. Beda cõ. ex Augu. ad ca. 10. Epiſt. 1. ad Cor.

QVAE poſtrema periodus citatur etiam de Conſecr. diſt. 2. c. Non omnis.

EODEM pertinet & illud lib. Sententiarũ D. Auguſt. per Proſperũ, iuxta quod à Gratiano citatur: Nos aũt in ſpecie panis & vini quam videmus, res inuiſibiles, id eſt, carnẽ & ſanguinẽ honoramus: nec ſimiliter cõpręhẽdimus has duas ſpecies, quemadmodùm ante conſecrationẽ cõpręhẽdebamus: cùm fideliter fateamur ante conſecrationme panem eſſe & vinum quod natura formauit, poſt conſecrationem verò carnem Chriſti & ſanguinem, quod benedictio conſecrauit. Gratian. de Conſecr. diſt. 2. c. Nos.

Chriſti immolatio.

NONNE ſemèl (inqt) Chriſtus immolatus eſt in ſeipſo, & tamẽ in ſacramẽto non ſolùm per oẽs Paſchæ ſolennitates, ſed omni die Idẽ epiſt. 23. ad Bonif.

populis immolatur: nec vtiq; mentitur, qui interrogatus, eum reſponderit immolari? Si enim ſacramenta quandam ſimilitudinem earũ rerũ, quarum ſacramẽta ſunt, non haberẽt, omninò ſacramenta non eſſent.

Idẽ epiſt. 86. ad Caſul. ET alibì: Sacrificium laudis ab Eccleſia, toto orbe diffuſa, diebus omnibus immolatur.

Idẽ cõtra adu. leg. & proph. l. 1. ca. 20. ITEM alio loco latiùs: Sanè de apocryphis iſte poſuit teſtimonia, quę ſub nominibus Apoſtolorũ, Andreæ, Ioannisq́; cõſcripta ſunt. Quæ ſi illorũ eſſent, recepta eſſent ab Eccleſia, quæ ab illorũ temporibus per Epiſcoporũ ſucceſsiones certiſsimas, vſq; ad noſtra & deincèps tempora perſeuerat, & immolat Deo in corpore Chriſti ſacrificiũ laudis, ex quo Deus deorum locutus, vocauit terrã à ſolis ortu vſq; ad occaſum. Hæc quippe Eccleſia eſt Iſrael ſecũdùm ſpiritũ, à quo diſtinguitur ille Iſrael ſecũdùm carnẽ, qui ſeruiebat in vmbris ſacrificiorũ, q̃bus ſignificabatur ſingulare ſacrificium, quod nũc offert Iſrael ſecũdùm ſpiritũ, cui dictũ atq; prędictũ eſt: Audi populus meꝰ, & loquar tibi: Iſrael, & teſtificabor tibi: & cætera quæ iã ſuprà cõmemoraui. De huius eñ domo nõ accipit vitulos, neq; de gregibꝰ eius hircos. Iſte immolat Deo ſacrificiũ laudis, nõ ſecũdùm ordinẽ Aaron, ſed ſecũdùm ordinẽ Melchiſedech. Quod in Pſalmo poſitũ eſt, quẽ Dñs Ieſus in Euãgelio de ſe cõſcriptum eſſe teſtatur, quærẽs à Iudæis reſpondẽtibus Chriſtũ filium eſſe Dauid, quod ſolũ de illo carnaliter nouerãt, quomodò eum Dauid in ſpiritu dixerit Dñm. Tunc eñ huius pſalmi cõmemorauit exordiũ: Dixit Dñs Dño meo, ſede à dextris meis, Donèc ponã inimicos tuos ſcabellum pedum tuorũ. Ibì quippe & hoc dictũ eſt, Iurauit Dñs, & nõ pœnitebit eum: tu es ſacerdos in æternũ ſecũdùm ordinem Melchiſedech. Nouerũt qui legũt, quid protulerit Melchiſedech, quãdò benedixit Abraham. Et qui iam ſunt participes eius, vident tale ſacrificium nũc offerri Deo toto orbe terrarum.

Pſal. 49.

Idem de cataclyſmo ca. 4. ET libro ſeu potiùs ſermone de Cataclyſmo, tractans illud: Nec relin-

relinquetis quicquam vſque ad manè: Hoc (inquit) nunc agitur. Comeditur enim agnus nunc per noctem huius ſeculi, vt cùm manè illud venerit, quod veſperum non habebit, non iam offeratur ſacrificiũ imaginis agni, ſed * ipſum agnum, quem quotidiè immolamus, comedimus, & cuius ſanguinem bibimus. forſ. * ipſe agnus, quẽ

Corporis Domini adoratio.

EXPLICANS illud Pſalmi: Et adorate ſcabellum pedum eius, quoniam ſanctum eſt: Quid (inquit) habemus adorare? Scabellum pedum eius. Suppedaneum dicitur ſcabellum. Quod dicunt Græci ὑποπόδιον, dixerunt Latini ſcabellum: & alij dixerunt ſuppedaneum. Sed videte fratres, quid nos iubeat adorare. Alio loco ſcriptura dicit, Cælum mihi ſedes eſt, terra autem ſcabellum pedum meorum. Ergò terram nos iubet adorare, quia dixit alio loco, quòd ſit ſcabellum pedum Dei? Et quomodò adorabimus terram, cùm dicat apertè ſcriptura, Dominũ Deum tuum adorabis: & hic dicit, Adorate ſcabellum pedum eius? Exponens autem mihi, quid ſit ſcabellum pedum eius, dicit: Terra autem ſcabellum pedum meorum. Anceps factus ſum, timeo adorare terram, nè damnet me, qui fecit cælum & terram. Rursùm timeo non adorare ſcabellũ pedum Domini mei, quia Pſalmus mihi dicit: Adorate ſcabellum pedum eius. Quæro, quid ſit ſcabellum pedum eius, & dicit mihi ſcriptura: Terra ſcabellum pedum meorum. Fluctuans, conuerto me ad Chriſtum, quia ipſum * quæro hîc, & inuenio, quomodò ſine impietate adoretur terra, ſine impietate adoretur ſcabellum pedum eius. Suſcepit enim de terra terram, quia caro de terra eſt, & de carne Mariæ carnem accepit. Et quia in ipſa carne hîc ambulauit, & ipſam carnem nobis manducandam ad ſalutem dedit: nemo autem iſtam carnem manducat, niſì priùs adorauerit: inuentum eſt, quemadmodùm adoretur tale ſcabellum pedum Domini, & non ſolùm non peccemus adorando, ſed peccemus non adorando. Nunquid autem caro viuificat?

Idem in Pſal. 98.
Eſai. 66.
Matth. 5.
Deut. 6. Matth. 4.
* hoc quæro,

uificat?

uificat? Ipſe Dominus dixit, cùm de ipſa commendatione eiuſdem terræ loqueretur: Spiritus eſt qui viuificat, caro autem nihil prodeſt. Ideò & ad terram quamlibet cùm te inclinas atque proſternis, non quaſi terram intuearis, ſed illum ſanctum, cuius pedũ ſcabellum eſt quod adoras: propter ipſum enim adoras: ideò & hîc ſubiecit: Adorate ſcabellum pedum eius, quoniã ſanctum eſt. Quis ſanctus eſt? In cuius amore adoras ſcabellum pedum eius. Et cùm adoras illum, nè cogitatione remaneas in carne. & à ſpiritu non viuificeris.

Idem in Pſal. 21. enarrr. 1. ITEM ſuper illud alterius Pſalmi: Manducauerunt & adorauerunt. Manducauerunt (inquit) corpus humilitatis Domini ſui etiã diuites terræ, nõ ſicut pauperes ſaturati ſunt vſq; ad imitationẽ, ſed tamen adorauerunt.

Idem in Pſal. 48. conc. 1. ET alio loco hoc ipſum tractans: Quomodò manducabũt pauperes? Edent pauperes, & ſaturabuntur: Quid edunt? Quod ſciunt fideles. Quomodò ſaturabuntur? Imitãdo paſsionem Domini ſui, & non ſine cauſa accipiendo precium ſuum. Edent pauperes, & ſaturabuntur, & laudabũt Dominũ qui requirũt eum. Diuites quid? Etiam ipſi edunt. Sed quomodò edunt? Manducauerunt & adorauerunt omnes diuites terræ. Non dixit, Manducauerunt & ſaturati ſunt: ſed, manducauerunt & adorauerunt. Adorant quidem Deũ, ſed humanitatem nolunt exhibere fraternam. Manducant illi, & adorant: manducant illi, & ſaturantur, tamen omnes manducant.

Idẽ epiſt. 120. ca. 27. LATIVS verò ad ipſum lib. de gratia noui teſtamẽti ad Honoratum, vbì eundem Pſalmum pulchrè explicat: Neq; enim fruſtrà ità diſtincti ſunt, vt de pauperibus ſuprà diceretur: Edent pau-
Pſal. 21. peres, & ſaturabuntur. Hîc verò, Manducauerunt & adorauerunt omnes diuites terræ. Et ipſi quippe adducti ſunt ad menſam Chriſti, & accipiũt de corpore & ſanguine eius: ſed adorant tantùm, non
1. Pet. 2. etiam ſaturantur, quoniam non imitantur. Manducantes enim pauperem, dedignantur eſſe pauperes.

AC paulopòſt: Sed quia Deus excitauit eum à mortuis,& donauit ei nomen quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine Ieſu flectatur omne genu cæleſtium,terreſtrium,& infernorum: fama celſitudinis eius, & gloria nominis eius in Eccleſia vſq; quaquè diffuſa,permoti,& ipſi veniunt ad menſam, manducant & adorãt, non tamen ſaturantur,quia non eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam. Philip.2.

Commemoratio mortis,reſurrectionis,& aſſcenſionis Domini.

D. Auguſtinum hac de re citat Micrologus in hæc verba: Item ibì: Vndè & memores Domine nos ſerui tui, quidam Natiuitatẽ Domini commemorant,cùm iuxta Apoſtolum in eiuſmodi ſacrificio,non Natiuitatem Domini, ſed mortem eius annunciare debemus. Vndè & ſanctus Ambroſius in libris Sacramentorũ: Quotieſcunquè, inquit,offertur ſacrificium,mors Domini, reſurrectio Domini,aſſcenſio Domini ſignificatur. Quod & S. Auguſt. ſua atteſtatione confirmat. Quapropter & nos ibì tantùm * paſsionis, reſurrectionis,& aſſcenſionis commemoramus. Microl. de Eccl. ob. ſeru. c. 13. *paſsionẽ, reſurrectionem & aſſcenſionem

ATQVI hoc hodiè quidẽ reperitur in ſerm. 28. de verb. Dñi, verùm nõ aliud eſt,quàm rhapſodia ad verbũ deſcripta ex l. 5. Ambroſij de ſacram. c. vlt. deſideratur itaq; quod ille citauit.

Memoria defunctorum.

HVC inprimìs pertinẽt quædam loca ſupracitata de memoria ſanctorum,quæ indicant, alio loco martyrum, alio defunctorum memoriam fieri.

ITEM, In libris (inquit) Machabæorum legimus oblatum pro mortuis ſacrificium. Sed & ſi nuſquàm in ſcripturis veteribus omninò legeretur, non parua eſt vniuerſæ Eccleſiæ, quæ in hac conſuetudine claret, authoritas: vbì in precibus ſacerdotis, quæ Domino Deo ad eius altare funduntur, locum ſuum habet etiam commendatio mortuorum. Idem Auguſt. l. de cura pro mort. c. 1.

Ibid. c. 4. AC paulopòſt: Non ſunt prætermittendæ ſupplicationes pro ſpiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in Chriſtiana & Catholica ſocietate defunctis, etiam tacitis nominibus quorũq;, ſub generali commemoratione ſuſcepit Eccleſia: vt quibus ad iſta deſunt parentes, aut filij, aut quicunq; cognati, vel amici, ab vna eis exhibeantur pia matre communi.

Idẽ ſerm. de verb. Apoſtoli 34. ET alibì: Orationibus verò ſanctæ Eccleſiæ & ſacrificio ſalutari, & eleemoſynis quæ pro eorum ſpiritibus erogantur, non eſt dubitandum mortuos adiuuari, vt cum eis miſericordiùs agatur à Domino, quàm eorum peccata meruerunt. Hoc enim à patribus traditum vniuerſa obſeruat Eccleſia, vt pro eis qui in corporis & ſanguinis Chriſti communione defuncti ſunt, cùm ad ipſum ſacrificium loco ſuo commemorantur, oretur, & pro illis quoquè id offerri commemoretur. Cùm verò eorum commendandorũ cauſa opera miſericordiæ celebrãtur, quis eis dubitet ſuffragari, pro quibus orationes Deo non inaniter allegantur?

Idem de ciuit. Dei l. 20. c. 9. RVRSVM alio loco: Neque enim piorum animæ mortuorum ſeparantur ab Eccleſia, quæ etiam nunc eſt regnum Chriſti. Alioquin nec ad altare Dei fieret eorum memoria in communione corporis Chriſti.

Idem Cõfeſs. l. 9. c. 11. QVA traditione inſtructa D. Auguſtini mater Monica, iam moritura hoc vnum petijt: Ponite corpus hoc vbicunquè, nihil vos eius cura conturbet. Tantùm illud vos rogo, vt ad Domini altare, memineritis meî vbì fueritis.

Ibid. c. 13. QVOD repetens D. Auguſt. Tantummodò (inquit) memoriã ſuî ad altare tuum fieri deſiderauit, cui nullius diei prætermiſſione ſeruiẽrat, vndè ſciret diſpenſari victimam ſanctam, qua deletũ eſt chirographum, quod erat contrarium nobis.

ATQVE adeò eius dicti memor, ſic Deum precatur: Inſpira Domine Deus meus, inſpira ſeruis tuis fratribus meis, filijs tuis dominis meis, quibus & voce & corde & literis ſeruio, vt quot-

quot

quot hæc legerint, meminerint ad altare tuũ Monicę famulæ tuæ, cum Patricio quondàm eius coniuge, per quorum carnem introduxiſti me in hanc vitam, quemadmodùm, neſcio. Meminerint cum affectu pio parentum meorum in hac luce tranſitoria, & fratrum meorum ſub te patre in matre catholica, & ciuium meorum in æterna Hieruſalem, cui ſuſpirat peregrinatio populi tui ab exitu vſq; ad reditum: & quod à me illa popoſcit extremum, vberiùs ei prę̃ſtetur in multorum orationibus, tam per confeſsiones, quàm per orationes meas.

Comminutio ad diſtribuendum.

HVC pertinet illud ſupracitatum: Et quum ad diſtribuendum comminuitur. Idẽ epiſt. ſępècit. ad Paulin.

ITEM illud ex ſententijs D. Auguſt. à D. Proſpero collectis, citatum à Gratiano: Quum frangitur hoſtia, dum ſanguis de calice in ora fidelium funditur, quid aliud, quàm Dominici corporis in cruce immolatio, eiusq́; ſanguinis de latere effuſio deſignatur? Gratian. decr. de conſecr. diſt. 2. c. Cùm frãgitur.

Deindè Oratio Dominica.

QVAM totam (inquit) petitionem ferè omnis Eccleſia Dominica oratione concludit. Auguſt. ad Paulin. loco cit.

ET alibì: Scitis quò acceſſuri ſumus, quòd priùs dicturi ſumus, Dimitte nobis debita noſtra. Idẽ ſerm. 237. de tẽpore.

ITEM alio loco: In Eccleſia enim ad altare Dei quotidiè dicitur iſta Oratio Dominica, & audiunt iſtam fideles. Non ergò timemus nè minùs illam teneatis diligenter, quia etſi quis veſtrûm non poterit tenere perfectè, audiendo quotidiè tenebit. Idẽ epiſt. 42. inter homil. 50.

ET rursùm: Eccè vbì peracta eſt ſanctificatio, dicimus orationem Dominicam, quam accepiſtis & reddidiſtis. Idẽ ſerm. de Vigil. Paſchæ.

Tunſio pectoris ad illud eiuſdem orationis, Dimitte nobis debita noſtra.

SI falſum eſt, (inquit) vndè quotidiè tũdimus pectora? Quod nos quoq; Antiſtites ad altare aſsiſtentes, çum omnibus facimus. Idẽ ſerm. 10. inter homil. 50.

Ac paulo pòſt: Nam ſi nõ habemus peccata, & tundẽtes pectora dicimus, Dimitte nobis debita noſtra: ex hoc ipſo certè & grauiter, nullo dubitante, peccamus, cùm inter ipſa ſacramenta mentimur.

Poſt hanc, pacis oſculum.

Idẽ ſerm. cit. de Vigil. Paſch. POST ipſam (inquit) dicitur, Pax vobiſcum: & oſculantur ſe Chriſtiani in oſculo ſancto. Sed pacis Chriſti ſignum, quod oſtẽdunt labia, fiat in conſcientia: id eſt, quomodò labia fratris tui accedunt, ſic cor à corde non recedat.

Benedictio ſuper populum.

Idẽ epiſt. ſæpè cit. ad Paulin. Interpellationes autem (inquit) ſiue, vt veteres codices habent, poſtulationes, fiunt, cùm populus benedicitur. Tunc enim Antiſtites vulut aduocati, ſuſceptos ſuos per manûs impoſitionem miſericordiſsimæ offerunt poteſtati.

Amalar. in Prolog. de Eccleſ. offic. QVEM locum ſatìs aptè ſic interpretatur Amalarius: In oratione (inquit) quam dicit ſacerdos poſt comminutionẽ (ità enim prorsùs legendum, pro eo quod eſt, communionem) dicit S. Auguſtinus, benedicere ſacerdotem populum, & tranſire populum ad manus ſacerdotis. Hæc conſuetudo nõ obſeruatur apud nos vſq;quaquè: nisì fortè id ſit tranſire populũ ad manus ſacerdotis, quod eſt, accipere ab eo ſacramenta corporis Domini, quod penè om̃is Romana Eccleſia & Oriẽtalis per omnes ſolẽnes dies agit: & id ſit benedici, quòd comeditur cibus Dominicus.

Idem l. 1. c. 34. AC rursùm alibì: Simulq; hoc notandum, quòd orationẽ illã quam Epiſcopi, ſicut (nam & ſic legendum, pro, ſiue) aduocati, ſolent facere ſuper populum cum ſigno ſanctæ crucis, ille ſolebat facere eam, poſtquàm comminuebat corpus Domini ad diſtribuendum: quam orationem vocat Poſtulationes.

Pſalmus in diſtributione eius quod oblatum eſt.

Auguſt. l. Retract. 2. c. 21. HVC pertinet illud ſupracitatum contra Hilarium Tribunitium de pſalmis & hymnis: Siue ante oblationem, ſiue quum diſtribueretur populo quod oblatum eſt.

Par-

Partem etſi quilibet accipiat, Chriſtus tamē permanet integer.

INVITAT (inquit quodam ſerm. de verbis Euangelij, qui deſideratur) Dominus ſeruos, vt præparet eis cibum ſeipſum. Quis audeat manducare Dominum ſuum? & tamen ait, Qui manducat me, viuit propter me. Quandò manducatur, vita manducatur: nec occiditur vt manducetur, ſed mortuos viuificat. Quandò manducatur, reficit, ſed non deficit. Manducatur Chriſtus: viuit manducatus: quia reſurrexit occiſus: nec quandò manducatur, partes de illo facimus. & quod in ſacramento ſic fit, nôrunt fideles, quemadmodùm manducent carnem Chriſti. vnuſquiſq; partem ſuam accipit. per partes manducatur, & manet integer totus: per partes manducatur in ſacramento: manet integer totus in cælo: manet integer totus in corde tuo. Apud Bedam in c. 10. ep. 2. ad Corinth. Et Gratiã. de cõſecr. diſt. 2. c. Inuitat.

Viris in manus, fœminis in linteo mundo traditum corpus Domini.

OMNES viri (inquit D. Auguſt.) quandò communicare deſiderãt, lauãt manus ſuas, & oẽs mulieres nitida exhibẽt linteamina, vbi corpus Chriſti accipiãt. Non eſt graue, quod dico, fratres: quo modo viri lauãt aqua manus ſuas, ſic eleemoſynis lauẽt conſcientias ſuas. Similiter & mulieres, quomodò nitidum linteolum, vbi corpus Chriſti accipiant: ſic corpus caſtum & cor mundũ exhibeãt, vt cum bona conſcientia Chriſti ſacramenta ſuſcipiant. Auguſt. ſerm. 251. de tẽpore.

Paruuli etiam communicabant.

VNDE & ipſi paruuli (inquit idem) ſi in illa parua ætate moriũtur, vtiquè ſecundùm ea quæ per corpus geſſerũt, id temporis quo in corpore fuerunt, quandò per corda & ora geſtantium crediderunt, vel non crediderũt, quandò baptizati, vel non baptizati ſunt, quandò carnem Chriſti manducauerunt, vel non manducauerũt, quandò & ſanguinem biberunt, vel non biberunt: ſecundùm hęc ergò quæ per corpus geſſerunt, nõ ſecundùm ea, quæ, ſi diù hîc viuerent, geſturi fuerant, iudicantur. Idẽ epiſt. 106. ad Vital.

Idē epiſt. 23. ad Bonif. EODEM pertinet illud, vbì Cyprianum interpretatur: Iſto ſenſu rectè intelligi poteſt, quod ſcripſit beatus Cyprianus in epiſtola de Lapſis, cùm eos qui tempore perſecutionis, idolis immolauerant, arguens: Ac nè quid deeſſet, inquit, ad criminis cumulum, infantes quoquè parentum manibus impoſiti vel attrectati, amiſerunt paruuli, quod in primo ſtatìm natiuitatis exordio fuerant conſecuti. Amiſerunt, dixit, quantùm attinuit ad illorum ſcelus, à quibus amittere coacti ſunt. Amiſerunt in eorum mente ac voluntate, qui in illos tantum facinus commiſerunt. Nam ſi in ſeipſis amiſiſſent, remanſiſſent vtiquè diuina ſententia, ſine vlla defenſione, damnandi. Quòd ſi ſanctus Cyprianus arbitraretur, non eorum defenſionem continuò ſubijceret, dicens: Nónne illi, cùm iudicij dies venerit, dicent: Nos nihil fecimus, nec derelicto cibo vel poculo DOMINI, ad prophana contagia ſpontè properauimus: perdidit nos aliena perfidia: parentes ſenſimus parricidas. Illi nobis Eccleſiam matrem, illi patrem DEVM negauerunt, vt dum parui & improuidi, & tanti facinoris ignari, per alios ad conſortium criminis iungimur, aliena fraude caperemur. Hanc defenſionem non ſubnecteret, niſì iuſtiſsimam crederet, & in DEI iudicio paruulis profuturam. Si enim verè dicitur, Nos nihil fecimus: anima quæ non peccauerit, ipſa cur morietur? nec illi peribunt ſub Dei iuſto iudicio, quos parentes ſuo ſcelere, quantùm ad ſeipſos attinet, perdiderunt. Illud verò, quod in eadem commemoratur Epiſtola, quandam paruulam, turbatis in fugā parentibus, nutrici derelictā, atq; ab eadē nutrice dæmonū ſacrilegijs impactā, poſteà in Eccleſia, illatā ſibi Euchariſtiam, miris motibus reſpuiſſe: Ideò mihi videtur diuinitùs factum, nè maiores putarent nihil ſe in paruulos in illa iniquitate peccare, ſed potiùs intelligerent, per illum ſignificantem quodam modo geſtum corporis eorum, qui loqui nō poterāt, ſe mirabiliter admoneri, quid ipſi facere deberēt, qui

Cypr. lib. de lapſis.

Cyprian. ibidèm.

qui poſt tantum illud nefas ſacramentis ſalutaribus irruebant, vndè ſe vtiquè pœnitendo abſtinere deberent. Nec cùm tale aliquid diuina prouidentia per infantulos agit, ipſos id agere ſcientia vel ratione credendum eſt. Neque enim, quia cuiuſdam prophetæ dementiam Deus voluit, etiam aſina loquente coërcere, ideò admiranda eſt aſinorum ſapiētia. Porrò ſicut per animal irrationale ſonuit aliquid homini ſimilimum, quod miraculo diuino, non cordi aſinino, tribuendum ſit: ità potuit omnipotens per infantis animam, non vbì ratio nulla erat, ſed vbì adhuc ſopita erat, geſtu corporis eius oſtendere, quid illi, qui & in ſe, & in paruulos ſuos peccauerant, curare deberent.

ITEM illud quod ſuprà de ſacrificio ad altare, ex lib. 3. de Trinit. adduximus.

Gratiarum actio poſt communionem.

QVIBVS peractis (inquit) & participato tanto ſacramēto, gratiarum actio cuncta concludit, quam in his etiam verbis vltimam commendauit Apoſtolus. Idē epiſt. ſæpè cit. ad Paulin.

QVEM locum ſic explicat D. Amalarius: Iuxta (inquit) Auguſtinum, quartus ordo Orationum, gratiarum actione omnia concludit: hoc eſt, quandò populus reſpondet, Deo gratias. Amal. in prol. & li. 1. de Eccl. offic. c. 34.

Catechumenis etiam traditus panis ſanctificatus, alius à corpore Chriſti.

NON vniuſmodì (inquit) eſt ſanctificatio. Nam & Catechumenos ſecundùm quendam modum ſuum, per ſignum Chriſti, & orationem manûs impoſitionis puto ſanctificari, & quod accipiunt, quanuìs non ſit corpus Chriſti, ſanctū eſt tamen, & ſanctius, quàm cibi quibus alimur, quoniam ſacramentum eſt. Idē li. de pecc. merit. & remiſs. lib. 2. ca. 26.

Poſt ſacrificium Agapes.

NEC ſacrificia (inquit) eorum vertimus in Agapes, ſed ſacrificium illud, quod pauloantè commemoraui, intelleximus, dicente Domino: Miſericordiam volo * quàm ſacrificium. Agapes enim Idē cōtra Fauſt. lib. 20. ca. 20. Matt. 12.

Oſee 6. noſtrę pauperes paſcunt,ſiue frugibus,ſiue carnibus. Paſcitur enim creatura Dei,quæ hominis dapibus congrua eſt.

AC paulopòſt: Quoniam plerunq; in agapibus etiã carnes pauperibus erogãtur, miſericordiã Chriſtianorũ ſimilem dicitis ſacrificijs Paganorum,quorum nonnullis in hoc quoq; ſimiles eſtis.

Per ſacrificium vera peccatorum remiſsio.

Idẽ in Leuit.qu.57. Ioan. 6. SED quum Dñs dicat, (inqt) Niſi mãducaueritis carnẽ meam, & biberitis meum ſanguinem, non habebitis vitam in vobis: quid ſibi vult, quòd à ſanguine ſacrificiorum, quæ pro peccatis offerebantur,tantoperè populus prohibetur, ſi illis ſacrificijs vnum hoc ſacrificium ſignificabatur,à quo vera fit remiſsiò peccatorũ: à cuius tamen ſacrificij ſanguine in alimentum ſumẽdo, non ſolùm nemo prohibetur, ſed ad bibendum potiùs omnes exhortantur, qui volunt habere vitam?

Idẽ de ciuit. Dei li.20.c.25. 1. Ioan. 4. ET alibì:Filios aũt Leui,& Iuda,& Hieruſalem,ipſam Dei Eccleſiam debemus accipere,non ex Hebræis tantùm, ſed ex alijs etiam gentibus congregatã,nec talem,qualis nũc eſt,vbì ſi dixerimus, quia peccatũ non habemus,noſipſos ſeducimus, & veritas in nobis nõ eſt:ſed qualis tũc erit velut area per ventilationẽ,ità per iudiciũ purgata nouiſsimũ,eis quoq; igne mundatis,quibus talis mundatio neceſſaria eſt: ità vt nullus omninò ſit, qui offerat ſacrificium pro peccatis ſuis.Omnes eñ qui ſic offerunt, profectò in peccatis ſunt, pro quibus dimittendis offerũt, vt cùm obtulerint, acceptumq́ue Deo fuerit,tunc dimittantur.

Sacrificia malorum,bonis non obſunt.

Idem cõt. Parmen. lib.1. c. 6. SACRIFICIA ergò (inquit) impiorũ eiſipſis oberunt,qui offerunt impiè.Nam vnum atq; idem ſacrificiũ,propter nomen Dñi quod inuocatur, & ſemper ſanctũ eſt, & tale cui fit,quali corde ad accipiendum acceſſerit.Qui eñ manducat & bibit indignè,iudiciũ 1.Cor.11. ſibi manducat & bibit. Non ait alijs,ſed ſibi. Qui ergò manducat dignè & bibit,gratiam ſibi manducat & bibit.

AC

Ac rursùm: Nos (inquit) dicimus tale cuiq; ſacrificium fieri, qualis accedit vt offerat, & qualis accedit vt ſumat, & eos de ſacrificijs talium manducare, qui ad illa tales accedunt, quales & illi ſunt. Itaque ſi offerat Deo malus, & accipiat indè bonus, talis cuiq; eſſe, qualis quiſque fuerit: quia & illud ſcriptum eſt, Omnia munda mundis. Idē cōtra Petilian. lib. 2. c. 52. Tit. 1.

A ieiunis offerendum, niſì fortè feria V. Cœnæ Domini.

Illvd (inquit) magìs mouere debet homines, vtrùm iam refecti illa die, vel offerrent vel ſumerent Euchariſtiam &c. vt ſuprà de ſacrificio Apoſtolico, p. 51. Idē epiſt. 118. ad Ianuar. c. 6.

Et deindè: Sed nonnullos probabilis quædam ratio delectauit, vt vno certo die per annũ, quo ipſam cœnam Dñs dedit, tanquàm ad inſigniorem commemorationem poſt cibos offerri & accipi liceat corpus & ſanguis Dñi. Honeſtiùs aũt arbitror ea hora fieri, vt qui etiam ieiunauerit, poſt refectionem quæ hora nona fit, ad oblationem poſsit occurrere. Quapropter neminem cogimus Dñica illa cœna prandere, ſed nulli etiam contradicere audemus: hoc tamen non arbitror inſtitutum: niſì quia plures & propè omnes in pleriſq; locis eo die cœnare conſueuerunt. Et quia nonnulli etiam ieiunium cuſtodiunt, manè offertur Chriſto, propter prandentes, quia ieiunia ſimul & lauacra tolerare non poſſunt: ad veſperam verò, propter ieiunantes. Idem c. 7.

Eo die, an manè & veſpere, an verò veſpere duntaxàt offerendum.

Si verò (inquit) in aliena patria cùm peregrinetur, vbì maior & frequentior eſt populus Dei, vidit, verbi gratia, bìs offerri quinta ſabbati hebdomadæ vltimæ quadrageſimæ, & manè & ad veſperã, veniensq; in patriã ſuã, vbì fine diei mos eſt offerri, malè illiciteq; fieri contendat, quoniam alibì aliter ipſe viderit: puerilis eſt ſenſus ille, cauendus in nobis, tolerandus & corrigendus in noſtris. Ibid. c. 4.

Ac

AC paulò pòſt: Quæris enim his verbis, quid per quintam feriam vltimæ hebdomadis Paſchæ fieri debeat: An offerendum manè, & rursùs poſt cœnam, propter illud quod dictum eſt: Similiter poſtquàm cœnatum eſt: An ieiunandum, & poſt cœnam tantummodò offerendum: An etiam ieiunandum & poſt oblationem, ſicut facere ſolemus, cœnandum. Ad hæc itaque reſpondeo, vt quid horum ſit faciēdum, ſi diuinæ ſcripturæ præſcribit authoritas, non ſit dubitandum, quin ità facere debeamus vt legimus, & iam non quomodò faciendum, ſed quomodò ſacramentum intelligendum ſit, diſputemus. Similiter etiam ſi quid horum, tota per orbem frequentat Eccleſia. Nam hoc quin ità faciendum ſit, diſputare, inſolentiſſimæ inſaniæ eſt. Sed neque hoc, neque illud ineſt in eo quod tu quæris. Reſtat igitur vt de illo tertio genere ſit, quod per loca regionesque variatur. Faciat ergò quiſque quod in ea Eccleſia, in quam venit, inuenerit. Non enim quicquam eorum contra fidem ſit, aut contra mores, hinc vel indè meliores. His en̄ cauſis, id eſt, aut propter fidem, aut propter mores, vel emendari oportet quod perperàm fiebat, vel inſtitui quod non fiebat. Ipſa quippe mutatio conſuetudinis, etiam quæ adiuuat vtilitate, nouitate perturbat. Quapropter quæ vtilis non eſt, perturbatione infructuoſa conſequenter noxia eſt. Nec ideò putari debet inſtitutum eſſe multis locis, vt illo die poſt refectionem offeratur, quia ſcriptum eſt identidèm: Et calicem accipiens poſt cœnam, dicens, &c. Ipſam enim potuit appellare cœnam, qua iam corpus acceperant, vt deindè calicem acciperent. Apoſtolus nanque alibì dicit: Conuenientibus ergò vobis in vnum, non eſt Dominicam cœnam mãducare, Hanc ipſam acceptionem Euchariſtiæ, Dominicam cœnam vocans. [1.Cor.11.]

Sacrificium priuatum.

VIR Tribunitius (inquit) Heſperius, qui apud nos eſt, habet in territorio Fuſſalenſi fundum, Cubedi appellatum: vbì cùm afflictio- [Idē de ciuit. Dei l.22. ca.8.]

flictione animalium & ſeruorum ſuorum, domum ſuam ſpirituum malignorum vim noxiam perpeti comperiſſet, rogauit noſtros, me abſente, presbyteros, vt aliquis eorum illò pergeret, cuius orationibus cederent. Perrexit vnus, obtulit ibì ſacrificium corporis Chriſti, orans, quãtũm potuit, vt ceſſaret illa vexatio. Deo protinùs miſerante, ceſſauit.

Sacrificium in deſignatione Epiſcopi.

AVGVSTINVS (vtì eſt in geſtis deſignationis Eradij ſucceſſoris eius) Epiſcopus dixit: Benè habet, vt ea quæ Dei ſunt, circa ſacrificium eius agere valeamus, in qua hora ſupplicationis noſtrę, maximè commẽdo charitati veſtrę, vt omnes veſtras cauſas & negocia intermittatis, & pro iſta Eccleſia & pro me, & pro presbytero Eradio, Domino precem fundatis. Apud eũdẽ ep. 100.

Sacrificia pro defunctis.

NEQVE negandum eſt, (inquit) defunctorum animas pietate ſuorum viuentium releuari, cùm pro illis ſacrificium mediatoris offertur, vel eleemoſynæ in Eccleſia fiunt. Sed eis hæc proſunt, qui cùm viuerent, vt hæc ſibi posteà prodeſſe poſſent, meruerunt. Eſt enim quidam viuendi modus, nec tam bonus, vt non requirat iſta poſt mortem: nec tam malus, vt ei non proſint iſta poſt mortem. Eſt verò talis in bono, vt iſta non requirat: & eſt rurſùs talis in malo, vt nec his valeat, cùm hęc vita tranſiẽrit, adiuuari. Quocircà hîc om̃e meritum comparatur, quo poſsit poſt hanc vitam releuari quiſpiam vel grauari. Nemo autem ſe ſperet, quod hîc neglexerit, cùm obiẽrit, apud Deum promereri. Non igitur iſta quæ pro defunctis commendandis frequentat Eccleſia, illi Apoſtolicæ ſunt aduerſa ſentẽtiæ, qua dictũ eſt: Omnes em̃ adſtabimus ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſq; ſecundùm ea quæ per corpus geſsit, ſiue bonum, ſiue malum: q̃a etiam hoc meritum ſibi quiſque, cùm in corpore viueret, comparauit, vt ei poſſent iſta prodeſſe. Non enim omnibus proſunt. Et quarè non omnibus pro- In Enchi. ad Laur. cap. 109. 2. Cor. 5.

proſunt,niſì propter differentiam vitæ quam quiſque geſsit in corpore? Cùm ergò ſacrificia ſiue altaris, ſiue quarumcunque eleemoſynarum,pro baptizatis defunctis omnibus offeruntur,pro valdè bonis gratiarum actiones ſunt:pro non valdè malis, propitiationes ſunt:pro valdè malis,&ſi nulla ſunt adiumenta mortuorum, qualeſcunque viuorum cõſolationes ſunt. Quibus autem proſunt, aut ad hoc proſunt, vt ſit plena remiſsio, aut certè tolerabilior fiat ipſa damnatio.

Idē lib.de cur. pro mort.c.4. ET alibì:Hæc ità(inquit)ſoluitur quæſtio,quoniam quodam vitæ genere acquiritur,dum in hoc corpore viuitur,vt aliquid adiuuent iſta defunctos: ac per hoc ſecũdùm ea quæ per corpus geſſerunt,eis,quæ poſt corpus religioſè pro illis facta fuerint,adiuuentur. Sunt enim quos nihil omninò adiuuant iſta:ſiue pro eis fiant, quorum tam mala ſunt merita, vt neq; talibus digni ſint adiuuari: ſiue pro eis,quorum tam bona,vt talibus non indigeant adiumentis. Genere igitur vitæ,quod geſsit quiſque per corpus, efficitur,vt proſint vel non proſint, quæcunq; pro illo piè fiunt,cùm reliquerit corpus. Nam meritum,per quod iſta proſint, ſi nullum comparatum eſt in hac vita,fruſtrà quæritur poſt hãc vitam.Ità fit,vt neque inaniter Eccleſia vel ſuorũ cura pro defunctis, quod potuerit religionis impendat: & tamen ferat vnuſquiſq; ſecundùm ea quæ per corpus geſsit,ſiue bonũ,ſiue malũ,reddēte Dño vnicuiq; ſecũdùm opera eius. Vt em̃ hoc quod impēditur, poſsit ei ꝓdeſſe poſt corpus,in ea vita acquiſitũ eſt,quam geſsit in corpore.

DEINDè quum verba ſua citâſſet ex lib.1. de Ciuit Dei,ca.12. de ſepultura quæ mortuis rectè impenditur, & deindè explicâſſet, tum quòd proſit ſepultura apud Memorias martyrum, tum alia Idem ibidèm c.18. multa eodèm ſpectantia,ſic tandèm concludit: Quæ cùm ità ſint, non exiſtimemus ad mortuos, pro quibus curam gerimus, peruenire, niſì quod pro eis ſiue altaris, ſiue orationum, ſiue eleemoſynarum ſacrificijs ſolenniter ſupplicamus; quanuìs non pro qui-

quibus fiunt,om̃ibus proſint,ſed ijs tãtùm,quibus,dum viuunt,cõparatur vt proſint.Sed q̃a non diſcernimus qui ſint,oportet ea pro regeneratis om̃ibus facere,vt nullus eorũ p̃termittatur,ad quos hęc beneficia poſsint & debeant peruenire.Meliùs enim ſupererũt iſta eis,quibus nec obſunt, nec proſunt, quàm eis deerunt quibus proſunt. Diligentiùs tamen facit hæc quiſq; pro neceſſarijs ſuis, quòd pro illo fiat ſimiliter à ſuis.

Ac rursùm quęſtionem tractans: Vtrùm oblatio quæ fit pro quieſcentibus,aliquid eorum conferat animabus,nihil aliud adfert, quàm locos iam citatos de Cura pro mortuis ad Paulinum Nolanum,ac ex Enchiridio ad Laurentium. Idẽ q.2.ad Dulcitiũ.

Eodem pertinet illud ad Aurelium Carthaginiẽſem Epiſcopum,vbì per Concilium prohibenda cenſet conuiuia à ſacris locis & defunctorum exequijs:Sed quoniam (inquit) iſtæ in Cœmeterijs ebrietates & luxurioſa conuiuia, nõ ſolùm honores martyrum à carnali & imperita plebe credi ſolent,ſed etiam ſolatia mortuorum : mihi videtur faciliùs illis diſſuaderi poſſe iſtam fœditatem ac turpitudinem, ſi & de ſcripturis prohibeatur, & oblationes pro ſpiritibus dormientium, quas verè aliquid adiuuare credendum eſt,ſuper ipſas memorias non ſint ſumptuoſæ, atq; omnibus petentibus ſine typho & cum alacritate præbeantur, neq; vendantur. Sed ſi quis pro religione aliquid pecuniæ offerre voluẽrit, in præſenti pauperibus erogetur.Ità nec deſerere videbuntur memorias ſuorũ,quod poteſt gignere non leuem cordis dolorẽ:& id celebrabitur in Eccleſia,quod piè honeſteq; celebratur. Idem epi. 64.

Item quod de funere narrat ſuæ matris Monicę: Pſalterium (inquit)arripuit Euodius,& cantare cœpit Pſalmum. Cui reſpondebamus omnis domus: Miſericordiam & iudicium cantabo tibi Domine. Audito autem quid ageretur, conuenerunt multi fratres ac religioſę fœminę,& de more illis,quorum officium erat,funus curantibus,&c. Idẽ Confeſs. lib. 9.cap. 12. Pſal. 110.

AC deindè: Quum ecce corpus elatum eſt, imus & redimus ſine lachrymis. Nam neq; in eis precibus quas tibi fudimus, cùm offerretur pro ea ſacrificium precij noſtri, iam iuxta ſepulcrum poſito cadauere, priuſquàm deponeretur, ſicut illic fieri ſolet, nec in eis precibus ego fleui, ſed toto die grauiter in occulto mœſtus eram, & mente turbata rogabam te, vt poteram, ꝙ ſanares dolorem meum, nec faciebas.

Poſſid. in vit. Aug. ILLVD deniquè, quod de ipſius D. Auguſtini funere narrat D. Poſsidius: Membris om̃ibus ſui corporis incolumis, intergro adſpectu atq; auditu, & vt ſcriptum eſt, nobis adſtantibus & videntibus, ac cum eo pariter orantibus, obdormiuit in pace cum patribus ſuis, enutritus in bona ſenectute: & nobis coràm poſitis, pro eius commẽdanda corporis depoſitione, ſacrificium Deo oblatum eſt, & ſepultus eſt.

Pro non baptizatis verò, ſacrificium non fiat.

Idem de anim. & eius orig. lib. 1. c. 11. SALVA (inquit) fide Catholica & Eccleſiaſtica regula, nulla ratione conceditur, vt pro non baptizatis cuiuſlibet ætatis hominibus, offeratur ſacrificium corporis & ſanguinis Chriſti.

Idem lib. 2. cap. 15. ET poſteà: Nec quiſquam pro eis obtulit, vel oblaturus eſt ſacrificium, quod iſte etiam pro non baptizandis cenſuit offerendum.

Ibidèm. li. 3. ca. 12. AC latiùs: Noli credere, nec dicere, nec docere, ſacrificiũ Chriſtianorum pro ijs, qui non baptizati de corpore exiërint, offerendum, ſi vis eſſe catholicus. Quia nec illud quod de Machabæorum libris commemorâſti, ſacrificium Iudęorũ, pro eis qui non circuncißi de corpore exiërint, oſtendis oblatum. In qua tua ſentẽtia tam noua, & cõtra Eccleſię totius authoritatẽ diſciplinamq; prolata, verbo etiã inſolẽtißimo vſus es, dicẽs: Pro his ſanè oblatiões aßiduas, & offerẽda iugiter ſanctorũ cenſeo ſacrificia ſacerdotũ: vt te homo laicus ſacerdotibus DEI nec diſcendo ſubderes, nec ſaltem ſimul quærendo miſceres, ſed cenſendo præponeres.

EODEM

EODEM pertinet illud: Non omninò ambigendum eſt iſta prodeſſe defunctis, ſed talibus, qui ità vixerint ante mortē, vt poſſint eis hæc vtilia eſſe poſt mortem. Nam qui ſine fide quæ per dilectionem operatur, eiuſque ſacramentis de corporibus exiērūt, fruſtrà illis à ſuis huiuſmodi pietatis impenduntur officia, cuius, dum hîc eſſent, pignore caruerunt. Idē ſerm. de verb. Apoſtoli 34.

D. ZOZIMI ROMANI PAPAE XLII. STATVTVM DE ECCLESIASTICIS MINISTERIIS.

HAEC autem (inquit D. Zozimus ad Heſychium Salonitanum epiſcopum) in ſingulis gradibus obſeruāda ſunt tempora. Si ab infantia Eccleſiaſticis miniſterijs nomen dederit, inter lectores vſq; ad viceſimum ætatis annum, cōtinuata obſeruatione, perduret. Si maior iam & grandęuus acceſſerit, ità tamen, vt poſt baptiſmum ſtatìm ſe diuinæ militiæ deſideret mācipari, ſiue inter lectores, ſiue inter exorciſtas quinquennio teneatur: exindè acolytus, vel ſubdiaconus, quatuor annis, & ſic ad benedictionem diaconatûs (ſi meretur) accedat: in quo ordine quinque annis, ſi inculpatè ſe geſſerit, hærere debebit. Exindè ſuffragantibus ſtipēdijs, per tot gradus datis propriæ fidei documētis, presbyterij ſacerdotium poterit promereri. De quo loco (ſi eò illū exactior ad bonos mores vita perduxerit) ſummum pontificatum ſperare debebit. Zozim. pap. epiſt. 1.

D. EVODII VZALENSIS IN AFRICA EPISCOPI SACRAMENTORVM CELEBRATIO, DVM IN AFRICAM AB OROSIO PRESBYTERO ADFERRENTVR D. STEPHANI RELIQVIAE.

Author miracul. D. Steph. apud Vzalin. c. 1. inter Serm. D. Auguſt. recèns editos à I. Vlimmerio.

ALIA (inquit author miraculorum D. Stephani in Eccleſia Vzalenſi, iuſſu ipſius Euodij conſcriptorum) virgo ſacra ad locum antiquorum martyrum in ſuburbio ciuitatis conſtitutorum, qui Felix & Gemnadius nuncupantur, videbatur ſibi iter facere per ſomnium, non ea via qua de ciuitate pergi aſſolet compendioſa, ſed (id enim deſiderabatur) aliquantulùm deuia & flexuoſa. Per hanc videt aduentare innumeros populos, gaudentes ſanè atq; pſallẽtes, & cęteros luminaria cum grandi celebritate geſtantes, & quaſi quendam candidatum comitantes, eiq; iteratis vocibus inclinantes, Confeſſor Chriſti, confeſſor Chriſti.

IGITVR poſt quadraginta fermè dies, ex quo iſta reuelata ſunt, in loco memoratorũ Martyrum (nam & hoc deerat) noſtrorum, quò illa pergentem ſe viderat, ſuſceptis ibì reliquijs, atq; ſacramentis fidelium celebratis, exindè cantantes atque pſallentes, cum immenſæ multitudinis choris ad ciuitatem regredi cœpimus, per illam verè (ſic enim lego, pro, verò) viam, quæ puellæ monſtrata eſt. Portabantur autem ſancti Epiſcopi gremio reſidentis in vehiculo, ſanctę reliquiæ.

IAM verò ſicut oſtenſum erat puellę. ità cereis luminaribusq́; fulgebant. Eandem quoquè, quam illa per viſionem viderat, nos etiam intrauimus Eccleſiam.

EODEM pertinet quod ſequitur: Eodem nanque die quo ingreſſi ſunt Eccleſiam beati Stephani ſanctę reliquiæ, in ipſo principio canonicarum lectionum, epiſtola quoquè ad nos delata cuiuſdam ſancti Epiſcopi, Seueri nomine, Minoricenſis inſulæ, de pulpito in aures Eccleſiæ cum ingenti fauore recitata eſt. Quæ continebat glorioſi Stephani virtutes, quas in inſula memorata per præſentiam reliquiarum ſuarum in ſalutem omnium illic credentium perfecerat Iudęorum.

CONCILII

CONCILII TELENSIS (SEV POTIVS TELEPTENSIS) STATVTVM, DE SACERDOTVM, OB QVOTIDIANA SACRIFICIA, CONTINENTIA.

PERTINET huc, quòd confirmetur hoc Concilio, epiſtola Decretalis D. Syricij papæ ad Epiſcopos per Africã: cuius verba videre eſt ſuprà, de ſacerdotum & Leuitarum etiam cum ſuis vxoribus continentia. Cõcil. Telenſ. Act. Syricij papæ epiſt. ad Afric. epiſc.

ATQVI neque in Hiſpaniæ oppido Tela, neque in Latij oppido Telleno, hoc Concilium cõtigiſſe, ſed potiùs in Telepte Byzacenę prouinciæ ciuitate, colligere eſt: tum quòd in actis Byzacenum hoc Concilium nuncupetur, tum quòd illí prędederit Donatianus ille ſenex Teleptenſis Epiſcopus, primas Byzacenę prouincię, cuius frequens mentio eſt in cæteris Africæ concilijs.

D. BONIFACII XLIII. PAPAE ROMANI SACRA MYSTERIA, ET STATVTA DE IIS. DEM.

Inter ipſa myſteria preces pro Imperatoribus.

ECCE enim (inquit D. Bonifacius Papa epiſtola ad Honorium Auguſtum) inter ipſa myſteria, inter preces ſuas, quas pro veſtri felicitate dependit imperij, teſte (apud quem & de cuius ſede agitur) S. Petro, ſolicitis pro religionis obſeruantia vocibus clamat, cum ſolicita petitione miſcetur oratio, nè nos in varias res ſemèl euulſa, diſtrahat à DEI cultu ſolito, tentatore ſolicitante, diſcordias. Bonifac. pap. epiſt. 1.

Oblationes diſcordantium non recipiantur.

Diſcordantium (inquit alibì) fratrum oblationes, iuxta antiqui canonis diffinitionem, nullo modo recipiendas eſſe cenſemus. Ex libr. 4. Can. antiqu. c. 21.

Ante

Ibid. Ante reconciliationem nemo communicet.

PERSONIS tamen diſcordantibus,id ſpeciali diffinitione pręcipimus,vt eos antè reconciliatio vera innectat,quàm vllus eorum accedere ad altare Domini audeat,vel gratiam cõmunionis ſanctæ percipiat: ſed geminato tempore per pœnitentiam compenſabunt, quo diſcordiæ ſeruiērunt.

Pallam ſacratam etiam monacha nè contingat.

Lib. Pontif.c. 42. HIC Bonifacius(inquit author libri Pontificalis)conſtituit,vt nulla mulier,etiam (ſic enim legendum,pro eo quod eſt,aut)monacha,pallam ſacratam contingeret aut lauaret, aut incenſum poneret in Eccleſia,niſi miniſter.

QVOD repetitur à Sigeberto in Chronicis, Radulpho Tungrenſi,c.vlt.& Martino Polono in Chronicis.

D. MAXIMI TAVRINENSIS EPISCOPI DIVINAE FVNCTIONES ET RELIGIONIS ARCANVM.

Sacerdotum diuinæ functiones.

Maximus homil de dict. Iſai. Caupones tui &c. HOC increpat(inquit D.Maximus)in eis,quòd quum functionum diuinarum eſſent præſules, ſectatores rerum facti ſunt terrenarum.

Religionis arcanum.

Idem hom.7.de Epiph. QVOD aquæ (inquit)transformantur in vinum,religionis deſignatur arcanum.

Ibid.hõ.1. ET alibì explicatiùs:Quòd aquę nouo ſunt ordine in vina mutatę,noui nobis poculi prælibatum eſt ſacramentum.

Idẽ hom. ex Iſaia ſuprà cit. EODEM pertinet & illud de ſacerdotibus : Qui ſitientibus populis miniſtrant poculum ſaluatoris.

Ritus ſolennitatis Paſchalis & Pentecoſtes.

Idem hom.1. de Pentec. Nôſſe (inquit) vos credo fratres,quæ ſit ratio,quòd venerabilẽ hanc Pentecoſtes diem non minore lætitia celebramus,quàm ſanctum

ctum Paſcha curauimus: & quòd eadem deuotioue huius ſolénitatis obſeruantiam decurrimus, ſicut illius obſequia feſtiuitatis impleuimus. Tunc enim, ſicut modò fecimus, ieiunauimus ſabbato, vigilias celebrauimus, orationibus pernoctanter inſtitimus.

Paſchali tempore & Dominicis diebus ſtationes.

Scire debet (inquit) ſanctitas veſtra, fratres, hanc ſanctã Pentecoſtes diem qua ratione curemus, vel cur iſtorum quinquaginta dierum numero ſit nobis iugis & continuata feſtiuitas, ità vt hoc omni tempore neq; ad obſeruandũ indicamus ieiunia, neq; ad exorandum Deum genibus ſuccidamus: ſed, ſicut Dominica ſolemus facere, erecti & feriati reſurrectioné Domini celebramus. Dominica enim nobis ideò venerabilis eſt atq; ſolennis, quia in ea ſaluator velut ſol oriens, diſcuſsis infernorum tenebris, luce reſurrectionis emicuit: ac propterea ipſa dies ab hominibus ſeculi, dies Solis vocatur, quòd ortus eam ſol iuſtitiæ Chriſtus illuminet. Inſtàr ergò Dominicæ, tota quinquaginta dierum curricula celebrantur, & omnes iſti dies, velut Dominici, deputantur. Reſutrectio enim Dominica eſt. Nam in Dominica reſurgens Saluator, reuerſus ad homines eſt: & poſt reſurrectionem, tota quinquageſima cum hominibus commoratus eſt. Aequalis ergò eorum, neceſſarium, vt eſſet feſtiuitas, quorum æqualis eſſet quantitas. Idem de ead. hom. 3.

Aliæ in Eccleſiarum frequentatione cęremoniæ.

Recte (inquit) frater frequentabis Eccleſiam, ſi greſſus tuos lethalibus laqueis auida illa non implicet & inuoluat vſura. Rectè orabis Dominum tuum, ſi precibus tuis obuia tibi cordis tui non obſiſtat inuidia. Rectè contundes manibus pectus, ſi omnem indè furorem malignę voluntatis excuſſeris. Idẽ hom. 3. de quadrag.

In oratione etiam manuum eleuatio.

Ipsivs enim (inquit) inceſſus hominis, cùm manus leuauerit, crucem pingit: atque ideò eleuatis manibus orare præcipimur, vt ipſo quoquè membrorum geſtu paſsionem Domini fateamur. Idem de Cruce & ſepult. Domini homil. 2.

Tunc enim citiùs noſtra exauditur oratio, cùm Chriſtum quem mens loquitur, etiam corpus imitatur. Hoc etiam exemplo Moyſes ſanctus, cùm contra Amalech bellum gereret, non armis, non ferro, ſed eleuatis ad Deum manibus, eum ſuperauit.

Altare priuſquàm quis accedat communicaturus, reconcilietur fratri.

Idē hom. de S Stephan. AVDIAT (inquit) non me, ſed ipſum Dominum ſuum: Si (inquit) offers munus tuum ad altare, & ibì recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersùm te, relinque ibì munus tuum ante altare, & vade: priùs reconciliare fratri tuo: & tunc veniens, offeres munus tuum. At nos pugnas habentes intrinſecùs, & dolos in corde verſantes, quaſi qui bonam conſcientiam habeamus, præſumimus accedere ad altare, non timentes quod ſcriptū eſt: Qui manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit.

D. CAELESTINI ROMANI PAPAE XLIIII. SACRIFICIA, ET CIRCA EA CONSTITVTVM.

In Romana Eccleſia Antiphonæ ex Pſalmis ante ſacrificium inſtitutæ.

Author l. Pontif. c. 42. HIC (inquit de D. Cęleſtino papa liber Pontificalis) conſtituit, vt Pſalmi Dauid 150. ante ſacrificium pſallerentur antiphonatìm ex omnibus: quod anteà non fiebat, ſed tantùm Epiſtolę B. Pauli recitabantur, & ſanctum Euangelium. Hic fecit cōſtitutum de omni Eccleſia, maximè & de religionibus, quod hodiè archiuis Eccleſiæ tenetur reconditum.

Alcuin. de diuin. off. p. 78. QVOD ſic pulchrè interpretatur Alcuinus: Hoc officium (inquit) Miſſæ addidit Cęleſtinus papa, & cōſtituit, vt pſalmi CL. ante ſacrificium pſallerentur antiphonatìm ex omnibus, quod anteà non fiebat, niſi tantùm Epiſtola Pauli recitabatur, & ſanctū Euāgelium,

gelium,& ſic Miſſa celebrabatur. Quod nos ità intelligimus,quia ex omnibus pſalmis excerperet antiphonas,quæ pſallerentur in officio Miſſæ: nam anteà inchoabatur Miſſa à lectione. Qui mos adhuc retinetur in vigilia Paſchæ & Pentecoſtes.

IDIPSVM ijſdem verbis repetit Amalarius. Amala. de Eccl. offic. l. 1. c. 5.

Conſentit & Hrabanus Maurus in hęc verba: Sed enim in initio mos iſte cantandi non erat, qui nunc in Eccleſia ante ſacrificium celebratur, ſed tantùm (ſic enim lego, pro, tamen) epiſtolæ Pauli recitabantur,& ſanctum Euangelium. Cæleſtinus autem XLV. Epiſcopus poſt Petrum Romanę Eccleſiæ,traditur primus ſtatuiſſe, vt pſalmi CL. ante ſacrificium pſallerentur antiphonatìm ex omnibus. Hraban. de inſtit. cler. l. 2. c. 32.

ET Vualafridus Strabus: Antiphonas (inquit) ad Introitum dicere Cæleſtinus papa inſtituit, ſicut legitur in geſtis Pontificũ Romanorum, cùm ad eius vſq; tempora, ante ſacrificium lectio vna Apoſtoli tantùm,& Euangelium legeretur. Vualafr. de reb. Eccleſ. c. 22.

Repetuntur item verba Pontificalis libri à Bernone Augienſi de Miſſa c. 1. & Mariano Scoto l. 2. hiſt.

SIGEBERTVS & poſt eum Martinus Polonus de eodem ſcribunt in hæc verba: Hic conſtituit, vt pſalmi Dauid, ante ſacrificium canerentur antiphonatìm ex omnibus: quod antè nõ fiebat, niſì tantùm epiſtola B. Pauli & ſanctum Euangelium recitabatur. Ex hoc inſtituto, excerpti ex pſalmis introitus, Gradalia, Offertoria ante ſacrificium, communiones (ſic enim MS. codices, pro, communionis) inter communicandum, cum modulatione, ad Miſſam in Eccleſia Romana cantari cœperunt. Sigebert. ad an. 416.

ET alibì: Cæleſtinus papa, Introitus, Gradalia, Offertoria & Communiones, ex pſalmis modulari antiphonatìm inſtituit. Idem ad an. 688.

RADVLPHVS deniquè Tungrenſis latiſſimè. Cęleſtinus (inquit) primus natione Romanus, qui cœpit anno Domini 418. cõſtituit, vt pſalmi Dauid C. & L. ante ſacrificiũ canerẽtur antipho- Radulph. ad obſeru. can. c. 23.

natìm ex omnibus, quod antè non fiebat, niſì tantùm epiſtola beati Pauli,& ſanctum Euangelium recitabatur. Ex hoc inſtituto excerpti ex pſalmis Introitus, Gradualia, Offertoria ante ſacrificium, communiones inter communicandum, cum modulatione ad Miſſam in Eccleſia Romana cantari cœperũt ſecundùm Sigebertum & alios in Chronicis. Non autem intelligendum, quòd Cæleſtinus primò introduxit pſalmos dici particulatìm ante ſacrificium, immò ab initio diù ante eum à patribus ſunt ſeruati. Vndè Caſsianus libro tertio de inſtitutis monachorum, c. decimo. Verùm ne hoc quidem ignorandum, die Dominica vnam tantummodò Miſſam ante prandium celebrari. In qua Pſalmorum atque orationum ſeu lectionum pro ipſius collectæ vel communionis Dominicæ reuerentia ſolennius aliquid impendentes, in ipſa tertiam ſextamque pariter conſummatam reputãt. Quotiès igitur idem à diuerſis conſtitutum reperitur, intelligi debet, quòd poſterior conſtitutum vel obſeruatum à prioribus, vel innouauit, vel authorizauit, vel emendauit, declarauit, publicauit, aut quid ſimile fecit.

In obſecrationibus ſacerdotalibus die Paraſceues orationes ſolennes.

Cæleſt. pap epiſt. 1.

QVVM enim (inquit ipſe D. Cęleſtinus papa epiſtola ad Epiſcopos Galliæ contra Pelagium & Cęleſtium) ſanctarum plebium præſules mandata ſibimet legatione funguntur: apud Diuinam clementiam humani generis agunt cauſam, & tota ſecum cõgemiſcente Eccleſia, poſtulant & precãtur: vt infidelibus donetur fides, vt idololatrę ab impietatis ſuæ liberentur erroribus, vt Iudęis, ablato cordis velamine, lux veritatis appareat: vt hæretici, catholicę fidei perceptione, reſipiſcant: vt ſchiſmatici ſpiritum rediuiuæ charitatis accipiant: vt lapſis pœnitentiæ remedium conferatur: vt deniquè catechumenis, ad regenerationis ſacramenta perductis, cęleſtis aula miſericordiæ reſeretur.

HVNNI,

HVNNI, SVEVI, VANDALI ET BVRGVNDIONES, IN HISPANIIS ET GALLIIS, AD CATHOLICAE ECCLESIAE RITVM CONVERSI.

QVANQVAM (inquit Paulus Oroſius) ſi ob hoc ſolùm Barbari Romanis finibus immiſſi forent, quòd vulgò per oriétem & occidentem Eccleſiæ Chriſti Hunnis, Sueuis, Vandalis, & Burgundionibus, diuerſis & innumeris credentium populis replentur, laudanda & adtollenda miſericordia DEI videretur: quandoquidem, & ſi cum labefactatione noſtrî, tantæ gentes agnitionem veritatis acciperent, quam inuenire vtiq;, niſì hac occaſione, non poſſent. Paulus Oroſ. l. 7. c. 41. cõtra Pagan.

ET alibì expreſſiùs de Burgundionibus: Burgundionũ (inquit) nouorum hoſtium nouum nomen, qui plùs quàm octoginta millia (vt ferũt) armatorum, ripę Rheni fluminis inſederũt. Hos quõdàm, ſubacta interiore Germania, à Druſo & Tiberio adoptiuis filijs Cæſaris, per caſtra diſpoſitos, aiunt in magnam coaluiſſe gentem: atque etiam ità nomen ex opere præſumpſiſſe, quia crebra per limitem habitacula conſtituta, Burgos vulgò vocant, eorumq; eſſe præualidam & pernicioſam manum, Galliæ hodieque teſtes ſunt, in quibus prẹſumpta poſſeſsione conſiſtunt: quanuìs ꝓuidentia Dei oẽs Chriſtiani modò facti, catholica fide, noſtriſque clericis quibus obedirent receptis, blandè, manſuetè, innocenterque viuant, non quaſi cum ſubiectis Gallis, ſed verè cum fratribus Chriſtianis. Ibi. ca. 32.

QVO loco dum clericorum ſit mentio, nõ dubium quin & illis ſacrificia vſitata fuerint.

D. AMATORIS ANTISSIODORENSIS EPISCOPI SACRAE BENEDICTIONES IN ORDINATIONE D. PATRICII EPISCOPI.

Beda vit. D. Patri-cij lib. 1.

PATRICIVS aũt(inquit ven. Beda)& qui cum eo erant, declinauerunt iter ad quendam miræ ſanctitatis hominẽ, ſummum epiſcopum, Amatorẽ nomine, in propinquo loco habitantem: vbì S. Patricius ſciens, quæ ſuperuentura eſſent illi, epiſcopali gradu ab eodem archipræſule Amatore ſublimatus eſt. Sed & alij nonnulli clerici ad officium inferioris gradûs ordinati ſunt. Eodem verò die, quo S. Patricius ſacris benedictionibus conſecratus eſt, conuenienter hoc pſalmiſtæ canticum, in choro pſallentium clericorum decantatum eſt: Tu es ſacerdos in æternum ſecũdùm ordinem Melchiſedech.

D. PATRICII SCOTORVM APOSTOLI SACRIFICIVM.

Idẽ Beda loco cit.

HVC inprimìs pertinet, quod de illius aduentu Magi prędicebant, teſte eodem Beda: Adueniet totius artis magiſter cum ſigno ſuæ crucis, & de altari ſacramentorum conuertet animas ad Chriſtum, & omnis populus Chriſtianorum reſpondebit, Amen.

Ibidèm.

DEINDè & illud eiuſdẽ Bedæ: Appropinquauit aũt Paſcha, (inquit) quod primùm in hac inſula, non ſicut quondàm in terra Geſen celebratũ eſt, ſed ſicut Dei filius in cœna ſua cùm diſcipulis corpus & ſanguinem ſuũ in redemptionẽ noſtram cõſecrauit.

AC paulopòſt: Venerunt (inquit) in campum illũ maximum, Breg nũcupatum, fixoq; ibì tentorio, debita Paſchæ vota in ſacrificium laudis, cum omni deuotione S. Patricius cum ſuis omnibus altiſsimo Deo, ſecũdùm prophetę vocem, reddidit.

EIVSDEM MISSA IN SYNODO.

Ibid. l. 2.

DEINDè(inquit idẽ ven. Beda) ſanctiſsimus Patricius Epiſcopus venit ad fontẽ, qui dicitur Debach, in lateribus Crochon cõtra ortũ ſolis, cum tribus epiſcopis & multis clericis, vt haberent conciliũ de Eccleſiaſticis rebus, & ſederũt iuxta fontem.

ET non multò pòſt: Tunc baptizauit filias Regis duas S. Patricius, & induit eas veſte alba & candida. Quę cùm eſſent baptizatæ, poſtulauerunt videre faciem Chriſti. Et dixit eis S. Patricius epiſcopus: Niſi guſtaueritis de corpore & ſanguine Chriſti, & niſi mortem corporis ſenſeritis, non poteſtis Chriſtum videre in gloria ſua. Dixerũt, Da nobis ſacrificium corporis & ſanguinis Chriſti, vt ſoluamur à corruptione carnis, & videamus ſponſum noſtrum qui in cęlis eſt. Tunc Miſſam celebrante ſancto Patricio, communicauerunt filię regis cum ſpe magna & fide perfecta: & cùm communicâſſent, ſtatim requieuerunt in pace. Ibidem.

VANDALORVM ARRIANISMO IAM INFECTORVM, IN ECCLESIAS AFRICAE, SACRIFICIIS SVBLATIS, CRVDELIS GRASSATIO.

BREVI conſequenti tempore (inquit Diuus Poſsidius Calamenſis Epiſcopus) diuina voluntate & poteſtate euenit, (ſic enim lego, pro, prǫuenit) vt manus ingens, diuerſis telis armata & bellis exercitata, immanium hoſtium Vandalorum & Alanorum, commixtam ſecum habentes Gothorum gentem, aliarumq; diuerſarum gentium perſonas, ex Hiſpanię partibus tranſmarinis, nauibus Africę influxiſſet & irruiſſet: vniuerſa per loca Mauritaniarum, etiam ad alias noſtras tranſiens prouincias & regiones, omni ſæuiens crudelitate & atrocitate, cuncta quę potuit, expoliatione, cędibus, diuerſisque tormentis, incendijs, alijsque innumerabilibus & infandis malis depopulata eſt, nulli ſexui, nulli parcens ętati, nec ipſis DEI ſacerdotibus vel miniſtris, nec ipſis Eccleſiarum ornamentis ſeu inſtrumentis vel ędificijs. Et hanc ferociſsimam hoſtium graſſationem & vaſtationem ille homo Dei Auguſtinus, & factam fuiſſe & fieri, non vt cęteri homines, ſentiebat & cogitabat: ſed altiùs & profundiùs eam conſiderans, Poſſid. ſub finem vitæ D. Auguſtin.

& in

& in his animarum præcipuè vel pericula, vel mortes præuidens, ſolito ampliùs (vt ſcriptum eſt, Qui apponit ſciētiam, apponit dolorem : & cor intelligens, quaſi tinea oſsibus) fuerunt ei lachrymæ panes die ac nocte, amariſsimamq́ue & lugubrem, præ cæteris ſuæ ſenectutis, iam penè extremam ducebat ac tolerabat vitam. Videbat enim ille homo Dei ciuitates excidio perditas pariter cum ædificijs, villarumq́ue habitatores alios hoſtili nece extinctos, alios effugatos atque diſperſos: Eccleſias ſacerdotibus ac miniſtris deſtitutas, virginesq; ſacras & quoſq; continentes vbiq; diſsipatos : & in his alios defeciſſe tormentis, alios gladio interemptos eſſe, alios in captiuitate, perdita animi & corporis integritate ac fidei, malo more ac duro hoſtibus deſeruire. Cernebat etiam hymnos Dei & laudes de Eccleſijs deperîſſe, ędificia Eccleſiarum quamplurimis locis ignibus concremata eſſe: ſolennia quoquè, quæ Deo debentur, de proprijs locis defeciſſe: ſacrificia ac ſacramēta diuina vel non quæri, vel quærenti qui tradat, non facilè reperiri : in ipſas montium ſyluas & cauernas petrarum & ſpeluncas confugientes, vel ad quaſcunque munitiones, alios fuiſſe expugnatos & interfectos, alios neceſſarijs ſuſtentaculis euolutos atq; priuatos, vt fame contabeſcerēt: ipſosq; Eccleſiarum præpoſitos & clericos, qui fortè Dei beneficio vel eos non incurrerant, vel incurrentes euaſerant, rebus omnibus expoliatos atque nudatos, egentiſsimos mendicare, nec eis omnibus ad omnia, quibus fulciendi eſſent, ſubuenire poſſe. Vix tres ſuperſtites videbat ex innumerabilibus Eccleſijs, hoc eſt, Carthaginienſem, Hipponenſem, & Cirthenſem, quæ Dei beneficio exciſæ non ſunt, & earū permanent ciuitates, & diuino & humano fultæ præſidio, licèt poſt eius obitū vrbs Hipponēſis incolis deſtituta, ab hoſtibus fuerit concremata.

Victor Vticenſ. lib. 1. de perſec. Vandal.

ET poſt eum Victor Vticenſis : Sexageſimus (inquit) nunc, vt clarum eſt, agitur annus, ex quo populus ille crudelis ac ſæuus Vandalicæ gentis, Africæ miſerabilis attigit fines, tranſuadens facili

cili tranſitu per anguſtias maris,qua inter Hiſpaniam Africamq́ue æquor hoc magnũ & ſpatioſum biſſenis millibus,anguſto ſe limite coarctauit. Tranſiens igitur quantitas vniuerſa calliditate Geiſerici regis,vt famam terribilem ſuæ faceret gentis,ilicò ſtatuit om̃em multitudinem numerari vſque ad illam diem,quam huic luci vterus profuderat ventris.Qui reperti ſunt ſenes,iuuenes,paruuli,ſerui vel domini, octoginta millia numerari. Quæ opinio diuulgata vſque in hodiernum, à neſcientibus armatorum tantus numerus æſtimatur, cùm ſit nunc exiguus & infirmus. Inuenientes igitur pacatam quietamq́ue prouinciam, ſpecioſitatem totius terræ florentis, quaquauersùm impietatis agminibus impendebant, deuaſtando depopulabãtur,incendio atque homicidijs totum exterminantes.Sed nec arbuſtis fructiferis omninò parcebãt,nè fortè quos antra montium aut prærupta terrarum, vel ſecluſa quæque occultauerant,poſt eorum tranſitum illis pabulis nutrirentur: & ſic eadem atque iterùm tale crudelitate furentibus, ab eorum contagione nullus remanſit locus immunis. Præſertim in Eccleſijs baſilicisq́ue & cœmeterijs & monaſterijs ſceleratiùs ſæuiebant, & cum maioribus incendijs domus orationis magìs quàm vrbes cunctaq́; oppida concremarent, vbì fortè venerabilis aulæ clauſas repererũt portas,certatìm ictibus dextralium aditum reſerabant, vt rectè tũc diceretur: Quaſi in ſylua lignorum ſecuribus cõſcidêre ianuas eius inidipſum,in ſecuri & aſcia deiecerunt eam, incenderunt igni ſanctuarium tuum, & in terra polluerunt tabernaculum nominis tui. Pſal. 73.
Quanti tunc ab eis prȩclari pontifices & nobiles ſacerdotes,diuerſis pœnarum generibus extincti ſunt, vt traderent ſi quid auri vel argenti proprium vel Eccleſiaſticum haberent? Et dum hȩc quæ erant, vrgentibus pœnis faciliùs proderentur, iterùm crudelibus tormentis oblatores vrgebant,autumantes quandam partem, non totum,eſſe oblatum:& quanto plùs dabant,tanto ampliùs quempiam habere credebãt. Alijs palorũ vectibus ora reſerantes, fœtidum

cœnũ ob cõfeſsionem pecuniæ, faucibus ingerebant. Nonnullos in frontibus & tibijs neruis remugientibus torquendo cruciabant. Plerisq; aquam marinam, alijs acetũ, amurcam, liquamenq́;, & alia multa atq; crudelia, tãquàm vtribus imbutis ori impoſitis, ſine miſericordia porrigebant. Non infirmior ſexus, nõ conſideratio nobilitatis, nõ reuerẽtia ſacerdotalis, crudeles animos mitigebat: quinimmò ibì exaggerabatur ira furoris, vbì honorem conſpexerant.

CAELII SEDVLII PRESBYTERI, LIBAMINA SECVNDVM ORDINEM MELCHISEDECH.

Sedul. oper. Paſch. libr. 3.

DEniquè (inquit) Pontificum princeps ſummusq́; ſacerdos,
Quis niſì Chriſtus adeſt? gemini libaminis author,
Ordine Melchiſedech, cui dantur munera ſemper
Quæ ſua ſunt, ſegetis fructus, & gaudia vitis.

Eodèm pertinet illud de Chriſto:

Ibid. li. 4.

Nam corporis atque
Sanguinis ille ſui poſtquàm duo munera ſanxit,
Atque cibum, potumq́ue dedit, quo perpete nunquàm
Eſuriant, ſitiantq́ue animæ ſine labe fideles:
Protinùs in Iudam, ſedes vbì liuor habebat,
Spiritus intrauit teterrimus.

Ibidèm.

Item illud:

Corpus, ſanguis, aqua, tria vitæ munera noſtræ:
Fonte renaſcentes, membris & ſanguine Chriſti
Veſcimur, atque ideò templum Deitatis habemur.

DIVI SIXTI III. PAPAE XLV. ROMANI, BASILICARVM ET ALTARIVM ERECTIO.

Hic

HIC (inquit Author libri Pontificalis) fecit baſilicam ſanctæ Mariæ matris Domini, quę ab antiquis Liberi cognominabatur, iuxta macellum Libyæ, vbì obtulit hæc: Altare argenteum puriſsimum, pēſans libras 300. Calices miniſteriales aureos *duos, penſantes ſinguli libras ſingulas. Calices miniſteriales argēteos 10, penſantes ſinguli libras 3. Auth. lib. Pontif. cap. 45. * tres

Ac non multò pòſt: Item fecit Sixtus Epiſcopus cōfeſsionem beati Laurentij martyris cum columnis porphyreticis, & ornauit * tranſennam, & altare & confeſsionem S. martyris Laurentij de argento puriſsimo. Fecit altare penſans lib. 50. * exedrā * ſuggeſtū

CASTI EPISCOPI, A SYNODO ROMANA HIEROSOLYMAM DESTINATI MISSAE.

VENIENTES autem in vrbem Hieruſalem, (ſicutì eſt in Actis Synodi) introiērunt feria VI. Caſtus, Felix, & Abundius Epiſcopi, Archidamus, Petrus, & Demetrius presbyteri, & Lollianus ac Leo Diaconi, cum Euphemio Epiſcopo, & iam ſabbato ſuſpenderunt eos ab inuicèm à communione. Feria autem prima, celebratæ ſunt Miſſæ à Caſto Epiſcopo, qui directus fuerat à Sixto Epiſcopo & coëpiſcopis ſuis, & à Synodo. Act. Syn. Rom. ſub Sixto papa.

CARTHAGINI A VANDALIS EREPTA VASA SACRA, ET DIVINI CVLTVS LOCA.

AETIO (inquit D. Proſper Rhegiēſis Epiſcopus) rebus, quæ in Gallijs componebātur, intento, Genſericus, de cuius amicitia nihil metuebat, XIIII. KAL. Nou. Carthaginē dolo pacis inuadit, omesq; opes eius, excruciatis diuerſo tormētorū genere ciuibus, in ius ſuū vertit, nec ab Eccleſiarū ſpoliatione abſtinēs, quas & ſacris vaſibus exinanitas, & ſacerdotum adminiſtratione priuatas, non iam diuini cultûs loca, ſed ſuorum iuſsit eſſe habitacula: in Proſper in Chron. ad ann. 442.

vniuerſum captiui populi ordinem ſęuus,ſed pręcipuè Nobilitati & religioni infenſus, vt non diſcerneretur, hominibus magìs, an Deo,bellum intuliſſet.

QVAE ipſa verba repetit Marianus Scotus hiſt.ſuę lib.2.

MYSTERIORVM DIVINORVM, ECCLESIIS IAM ABLATIS, VBI POTERANT, PER EPISCOPOS AFRICAE CELEBRATIO.

Vict.vtic. libr.1.de perſecut. Vandal.

RECEDENTES (inquit idem Victor) qui ſupererant magni ſacerdotes,à Geiſerico duce,triſtitia & mœrore confecti,cœperunt, qualiter poterant & vbì poterant, ablatis Eccleſijs, diuina myſteria celebrare.

INDE CONSECVTVM NOVVM GEISERICI FERALE DECRETVM, VT NVLLVS IMMOLANDI NOSTRIS CONCEDERETVR LOCVS.

Ibidèm.

ET vt ad id redeamus, (inquit deincèps idem Victor) vndè digreſsi ſumus, terret præceptis feralibus, vt in medio Vandalorum noſtri nullatenùs reſpirarent, neque vſquàm orandi aut immolandi concederetur gementibus locus, vt manifeſtè tunc prophetiæ vaticinium compleretur: Non eſt in hoc tempore princeps aut propheta vel dux, neque locus ad ſacrificandum nomini tuo.

Dan.

RHEGIENSIS CONCILII, DE OBLATIONE CANONES.

Chorepiſcopo non niſì in abſentia Epiſcopi ante presbyteros offerre liceat.

ADDI-

ADDITVR (inquiunt Patres eius Synodi) nè vnquàm in ciuitatibus, niſì ſub Epiſcoporum abſentia, offerre prȩſumat, nec ordinare vel vltimũ clericũ, nec in ea (ità nãq; lego, pro, eadẽ) quidem Eccleſia, quæ illi cuiuſcunq; miſericordia fuerit attributa, nec vlli epiſcoporum vel ſuccedente ætate, aſſumpto aliquo, in rudimentis ſuis huic in aliquo quaſi pro ætatis reuerentia, cedere liceat: nec vſquàm ipſi quidpiam de epiſcopalibus officijs vſurpare, prȩterquàm in Eccleſia, quam cuiuſquã miſericordia fuerit *indeptus, in qua ei ſolùm neophytos confirmare, & ante presbyteros offerre conceditur. Concil. Reg. c. 8. * adeptus

Liceat illi etiam in Eccleſia benedicere populo, quod presbyteris priuatìm duntaxàt conceſſum erat.

ET inter minutas (inquiunt) has diſcuſsiones & indefinitas, viſum eſt, omni presbytero per familias, per agros, per priuatas domos pro deſiderio fidelium habere facultatem benedictiones aperire, quod nonnullas iam prouincias habere occurrit. Huic autem etiam in Eccleſiarum plebibus, per loca tamen magìs, quàm per vrbes, hoc idem viſum eſſe tribuendum. Ibid. c. 4.

PER GALLIAS ID TEMPORIS, MISSARVM PSALMODIAE ET SACRIFICII RITVS, A MONASTERIIS ORIENTIS DIVERSVS.

Clauſula Pſalmi, Gloria Patri, quum in Oriente oratio Pſalmo ſuccedat, & glorificatio Antiphona terminetur.

ILLVD etiam (inquit Ioannes Caſsianus) quod in hac prouincia vidimus, vt vno cantante, in clauſula pſalmi, omnes adſtantes concinant cum clamore, Gloria patri & filio & ſpirituiſancto, nuſquàm per omnem Orientem audiuimus, ſed cum omniũ ſilẽtio ab eo qui cãtat, finito pſalmo, orationẽ ſuccedere: hãc verò glorificationẽ Trinitatis, tantũmodò ſolere antiphona terminari. Ioan. Caſſian. de inſtit. cœnob. l. 2. c. 8.

Canonicæ Orationes quotidianæ ad Horas,tertiam,ſextam,
& nonam: illic verò Sabbato & Dominica tantùm quum communicant.

Ibid. l.3.c. 2. PRECES (inquit idem) & Orationes per ſingula momenta miſcentes,in his officijs quæ nos ſtatuto tempore celebramus, totum diei tempus adſumunt. Quamobrem,exceptis veſpertinis horis ac nocturnis congregationibus, nulla apud eos per diem publica ſolennitas, abſq; die ſabbati vel Dominica celebratur, in quibus hora tertia ſacræ communionis obtentu conueniunt.

Ad Collectam poſt Pſalmum genuflexio,quum alibì
ſtatio ſeruaretur.

Ibid. l.2.c. 7. HAS igitur prædictas orationes (inquit idem Caſsianus primùm Conſtantinopolitanus,deindè Lirinenſis inſulæ monachus & Eremita) hoc modo incipiunt atque conſummant per Thebaidem & Aegyptum conſtituti, vt finito pſalmo non ſtatìm ad incuruationem genuum corruant, quemadmodùm faciunt in hac regione nonnulli, qui nedùm benè finito Pſalmo in orationē procumbere feſtinamus, ad celeritatem Miſſæ quantocyùs properantes. Cuius dum volumus excedere modū,q antiquitùs à maioribus ſtatutus eſt,ſupputantes reſiduorum pſalmorum numerū, ad finem tendere perurgemur,de refectione potiùs laſsi corporis cogitantes,quàm orationis vtilitatem & commoda requirentes. Apud illos ergò non ità eſt, ſed antequàm flectāt genua,pauliſpèr orant:& ſtantes,in ſupplicatione maiorem temporis partem expendunt. Itaque poſt hæc puncto breuiſsimo procidentes humì, velut adorātes tantùm diuinam clemētiam, ſumma velocitate cōſurgunt,ac rursùs erecti,expanſis manibus,eodem modo quo priùs ſtantes orauerant,ſuis precibus intentiùs immorantur. Cùm autē is qui orationem collecturus eſt, è terra ſurrexerit, omnes pariter ſurgunt: ità vt nullus,nec antequàm inclinetur ille, genuflectere: nec, cùm è terra ſurrexerit, remorari preſumat, nè non tam ſecu-

tus

tus fuiſſe illius concluſionem qui precem colligit, quàm ſuam celebrâſſe credatur.

EODEM & illud pertinet: Hoc quoquè nôſſe debemus, à veſpera Sabbati, quæ luceſcit in diem Dominicum, vſq; in veſperam ſequentem, apud Aegyptios genua non curuari: ſed nec totis quidem quinquageſimæ diebus. Ibid. c. 18.

Dominicis diebus, quum plures nonnunquàm in Occidente, apud Aegyptios vna duntaxàt Miſſa celebrata.

VERVM (inquit) ne hoc quidem ignorandum, die Dominico vnam tantummodò Miſſam (hîc hauddubiè de Miſſę ſacrificio loquitur, quam alibì ſacroſancta myſteria nūcupauit, dicēs à Chriſto eſſe cœnantibus Apoſtolis initiata) ante prandiū celebrari: in qua pſalmorum atq; orationum ſeu lectionum pro ipſius collectæ vel communionis Dominicę reuerētia, ſolennius aliquid ac propēſius impendētes, in ipſa tertiam ſextamq́; pariter conſummatā reputāt. Ibid. l. 3. c. 11. Ibid. c. 3. & coll. 22. c. 4. 6. & 8.

D. LEONIS MAGNI XLVI. PAPAE ROMANI, SACRIFICII RITVS.

Baſilicæ vni Deo dedicatæ in honorem martyrum.

QVOD nōnulli etiam (inquit D. Leo papa) Chriſtiani adeò ſe religiosè facere putant, vt priusquàm ad B. Petri Apoſtoli baſilicā, quæ vni Deo viuo & vero eſt dedicata, peruenient, ſuperatis gradibus, quibus ad ſuggeſtū arę ſuperioris aſſcenditur, cōuerſo corpore ad naſcentē ſe ſolē reflectant, & curuatis ceruicibus in honorē ſe ſplendidi orbis inclinent. Quod fieri paſsìm ignorantiæ vitio, partìm paganitatis ſpiritu, multùm tabeſcimus & dolemus. Leo papa ſerm. 7. de nat. Dom.

Earundem ornatus.

SI (inquit alibì) ipſam Orationis domū propēſiore tunc cura & ampliore Idē ſerm. 3. de Quadrag.

ampliore cultu,quantùm poſſumus, adornamus: nónne dignum eſt,vt anima Chriſtiana, quę verum viuumq́; Dei templum eſt, ſpeciem ſuam prudenter exornet, redemptionis ſuæ celebratura ſacramentum?

Conuentus ad Eccleſiam,etiam in Natalibus Martyrum.

Idē ſerm. de Machab.

GRATIAS (inquit) dilectiſsimi, agamus Dño Deo noſtro, quòd quanta ſit huius diei ſolennitas, etiamſi ego taceam,cōuentus veſter oſtendit.Tam enim conſpiranti ſtudio & deuoto animo conueniſtis,vt feſtiuitatis magnificentiam, etſi ſermo nō indicet,congregatio tamen ipſa teſtetur,& rectè.

Oblatio Domini,quę veteribus ſucceſsit ſacrificijs.

Idē ſerm. 8. de paſch. Dom.

TRAXISTI (inquit) Domine omnia ad te, vt quod in vno Iudęæ tēplo obumbratis ſignificationibus tegebatur, pleno apertoq́; ſacramento,vniuerſarum vbiquè nationum deuotio celebraret.Nunc enim & ordo clarior Leuitarum,& dignitas amplior ſeniorum,& ſacratior eſt vnctio ſacerdotum: quia crux tua omniū fons benedictionum,omnium eſt cauſa gratiarū, per quam credenti[illegible] datur virtus de infirmitate,gloria de opprobrio, vita de morte. Nunc etiam carnalium ſacrificiorum varietate ceſſante, omnes differētias hoſtiarum,vna corporis & ſanguinis tui implet oblatio,quoniam tu es verus agnus Dei,qui tollis peccata mundi, & ità in te vniuerſa perficis myſteria,vt ſicut vnum eſt pro omni victima ſacrificium,ità vnum de omni gente ſit regnum.

Sacrificium iteretur in feſtiuitatibus,ſi vnicum populis non ſufficiat.

Idē epiſt. 79. ſeu 81. ad Dioſc. Alexand.

VT autem (inquit) in omnibus obſeruātia noſtra cōcordet,illudquoquè volumus cuſtodiri,vt quum ſolénior feſtiuitas cōuentum populi numeroſioris indixerit, & ad eam tanta multitudo conuenerit,quam recipere baſilica ſimul vna non poſsit,ſacrificij oblatio indubitāter iteretur,nè his tantùm admiſsis ad hanc deuotionem,

tionē,qui primi aduenerint,videātur hi,qui poſtmodùm cōfluxerint,non recepti: quum plenū pietatis atq; rationis ſit,vt quotiès baſilicam,in qua agitur, præſentia nouæ plebis impleuerit, totiès ſacrificium ſubſequens offeratur. Neceſsè eſt autem, vt quædam pars pupuli ſua deuotione priuetur, ſi vnius tantùm Miſſæ more ſeruato, ſacrificium offerre non poſsint, nisì qui prima diei parte conuenerint.Studiosè ergò dilectionem tuam & familiariter admonemus,vt quod noſtræ conſuetudini in forma paternæ traditionis inſedit, tua quoquè cura non negligat, vt per omnia nobis & fide & actibus congruamus. Propter quod remeanti filio noſtro Poſsidonio presbytero, hanc ad fraternitatem tuam epiſtolam dedimus perferendam,qui noſtris proceſsionibus atq; ordinationibus frequeuter interfuit.

Etiam ſeptiès aut nouiès vno die à D.Leone aliquandò celebrata Miſſarum ſolennia.

FIDELIVM (inquit Vualafridus Strabus) relatione virorū in noſtram vſq; peruenit notitiam,Leonem papam(ſicut ipſe fatebatur) vna die vij.vel ix.Miſſarum ſolennia ſæpiùs celebrâſſe. Vualafr. de reb. Eccleſ. c. 21.

Apoſtolica lectio.

Prædicaturus verbis (inquit ſupradictus D.Leo papa) dilectiſſimi,ſacratiſsimum maximumq́ue ieiunium, quo aptiùs vtar exordio,quàm vt verbis Apoſtoli, in quo Chriſtus loquebatur, incipiam,dicamq́; quod lectum eſt: Eccè nunc tempus acceptabile,eccè nunc dies ſalutis? Leo ſerm. 4. de quadrag.

Euangelica lectio.

QVANVIS (inquit)ſciam dilectiſsimi, quòd ſanctitatem veſtram hodiernæ feſtiuitatis cauſa non lateat,eamq́; ſecundùm cōſuetudinem Euangelicus vobis ſermo reſerauit. Idē ſerm. 3. de Epiphan.

ET alibì: Cuius facti memoriā meritò placuit honore annuo celebrari,vt dū Euangelica hiſtoria inceſſanter recēſetur, ſemper ſe intelligentiū ſenſibus inferat ſalutiferū myſteriū per inſigne miraculū. Idē ſerm. 5. de eadē.

SIMILES ſunt loci (vt nè ſim prolixior) ſerm. 1. & 13. de paſſ. Domini. Serm. 2. de Paſcha, & ſerm. de transfigurat. Domini, qui potiùs inſcribi debet iuxta Micrologum de eccl. obſer. c. 29. De verno ieiunio in Dominica.

Poſt ſacram lectionem ſacerdotis exhortatio.

Idē ſerm. 2. de Paſcha iam citat.

SED adijciendum eſt etiam (inquit) noſtri ſermonis officium, vt ſicut pia expectatione depoſcere vos conſuetudinis debitū ſentio, ità ſolennitati ſacratiſsimæ lectionis ſubiungatur exhortatio ſacerdotis.

Incenſum poſt Offertorium.

Radulph. Tungr. de can. obſer. c. vlt.

IN quibuſdam Chronicis (inquit Radulphus Tungrenſis) legitur, quòd Leo primus, de quo infrà, conſtituit, vt finito Offertorio, ſuper oblatam incenſum in memoriam mortis Chriſti ponatur.

Illud, Orate pro me &c. D. Leoni adſcriptum.

Ibid.

ERECTVS autem (inquit idem) presbyter, populum hortatur ad orandum, dicens: Orate pro me. Quod Leoni Papæ adſcribitur.

Natiuitatis Chriſti in ſacrificio crebra mentio.

Leo ſerm. 6. de nat. Domini.

Omnibus quidem (inquit) diebus, dilectiſsimi, atque temporibus, animis fidelium diuina meditantiū, Domini & Saluatoris noſtri ex matre virgine ortus occurrit, & mens ad confeſsionem ſui authoris erecta, ſiue in gemitu ſupplicationis, ſiue in exultatione laudis, ſiue in ſacrificij oblatione verſetur, nihil crebriùs, nihilque magìs fidenter ſpiritali attingit intuitu.

Supplicatio Eccleſiæ pro Imperatoribus.

Idē epiſt. 24. & 25. ad Theod. Imper.

Cupiensq; (inquit) per omnia placere DEO, cui pro vobis ab Eccleſia ſupplicatur.

Nominum Epiſcoporum Catholicorum ad altare recitatio.

DE

DE nominibus autem (inquit) Dioſcori & Euſtatij ad ſacrum altare nō recitandis, dilectionem tuam hoc decet cuſtodire, quod noſtri ibidèm conſtituti, faciendum eſſe direxerint, quodq́ue honorandæ ſancti Flauiani memoriæ non repugnet, & à gratia tua Chriſtianæ plebis animos non auertat. Nam iniquum nimìs eſt atque incongruum, eos qui innocentes & catholicos ſua perſecutione vexârunt, ſanctorum nominibus ſine diſcretione miſceri: cùm damnatam impietatem non deſerentes, ipſi ſe ſua prauitate condemnēt, quos conuenit aut percelli pro perfidia, aut laborare pro venia. Idē epiſt. 38. ſiue 40. ad Anatol. Cōſtantin.

EODEM & illud pertinet: Neque priùs in Eccleſia, cui te Dominus voluit præſidere, cuiuſquam talium (vt antè iam ſcripſimus) nomen ad altare recitetur, quàm, quid de eis conſtitui debeat, rerum proceſſus oſtendat. Idem ad eundem ep. 44. ſeu 46.

Si de veritate corporis & ſanguinis Domini ambigatur, non ſunt vera ſacrificia.

ALITER enim (inquit) in Eccleſia Dei, quæ corpus eſt Chriſti, nec rata ſunt ſacerdotia, nec vera ſacrificia, niſi in noſtræ proprietate naturæ verus nos Pontifex reconciliet, verus immaculati agni ſanguis emundet. Qui licèt in patris ſit dextera conſtitutus, in eadem tamen carne, quam ſumpſit ex virgine, ſacramentum propitiationis exequitur. Idem dicta Epiſt. 40. c. 2.

ET apertiùs alibì: Tunc enim & ſacrificij munda eſt oblatio, & miſericordiæ ſancta largitio, quandò ij, qui iſta dependunt, quid operētur, intelligunt. Nam dicente Dño, Niſì mādùcaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis: ſic ſacræ menſæ communicare debetis, vt nihil prorsùs de veritate corporis Chriſti & ſanguinis ambigatis. Idē ſerm. 6. de ieiū. 7. menſis.

Additum illud Canoni à D. Leone, Sanctum ſacrificium, immaculatam hoſtiam.

HIC (inquit libri Author Pontificalis) conſtituit, vt intrà Auth. l. Pontif. c. 46.

Actionem ſacrificij diceretur: Sanctum ſacrificium, immaculatam hoſtiam, & cætera.

QVOD ijſdem verbis repetōt Ven. Beda in martyrologio, Berno Augienſis de Miſſa c.1. Marianus Scotus hiſt.l.2. Sigebertus in Chronicis ad annũ Dñi 442. Microl. de Eccl. obſeru. c.12. Martin⁹ Polonus ad annum 444. Actionē ſacrificij, Canonē interpretātes.

Vvalafr. de eccl. reb. c. 21. Vvalafridus verò Strabus paulò latiùs: Leo quoquè (inqt) apud Romanos Pontificatum agens, cōſtituit, vt intrà Actionē ſacrificij diceretur: ſanctum ſacrificiũ, & reliqua. De hoc etiā quęri poteſt, vtrùm ab eo loco, quæ ſequũtur, addiderit, vel ipſa tantùm verba, id eſt, ſanctum ſacrificiũ, immaculatā hoſtiā, eo loco intermiſcuerit. Quod quia manifeſtè non legimus, nolumus diffinire.

Benedictio ſacerdotum.

Microl. de Eccl. obſeru. c. 21. MAGNVS Leo (inquit Micrologus) & B. Gelaſius papa Damaſi ſucceſſores, in eccleſiaſticis officijs apprimè eruditi, in decretis ſuis, vbì diligentiſsimè, quid presbyteris liceat, quid've non liceat, deſcribunt: nullatenùs illis benedictionem, niſì epiſcopo pręſente, interdicunt.

Reſponſio, Amen, poſt communionem.

Leo papa ſerm. 6. de ieiun. 7. menſis. HOC enim (inquit dictus Leo papa) ore ſumitur, quod fide creditur: & fruſtrà ab illis Amen reſpondetur, à quibus contra id quod accipitur, diſputatur.

Diuinorum myſteriorum in Paſcha communis celebratio.

Idē ſerm. 10 de quadrag. Cognoſcimus (inquit idem) ad celebrandum Paſchæ diem, meritò nos quadraginta dierum ieiunio pręparari, vt digni poſsimus diuinis intereſſe myſterijs. Non enim ſummos tantùm antiſtites, aut ſecundi ordinis ſacerdotes: non ſolos ſacramentorum miniſtros, ſed omne corpus Eccleſiæ, vniuerſumque fidelium numerum, ab omnibus contaminationibus oportet eſſe purgatum.

CON-

CONCILII ARAVSICANI I. CANONES CIRCA SACRIFICIVM.

Energumeni iam baptizati, ſi purgari ſe curent, ad communionem admittendi.

ENERGVMENI (inquiunt Hilarius Arelatenſis, Eucherius & Salonius, cæteriqúe eius Synodi Patres) iam baptizati, ſi de purgatione ſua curent, & ſe ſolicitudini clericorum tradant, monitisq́; obtemperent, omnimodò communicent, ſacramēti ipſius virtute vel muniendi ab incurſu dæmonum, quo infeſtantur, vel purgandi, quorum iam oſtenditur vita purgatior. Concil. 1. Arauſic. cap. 14.

In vnum propoſitio Sacramenti conſecretur.

ADMIXTIONEM (inquiunt) Euchariſtiæ, ſimul ſacrandam cenſuimus. Ibid. c. 17.

AVT iuxta aliam editionē: Cùm capſa & calix inferendus eſt, & admixtione Euchariſtiæ conſecrandus.

Euangelia audiant etiam Catechumeni.

EVANGELIA (inquiunt iuxta editionem meo iudicio caſtigatiorem) placuit deincèps catechumenis legi, apud om̄es prouinciarum noſtrarum Eccleſias. Ibid. c. 18.

II. Ad fidelium verò benedictionem etiam domeſticam non admittantur.

AD fidelium (inquiunt iuxta eandem editionem) benedictionem, etiam inter domeſticas orationes, inquantùm caueri poteſt, ſegregandi: informandiq́; ſunt, vt ſe reuocent, ad ſignandos vel benedicendos ſe, ſemote offerant. Ibi. c. 20.

D. EVCHERII LVGDVNENSIS EPISCOPI OBLATIO DOMINICA.

Suprà pa. 7. ex cōment. Eucherij in Geneſ.

HVC pertinet inprimìs, quod ſuprà adduximus, de ſacrificio ſecundùm ordinem Melchiſedech, quod à Chriſtianis offertur toto orbe terrarum.

Idē Euch. qu. 2. in epiſt. 1. ad Corinth.

DEINDÈ & iſtud ſuper illo Apoſtoli, Nunquid domos non habetis &c. Quod in hæc verba explicat: Apud Corinthios quondàm, ſicut alibi aſſerunt, praua inualuerat conſuetudo, Eccleſias paſsìm dehoneſtare conuiuijs, in quibus veſcebantur ante Dominicam oblationem.

Ibi. l 3. in Geneſ. cap. 49.

EODEM pertinet illud eiuſdem: Aſer Chriſtus eſt, cuius panis pinguis factus eſt, caro ſcilicet eius, quę eſt eſca ſancta ſanctorum, quam quiſquis manducat, viuet in æternum.

Idem in Euang. Matth. quæſt. 11.

ITEM illud: Regnum DEI Eccleſia eſt, in qua quotidiè bibit ſanguinem ſuum Chriſtus per ſanctos ſuos, tanquàm caput in membris ſuis.

CONCILII VASENSIS I. CANONES DE DEFVNCTORVM OBLATIONIBVS.

Pœnitentium ſubitò defunctorum Oblationes accipiantur, & commemorationes eorum fiant in ſalutaribus ſacris.

Concil. Vaſenſ. cap. 2.

HORVM (inquiunt Patres) qui pœnitentia accepta, bono vitæ curſu, ſatisfactoria compunctione viuentes, ſine communione, inopinato nonnunquàm tranſitu, in agris aut in itineribus, præueniuntur, oblationem recipiendam, & eorum funera, ac deincèps memoriam, Eccleſiaſtico affectu proſequendam: Quia nefas eſt, eorũ cōmemorationes excludi à ſalutarib⁹ ſacris, q ad eadē ſacra fideli affectu cōtendentes, dum ſe diutiùs reos ſtatuũt, & indignos ſalutiferis myſterijs iudicant, ac dum purgatiores reſtitui deſiderãt, abſq; ſacramentorũ viatico intercipiũtur, qbus fortaſsè nec abſolutiſsimam reconciliationem ſacerdos denegandam putâſſet.

Qui defunctorum retinent oblationes, excommunicentur.

QVI

QVI oblationes(inquiunt) defunctorum retinent,& Eccleſijs tradere demorantur, vt infideles ſunt ab Eccleſia abijciendi: quia vſq; ad inanitionem fidei peruenire certum eſt hanc diuinæ pietatis exacerbationem: quia & fideles de corpore recedentes, votorum ſuorum plenitudine,& pauperes conſolatu alimoniȩ,& neceſſaria ſuſtentatione fraudantur. Ibid.ca.4.

PATRVM CONCILII ARAVSICANI II. BASILICAE DEDICATIO.

QVVM ad Dedicationem (inquiunt) baſilicæ, quam Illuſtriſsimus præfectus & patricius, filius noſter Liberius in Arauſica ciuitate,fideliſsima deuotione conſtruxit,Deo propitiante,& ipſo inuitante, conueniſſemus. Concil. Arauſic. II. in initio.

CONCILII VASENSIS II. CIRCA MISSAS CANONES.

ET hoc placuit (inquiunt Cæſarius & D. Proſper, cæteriq́ue eius Concilij Patres)vt om̃es presbyteri,qui ſunt in parochijs conſtituti,ſecundùm conſuetudinem, quam per totam Italiam ſatìs ſalubriter teneri cognouimus, iuniores Lectores quantoſcunq; ſecum in domo,vbì habitare videntur, recipiant:& eos quomodò boni patres, ſpiritualiter nutrientes, pſalmos parare,diuinis lectionibus inſiſtere,& in lege Domini erudire contendant. Concil. Vaſenſ. 2. cap. 1.

A Diaconis Euangelia & Homiliæ SS. Patrum recitentur.

SI (inquiunt) presbyter,aliqua infirmitate prohibente, per ſeipſum non potuerit prȩdicare, ſanctorũ patrum homiliæ à diaconibus recitentur. Si enim digni ſint Diaconi,quæ Chriſtus in Euangelio locutus eſt,legere: quarè indigni iudicetur ſanctorum patrum expoſitiones publicè recitare? Ibid.ca.2.

Ky-

Kyrie eleyſon in omnibus Eccleſijs frequentiùs dicatur.

Ibid. ca. 3. ET quia (inquiunt) tam in ſede Apoſtolica, quàm etiam per totas Orientales atq; Italiæ prouincias, dulcis & nimiùm ſalubris cóſuetudo intromiſſa eſt, vt Kyrie eleyſon frequentiùs cum grandi affectu ac compunctione dicatur: placuit etiã nobis, vt in omnibus Eccleſijs noſtris iſta cóſuetudo ſancta, & ad matutinum, & ad Miſſas, & ad veſperam, Deo propitiante, admittatur.

In omnibus Miſsis, etiam pro Defunctis, tèr Sanctus, dicatur.

Ibid. c. 4. ET in omnibus Miſsis (inquiunt) ſiue matutinis, ſiue Quadrageſimalibus, ſiue in illis, quæ pro defunctorum commemorationibus fiũt, ſemper SANCTVS, Sanctus, Sanctus, eo ordine, quo ad Miſſas publicas, dici debeat: q̃a tam dulcis & deſiderabilis vox, etiamſi die noctuq́; poſsit dici, faſtidium non poterit generare.

Nomen papæ Romani recitetur.

Ibidèm. ET hoc nobis (inquiunt) iuſtum viſum eſt, vt nomen Domini Papæ, quicunq; ſedi Apoſtolicę præfuerit, in noſtris Eccleſijs recitetur.

Poſt, Gloria patri, ſemper addatur, Sicut erat in principio.

Ibid. c. 5. ET quia non ſolùm (inquiunt) in ſede Apoſtolica, ſed etiam per totum Orientem, & totam Africam vel Italiam, propter hęreticorum aſtutiam, qua Dei filium non ſemper cum patre fuiſſe, ſed à tempore cœpiſſe blaſphemant, in omnibus clauſulis poſt GLORIA patri &c. SICVT erat in principio, dicitur: etiam & nos in vniuerſis Eccleſijs noſtris hoc ità dicendum eſſe decreuimus.

D. PROSPERI RHEGIENSIS EPISCOPI, ORATIONVM COMMVNIVM CELEBRATIO, ET SACRIFICIVM.

Lex ſupplicationis Eccleſiæ pro omnibus.

QVAM

QVAM legem ſupplicationis (inquit D. Proſper, explicans locum Apoſtoli 1. Tim. 2.) ità omnium ſacerdotum & omnium fidelium deuotio concorditer tenet, vt nulla pars mũdi ſit, in qua huiuſmodi Orationes non celebrẽtur à populis Chriſtianis. Supplicat ergò vbiq; Eccleſia Deo, non ſolùm pro ſanctis & in Chriſto iam regeneratis, ſed etiam pro omnibus infidelibus, & inimicis crucis Chriſti, pro omnibus idolorum cultoribus, pro omnibus qui Chriſtum in membris ipſius perſequuntur, pro Iudæis, quorum cæcitati lumen Euangelij non refulget, pro hæreticis & ſchiſmaticis, q ab vnitate fidei & charitatis alieni ſunt. Quid aũt pro iſtis petit, niſì vt relictis erroribus ſuis, cõuertantur ad Deum, accipiant fidem, accipiant charitatem, & de ignorantiæ tenebris liberati, ad agnitionem veniant veritatis? Proſper de vocat. gẽt. l. 1. cap. 4.

Sacrificij extra Eccleſiam Catholicam locus non eſt.

SICVT (inquit, verba D. Auguſtini citans) vidẽdum eſt, quid, & cui offeras: ità etiam conſiderandum eſt, vbi offeras. Quia veri ſacrificij extra Catholicam Eccleſiam locus non eſt. Idẽ ſentẽ. ex D. Auguſt. c. 15.

Quod ipſe ſic carmine reddidit:

Sic tamen, vt nôrit, qui reddit vota Tonanti, Idẽ epigr. 15.
Vnum diuinis cultibus eſſe locum
In toto mundo, quem vera Eccleſia præbet,
Et ſine quo nullum iuſtitiæ eſt meritum.

Sacro libamine paſci, magnum præſidium.

Magnum (inquit) præſidium eſt, ſacro libamine paſci, Ibi. epigr. 70.
Si cor participis crimina nulla premunt.
Nam geminat ſibimet peccati pondera, quiſquis
Quæ bona ſunt, * ſumit: quæ mala, non refugit. *ſpernit.

Oblationes fidelium quotidianæ.

LAC (inquit) & lanas ouium Chriſti, oblationibus quotidianis ac fidelium gaudentes, accipimus. Idẽ de vita cõtẽpl. li. 1. ca. 21.

Dddd Per

Per ſacerdotes Deus placatur.

Ibid. c. 25. PER tales (inquit) Deus placatur populo, populus inſtruitur Deo.

Deum faciliùs placabunt, qui vltrò ob peccata occulta, ſe ab altaris miniſterio ſeparant.

Ibidèm li. 2. ca. 7. QVAPROPTER Deum (inquit) ſibi faciliùs placabunt illi, qui non humano conuicti iudicio, ſed vltrò crimen cognoſcunt, quia aut proprijs illud confeſsionibus produnt, aut neſcientibus alijs, quales occulti ſunt, ipſi in ſe voluntariæ excommunicationis ſententiã ferunt, ab altari cui miniſtrabant, non animo, ſed officio ſeparati.

CARPENTORACTENSIS CONCILII, DE MISSIS STATVTVM.

Concil. Carpẽtor. epiſt. ad Agretiũ. QVAPROPTER (inquiunt) hoc communi in Chriſto deliberatione ſancimus, vt, quia filium noſtrum Protadium ſtatuta canonibus per vos inſerta, & vos ſimili ſententia conſtringũt: vſq; emiſſo anno Miſſas facere non præſumas: quia æquum eſt, vt quod apud Antiſtites Deo medio ſtatuitur, inuiolabiliter Deo propitio conſeruetur.

PRISCILLIANISTARVM SACRA INCESTA.

Leo papa epiſt. 91. ſiue 93. QVOD autem (inquit D. Leo papa ad Turibium Aſturicenſem Epiſcopũ) de Manichæorũ fœdiſsimo ſcelere, hoc etiã de Priſcillianiſtarũ inceſtiſsima conſuetudine olìm repertum, multumq́; vulgatum eſt. Qui enim per omnia ſunt impietate ſenſuum pares, non poſſunt in ſacris ſuis eſſe diſsimiles.

AD ILLOS DENVO INVESTIGANDOS INDICTA HISPANIARVM SYNODVS.

HA-

HABEATVR ergò (inquit ibidèm) inter vos epiſcopale Cõcilium, & ad eum locum, qui omnibus opportunus ſit, vicinarum prouinciarum conueniãt ſacerdotes, vt ſecũdùm ea, quę ad tua cõſulta reſpondimus, pleniſsimo diſquiratur examine, vt ſi ſint aliqui inter epiſcopos, q huiꝰ hęreſeos cõtagio polluantur, à communiõe ſine dubio ſeparandi, ſi nefandiſsimam ſectam per omnium ſenſuum prauitates damnare noluerint. Ibidèm.

MANICHAEORVM ROMAE SIMVLATA COMMVNIO IN PVBLICIS CONVENTIBVS.

QVVM (inquit idem) ad tegẽdam infidelitatem ſuam noſtris audeant intereſſe myſterijs, ità in ſacramentorum communione ſe temperãt, vt interdùm tutiùs lateant: ore indigno Chriſti corpus accipiunt, ſanguinem autem redemptionis noſtræ haurire omninò declinãt. Quod ideò veſtram volumus ſcire ſanctitatem, vt nobis huiuſcemodi homines & his manifeſtẽtur indicijs, & quorum depręhenſa fuerit ſacrilega ſimulatio, notati & proditi, à ſanctorum ſocietate, ſacerdotali authoritate pellantur. De talibus enim B. Paulus Apoſtolus Eccleſiam Dei prouidè monet, dicens: Rogamus autem vos fratres, vt obſeruetis eos, qui diſſenſiones & offendicula præter doctrinam, quam vos didiciſtis, faciũt, & declinate ab illis. Huiuſcemodi enim Chriſto Domino non ſeruiũt, ſed ſuo ventri: & per dulces ſermones & benedictiones ſeducunt corda innocentium. Idẽ ſerm. 4. de Quadrag.

CL. MARII VICTORIS MASSILIENSIS, DE ECCLESIAE SACRIFICIO TESTIMONIVM.

MElchiſedech (inquit) vinumque & panem ab cæde reuerſo
Obtulerat, rex ille Salem, qui munere tali
Myſtica præmiſit ſummi libamina Chriſti: Cl. Mar. Victor. li. 3. in Gen.

Cuius de manibus ſumens Eccleſia corpus
Viuificum panem, cæleſti pota cruore eſt.

Idẽ epiſt. ad ſalmonem Abbat.

Eodèm pertinet illud eiuſdem:
Si Domini templum ſupplex orator adîſti,
Immò & cuſtodem templi, populique magiſtrum,
Quot tu iſthic homines, tot Chriſti altaria cernis.

SYNODI ROMANAE CONTRA PRAEDATORIAM EPHESINAM SYNODVM, ERRORIS EVTYCHETIS PER MYSTERIVM CORPORIS ET SANGVINIS DOMINI CONFVTATIO.

Concil. Rõ. epiſt. apud Leon. papã 22. ſiue 23.

IN quibus (inquiunt, præſide D. Leone papa, eius Concilij Patres) iſti ignorantiæ tenebris, in quo hactenùs deſidiæ torpore iacuêre, vt nec auditu diſcerent, vel lectione cognoſcerent, quòd in Eccleſia DEI in omnium ore tam conſonum eſt, vt nec ab infantium linguis veritas corporis & ſanguinis Chriſti inter communis ſacramenta fidei taceatur? Quia in illa myſtica diſtributione ſpiritualis alimoniæ hoc impartitur, hoc ſumitur, vt accipientes virtutem cæleſtis cibi, in carnem ipſius, qui caro noſtra factus eſt, tranſeamus.

ATTILAE HVNNORVM REGIS IN SACERDOTES ET ECCLESIAS GALLIARVM, PRAESERTIM IN METENSI VRBE, CRVDELITAS.

Greg. Turon. hiſt. Franc. lib. 2. cap. 7.

IGITVR * Chuni (inquit Diuus Gregorius Turonẽſis) à Pannonijs egreſsi, vt quidam ferunt, in ipſa ſanctæ Paſchæ vigilia, ad Metenſem vrbem, reliqua depopulando, perueniunt, tradẽtes vrbẽ incen-

incendio,& populum in ore gladij trucidantes,ipſosq́; ſacerdotes Domini ante ſacroſancta altaria perimentes.

D. NICASII RHEMENSIS EPISCOPI MISSARVM SOLENNIA.

RHEMIS (inquit Vſuardus in Martyrolog.) paſsio S. Nicaſij martyris,qui Miſſarum ſolennibus peractis, à Vuandalis (ſeu potiùs Hunnis) intrà Eccleſiam Rhemenſem paſſus eſt martyrium. Vſuard.in martyrol. 14.Decēb.

VASATENSIS EPISCOPI GRATIARVM ACTIONIS MISSA.

PVLLVLANTE (inquit Sigebertus) intrà Gallias Arriana hæreſi,quæ inęquales credēs eſſe perſonas ſanctę Trinitatis,dicebat filium minorem eſſe patre,ſpiritū verò ſanctum minorem patre & filio,Dominus errantes corrigit,oſtendens plano miraculo Deum in tribus perſonis vnius & æqualis eſſe ſubſtātiæ,nec debere ab indignis de diuinitate tractari. Nam Vaſatenſi vrbe ab Hunnorum obſidione liberata per diuinum auxilium,cùm Epiſcopus pro gratiarum actione Miſſam populo celebraret, reſpiciēs ſursùm,vidit deſuper altare, quaſi de camera templi cadere ęqualiter tres guttas ęqualis magnitudinis cryſtallo clariores,quę ſimul defluentes & in vnum coniunctæ,quaſi vnam gemmā pulcherrimam effecerūt,qnam cùm in medio crucis aureæ & gemmatæ poſuiſſent,alię gemmę ceciderūt:ſeorsùm verò poſita, infirmis dabat ſanitatem. Adorantibus verò imaginem ſanctæ crucis,augebat deuotionē:quia pijs & mundis clara,& immūdis obſcura videbatur. Sigebert. in Chron. ad an.Domini 453.

SALVIANI MASSILIENSIS PRESBYTERI SOLENNIA SACRA.

Ad Eccleſias & altaria concurſus.

Saluian. Maſsil. l. 3. de iudi. & prouid. Dei.

ECCLESIAS (inquit Saluianus) vel potiùs templa atque altaria Dei, minoris reuerentiæ quidam habent, quàm cuiuſlibet minimi ac municipalis iudicij domum. Siquidem intrà ianuas non modò illuſtrium portarum, ſed etiam præſidum aut præpoſitorum, non omnes paſsìm intrare præſumunt, niſì quos aut iudex vocauerit, aut negocium traxerit, aut ipſa honoris proprij dignitas introire permiſerit: ità vt ſi quiſpiam ingreſſus inſolenter fuerit, aut cædatur, aut propellatur, aut aliqua verecũdia atq; exiſtimationis ſuæ labe mulctetur. In templa autem, vel potiùs in altaria atque in ſacraria Dei, paſsìm omnes ſordidi ac flagitioſi ſine vlla penitùs reuerentia ſacri honoris irrumpunt, non quia nõ omnes ad exorandum Deum currere debeant, ſed quia qui ingreditur ad placandum, non debet egredi ad exacerbandum. Neque eiuſdem officij eſt, indulgentiam poſcere, & iracũdiam prouocare. Nouum ſiquidem monſtri genus eſt: eadem penè omnes iugiter faciunt, quæ feciſſe ſe plangunt. Et qui intrant Eccleſiaſticam domum, vt mala antiqua defleant, exeunt, & quid dico exeunt, in ipſis penè hæc orationibus ſuis ac ſupplicationibus moliuntur. Aliud quippe ora hominum, aliud corda agunt.

Ibid. l. 7.

EODEM pertinet, quod cõqueritur de frequentatis magìs ſpectaculis quàm Eccleſijs: Si quandò (inquit) vſu venit, quod ſcilicet ſępè euenit, vt eodem die & feſtiuitas eccleſiaſtica, & ludi publici agantur: quæro ab omnium conſcientia, quis locus maiores Chriſtianorum virorum copias habeat, cauea´ne ludi publici, an atrium Dei? & templum magìs ſectentur, an theatrũ? dicta Euangeliorum magìs diligant, an thymelicorum: verba vitę, an verba mortis: verba Chriſti, an verba mimi? Non eſt dubium quin illud magìs amemus, quod antè ponimus. Omni enim feralium ludicrorum die, quamlibèt Eccleſię feſta fuerint, nõ ſolùm ad Eccleſiã nõ veniunt, qui Chriſtianos ſe eſſe dicũt: ſed ſi qui inſcij fortè venerũt, dum in ipſa Eccleſia ſunt, ſi ludos agi audiunt, Eccleſiam derelinquunt.

Cęre-

Cæremoniæ in Eccleſia.

AD domos videlicet (inquit) ſtatìm Dominicas currimus, corpora humì ſternimus, mixtis cum fletu gaudijs ſupplicamus. Ibid.

Sacerdotum diuinarum rerum adminiſtratio.

ET poſt hæc (inquit idem in opere titulo Timothei ad Eccleſiam contra auaritiam edito) parùm eſt ſucceſſoribus Apoſtolorũ, id eſt, Leuitis ac ſacerdotibus, tanta diuinarum rerum adminiſtratione fungentibus, ſi ipſi tantùm diuites fuerint, niſi etiam hæredes diuites derelinquant. Idem l. 2. ad eccl. cathol. cõtr. auarit.

Eorundem ſacra ſolennia.

DENIQVE ſi vult (inquit priori illo opere) quiſpiã ſcire, quid in templo huiuſmodi homines cogitauerint, videat quid ſequatur. Siquidem conſummatis ſolennibus ſacris, ſtatìm ad conſuetudinaria omnium ſtudia diſcurrunt. Idem de indic. l. 3.

Ad aras munera.

ILLVSTRAMVS (inquit alibì) donarijs ſacra limina, aras muneribus. Ibid. l. 6.

In ijs Euangeliorum lectio.

HVC pertinet illud ſuprà citatum: Dicta Euangeliorum magìs diligant, an thymelicorum. Ibid.

Poſtulationes item ad Deum pro rebus præſentibus.

REMOVET igitur (inquit) à ſe curã mortalium Deus. Et quę ergò nobis diuinæ religionis eſt ratio, quæ vel cauſa Chriſtum colendi, vel ſpes propiciandi? Si enim negligit DEVS in hoc ſeculo genus hominum, cur ad cælum quotidiè manus tendimus? cur orationibus crebris miſericordiam DEI quærimus? cur ad Eccleſiaſticas domos, currimus? cur ad altaria ſupplicamus? Nulla eſt enim nobis ratio precandi, ſi ſpes tollitur impetrandi. Vides ergò quàm ſtulta atque inanis ſit huius perſuaſionis aſſertio, quę vtiquè ſi recipitur, nihil penitùs de religione ſeruatur. Ibid. l. 1.

Sed

Sed ad illud fortè confugies, vt dicas nos metu futuri iudicij Deũ colere,& ideò omnium præſentium officiorum cultu elaborare, vt in die futuri ſeculi mereamur abſolui. Quid ergò ſibi vult Apo-

1. Tim. 2. ſtolus Paulus, pręcipiens quotidiè in Eccleſia ac iubens, vt offerã-tur iugiter Deo noſtro orationes, obſecrationes, poſtulationes, gratiarum actiones? & hęc omnia quam ob cauſam? quam vtiquè, niſì (vt ipſe dicit) vt quietam & tranquillã vitam agamus in omni caſtitate? Pro pręſentibus, vt videmus, Domino ſupplicari iubet.

Chriſtus in altari.

Ibid.l.6. SPERNITVR (inquit) Dei templum, vt concurratur ad theatrum. Eccleſia vacuatur, circus impletur. Chriſtum in altario dimittimus, vt adulterantes viſu impuriſsimo, oculos ludicrorũ turpium fornicatione paſcamus.

CONCILII ARELATENSIS III. DE SACRIFICIO MISSAE CANONES.

Intrà annum Miſſas epiſcopus non celebret, qui canones Ordinationum non obſeruauerit.

Concil. Arelat. 3. c.3. ET ideò (inquiunt Cæſarius & alij eius Concilij patres) quicunq; ab hac die contra ea, quæ ſuperiùs ſunt compræhenſa, clericum ordinare pręſumpſerit, ab ea die, qua ei potuerit hoc approbari, anno integro Miſſas facere non præſumat. Quam rem ſi quis obſeruare noluerit, & contra conſtitutum fratrum faciens,

* communione Miſſas celebrare pręſumpſerit, ab omnium fratrum * charitate nouerit ſe alienum.

Euchariſtia inueterata, igne comburatur.

Iuo Decr. part. 8. c. 59. OMNE (inquiunt ijdem can. 5. iuxta quod citat D.Iuo) ſacrificium ſordida vetuſtate perditum, igne comburendum eſt,& cinis iuxta altare ſepeliendus.

Qui ſacrificium non benè cuſtodierit, pœniteat.

QVI

QVI non benè (inquiunt ijdem can. 6. iuxta quod citatur à D. Iuone & Gratiano) cuſtodierit ſacrificium, & mus vel aliquod aliud animal comederit illud, quadraginta dies pœniteat. Qui aũt perdiderit illud in Eccleſia, aut ei⁹ pars ceciderit, & inuẽta non fuerit, triginta dies pœniteat. Perfundens aliquid ſuper altare de calice, quandò offertur, ſex dies pœniteat: aut ſi abundantiùs, ſeptem dies pœniteat. Qui autem perfundit dum ſolennitas Miſſę celebratur, quadraginta dies pœniteat. Si verò, celebrata Miſſa, presbyter neglexerit accipere ſacrificium, ſimiliter quadraginta dies pœniteat. Et qui accipit ſacrificium pollutus nocturno tempore, ſeptem dies pœniteat. Diaconus obliuiſcens offerre orationẽ, donèc offeratur linteamen, quandò recitantur nomina pauſantiũ, ſimiliter pœniteat. Qui negligentiam erga ſacrificium fecerit, vt in eo vermis conſumptus ſit, & ad nihilum deuenerit, tres quadrageſimas cum pane & aqua pœniteat. Si integrum inuentum fuerit, & in eo vermis, comburatur, & cinis ſub altare recõdatur: & qui neglexerit, quaternis diebus ſuam negligentiam ſoluat. Si cum amiſsione ſaporis decoloratur ſacrificium, viginti dies expleantur ieiunio: conglutinatum verò, ſeptem dies, qui merſerit, pœniteat. Iuo ibid. c. 60. Gratiã. de conſecr. diſt. 2. c. Qui non.

In Miſſa populus non diſcedat, niſi iam completa, & benedictione ſacerdotis accepta.

ITEM (inquiunt aut huius, aut alterius, quod non exſtat, Concilij Arelatẽſis patres, iuxta quod citatur à DD. Burchardo & Iuone) cùm ad celebrandam Miſſam in Dei nomine cõuenit populus, non antè diſcedat, quàm Miſſę ſolennitas compleatur, & vbì Epiſcopus defuerit, benedictionem accipiat ſacerdotis. Burch. l. 3. decr. c. 29. Iuo part. 3. c. 34.

GEISERICI, ROMA CAPTA, SACRORVM VASORVM DIREPTIO.

Ioan. Zonar. Annal. Tom. in Martiano Imperat.

IS igitur (inquit Ioann. Zonara de Geiſerico agens) cum claſſe & copijs magnis Romam venit: Maximo, cùm indè profugiſſet, à ſuis occiſo, vrbe citra laborem potitur, & omnes eius diuitias, ſacrarum ædium aurea donaria, & gemmis ornata, nonnulla etiã vaſa è templo Hieroſolymitano à Tito allata, aurea & ipſa, vnà cum Eudoxia, & duabus eius filiabus, in Africam ſecum abſportat.

Niceph. l. 15. c. 11.

QVOD paucis ſic repetit Nicephorus: Multa quoquè indè Eccleſiaſtica & precioſa abſtulit vaſa, inter quæ non pauca etiam Hebraica fuêre, quæ Veſpaſianus & Titus, Hieroſolymis vaſtatis, Romam ſecum attulerant.

DEOGRATIAS CARTHAGINIENSIS EPISCOPI, CAPTIVORVM ROMANORVM, VASIS SACRIS DIVENDITIS, REDEMPTIO.

Vict. Vticenſ. de perſecut. Vand. l. 1.

STATIM (inquit Victor Vticenſis) ſategit vir Deo plenus & charus, vniuerſa vaſa miniſterij aurea vel argentea diſtrahere, & libertatem de ſeruitute barbarica liberare.

MAVRIS CONVERSIS, PRESBYTER ET MINISTRI DESTINATI A ROMANO PONTIFICE.

Ibid.

MITTVNT (inquit idem Victor) per itinera diſtenta deſerti: peruenitur tandèm ad ciuitatem Romanam. Rogatur Epiſcopus, vt presbyterum & miniſtros credenti populo deſtinaret. Explet cum gaudio, quod petebatur, Pontifex. Dei conſtituitur Eccleſia: baptizatur multitudo maxima Barbarorum, & de lupis grex fœcundus multiplicatur agnorum.

D. VA-

D. VALERIANI ABENSIS PROVINCIAE ZEVGITANAE EPISCOPI MARTYRIVM, QVOD DIVINA SACRAMENTA NOLLET TRADERE.

ACCENDITVR propter hæc (inquit idem) aduersùs DEI Eccleſiam Geiſericus. Mittit Proculum quendam in prouinciam Zeugitanam, qui coarctaret, ad tradendum miniſteria diuina vel libros, cunctos Domini ſacerdotes, vt primò armis nudaret, & ità faciliùs inermes hoſtis callidus captiuâſſet. Quibus ſe non poſſe tradere clamitantibus, ipſe rapaci manu cuncta depopulabatur, atque de pallis altaris, prô nefas, camiſias ſibi & femoralia faciebat. Qui tamen Proculus huius rei executor, fruſtatìm ſibi comedens linguam, in breui turpiſſima conſumptus eſt morte. Tunc enim ſanctus Valerianus Abenſis ciuitatis Epiſcopus, dum viriliter, ſacramenta diuina nè traderet, dimicâſſet, foràs ciuitatem ſingularis iuſſus eſt pelli, & ità præceptum eſt, vt nullus eum neque in domo, neque in agro dimitteret habitare. Qui in ſtrata publica multo tempore nudo iacuit ſub aëre, annorũ erat plùs lxxx. Ibid.

QVOD repetunt Ven. Beda & Vſuardus in hæc verba: Apud Aphricam B. Valeriani Epiſcopi & confeſſoris, qui cùm eſſet annorum plùs quàm octoginta, extra ciuitatem ſingularis expelli iuſſus eſt: & ità præceptum, vt nullus eum neque in domo, neque in agro dimitteret habitare, ſed in ſtrata publica multo tempore nudo ſub aëre iacens, in confeſſione Catholicæ veritatis & defenſione ſanctimonij, curſum beatæ vitæ compleuit. Beda & Vſuard. in Martyrol. 15. Decem.

QVOD paucis item Sigebertus in Chronicis.

ALIORVM IN APHRICA OB CELEBRATAM SOLENNITATEM PASCHALEM MARTYRIVM.

Vict. Vtic., loc. citat

QVODAM tempore (inquit idem Victor) Paſchalis ſolennitas agebatur, & dum in quodam loco, qui Regia vocitatur, ob diem Paſchalis honoris, noſtri ſibimet clauſam Eccleſiam reſerarent, compererũt Arriani: ſtatìm quidã presbyter eorum Antiot nomine, congregata ſecum armatorum manu, ad expugnandam turbam accenditur innocentum. Introëunt euaginatis ſpatis, arma corripiunt, alij quoquè tecta conſcendunt, & per feneſtras Eccleſiæ ſagittas ſpargunt. Et tunc fortè canente populo Dei, lector vnus pulpito ſiſtens, alleuiaticum melos canebat. Quo tẽpore ſagitta in gutture iaculatus, cadente manibus codice, mortuus pòſt cecidit ipſe. Nam & alij quàm plurimi ſagittis & iaculis in medio crepidinis altaris probantur occiſi. Nam qui gladijs tunc interempti non ſunt, poſteà pœnis attriti, regio iuſſu omnes penè necati ſunt, præſertim maturioris ætatis.

EORVNDEM VANDALORVM, IN CORPVS ET SANGVINEM DOMINI CONTVMELIA.

Ibid. ſer. Thamugade

ALIBI nanq; (inquit) ſicut * Thimazadæ contigit, Galibus, vico Ammoniæ, vel alijs in locis, tempore quo ſacramẽta Dei populo porrigebãtur, introëuntes, maximo furore corpus Chriſti & ſanguinem pauimentis ſparſerunt, & illud pollutis pedibus calcauerunt.

RENOVATA ROMAE A D. LEONE PAPA, SACRA VASA, POST CLADEM VANDALICAM.

HIC

HIC (inquit Author Libr. Pontificalis) poſt cladem Vandalicam, renouauit omnia miniſteria ſacrata argentea per oẽs titulos. Auct. lib. Pontif. cap. 46.

AD SYNODVM VENETICAM A SE IN ITALIA INDICTAM CONTRA PELAGIANOS, STATVTVM D. LEONIS PAPAE, DE TRANSLATIONE CLERICORVM AD ALIAS ECCLESIAS.

ILLAM quoquè partem (inquit D. Leo papa, Nicetæ ſcribens Aquileienſi Epiſcopo, prouinciæ Veneticæ Metropolitano) eccleſiaſticæ diſciplinæ, qua olìm à ſanctis patribus, & à nobis ſæpè decretum eſt, vt nec in presbyteratûs gradu, nec in diaconatûs ordine, nec in ſubſequenti officio clericorum ab Eccleſia ad Eccleſiam cuiquam tranſire ſit liberum, vt in integrum reuoces, admonemus. Vt vnuſquiſque, non ambitione illectus, non cupiditate ſeductus, non perſuaſione hominum deprauatus, ibì, vbì ordinatus eſt, perſeueret: ità vt ſi quis ſua quærens, non quæ Ieſu Chriſti, ad plebem & Eccleſiam ſuam redire neglexerit, & ab honoris priuilegio, & à communionis vinculo habeatur extraneus. Leo papa epiſt. 84. ſiue 86.

VICTORIANI VOCONII SEV BVCONII, CASTELLANI MAVRITANIAE EPISCOPI, SACRAMENTORVM LIBER.

VOCONIVS Caſtellani (inquit Gemnadius Maſſylienſis) Mauritaniæ oppidi Epiſcopꝰ ſcripſit aduersùs Eccleſiæ inimicos Iudæos & Arrianos & alios hæreticos. Compoſuit etiam ſacramentorum egregium volumen. Gemnad. in Catal. ſcript. illuſt.

MVSAEI MASSYLIENSIS PRESBYTERI, LECTIONVM ET SACRAMENTORVM LIBRI.

Ibidèm.

MVSAEVS (inquit idem) Maſſylienſis Eccleſiæ presbyter, vir in diuinis ſcripturis doctus, & in earum ſenſibus ſubtiliſsima exercitatione limatus, lingua quoquè ſcholaſticus, hortatu S. Venerij Epiſcopi, excerpſit ex ſanctis ſcripturis lectiones totius anni, feſtiuis aptas diebus, reſponſoria etiam pſalmorum & capitula, tempori & lectionibus congruentia: quod opus tam neceſſarium à lectoribus in Eccleſia probatur, vt expetitum, & ſolicitudinem tollat & moram, plebique ingerat ſcientiam, celebritatem & decorem. Sed & ad perſonam ſancti Euſtaſij Epiſcopi, ſucceſſoris prædicti hominis Dei, compoſuit ſacramentorum egregium & nõ paruum volumen, per membra quidem pro opportunitate officiorum & temporum, pro lectionum textu, pſalmorumque ſerie & decantatione diſcretum: ſed ſupplicandi Deo, & conteſtandi beneficiorum eius ſoliditate ſuî conſentaneum: quo opere, grauiſsimi ſenſûs & caſtigatæ eloquentiæ agnouimus virum. Homilias dicitur etiam declamâſſe: quas & haberi à fidelibus viris cognoui, ſed ego non legi. Moritur Leone & Maiorano regnantibus.

D. HILARII PAPAE ROMANI XLVII. CORPORIS ET SANGVINIS DOMINI MYSTERIVM.

Corpus Chriſti in ſingulis partibus totum accipitur.

Gratian. de cõſecr. diſt. 2. ca. vbi.

VBI pars eſt (inquit Diuus Hilarius papa, iuxta quod citatur à Gratiano) corporis, eſt & totum. Eadem ratio eſt in corpore Domini, quæ in manna, quod in eius figura præceſsit. De quo

quo dicitur: Qui plus collegerat, non habuit amplius: neque qui minus parauerat, habuit minus. Non enim eſt quantitas viſibilis in hoc æſtimanda myſterio, ſed virtus ſacramenti ſpiritualis. Exod. 16.

Corporis Chriſti in altari veritas.

CORPVS Chriſti (inquit idem apud eundem) quod ſumitur in altari, figura eſt, dum panis & vinum videtur extrà: veritas autem, dum corpus & ſanguis CHRISTI in veritate interiùs creditur. Ibid. c. Corpus

CONCILII TVRONICI I. CANONES, DE MINISTRORVM ALTARIS CONTINENTIA OB QVOTIDIANA SACRIFICIA.

SI vniuerſis (inquiunt eius Synodi Patres) fidelibus, ſecundùm Apoſtolicam doctrinam, caſtitas cuſtodiẽda indicitur, vt qui habent vxores, ità ſint, quaſi non habentes: quanto magìs ſacerdotes Dei ac Leuitę, diuino mancipati altario, cuſtodire debent, vt nõ ſolùm cordis, verùm etiam puritatem corporis ſeruantes, pro plebe ſupplicaturi, preces illorum ad diuinum mereantur introire auditum? quia ſecũdùm authoritatem Apoſtoli, qui in carne ſunt, Deo placere non poſſunt. Vos autem non eſtis in carne, ſed in ſpiritu. Et iterùm, Omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil eſt mundum, ſed polluta eſt eorum & mens, & conſcientia. Cùm ergò laico abſtinentia imperetur, vt poſsit orationi vacans, & Deum deprecans, exaudiri: quãto magìs ſacerdotibus vel Leuitis, qui omni momento parati eſſe debent, in omni munditia & puritate ſecuri, nè aut ſacrificium offerre, aut baptizare, ſi id temporis neceſsitas popoſcerit, cogantur imparati aut immundi? Qui ſi cõtaminati fuerint carnali concupiſcentia, qua fronte excuſabunt? quo pudore vſurpabunt? qua conſcientia, quo merito exaudiri ſe credent? Concil. Turon. 1. cap. 1. Rom. 8. Tit. 1. 1. Cor. 7.

Eiuſd. can. 2. ET licèt à patribus noſtris de commiſſa authoritate id fuerit conſtitutum, vt quicunque ſacerdos vel Leuita, filiorum procreationi operam dare fuiſſet conuictus, à communione Dominica abſtineret: nos tamen huic diſtrictioni moderationem adhibentes, & iuſta conſtitutione mollientes, id decreuimus, vt ſacerdos vel Leuita coniugali concupiſcentiæ adhærens, vel à filiorum procreatione non deſinens, ad altiorem gradum non conſcendat, neque ſacrificia DEO offerre, vel plebi miniſtrare præſumat.

CONCILII VENETICI GALLIARVM CANON, DE SERVANDO EODEM SACRORVM RITV.

Concil. Venet. cap. 15. * ordinum & RECTVM quoquè duximus, (inquiunt D. Perpetuus Turonēſis, aliiq́; eius Synodi patres) vt vel intrà prouinciam noſtram ſacrorum * & ordo pſallendi vna ſit conſuetudo, vt ſicut vnam cum Trinitatis cōfeſſione fidem tenemus, vnam & officiorum regulam teneamus, nè, variata obſeruatione, in aliquo obſeruatio noſtra diſcrepare credatur.

CONCILII ROMANI STATVTVM SVB HILARIO PAPA, DE CLERICIS VXORES DVCENTIBVS.

Geſta ſyn. Rom. Hilar. papa ſub finē. TIBERIVS (vtì habent geſta Synodi poſt recitatas literas Tarraconenſis Prouinciæ Hiſpaniarum Synodi) epiſcopus Sabinēſis dixit: Profiteor me ſtatuta ſedis Apoſtolicæ in omnibus cuſtodire: & ſi in Eccleſia mea clericorum aliquem, cōtra præcepta ſanctorum canonum depræhendero aut mulierem duxiſſe, aut duas habere vxores, ab Eccleſiaſtico officio ſeparari.

D. SIM-

D. SIMPLICII ROMANI PAPAE XLVIII. STATVTVM DE ECCLESIASTICIS MINISTERIIS.

QVI illicitè (inquit) à Gaudentio Auſinienſis Eccleſiæ ſacerdote contra ſtatuta Canonum ſunt prouecti, ab Eccleſiaſticis miniſterijs ſint remoti. Simpl papa epiſt.3.

CLAVDIANI MAMERTI VIENNENSIS GALLIARVM EPISCOPI, MISSARVM SOLENNIA, ET *LETANIARVM INSTITVTIO.

REFERT Auitus Viennenſis Epiſcopus (D.Gregorio Turonenſi teſte) in quadam Homilia,quam de Rogationibus ſcripſit, has ipſas Rogationes,quas ante Aſſcenſionis Dominicæ triumphum celebramus, à Mamerto ipſius Viennenſis vrbis epiſcopo,cui & hic eo tempore præerat,inſtitutas fuiſſe,dum vrbs illa multis terreretur prodigijs. Nam terræmotu frequenter quatiebatur:ſed & ceruorum atque luporum feritas,portas ingreſſa, per totam (vt ſcripſit) vrbem nihil metuens oberrabat.Cumque hæc per anni circulum gererentur,aduenientibus Paſchalis ſolennitatis diebus,expectabat miſericordiam DEI plebs tota deuotè,vt vel hic magnæ ſolennitatis dies huic terrori terminum daret. Sed in ipſa glorioſæ noctis vigilia,dum Miſſarum celebrarentur ſolennia,ſubitò palatium regale intramuraneum diuino igne ſuccenditur, pauore omnibus perterritis,& Eccleſiam egreſsis c redentibus, nè aut hoc incendio vrbs tota cõſumeretur, aut certè diſrupta tellure dehiſceret, ſanctus ſacerdos proſtratus ante altare, cum gemitu & lachrymis Domini miſericordiam imprecatur.Quid plura?penetrauit excelſa poli oratio pontificis inclyti, reſtinxitq; domûs incendium flumen profluentium lachrymarum. Cumque hæc agerentur,adpropinquante Aſſcenſione,vt iam diximus, maieſtatis Domini-

Greg.Turon. hiſt. Franc.lib. 2.cap. 34.

minicę, indixit populis ieiunium, inſtituit orandi modum, edendi ſeriem, erogandi hilarem diſpenſationem. Ceſſantibus quoquè exindè terroribus, per cunctas prouincias diſperſa facti fama, cunctos ſacerdotes imitari commonuit, quod ſacerdos fecit ex fide: quæ vſq; nunc in Chriſti nomine, per omnes Eccleſias in compunctione cordis & contritione ſpiritûs celebratur.

D. SIDONII APOLLINARIS AVERNENSIS EPISCOPI MISSAE.

Ibi.c.22. CONTIGIT autem quadam die, (inquit idem D. Gregorius Turonenſis) vt S. Sidonius ad feſtiuitatem baſilicę monaſterij, cuius ſuprà meminimus, inuitatus accederet: ablatoque ſibi nequiter libello, per quem ſacroſancta ſolennia agere conſueuerat, ità paratus* à tempore cũctum feſtiuitatis opus explicuit, vt ab omnibus miraretur, nec putaretur ab adſtantibus, ibidèm hominem locutum fuiſſe, ſed angelum. Quod in pfatione libri, quem de Miſsis ab eo compoſitis, coniunximus, pleniùs declarauimus.

* lego: ex tempore

Ibid. 27. Sidon. Apollin. epiſt. ad Baſilium. PERTINET eodèm, quod adfert ex eiuſdem D. Sidonij Epiſtola, de Euarigis Regis Oſtrogotthorum in Gallijs ſæuitia: Nam & ipſos ſacrorum templorum aditus ſpinis iuſſerat obſerari, vt raritas ingrediendi, obliuionem faceret fidei.

IDACII CLARI IN HISPANIIS EPISCOPI, AD ALTARE SACRIFICIVM.

Idacij Clari contra Varidadũ Arrianũ. SI verò dixerint (inquit diſputans contra Arrianos) in hoc pater filio maior eſſe docetur, quia illi ſoli ſacrificium immolatur. Reſp. Vt vanæ propoſitioni veſtræ abſque vlla ſubtilitate aut compoſitione verborum, à nobis competens & congruum reddatur reſponſum: Sicut patri, ità etiam filio, non ſolùm Chriſtianis temporib⁹, verumetiam à priſci temporis ſacerdotibus, multis varijsq; modis pbamus ſacrificium fuiſſe oblatum, Daniele prophe- Daniel. 3.

ta di-

ta dicēte: Nō eſt locus, inquiūt tres pueri, ad ſacrificādum nomini tuo, & inuenire miſericordiam, ſed in anima & ſpiritu humilitatis ſuſcipiamur, & ſicut in holocauſtomate arietū & taurorū, & multitudine agnorum pinguium, ità fiat ſacrificiū noſtrum in conſpectu tuo hodiè, vt placeat tibi. Et vt filium fuiſſe agnoſcas, cui hi tres pueri ſacrificium ſe faſſi ſunt obtuliſſe, ex ipſius regis ac tyranni, qui eos in fornacem ignis mitti prȩceperat, cōfeſsione addiſce, q ſe cum trib⁹ quartum in ipſo æſtuātis camini incēdio ſociatum ꝓdidit cōſpexiſſe. Nónne, inquit, tres viros miſimus in fornacem vinctos? Et dixerūt ei: Verè Rex. Et dixit: Eccè ego video quatuor viros ſolutos, & deambulantes in medio ignis, & corruptio nulla eſt in eis, & adſpectus quarti ſimilis eſt filio Dei. Idem Dei filius per prophetam loquitur, dicens: Ab ortu ſolis vſque ad occaſum ſacrificium offertur nomini meo, & oblatio munda: quia magnum eſt nomē meum in gentibus, dicit Dominus. Et Dauid in Pſalmis ait: In templo tuo Hieruſalem tibi offerunt reges munera. Et vt hæc de filio Dei ſe dixiſſe doceret, in alio Pſalmo loquitur, dicens: Reges Tharſis & inſulæ munera offerent, reges Arabum & Saba dona adducent, & adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gētes ſeruient ei. Et vt hȩc omnia ſuperiùs deſignata * à patre, filio Dei doceamus fuiſſe oblata, in natiuitate eiuſdem filij Dei, quæ ſecundùm carnem facta eſt, probamus fuiſſe completa, Euangelio comprobante: Quòd cùm natus eſſet Ieſus in Bethleem Iudæ, in diebus Herodis regis, eccè Magi ab Oriente venerūt Hieroſolymam, dicentes: Vbi eſt qui natus eſt rex Iudæorum? Et infrà: Et intrantes in domum, inuenerunt puerum & Mariam matrem eius: & ꝓcidentes, adorauerunt eum: & apertis theſauris ſuis, obtulerunt ei munera. Sacrificium itaq;, quod à Chriſtianis ſacris altaribus admouetur, non ſolùm DEO patri, ſed etiam filio communi deuotione offertur: quoniam nec patri ſine filio poteſt offerri, neque filio ſine patre ſanciri.

Pſal. 67.

Pſalm. 71.

for. * non Patri ſoli, ſed &

Matth. 2.

AB HVNERICO GEISERICI FILIO, INITIO REGNI PERMISSI SPIRITALES CONVENTVS.

Vict. Vticenſ. de perſecut. Vandal. lib. 2.

MORTVO igitur Geiſerico (inquit Victor Vticenſis) Hunericus maior filius patri ſuccedit. Qui primordio regni, vt habet ſubtilitas Barbarorum, cœpit mitiùs & moderatiùs agere, & maximè circa religiõem noſtram, vt etiam vbi anteà ſub rege Geiſerico præiudicatum fuerat, nè ſpiritales fierent conuētus, conuenticula concurrerent populorum.

EIVSDEM EDICTVM, QVO CATHOLICIS PERMITTEBAT MISSARVM ACTIONEM, DVMMODO IDEM ARRIANIS EPISCOPIS LICERET.

Vict. ibi.

IVSSIT vobis (inquit, eodem teſte, in Edicto ſuo Hunericus) Dominus dici, quia Imperator Zenon, & nobiliſsima Placidia, per Alexādrum virum illuſtrem ſcripſerūt, petētes vt Eccleſia Carthaginis, religiõis veſtrę ꝓprium epiſcopum habeat: hoc fieri p̃cepit, atq; eis reſcripſit, vel legatis ab eis directis dici iuſsit, vt ſicut petierūt, vobis epiſcopum quem voluëritis, ordinetis: eo ſub tenore, vt noſtrę religiõis Epiſcopi, q̃ in Cõſtātinopoli ſunt, & ꝑ alias ꝓuincias Oriētis, ex eiꝰ p̃cepto, Epiſcopi liberū arbitrium habeāt in Eccleſijs ſuis, quibus voluërint linguis populo tractare, & legem Chriſtianam colere, quemadmodùm vos hîc vel in alijs Eccleſijs quæ in ꝓuincijs Africanis cõſtitutę ſunt, liberum arbitrium habetis in Eccleſijs veſtris Miſsas agere vel tractare, & quæ legis veſtræ ſunt, quemadmodùm vultis facere.

NON MVLTO POST, EPISCOPORVM, CVM ALIIS NVMERO IIII. MILLIBVS, D.CCCC.LXVI IN EXILIVM ACTORVM, DIVINA MYSTERIA.

QVI-

QVIBVS (inquit idem) proſequar fluminibus lachrymarũ, quandò Epiſcopos, presbyteros, diaconos, & alia Eccleſiæ mẽbra, id eſt, quatuor millia, DCCCCLXVI. ad exiliũ eremi deſtinauit? in quibus erãt podagrici q̃plurimi, alij per ætatẽ annorũ à lumine tẽporali priuati. In quorũ erat numero B. Felix Abdiritanus Epiſcopus, habens iam in Epiſcopatu XLIIII. Ibid.

Congregantur vniuerſi in Siccenſem & Larenſem ciuitates, vt illuc occurrentes Mauri, ſibi traditos ad eremum perduxiſſent.

ILLIC clamantibus & dicẽtibus ingenti vociferatione, Chriſtiani ſumus, Catholici ſumus, Trinitatem Deum inuiolabilẽ cõfitemur: includuntur grauiori quidem, ſed adhuc latiori cuſtodia, vbì nobis copia dabatur & introire, & verbum admonitionis fratribus facere, & diuina myſteria celebrare.

IN ITINERE VOCES FIDELIVM AD MARTYRES, DIVINVM SACRIFICIVM DESIDERANTIVM.

QVANTAE (inquit idem) tunc multitudines de diuerſis regionibus & ciuitatibus, ad viſendos Dei martyres occurrerint populorũ, teſtantur viæ vel ſemitę: quę cum agmina venientiũ nequaquã caperent, vel vertices montiũ & valliũ, concurrẽs turba fidelium inæſtimabilis deſcendebat, cereos manibus geſtãtes: ſuosq́; infantulos veſtigijs martyrũ proijcientes, iſta voce clamabãt: Quibus nos miſeros relinq̃tis, dum pergitis ad coronas? qui hos baptizaturi ſunt paruulos fontibus aquæ perennis? qui nobis pœnitẽtiæ munus collaturi ſunt, & recõciliatiõis indulgẽtia obſtrictos peccatorũ vinculis ſoluturi? Quia vobis dictum eſt, Quęcũq; ſolueritis ſuper terrã, erunt ſoluta & in cælis. Qui nos ſolẽnibus orationibus ſepulturi ſunt morientes? à quibus diuini ſacrificij ritus exhibendus eſt conſuetus? vobiſcum & nos licebat pergere, ſi liceret, vt tali modo filios à patribus nulla neceſsitas ſepararet. Ibid. Matt. 18.

D. FELICIS II. PAPAE ROMANI XLIX. IN CONCILIO ROMANO STATVTA, DE ORATIONIS PVBLICAE VARIA COMMVNIONE.

Epiſcopi & Diaconi in Africa rebaptizati, pœnitentes, ab Oratione tam catechumenorum quàm fidelium excludantur.

Felix 2. pap. epiſt. Decr. c. 2.

QVOS (inquit Felix papa II. vulgò III.) Epiſcopos, presbyteros, & diaconos fuiſſe conſtiterit, vſq; ad exitûs ſui diem, in pœnitentia (ſi reſipiſcunt) iacere conueniet: nec orationi non modò fidelium, ſed nec catechumenorum omnimodis intereſſe, quibus communio laica tantùm in morte reddenda eſt.

Clerici, monachi, aut virgines Dei rebaptizati, biennio Oblationes offerre non permittantur, ſed ſocientur tantùm in oratione popularibus.

Felix papa ibid. c. 3.

TRIBVS (inquit) annis inter Audientes ſint: ſeptem autem annis ſubiaceât inter pœnitentes manibus ſacerdotum: duobus autẽ annis oblationes modis omnibus non ſinantur offerre, ſed tantũmodò * ſecularibus in oratione ſocientur.

* popularibus.

Pueris verò & puellis aliquandiù in pœnitentia conſtitutis, communio non denegetur.

Ibid. c. 4.

PVERIS autem, quibus (inquit) quòd adhuc impuberes ſint, à purirate vocabulũ eſt, ſeu clericis, ſiue laicis, aut etiã ſimilibus puellis, quibus ignorantia ſuffragatur ætatis, aliquandiù ſub manûs impoſitione detentis, reddenda communio eſt: nec eorum expectãda pœnitentia, quos excipit à coërcitione cenſura.

Catechumeni deniquè rebaptizati, poſt triennium primùm ad orationes Catechumenorum admittantur.

Ibid.

NEC Catechumenos noſtros, qui ſub tali profeſsione baptizati ſunt, * prætermittimus: quia non eſt cauſa diſsimilis (ſicut ijdem ſancti Canones ordinârũt) eius, qui quolibet modo Chriſtũ quem ſemèl confeſſus abiurauit, tribus annis inter audiẽtes ſint, & poſteà

* prætermimus.

cum

cum Catechumenis permittantur orare, per manûs impoſitionem communionis catholicæ gratiam percepturi.

SYNODI ROMANAE SVB HOC FELICE CONTRA PETRVM GNAPHEVM ANTIOCHENVM EPISCOPVM DECRETVM, VT NON ADIICIATVR HYMNO TRISHAGIO, QVI CRVCIFIXVS ES PRO NOBIS.

NAM quod (inquit Felix epiſtola ſua nomine Synodi ad Petrum Antiochenũ epiſcopũ) poſt illud, Sanctus immortalis, quod eſt Spirituſſanctus, tunc infers, Qui pro nobis crucifixus es, miſerere nobis, quaternitatéq́;, nõ Trinitaté, populo inſinuare videris. Nempe ſi ex humana traditione manâſſet hæc laus, nõ ità incautè crucé inſereres laudi, in qua filij appellatio, fortis ſcilicet, ponitur. Quoniá verò ab angelis nobis laus iſta ꝓfluxit, qui ante crucé dicebãt: Sanctus, ſanctus, ſanctus: ſicut reſpicere Iſaias meruit: poſt crucé verò cũ laude clamabãt, Sanctus Deus, ſanctus fortis, ſanctus ĩmortalis. Deniquè cùm terrẹmotu Cõſtantinopolis quateretur, populusq́; in cãpo oraret, infãtulus, toto populo ſpectãte cũ Proclo ciuitatis Epiſcopo, in cælũ per vnã horã raptꝰ eſt, ibiq́; huiuſmodi didicit hymnum. Rurſumq́; deſcẽdens, nunciauit, quę in æthere audierat: dicens de cęlo, quaſi de multitudine pſallentium, huiuſmodi laudes inſonuiſſe auribus ſuis, dictumq́; ſibi, vt eam laudationem populo indicaret. Quam vbi populi inceperant, ciuitatem receperunt, Deoq́ue per huiuſmodi laudem propicio facto, ab imminenti ira liberati ſunt. At tu quàm temerè, vt ſcripturas diuinas reliquas, ità & angelorum laudem peruertere præſumpſiſti. Felix papa & Syn. Roman. epiſt. ad Petrum Antioch. in Act. 5. Syn.

Ité epiſt. ad Zenoné Imperat. Poſt hęc aũt omnia impia, & blaſphemiæ ſuæ pręſumpta, & deprauationé triſagiæ deprecationis, cũ illis audire voluit. Qui crucifixus es pro nobis, multa incõueniẽtia effecit, multumq́; à nobis, & in Chriſto dilectis fratribus noſtris, In iiſd. act.

qui

qui in Oriente ſunt, & à venerabili Accio veſtrę regalis & à Deo amatæ ciuitatis Archiepiſcopo admonitus, conuerti noluit.

HVNERICI TYRANNI NOVAE PERSECVTIONIS PRAETEXTVS, QVOD CATHOLICI MISSAS CELEBRASSENT IN SORTIBVS ARRIANORVM.

Vict. Vticenſ. de perſec. Vād. vbi ſup.

COGITAT (inquit Victor Vticenſis) aduersùs Eccleſiam Dei, vt qui mēbra aliqua abſciderat, totū laniando perderet corpus. Nam die Aſſcenſionis Dñi, legatus Zenonis Imperatoris, regina pręſente, legendū in media Eccleſia Epiſcopo Eugenio dirigit prꝙceptū, quod etiam vniuerſæ Africę, veredis currētibus, deſtinauit: Rex Hunericus Vandalorum & Alanorū, vniuerſis Epiſcopis Omouſianis: Non ſemèl, ſed ſępiùs conſtat prohibitum, vt in ſortibus Vandalorum ſacerdotes veſtri conuentus minimè celebrarēt, nè ſua ſeductione animas ſubuerterēt Chriſtianas. Quam rem ſpernentes plurimi, reperti ſunt contra interdictū Miſſas in ſortibus Vandalorum egiſſe, aſſerentes ſe integram regulam Chriſtianæ fidei tenere. Et quia in prouincijs à Deo nobis conceſsis, ſcandalum eſſe nolumus &c.

QVOD poſtremum ſic intelligebāt Catholici, quaſi diceret: In prouincijs noſtris Catholicos eſſe nolumus.

Apud eundem Vict. initio l. 3.

HVNC ipſum aūt prętextum poſteà denuò allegat in Edicto ſuo Hunericus, quod anno 8. ſui regni iiſdem penè verbis repetijt.

VICTORIS CARTENNAE MAVRITANIAE EPISCOPI, IN LIBELLO FIDEI HVNERICO TRADITO, MENTIO ILLIVS, SANCTVS, SANCTVS, SANCTVS, IN MYSTERIIS TVNC VSITATI.

PER-

PERFECTAM (inquit Victor Cartennæ, libello fidei non Geiſerico, (vtì Gennadius) ſed Hunerico potiùs, vtì Victor aſſerit Vticenſis, tradito,) Trinitatem adorantes, & magnificantes, ſicut in myſterijs ore noſtro dicimus, ità conſcientia teneamus: Sanctus, ſanctus, ſanctus, Dominus Deus Sabaoth. Ter dicẽtes, ſanctus, vnam omnipotentiam confitemur, quia vna eſt religio, vna glorificatio Trinitatis. Apud eũdẽ ſub finem l. 2.

IN TIPASENSI CIVITATE, OB MYSTERIA PVBLICE CELEBRATA, IVSSV HVNERICI OMNIVM LINGVAE EXCISAE, QVI TAMEN LOQVI NON DESTITERVNT.

IN Tipaſenſi verò ciuitate (inquit idem Victor) quod geſtum eſt Mauritaniȩ maioris ciuitate, ad laudem Dei inſinuare feſtinemus. Dum ſuȩ ciuitati Arrianum, Epiſcopum ex Notario, Cyrilam, ad perdendas animas ordinatum vidiſſent: omnis ſimul ciuitas euectiõe nauali de ꝓximo cõfugit, relictis pauciſſimis, qui aditum nõ inuenerãt nauigãdi. Quos Arrianorum Epiſcopus primò blandimentis, poſteà minis compellere cœpit, vt eos faceret Arrianos. Sed fortes in Domino, nõ ſolùm ſuadẽtis inſaniã irriſerũt, verumetiam publicè myſteria diuina, in domo vna congregati, celebrare cœperũt. Quod ille cognoſcẽs, relationẽ occultè Carthaginem aduersùs eos direxit. Quæ cùm regi innotuiſſet, comitem quendam cũ iracũdia dirigẽs, ꝑcepit vt in medio foro cõgregata illuc omi ꝓuincia, linguas eis & manus dextras * radicibus abſcidiſſet. Quod cùm factum fuiſſet, ſpiritu ſancto præſtante, ità loquuti ſunt & loquuntur, quomodò anteà loquebantur. Idẽ ibid. lib. 3.

* radicitùs

FIT huius eiuſdem miraculi mentio, Theodorico & Venantio Conſſ. apud Marcellinum comitem. Marcell. Com. in Chron.

ITEM apud Iuſtinianum Imperatorem l.2.C.de Offic. prętoris Africæ.

DIVVS Gregorius deniquè idipſum narrat in Dialogis, libr. 3. ca. 32.

D. GELASII, L. PAPAE ROMANI HYMNI, ET SACRAMENTORVM ORATIONES, PRAEFATIONES'QVE AC DECRETA, CIRCA VENERANDA MYSTERIA.

Hymni, orationes, ac pręfationes, ab ipſo compoſitæ.

Auth. lib. Pontif. cap. 50.

FECIT (inquit liber Pontificalis) hymnos in modum B. Ambroſij Epiſcopi. Ac deindè fecit etiam & ſacramẽtorum præfationes & orationes cauto ſermone.

QVAE ijſdem verbis repetũtur à Sigeberto ad ann. 487. ac Radulpho Tungrenſi de Canon. obſeru. c. vlt.

Alcuin. de diuin. offic.

DE præfatione item communi ſic Alcuinus: Hanc (inquit) exhortatiõem quæ ſequitur, (nempe, Verè dignũ & iuſtum eſt &c.) Gelaſius compoſuiſſe dicitur.

Vualafr. de reb. eccleſ. c. 25.

VVALAFRIDVS verò Strabus de hymnis in hæc verba: Et de Gelaſio ſcribitur, quòd tractatus & hymnos, in morem B. Ambroſij compoſuerit.

Ibid. c. 22.

ITEM de Orationibus: Nam & Gelaſius (inquit) Papa, ità tam à ſe, quàm ab alijs compoſitas preces, dicitur ordinâſſe.

Berno Augienſ. cap. 1.

BERNO rursùm Augienſis de ijſdem: Orationes autem, (inquit) quas collectas dicimus, à diuerſis authoribus compoſitæ creduntur, à Gelaſio præſule Romano, & beato Gregorio papa. Vndè & in vita ipſius legimus: Sed & Gelaſianum codicem de Miſſarum ſolennijs, multa ſubtrahens, pauca conuertens, nonnulla ſuperadijciens, in vnius libelli volumine coarctauit. Quod vo-

volumen, Librum ſacramentorum prætitulauit.

CITAT autem verba Ioannis Diaconi, vitæ Diui Gregorij lib. cap.

QVI Berno etiam Gelaſiani Ordinis meminit: Vtiquè (inquit) ſecundùm conſuetudinem antiquam, Gradualia, ſicut nō ſolùm in noſtris libris habetur inſertum, ſed etiam vt in quodam ordine, ſecūdùm S. Gelaſij papę authoritatem, reperi prætitulatum. Ibdē, ca. 7.

ITEM Sigebertus: Gelaſius papa Collectas & præfationes compoſuit. Sigeb. ad ann. 685.

MARTINVS deniq; Polonus de his omnibus hęc habet: Hic fecit Orationes, Tractatꝰ, & hymnos, ſicut Ambroſius: & Præfationem Miſſę compoſuit, Verè dignū & iuſtum eſt, quotidiano vſui. Mart. Polon. ad ann. 493.

Presbyreris non liceat pręſente Epiſcopo, niſi iubeantur, actionem ſacram ſupplere, aut venerāda tractare myſteria.

NEC minùs etiam (inqt epiſtola ad Epiſcopos per Lucaniam, Brutium, & Siciliam) presbyteros, vltra modum ſuum tendere ꝓhibemus: Nō præſente quolibet antiſtite, niſi fortaſsè iubeantur, vel orationis, vel actionis ſacrę ſupplendę ſibi præſumāt eſſe licentiam: neq; ſub eius adſpectu, niſi iubeantur, aut ſedere præſumant, aut veneranda tractare myſteria. Gelaſ. papa. Epiſt. 1 cap. 8.

Diaconis quoq; neq; in presbyterio reſidere liceat, cùm diuina celebrantur, neq; ſacrum corpus Dn̄i pręrogādi, niſi abſentibus Epiſcopis & Presbyteris, ius habeant.

DIACONOS quoq; (inquit) propriam conſtituimus ſeruare menſuram. Nō in presbyterio reſidere, cùm diuina celebrātur, vel eccleſiaſticus habetur quicunq; tractatus. Sacri corporis ꝓrogationem, ſub cōſpectu Pontificis ſeu presbyteri, niſi his abſentibus, ius non habeant exercendi. Ibid. c. 9. & 10.

Dæmoniacis miniſteria ſacroſancta tractare non liceat.

VSQVE ADEÒ ſanè cōperimus (inquit) illicita quæq; prorum- Ibid. c. 21.

pere, vt dæmoniacis ſimilibusq́; paſsionibus irretitis, miniſteria ſacroſancta tractare tribuatur. Quibus ſi in hoc opere poſitis, aliquid propriæ neceſsitatis occurrat: quis de ſua fidelium ſalute confidet, vbi miniſtros ipſos curationis humanę tanta perſpexerit calamitate vexari? Atque ideò neceſſariò remouendi ſunt, nè quibuſlibet, pro quibus Chriſtus eſt mortuus, ſcandalum generetur infirmis. Poſtremò, ſi corpore ſauciatum fortaſsis aut debilem, nequaquàm ſancta cōtingere lex diuina permittit: quanto magìs doni cæleſtis diſpenſatores eſſe non conuenit, quod eſt deterius, mente perculſos?

Nouæ baſilicæ neq; conſecrentur ſine præcepto ſedis Apoſtolicæ, neq; in defunctorum incertorum nomine.

Ibid. c. 6. BASILICAS (inquit ad eoſdem Italię Epiſcopos) nouiter inſtitutas, non petitis ex more præceptionibus, dedicare non audeāt, nec ambiant ſibimet vindicare clericos poteſtatis alienæ.

Ibid. c. 27. ET iterùm: De locorum cōſecratione ſanctorum, quanuìs ſuperiùs ſtrictìm fuerit compræhenſum, nobis quoq; patefactum eſt, quòd abſq; pręcepto ſedis Apoſtolicæ, nōnulli factas Eccleſias vel oratoria ſacrare pręſumant: hoc ſumus tamē indicio deteſtabiliore permoti, ꝙ in quocunq; nomine defunctorum, & (quantùm dicitur) nec omninò fidelium, cōſtructiones ædificatas ſacris proceſſionibus audacter inſtituere memorantur.

Fœminæ ſacris altaribus miniſtrare non permittantur.

Ibid. c. 28. NIHILO minùs (inquit) impatienter audiuimus, tantum diuinarum rerum ſubiſſe deſpectum, vt fœminæ ſacris altaribus miniſtrare ferantur: & cuncta quæ nō niſi virorum famulatui deputata ſunt, ſexum, cui non competit, exhibere.

Hæretici Epiſcopi defuncti nomen, in Eccleſiaſtica recitatione aſſcribi non liceat.

Idē epi. 5. ad Anaſt. Imperat. Quo (inqt Epiſt. ad Anaſtaſiū Imp. de Acacio) in ſua perfidia & damna-

damnatione moriente,tam eius in Eccleſiaſtica recitatione nõ poteſt nomen aſſcribi,quàm externæ contagium non debet communicationis admitti.

EODEM pertinet, quod ex Epiſtola ad Dardanię Epiſcopos citat Gratianus: Qui(inquit) meruit ab Apoſtolica communione ſecludi,in hac eadem perſiſtens damnatione defunctus eſt,abſolutioné,quam ſuperſtes nõ quæſiuit, omninò nec meruit, nec mortuus iam poteſt impetrare.Siquidem ipſis Apoſtolis Chriſti voce delegatum eſt:Quę ligaueritis ſuper terram. Et reliqua. Cęterùm de eo qui in diuino iudicio eſt conſtitutus, nobis fas non eſt aliud decernere,pręter id,in quo eum dies ſupremus inuenit:atq; ideò, niſì eius nomine refutato,cæteriſq; conſortibus huius erroris,cum nullo prorsùs eorum participare debetis menſę Dominicæ puritaté, quam Maiores noſtri ſemper ab hæretica magnoperè ſeruauerunt pollutione diſcretam. Grat. 24. qu.2. Nec quiſquis. Matt. 18.

EPISCOPI SYPONTINI MISSAE IN MONTE GARGANO IN DEDICATIONE ECCLESIAE S. MICHAELIS ARCHANGELI.

ITERVM (inquiunt Ven. Beda & Ado Treuirenſis) Romano Pontifice(quem Gelaſium fuiſſe tradit Sigebertus)& Sypõtino Epiſcopo,de conſecratione loci ipſius quęrẽtibus,ac propterea triduanum ieiunium cum ciuibus ſuis celebrãtibus,nocte ieiunij ſuprema ſanctus Michael Epiſcopo Sypontino per viſionem appárens, monuit vt intrarent Eccleſiam quam ipſe dicauit, & Miſſas iuxta morem ibì agerent. Ven.Beda & Ado Treuir. in Martyrol. 3 Cal.Oct. Sigebert. in Chron. ad an.488.

MISSAS autem poſtridiè & deincèps ibì celebratas,indicat ipſa Dedicationis hiſtoria,ex qua verba prædicta conſtat deſumpta,inter Homilias Doctorum edita: Miſſarum itaq; celebratione conpleta,magno attoniti gaudio,quique redierũt in ſua.Epiſcopus autem delegato miniſtrorum, cantorum, ſacerdotumque officio, & Relatio Dedicat. Eccl. S. Michaelis

manſione conſtructa, omnem ibidèm quotidiè pſalmorum, hymnorum, Miſſarumq; curſum, cõgruo præcepit ordine celebrari.

GENNADII PRESBYTERI MASSYLIENSIS, DE EVCHARISTIAE OBLATIONE DOGMA.

Gennad. de eccl. dogm. c. 75.

IN Euchariſtia (inquit Gennadius confeſsione ſuæ fidei ad Gelaſium papam, quæ perperàm D. Auguſtino inſcribitur titulo de Eccleſiaſticis dogmatibus, quum illi hunc librum adſcribant, eodem titulo nominatìm Vualafridus Strabus de reb. eccl. c. 21. Algerus l.1. de corpor.& ſang. Domini c.21. ac B. Thomas ſuper 1. c. Matth. & Quotlib.11. art. 2. ipſe quoquè Sigebertus & Honorius in Catal. ſcript. priori titulo eundem citent) non debet pura aqua offerri, vt quidam ſobrietatis falluntur imagine, ſed vinum cum aqua mixtum: quia & vinum fuit in redemptionis noſtræ myſterio, cùm dixit, Non bibam amodò de hoc genimine vitis: & aqua mixtum, non quod poſt cœnam dabatur, ſed quod de latere eius lancea perfoſſo aqua cum ſanguine egreſſa, vinum de vera eius carnis vite cum aqua expreſſum oſtenditur.

ANASTASII II. ROMANI PAPAE LI. STATVTA DE ECCLESIAE MYSTERIIS.

Anaſt. 2. papa ad Anaſt. Auguſt. c. 8.

VNDE (inquit Anaſtaſius 2. papa) quum ſibi ſacerdotis nomẽ vindicauerit condemnatus, in ipſius verticem ſuperbiæ tumor inflictus eſt: quia non populus, qui in myſterijs donum ipſius ſitiebat, excluſus eſt: ſed anima ſola illa, quæ peccauerat, iuſto iudicio propriæ culpæ erat obnoxia.

Hæretici nomen in Eccleſia non recitetur,

Ibid. c. 1.

LEGATIONE (inquit idem) itaque fungimur, pro Chriſto, nec eos propter offenſionem vel ſcandalũ patiamini publicè nominari, quorum merita vel actus illum iudicem latére nõ poſſunt, in cuius iam ſunt iudicio conſtituti.

ET

ET rursùm: Precamur itaq; clementiam veſtram, vt ſpecialiter nomen taceatur Acacij, vt quod multis ex cauſis ſcandalum vel offendiculum eccleſiæ concitauit, ſpeciali appellatione taceatur. Ibid. c. 3.

EODEM pertinet & illud: Ideò ergò & ipſe Acacius, cuius nomen dicimus reticendum. Ibid. c. 8.

GVNTHAMVNDI IN AFRICA ECCLESIARVM RESTITVTIO.

GVNTHAMVNDVS (inquit) rex in Africa eccleſias Catholicorum à patruo ſuo Hunerico vel auo Geiſerico clauſas, aperuit, & omnes Dei ſacerdotes, petente Eugenio Carthaginienſi Epiſcopo, ab exilio reuocauit. Sigebert. Chron. ad an. 492.

SECVLI A CHRISTO INCARNATO SEXTI, SACRIFICII RITVS.

D. SYMMACHI PAPAE ROMANI LII. STATVTVM CIRCA SACRIFICIA.

Omni die Dominico & in Natalitijs martyrum, Hymnus, Gloria in excelſis, dicatur ante ſacrificium.

HIC (inquit liber Pontificalis) conſtituit, vt omni die Dominico, vel natalitijs martyrum, hymnus, Gloria in excelſis, diceretur. Lib. Pontif. c. 52.

QVOD ijſdem verbis repetit Alcuinus li. de diuinis offic. Amalarius de eccleſ. offic. c. 8. Berno Augienſis de Miſs. c. 2. & Martinus Polonus anno Domini 101.

ITEM Hrabanus Maurus: Teleſphorus (inquit) papa fertur conſtituiſſe, vt ante ſacrificium hymnus, Gloria in excelſis, Hrabā de inſtit. cler. l. 1. c. 32.

dicatur:

dicatur: quod tamen modò non ſemper agitur, ſed in diebus tantùm Dominicis,& in ſanctorum feſtiuitatibus, quod Symmachus papa ità fieri mandauit.

Vualafr. de reb. eccl.c.22. ET Vualafridus Strabus: Huic aſſertioni (inquit) videtur illud ſuffragari, quod legitur, Symmachum Romanorum præſulē conſtituiſſe, vt omni Dominica vel Natalitijs ſanctorum, Gloria in excelſis Deo, diceretur. Aut enim (ſicut prędiximus) illum hymnū Teleſphorus non appoſuit, aut ſi fecit, ſtatutum illius longo tempore imperfectum remanſit.

Sigeb in Chron. SIGEBERTVS etiā: Hic Symmachus (inquit) cōſtituit omni die Dominico vel Natalitijs martyrū, Gloria in excelſis Deo, ad Miſſas cantari, quem hymnum Teleſphorus ſeptimus à Petro Papa, nocte tantùm Natalis Domini ad Miſſas à ſe in ipſa nocte inſtitutas, cantari inſtituit,& in eo ad angelorū verba, quæ ſequuntur, adiecit.

Microl.de eccl.obſer. c.45. MICROLOGVS quoquè: Symmachus (inquit) papa conſtituit, vt in Dominicis diebus & natalitijs martyrum, hymnus Gloria in excelſis, dicatur: quod & nos obſeruamus in omni Dominica,& in feſtis nouem lectionum, excepto, infra Aduentum Domini,& à Septuageſima vſque ad Paſcha: in ijs tamen diebus natalitia Apoſtolorum & feſta S. Marię iuxta Romanam conſuetudinem, Gloria in excelſis, recipiunt.

SYNODI QVARTAE ROMANAE SVB SYMMACHO PAPA DECRETVM, DE MISSIS INSCIO EPISCOPO PER PRESBYTEROS NON CELEBRANDIS.

Syn. 4. Rom. ſub ſym. papa in fine. QVISQVIS verò (inquiūt Patres) clericorū, poſt hanc formā à nobis prolatā, quocunq; ſacrato Deo loco in Eccleſia Romana Miſſas celebrare pręſūpſerit, pręter conſcientiā papę Symmachi, dum viuit, ſtatutis canonicis velut ſchiſmatic⁹ percellatur.

LAV-

LAVRENTII MEDIOLANENSIS ET D. PETRI RAVENNATIS EPISCOPORVM MISSAE, ET IN IIS PAPAE MENTIO.

DEINDE (inquit Ennodius Diaconus de Synod. ſub Symmach. papa) poſt queſtionum torrentes, venerabilem Laurentium & Petrum epiſcopos, à communione papæ ſe ſuſpendiſſe replicatis:& quicquid prouidit cautio conuocatorum, ducitis ad crimẽ impetiti. Vllóne ergò tempore dum celebrarẽtur ab his ſacra Miſſarum, à nominis eius commemoratione ceſſatũ eſt? vnquàm pro deſiderijs veſtris ſine ritu catholico & canonico more, ſemiplenas nominatim antiſtites hoſtias obtulerunt? Ennod. diac. l. de dict. Syn.

EODEM pertinet illud ipſius Symmachi papę ad eũdem Laurentium: Benè venerandis initiandus altaribus, & in laica conuerſatione quod ſacrum eſſet, elegiſti. Sym. papa epiſt. 2.

ITEM quod de ſe ſcribit ipſe D. Petrus Chryſologus Rauẽnas: Omnibus quidẽ Eccleſijs venerationem me debere profiteor, & fideliſſimam ſeruitutẽ, ſed Cornelienſi Eccleſiæ inſeruire peculiariùs, ipſius nominis amore compellor. Cornelius nanq; memoriæ beatiſſimę vita clarus, cunctis virtutum titulis vbiquè fulgẽs, operum magnitudine notus vniuerſis, pater mihi fuit: ipſe me per Euangelium genuit, ipſe pius pijſſimè nutriuit, ipſe ſanctus ſancta inſtituit ſeruitute, ipſe Pontifex ſacris obtulit & conſecrauit altaribus: & ideò mihi clarum, colendum, mirabile Cornelij nomen. Pet. Chryſol. Serm. 165.

ILLVD etiam eiuſdem, interpretantis parabolam duorum filiorum: Hic eſt vitulus, qui in epulum noſtrum quotidiè ac iugiter immolatur. Idem ſerm. 5.

D. FVLGENTII RVSPENSIS BYZACENAE PROVINCIAE EPISCOPI DIVINA SOLENNIA.

Diuina ſacramenta ſolenniter celebrata in eius ordinatione.

Auth. vitę D. Fulgẽtij.

CELEBRATA ſunt eodem (inquit Author Vitæ ipſius) die diuina ſolenniter ſacramenta, & de manibus B. Fulgẽtij cõmunicans omnis populus, lętus abſceſsit.

Toti Trinitati offertur ſacrificium corporis & ſanguinis Chriſti.

Fulgent. l. 2. qu. 1. ad Monimũ.

AD quæſtionem Monimi de ſacrificio corporis & ſanguinis Chriſti, quod pleriq; ſoli Patri exiſtimant immolari, reſpõdens D. Fulgentius, poſtquàm deduxit ex veteri teſtamento, Altaria non ad aliud cõſtituta fuiſſe, niſì ad offerendum ſacrificiũ Deo, & ſacrificia Abrahæ, Iſaac, & Iacob, etiam filio fuiſſe oblata, ſic tandèm concludit: Eccè amicorum Dei ſacrificio, prorsùs Eccleſiæ catholicę cõcordat oblatio. Quæ ſic ſacrificat patri, vt ſimul omni ſacrificet Trinitati. Quoniam & ſancti patriarchę, ſacrificiũ quod filio iubebantur offerre, ſciebant ſe patri ſimul & filio, placitis obſequijs exhibere. Idcircò autem eis diuinitùs iubebatur, vt filio altare conſtruerent, non quia ſacrificandum non eſſet patri, ſed vt quod immolabatur à ſanctis, ſimul filio immolaretur & patri. Neque vt prę ponendus eſſet patri filius, ſed nè putaretur genitori genitus in aliquo poſtponendus.

Ibid.

ET paulopòſt, poſt allatum teſtimonium Prophetiæ Sophonię de ſacrificio, (vtì loquitur) quod nunc in Eccleſia geritur, nempe illud, Qui diſperſi ſunt, offerent mihi hoſtias in illa die, ſic infert: Eccè ille qui ſe expectandum in die reſurrectionis ſuę præcipit, ipſe ſibi hoſtias ab omnibus gẽtibus offerendas oſtendit, vt agnoſceretur ſacrificium illud eſſe acceptabile Deo, quod communiter patri & filio ſupplex offert fidelium puraque deuotio.

Idẽ ſerm. de Epiph.

EODEM pertinet illud eiuſdem de oblatione Magorũ: In oblatione thuris confunditur Arrianus, qui ſoli patri ſacrificium deberi contendit.

Ora-

Oratio quidem ad patrem dirigitur, ſed Conſummatio filij & ſpiritusſancti nomen complectitur.

SI qui verò (inquit) Catholici fideles, huius ſacramenti nunc vſq; videbantur ignari, deinceps ſcire debēt, omne cuiuslibet honorificentiæ & ſacrificij ſalutaris obſequium, & patri, & filio, & ſpiritui ſancto, hoc eſt, ſanctæ Trinitati, ab Eccleſia catholica pariter exhiberi, in cuius vtiquè vno nomine manifeſtū eſt, ſanctū quoq; baptiſma celebrari. Neque enim præiudicium filio vel ſancto ſpiritui comparatur, dum ad patris perſonam precatio ab offerēte dirigitur, cuius conſummatio, dum filij & ſpiritusſancti complectitur nomen, oſtendit nullum eſſe in Trinitate diſcrimen. Quia dum ad ſolius patris perſonam honoris ſermo dirigitur, benè credentis fide tota Trinitas honoratur. Et cùm ad patrem litantis deſtinatur intentio, ſacrificij munus omni Trinitati vno eodemq́ue offertur litantis officio. Nos itaq; dum Trinitati, quæ vnus & verus eſt Deus, vnum ſacrificium offerimus, vanis hæreticorum non moueamur obiectis. Idem loc. cit. ad Monimum.

Verba illa Canonis Græcorum, & quantùm appáret, tum etiam Afrorum, Mittas ſpiritum tuum ſanctum ſuper nos &c. quomodò intelligenda.

IAM nunc (inquit poſt hęc) etiam illa nobis eſt de ſpiritusſancti miſsione quæſtio reuoluenda, Cur ſcilicet, ſi omni Trinitati ſacrificium offertur, ad ſacrificandum oblationis noſtrę munus, ſancti ſpiritûs tamen miſsio poſtuletur. Quaſi verò (vt ità dicam) ipſe pater Deus, à quo ſpiritusſanctus procedit, ſacrificium ſibi oblatum ſanctificare non poſsit, aut ipſe filius ſanctificare nequeat ſacrificiū corporis ſui, quod offerimus nos, cùm corpus ſuum ipſe ſanctificauerit, quod obtulit, vt redimeret nos. Aut ità ſpiritusſanctus ad conſecrandum Eccleſiæ ſacrificium mittendus ſit, tanquàm pater aut filius ſacrificantibus deſit. Ibid. qu. 2.

ET poſt multa, primam ponit hanc propoſitionē. Quum ergò, ſicut Ibid.

ſicut diximus, tota Trinitas vnitate deitatis ſuæ naturaliter immẽſa infinitaque permaneat, & ſic localiter nuſquàm ſit, vt tamen nuſquàm deſit, atque ita ſit vbiquè tota, vt nec per partes creaturæ totius particulariter diuidi, nec vniuerſitate totius poßit creaturæ concludi, quotiès ſpiritus ſanctus ad conſecrandum ſacrificium à patre poſcitur. Prima eſt fidei ratio, primaque cunctis Chriſtianis ſalubriter retentanda cautela, vt ſancti ſpiritûs nullatenùs localis cogitetur aut exiſtimetur aduentus.

Ibid. DEINDE & alteram hanc: Quocircà, ſicut dicit Apoſtolus, ſpiritalibus ſpiritalia comparantes, vt in ſpiritu, qui vtiquè naturaliter Deus eſt, nihil corporale, nihil locale, nihil temporale, nihil mutabile cogitantes, conſiderare debemus, nomine ſpiritusſancti nonnunquàm dona ſpiritalis gratiæ nuncupari.

Ibid. POSTEA ità concludit: Quum ergò ſancti ſpiritûs ad ſacrificandum, totius Eccleſiæ ſacrificiũ poſtulatur aduentus, nihil aliud poſtulari mihi videtur, niſi vt per gratiam ſpiritalem, in corpore Chriſti (quod eſt Eccleſia) charitatis vnitas iugiter indiſrupta ſeruetur.

Ibid. AC paulopòſt idem repetens: Dum itaque (inquit) Eccleſia Spiritum ſanctum ſibi cælitùs poſtulat mitti, donum ſibi charitatis & vnanimitatis poſtulat à Deo conferri. Quandò autem congruentiùs, quàm ad conſecrandum ſacrificium corporis Chriſti, ſancta Eccleſia (quæ corpus eſt Chriſti) ſpiritusſancti depoſcat aduentum, quæ ipſum caput ſuum, ſecundùm carnem de ſpiritu ſancto nouerit natum?

Ibid. ET iterùm latiùs: Hæc itaque ſpiritalis ædificatio corporis
1. Petr. 2. Chriſti, quæ fit in charitate, cùm ſcilicet ſecundùm B. Petri ſermonem, lapides viui ædificantur in domum ſpiritalem, & ſacerdotium ſanctum, offerentes ſpiritales hoſtias, acceptabiles Deo per Ieſum Chriſtũ. Hæc, inquam, ædificatio ſpiritalis, nunquàm opportuniùs petiť, quàm cùm ab ipſo Chriſti corpore (quod eſt Eccleſia)

ſia) in ſacraměto panis & calicis ipſum Chriſti corp⁹ & ſanguis offertur. Calix enim quem bibimus, communicatio ſanguinis Chriſti eſt: & panis quem frangimus, participatio corporis Domini eſt. Quoniam vnus panis, vnum corpus multi ſumus, omnesq; de vno pane participamur. Et propterea petimus, vt ſcilicet ea gratia, qua factum eſt, vt Eccleſia Chriſti corpus fieret: eadem gratia fiat, vt omnia membra, charitatis manente compage, in vnitate corporis perſeuerent.

In iſto ſacrificio, gratiarum actio eſt, pro carne & ſanguine, à Chriſto oblato.

FIRMISSIMÈ tene, (inquit idem lib. de fide ad Petrum diaconum, qui D. Auguſtino perperàm adſcribitur, quum titulo Fulgentij citet̃ à Bertramo hęretico) & nullatenùs dubites, ipſum vnigenitum Deum, verbum carnem factum, ſe ꝓ nobis obtuliſſe ſacrificium, & hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis: cui cum patre & ſpiritu ſancto à Patriarchis, Prophetis, & ſacerdotibus tempore veteris teſtaměti animalia ſacrificabant̃: & cui nũc, id eſt, tempore noui teſtamenti, cum patre & ſpiritu ſancto, cum quibus illi eſt vna diuinitas, ſacrificium panis & vini, in fide & charitate, ſancta Eccleſia catholica per vniuerſum orbem terræ offerre non ceſſat. In illis enim carnalib⁹ victimis figuratio fuit carnis Chriſti, quam ꝓ peccatis noſtris ipſe ſine peccato fuerat oblaturus: & ſanguinis, quem erat effuſurus in remiſsionem peccatorum noſtrorum. In iſto aũt ſacrificio, gratiarum actio atq; commemoratio eſt carnis Chriſti, quam ꝓ nobis obtulit, & ſanguinis quem ꝓ nobis idem Deus effudit. De quo B. Paulus dicit in Actibus Apoſtolorum: Attědite vobis & vniuerſo gregi, in quo vos ſpiritusſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſiuit ſanguine ſuo. In illis ergò ſacrificijs quid nobis eſſet donandum, figuratè ſignificabatur. In hoc autem ſacrificio, quid nobis iam donatum ſit, euidenter oſtenditur. In illis ſacrificijs prænunciabatur filius Dei pro impijs occi-

Idem lib. de fide ad Petrum Diacon. cap. 19.

Acto. 20.

dendus: in hoc autem pro impijs annunciatur occiſus, teſtante
Rom. 5. Apoſtolo: quia Chriſtus, cùm adhuc infirmi eſſemus, ſecũdùm tẽpus, pro impijs mortuus eſt: & quia cùm inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem filij eius.

CONCILII AGATHENSIS CIRCA MISSARVM CELEBRATIONEM CANONES.

Digamis presbyteris, conſecrandi: diaconis, miniſtrandi officium adimatur.

Concil. Agath. cap. 1. PLACVIT (inquiunt D. Cæſarius Arelatẽſis, alijq́; eius ſynodi Patres) de digamis aut internuptarum maritis, quanquàm aliud patrum ſtatuta decreuerunt: vt qui hucuſq; ordinati ſunt, habita miſeratione, presbyteri vel diaconi nomen tantùm obtineãt: officium verò conſecrandi, presbyteri: & miniſtrandi, diacones non præſumant.

Altaria vnctione & ſacerdotali benedictione ſacranda.

Eiuſd. cap. 14. ALTARIA (inquiunt) placuit, nõ ſolùm vnctione Chriſmatis, ſed etiam ſacerdotali benedictione ſacrari.

Præter præcipuas feſtiuitates, in Oratorijs Miſſas celebrare liceat.

Ibid. c. 21. SI quis etiam (inquiũt) extra parochias, in quibus legitimus eſt ordinariusq́; conuentus, oratorium in agro habere voluërit, reliquis feſtiuitatibus, vt ibì Miſſas teneat propter fatigationem familiæ, iuſta ordinatione permittimus: Paſcha verò, Natali Domini, Epiphania Dñi, Aſſcenſione Dñi, Pentecoſte, & Natali S. Ioannis Baptiſtæ, & ſi qui maximi dies in feſtiuitatibus habẽtur, nõ niſì in ciuitatibus, aut in parochijs teneãt. Clerici verò, ſi qui in feſtiuitatibus, quas ſuprà diximus, in oratorijs (niſì iubente aut permittẽte Epiſcopo) Miſſas facere aut tenere voluërint, à communione pellantur.

Poſt Antiphonas Collectæ in Miſsis recitentur.

ET quia conuenit(inquiunt)ordinẽ Eccleſię ab om̃ibus æqualiter cuſtodiri, ſtudendum eſt,ſicut vbiq; fit, vt poſt Antiphonas collectiones per ordinem ab Epiſcopis vel presbyteris dicantur, & hymni matutini vel veſpertini decantentur diebus omnibus:& in cõcluſione matutinarum,vel veſpertinarum & Miſſarum,poſt hymnos,capitella de pſalmis dicãtur, & plebs collecta oratiõe ad veſperam, ab Epiſcopo cum benedictione mittatur. Ibid.c.30.

Miſſas die Dominico ante benedictionem ſacerdotis, nemo egredi præſumat.

MISSAS (inquiunt) die Dominico ſecularibus totas audire: Ibi. c. 47. ſpeciali ordine præcipimus, ità vt ante benedictionem ſacerdotis, egredi populus nõ p̃ſumat. Quod ſi fecerint,ab Epiſcopo publicè confundantur.

Si qui laicorum, Solennitatibus Paſchæ, Natalis Domini,aut Pentecoſtes nõ interfuerint,triennio excõmunicẽtur.

VT ciues(inquiũt)qui ſuperiorum ſolẽnitatum,id eſt,Paſchę ac Ibid.c.63. natalis Dñi,vel Pentecoſtes feſtiuitatibus, cum Epiſcopis intereſſe neglexerint,(quum in ciuitatibus,communionis vel benedictionis accipiendę cauſa poſitos ſe nôſſe debeãt) triennio à communione priuentur Eccleſiæ.

Eadem plectantur pœna negligẽtes clerici, ac presbyteri & diaconi,ſi per tres hebdomadas abfuerint.

SI qs(inquiũt)in clero cõſtitutus,ab Eccleſia ſua diebus ſolẽnibus defuerit,id eſt,Natiuitate Dñi,Epiphania,Paſcha, vel Pẽtecoſte,dum potiùs*ſingulari lucro*ſtudeat,q̃ ſeruitio Dei parére:cõuenit,vt triẽnio à cõmunione ſuſpendatur. Similiter diaconus,vel presbyter,ſi per tres hebdomadas ab Eccleſia ſua defuerit,huic damnationi ſuccumbat. Ibi. c.64. *ſecularibus lucris ſtudet,

Vaſa Dñica contingere miniſtris inſacratis nõ liceat.

QVONIAM(inquiunt)nõ oportet inſacratos miniſtros licẽtiam habere,in ſecretariũ(quod Gręci Diaconion appellãt)ingredi, & cõtingere vaſa Dñica, Ibi.c. 66.

D. CAE-

DIVI CAESARII ARELATENSIS EPISCOPI, DE DIVINIS MYSTERIIS MISSARVM ADMONITIO.

Donèc compleantur diuina myſteria, nemo egrediatur, niſì neceſsitas aut infirmitas vrgeat.

Cæſar. Arel. hō. 5. de Diuin. myſt. ROGO vos (inquit D. Cęſarius Arelatẽſis homilia, quam huius argumenti integram conſcripſit, perperàm adſcriptam D. Auguſtino in eius Milleloquio) fratres chariſsimi, & paterna pietate commoneo, vt quotiès aut in die Dominico, aut alijs maioribus feſtiuitatibus Miſſæ fiunt, nullus de Eccleſia diſcedat, donèc diuina myſteria compleantur.

ET poſt aliquot paginas: Vndè iterùm atq; iterùm rogo, pariter & cõteſtor, vt omni die Dominico, & pręcipuè in maiorib⁹ feſtiuitatibus, donèc diuina myſteria compleãtur, nullus de Eccleſia abſcedat: niſì fortè, (de quib⁹ ſuprà diximus) quos aut grauis infirmitas, aut publica neceſsitas ſtare diutiùs non permittit.

Sacras itaque lectiones audîſſe non ſufficiat.

Ibidèm. ET quanuìs (inquit) multi ſint, de quorum fide & deuotione gaudeamus: ſunt tamen plures minùs de ſalute ſuæ animæ cogitantes, qui lectis diuinis lectionibus, ſtatìm de Eccleſia foràs exeunt: cùm tamen etiam dum ipſæ lectiones leguntur, aliqui ex illis ità ocioſis & ſecularibus fabulis occupentur, vt eas nec ipſi audiant, nec alios audire permittant. Iſti tales minùs à nobis culparentur, ſi ad Eccleſiam non venirent: quia ibì probantur ampliùs Dominum lædere, vbì peccatorum potuerant indulgentiam promereri. Vndè rogo vos fratres, vt humilitatis noſtræ ſuggeſtionem non ſolùm patienter, ſed etiam libenter accipiatis.

Miſſæ fiunt conſecratione corporis & ſanguinis Domini, & non alibì quàm in domo Dei.

Si enim (inquit) diligenter attẽditis, cognoſcetis, quia tunc non fiunt Miſſę, quando diuinę lectiones in Eccleſia recitantur, ſed quandò munera offeruntur, & corpus vel ſanguis Domini conſecratur. Nam lectiones ſiue propheticas, ſiue Apoſtolicas, ſiue Euangelicas, etiam in domibus veſtris vel ipſi legere, aut alios legentes audire poteſtis. Conſecrationem verò corporis & ſanguinis Chriſti, non alibì nisì in domo dei audire vel videre poteritis. Ibidem.

Quarè, non niſi poſt orationem dominicam & ſacerdotis benedictionem egredi liceat.

Ideò qui vult (inquit) Miſſas ad integrum cum lucro ſuę animæ celebrare, vſquequò oratio Dominica dicatur, & benedictio populo detur, humiliato corpore & compuncto corde ſe debet in Eccleſia continere. Ibidem.

Fruſtrà alioquì dicitur: Surſum corda, ſi nemo eſt qui reſpondeat.

Quum enim (inquit) maxima pars populi, immò quod peius eſt, penè omnes recitatis lectionibus exeunt de Eccleſia, cui dicturus ſacerdos, Surſum corda? Nunquìd reſpondere poſſunt: quando deorsùm in plateis & corpore ſimul & corde diſcedunt? Ibidem.

Neque ſimul concini poterit: Sanctus, ſanctus, ſanctus, aut oratio dominica. Ibidem.

Vel qualiter (inquit) cum tremore ſimul & gaudio clamabunt: Sanctus, ſanctus, ſanctus, benedictus qui venit in nomine Domini? Aut quandò oratio Dominica dicitur, quis eſt qui humiliter vel veraciter clamet, Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris?

Sacerdote orante, aut Diacone clamante, flectamus genua, procumbant omnes. Idem hom. 10 de genu flecti.

Rogo vos & admoneo (inquit, latè hoc argumẽtum tractãs) fratres chariſsimi, vt quociescunq; iuxta altarium à clericis oratur, aut oratio diacono clamante indicitur, non ſolùm corda, ſed etiam corpora fideliter inclinetis. Nam dum frequenter ſic-

ut oportet, & diligenter attendo diacono clamante, flectamus genua, maximam partem populi, velut columnas, ✻ erectos ſtare conſpicio: quod Chriſtianis, dum in Eccleſia oratur, omninò nec licet, nec expedit. Non enim propter nos, ſed propter vos, diaconus clamat.

Fiat idipſum, clamante diacono· Humiliate vos ✻ ad benedictionem.

✻ ad Dei

Ibidem. Et illud ſimiliter (inquit) admoneo, fratres chariſsimi, quotiès diaconus clamauerit, vt vos ad ✻ benedictionem inclinare debeatis, & corpora & capita fideliter inclinetis: quia benedictio nobis, licèt per hominem, non tamen ab homine datur: nec attendatis ſi fortè negligens eſt, qui exhibet. Sed Dominum reſpicite qui tranſmittit. Benedictio enim quæ vobis datur, ros & pluuia cæleſtis eſſe cognoſcitur.

D. REMIGII RHEMENSIS ARCHIEPISCOPI SACRIFICIA.

Hincmarus initio vitæ S. Remigij. Pertinet huc inter alia, quod de vaſe ſacrato, verſibus ab illo inſcripto, ſcribit in vita eius Hincmarus Rhemenſis Epiſcopus: Sed & in verſibus metricis ab ipſo compoſitis, & iuſsione illius à quodam vaſe ab eo conſecrato ſculptis, ità legimus.

Hauriat hinc populus vitam de ſanguine ſacro,
Iniecto, æternus quem fudit vulnere Chriſtus.
Remigius reddit Domino ſua vota ſacerdos.

Forſan legendum: Remedius, conſtat ex præcedentib. verbis Hincmari. Quod vas vſque ad noſtra tempora perdurauit, donec fuſum in redemptionem datum eſt Chriſtianorum, vt à miniſtris diaboli Nortmannis redimeret precium argentei calicis, quos de poteſtate tenebrarũ redemerat effuſus ſanguis calicis, Chriſti videlicet paſsionis.

CONCILII ILERDENSIS IN HISPANIA DE MINISTRIS ALTARIS DECRETVM.

Cõcil. Iler. c. 1. De his clericis (inquiunt Patres) qui in obſeſsionis neceſsitate poſiti fuerint, id ſtatutum eſt, vt qui altario miniſtrant, &

Chriſti

Chriſti corpus & ſanguinem tradunt, vel vaſa ſacro officio deputata contrectant, ab omni humano ſanguine, etiam hoſtili, ſe abſtineant. Quòd ſi in hoc inciderint, duobus annis tam officio, quàm communione corporis domini priuentur.

CONCILII VALENTINI HISPANIAE CANONES CIRCA MISSAE SACRIFICIVM.

In Miſſa poſt Apoſtolum, ante munerum illationem legatur †Euangelium.

Inter (cætera inquiunt Patres) hoc eſſe cenſuimus obſeruandum, vt ſacroſancta Euangelia ante munerum illationé in Miſſa catechumenorum, in ordine lectionum poſt Apoſtolum legantur, quatenùs ſalutaria præcepta Domini noſtri Ieſu Chriſti, vel ſermones ſacerdotis, non ſolum fideles, ſed etiam catechumeni ac pœnitentes, & omnes, qui è diuerſo ſunt, audire licitũ habeant. Sic enim pontificum prædicatione audita, nonnullos attractos ad fidem euidenter ſcimus. Concil. Valent. c. 1.

Poſt oblatum in commendatione eius ſacrificium, ſtatim Epiſcopus ſepeliatur.

Epiſcopus (inquiunt) qui poſt mortem fratris ad ſepeliendũ eum ſolet inuitatus occurrere, infirmum magis, & adhuc in corpore poſitum, admonitus viſitare non differat, vt aut de releuatione conſacerdotis ampliùs gaudeat, aut certe de ordinatione domûs ſuæ fratrem admoneat, eiuſq́; probabilem voluntatem in effectum tranſmittat, ac recedentem à ſeculo, poſt oblatum in eius commendatione ſacrificium Deo, mox ſepulturæ tradat diligentiſsimè, & ſuperiùs conſtituta canonicè non differat adimplere. Ibidẽ. c. 4.

D. HORMISDAE PAPAE ROMANI LIII. DECRETA CIRCA ALTARIS MINISTERIVM.

In Eccleſia etiam conſecrata abſque Epiſcopi permiſſu altare non erigatur.

ſanctificatum vel permiſſum, vt ſit diſcretio inter ſacrum & non ſacrum. nec dedicationem fingat, niſi ſit*. Quod ſi fecerit, degradetur, ſi clericus eſt: ſi verò laicus, anatemathizetur.

Deponatur qui non ordinatus, ſacrum miniſterium vſurpa-uerit.

Beatus Hormiſda (inquit Micrologus) à ſancto Petro quinquageſimus tertius, capitulo tertio, illum deponit, quicunque non ordinatus, officium ordinati vſurpauerit, quod vtique non ex conſecratione, nec ex Eccleſiaſtica conſuetudine vſquam promeruit.

Microl. de eccl. obſer. c.8.

CONCILII EPAVNENSIS SVB SIGISMVNDO BVRGVNDIONVM REGE, CIRCA DIVINI OFFICII CELEBRATIONEM CANONES.

Ordinem Metropolitani, in diuinis officijs ſequantur cæteri.

Epaun. Cõcil. c. 27.

Ad celebrandũ (inquiunt DD. Auitus Viennẽſis, ac Gregorius Lingonenſis cæteriq; eius ſynodi Patres) diuina officia, ordinem, quem metropolitani tenent, prouinciales obſeruare debebunt.

Altaria niſi lapidea non conſecrentur.

Ibidẽ. c. 26.

Altaria (inquiunt) niſi lapidea infuſione Chriſmatis non ſacrentur.

Ibidẽ. c. 25.

Sanctorum reliquiæ in oratorijs villaribus non ponantur.

Sanctorum (inquiunt) reliquiæ in oratorijs villaribus non ponantur, niſi forſan clericos cuiuſcũq; parochiæ vicinos eſſe contingat, qui ſacris cineribus pſallendi frequentia famulentur.

D. ALCIMI AVITI VIEN. EPISC. HOSTIAE CHRISTI CORPORIS OBLATIO.

Alcim. Auit. Car. ſacror. l. 5. de tranſ. maris rubri.

Ergo (inquit) agnoſce tuum in nobis rex Chriſte cruorem,
Atq; tuos educ AEgypti carcere ſeruas,
Et quocunq; loco ſanctus mactaberis agnus,
Inq; cibos ſanctum porrexerit hoſtia corpus
Chriſte tuum, non attingat tua dextera vindex.

Prҿter-

Præterea veterem exutos formamq́; virumq́;,
In vitæ nouitate tuum fac ſumere corpus,
Et ſacrum æterni calicis potare cruorem.

Eodem pertinet illud eiuſdem:

Dum ſacrum populo victum, candentia manna
Ferrent, & cæli frugem terrena viderent, Ibidē non multopoſt.
Myſtica quæ longè prædiceret ante figura,
Virgineo ex vtero, purum ſine ſemine, Chriſti
Edendum, nobiſq́; aliquando corpus edendum:
Quas caperet, paſcendus homo, de ſede ſuperna
Illabente Deo, ſanctis altaribus eſcas.

CONCILII TARRACONENSIS CANONES DE DIEI DOMINICI SOLENNIBVS.

Nullus (inquiunt Patres) Epiſcoporum aut presbiterorum, vel clericorum, die dominico propoſitum cuiuſcunque cauſæ negocium audeat iudicare, niſi hoc tantum, vt Deo ſtatuta ſolennia peragant. Tarracon. Con. c. 4.

Et iterum: Ea ſcilicet conditione ſeruata, vt omnis clerus die ſabbati ad veſperam ſit paratus, quô faciliùs die dominico ſolēnitas cum omnium præſentia celebretur: ità tamen, vt omnibus diebus veſperas & matutinas celebrent, quia deſiſtente clero, quod eſt peſsimum, comperimus in Baſilicis nec luminaria miniſtrari. Eiuſd. c. 7.

AVRELIANENSIS CONCILII. II. DE MISSARVM CELEBRATIONE CANONES.

Solennia Paſcæ, Natalis Domini, vel quadrageſimæ, nemo in villa celebret.

Vt nulli (inquiunt eius Synodi Patres, inter quos D. Gildardus Rotomagenſis Epiſcopus) ciuium, Paſchæ, Natalis Domini, vel quadrageſimæ ſolēnia in villa liceat celebrare, niſi quem infirmitas probabitur tenuiſſe. Aureli. Cōcil. c. 27.

Ante completam miſſam & benedictionem ſacerdotis, nemo egrediatur.

Eiuſ.c. 28. Quum ad celebrandas (inquiunt) Miſſas in Dei nomine conuenitur, populus non antè diſcedat, quàm Miſſę ſolennitas compleatur: & vbi Epiſcopus non fuerit, benedictionem accipiat ſacerdotis.

Die Dominico, niſi infirmus, Eccleſiæ non deſit Epiſcopus.

Eiuſ.c. 33. Epiſcopus (inquiunt) ſi infirmitate non fuerit impeditus, Eccleſiæ cui proximus fuerit, die Dominico deeſſe non debet.

CONCILII GERVNDENSIS, DE MISSAE ORDINE CANONES.

Vnum ordinem miſſæ omnis Tarraconenſis prouincia obſeruet.

Gerund. Cõcil.c.1. Vt inſtitutio Miſſarum, (inquit Ioannes Tarraconenſis alijque eius concilij Patres) ſicut in Metropolitana Eccleſia agitur, ità in dei nomine in omni Tarraconenſi prouincia tam ipſius Miſſæ ordo, quàm pſallendo vel miniſtrando, conſuetudo ſeruetur.

Secunda litanea, à Cal. Nouemb. in Sabbati veſpere Miſſa facta finiatur.

Eiuſd. c. 2. Item ſecunda Litanea (inquiunt) facienda eſt Kalend. Nouemb. ea tamen conditione ſeruata, vt ſi ijſdem diebus Dominica interceſſerit, in alia hebdomada, ſecundum prioris abſtinentiæ obſeruantiam, à quinta feria incipiatur, & in ſabbati veſpere Miſſa facta finiatur, quibus tamen diebus à carnibus & vino decreuimus abſtinendum.

CONCILII CAESARAVGVSTANI DE CONVENTIBVS ECCLESIAE ET EVCHARISTIA CANONES.

Quadrageſimæ tempore Eccleſijs ſuis interſint fideles, neq; in villis conuentus agant.

Cõcil. Cæſarauguſt. can. 2. Nec Quadrageſimæ (inquiunt Patres) diebus ab Eccleſijs fideles deſint. Et ad alienas villas agendorum conuentuum cauſa non conueniant.

Eucha-

Euchariſtia accepta, conſumatur in Eccleſia.

Euchariſtiæ (inquiunt) gratiam ſi quis probatur acceptam non conſumpſiſſe in Eccleſia, anathema ſit in perpetuum. Ab vniuerſis Epiſcopis dictum eſt: Placet. Eiuſ. c 3.

D. IOANNIS PAPAE LIIII. ROMANI SACRIFICIA.

Ideoque (inquit Epiſtola ad Zachariam archiepiſcopum) tanta vrgente neceſsitate, ſummopore veſtra Apoſtolicaq; authoritate, & reliquos Epiſcopos oportet reprimere infeſtos, releuare oppreſſos, vt abſq; graui (Domino auxiliãte) difficultate, ipſi gratanter omni tempore ſacrificare mereamur illæſi. Ioan papa 1. epiſt. 1.

IN ECCLESIA D. BENEDICTI, MISSARVM SOLENNIA PRO DEFVNCTO.

Quumq; (inquit D. Gregorius papa vitam D. Benedicti deſcribens) in eadem Eccleſia Miſſarum ſolennia celebrarentur, atq; ex more Diaconus clamaret, Si quis non communicat, det locum: nutrix earum, quæ pro eis oblationem Domino offerre conſueuerat, eas de ſepulchris ſuis progredi & exire videbat. Quod dum ſæpiùs cerneret, quia ad vocem diaconi clamantis exibant foràs, atq; intra Eccleſiam permanere non poterant, ad memoriam reduxit, quæ vir Dei illis adhuc viuentibus mandauit. Eas quippe ſe cõmunione priuare dixerat, niſi mores ſuos & verba corrigerent. Tunc ſeruo Dei cum graui mœrore indicatum eſt: qui manu ſua protinus oblationẽ dedit, dicens: Ite, & hanc oblationem pro eis offerri Domino facite, & vlteriùs excommunicatæ non erunt. Quæ dum oblatio pro eis fuiſſet immolata, & à diacono iuxta morem clamatum eſt, vt non communicantes, ab Eccleſia exirent, illæ exire ab Eccleſia vlterius viſæ non ſunt. Qua ex re indubitãter patuit, quia dum inter eos, qui communione priuati ſunt, minimè recederent, communionẽ à Domino per ſeruum Domini recepiſſent. Gregor. papa 1 epiſt. E. l. 2. Dial. c. 23.

FELICIS III, VVLGO IIII. ROMANI PAPAE LV. DE MISSARVM CELEBRATIONE DECRETA.

Miſſarum celebratio, niſi in locis Domino ſacratis abſq; neceſsitate non fiat.

Felix papa 3. epiſt. 1.

De Eccleſiarum (inquit Felix papa 3. ad vniuerſos Epiſcopos ſcribẽs) conſecratione, & de Miſſarũ celebrationibus, nõ alicubì quã in ſacratis Domino locis, abſq; magna neceſsitate fieri debere liquet omnibus, quibus ſunt nota noui ac veteris teſtamenti præcepta. Tabernaculũ verò Moſen Domino præcipiẽte feciſſe, & ſacrâſſe cũ menſa & altari eius, & cæteris vaſis vtenſilibus ad diuinum cultum explendũ legimus, & nõ ſolum diuinis præceptis ac precibus, ea ſacrâſſe, ſed etiam ſancti olei vnctione, Domino iubente, perliniſse nouimus.

Non niſi etiam in altaribus, cum veſtibus ac vaſis ſacratis.

Ibidẽ paulo poſt.

Qualiter autem (inquit) hæc facta ſint, & quomodò ipſa ſacra non alij, quàm ſacerdotes ſacra vnctione delibuti, Duoque cum veſtibus ſanctis ſacrati, & leuitæ tractabant ferebant, erigebant, & deponebant, in ipſis inſtitutionibus, quæ (Domino iubente) per Moſen conſcriptæ ſunt, in lege Domini reperitur.

Ibidẽ poſt multa.

Et latiùs: Iudæi ergò loca, in quibus Domino ſacrificabant, diuinis ſupplicationibus conſecrabant, nec habebant ſupplicationibus conſecrata, nec in alijs quam in Deo dicatis locis munera Domino offerebant. Si enim Iudæi, qui vmbræ legis deſeruiebant, hæc faciebant: multò magìs, quibus veritas patefacta eſt, & gratia & veritas per Ieſum Chriſtum data eſt, templa Domino ædificare, & (prout meliùs poſſumus) ornare, eaque diuinis precibus, & ſanctis vnctionibus ſuis cum altaribus & vaſis, veſtibus quoque & reliquis ad diuinum cultum explendum vtenſilibus, deuotè & ſolenniter ſacrare, & non in alijs locis, quàm in Domino ſacratis ab Epiſcopis, & non à chorepiſcopis, qui ſępè prohibiti ſunt, niſi (vt prędictum eſt) ſumma exigente neceſsitate, Miſſas celebrare, nec ſacrificia offerre Domino debemus.

In

In ſumma verò neceſsitate, non in domibus, ſed in tabernaculis & altaribus, ab Epiſcopis ſacratis, ſacrificia offerantur.

Ibid. conſequenter.

Et hoc ſi ſumma (inquit) neceſsitas agere compulerit, non in domibus, quia in ſacris canonibus ſacrificia in domibus offerri prohibita ſunt: ſed in tabernaculis, diuinis precibus à pontificibus dicatis, & in mēſis Domino ſacratis, & ſacra vnctione à pontificibus delibutis, pro ſumma (vt præfixum eſt) neceſsitate, & non pro libito cuiuſquam & pigritia agatur.

Ibid.

Alioquin ſatius, Miſſam non cantari aut audiri, quàm in alijs locis.

Satius ergò eſt (inquit) Miſſam, non cantare, aut non audire, quàm in illis locis, vbi fieri non oportet: niſi (vt ſæpè dictum eſt) pro ſumma contingat neceſsitate, quoniam neceſsitas non habet legem. Vndè ſcriptum eſt: Vide nè offeras holocauſta tua in omni loco, quem videris, ſed in loco quem elegerit Dominus Deus tuus. Deut. 12.

Ibid. deinceps.

Sic enim id non licet, ſicut nec ſacerdotibus non licet offerre.

Et ſicut (inquit) non alij, quàm ſacrati Domino ſacerdotes, debent Miſſas cantare, nec ſacrificia ſuper altare offerre: ſic nec in alijs, quàm in præfatis Domino ſacratis locis, Miſſas cantare, aut ſacrificia offerre licebit.

* Sueſsionenſis

D. MEDARDI * SVESSONIENSIS EPIS. POST MORTEM MIRACVLVM, HOC TEMPORE, INTER MISSARVM SOLENNIA.

Greg. Turon. de glor. confeſs. c. 95.

Factum eſt autem (inquit Gregorius. Turonenſis) dum Miſſæ celebrarentur, vt reſolutis neruorum arentibus ligaturis, gratias confeſſori referens, & ad ſanctum altare accedens, gratiam benedictionis acceperit incolumis.

BONIFACII II. PAPAE ROMANI LVI. CIRCA MISSAM DECRETVM.

Mart. Polon. ad an. 531.

Hic (inquit Martinus Polonus) conſtituit (ſeu potius conſtitutum innouauit) vt clerici ſint à laicis ſeparati in celebratione Miſſarum.

EVLALII CARTHAGINENSIS EPIS. DE NOMINIBVS EXCOMMVNICATORVM AD ALTARIA NON RECITANDIS CONSENSVS.

Eulal. Carth. epiſcop. in exemplari prec. cum.

Promittens (inquit) Epiſtola ad Bonifacium II. Papam) ſequeſtratos à communione Eccleſiæ catholicæ, non conſentientes ſedi Apoſtolicæ, & eorum nomina inter ſacra non eſſe recitanda myſteria.

CONCILII TOLETANI II. CANON DE CLERICIS EXTRANEARVM CONSORTIO FRVENTIBVS.

Concil. Tolet. 2. c. 3.

Sanè deinceps (inquit Iuſtus Vrgellitanus, alijque eius concilij patres) poſt datam hanc admonitionem, quiſquis earum conſortio frui voluerit, nouerit ſe non ſolum à clericatus officio retrahi vel Eccleſiæ foribus expelli, ſed etiam omnium catholicorum, clericorum vel laicorum communione priuari, nulla prorſus vel colloquij conſolatione relicta, quatenus male conſuetudinis abraſa rubigo, in poſteris radicis ſuæ veneno ſerpere non poſsit.

Anathema poſt mortem non aliud eſſe, quàm eraſionem è ſacris Dyptichis, in quibus nomina catholicorum defunctorum, continebantur, tractauimus Adnot noſtris in D. Cyprianum epiſt. 66 ad ſinoritanos.

SYNODI ROMANAE, IN DIOSCORVM SCHISMATICVM ANATHEMA POST MORTEM.

Iuſtin. Imperat. ſub finem fid. ad Ioan. pap.

Super hæc omnia (inquit Iuſtinianus Imperator) quis ignorat ea, quæ noſtris temporibus in Eccleſia antiquioris Romæ contra Dioſcorum acta ſunt? Qui quum nihil in fidem peccâſſet, tamen propter ſolum eccleſiaſticum ordinem, poſt mortem ab eadem ſancta Eccleſia Romana anathematizatus eſt.

IOAN-

IOANNIS II. ROMANI LVII. PAPAE, SVPPLICATIONES PRO SALVTE REGNANTIVM.

Precor (inquit ad illum ſcribens Magnus Aurelius Caſsiodorus Senator) vt viuaciùs oretis pro ſalute regnantium. Caſsiodorus ſenator variarum lib. 11. epiſt. ad Ioan. pap.

Ac paulo pòſt: Nihil ergò timemus, talibus Patronis Apoſtolis, ſi oratio non deſiſtat Antiſtitis.

Et ſub finem Epiſtolæ: Diuinitas ſupplicationibus veſtris tribuat, quibus ſuperna gratia probetur indulta.

MAGNI AVRELII CASSIODORI SENATORIS POSTEA MONACHI ET ABBATS APVD RAVENNAM VIVARIENSIS SACRAMENTORVM CELEBRATIO.

Cui enim poteſt (inquit Caſsiodorus, tractans illud, Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech) veraciter & euidenter aptari, niſi Domino ſaluatori, qui corpus & ſanguinem ſuum in panis ac vini erogatione ſalubriter conſecrauit, ſicut ipſe in Euangelio dicit: Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam æternam? Sed in iſta carne ac ſanguine nil cruentum, nil corruptibile mens humana concipiat: nè ſicut dicit Apoſtolus: Qui enim corpus Domini indignè manducat, iudicium ſibi manducat: ſed viuificatricem ſubſtantiam atque ſalutarem, & ipſius verbi propriam factam, per quam peccatorũ remiſsio, & æternæ vitæ dona præſtantur. Quem ordinem per myſticam ſimilitudinem Melchiſedech iuſtiſsimus rex inſtituit, quandò Domino panis & vini fructus obtulit. Conſtat enim pecudum victimas periſſe, quæ fuerunt ordinis Aaron: & Melchiſedech manere potius inſtitutum, quod toto orbe in ſacramentorum erogatione celebratur.

Caſsiodor. in Pſalm. 109.

Ioan. 6.

1. Cor. 11.

D. AGAPITI PAPAE LVIII. ROMANI CONSTANTINOPOLI MISSARVM SOLENNIA.

Gregorius Dialog.l.1. c.3.

Poſt nõ multũ verò tẽporis (inquit Gregorius papa 1.) exigẽte cauſa Gothorum, vir quoq; beatiſsimus * Agapitus huius ſanctæ Romanæ Eccleſiæ pontifex: cui, Deo diſpenſante, deſeruio, ad Iuſtinianum principem acceſsit. Cui adhuc pergenti, quadam die in Græciarum iam partibus curandus oblatus eſt mutus & claudus, qui neque vlla verba edere, neque ex terra vnquàm ſurgere valebat. Cumque hunc propinqui illius flentes obtuliſſent, vir Domini ſolicitò requiſiuit an curationis illius haberẽt fidem. Cui dum in virtute Dei ex authoritate Petri fixam ſalutis illius ſpem habere ſe dicerent: protinùs venerandus vir orationi incubuit, & Miſſarum ſolennia exorſus, ſacrificium in conſpectu Dei omnipotentis immolauit. Quo peracto, ab altari exiens, claudi manum tenuit, atque aſsiſtente & aſpiciente populo eum mox à terra in proprijs greſsibus erexit. Cumque ei Dominicum corpus in os mitteret, illa diu muta ad loquendum lingua, ſoluta eſt. Mirati omnes, flere præ gaudio cœperunt: eorumque mentes ilicò metus & reuerentia inuaſit: cum videlicet cernerent quid * Agapitus facere in virtute Domini ex adiutorio Petri potuiſſet.

D. SILVERII LIX. PAPAE ROMANI DE COMMVNIONE IN SOLENNITATIBVS DECRETVM.

Iuo Decret part.2.c. 29.

Singulis diebus Dominicis (inquit Decret. ſuorum c.3. iuxta quod à D. Iuone citatur) in Quadrageſima, præter hos qui excommunicati ſunt, & præter illos qui in publica pœnitentia ſunt, ſacramenta corporis & ſanguinis Chriſti ſumenda ſunt: & in cœna Domini: in vigilia Paſchæ, & in die reſurrectionis Domini, & in Pentecoſte: & in Natali Domini penitùs ab omnibus communicandum eſt.

VVITE-

VVITEGIS GOTHORVM IN ITALIA REGIS, IN LOCA SACRA GRASSATIO.

Gothi verò duce VVitege, (inquit Paulus diaconus) vrbem obſidentes, vniuerſa per circuitum direptionibus & incendijs abſumunt, Quoſcunque Romanos reperiunt, gladio extinguunt, cuncta loca ſacra denudantes, ipſis etiam venerabilium martyrum tumulis manus impias inferunt, continuè vrbem impugnant. Paul. diacon. hiſt. l. 16.

VIGILII ROMANI PAPAE LX. MISSARVM SOLENNIA.

Non omittenda coniunctio, & in illo: Gloria Patri & filio & ſpiritui ſancto.

Illud autem nouelli (inquit ſcribens Eutherio ſiuè Elentherio Epiſcopo) eſſe iudicamus erroris, quòd cum in fine Pſalmorum ab omnibus catholicis ex more dicatur, Gloria Patri, & filio, & ſpiritui ſancto: aliqui, ſicut indicas, ſubducta vna ſyllaba coniunctiua, perfectum conantur minuere vocabulum Trinitatis, dicendo: Gloria patri, & filio ſpiritui ſancto. Vigil. papæ epiſt. 1. c. 1.

In nouarum fabricarum erectione celebranda Miſſarum ſolennia.

De fabrica verò (inquit) cuiuſlibet Eccleſiæ, ſi diruta fuerit inſtauranda, & ſi in eo loco conſecrationis ſolennitas debeat iterari, in quo ſanctuaria non fuerint, nihil iudicamus officere, ſi per eam minimè aqua exorcizata benedicta iactetur: quia conſecrationem cuiuſlibet Eccl. in qua ſpiritusſancti ara non ponitur, celebritatem tantum ſcimus eſſe Miſſarum. Et ideò ſi qua ſanctorum baſilica à fundamentis fuerit innouata, ſine aliqua dubitatione, cùm in ea celebrata fuerit Miſſarum ſolennitas, totius ſanctificatio conſecrationis implebitur. Si verò ſanctuaria, quæ habebat, ablata ſunt, rurſus earum repoſitione, & Miſſarum ſolennitate, reuerentiam ſanctificationis accipiet. Ibid. c. 4.

Ordo precum ſiue Canon, in ſolennitate Miſſæ ſemper idem ſeruandus.

Ibid. c. 5.

Ordinem quoque precum (inquit) in celebritate Miſſarũ nullo nos tempore, nulla feſtiuitate ſignificamus habere * diuiſum, ſed ſemper eodem tenore, oblata Deo munera conſecrare.

* diuerſum.

In feſtiuitatibus interim Paſchæ, Aſſcenſionis, Pentecoſtes, Epiphaniæ, & ſanctorum ſolennibus, adiectis aliquot capitulis, per cętera ordo conſuetus ſeruetur.

Ibid.

Quotiès vero (inquit) Paſchalis, aut Aſſcenſionis Domini, vel Pentecoſtes & Epiphaniæ, Sanctorumque Dei fuerit agenda feſtiuitas, ſingula capitula diebus apta coniungimus, quibus commemorationem ſanctæ ſolennitatis, aut eorum faciamus, quorum natalitia celebramus: cætera verò ordine conſueto proſequimur.

Canonicæ precis ex Apoſtolica traditione contextus, à Vigilio papa tranſmiſſus.

Ibid.

Quapropter & ipſius (inquit) precis textum direximus ſubtèr adiectum quem (Deo propicio) ex Apoſtolica traditione ſuſcepimus. Et vt charitas tua cognoſcat quibus locis aliqua feſtiuitatibus apta connectes, paſchalis diei preces ſimiliter adiecimus.

PRIMASII VTICENSIS IN APHRICA IVSTINOPOLIM EPISCOPI SACRIFICIA.

Eccleſiæ ſacrificia.

Primaſ. lib. 2. in Apocal. c. 8.

Et accepit (inquit Primaſius, explicans illud Apocalypſis, accepit angelus thuribulum, & impleuit illud ex igne anæ, & miſit in terram) Dominus corpus, id eſt, Eccleſiam, & perficiendo patris voluntatem, impleuit illum ex igne anæ, id eſt, ex poteſtate ſoluendi atque ligandi, quæ conſiſtit in ſacrificijs & propitiatione Dei. Hinc etiam dicitur: Qui facit angelos ſuos ſpiritus,

ritus, & miniſtros ſuos ignem ardentem. In his enim accepit Eccleſia omnem poteſtatem in cælo & in terra: Domini Dei ſacrificium perficit, offerente Domino ſe principaliter.

Eodem pertinet illud, vbi locum Danielis interpretatur: In medio hebdomadis, hoſtiā dicit ſacrificiūque deficere, quod in Eccleſia ſolenniter immolatur: antichriſti ſcilicet tunc ſemita præualente. Idē in c. 11.

Ad altare mortuorum memoria.

Neque enim (inquit) piorum animæ mortuorum ſeparantur ab Eccleſia, quæ nunc etiam eſt regnum Chriſti: Aloquin nec ad altare Dei fieret eorum memoria, in communicatione corporis Chriſti. Ibi. in c. 19

IVNILII APHRI EPISCOPI, DE SACERDOTVM VESTIBVS, AC CORPORE ET SANGVINE DOMINI TESTIMONIVM.

Typis (inquit) accidunt quædam ante legem, vt Abel à fratre occiſus, Chriſti paſsionem præfigurabat, & Noë arca Eccleſiam & cætera ſimilia. Quædam vero ſub lege: vt ipſius Moyſi mors & Ieſu gloria. Quædam ſub gratia, vt Baptizatorum indumenta, & ſacerdotum veſtes, & Dominici corporis participatio, & ſimilia alia. Iunil. de part. diuin. leg. l. 2. c. 18.

CONCILII AVRELIANENSIS II. QVOD PERPERAM III. INSCRIBITVR CANONES, DE MISSARVM CELEBRITATE.

Concilium hoc prius contigiſſe illo quod ſequitur, patet tum ex anno conſulis Paulini, tum ex Ioanne le Maijes, qui alterum illud ſub Honorato, poſterius facit iſto concilio, cui Albinus Andegauenſis interfuit. Item ex quibuſdam exemplaribus, qui hic legunt: Anno Vigeſimo Childeberti regis.

Miſſarum celebritas hora tertia inchoëtur.

Concil. Aurel. 3.c.14. De miſſarum (inquiunt Lupus Lugdunenſis, Albinus Andeganenſis, D. Gregorius Lingonenſis, cæteriq́ue patres) celebritate in præcipuis duntaxàt ſolennitatibus, id obſeruari debebit, vt hora tertia Miſſarum celebratio in Dei nomine inchoëtur, quo facilius intra horas competentes, ipſo officio expedito ſacerdotes poſsint ad veſpertina officia, id eſt, in veſpertino tẽpore conuenire, quia ſacerdotem veſpertinis officijs ab Eccleſia, talibus præcipuè diebus, nec decet deeſſe, nec conuenit.

A Miſſarum celebritate ceſſet, qui in diœceſi aliena altaria conſecrauerit.

Eiuſd.can. 15. Epiſcopus (inquiunt) in diœceſes alienas, ad alienos clericos ordinandos, vel conſecranda altaria, irruere non debet. Quod ſi fecerit, remotis his, quos ordinauerit, altaris tamen conſecratione manente, tranſgreſſor canonum, anno à Miſſarum celebritate ceſſabit.

Ante Dominicam orationem, & benedictionem Epiſcopi ſi adſit, à Miſsis nemo diſcedat.

Eiuſd.c. 28 De Miſsis (inquiunt) nullus laicorum antè diſcedat, quàm Dominica dicatur oratio. Et ſi Epiſcopus præſens fuerit, eius benedictio expectetur.

Sacrificia nemo cum armis ſpectet.

Ibid. Sacrificia verò (inquiunt) matutina, Miſſarum, ſiue veſpertina, ne quis, cum armis pertinentibus ad bellorum vſum, ſpectet, Quod qui fecerit, in ſacerdotis poteſtate conſiſtat, qualiter eius diſtrictione debeat caſtigari.

CONCILII AVRELIANENSIS III. QVOD PERPERAM II. INSCRIBITVR, CANON, DE OBLATIONIBVS DEFVNCTORVM.

Concil. Aurel. 2.c. 15. Oblationes (inquiunt Honoratus Bituricenſis alijq́ue Patres) defunctorum, qui in aliquo crimine fuerint interempti, recipi debere cenſemus, ſi tamen non ipſi ſibi mortem probentur proprijs manibus intuliſſe.

ARA-

ARATORIS ROMANI SVBDIACONI, DE DIACONORVM SACRO MINISTERIO TESTIMONIVM.

Iura miniſterij (inquit) ſacris altaribus apti, Arat. hiſto. Act. Apo. l. 1.
In ſeptem ſecuêre viros, quos vndiq; lectos
Leuitas vocitare placet: quam ſplendida cœpit
Eccleſiæ fulgere manus, quæ pocula vitæ
Miſceat, & latices cum ſanguine porrigat agni.
Huic numero delatus honor, ſublimia ſecum
Sacramenta gerit, per quæ nunc longiùs ire
Non patitur menſura viæ, nè plura locutus,
Inueniar dixiſſe minùs. Sit cura miniſtris,
Officium librare ſuum, quo laudis amictu
Hunc deceat lucere chorum, quem myſticus ordo
Conſecrat in numero, cui dant cæleſtia formam.

ARVERNENSIS CONCILII CIRCA OFFICIVM SACRI MYSTERII CANONES.

Nè pallis altaris defunctorum, etiam ſacerdotum corpora, inuoluantur.

Obſeruandum (inquiunt Honoratus Bituricenſis, qui ſuprà & alij aliquot Patres) ne pallis vel miniſterijs diuinis, defunctorum corpuſcula obuoluantur. Cõ. Aruer. l. c.

Item paulò pòſt: De opertorio Dominici corporis, ſeu palla altaris, nunquàm ſacerdotis corpus, dum ad tumulum euehitur, obtegatur: quia ſacro velamine vſibus ſuis reddito, dum honorantur corpora, altaria polluuntur.

Neque verò miniſteria diuina, ad nuptiarum ornatum præſtentur.

Nec ad nuptiarum ornatum miniſteria diuina pręſtentur, nè, dum improborum contactu, pompaque ſecularis luxuriæ polluuntur, ad officium ſacri myſterij videantur indigna. Eiuſd. c. 5. Eiuſd. c. 7.

Diuina myſteria in feſtiuitatibus diuinis in Oratorio non celebrentur.

Si quis (inquiunt) ex presbiteris, aut diaconis, qui neq; in ci-
Eiuſd. c. 14. uitate, neq; in Parochijs Canonicus eſſe dinoſcitur, ſed in villu-
lis habitans, in Oratorio ſancto deſeruiens, celebret diuina my
ſteria: feſtiuitates præcipuas, Domini Natale, Paſcha, Penteco-
ſten, & ſi quæ principales ſunt feſtiuitates reliquæ, nullatenùs
alibi, niſi cum Epiſcopo ſuo in ciuitate teneat. Quicunq; ſunt
etiam ciues natu maiores, pari modo in vrbibus ad Pontifices
ſuos in prædictis feſtiuitatibus veniant. Quòd ſi qui improba
temeritate contempſerint, & eiſdem feſtiuitatibus adeſſe deſpi
ciunt, communione pellantur.

SIMPLICII PRESBITERI, IVSSV D. MAVRI ABBATIS, SACRIFICIVM PRO DEFVNCTIS ANDEGAVI CELEBRATVM.

Fauſt. Monach. in vita D. Mauri.

Manè autem primo (inquit Fauſtus Monachus in vita D. Mau
ri) Simplicium presbiterum adſciſcens: vt ſacrificium noſtræ
redemptionis pro eadem Deo anima offerret, imperauit.

CHILDEBERTI REGIS, POST HISPANIAS OCCVPATAS, VASORVM SACRORVM DONATIO.

Sanè in theſauris (inquit Aimonius monachus) quos Childe-
Aimonius de geſtis Franc. l. 2. bertus auexit ab Hiſpanijs, reperta ſunt Eccleſiaſtici vtenſi-
lia miniſterij, ex vaſis quos dicunt fuiſſe Salomonis, ſexa-
ginta precioſiſsimi calices, quindecim patinæ, viginti capſæ
Euangeliorum. Quæ omnia cùm ſolido fabricata eſſent au-
ro, gemmiſque ornata opere incluſorio, rex tamen, integer,
ab eorum cupiditate, (vt erat largiſsimus) cuncta diuerſis præ-
buit Eccleſijs.

CONCILII AVRELIANENSIS IIII. DE VINI AQVA MIXTI OBLATIONE CANON.

Vt nullus (inquiunt Patres) in oblatione ſacri calicis, niſi
Concil. Aurel. 4. c. 3. quod ex fructu vineæ ſperatur, aqua mixtum offerre præſumat:
quia ſacrilegium iudicatur, aliud offerri, quàm quod in man-
datis ſacratiſsimis ſaluator inſtituit.

PE-

PELAGII I. PAPAE ROMANI. LXI. STATVTVM, DE MEMORIA PONTIFICIS INTER SACRA MYSTERIA.

Vndè conſtat (inquit Albinus Flaccus Alcuinus) ab vniuerſi orbis communione ſeparatos eſſe, Sicut B. Pelagius docet, qui qualibet diſſenſione inter ſacra myſteria Apoſtolici Pontificis memoriam ſecundùm conſuetudinem non frequentant. Albin. de diuin. offi.

CONCILII AVRELIANENSIS V. CANON, DE MISSARVM CELEBRATIONE OB CAVSAM INTERDICTA.

Vt in ciuitate (inquiunt, Sacerdos Lugdunenſis, alij que Patres) vbi Pontifex iure humanę conditionis obierit, nullus Epiſcopus ante ſubſtitutionem deputati per ordinem ſucceſſoris, aut in ciuitate, aut per parochias ordinare clericos, aut altaria audeat conſecrare, vel quicquam de rebus Eccleſiæ præter humanitatem præſumat auferre. Quod ſi quiſquam temerario auſu ſtatuta tranſcenderit, conuentus ab inſtituto Pontifice, verecundiæ ſuæ conſulens, ſine dilatione ablata reſtituat. Si verò ſuæ voluntatis arbitrio, vel quorumcunq; precibus, actus, quamcunq; perſonam promouere, aut contra interdictum nè præſumpſerit, anno integro Miſſas facere non præſumat. Concil. Aurel. 5. c. 8.

TVRONENSIS CONCILII II. SVB IOANNE III. PAPA ROMANO LXII. CELEBRATAE CIRCA MISSAS CANONES.

Corpus Domini in Altari quomodo componendum.

Vt corpus Domini (inquiunt Patres) in Altari, non in imaginario ordine, ſed ſub crucis titulo componatur. Turō. cōc. 2. c. 3.

Vt ad Miſſas ſeparati ſint laici à clericis.

Vt laici (inquiunt) ſecus altare, quo ſancta myſteria celebrātur inter clericos tam ad vigilias, quàm ad Miſſas, ſtare penitùs non præſumāt: ſed pars illa, quæ à cancellis versùs altare diuiditur, choris tantùm pſallentiū, pateat clericorū. Ad orandū verò & communicandum laicis & fœminis, ſicut mos eſt, pateant ſancta ſanctorum. Eiuſd. c. 4.

Error eorum non toleretur, qui in feſto Cathedræ D. Petri poſt miſſas, victimas mortuis offerunt.

Eiuſd. c. 23. Sunt etiam (inquiunt) qui in feſtiuitate Cathedræ Domini Petri & Apoſtoli, *cibos mortuis offerũt, & poſt Miſſas redeuntes ad domos proprias, ad gentilium reuertũtur errores, & poſt corpus Domini, ſacratas dæmoni eſcas accipiunt. Conteſtamur illam ſolicitudinem tam paſtores quàm preſbyteros gerere, vt quemcunque in hac fatuitate perſiſtere viderint, vel neſcio ad quas petras, aut arbores, aut ad fontes deſignata loca gentilium perpetrare, quæ ad Eccleſiæ rationem non pertinent, eos ab Eccleſiæ ſancta authoritate repellant, nec participare ſancto altario permittant, qui gentilium obſeruationes cuſtodiunt.

*victimas

CONCILII LVGDVNENSIS. I. CANON, DE LITANIIS NOVI MENSIS.

Cõcil. Lugdu. I. c. 6. Placuit etiam (inquiunt Philippus viennẽſis, D. Nicetius Lugdunenſis & cæteri Patres) vniuerſis fratribus, vt in prima hebdomada noui menſis, hoc eſt, ante diem Dominicam, quæ prima in ipſo menſe illuxerit, litaniæ, ſicut ante aſſcenſionem Domini ſancti patres fieri decreuerunt, deinceps ab omnibus Eccleſijs ſeu parochijs celebrentur.

CATONIS PRESBYTERI ARVERNENSIS MISSAE PRO DEFVNCTIS.

Gregorius Turõ. hiſt. Franc. l. 4. c. 31. Tunc & Cato presbiter (inquit D. Gregor. Turon.) mortuus eſt. nam cum de hac lue multi fugiſſent, ille tamen populum ſepeliens, & Miſſas dicens, viritìm, nunquàm ab eo loco diſceſsit.

SVB BENEDICTO PAPA ROMANO LXIII.

CONCILII MATISCONENSIS. I. CANONES DE MISSAE SACRIFICIIS.

Miſſas Archiepiſcopus ſine pallio non celebret.

Matiſconẽſis Concil. c. 6. Archiepiſcopus (inquiunt Priſeus Lugdunenſis & cæteri Patres) ſine pallio, Miſſas dicere non præſumat.

Sacrificia per Aduentum Quadrageſimali ordine ſeruentur.

Vt à feria ſancti Martini vſque ad Natalem Domini, ſecunda quarta & ſexta ſabbati ieiunetur, & ſacrificia Quadrageſimali debeant ordine celebrari. Eiuſd. c. 9.

GREGORII TVRONENSIS, EPISCOPI MISSARVM SOLENNIA ET EVLOGIAE.

Nobis autem (inquit) Miſſas celebrantibus, in ſanctam Baſilicam, aperta reperiens oſtia, ingreſſus eſt. Poſt Miſſas autem petijt, vt ei eulogos dare deberemus. Erat autem tunc nobiſcum Ragnemodus Pariſaicæ ſedis Epiſcopus, qui ſancto Germano ſucceſſerat. Quod cum refutaremus, ipſe clamare cœpit & dicere, quòd non rectè eum à communione ſine fratrum conniuentia ſuſpenderemus. Illo autem hæc dicente, cum conſenſu fratris qui pręſens erat, conteſtata cauſa canonica, eulogias à nobis accepit. Gre. Turō. hiſt. Franc. l. 5. c. 14.

Eodem pertinet illud eiuſdem. Intereà iam medio prandij peracto, iubet rex, vt diaconum noſtrum, qui ante diem ad Miſſas pſalmum reſponſorium dixerat, canere iuberem. Ibidem, l. 8. c. 3.

PELAGII II. PAPAE ROMANI LXIIII. IN SYNODO DECRETVM, DE MISSAE PRAEFATIONIBVS.

Superuenêre (inquit Pelagius papa epiſt. ſua & Synodi, ad Epiſcopos Germaniæ & Galliæ) literæ veſtræ, & vt magnæ eſſent authoritatis, etiam viuæ voces præceſſerunt, rogãtes, vt ordinem Præfationum, quem ſancta Romana Eccleſia hactenùs haberet, noſtris literis vobis remanderemus. Tunc de veſtra voluntate & ſtudio bono, multum gauiſi ſumus, & ſacrum ordinẽ Romanorum, ſacraq; conſtituta noſtrorũ anteceſſorũ ſolerter relegentes, inuenimus has nouẽ præfationes in ſacro Catalogo tantummodò recipiendas, quas longa retrò veritas in Romana Eccleſia hactenùs ſeruauit: Vnam in albis Paſchalibus, aliam de Aſcenſione Domini, tertiam de Pentecoſte, quartam de Natali Domini, quintam de Apparitione Domini, ſextã de Apoſtolis, Pelag. papa 2. ad Epiſcopos Germaniæ & Galliæ.

ſeptimam de ſancta Trinitate, octauam de cruce, nonam de ieiunio & quadrageſima tantummodo dicendã. Has prefationes tenet & cuſtodit ſancta Romana Eccleſia. Has tenendas vobis mandamus.

Gratiã. de cõſecr. d. ſt. 1. c. inuenimus. Burch. decret l. 3. c. 69. Sigeb. ad annũ Domini 581.

Quod quidem Decretũ à Gratiano Gelaſio papę adſcribitur, & alicubì Pelagio 2. verũ D. Burchar. nominatìm huic attribuit. Sigebertus item in hæc verba: Hic decreuit, quotidianã ſacramentorum præfationem ad Miſſas, nouem tantummodò præfationibus ſecundum antiquum Romanorum ordinem eſſe cõmutandam, ſcilicet in Natali Domini, in Apparitione, in Paſcha, in Aſſcenſione, in Pentecoſte, de ſancta Trinitate, de Apoſtolis, de ſancta cruce, de ieiunio Quadrageſimali.

CONCILII LVGDVNENSIS II. DE SOLENNITATIBVS ECCLESIAE CANON.

Cõcil. Lugdu. 2. c. 5.

Nullus (inquiũt Priſcus Lugdunẽſis alijq; Patres) Epiſcoporũ Natalẽ Domini aut Paſcha alibì, niſi ad Eccleſiã ſuam præter infirmitatis incurſum, aut ordinem regum, celebrare præſumat.

CONCILII VALENTINI GALLIAE II. DECRETVM DE DONIS QVAE AD MINISTERIVM ALTARIVM INſERVNTVR.

Cõcil. Valent. 2. Act.

Synodus ſancta (inquiunt Sapandus Arelatenſis, Priſcus Lugdunenſis, alijq; patres) decreuit, vt ſi quid Baſilicæ S. Marcelli, vel S. Symphoriam, vel quibuſcunque locis, vel deſeruientibus Deo per quaſcunq; authoritates aut ſcripturarum epiſtolas præfatus dominus rex, vel ſuprà nuncupata iugalis ſua, filiæq; eorũ ſiue in miniſterio altariorũ, ſiue in quibuſcunq; ſpeciebus, quæ ad diuinum cultum pertinere noſcuntur, contuliſſe vel adhuc conferre voluerint, neq; ab Epiſcopis locorum, neq; poteſtas regia quocunq; tẽpore ſucceſſura, de eorum voluntate quicquam minorâre aut auferre præſumat.

CONCILII MATISCONENSIS II. CANONES DE SACRIFICIIS.

Per Octauam Paſchatis omnes quotidianis interſint ſacrificijs.

Paſcha

Paſcha (inquiunt Priſcus Lugdunenſis & alij qui ſuprà.) noſtrum, in quo ſummus ſacerdos & Pontifex, pro noſtris delictis, nullam habens obnoxiationem peccati, immolatus eſt, debemus omnes feſtiuiſsime colere, & ſedulæ obſeruationis ſynceritate in omnibus venerari, vt illis ſanctiſſ. ſex diebus, nullus ſeruile opus audeat facere: ſed omnes ſimul coadunati, hymnis Paſchalibus indulgentes, perſeuerationis noſtræ præſentiam quotidianis ſacrificijs oſtendamus, laudantes creatorem ac regeneratorem noſtrum veſpere & meridie. Cōcil. Maſcō. 2. c. 2.

Dominicis diebus omnes panem & vinum ad altare offerant.

Reſidentibus (inquiunt) nobis in ſancto concilio, cognouimus quoſdam Chriſtianos, relicto fratrū cœtu, à mandato Dei aliquibus locis deuiâſſe, ità vt nullus eorum legitimo obſecundationis, parere velit officio deitatis, dum ſacris altaribus illam admouent hoſtiam: propterea decernimus, vt omnibus Dominicis diebus altaris oblatio ab omnibus viris & mulieribus offeratur tam panis quàm vini, vt per has immolationes & peccatorum ſuorum faſcibus careant, & cum Abel vel cæteris iuſtè offerentibus, promereantur eſſe conſortes. Ibidē c. 4.

A ieiunis Miſſæ celebrentur.

Item decernimus, (inquiunt) vt nullus presbiter confertus cibo, aut crapulatus vino, ſacrificia contrectare, aut Miſſas priuatis feſtiſq; diebus concelebrare præſumat. Iniuſtum eſt enim, vt ſpiritali alimento, corporale pręponatur: ſed ſi quis hoc attēdere curauerit, dignitatē amittat honoris. Iam enim de tali cauſa & in Concilijs Aphricanis definitū eſt. Quam definitionē noſtro quoq; dignam duximus ſociare decreto, & ad locum, vt ſacramenta altaris non niſi à ieiunis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuerſario, quo cœna Domini celebratur. Ibidē c. 6. for. adlocare.

Reliquiæ ſacramentorum ab innocentibus ieiunis ſumantur.

Quæcunq; reliquiæ ſacrificiorū poſt peractam Miſſam in ſacrario ſuperſederint, quarta vel ſexta feria innocētes, ab illo, cuius Ibidem.

intereſt, ad Eccleſiam adducantur, & indicto eis ieiunio, eaſdem reliquias conſperſas vino percipiant.

GALLIARVM MISSAE ORDO VETVSTVS.

Gregorius papa 1. ad interroga. Auguſt. Angl. epiſ. c. 3.

Cur quum vna ſit fides, (interrogat D. Gregorium papam D. Auguſtinus Anglorum Epiſcopus) ſint Eccleſiarum conſuetudines diuerſæ? & altera conſuetudo Miſſarum in Romana Eccleſia, atq; altera in Galliarum Eccleſijs teneatur?

Reſpondet D. Gregorius: Nouit fraternitas tua, Romanæ Eccleſię conſuetudinem, in qua ſe meminit eruditã. Sed mihi placet, vt ſiue in Romana, ſiue in Gallicana, ſeu in qualibet Eccleſia aliquid inueniſti, quod plùs omnipotenti Deo poſsit placere, ſolicitè eligas & in Anglorum Eccleſia, quæ adhuc ad fidem noua eſt, inſtitutione præcipua, quæ de multis Eccleſijs colligere potuiſti, infundas. Non enim pro locis res, ſed pro bonis rebus loca amanda ſunt. Ex quibuſque ergo Eccleſijs quæ pia, quæ religioſa, quæ recta ſunt, elige: & hæc quaſi in faſciculum collecta, apud Anglorum mentes in conſuetudinem depone.

Hilduin. abb. pręfat paſsionis D. Diony. Areop.

Eadem de re latiùs in hæc verba Hilduinus Abbas ſancti Dionyſij ad Ludouicum Regem Galliarum: Cui adſtipulare videntur antiquiſsimi, & nimia penè vetuſtate conſumpti, Miſſales libri, continentes Miſſæ ordinem more Gallico, qui ab initio receptæ fidei vſu in hac occidentali plaga eſt habitus, vſquequo tenorem quo nunc vtitur, Romanum ſuſcepit. In quibus voluminibus habentur duæ Miſſæ, quæ ſic inter celebrandum ad prouocandum diuinæ miſerationis clementiam, & corda populi ad deuotionis ſtudium excitanda, tormenta martyris ſociorumque eius ſuccinctè commemorant, ſicut & reliquæ Miſſæ ibidem ſcriptæ, aliorum Apoſtolorum vel martyrum, quorum paſsiones habentur notiſsimę decantant. Quarum Miſſarum cantus, ſenſus & verba, adeò paſsionis eorundem, quã vobis miſimus, ſeriei concordare videntur, vt nulli ſit dubium, à teſte illorum martyrij agones eorũ deſcri-

Ad Miſſarũ Gallicarũ præfationes alludit quarũ pleraſq; habes infra ſub finẽ Tom. 2.

deſcriptos,& ex ipſa eorum veraci hyſtoria memoriam tormẽtorum ſuorum in præfatis precibus fuiſſe mandatam. Videtur porrò in his Miſſarum obſecrationibus non contemnenda authoritas de memorata paſsione ſanctorum, cùm exſtent apud nos Epiſtolæ Innocentij,& poſt eum Gelaſij, nec non & moder nius B. Papæ Gregorij, aliorumque Pontificum ad Epiſcopos Vrbium Galliarum, & Antiſtitum noſtrorum ad ipſos, de more Romano in cunctis Eccleſiaſticæ auctoritatis munijs imitan do, quibus datur intelligi, ab annis pluribus hunc Miſſæ tenorem de Gallica conſuetudine receſsiſſe, & hanc paſsionis martyrum iſtorum memoriam, longè ſuperiori tempore his occidentalibus partibus per ſupplantationem poſtulationes inoleuiſſe: quibus tanto certiùs fidem accommodamus, quanto in tempore vicino poſt conſummationem eorum, eaſdem fuiſſe compoſitas ſine dubitatione concredimus. Nec tamen quiſquam putabit B. Dionyſium eiuſque ſucceſſores ab inſtitutione Apoſtolica propter huiuſmodi Miſſæ ordinem Gallicis conſuetudinibus in primordio traditum diſcrepâſſe, ſi ei conſtiterit ipſorum Apoſtolorum & Apoſtolicorum virorum, ipſius etiam vrbis Rom. ſenſûs proprij abundantiam notam eſſe.

Paucis etiam ſic VValafridus Strabus: Et Galliarum Eccleſiæ ſuis orationibus vtebantur, quæ & adhuc à multis habentur. VValafr. Strab. de reb. Eccl. c. 22.

Item D. Gregoriũ & Hilduuinum citans, Berno Augiẽſis. Ad hæc (inquit) poteſt, quis, dicere, tunc temporis Gallos & Hiſpanos in Miſſarum ſuarum celebritate nondum habuiſſe vſum ſanctæ Rom. Eccleſiæ. Quod & nos non negamus. Teſtatur hoc Abbas Hilduuinus, vir in diuina lege adprimè eruditus, in ea Epiſtola, quam ad Ludouicum Imperatorem direxit, pro paſsione ſanctorum martyrum Dionyſij & ſociorum eius. Berno de Miſſa. c. 2.

IN GERMANIIS ITEM VSVS PECVLIARIS.

In noſtri quoque (inquit idem de monaſterio ſuo Augienſi loquens, quod eſt in Germania) monaſterij archiuo habetur Ibid.

Miſſalis, longè aliter ordinatus, quàm Rom. Eccleſiæ ſe habeat vſus.

MISSA MOZARABE D. LEANDRO HISPALENSI EPISCOPO PECVLIARITER IN HISPANIIS VSITATA.

Chriſtiani in Hiſpania Arabibus permixti, Mozarabes dicebantur, quaſi mixti Arabibus, & officium diuinum eorum Mozarabe indè appellationem retinuit. Vſitata fuit hæc Miſſa iam olim, & maximè D. leandro Hiſpalenſi, & poſt D. Gregorium partìm adhuc D. Iſidoro, Immò hac vſa eſt Hiſpania, vſque ad tempora Alfonſi ſexti, quo tempore authoritate Gregorij papæ Septimi mutata eſt, licèt & Toleti ad huc in ſex parochijs ſeruetur, & in Cathedrali Eccleſia in ſacello fratris Franciſci Ximenez ac Salamanticæ ſtatis etiam diebus in ſacello doct. Talabricenſis, quod eſt in Periſtylo templi ſummi, cuius officij modum & ordinem hîc habes.

Veſtium ſacrarum vſus.

Eiſdem vtebantur veſtibus ſacris, quibus hodiè, & communibus precationibus cum noſtris, quandò ſingulas veſtes induebant.

Exomologeſis & poſt eam oratio.

Pòſt faciunt ad altare exomologeſim, & ad altare capite demiſſo ad hunc modum dicunt: Per gloriam nominis tui Chriſte fili Dei viui, & per interceſsionẽ virginis Mariæ, B. Iacobi & omnium ſanctorum tuorum auxiliare & miſerere indignis ſeruis tuis, & eſto in medio noſtri Deus noſter, qui viuis & regnas in ſecula ſeculorum. Reſpondetur, Amen.

Conſentit D. Iſidorus de diuin. offic. l. 2 c. 7. Atqui illud Gloria & honor: vr-

Antiphona cum duobus verſibus, ac Gloria & honor &c.

Mox conuertit ſe ad librum in dextro altaris cornu poſitum ac dicit Antiphonam in modum introitûs cum duobus verſibus,

bus, & Gloria & honor patri & filio & ſpiritui ſancto in ſecula ſeculorum Amen.

getur Cōc. Tolet. 4. c. 14.

Repetitio partis Antiphonæ.

Sicut etiam in Concilio Toletano quarto, cautum eſt, vt ad eum modum dicatur, ad quemlibet verſum repetunt partem Antiphonæ more Reſponſoriorum noſtrorum, vt vulgato more loquar.

Huc pertinet quod habet Iſidor. de Reſponſ. c. 8.

Gloria in excelſis.

Gloria in excelſis, dicitur integrè Romano more.

Per omnia ſecula ſeculorum. R. Amen.

Sacerdos cantando dicit: Per omnia ſecula ſeculorum, neque ante orationem dicitur, oremus, neque in fine, Per Dominum, ſed tantum reſpondetur, Amen.

Preces vocat hæc Iſidor. c. 9.

Alia ſacerdotis concluſio. R. Amen.

Deindè dicit ſacerdos: Per miſericordiam tuam Deus noſter qui es benedictus, & viuis & regnas in ſecula ſeculorum, Reſpondetur, Amen.

Salutatio ad populum.

Poſteà: Dominus ſit ſemper vobiſcum, Reſpondetur, Et cum ſpiritu tuo.

Conſentit Concil. Bracar. 1. Can. 2.

Lectio prophetica.

Lectio Iſaiæ prophetæ. Reſpondetur, Deo gratias, mox legitur prophetia, qua lecta, rurſum ſacerdos, Dominus ſit ſemper vobiſcum, Reſpondetur, Et cum ſpiritu tuo.

Tractus.

Indè dicitur Tractus duorum vel trium verſuum.

Ad ſilentium adhortatio.

Quo finito, Sacerdos inquit: Silentium facite.

Meminit Iſidor. c. 10

Apoſtolica lectio.

Sequentia Epiſtolæ Pauli Apoſtoli &c. Reſpond. Deo gratias. Mox canitur ſiue recitatur Epiſtola.

Vtriuſque etiam lectionis c. 10. 1. 1. & 12

Euangelica lectio.

Poſt quam, libro in alterum altaris cornu tranſlato, continuo dicitur Euangelium, ad hunc modum: Dominus ſit ſemper vobiſcum, Reſp. & cum ſpiritu tuo. Gloria tibi Domine.

Poſt Euangelium reſponſio.

Finito Euangelio &c. Reſpond. Amen.

Salutatio ad populum.

Mox ſacerdos, Dominus ſit ſemper vobiſcum, Reſponſ. & cum ſpiritu tuo.

Alleluia cum verſu.

Conſentiunt in hoc concil. Valēt. c. 1. ac Tolet. 4 c. 11. & Iſidor. c. 13.

Poſteà dicitur, Alleluia cum verſu, Sicut nunc ante Euangelium cantatur.

Oblatio hoſtiæ cum Orationibus.

Sacerdos offert hoſtiam cum calice, vtens aliquot orationibus deuotis, quas hîc referre longum eſſet.

Suffitus altaris.

Mox thura adolet, non ſecus atque nunc fit.

Adhortatio: Adiuuate me fratres.

Quibus peractis, Sacerdos ante medium altaris dicit alta voce: Adiuuate me fratres in orationibus veſtris, & orate pro me ad Deum.

Reſponſio chori.

Offertorium vocatur ab Iſidor. c. 14.

Reſpondet chorus: Adiuuet te pater, filius, & ſpiritus ſanctus.

Sacrificium ſiue Offertorium.

Deindè cantatur * Sacrificium, nempe Antiphona cum duobus aut tribus verſibus.

Lotio manuum.

Quod dum fit, ſacerdos lauat manus, dicens: Lauabo me, inter innocentes, &c.

Benedictio oblationis.

Ac benedicit oblationem tribus digitis.

Inclinati ante altare præfatio.

Poſteà inclinatus ante altare, ſubmiſſa voce dicet: Accedat ad te in humilitate ſpiritus &c. nam oratio longiuſcula eſt, ſed valdè deuota.

Concluſio elatiore voce.

Quam claudit elatiore voce dicens. Per te Deus meus, qui viuis & regnas in ſecula ſeculorum Amen.

INCI-

INCIPITVR MISSA.

Etiam hic miſſam incipit Iſidorus c.15. qui non nihil diſſentit in orationibus.

Salutatio & reſponſio.

Sacerdos: Dominus ſit ſemper vobiſcum, Reſponſio, & cum ſpiritu tuo.

Oratio de tempore vel ſancto.

Oratio de tempore vel ſancto, ſiue, Oremus, in cuius fine reſpondetur. Amen.

Alia Orationis concluſio.

Deindè ſacerdos: Per miſericordiam tuam Deus noſter, qui es benedictus, & viuis, & omnia regis, in ſecula ſeculorum, reſponſ. Amen.

Tractatus de vita ſanctorum in ipſorum Natali.

Si eſt feſtum alicuius ſancti, prius legitur aliquid de vita ſancti: deindè fit oratio, faciens mentionem etiam de miraculis vel doctrina ſancti.

Oremus, & Hagios, hagios, hagios.

Mox ſacerdos, eleuatis manibus, dicit, oremus: Reſpondet chorus, Hagios, hagios, hagios, Domine Deus æterne, tibi laus & gloria.

Orationes pro Eccleſia & alijs cum commemoratione Apoſtolorum, martyrum, & pauſantium.

Deindè fiunt orationes pro Eccleſia catholica, pro captiuis, infirmis & tribulatis, cum commemoratione Apoſtolorum, martyrum, quorum multa nomina recitantur, & pauſantium, quo nomine illic intelligi puto ſanctos Dei confeſſores, qui in Domino & ſancta pace quieſcunt: nam multa nomina recitantur, & inter ea Ambroſij, Auguſtini, Fulgentij, Leandri, Iſidori, &c. & omnium pauſantium.

Hanc orationē pro viuis & defunctis tertiam facit Iſidor. l. cit

Alia oratio feſto congrua.

Deindè dicit ſacerdos aliam orationem, feſto ac diei congruam, qua finita, reſpondetur Amen.

Concluſio: Quia tu es. &c.

Sacerdos: Quia tu es vita viuorum, ſanitas infirmorum, ac

requies omnium fidelium defunctorum, in omnia ſecula ſeculorum. Chorus R. Amen.

Adhortatio ad pacem, & pro ea deprecatio.

Orationem pro oſculo pacis quartã facit Ibid. Iſidorus.

Mox fit oratio ad pacem, qua finita, dicit ſacerdos: Quia tu es vera pax noſtra &c. Mox ſublatis in cælum manibus, dicit: Gratia Dei patris omnipotentis, & dilectio Domini noſtri Ieſu Chriſti, & communicatio ſpiritûs ſancti, ſit ſemper cum omnibus nobis. Reſpondet Chorus, & cum hominibus bonæ voluntatis. Rurſus presbiter: Quomodo adſtatis, pacem facite: tunc chorus cantat Reſponſum, Pacem meam do vobis &c.

Pacis Symbolum.

Intereà ſacerdos accipit pacem de patina, dicens: Habete pacem dilectionis & pacis, vt apti ſitis ſacroſanctis myſterijs Dei, mox dat pacem diacono vel puero, puer populo. Deindè ſacerdos, iunctis manibus, inclinatus dicit:

Introibo ad ad altare Dei.

Introibo ad altare Dei. Reſpond. ad Deum &c.

Præfatio & eius concluſio.

Poſteà manibus ſuper calicem poſitis inquit: Aures ad Dominum. Reſpondetur, habemus ad Dominum. Sacerdos: ſurſum corda, Reſp. leuemus ad Dominum. Sacerdos inclinatus manibus iũctis: Deo ac Domino noſtro Ieſu Chriſto filio Dei, qui eſt in cælis, dignas laudes, dignaſque gratias referamus: & dicens hæc poſtrema verba, attolit manus in altum, Reſpondet Chorus: Dignum & iuſtum eſt. Sacerdos: Dignum & iuſtum eſt, &c. Sequitur enim longa & deuota illatio.

Hanc quintam orationem nuncupat illic Iſidorus.

Sanctus, Sanctus, Sanctus.

Poſteà dicitur ſanctus, ferè more nunc vſitato.

Poſt duas orationes, Conſecratio verbis iam vſitatis.

Conſecrationem & oblationẽ ſextam ibidem nuncupat orationem.

Deindè poſt duas orationes breues, fit conſecratio ijſdem omninò verbis, quibus hodiè vtitur Eccleſia.

Eleuatio Euchariſtiæ.

Mox eleuatur ſacroſancta Euchariſtia.

Dein-

Deindè dictis duabus orationibus, altera corporis Domini eleuatio.

Poſteà dictis duabus orationibus ſuccinctis, ſacerdos accipit corpus Domini de patina, & ponit ſuper calicem apertum, vt hodiè quoque fit, ac dicit alta voce. Dominus ſit ſemper vobiſcum, Reſpond. & cum ſpiritu tuo. Sacerdos: fidem quam corde credimus, ore dicamus: & eleuat ſecundò corpus Chriſti, vt videatur à populo.

Symbolum fidei Nicenæ.

Mox cantatur ſymbolum fidei ità vt eſt in Concilio Niceno. Conſentit in hoc Iſidor. c. 16. Atqui cōc. Tol. 3. c. 2. Conſtantinopolitan. ſymbol. meminit.

Fractio Euchariſtiæ.

Quod dum fit, Sacerdos frangit Euchariſtiam per medium, & ponit dimidiatam partem in patina, & ex altera parte facit quinque particulas, ex altera ferè quatuor, Deindè ponit omnes ſimul in patina in modum crucis.

Particularum Euchariſtiæ nomina.

Habetque quæque particula nomen. Quinque priores partes, dicuntur, Corporatio, Natiuitas, Circunciſio, Apparito, Paſsio: quatuor reliquæ, Mors, Reſurrectio, Gloria, Regnum.

Memoria viuorum.

Poſteà digitis ſuper calicem accuratè purgatis, & cooperto calice, facit memento pro viuis, (vt ipſorum more loquar.)

Oratio Dominica.

Mox dicitur Oratio Dominica ad hunc modum: Verbum patris, quod caro factum eſt, vt habitares in nobis, præſta nobis vt qui te veniſſe credimus, ab omni peccatorum contagione quum præceptionis tuæ oraculis proclamauerimus, liberemur in terris. Pater noſter qui es in cælis, R. Amen. Et eodem modo reſpondetur ad ſingulas petitiones, præterquam ad illam, Panem noſtrum &c. ad quam reſpondetur, quia tu es Deus. Eodem loco orat. Dominic. conſtituũt Concil. Tolet. 4. c. 9. & Iſidor. c. 15. vbi ſeptimam hanc orationem nuncupat.

Embolis orationis Dominicæ.

Deindè dicit orationem deuotiſsimã, quæ incipit: Liberati à malis &c. & tundendo pectus, dicit, pone Domine finẽ peccatis.

Immiſsio duarum particularum in calicem.

Coniunctionis huius meminit Conc. Tol. 4. c. 17

Qua finita, acceptam particulam quæ dicitur regnum, præmiſſa oratione, ponit ſuper calicem: mox addita alia, immittit in illum.

Benedictio populi.

Benedictionē hoc loco fieri cōtēdit Concil. Tolet. 4 c. 17. & agnoſcit Iſidor. c. 17.

Poſt hæc dicit: Humiliate vos benedictioni, & certis quibuſdam formulis benedicit populo.

Memoria defunctorum.

Mox fit ſecundum memento (vt ſic loquar) pro defunctis.

Perceptio corporis & ſanguinis Domini,

Quo peracto, recipit corpus & ſanguinem Domini cùm qui buſdam deuotis precationibus.

Cantus chori inter communicandum.

Atque interim cantatur à choro, Guſtate & videte quàm ſuauis eſt Dominus &c.

Antiphona poſt communionem.

Abſoluta communione, cantatur Antiphonâ, Refecti Chriſti corpore &c.

Oratio poſt communionem.

Et libro in ſiniſtrum altaris cornu tranſlato, dicit ſacerdos orationem: in cuius fine reſpondetur, Amen.

Concluſio orationis.

Deindè ſacerdos. Per miſericordiam tuam Deus noſter qui es benedictus, & viuis, & omnia regis in ſecula ſeculorum Reſpondetur. Amen.

Salutatio ad populum.

Dominus ſit ſemper vobiſcum, Reſponſio, Et cum ſpiritu tuo.

Vox diaconi: Solennia completa ſunt.

Poſteà presbiter vel diaconus, Solennia completa ſunt in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, votum noſtrum ſit acceptum cum pace. Reſponſio: Deo gratias.

Nulla conuerſio ſacerdotis ad populum.

Quandiù ſacris operatur Sacerdos, nunquàm ſe conuertit ad populum.

Qui-

Quibuſdam vſitatum in Eleuatione Euchariſtiæ:
Videte in quem creditis.

Frater Ioannes Laziarelus Cæleſtinus, in Epitome vniuerſalis hiſtoriæ mentionem fecit huius ſacrificandi ritus, ſed paucis vbì illud addit, quòd vbì leuatur Euchariſtia, diaconus catnat alta voce: Videte in quem creditis, ſed hoc in Hiſpanijs non ſeruatur.

D. GREGORII MAGNI LXV. PAPAE ROMANI, MISSARVM SOLENNIA ET EARVM RITVS.

Eccleſiarum dedicatio cum Reliquijs Sanctorum & Miſſarum ſolennijs.

Prętereà (inquit Ioannes diaconus in eius vita) cùm Arrianorum baſilica in regione vrbis huius, quæ Suburra dicitur, clauſa vſque ad Gregorij Pontificatûs tempora remanſiſſet, placuit ei vt in fide catholica, introductis illuc beati Stephani & S. * Agnetis martyrum reliquijs, dedicari debuiſſet, quod factum eſt. Ioã. diacõ. Vit. D. Gre. l. 2. c. 31. * Agathæ.

Nam cùm magna populi multitudine Gregorius laudes canendo proueniens, baſilicam præfatam ingreſſus eſt. Cumque venerabilis Pontifex iam ſolennia miſſarum celebraret, &c.

Miſſarum celebritas.

Eoſdem verò (inquit ipſe D. Gregorius ad Alexandrum & Antiochenum Epiſcopos) reſponſales, quia hoc omninò humiliter precabantur, Miſſarum ſolennia mecũ celebrare feci: quia ſicut & ſereniſsimo Domino Imperatori noſtro intimare ſtudui, reſponſales fratris & conſacerdotis noſtri Cyriaci mihi cõmunicare debuerunt, quia authore Deo, in elationis errorem non cecidi. Meus verò diaconus, cum prædicto fratre noſtro Cyriaco, Miſſarum ſolennia celebrare non debet. Greg Regiſt. epiſt. l. 6. c. 196.

Quotidianæ Miſſæ in veneratione Martyrum.

Sanctiſsima (inquit idem alibì) veſtra beatitudo ſcribere ſtuduit, vt cunctorum martyrum geſta, quę pro memoriæ Conſtantini temporibus ab Euſebio Cæſarienſi collecta ſunt, tranſmittere debeamus. Sed hęc neque ſi collecta ſunt, neque ſi ſint, ante veſtræ beatitudinis ſcripta cognoui. Ago ergò gratias, quia ſanctiſsimæ veſtræ doctrinæ ſcriptis eruditus, cœpi ſcire quod neſciebam. Præter illa enim quæ in eiuſdem Euſebij libris de geſtis ſanctorum martyrum continentur, nulla in archiuo huius noſtrę Eccleſiæ, vel in Romæ vrbis bibliothecis eſſe cognoui, niſi pauca quędam in vnius codicis volumine collecta. Nos autem penè omnium martyrum diſtinctis per dies ſingulos paſſionibus, collecta in vno codice nomina habemus, atque quotidianis diebus, in eorum veneratione Miſſarum ſolennia agimus. Non tamen in eodem volumine, quis qualiter ſit paſſus, indicatur, ſed tantummodò nomen, locus, & dies paſsionis ponitur.

Ibid. l. 7. c 29.

Miſſarum ſolennia in ſtationibus per Baſilicas Martyrum, & verba ſolennia in adminiſtratione Corporis Domini.

Stationes (inquit Ioannes Diaconus) per Baſilicas, vel beatorum martyrum cœmeteria ſecundum quod hactenus, plebs Romana quaſi eo viuente certatìm diſcurrit, ſolicitè ordinauit: per quas & ipſe ſimul diſcurrens, dum adhuc eloqui præualeret, viginti homilias Euangelij coram Eccleſia diuerſo tempore declamauit: reliquas verò eiuſdē numeri dictauit quidē, ſed laſſeſcēte ſtomacho, lāguore continuo, alijs ꝑnunciādas cōmiſit.

Ioan. Diac. vbi ſuprà l. 2. c. 18.

Et rursùm miraculum quoddam recenſens: Matrona quædam B. Gregorio per ſtationes publicas Miſſarum ſolennia celebranti, ſolitas oblationes obtulerat. Cui pòſt, myſteria traditurus, cum diceret, Corpus domini noſtri Ieſu Chriſti conſeruet animam tuam, laſciua ſubriſit. Ille verò continuò dexteram ab eius ore conuertens, partem illam Dominici corporis ſuper altare depoſuit: expletis verò Miſſarum ſolennijs, matronā coram populo inquiſiuit: quamobrem, corpus Dominicum ſumptura,

Ibid. c. 41.

ptura,

ptura, ridere præſumpſerit. At ille diu muſsitans, tandem prorupit: Quia panem, inquiens, quem proprijs manibus me feciſſe cognoueram, tu corpus Dominicum perhibebas. Tunc Gregorius pro incredulitate mulieris, cũ tota plebe ſe in orationem ꝓſtrauit: & poſt paululũ ſurgens, particulam panis, quam ſuper altare poſuerat, carnem factã reperit, quam coram cunctis incredulæ matronæ demonſtrans, ad credulitatis gratiam tam illam reuocare potuit, quàm totum populũ confirmare curauit. Rursùs itaq; in orationem cum eiſdem proſtratus, carnis fruſtum, in panis primordia reformauit.

Cantus Miſſarum, & Schola Cantorum ab ipſo inſtituta.

Deindè (inquit idẽ) in domũ Domini more ſapientiſsimi Salomonis, propter Muſicæ compunctionẽ dulcedinis, Antiphonarium centonam cantorum ſtudioſiſsimus nimìs vtiliter compilauit, ſcholam quoq; cantorum, quæ hactenùs eiſdem inſtitutionibus in ſancta Romana Eccleſia modulatur, conſtituit. Ibidẽ. c.6.

Et paulo pòſt, indicans quomodò in Gallias & Germanias cantus ille diffuſus ſit: Huius (inquit) modulationis dulcedinẽ inter alias Europæ gentes Germani ſeu Galli dicere, crebroque rediſcere inſigniter potuerunt: incorruptam verò, tam leuitate animi, quia nonnulla de proprio Gregorianis cantibus miſcuerunt, quàm feritate quoque naturali, ſeruare minimè potuerunt. Alpina ſiquidem corpora vocum ſuarum tonitruis altiſonæ perſtrepentia, ſuſceptæ modulationis dulcedinem propriè non * reſultant: quia bibuli gutturis barbara feritas, dum inflectionibus & repercuſsionibus mitem nititur edere cantilenam, naturali quodam fragore, quaſi plauſtra per gradus confusè ſonantia, rigidas voces iactat, ſicque audientium animos, quos mulcere debuerat, exaſperando magìs ac obſtrependo conturbat. Ibidẽ c.7.

Ac deinde: Hinc eſt, quòd huius Gregorij tempore, cum Auguſtino tunc Britannias adeunte, per Occidentem quoque Romanæ inſtitutionis cantores diſperſi, barbaros inſigniter Ibidẽ c.8.

docuerunt. Quibus defunctis, Occidentales Eccleſiæ ità ſuſceptum modulationis organum vitiârunt, vt Ioannes quidem Romanus Cantor cum Theodoro ęque ciue Romano, ſed Eburaci archiepiſcopo, per Gallias in Britãnias à *Vitelliano ſit prę-

*Vitaliano

ſule deſtinatus: qui circumquaque poſitarum Eccleſiarum filios ad priſtinam cantilenę dulcedinẽ reuocans, tam per ſe quàm per diſcipulos ſuos, multis annis doctrinæ Romanæ regulam conſeruauit.

Ibidẽ c.9.

Conſequenter: Sed & Carolus noſter patricius, rex autem Francorum, diſſonantia Romani & Gallicani cantûs Romæ offenſus, cum Gallorum procacitas cantũ à noſtratibus quibuſdam nenijs argumentaretur eſſe corruptum, noſtrique è diuerſo authenticum Antiphonarum probabiliter oſtentarent, interrogâſſe fertur quis inter riuum & fontem limpidiorem aquam *conſeruare ſoleret: reſpondentibus fontem, prudenter adiecit: Ergò & nos, qui de riuo corruptam lympham vſque hactenùs bibimus, ad perennis fontis neceſsè eſt fluenta principalia recurramus. Mox itaque duos ſuorum induſtrios clericos, Adriano tunc Epiſcopo dereliquit: quibus tandèm ſatìs eleganter inſtructis, Metenſem Metropolim ad ſuauitatem modulationis priſtinè reuocauit: per quam illam totam Galliam ſuam correxit.

*conferre

Ibidẽ c.10.

Denique: Sed quum multa poſt tempora defunctis his, qui Romæ fuerant educati, cantum Gallicanarum Eccleſiarum à Metenſi diſcrepare prudentiſsimus regum vidiſſet, ac vnumquemque ab alterutro vitiatum cantum iactantem aduerteret. Iterum (inquit) redeamus ad fontem. Tunc regis precibus, ſicut hodieque quidam veridicè aſtipulantur, Adrianus Papa permotus, duos in Galliam cantores emiſit: quorum iudicio, rex omnes corrupiſſe dulcedinem Romani cantûs leuitate quadam cognouit. Metenſes verò ſola naturali feritate paululùm diſſonare peruidit. Denique vſque hodiè quantum Romano cantui Metenſis cedit, tantum Metenſi cedere Gallicarum Eccleſiarum Germaniarumque cantus, qui puram veri-

veritatem diligunt, comprobant. Hæc ergò per anticipationem retulerim, nè indiſcuſſam Gallorum leuitatem videar præteriſſe.

Eodem pertinet illud VValafradi * Strabonis: Traditur denique beatum Gregorium, ſicut ordinationem Miſſarum, & Conſecrationum, itá etiam cantilenæ diſciplinam, maxima ex parte in eam, quæ hactenùs, quaſi decentiſsima obſeruatur, diſpoſitionem perduxiſſe, ſicut & in capite Antiphonarij commemoratur. Vualafr. de reb. Eccle. c. 22.

Et illud eiuſdem: Ordinem autem cantilenæ, diurnis ſeu nocturnis horis dicendæ Beatus Gregorius plenaria creditur ordinatione diſtribuiſſe, ſicut & ſuprà de ſacramentorum diximus libro. Ibidem.

Antiphonæ in vnum volumen ab ipſo editæ, quod Antiphonarium inſcripſit, ſeu librum Gradualem.

Huc imprimìs pertinet, quod ex Ioanne diacono & VValafrido modò citauimus, & præſertim illud: Quum multi ante, ſiue poſt eũ, Orationes, Antiphonas, vel Reſponſoria compoſuerint. Ibidem.

Deindè illud Bernonis Augienſis: Notandum vt ſicut ſanctum Gregorium, quicumq; has vel has cantilenas compoſuiſſet, libri ſacramentorum, & Antiphonarum: ità & B. Hieronymum credimus ordinationem Lectionarij. Berno Augienſ. de Miſſ. c. 1.

Item illud Micrologi: Nam & S. Hieronymus in libro Comitis ità ordinauit, cuius libri ordinem & S. Gregorius diligentiſsimè obſeruauit, ſiue dum lectionibus & Euangelijs Miſſales orationes in ſacramentario adaptaret, ſiue dum Antiphonas ex eiſdem Euangelijs, quàm plurimis diebus in Antiphonario articularet. Microl. de Eccl. obſeru. c. 31.

Plura huc pertinentia requiret Lector in Tomi 2. Prolegomenis.

Kyrie eleyſon, à Græcorum Eccleſia in Romanam tranſlatum.

Kyrie eleyſon autem (inquit ipſe D. Gregorius ad Ioannèm Syracuſanum) nos neque diximus, neque dicimus, ſicut à Græcis dicitur: quia in Gręcis ſimul omnes dicunt: apud nos autem à clericis dicitur, à populo reſpondetur, & totidem vicibus etiam Chriſte eleyſon dicitur, quod apud Græcos nullo modo dicitur. In quotidianis autem Miſsis alia quæ dici ſolent, tacemus: tantummodò Kyrie eleyſon, & Chriſte eleyſon dicimus, vt in his deprecationis vocibus paulò diutiùs occupemur.

Greg l. 7. regiſt. c. 73.

Subdiaconorum veſtitus in Miſſa.

Subdiaconos autem (inquit ibidèm) vt ſpoliatos procedere facerem, antiqua conſuetudo Eccleſiæ fuit. Sed placuit cuidam noſtro Pontifici, neſcio cui, qui eos veſtitos ꝓcedere pręcepit. Nam veſtræ Eccleſiæ, nunquid traditionem à Græcis acceperunt? Vndè habent ergò hodiè vt ſubdiaconi lineis in tunicis procedant, niſi quia hoc à matre ſua Romana Eccleſia perceperunt?

Ibidem.

Orationes miſſæ Gelaſianæ cum alijs in vnum volumen compoſitę, quod Sacramentarium inſcripſit.

Sed ad Gelaſianum codicem (inquit Ioannes Diaconus) de Miſſarum ſolennijs, multa ſubtrahens, pauca conuertens, nonnulla adijciens, pro exponendis Euangelicis lectionibus in vnius libri volumine coarctauit.

Ioã. Diac. Vit. D. Greg l. 2. c. 17.

Ad quem locum alludens VValafridus * Strabo: Et quia (inquit) tam incertis authoribus, multa videbantur * inſerta, & ſenſus integritatem non habentia, curauit beatus Gregorius rationabilia quæque coadunare, & ſecluſis his, quæ vel nimia vel inconcinna videbantur, compoſuit librum, qui dicitur Sacramentorum, ſicut ex titulo eius manifeſtiſsimè declaratur: In quo ſi aliqua inueniuntur ad hunc ſenſum claudicantia, non ab illo inſerta, ſed ab alijs minnùs diligentibus, poſteà credenda ſunt ſuperaddita.

Vualafr. loco cit. *. incerta.

Item Berno Augienſis loco citato ſuprà de Gelaſio papa.

Lèctio

Lectio Apoſtolica & Euangelica.

Pertinet huc illud, quod ſuprà adduximus de conſonantia Lectionarij D. Hieron. cũ Antiphonario D. Greg. ex Micrologo.

Item illud, vbì eorundem mentionẽ facit, Bernonis: Viginti tres poſt Pentecoſtes octauas, hebdomadæ computantur, ità cõcordes, vt aliquando omnis cantus videlicet Antiphonarum (quę dicũtur Introitus) Gradualium, offertoriorum, cõmuniorum, cum lectionibus Apoſtolicis & Euangelicis ità conueniat, vt velut quoddam organum, diſtantis inter ſe vocis concordem Symphoniam reddat. Berno Aug. de Miſſ. c. 5.

Illud quoque dicti Micrologi: Sciendũ autem quòd Sanct. Gregorius ità Eccleſiaſtica ordinauit officia, vt prima oratio in Miſſa, officio, lectioni, & Euangelio ſemper concordet: ſicut in omnibus ſolennitatibus deprǽhendi poteſt. Microl. c. 61.

Alleluya etiam extra Paſchale tẽmpus.

Spectat huc, quod ſupra allegauimus, D. Gregorij ex prædicta epiſtola ad Ioannem Syracuſanum, ſub D. Damaſo Papa.

Nominum Epiſcoporum ad altare recitatio, partim iam intermiſſa.

Quod autem ſcripſiſtis, (inquit ad Conſtantium Mediolanenſem Epiſcopum) quia ſcandalizantur plurimi eorum, quia fratrem & coëpiſcopum noſtrum Ioannẽ Rauennatis Eccleſiæ inter Miſſarum ſolennia nominetis, requirenda vobis conſuetudo antiqua eſt: & ſi conſuetudo fuit, modò à ſtultis hominibus repręhendenda non eſt. Si vero conſuetudo nõ fuit, fieri nõ debet, vndè quibuſdam ſcandalum moueri poſsit: tamen ſolicitè perquirere ſtudui, ſi idem Ioannes frater & coëpiſcopus noſter vos ad altare nominet, quod minimè dicunt fieri. Et ſi ille veſtri nominis memoriam non facit: quia neceſsitas cogat, ignoro, vt vos illius faciatis. Greg. Reg. l. 4 c. 37.

Canonis Miſſæ apud ipſum mentio.

De hoc igitur (inquit idem ad Vitalẽ defenſorem) quod ſcripſiſti fratrem & coëpiſcopum noſtrum Ianuarium tempore quo ſacrificium celebrat, tantam pati frequenter anguſtiam, vt vix Ibidem. l. 11. c. 16.

poſt longa interualla, ad locum Canonis redire valeat quem reliquit, atque ex hoc multos dubitare, ſi communionem debeant de eius conſecratione percipere: admonendi ſunt, vt nullatenùs pertimeſcant, ſed cum omni fide & ſecuritate communicent, quia ægritudo perſonæ, ſacri myſterij benedictionem nec mutat nec polluit. Secretus tamen omninò frater noſter hortandus eſt, vt quoties aliquam moleſtiam ſenſerit, nō procedat, nè ex hoc ſe & deſpiciendum præbeat, & infirmorum animis ſcandulum faciat.

In Canone ab ipſo additum illud,
Dieſq; noſtros.

Ioan. Diac. Vit. D. Greg l. 2. c. 18.

In Canone (inquit Ioannes Diaconus) appoſuit: Dieſque noſtros in tua pace diſpone, atq; ab æterna damnatione nos eripe, & in electorum tuorum iubeas grege numerari.

Quod repetitur ad verbum à Vener. Beda hiſt. Angl. Eccl. l. 2. c. 2. Alcuino de diuin. offic. Amalar. l. 3. de eccl. officijs c. 25. Sigeberto ad ann. Domini 592. Mariano Scoto l. 2. hiſt. & Micrologo c. 24.

Vualfr. de reb eccle. c. 22.

Latiùs autem id proſequitur VValafridus * Strabo: Gregorius verò (inquit) de quo ſuperiùs ſæpiùs fecimus mentionem, augmentauit in precatione canonis, Dieſq; noſtros in tua pace diſponas. Vbì quidam volunt intelligi, totam ab eo loco Canonis conſequentiam, vſque in finem, per illum fuiſſe compoſitam. Cui ſenſui repugnare videtur, quod paſsio Domini, quam Alexander eidem precationi inſeruit, poſt hos verſus habetur. Vndè nonnulli credunt, non ampliùs Gregorium, quàm illas tres petitiones, id eſt, pro pace temporum, & ereptione ab æternis ſupplicijs, & conſortio ſanctorum obtinendo, prioribus ſuperaddidiſſe ſtatutis.

Bern. Aug. de Miſſ. c. 1.

Et Berno Augienſis: Attamen ipſum Canonem non vnus ſolus totum compoſuit, ſed per tempora aliud alius interpoſuit vel adiecit, ſicut de hoc ſanctiſsimo papa legimus: In Canone appoſuit: Dieſque noſtros in tua pace diſpone, &c.

Immo-

Immolatio corporis & ſanguinis Domini. & in ea Angelorum præſentia.

Debemus igitur (inquit D. Gregorius) quotidianas carnis eius & ſanguinis hoſtias immolare. Hæc namque ſingulariter victima ab ęterno interitu animam ſaluat, quæ illam nobis mortem vnigeniti per myſterium reparat, qui licèt reſurgens à mortuis, iam non moritur, & mors ei vltrà non dominabitur, tamen in ſemetipſo immortaliter atq; incorruptibiliter viuēs pro nobis iterum in hoc myſterio ſacræ oblationis immolatur. Eius quippe ibì corpus ſumitur, eius caro in populi ſalutem partitur, eius ſanguis non iam in manus infidelium, ſed in ora fidelium funditur. Hinc ergò penſemus, quale ſit pro nobis hoc ſacrificium, quod pro abſolutione noſtra paſsionem vnigeniti filij ſemper imitatur. Quis enim fidelium habere dubium poſsit in ipſa immolationis hora, ad ſacerdotis vocem cælos aperiri, in illo Ieſu Chriſti myſterio angelorum choros adeſſe, ſummis ima ſociari, terrena cæleſtibus iungi, vnum quoque ex viſibilibus atque inuiſibilibus fieri?

Gregor. dialog. l. 4. c. 58.

Ad Miſſam Oratio Dominica Romæ quoque dici ſtatuta.

Orationem ante Dominicam (inquit idem ad Ioannem Syracuſanum) idcircò mox poſt precem dicimus: quia mos Apoſtolorum fuit: vt ad ipſam ſolummodò orationem, oblationis hoſtiam conſecrarent. Et valdè mihi inconueniens viſum eſt, vt precem quam ſcholaſticus compoſuerat, ſuper oblationem diceremus, & ipſam traditionem quam redemptor noſter compoſuit, ſuper eius corpus & ſanguinem non diceremus. Sed & Dominica oratio apud Græcos ab omni populo dicitur: apud nos autem à ſolo ſacerdote. In quo ergò Græcorum conſuetudines ſecuti ſumus, qui aut veteres noſtras reparauimus, aut nouas & vtiles conſtituimus, in quibus tamen alios comprobamur imitari?

Idem Regiſt. l. 7. c. 63. Fortaſsi alludit ad Muſæum Maſsylienſem preſbiterum qui ſcholaſtico ſermone ſcripſit librum ſacramentorum, vti habetur ſupra ſub D. Petro Papa.

Sacrificia pro defunctis.

Vnde itaque (inquit ſe dixiſſe cuidam Præpoſito monaſte-

Idem dial. Greg. l 4. c. 56.

rij) ab hodierna die diebus triginta continuis offerre pro eo (loquitur de defuncto Antiſtite) ſacrificiũ ſtude, vt nullus omnino prætermittatur dies, quo pro abſolutione illius, hoſtia ſalutaris non offeratur.

Ibid. c. 57. Et rurſum, de Agatho agens, Panormitano Epiſcopo, Quũque (inquit) die tertio Epiſcopus nautam qui ab eo abreptus in carabo fuerat, in nulla maris parte videret apparere, vehementer afflictus, mortuum credidit: ſed per obſequuium charitatis, viuo vnum quod mortuo debebat, impendit, & omnipotenti Deo pro abſolutione eius animæ offerre ſacrificium victimæ ſalutaris iubet.

Ac paulopòſt: Quod ſcilicet Epiſcopus audiens, requiſiuit diem, atq; illum fuiſſe diẽ reperit, quo pro eo presbiter in Oſtica inſula Deo omnipotenti hoſtiã ſacræ oblationis immolauit.

Super quibus hanc tandem ſuam ſententiam profert: Idcircò credo, quia hoc tam apertè cum viuentibus ac neſcientibus agitur, vt cunctis hæc agẽtibus ac neſciẽtibus oſtendatur: quia ſi inſolubiles culpæ non fuerint, ad abſolutionem prodeſſe, etiã mortuis victima ſacræ oblationis poſsit. Sed ſciẽdum eſt, quia illis ſacræ victimæ mortuis proſunt, qui hic viuendo obtinuerunt: vt eos etiam poſt mortem bona adiuuent, quæ hic pro ipſis ab alijs fiunt.

Super corpora SS. Petri & Pauli, quotidiana ſacrificia ab eo inſtituta.

Ioan. Diacon. vit. eius l. 2. c. 20 Super corpora autem (inquit Ioan. Diacon.) beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum, Miſſarum ſolennia celebrari decreuit, acquiſitis numeroſiſsimis oliuetis. quorum ſummam in tabulis marmoreis pro foribus eiuſdem baſilicæ adnotauit, luminaria ſuperaddidit, officia ſedula deputauit.

Quod repetitur à Beda & Sigeberto, alijsque ſupra citatis Patribus & hiſtoricis.

Litanea maior, cũ ſacris myſterijs ab ipſo recẽs cõſtituta.

Greg. Regiſt. init. l. 2. Solennitas (inquit D. Gregorius in ipſa charta inſtitutionis) annuæ deuotionis nos, filij dilectiſsimi, admonet, vt litaneam

quæ

quæ maior ab omnibus appellatur, ſolicitis ac deuotis debeamus, auxiliante Domino, mentibus celebrare: per quam à noſtris exceſsibus, eius miſericordiæ ſupplicantes purgari aliquatenus mereamur. Conſiderare etenim nos conuenit, dilectiſsimi, quam varijs, continuisque calamitatibus pro noſtris culpis atq; offenſionibus affligamur, & qualiter cęleſtis pietatis nobis ſubindè medicina ſubueniat. Sexta igitur feria veniente, à titulo B. Laurentij martyris, qui appellatur Lucinæ, egredientes ad B. Petrum Apoſtolorum principem, Domino ſupplicãtes, cum hymnis & canticis ſpiritalibus properemus, vt ibidem ſacra myſteria celebrantes, tam de antiquioribus, quam de præſentibus beneficijs pietati eius, inquantum poſſumus, referre gratias mereamur.

Miſſæ in monaſterijs fieri non prohibeantur.

Agapitus (inquit idem D. Gregorius) Abbas inſinuauit, quòd in eius monaſterio Miſſas celebrari prohibeatis, ſepeliri etiam ibidèm mortuos interdicatis. Quod ſi ità eſt, à tali vos hortamur inhumanitate ſuſpendi: & ſepeliri ibidem mortuos, vel celebrari Miſſas, nulla vlterius habita contradictione permittatis: nè denuò querelam de his quæ dicta ſunt, prædictus vir venerabilis ✱ Agapitus deponere compellatur. Greg Regiſtr. l. 1. c. 12.

Pallio non niſi intrà Miſſarum ſolennia vtatur Archiepiſcopus.

Proindè (inquit ad Syagrium Auguſtudunenſem Epiſcopum) ſecundùm poſtulationis tuæ deſideriũ, pallij te vſu, quod intrà Eccleſiam tuam habere debeas: ad ſacra tantum Miſſarum ſolennia celebranda, Deo authore, præuidimus honorandum. Ibid. l. 7. c. 112.

Vt D. Leandro Hiſpalenſi Epiſcopo: Præterea ex benedictione B. Petri Apoſtolorum principis pallium vobis tranſmiſimus ad ſola Miſſarum ſolennia vtendum. Ib. d. c. 126.

Item Maximo Salonitano: Itaque pallium ad ſacra Miſſarum ſolennia vtendum ex more tranſmiſimus, cuius vos volumus per omnia genium vendicare. Huius enim indumenti honor, humilitas atque iuſtitia eſt. Ibid. c. 129.

Ibid. l. 12. c. 15

Denique D. Auguſtino Anglorum Epiſcopo: Quia noua Anglorum Eccleſia, ad omnipotentis Dei gratiam, eodem Domino largiente, & te laborante, perducta eſt, vſum tibi pallij ad ſola Miſſarum ſolennia agenda concedimus.

Quandò pollutio nocturna celebrationem ſacrorum myſteriorum impediat.

Idē Quæſt. ad Auguſt. Angl. epiſ. c. 11.

Quæro etiam (inquit D. Auguſtinus Anglorum Epiſcopus ad D. Gregorium ſcribens) ſi poſt illuſionem, quæ per ſomnium ſolet accidere, vel corpus Domini quilibet accipere valeat: vel ſi ſacerdos ſit, ſacra myſteria celebrare?

Reſpondet D. Gregorius: Hunc quidem teſtamentum veteris legis, ſicut in ſuperiori capitulo iam diximus, pollutum Domino dicit, & niſi lotum aqua, etiam vſque ad veſperam intrare Eccleſiam non concedit. Quod tamen aliter populus ſpiritualis ſub eodem intellectu accipiet quem præfati ſumus: quia quaſi per ſomnium illuditur, qui tentatus immunditia, vanis imaginibus in cogitatione inquinatur. Sed lauãdus eſt aqua, vt culpas cogitationis lachrymis abluat. Et niſi prius ignis tentationis receſſerit, reum ſe quaſi vſque ad veſperum cognoſcat. Sed eſt in eadem illuſione valdè neceſſaria diſcretio, quæ ſubtiliter penſari debet, ex qua re accidat menti dormientis. Aliquando enim ex crapula, aliquandò ex naturę ſuperfluitate vel infirmitate, aliquandò ex cogitatione contingit. Et quidem cum ex naturæ ſuperfluitate vel infirmitate euenerit, omnimodò hæc illuſio non eſt timenda: quia hanc animus neſciens pertuliſſe magis dolendus eſt, quàm feciſſe. Cùm verò vltra modum appetitus gulæ in ſumendis alimentis rapitur, atque idcircò humorum receptacula grauantur, habet exindè animus aliquem reatum, non tamen vſque ad prohibitionem percipiendi ſacri myſterij, vel Miſſarum ſolennia celebrandi, cum fortaſſè aut feſtus dies exigit, aut exhiberi miniſterium pro eo, quod ſacerdos alius in loco deeſt, ipſa neceſsitas compellit. Nam ſi ad, ſunt alij, qui implere miniſterium valeant, illuſio per crapulam facta, à perceptione ſacri myſterij prohibere non debet, ſed ab immo-

immolatione ſacri myſterij abſtinere, vt arbitror, humiliter debet: ſi tamen dormientis mentem, turpis imaginatio non concuſſerit.

D. CASSII NARNIENSIS EPISCOPI MISSAE QVOTIDIANAE.

Vir (inquit idem) vitæ venerabilis Caſsius Narnienſis Epiſcopus qui quotidianum offerre conſueuerat Deo ſacrificium, ſeque in lachrymus inter ipſa ſacrificiorum arcana mactabat, mandatum Domini per cuiuſdam ſui viſionem presbyteri ſuſcepit dicens: Age quod agis, operare quod operaris, non ceſſet pes tuus, non ceſſet manus tua, natali Apoſtolorum venies ad me, & retribuã tibi mercedem tuam. Qui poſt annos ſeptem ipſo natalitio Apoſtolorum die, cùm Miſſarum ſolénia peregiſſet, & myſteria ſacræ communionis accepiſſet, è corpore exiuit. Idem Dial. lib.4.c.56.

Quem locum citat VValafridus, * Strabo, vt probet quotidianum etiam hac ætate ſacrificium, l. de Eccl. reb. c. 20.

CONCILII TOLETANI III. CANONES CIRCA DIVINA OFFICIA.

Omnibus diebus Dominicis Symbolum Conſtantinopolitanum recitetur.

Pro reuerentia (inquiunt Patres) ſanctiſsimæ fidei, & propter corroborandas hominum inualidas mentes, conſultu pijſſimi & religioſiſsimi Reccaredi regis conſtituit Synodus, vt per omnes Eccleſias Hiſpaniæ & Galliciæ ſecundum formam orientalium Eccleſiarum, Concilij Conſtantinopolitani, hoc eſt, centum quinquaginta Epiſcoporum ſymbolum *fieri recitetur. Concil.Tolet.3.c.2. * fidei

Idque ante Orationem Dominicam.

Et priuſquàm Dominica dicatur oratio, voce clara popu- Ibid.

lo prædicetur, quo & fides vera manifeſtum teſtimonium habeat, & ad Chriſti corpus & ſanguinem prælibandum, pectora populorum fide purificata accedant.

In ſanctorum ſolennitatibus, officijs diuinis inuigilent populi, non ſaltationibus & turpibus canticis.

Eiuſd. coc. c.23.

Exterminanda (inquiunt ijdem) omninò eſt irreligioſa cõſuetudo, quam vulgus per Sanctorum ſolennitates agere cõſueuit. Populi qui debent officia diuina attendere, ſaltationibus & turpibus inuigilant canticis, non ſolùm ſibi nocentes, ſed & religioſorum officijs. Hoc etenim, vt ab omni Hiſpania depellatur, ſacerdotum & iudicum, à concilio ſancto, curæ cõmittitur.

SYNODI ROMANAE I. SVB D. GREGORIO PAPA DECRETVM, DE MINITRORVM ALTARIS DISTINCTIS OFFICIIS.

Concil. Rom. 1. ſub Greg. papa c. 1.

In ſancta hac (inquit D. Gregorius cum Epiſcopis 25.) Romana Eccleſia, cui diuina diſpẽſatio pręeſſe me voluit, dudum conſuetudo eſt valdè repræhenſibilis exorta, vt quidam ad ſacri altaris miniſterium cantores eligantur, & in diaconatûs ordine conſtituti, modulationi vocis inſeruiant, quos ad prędicationis officium. & eleemoſynarum ſtudium vacare cõgruebat. Vndè fit plærumque vt ad ſacrum miniſterium, dum blãda vox quæritur, quæri cõgrua vita negligatur: & cantor miniſter Deum moribus ſtimulet, cum populum vocibus delectat. Qua de re præſenti decreto conſtituo, vt in ſede hac ſacri altaris miniſtri cantare non debeant, ſolumque euangelicæ lectionis officium inter Miſſarum ſolennia exoluant. Pſalmos verò ac reliquas lectiones conſeo per ſubdiaconos vel, ſi neceſsitas exigit, per minores ordines exhiberi. Si quis autem contra hoc decretum meum venire tentauerit, anathema ſit. Et reſponderunt omnes, Anathema ſit.

D. AVGVSTINI ANGLORVM APOSTOLI, APVD ILLOS MISSARVM ACTIO.

Erat autem (inquit Ven. Beda) prope ipſam ciuitatem, ad orientem Eccleſia, in honorem S. Martini antiquitùs facta, dum adhuc Romani Britãniam incolerent. in qua regina, quã Chriſtianam fuiſſe prædiximus, orare conſueuerat. In hac ergò, & ipſi primò conuenire, pſallere, orare, Miſſas facere, prædicare, & baptizare cœperunt, donèc rege ad fidem conuerſo, maiorem prædicandi per omnia, & Eccleſias fabricandi, vel reſtaurandi, licentiam acciperent. Beda hiſt. eccl. Angl. l.1.26.

APPENDIX QVAEDAM DE RITV MISSAE SEPTIMI A CHRISTO INCARNATO SECVLI.

Statueramus quidem ſextum ſeculum atque adeò D. Gregorij Papæ I. Pontificatum non excedere, verùm ad maiorem confirmationem ritus ſupraſcriptæ Mozarabez Miſſæ, putauimus operæprecium aliquot Canones Conciliorum Toletani 4. & Bracarenſis, & D. Iſidori Miſſam adijcere. Deindè velut coronidis loco, Sergij Papæ poſtremum Miſſæ Romanæ complementum, ex Sigeberto adiunximus.

CONCILII TOLETANI IIII. CANONES CIRCA MISSARVM SOLENNITATEM.

Miſſarum idem ordo per Hiſpanias ſeruetur.

Poſt rectæ fidei (inquiunt D. Iſidorus Hiſpalenſis, & cæteri huius concilij patres) confeſsionem, quæ in ſancta Dei Eccleſia prædicatur, placuit vt omnes ſacerdotes, qui Catholicæ fidei vnitate complectimur, nihil vltra diuerſum aut diſſonum in Eccleſiaſticis ſacramentis agamus, ne quælibet noſtra diuerſitas apud ignotos ſeu carnales ſchiſmatis errorem videatur oſtendere, & multis exiſtet in ſcandalum varietas Eccleſiarum. Vnus Concil. Tolet. 4. c. 2.

ergò ordo orandi atque pſallendi, à nobis per omnem Hiſpaniam atque Galliciam conſeruetur, vnus modus in Miſſarum ſolennitatibus, vnus in veſpertinis officijs: nec diuerſa ſit vltrà à nobis Eccleſiaſtica conſuetudo, quia vna fide continemur & regno. Hoc enim & antiqui canones decreuerunt, vt vnaquæq; prouincia & pſallendi, & miniſtrandi parem conſuetudinem teneat.

Dominica oratio non tantùm diebus Dominicis, ſed quotidiè dicatur.

Ibid. c. 9. Nonnulli (inquiũt) ſacerdotum in Hiſpanijs reperiuntur, qui Dominicam orationem, quam ſaluator noſter docuit & præcepit, non quotidiè, ſed tantùm die Dominica dicant. Et quia

1. Theſ. 5. ſine intermiſsione vt oremus, Apoſtolus docuit, qualiter autẽ

Matth. 6. oremus, Chriſtus præcepit, dicens: Cùm autem oratis, dicite: Pater noſter qui es in cælis: Quomodò ergò quotidie non dicitur, quod ſine intermiſsione dici iubetur? Nam in tantum quotidiè hæc oratio dicenda eſt, quantum & ipſe titulo vtitur, dum vocatur oratio quotidiana.

Ac paulò pòſt: Quiſquis ergò ſacerdotum vel ſubiacentium clericorum, hanc orationem Dominicam quotidiè aut in publico, aut in priuato officio præterierit, propter ſuperbiam iudicatus, ordinis ſui honore priuetur. * mulctetur

Alleluia in Quadrageſima non cantandum.

Ibid. c. 10. Item cognouimus (inquiunt) quoſdam Hiſpaniæ ſacerdotes, qui in Quadrageſimæ diebus Alleluia decantant, præterquam in vltima hebdomada Paſchæ, quod deincèps fieri interdicimus, ſtatuentes, vt in omnibus prædictis Quadrageſimæ diebus (quia tempus non eſt gaudij, ſed mœroris) Alleluia non decantetur.

Poſt Apoſtolum ſtatìm Euangelium decantetur.

Ibid. c. 11. In quibuſdam quoque (inquiunt) Hiſpaniarum Eccleſijs laudes poſt Apoſtolum decantantur, priuſquam Euangelium prædicetur, dum canones præcipiant, poſt Apoſtolum non laudes, ſed Euangelium annunciari. Præſumptio eſt enim,

vtan-

vt ante ponantur ea, quæ ſequi debeant. Nam laudes Euangelium ſequuntur propter gloriam Chriſti, qua per idem Euangelium prædicatur. Circa omnes igitur ſacerdotes hic ordo deinceps retineatur, excommunicationis pœnam ſuſcepturis, qui hunc ordinem perturbauerint.

De quo Canone ſic pulchrè VValafridus * Strabo: Reſponſoria (inquit) & Alleluia, quæ ante Euangelium cantantur, deindè adiuncta videntur, pòſtquam Antiphonę ad ingreſſum dici expirarunt, quæ & videntur prohibita canonibus Hiſpanorum, qui longo pòſt tempore ſunt conſtituti. In illis enim iubetur, nè aliquis hymnus, inter lectionem Apoſtolicam & Euãgelium in ordine Miſſæ ponatur. Ex quo intelligitur, id aliquos tentaſſe tunc temporis, ſed propter nouitatem rei, ſtudium eorum nondum fuiſſe à quibuſdam receptum. Quod tamen poſteà vſu Romano commendatum, ad omnes Latinorum peruenit Eccleſias. VValafr. de reb. eccl c. 22.

Et Berno Augienſis: Poſteà (inquit) quum Gradalia, & Alleluia inter Apoſtolicam & Euangelicam lectionem cœperunt frequentari, Hiſpani quaſi nouitate rei perculſi multum reſtiterunt, dicentes. In quibuſdam Hiſpaniarum Eccleſijs &c. Veruntamen ex authoritate Romanæ Eccleſiæ, poſteà eſt conſtitutum, vt reſponſoria & Alleluia canantur ante ſanctum Euangelium. Berno Aug de Miſſ. c. 1

Hymnus trium puerorum in Miſſa Dominicis diebus & ſolennitatibus martyrum publicè decantetur.

Hymnum quoque (inquiunt ijdem patres) trium puerorũ, in quo vniuerſa cęli terræq; creatura Deum collaudat, & quem Eccleſia catholica, per totum orbem diffuſa, celebrat, quidã ſacerdotes in Miſſa Dominicorum dierum & in ſolennitatibus martyrum canere negligunt. Proindè ſanctum Concilium inſtituit, vt per omnes Hiſpaniæ Eccleſias vel Galliciæ, in omnium Miſſarum ſolennitate idem in publico decantetur: communionem amiſſuri, qui & antiquam huius hymni conſuetudinem, noſtramque definitionem exceſſerint. Eiuſd. cõc. Tol. 4. c. 13.

VValafr.c. cit. De quo Canone ſic etiam VValafridus: In eiuſdem loci cō-cilio ſtatutum eſt, vt etiam hymnus trium puerorum, ad Miſſam omni Dominica in pulpito cantaretur. Quod Romani propter multiplicitatem officiorum, non faciunt, niſi quatuor per annum diebus, quibus lectionum XII. numerus adimpletur.

Bern.l.cit. Et Berno: Ijdem etiam in Toletano ſtatuerunt Concilio, vt hymnus trium puerorum omni Dominico die, & in ſolennitatibus martyrum in pulpito decantetur: Quod tamen Romani minimè faciunt, niſi quater in anno, his ſabbatorum diebus, qui prætitulantur, in duodecim lectionibus.

In fine Pſalmorum: Gloria & honor dicatur, non Gloria, duntaxàt.

Eiuſd.c.14 In fine (inquiunt) Pſalmorum, non ſicut à quibuſdam hucuſque Gloria patri, ſed, Gloria & honor patri, dicatur, Dauid Propheta dicente: Afferte Domino gloriam & honorem, & Pſalm.28. Apoc.5. Ioannes Euangeliſta in Apocalypſi audiuit vocem cæleſtis exercitus, dicentem: Honor & Gloria Deo noſtro ſedēti in throno. At per hoc hæc duo ſic oportet in terris dici, ſicut in cælis reſonant. Vviuerſis ergò eccleſiaſticis hanc obſeruantiam damûs: nam quiſquis præterierit, communionis iacturam habebit.

VValafr. de reb. eccl c.25. Quem canonem explicans etiam VValafridus * Strabo: Dicendum (inquit) de hymno, qui ob honorem ſanctæ & vnicæ Trinitatis officijs omnibus interſeritur, cùm à ſanctis patribus aliter atque aliter ordinatum. * Nam Hiſpani (ſicut ſuperius commemorauimus, ità eum dici omnimodis voluērunt. Gręci autem, Gloria patri & filio & ſpiritui ſancto, & nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum, Amen. Latini verò, eodem ordine & eiſdem verbis hunc hymnum decantant, addentes tantùm in medio, Sicut erat in principio. Pro quibus etiam particulis, quidam Græci minus ſapientes, Latinos, proximis ante nos temporibus, calumnijs impetere conati ſunt. Intelligimus tamen nos in hoc non errare, credita conſempiternitate gloriæ patris & filij, & ſpiritusſancti: pariterque ſcientes, quòd Romani firmiſsi-

miſsimi fidei ſeruantores, remotis cæteris compoſitionibus, hunc huius hymni tenorem non aliter ſuſcepiſſent, niſi eum purum ab omni errore cognouerint. Affirmant ſiquidem multi, hymnum iſtum Niceni Concilij ſacratiſsima ſanctione prolatum, vt omnibus officijs & orationibus intermixtus, & fidem coæternæ Trinitatis inculcet, & in ſingulis petitionibus ipſa confeſsio melius fauorem diuinæ exauditionis obtineat.

Benedictio populi poſt orationem Dominicam ante communionem fiat.

Nonnulli ſacerdotes (inquiunt) poſt dictam Orationē Dominicam ſtatim communicant, & poſteà benedictionem in populo dant: quod deinceps interdicimus: ſed poſt orationem Dominicam & coniunctionem panis & calicis, benedictio in populum ſequatur, & tunc demùm corporis & ſanguinis Domini ſacramentum ſumatur, eo videlicet ordine, vt ſacerdos & Leuita ante altare communicent, in choro clerus, extra chorum populus. Conc. eiuſd. Tolet 4.c.17.

BRACARENSIS CONCILII I. CANONES. DE MISSAE ORDINE.

Etiam ab Epiſcopis dicatur: Dominus ſit vobiſcum.

Item placuit (inquiunt Martinus Bracarenſis & alij Patres) vt non aliter Epiſcopi, & aliter presbiteri populum, ſed vno modo ſalutent, dicentes: Dominus ſit vobiſcum, ſicut in lib. Ruth legitur, vt reſpondeatur à populo, Et cum ſpiritu tuo, ſicut & ab ipſis Apoſtolis traditum omnis retinet Oriens, & non ſicut Priſcilliana prauitas permutauit. Conc Bracar.1.c.21. Ruth. 2.

Eodem ordine Miſſæ ab omnibus celebrentur.

Item placuit, (inquiunt) vt eodem ordine Miſſæ celebrentur ab omnibus, quomodò Profuturus quondam huius Metropolitanæ Eccleſiæ Epiſcopus, ab ipſa Apoſtolicæ ſedis authoritate ſuſcepit ſcriptum. Eiuſd.c.22.

D. ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI MISSAE RITVS.

Antiphonæ.

Iſidor. de diuin. offic l.1.c.7. Antiphonas (inquit D. Iſidorus, ſuæ Eccleſiæ Miſſarum ri-tum explicans) Græci primùm compoſuerunt &c. vt ſupra D. Ambroſius.

Reſponſoria.

Ibid. c.8. Reſponſoria (inquit) ab Italis longo antè tempore ſunt reperta: & vocata hoc nomine, quòd vno canente, chorus conſonando reſpondeat. Antè autem id ſolus quiſque agebat, nunc vnus interdùm, interdum duo vel tres communiter canunt, choro in plurimis reſpondente.

Preces.

Ibid c.9. Precibus (inquit) Dominum deprecari Chriſtus nobis & compoſuit & conſtituit. Ex hoc perducta eſt conſuetudo Eccleſiæ Dominum precibus expoſcere contra ęgritudines animę: & vti precibus inſtar earum quas conſtituit Chriſtus, quaſque primum Græci cœperunt componere, quibus Domino ſupplicaretur.

Indictio ſilentij per diaconum.

Ibid. c 10. Ideò & diaconus clara voce (inquit) ſilentium admonet, vt ſiue dum pſallitur, ſiue dum lectio pronunciatur, ab omnibus vnitas conſeruetur, vt quod omnibus prædicatur, æqualiter ab omnibus audiatur.

Silentium lectionum tempore & crucis conſignatio.

Ibi. paulò priùs. Vndè oportet, (inquit) vt quandò pſallitur, pſallatur ab omnibus: cum oratur, oretur ab omnibus: cum lectio legitur, facto ſilentio, æque audiatur à cunctis. Nam & ſi tunc ſuperueniat quiſque cum lectio celebratur, adoret tantùm Deum, & præſignata fronte, aurem ſolicitè accommodet.

Lectionum ex vtroque Teſtamento pronunciatio.

Lectio-

Lectiones (inquit) pronunciare, antiquæ inſtitutionis eſſe, Iudæorum traditio docet. Natu & ipſi legitimis, præfinitiſque diebus, ex lege & Prophetis lectione in Synagogis vtuntur, & hoc de veteri patrum inſtitutione ſeruantes. Eſt autem lectio, non parua audientium ædificatio. Ibid.

Ac paulò pòſt: Pronunciantur autem lectiones in Chriſti Eccleſijs de ſcripturis ſanctis. Conſtat autem eadem ſancta ſcriptura ex veteri lege & noua. Ibid. c. 11.

Idque ex D. Hieronymi tranſlatione.

De Hebræo autem (inquit) in Latinum eloquium tantummodò Hieronymus presbiter ſcripturas conuertit, cuius editione generaliter omnes Eccleſiæ vſque quaq; vtuntur pro eo quòd veracior ſit in ſententijs, & clarior in verbis. Ibid. c 12.

Laudum cantus id eſt, Alleluia.

Laudes, (inquit) hoc eſt, Alleluia canere, antiquum eſt Hebræorum. Cuius expoſitio, duorum verborum interpretatione vel compoſitione conſiſtit, hoc eſt, laus Dei. Ibid. c. 13.

Idque omni tempore præterquam Quadrageſimæ & ieiuniorum.

In Africanis (inquit) regionibus non omni tempore, ſed tantùm Dominicis diebus, & Quinquaginta poſt Domini reſurrectionem Alleluia cantatur, pro ſignificatione futuræ reſurrectionis & lætitiæ. Verùm apud nos ſecundum antiquam Hiſpaniarum traditionem, præter dies ieuiniorum vel quadrageſimæ, omni tempore canitur alleluia. Scriptum eſt enim: Semper laus eius in ore meo. Ibid.

Eſt poſt vtramque lectionem.

Quòd verò (inquit) poſt conſummatam pſalmorum, ſiue lectionum prædicationem Alleluia in fine cantatur, hoc in ſpem futuri facit Eccleſia, ſignificans poſt annunciationem regni cælorum, quæ in hac vita per vtrumque teſtamentum mundo prædicatur, actionem noſtram eſſe futuram, niſi in laude Dei. Sic enim ſcriptum eſt. Beati qui habitant in domo tua Domine, in ſecula ſeculorum laudabunt te. Hinc eſt, quod & liber Pſal- Ibid. Pſalm. 83.

morum in laude concluditur, vt eadem poſt finem ſeculi laus æterna monſtretur.

Offertoria.

Ibid. c. 14. Eccl. 50. Offertoria (inquit) quæ in ſacrificiorum honore canuntur, Eccleſiaſticus liber indicium eſt, veteres cantare ſolitos, quando victimæ immolabantur. Sic enim, Porrexit (inquit) ſacerdos manum ſuam in libationem, & libauit de ſanguine vuæ, & fudit in fundamento altaris odorem diuinum excelſo principi: Tunc exclamauerunt filij Aaron in tubis ductilibus, & ſonuerunt, & auditam fecerunt vocem magnam in memoriam coram Domino. Nō aliter & nunc in ſono tubę, id eſt, vocis, prędicatione cantûs accendimur, ſimulque corde & opere laudes nomini declamantes, iubilamus in altum, in illo ſcilicet vero ſacrificio, cuius ſanguine ſaluatus eſt mundus.

Miſſa & Orationes.

Ibidē c. 15. Ordo autem (inquit) Miſſæ vel orationum, &cæt. vt ſuprà de Miſſa D. Petri.

Oratio primæ admonitionis.

Ibidem. Prima (inquit) earundem, Oratio, admonitionis eſt erga populum, vt excitentur ad orandum Deum.

Secunda inuocationis.

Ibidem. Secunda, (inquit) inuocationis ad Deum eſt, vt clementer ſuſcipiat preces fidelium, oblationemque eorum.

Tertia, pro viuis & defunctis.

Ibidem. Tertia autem (inquit) effunditur pro offerentibus, ſiue pro defunctis fidelibus, vt per idem ſacrificium veniam conſequantur.

Quarta, pro oſculo pacis.

Ibidem. Quarta (inquit) poſt hæc infertur pro oſculo pacis, & charitate omnes reconciliati inuicèm, digni ſacramēto corporis & ſanguinis Chriſti conſocientur, quia non recipit diſſenſionem cuiuſquam Chriſti indiuiſibile corpus.

Quinta, laudes Dei, in qua dicitur: Oſanna in excelſis.

Quinta (inquit) infertur illatio in ſanctificatione oblationis, in qua etiã ad Dei laudem terreſtrium creatura, virtutumq; cæleſtium vniuerſitas prouocatur, & Oſanna in excelſis, cantatur, quod Saluatore de genere Dauid naſcente, ſalus mundo vſq; ad excelſa peruenerit. Ibidem.

Sexta Corporis & ſanguinis Domini oblatio & confirmatio.

Porrò ſexta (inquit) ex hinc ſuccedit confirmatio ſacramenti, vt oblatio quæ Deo offertur, ſanctificata per ſpiritum ſanctũ, corporis & ſanguinis confirmetur. Ibidem.

Vltima oratio Dominica.

Harum (inquit) vltima eſt oratio, quã Dominus noſter orare diſcipulos ſuos inſtituit, dicens: Pater noſter qui es in cælis. Ibidem.

Cur in ſacrificio ſeptem Orationes.

Hæ ſunt itaq; (inquit) ſeptem ſacrificij orationes, commendatæ Apoſtolica Euangelicaque doctrina, cuius numeri ratio inſtituta videtur, vel propter ſeptenariam ſanctæ Eccleſiæ vniuerſitatem, vel propter ſeptiformem gratiæ ſpiritum, cuius dono ea quæ offeruntur, ſanctificantur.

Symboli Niceni tempore ſacrificij pronunciatio.

Symbolum autem (inquit) quod tempore ſacrificij populo prædicatur, trecentorum decem & octo ſanctorum patrum, collatione apud Synodum Nicenam eſt editum. Cuius veræ fidei regula tantis doctrinę myſterijs pręcellit, vt de omni parte fidei loquatur, nullaq; penè ſit hęreſis cui per ſingula verba vel ſententias non reſpondeat. Omnes enim errorũ impietates, perfidięq; blaſphemias calcat, & ob hoc vniuerſis Eccleſijs pari confeſsione à populo proclamatur. Ibidẽ c. 16.

Benedictio ſuper populum.

Benedictionẽ (inquit) dari à ſacerdotib. populo, antiqua per Moyſen benedictio pandit & comprobat, qua benedicere populos ſub ſacramento trinæ inuocationis iubetur. Ait enim ad Moyſen Dominus: Sic benedices populum meum, & ego Ibidẽ c. 17. Num. 6.

benedicam illos: Benedicat te Dominus, & cuſtodiat te, oſtẽdatque faciem ſuam tibi, & miſereatur tui. Conuertat Dominus vultum ſuum ad te, & det tibi pacem. Amen.

SERGII PAPAE ROMANI LXXXV. MISSAE ROMANAE COMPLEMENTVM.

Sigebert. ad annum Domini 688.

Ad Confractionem hoſtiæ: Agnus Dei, dicatur.

Conſequentia (inquit Sigebertus) Miſſam celebrandi iam ad integrum compoſita ab Apoſtolis & Apoſtolicis viris.

Ac paulòpòſt, vbi recitâſſet quid à ſingulis Pontificibus potiſsimùm Miſſæ fuerit adiectum, ſicut ſuprà pleraque citauimus, ſic concludit.

Ibid.

Ad hæc omnia hic Sergius hoc vltimum addidit, vt inter communicandum, Agnus Dei, à clero cantetur.

Atqui hoc ipſum Sergio papæ adſcripſerunt Sigeberto vetuſtiores, Albinus flaccus Alcuinus, de diuin. offic. p. 79. Amalarius de eccl. offic. l. 3. c. 33. VValafridus * Strabo de rebus eccle. c. 22. Berno Augienſis de Miſſa c. 1. Marianus Scotus hiſto. l. 2. Micrologus de eccl. obſeru. c. 18. Radulphus denique de Riuo Decanus Tungrenſis, de can. obſeru. propoſ. 23.

LITVRGICON ECCLESIAE LATINAE I. TOMI, FINIS.

In his libris liturgicon nihil eſt fidei Catholicæ aduerſum, ſed multum lucis adferunt ad ſtatuendum ſacrificium miſſæ. Atteſtor Mathias Lambrecht eccleſiæ Brugenſis canonicus & pœnitentiarius librorum viſitator Ordinarius.